AL. DUMAS

Războiul femeilor

AL. DUMAS

RĂZBOIUL FEMEILOR

În româneşte de HORIA VASILESCU

EDITURA „ANTONIO" S.R.L.
1992

Coperta de: **Adriana Ioniță**

ISBN 973-95230-2-1

NANON DE LARTIGUES

I

În apropiere de Libourne, oraşul acela vesel, care se oglindeşte în apele repezi ale Dordonei, între Fronsac şi Saint-Michel-la Rivière, se afla, odinioară, un sat frumos cu ziduri albe şi acoperişuri roşii, ascuns pe jumătate de ramurile arţarilor, teilor şi fagilor. Drumul care ducea de la Libourne la Saint-Andrè-de-Cubzac, trecea printre casele sale aliniate simetric de o parte şi de alta, constituind pentru ele unica perspectivă. În spatele unuia din aceste rînduri de case, doar la vreo sută de paşi, şerpuia fluviul a cărui lăţime şi măreţie anunţa încă de pe acum că marea era în apropiere.

Însă războiul civil lăsase urme şi pe aici: mai întîi răsturnase copacii, apoi depopulase locuinţele care, expuse tuturor capriciilor sale nebuneşti şi neputînd fugi şi ele asemeni stăpînilor care le părăsiseră, se prăbuşiseră peste iarba dimprejur, încetul cu încetul, protestînd în felul lor împotriva barbariei unor astfel de războaie. Puţin cîte puţin, pămîntul acesta, care parcă fusese creat să servească drept mormînt pentru tot ce existase vreodată, acoperi rămăşiţele caselor, altă dată, atît de surizătoare şi înfloritoare. Apoi iarba năpădi acest sol artificial, aşa încît, călătorul care, mergînd pe drumul singuratic vedea păscînd pe deluşoarele inegale, înşirate de-a lungul drumului, turmele acelea mari care se întîlnesc adesea în sud, nici nu-şi putea închipui că oile şi păstorul calcă peste cimitirul unde doarme un sat întreg.

Însă în vremea despre care vorbim, adică spre luna mai a anului 1650, sătucul înflorea pe amîndouă laturile drumului, care îl alimenta ca o arteră uriaşă, bucurîndu-se de o vegetaţie bogată şi de un trai din cele mai vesele. Străinul ce ar fi trecut atunci pe aici ar fi îndrăgit oamenii harnici de prin părţile locului; pe ţăranii ocupaţi cu înhămatul şi deshămatul cailor de la căruţe; pe bărcagiii trăgînd plasele în apele Dordonei şi scoţîndu-le pline cu peşti argintii şi trandafirii sau pe fierarii bătînd în nicovale şi făcînd să ţîşnească sub baroasele lor jerbe de scîntei, care luminau forja la fiecare lovitură.

Însă ceea ce l-ar fi încîntat mai mult mai cu seamă după ce drumul i-ar fi deschis pofta de mîncare, ajunsă proverbială pentru cei care

umblă mult, ar fi fost, la vreo cinci sute de paşi departe de sat, o construcţie joasă şi lungă, alcătuită dintr-un parter şi un singur etaj, care scotea fum printr-unul din hornuri iar prin ferestre nişte miresme care dovedeau mai bine decît o făcea viţelul aurit pictat pe tabla roşie, care scîrţîia agăţată de o vergea înfiptă în zidul etajului, că ajunsese, în sfîrşit, la una din acele case primitoare ai căror locatari se însărcinează să înviorezе forţele călătorilor, în schimbul unei plăţi oarecare.

De ce hanul „La viţelul de aur" se găsea, mi se va spune, la cinci sute de paşi de sat în loc de a-şi fi găsit locul printre casele vesele situate de ambele laturi ale drumului?

Mai întîi, pentru că oricît de izolat ar fi fost în acest mic colţ de ţară, hangiul rămînea, în materie de bucătărie, un artist de prima mînă. Or, dacă s-ar fi aşezat la mijlocul sau la unul din cele două capete ale lungului şir de case ce formau satul, ar fi riscat să fie confundat cu vreunul din acei birtaşi fără renume pe care ar fi fost silit să-i recunoască drept confraţii săi, dar pe care nu se putea hotărî să-i considere şi egali cu el: dimpotrivă, izolîndu-se, el atrăgea asupra lui atenţia cunoscătorilor, care, după ce apucaseră să guste măcar o singură dată din preparatele sale, îşi spuneau unul altuia:

— Cînd vă duceţi de la Libourne la Saint-André-de-Cubzac sau de la Saint-André-de-Cabzac la Libourne, nu uitaţi să vă opriţi să prînziţi sau să cinaţi la hanul „La viţelul de aur", care e la cinci sute de paşi de sătucul Matifou.

Şi cunoscătorii se opreau, plecau mulţumiţi, trimiteau alţi cunoscători, aşa că inteligentul hangiu se căpătuia încetul cu încetul, continuînd, lucru rar, să-şi menţină firma la aceeaşi înălţime gastronomică, ceea ce dovedeşte şi mai mult, după cum am mai spus, că jupîn Biscarros era un adevărat artist.

Or, într-una din acele frumoase nopţi de mai, cînd natura trezită în Sud începe să se tezească şi în Nord, nişte miresme mai puternice şi nişte mirosuri mai suave ca de obicei se răspîndeau prin coşul de la bucătărie şi treceau la ferestrele deschise ale hanului, în timp ce jupîn Biscarros, în persoană, sta în pragul casei, îmbrăcat în alb, aşa cum s-a cerut pentru sacrificatori în toate timpurile şi în toate locurile şi jumulea cu mîinile sale binecuvîntate nişte potîrnichi şi nişte prepeliţe destinate vreuneia din acele mese fine pe care se pricepea atît de bine să le rînduiască şi pe care, tot din dragostea ce o purta artei sale, avea obiceiul să le pregătească în cele mai mici amănunte.

Aşadar, ziua era pe sfîrşite, apele Dordonei care printr-una din cotiturile ei şerpuitoare cu care îi este presărat cursul, se depărtau de drum, cam la o distanţă de vreun sfert de leghe, ca să treacă pe sub zidurile micului fort din Vayres, începuseră să albească sub frunzele negre ale copacilor. Odată cu adierea serii se cobora peste cîmpie o boare plină de calm şi de melancolie; plugarii se întorceau acasă cu caii deshămaţi, pescarii cu năvoadele ude; agitaţia din sat se liniştea şi după

ce răsuna şi ultima lovitură de ciocan care marca sfîrşitul activităţii din ziua aceea, începea să se audă în pădurea din apropiere cîntecul unei privighetori.

De la primele note ieşite din gîtlejul muzicantului cu pene, începu să cînte şi jupîn Biscarros, desigur ca să-l acompanieze. Dar din cauza acestei rivalităţi, armonice şi a atenţiei cu care îşi vedea de treabă, hangiul nu observă că o mică trupă, compusă din şase călăreţi, apăru în capătul satului, dinspre Matifou, şi se îndrepta spre hanul său.

Însă un strigăt de uimire pornit de la fereastra unei camere de la etaj, mişcarea grăbită şi zgomotul cu care fu închisă fereastra îl făcu pe hangiu să-şi ridice capul; el văzu atunci înaintînd direct spre el pe călăreţul care mergea în fruntea grupului.

Direct spre el nu este chiar bine zis şi ne grăbim să ne corectăm, pentru că omul acela se oprea la fiecare douăzeci de paşi, arunca spre dreapta şi spre stînga priviri cercetătoare, scrutînd repede, potecile, copacii şi tufişurile. Cu o mînă ţinea muscheta pe genunchi, gata de atac şi de apărare, iar din timp în timp le făcea semn însoţitorilor săi să înainteze, ceea ce aceştia făceau, imitîndu-i întru totul mişcările pe care le văzuseră la el. Apoi, el risca din nou o înaintare de cîţiva paşi, reîncepînd aceeaşi manevră.

Biscarros îl urmărea cu atîta interes pe călăreţul acesta al cărui mers ciudat îl preocupa, încît uită să mai smulgă smocul de pene pe care le apucase între degetul mare şi arătător.

— Desigur e vreun senior care caută casa mea, îşi spuse Biscarros. Şi fără îndoială că acest senior e miop; însă „Viţelul de aur" este pictat de curînd, iar vergeaua care ţine firma este destul de mare. Ia să mă arăt eu mai în faţă.

Şi jupîn Biscarros se înfipse în mijlocul drumului continuînd să jumulească pasărea cu gesturi largi, pline de măreţie.

Mişcarea lui produse exact rezultatul pe care îl aşteptase hangiul, căci, de îndată ce-l zări, călăreţul se îndreptă spre el şi salutîndu-l cu curtoazie, îi spuse:

— Iertaţi-mă, jupîne Biscarros, n-aţi văzut cumva, pe aici, un grup de soldaţi, nişte prieteni de-ai mei, care desigur că mă caută? Soldaţi e prea mult spus, mai bine spus nişte militari, în sfîrşit, nişte oameni înarmaţi! Da, da, oameni înarmaţi, asta îmi exprimă mai bine ideea! N-aţi văzut cumva nişte oameni înarmaţi?

Biscarros foarte măgulit că i se spusese pe nume, salută, la rîndul său, foarte curtenitor; fără să-şi dea seama că străinul, dintr-o privire aruncată asupra firmei, îi citise şi numele şi calitatea, după cum identitatea o citise pe figura proprietarului.

— Domnule, oameni înarmaţi, n-am văzut în afară de un gentilom, cu scutierul său, care s-au oprit la mine cam de vreo oră, răspunse el după un moment de gîndire.

— Ah! Ah! făcu străinul mîngîindu-şi bărbia aproape imberbă, dar purtînd încă de pe acum pecetea virilităţii: ah! ah! e aici, în hanul dumneavoastră, un gentilom cu scutierul său? şi amîndoi înarmaţi, spuneţi?

— Da, aşa e, domnule, doriţi să-i comunic acestui gentilom că voiţi să-i vorbiţi?

— Dar credeţi că este potrivit? răspunse străinul. Să deranjezi un necunoscut înseamnă, poate, să te porţi într-un mod prea familiar, mai ales dacă acest necunoscut este un om de calitate. Nu, nu, jupîne Biscarros, vă rog mai bine să mi-l descrieţi: sau, şi mai bine, să mi-l arătaţi fără să mă vadă.

— E greu să vi-l arăt, domnule, mai cu seamă că şi el are aerul că vrea să se ascundă, căci de îndată ce dumneavoastră şi însoţitorii dumneavoastră aţi apărut pe drum a închis fereastra: aşa că e mai uşor să vi-l descriu: este un tînăr blond şi delicat, de vreo şaisprezece ani, care pare că abia are putere să poarte săbiuţa de salon care îi atîrnă la centirom.

Fruntea străinului se încreţi de umbra unei amintiri.

— Foarte bine, spuse el, înţeleg ce vreţi să spuneţi: un stăpîn blond şi molatic încălecînd un cal marocan, urmat de un scutier bătrîn, ţeapăn ca un suliţaş; nu, nu caut aşa ceva.

— Ah! nu-l căutaţi pe domnul? spuse Biscarros.

— Nu.

— Ei bine! în aşteptarea celui pe care domnul îl caută şi care nu poate să nu treacă pe aici, pentru că nu există decît drumul acesta, domnul ar putea să poftească înăuntru să se răcorească împreună cu însoţitorii săi.

— Nu, mulţumesc. Vreau doar să vă mulţumesc, asta e tot, şi vă cer să-mi spuneţi cît poate fi ora.

— Iată, domnule, că tocmai bate ora şase la orologiul din sat, auziţi dangătul gros al clopotului?

— Da. Acum, domnule Biscarros, un ultim serviciu.

— Cu plăcere.

— Spuneţi-mi, vă rog, cum aş putea găsi o barcă şi un barcagiu.

— Ca să treceţi pe malul celălalt?

— Nu, ca să mă plimb pe fluviu.

— Nimic mai uşor: pescarul care mă aprovizionează pe mine cu peşte... Vă place peştele, domnule? întrebă Biscarros ca o paranteză, revenind la ideea de a-l face pe străin să cineze la el.

— E o carne mediocră, răspunse călăreţul, totuşi cînd e bine pregătit, nu-mi displace.

— Am întotdeauna nişte peşte excelent, domnule,

— Vă felicit, jupîne Biscarros, dar să revenim la cel care vi-l procură.

— Este adevărat ei bine, tocmai la vremea asta şi-a terminat ziua de lucru şi desigur că mănîncă. Puteţi chiar de aici să-i vedeţi barca trasă la mal sub sălcii, acolo lîngă ulm. Locuieşte în casa aceea, ascunsă în răchitiş. Cu siguranţă că o să-l găsiţi la masă.

— Mulţumesc, jupîne Biscarros, mulţumesc, spuse străinul, şi făcînd semn să-l urmeze celor care îl însoţeau, se îndreptă în grabă spre copaci şi ciocăni la cabana care i se indicase. Deschise soţia pescarului.

Aşa cum îi spusese jupîn Biscarros, pescarul era la masă.

— Ia-ţi vîslele, şi urmează-mă, îi spuse călăreţul. Ai de cîştigat un scud.

Pescarul se ridică, imediat ceea ce dovedea că hangiul de la „Viţelul de aur" nu era prea darnic cînd făcea tîrguieli.

— Ca să coborîm la Vayres? întreabă el.

— Numai ca să mă duci în mijlocul rîului şi să rămîi cu mine acolo, cîteva minute.

Pescarul rămase cu gura căscată cînd auzi acest capriciu al străinului; însă cum avea de cîştigat un scud şi cum, la vreo douăzeci de paşi, în spatele cavalerului care bătuse la uşă, văzu conturîndu-se siluetele însoţitorilor săi, nu făcu nici o obiecţie, dîndu-şi bine seama că lipsa lui de bunăvoinţă ar fi atras după sine folosirea forţei şi că, în caz de conflict, ar fi pierdut recompensa care i se oferise.

Se grăbi, deci să spună străinului că şi el şi barca şi vîslele îi stau la dispoziţie.

Apoi, în timp ce străinul cobora spre fluviu mica trupă se îndreptă în grabă spre mal şi se opri acolo sus, iar pentru a preîntîmpina orice surpriză, se aşeză în aşa fel încît să poată vedea tot ce se petrece de jur-împrejur. De acolo, de unde sta, ea putea să domine cîmpia care se întindea în spatele ei şi, în acelaşi timp, să apere îmbarcarea care se făcea la mal.

Străinul era un tînăr înalt, blond, palid şi nervos, puţin cam slab, cu o înfăţişare inteligentă, cu ochii albaştri înconjuraţi de un cerc cafeniu închis, cu o expresie de cinism vulgar care îi rătăcea pe buze. El îşi verifică cu grijă pistoalele, îşi puse muscheta în bandulieră, trase puţin sabia din teacă pentru a vedea dacă iese uşor, apoi îşi îndreptă privirea cu atenţie spre celălalt mal al fluviului, o imensă cîmpie străbătută de o cărare care pleca de la malul apei şi se îndrepta în linie dreaptă spre Ison, un tîrg a cărui clopotniţă afumată se zărea în aburul aurit al serii, printre fumurile albe ce se înălţau din coşuri.

Tot pe celălalt mal, mai spre dreapta, cam la vreo jumătate de sfert de leghe se înălţa micul fort din Vayres.

— Ei, bine! spuse străinul impacientat, adresîndu-se însoţitorilor care făceau de gardă, vin? Îi vedeţi cumva ivindu-se din dreapta sau din stînga, din faţă, sau din spate?

— Mi se pare că disting un grup negru pe drumul spre Ison, dar nu sînt sigur, căci mă orbeşte soarele. Ia staţi! da, da, aşa este: unu, doi, trei, patru, cinci oameni, în frunte cineva, cu o pălărie cu galoane şi cu o manta albastră. Este mesagerul pe care îl aşteptăm şi care pentru mai multă siguranţă şi-a luat cu el o escortă.

— Are dreptul, răspunse flegmatic străinul. Ia-mi calul, Ferguzon.

Cel căruia i se dăduse acest ordin, pe jumătate prieteneşte, pe jumătate poruncitor, se grăbi să se supună şi coborî malul. În acest timp, străinul descălecă, iar cînd celălalt ajunse lîngă el îi aruncă frîul şi se grăbi să se urce în barcă.

— Ascultă, Cauvignac, spuse Ferguzon punîndu-şi mîna pe umărul lui, fără vitejii inutile; dacă vei observa cea mai mică mişcare suspectă din partea omului dumitale, începe prin a-i plasa un glonţ în cap; nu vezi că vine cu o adevărată trupă? Şiret cumătru!

— Da, dar mai puţin puternică decît a noastră. Aşa că în afară de superioritatea curajului; avînd-o şi pe cea numerică, n-avem de ce ne teme. Ah! ah! iată încep să li se observe capetele.

— Ei ia să vedem ce-or să facă! spuse Ferguzon, n-or să găsească barcă. Ah! ba da, iată că au găsit una ca prin minune.

— E a vărului meu, conducătorul bacului de la Ison, spuse pescarul pe care pregătirile păreau că-l interesează în cel mai înalt grad, deşi se temea să nu se nască o luptă la bordul bărcii lui şi a vărului său.

— Bine! iată că mantaua albastră se îmbracă, spuse Ferguzon, singur, pe legea mea, strict, în condiţiile înţelegerii.

— Să nu-l lăsăm să aştepte, reluă străinul şi, sărind la rîndul lui în barcă, făcu semn pescarului să treacă la vîsle.

— Fii foarte atent, Roland, continuă Ferguzon revenind la recomandaţiile sale de prudenţă, rîul este lat; nu te apropia prea mult de celălalt mal ca să nu încasezi o salvă de muschete pe care noi n-am putea s-o înapoiem; ţin-te pe cît e posibil dincoace de linia de demarcaţie.

Acela pe care Ferguzon îl numea cînd Roland, cînd Cauvignac şi care răspundea la amîndouă numele acestea, pentru că unul era numele pe care îl primise la botez iar celălalt numele de familie sau de luptă, făcu un semn din cap.

— Nu-ţi fie teamă, adineaori ne-am gîndit la asta, numai cei care nu riscă nimic pot face imprudenţe, însă afacerea asta este prea avantajoasă ca să mă expun prosteşte şi să pierd posibilitatea de a-i culege roadele. Aşa că dacă în această ocazie se va comite o imprudenţă, asta n-o să fie din partea mea. Dă-i drumul, barcagiu!

Pescarul desfăcu lanţul cu care era legată barca, înfipse cangea în iarbă şi împinse spre firul apei. Şi pe măsură ce malul se depărta, dinspre celălalt mal se apropia barca conducătorului bacului din Ison.

În mijlocul fluviului se afla o mică estacadă compusă din trei piese în care era înfipt un steag alb, pus acolo ca să semnaleze şlepurilor lungi care coborau Dordona, un banc de stînci foarte periculos. Cînd apele erau scăzute se putea observa ieşind din apă vîrful acestor stînci, negru şi lucios, dar acum, cînd apele fluviului erau crescute, doar steguleţul acela şi un clocotit de apă mai indicau prezenţa primejdioasă a stîncii.

Cei doi barcagii înţeleseră desigur că numai acolo ar fi putut să se întîlnească nişte parlamentari, aşa că îşi îndreptară bărcile spre locul acela; primul ajunse conducătorul bacului din Ison care, la porunca pasagerului său, legă barca de unul din inelele estacadei.

În acel moment, pescarul care pornise de la malul opus se întoarse către călătorul său ca să-i primească ordinele, dar spre surprinderea lui descoperi în barcă un om mascat înfăşurat în pelerină.

Frica de care fusese tot timpul stăpînit se accentuă mai mult aşa că nu reuşi să se adreseze ciudatului personaj decît bîlbîindu-se.

— Leagă barca de lemnul acela, spuse Cauvignac întinzînd mîna spre un stîlp, cît mai aproape de barca domnului.

Şi mîna lui indică pe rînd stîlpul şi gentilomul adus de conducătorul bacului din Ison.

Barcagiul se supuse şi după ce bărcile, duse de curent, se alipiră una de alta, cei doi plenipotenţiari începură următoarea convorbire.

II

— Ce? sînteţi mascat, domnule, spuse cu surpriză amestecată cu ciudă noul venit, un bărbat voinic de vreo cincizeci şi opt de ani, cu pivirea severă şi fixă ca o pasăre de pradă, cu vîrfurile mustăţii încărunţite răsucite în sus şi care, dacă nu se mascase, îşi ascunsese părul şi faţa, cît mai mult cu putinţă, sub o pălărie mare cu galoane, iar corpul şi îmbrăcămintea sub o manta albastră foarte lungă şi largă.

Privind mai de aproape personajul care îi vorbise, Cauvignac nu-şi putu ascunde o mişcare involuntară de surprindere.

— Ce s-a întîmplat, domnule? întrebă gentilomul.

— Nimic, domnule, era să-mi pierd echilibrul. Însă mi se pare că mi-aţi făcut cinstea să-mi vorbiţi. Ce-mi spuneaţi, vă rog?

— V-am întrebat de ce v-aţi mascat.

— Întrebarea este deschisă, spune tînărul, şi vă voi răspunde cu aceeaşi francheţă: m-am mascat ca să-mi ascund faţa.

— Aşadar, eu o cunosc?

— Nu cred, însă dacă aţi văzut-o o dată, aţi putea s-o recunoaşteţi mai tîrziu, ceea ce, după părerea mea, cel puţin, este cu totul inutil.

— Mi se pare, însă, că sînteţi măcar tot atît de sincer ca şi mine.

— Da, atunci cînd sinceritatea nu poate să-mi facă rău.

— Şi sinceritatea asta merge pînă la a dezvălui secretele altora?

— De ce nu? cînd această dezvăluire poate să-mi folosească în vreun fel.

— Ciudat fel de a gîndi.

— Drace! facem ce putem, domnule, am fost, pe rînd, avocat, doctor, soldat şi partizan, vedeţi dar că n-o să duc lipsă de profesiune.

— Şi acum, cine sînteţi?

— Sînt servitorul dumneavoastră, spuse tînărul înclinîndu-se cu un respect afectat.

— Aveţi scrisoarea?

— Aveţi hîrtia semnată în alb?

— Iat-o.

— Vreţi să facem schimbul?

— Un moment, domnule, spuse străinul cu pelerina albastră. Conversaţia cu dumneavoastră îmi place şi n-aş vrea să fiu lipsit prea repede de această plăcere.

— Cum de nu, domnule, şi ea şi eu vă stăm la dispoziţie, răspunse Cauvignac, să vorbim dacă asta vă face plăcere.

— Vreţi să trec în barca dumneavoastră, sau preferaţi să treceţi în barca mea, pentru ca în barca rămasă liberă să ţinem pe barcagii departe de noi?

— Inutil, domnule, desigur că vorbiţi o limbă străină, nu?

— Vorbesc spaniola.

— Şi eu, să vorbim în spaniolă, dacă vă convine această limbă.

— Minunat! Care a fost cauza care v-a făcut să dezvăluiţi ducelui d'Epernon infidelitatea doamnei în chestiune? continuă gentilomul folosind din acel moment limba convenită.

— Am vrut să-i fac un serviciu acestui demn senior şi să-i cîştig bunăvoinţa.

— Eraţi supărat pe domnişoara de Lartigues?

— Eu? Dimpotrivă! trebuie să mărturisesc că-i sînt chiar obligat întrucîtva şi aş fi foarte supărat dacă i s-ar întîmpla vreun necaz.

— Domnul baron de Canolles vă este duşman?

— Nu l-am văzut în viaţa mea şi nu-l cunosc decît din auzite, dar trebuie să spun că are reputaţia unui cavaler galant şi a unui gentilom viteaz.

— Aşadar nu vă însufleţeşte nici un motiv de ură?

— Doamne fereşte! dacă aş avea ceva împotriva domnului baron de Canolles, l-aş ruga să-şi zboare creierii sau să-şi taie beregata

împreună cu mine, iar el este un om prea civilizat pentru a-mi refuza o astfel de partidă.

— Aşadar trebuie să cred ceea ce mi-aţi spus?

— Cred că e cel mai bun lucru pe care-l puteţi face.

— Bine! Aşadar aveţi scrisoarea aceea care dovedeşte infidelitatea domnişoarei de Lartigues?

— Iat-o! fără nici un reproş, este pentru a doua oară că v-o arăt.

Bătrînul gentilom aruncă repede o privire tristă pe hîrtia fină, acoperită cu un scris elegant.

Tînărul desfăcu scrisoarea, încet.

— Recunoaşteţi scrisul, nu e aşa?

— Da.

— Atunci daţi-mi scrisoarea în alb şi veţi avea scrisoarea aceasta.

— Imediat. Îmi permiteţi o întrebare?

— Vă rog, domnule.

Şi tînărul îndoi încet scrisoarea pe care o băgă în buzunar.

— Cum aţi obţinut acest bilet?

— Am să vă spun.

— Ascult.

— Cunoaşteţi, desigur că guvernarea ducelui d'Epernon, oricît ar fi fost de corectă, a produs mari încurcături în Guyana?

— Da, să trecem.

— Cunoaşteţi că guvernarea îngrozitor de zgîrcită a domnului de Mazarin a produs foarte mari încurcături în capitală?

— Ce legătură este între domnul Mazarin şi domnul d'Epernon?

— Aşteptaţi: dintre cele două guvernări opuse s-a născut o stare de fapt care seamănă foarte mult cu un război general în care fiecare trece de partea cuiva. În momentul acesta domnul de Mazarin declară război pentru regină; dumneavoastră, pentru rege; domnul coajutor pentru domnul de Beaufort; domnul de Beaufort pentru doamna de Montbazon; domnul de La Rochefaucauld pentru doamna de Longueville; domnul duce Orléans pentru domnişoara Soyon; parlamentul pentru popor; în sfîrşit, domnul de Condé care declarase război pentru Franţa a fost aruncat în închisoare. Or mie, care n-aş cîştiga mare lucru dacă aş declara război pentru regină, pentru rege, pentru domnul coajutor, pentru domnul de Beaufort, pentru doamna de Montbazon, pentru doamna de Longueville, pentru domnişoara Soyon, pentru popor sau pentru Franţa, mi-a venit o idee: să nu trec de partea nici unui partid, ci să-l urmez pe acela spre care mă simt atras la un moment dat. Totul este, deci, la mine o problemă de moment. Ce părere aveţi de această idee?

— Ingenioasă.

— În consecinţă, mi-am strîns o armată. O vedeţi înşirată pe malul Dordonei.

— Cinci oameni, la dracu!

— Cu unul mai mult decît aveţi dumneavoastră, aţi face o greşeală dacă a-ţi dispreţui-o.

— Prost îmbrăcaţi, continuă bătrînul gentilom, rău dispus, gata de a subestima valorile.

— Este adevărat, spuse interlocutorul, că seamănă cu niste tovarăşi de-ai lui Falstaff. Nu daţi importanţă, Falstaff este un gentilom englez, o cunoştinţă de-a mea, în astă seară vor fi îmbrăcaţi cu costume noi şi, dacă i-aţi întîlni mîine, aţi vedea ce băieţi frumoşi sînt.

— Să revenim la noi, nu mă interesează oamenii dumneavoastră.

— Bine! Aşadar declarînd război pe contul meu, am întîlnit perceptorul districtului care mergea din sat în sat să rotunjească punga majestăţii sale: cînd a mai avut de strîns o singură taxă, i-am făcut o escortă foarte credincioasă şi mărturisesc că, văzînd cum se umflă taşca aceea, am vrut să trec de partea regelui. Însă evenimentele al dracului de tulburi, o pornire de proastă dispoziţie împotriva domnului de Mazarin, plîngeri împotriva domnului de d'Épernon, pe care le-am auzit din toate părţile, ne-au închis în noi. M-am gîndit că era o afacere bună, chiar foarte bună, să fii de partea prinţilor, şi de aceea am îmbrăţişat-o cu căldură, pe legea mea! Perceptorul îşi terminase turneul cu casa aceea mică şi izolată pe care o vedeţi acolo, pierdută printre plopi şi arţari.

— A lui Nanon! murmură gentilomul. Da, o văd, adăugă el tare.

— L-am aşteptat pînă a ieşit, l-am însoţit aşa cum făcusem de cinci zile, am trecut Dordona împreună cu el, ceva mai sus de Saint-Michel, şi cînd ne găseam în mijlocul fluviului, i-am destăinuit crezul nostru politic şi l-am invitat, cu toată politeţea de care sîntem capabili, să ne predea banii pe care îi avea asupra lui. Ce credeţi că a făcut domnule? A refuzat! Atunci însoţitorii mei au început să-l scotocească şi cum striga ca din gură de şarpe, locotenentul meu, un băiat plin de posibilităţi, acela de colo, cu pelerina roşie, care-mi ţine calul, s-a gîndit că apa, întrerupînd curentul de aer, întrerupea în consecinţă şi răspîndirea sunetului. E o axiomă de fizică pe care eu, ca medic, am aplaudat-o. Cel care a emis propunerea, aplecă, prin urmare, capul recalcitrantului spre apă şi-l scufundară doar de un lat de palmă, nu mai mult. Perceptorul n-a mai strigat, sau, mai bine zis, nu l-am mai auzit strigînd, iar noi, în numele prinţilor, am putut pune mîna pe toţi banii pe care îi avea precum şi pe toată corespondenţa pe care o ducea. Am împărţit banii soldaţilor mei care, după cum prea bine aţi observat, aveau nevoie să fie îmbrăcaţi în haine noi, iar eu am oprit hîrtiile, printre care şi pe aceasta. Se pare că bunul perceptor servea drept un galant curier al zeilor, pentru domnişoara de Lartigues.

— Aşa e, murmură bătrînul gentilom, dacă nu mă înşel, era un protejat al lui Nanon; şi ce s-a întîmplat cu acest nenorocit?

— Ah! să vedeţi dacă n-am făcut bine că l-am udat, pe nenorocitul acesta, cum îi spuneţi dumneavoastră! În adevăr, fără această măsură de prevedere, ar fi răsculat lumea întreagă; închipuiţi-vă că după ce l-am scos din apă, deşi stătuse acolo doar un sfert de oră, era mort de furie.

— Şi l-aţi scufundat, din nou, desigur, nu?

— Chiar aşa.

— Dar dacă mesagerul a fost înecat...?

— Eu n-am spus că ar fi fost înecat.

— Să nu discutăm asupra cuvintelor, dacă mesagerul a murit...

— Oh! În privinţa asta! e clar, a murit.

— Domnul de Canolles n-a putut fi anunţat şi prin urmare nu va veni la întîlnire.

— Oh! Un moment, eu am declarat război autorităţilor, nu particularilor. Domnul de Canolles a primit o copie de pe scrisoarea prin care i se da întîlnire: numai că, considerînd că manuscrisul autograf avea o oarecare valoare, l-am păstrat.

— Ce va gîndi, nerecunoscînd scrisul?

— Că persoana care îl invită să-l vadă, a folosit o mînă străină, pentru mai multă precauţiune.

Străinul îl privi pe Cauvignac cu un fel de admiraţie, pe care i-o provocase atîta neruşinare, amestecată cu atîta prezenţă de spirit.

Ar fi vrut să vadă dacă n-ar fi fost posibil să-l intimideze pe acest jucător îndrăzneţ.

— Dar la autorităţi, la cercetări, nu vă gîndiţi deloc, niciodată?

— Cercetări! îi replică tînărul rîzînd, oh! ba da! domnul d'Epernon are alte lucruri mai bune de făcut, decît cercetări şi apoi nu v-am spus că ceea ce am făcut a fost ca să-mi cîştig simpatia lui? Ar fi un ingrat dacă nu mi-ar acorda-o.

— Nu prea pricep, spuse cu ironie bătrînul gentilom, cum se face că dumneavoastră care aţi mărturisit că aţi îmbrăţişat cauza prinţilor, v-a venit ideea asta ciudată să-i faceţi un serviciu domnului d'Epernon.

— E totuşi lucrul cel mai simplu de pe lume; cînd am verificat hîrtiile găsite asupra perceptorului, m-am convins de puritatea intenţiilor regelui. Majestatea Sa s-a justificat complet în ochii mei, iar domnul duce d'Epernon are de o mie de ori dreptate împotriva administraţilor săi. Asta este o cauză dreaptă şi de aceea am îmbrăţişat această cauză.

— Iată un bandit pe care aş pune să-l spînzure, dacă mi-ar cădea vreodată în mînă! mormăi bătrînul gentilom trăgîndu-se de vîrful mustăţilor.

— Spuneaţi?... întrebă Cauvignac, clipind din ochi sub mască.

— Nimic. Acum o întrebare: ce veţi face cu scrisoarea în alb pe care o cereţi?

— Să mă ia dracu, dacă am luat vreo hotărîre în această privinţă. Am cerut o scrisoare în alb, pentru că este lucrul cel mai comod, cel mai uşor de purtat, cel mai elastic; e posibil să o păstrez pentru vreo împrejurare extremă; e posibil s-o irosesc pentru primul capriciu care îmi va trece prin minte; poate am să v-o prezint chiar eu mai înainte de sfîrşitul săptămînii, poate că nu vă va reveni decît peste trei sau patru luni după ce o vor fi folosit-o vreo duzină de giranţi, asemeni unui bilet lansat în comerţ. În orice caz, fiţi liniştit, nu voi abuza ca să fac lucruri de care am putea roşi, şi dumneavoastră şi eu. Sîntem gentilomi, înainte de toate.

— Sînteţi gentilom?

— Da, domnule, şi dintre cei mai buni.

— Atunci am să pun să te tragă pe roată, murmură necunoscutul; iată la ce o să-ţi servească scrisoarea cu semnătura în alb.

— Sînteţi hotărît să-mi daţi această scrisoare în alb? întrebă Cauvignac?

— N-am încotro, răspunse bătrînul gentilom.

— Să ne înţelegem, eu nu vă forţez, eu vă propun un schimb, păstraţi-vă hîrtia, eu o voi păstra pe a mea.

— Scrisoarea!

— Scrisoarea semnată în alb!

Şi cu o mînă întinse scrisoarea, în timp ce cu cealaltă îşi încărcă pistolul.

— Lăsaţi-vă pistolul în pace, spuse străinul desfăcîndu-şi pelerina, căci am şi eu pistoale şi sînt şi eu foarte bine înarmat. Joc deschis şi dintr-o parte şi din alta: iată scrisoarea semnată în alb.

Schimbul de scrisori se făcu cinstit şi fiecare parte examină în tăcere, pe îndelete şi cu atenţie, ceea ce i se dăduse.

— Acum, domnule, încotro vă veţi îndrepta? întrebă Cauvignac.

— Trebuie să trec pe malul drept al rîului.

— Şi eu pe malul stîng, răspunse Cauvignac.

— Cum o să facem? Oamenii mei sînt pe partea unde veţi trece dumneavoastră iar oamenii dumneavoastră sînt pe partea unde voi trece eu.

— Ei bine! nimic mai simplu: trimiteţi-mi oamenii mei cu barca dumneavoastră şi eu vă voi trimite oamenii dumneavoastră cu barca mea.

— Judecaţi repede şi ingenios.

— Am fost născut ca să fiu comandant de armată.

— Sînteţi.

— E adevărat, spuse tînărul, uitasem.

Străinul făcu un semn conducătorului de bac să pornească barca şi s-o ducă pe malul opus celuia de unde plecase şi în direcţia unei pădurici care se întindea pînă la drum.

Tînărul care se aştepta poate la vreo trădare, se ridică pe jumătate pentru a-l urmări cu ochii, cu degetul pe trăgaciul pistolului, gata să apese pe el la cea mai mică mişcare suspectă din partea străinului. Însă acesta nici nu găsi de cuviinţă să observe neîncrederea cu care era tratat şi întorcîndu-se cu spatele la tînăr, cu o nepăsare reală sau prefăcută, începu să citească scrisoarea, fiind repede absorbit de această lectură.

— Nu uitaţi ora, strigă Cauvignac, astă-seară la ora opt.

Străinul nu-i răspunse şi păru că nici nu l-a auzit.

— Ah! îşi spuse Cauvignac încet, vorbindu-şi lui însuşi, în timp ce mîngîie mînerul pistolului: cînd te gîndeşti că dacă aş vrea aş putea deschide succesiunea guvernatorului Guyanei şi opri războiul civil; dar dacă moare ducele d'Epernon, la ce-mi mai poate servi scrisoarea semnată în alb pe care mi-a dat-o? şi dacă se termină războiul civil eu din ce am să mai trăiesc? în adevăr, sînt momente cînd cred că am să înnebunesc! Trăiască ducele d'Epernon şi războiul civil! Haide, barcagiu, apucă vîslele şi să trecem pe celălalt mal, nu trebuie să lăsăm să aştepte escorta acestui demn senior.

Curînd după aceea, Cauvignac cobora pe malul sting al Dordonei, tocmai în momentul cînd bătrînul gentilom îi trimitea, pe Ferguzon şi cei cinci bandiţi ai săi, cu barca conducătorului de bac din Ison. Nevoind să rămînă nici el mai prejos, reînnoi barcagiului ordinul de a trece cu barca pe malul drept pe cei patru oameni ai necunoscutului: la mijlocul rîului cele două bărci se întîlniră şi se salutară politicos; fiecare barcă atinse malul la locul unde era aşteptată. Apoi, bătrînul, gentilom împreună cu escorta, se înfundă în desişul care se întindea de la malul apei pînă la drumul mare, iar Cauvignac, în fruntea armatei sale, apucă pe cărarea care ducea la Ison.

III

O jumătate de oră după scena pe care am povestit-o aceeaşi fereastră de la hanul lui jupîn Biscarros, care se închisese atît de brusc, se deschise acum cu multă grijă iar în pervazul ei se rezemă în coate un tînăr de vreo şaisprezece, şaptesprezece ani, îmbrăcat în negru, cu manşete bufante la încheietura mîinii după moda vremii, după ce mai înainte se uitase, cu toată atenţia, spre dreapta şi spre stînga. O cămaşă fină din batist, cu broderii, ieşea ostentativ din haina strînsă pe talie şi cădea în cute peste pantalonul scurt şi bufant, încărcat de panglici. Mîna mică, elegantă şi grăsuţă, o adevărată mînă de rasă, frămînta cu neliniştе nişte mănuşi de antilopă brodate pe la cusături. O

pălărie din fetru, de culoare gris deschis, care se îndoia la margine sub greutatea unei minunate pene albastre, îi ascundea părul lung şi mătăsos cu reflexe aurii, ce încadra o faţă ovală, cu tenul alb, cu buze trandafirii şi sprîncene negre. Dar, trebuie să spunem că tot acest ansamblu graţios care trebuia să facă din tînărul acesta unul din cei mai încîntători cavaleri văzuţi vreodată, era pentru moment destul de posomorît din cauza unei aşteptări zadarnice, căci tînărul nu contenea să cerceteze, cu atenţie, drumul care începuse să se cufunde în ceaţa serii.

În nerăbdarea sa, îşi lovea mîna stîngă cu mănuşile. La zgomotul acesta, hangiul, care tocmai terminase de jumulit penele de pe potîrnichi, îşi ridică privirea şi scoţîndu-şi boneta întrebă respectuos:

— La ce oră cinaţi, domnule cavaler? căci nu aştept decît ordinele dumneavoastră ca să vă servesc.

— Ştiţi bine că nu cinez singur şi că-mi aştept un camarad, spuse acesta, cînd îl veţi vedea că soseşte puteţi să pregătiţi masa.

— Ah! domnule, răspunse jupîn F carros, nu mă gîndesc să-l condamn pe prietenul dumneavoastră, desigur că e liber să vină sau să nu vină, însă este un obicei foarte rău să se lase aşteptat.

— Totuşi, nu acesta îi e obiceiul şi de aceea mă şi miră întîrzierea lui.

— Eu fac mai mult decît să mă mir, eu sînt îndurerat căci o să se ardă friptura.

— Scoate-o din frigare.

— Atunci se va răci.

— Pune alta la fript.

— Nu va fi gata pînă atunci.

— În cazul acesta fă şi dumneata, prietene, cum îţi place, spuse tînărul care, cu toată proasta dispoziţie în care se găsea, nu putu să nu zîmbească văzînd disperarea hangiului. Las problema asta în seama deosebitei dumitale înţelepciuni.

— Nu există înţelepciune, chiar dacă ar fi vorba de înţelepciunea regelui Solomon, care să poată face bună de mîncat o cină încălzită.

Şi cu această axiomă pe care, douăzeci de ani mai tîrziu, Boileau avea s-o pună în versuri, jupîn Biscarros intră în casă, clătinînd dureros din cap.

Atunci tînărul, pentru a-şi înşela nerăbdarea, reveni în cameră, făcu să răsune un moment podeaua sub cismele sale apoi, cînd i se păru că aude nişte tropote de cai în depărtare, se întoarse repede la fereastră.

— În sfîrşit, strigă el, iată-l! Mulţumesc lui Dumnezeu!

În adevăr, dincolo de boschetul în care cînta privighetoarea cu accente atît de melodioase căreia desigur dintr-o prea mare preocupare tînărul nu-i dăduse nici o atenţie, se ivi un călăreţ, dar, spre marea lui uimire, aşteptă zadarnic să-l vadă apărînd în capătul drumului: noul

venit o. luă la dreapta şi intră în boschet, unde în curînd i se înfundă pălăria, probă evidentă că descălecase. Puţin după aceea, observatorul zări, printre crăcile îndepărtate cu grijă, o haină cenuşie şi, în lumina unei ultime raze de soare, o scînteiere reflectată pe ţeava unei muschete.

Tînărul rămase gînditor la fereastră, era evident că nu putea fi omul aşteptat de el călăreţul ascuns în tufiş, iar expresia de nerăbdare care i se întipărise pe faţă, făcu loc unei expresii de curiozitate.

În curînd o nouă pălărie se arătă la colţul drumului: tînărul se retrase ca să nu fie văzut.

Aceeaşi haină cenuşie, aceeaşi manevră cu calul, aceeaşi puşcă strălucitoare: cel de-al doilea sosit adresă primului venit cîteva cuvinte pe care observatorul nostru nu le putu auzi din cauza depărtării iar în urma indicaţiilor pe care, fără îndoială, i le dăduse tovarăşul său, se înfundă în desişul paralel cu zidul, descălecă la rîndul său, se ascunse în spatele unei stînci şi aşteptă.

De acolo, de sus, de unde era, tînărul vedea pălăria deasupra stîncii. Lîngă pălărie strălucea un punct luminos: era vîrful ţevii muschetei.

Un uşor sentiment de teamă trecu prin mintea gentilomului care privea această scenă, retrăgîndu-se din ce în ce mai mult.

— Oh! oh! se întrebă el, pe mine mă urmăresc sau pe cei o mie de ludovici pe care îi am la mine? Nu cred, pentru că presupunînd că Richon soseşte şi că pot pleca astă seară, eu mă îndrept spre Libourne şi nu spre Saint-André-de-Cubzac; aşa că nu trec prin locul unde s-au aşezat la pîndă aceşti oameni ciudaţi. Măcar dacă ar fi fost aici bătrînul meu Pompée, m-aş fi sfătuit cu el. Dar, dacă nu mă înşel, ba da, pe legea mea! au mai venit încă doi oameni. Ei, drace! dar asta are aerul unei adevărate capcane!

Şi tînărul mai făcu un pas înapoi.

În adevăr, în momentul acela încă doi călăreţi se iveau în punctul cel mai înalt al drumului, dar, de data aceasta, numai unul era îmbrăcat în haine cenuşii. Celălalt, călare pe un puternic cal negru, era înfăşurat într-o pelerină largă, purta o pălărie galonată împodobită cu o pană albă iar pe sub pelerina ce i-o flutura vîntul de seară se putea vedea o broderie bogată îmbodobind o haină strînsă pe corp, de culoare roşu deschis.

S-ar fi zis că ziua se mai prelungea ca să lumineze această scenă, căci ultimele raze ale soarelui, ieşind dintr-un grup de nori negri, luminară dintr-o dată, cu mii de rubine, ferestrele unei case frumoase situată la vreo sută de paşi de fluviu, pe care tînărul n-ar fi observat-o fără acest ajutor, aşa cum era pierdută printre ramurile unui cadru bătrîn. Prisosul acesta de lumină îi permise mai întîi să vadă că privirile spionilor se întorceau, pe rînd, cînd spre intrarea în sat, cînd spre căsuţa

cu geamurile strălucitoare, apoi că hainele cenuşii păreau să aibă cel mai mare respect faţă de pana albă căreia nu-i vorbeau decît cu pălăria în mînă, apoi, în sfîrşit, că una din ferestrele iluminate se deschise, o femeie se arătă în balcon, se aplecă un moment, ca şi cum şi ea ar fi aşteptat pe cineva şi intră repede în casă, temîndu-se să nu fie văzută.

În timp ce ea intra în casă, soarele se coborî în spatele muntelui şi, pe măsură ce cobora, parterul casei părea că se înfundă în întuneric, iar lumina părăsind ferestrele se urca încetul cu încetul pe acoperişul de gresie, dispărînd în cele din urmă, dar nu mai înainte de a se fi jucat, un ultim moment, pe un mănunchi de săgeţi de aur care formau o giruetă.

Pentru orice minte inteligentă, se găseau aici o seamă de indicii pe care se puteau clădi, dacă nu nişte certitudini, cel puţin nişte probabilităţi.

— Era posibil ca oamenii să fi supravegheat căsuţa izolată în balconul cărora apăruse la un moment dat femeia aceea; mai era posibil ca şi femeia şi oamenii să fi aşteptat o aceeaşi persoană, dar cu intenţii complet diferite; ar mai fi fost probabil ca persoana aşteptată să vină prin sat şi, prin urmare, să treacă prin faţa hanului, aşezat la jumătatea drumului dintre sat şi grupul de arbori, după cum şi grupul acesta de arbori se găsea la jumătatea drumului dintre han şi casă; s-ar mai fi putut ca şeful acestor călăreţi în haine cenuşii să fi fost călăreţul cu pana albă, şi că, după interesul pe care îl punea, ridicîndu-se în scări ca să vadă cît mai departe, se părea că şeful acesta era nu numai gelos, dar şi că plîndea, pentru că era interesat personal să afle ceva.

În momentul cînd tînărul termina această serie de raţionamente, ce se înlănţuiau unele cu altele, uşa camerei se deschise şi jupîn Biscarros intră.

— Dragă gazdă, spuse tînărul fără să lase timp celui care intrase tocmai la moment să-i expună cauza vizitei, cauză pe care de altfel o bănuia, veniţi încoace şi spuneţi-mi, dacă nu e indiscretă întrebarea mea, a cui este căsuţa aceea care se vede acolo, ca un punct alb în mijlocul plopilor şi arţarilor.

Hangiul urmări cu ochii direcţia indicată de deget şi-şi scărpină fruntea:

— Pe legea mea, cînd unuia, cînd altuia, spuse el cu un zîmbet pe care încerca să-l facă şiret. Şi dumneavoastră, dacă aţi avea vreun motiv să căutaţi singurătatea: fie că vreţi să vă ascundeţi dumneavoastră, fie că vreţi pur şi simplu să vă ascundeţi acolo pe cineva.

Tînărul roşi.

— Dar astăzi, cine locuieşte acolo? întrebă el.

— O tînără doamnă care se dă drept văduvă şi pe care vine s-o viziteze din cînd în cînd umbra primului sau, poate, a celui de-al doilea

soţ. Numai că este de observat un lucru: cele două umbre se înţeleg între ele, că nu vin niciodată amîndouă în acelaşi timp.

— Şi de cînd locuieşte frumoasa văduvă în această casă izolată, atît de potrivită pentru vizita fantomelor? întrebă tînărul surizînd.

— Cam de vreo două luni. De altfel ea e foarte retrasă şi cred că nimeni nu se poate lăuda că a putut-o vedea în aceste două luni: pentru că iese rar şi cînd iese, nu iese decît cu faţa acoperită. O tînără cameristă, foarte drăguţă, pe legea mea, vine în fiecare dimineaţă la mine să-mi comande masa pentru toată ziua. Eu îi trimit masa pregătită, ea primeşte mîncarea în vestibul, plăteşte din plin, apoi închide imediat uşa în nasul băiatului. Astă seară, de exemplu, este petrecere; pentru dînsa pregăteam prepeliţele şi potîrnichile pe care m-aţi văzut că le jumuleam.

— Şi pe cine are invitat la cină?

— Fără îndoială că pe una din cele două umbre de care vă vorbeam.

— Aţi văzut vreodată cele două umbre?

— Da, dar numai în trecere, seara, după apusul soarelui, sau dimineaţa înainte de a se crăpa de ziuă.

— Sînt sigur că le-aţi observat bine, dragă domnule Biscarros, căci de la primul cuvînt mi-am dat seama că sînteţi un foarte bun observator. Ce-aţi remarcat deosebit în înfăţişarea celor două umbre?

— Una din ele este un bărbat de vreo şaizeci, şaizeci şi cinci de ani şi-mi face impresia că el este soţul dintîi, căci vine ca o umbră sigură de prioritatea drepturilor sale. Cealaltă este umbra unui tînăr de vreo douăzeci şi şase, douăzeci şi opt de ani, şi trebuie să spun, că umbra aceasta este mai timidă, are aerul unui suflet necăjit. Aş jura că ea este umbra celui de-al doilea soţ.

— Şi pentru ce oră vi s-a cerut să pregătiţi cina astă seară?

— Pentru ora opt.

— E şapte şi jumătate, spuse tînărul scoţînd din buzunarul vestei un foarte frumos ceas pe care îl consultase de multe ori pînă atunci. Nu mai aveţi timp de pierdut.

— Oh! va fi gata, fiţi liniştit, numai că eu urcasem ca să vă vorbesc de cina dumneavoastră şi să vă spun că am pregătit-o din nou. Pentru că prietenul dumneavoastră a întîrziat atîta, căutaţi să nu vină mai înainte de o oră.

— Ascultă, gazdă dragă, spuse tînărul cavaler cu aerul unui om pentru care această gravă afacere a unei mese servite la timp nu constituia decît un fapt secundar, nu vă frămîntaţi atît pentru cina noastră; chiar dacă persoana pe care o aştept ar veni acum, avem destule de vorbit. Dacă cina nu e gata, vom vorbi în continuare, iar dacă e gata, vom vorbi după aceea.

— În adevăr, domnule, spuse hangiul, sînteţi o persoană foarte binevoitoare şi pentru că vă lăsaţi în seama mea, veţi fi mulţumit, fiţi sigur.

Jupîn Biscarros făcu un compliment adînc, tînărul îi răspunse cu o uşoară înclinare a capului, şi ieşi.

— Acum înţeleg totul, îşi spuse tînărul reluîndu-şi, plin de curiozitate, postul de la fereastră. Doamna aşteaptă pe cineva care trebuie să vină dinspre Libourne, iar oamenii din desiş îşi propun să-l atace pe vizitator înainte ca acesta să fi apucat să bată la uşă.

În acelaşi timp şi parcă pentru a justifica bănuielile perspicacelui observator, dinspre stînga se auzi pasul unui cal. Iute ca fulgerul, ochii tînărului scrutară desişul pentru a urmări comportarea oamenilor aşezaţi la pîndă. Cu toate că noaptea începuse să încurce obiectele, i se păru că unii îndepărtau crăcile şi că alţii se ridicau ca să privească peste stîncă, dar şi unii şi alţii se pregăteau pentru o acţiune ce avea toate aparenţele unei agresiuni. În acelaşi timp un zgomot sec, ca de muschetă care se încarcă, se auzi de trei ori şi-l făcu să tresară. Atunci întorcîndu-se repede înspre Libourne ca să-l zărească pe cel ameninţat de acest zgomot ucigător, zări apărînd un cal bine făcut mergînd în trap, călărit de un tînăr cu nasul în vînt, cu aer triumfător, cu mîna în şold, purtînd o pelerină scurtă, căptuşită cu saten alb care îi descoperea cu graţie umărul drept. De departe, figura aceasta părea plină de eleganţă, de molatică poezie şi de voioasă mîndrie. În plus, figura avea trăsături fine, un ten proaspăt, ochiul viu şi buzele întredeschise din obiceiul de a surîde mereu, mustaţa neagră şi delicată, dinţii fini şi albi. O nuia pe care o învîrtea cu eleganţă, un fluierat uşor, aşa cum îl adusese la modă domnul Gaston d'Orléans şi fusese adoptat de tinerii eleganţi ai vremii, făceau din noul venit un cavaler perfect, după toate legile manierelor elegante în vigoare la curtea Franţei, care începuse de mult să dea tonul tuturor Curţilor din Europa.

La cincizeci de paşi în urma lui, călărind un cal căruia îi potrivea pasul după calul stăpînului său, venea un lacheu înfumurat şi foarte plin de el. Părea că deţine printre servitori un rang nu mai puţin distins decît stăpînul său printre gentilomi.

Frumosul adolescent ce sta la fereastra hanului, prea tînăr ca să asiste impasibil la o scenă de felul celei care i se promitea, nu se putu împiedica să nu se cutremure la gîndul că cei doi care înaintau, atît de lipsiţi de grijă şi de siguranţă, urmau să fie ucişi, după toate probabilităţile, cînd aveau să ajungă în dreptul capcanei care îi aştepta. Între timiditatea vîrstei şi dragostea pentru aproape, păru că se dă o luptă în care cîştigă sentimentul generos. Şi cum cavalerul tocmai trecea prin faţa hanului, fără să-şi arunce privirea în jur, tînărul, cedînd unui elan, subit, unei hotărîri de neînvins, se plecă peste fereastră şi-l strigă pe călător:

— Hei, domnule! opriţi-vă, dacă vreţi, am să vă spun ceva foarte important.

Auzind chemarea aceasta şi cele spuse, cavalerul ridică privirea şi văzîndu-l pe tînăr la fereastră, îşi opri calul cu o mişcare a mîinii care ar fi făcut cinste şi celui mai bun călăreţ.

— Nu opriţi calul, domnule, continuă tînărul, ci apropiaţi-vă ca şi cum m-aţi cunoaşte de multă vreme.

Călătorul ezită un moment, dar văzînd după aerul celui care vorbea că avea de-a face cu un gentilom şi după înfăţişare şi după figură, se descoperi şi înaintă surîzător.

— Iată-mă la ordinele dumneavoastră, domnule, spuse el, cu ce vă pot servi?

— Apropiaţi-vă mai mult, domnule, continuă necunoscutul de la fereastră, ceea ce am să vă spun nu se poate spune cu glas tare. Acoperiţi-vă, trebuie să se creadă că ne cunoaştem demult şi că pentru mine aţi venit la hanul acesta.

— Dar bine, domnule, spuse călătorul, nu înţeleg nimic.

— O să înţelegeţi imediat; pînă atunci acoperiţi-vă şi veniţi mai aproape, şi mai aproape, şi mai aproape! întindeţi-mi mîna; aşa! Încîntat să vă văd! Acum, nu treceţi mai departe de hanul acesta căci sînteţi pierdut.

— Ce s-a întîmplat? Cu adevărat, mă înspăimîntaţi, spuse surîzînd călătorul.

— Nu e aşa că vă duceţi la căsuţa de colo unde străluceşte lumina aceea? Cavalerul făcu o mişcare. — Dar acolo, pe drumul spre această casă, mai precis la colţul drumului, în boschetul acela întunecos, stau la pîndă patru oameni care vă aşteaptă.

— Da? spuse cavalerul privind ţintă în ochii tînărului palid. Da? Sînteţi sigur, cu adevărat?

— I-am văzut venind, unul cîte unul, descălecînd, ascunzîndu-se, unii în spatele copacilor, alţii în spatele stîncilor. În sfîrşit, adineaori, cînd aţi apărut în capătul drumului dinspre sat, i-am auzit încărcîndu-şi muschetele.

— Aşa? spuse cavalerul care, începuse şi el să se teamă.

— Da, domnule, e aşa cum vă spun, continuă tînărul cu pălăria cenuşie; şi dacă ar fi mai multă lumină poate că aţi putea să-i vedeţi şi să-i recunoaşteţi.

— Oh! spuse călătorul, nu mai e nevoie să-i recunosc, ştiu prea bine cine sînt. Dar dumneavoastră, domnule, cine v-a spus că mă duceam la casa aceea şi că pe mine mă aşteptau oamenii de colo?

— Am bănuit.

— Sînteţi un Oedip încîntător. Mulţumesc. Ah! vor să mă împuşte, cîţi sînt pentru această frumoasă operaţie?

— Patru, din care unul pare şeful lor.
— Şeful acesta, nu e mai în vîrstă decît ceilalţi?
— Ba da, după cîte am putut să-mi dau seama de aici.
— Puţin adus de spate?
— Da, pană albă, haină brodată, pelerină cafenie, gestul rar şi poruncitor.
— Exact, e ducele d'Epernon.
— Ducele d'Epernon? strigă tînărul.
— Ei, da! am să vă povestesc situaţia mea, spuse rîzînd călătorul. N-am mai făcut-o pînă acum, dar n-are importanţă, îmi faceţi un serviciu destul de mare ca să n-o discut mai îndeaproape cu dumneavoastră. Şi cei care îl însoţeau cum erau îmbrăcaţi?
— În uniforme cenuşii.
— Exact, sînt bătăuşii lui.
— Care astăzi sînt înarmaţi cu muschete.
— În cinstea mea, sînt foarte onorat! Acum ştiţi ce ar trebui să faceţi, domnul meu?
— Nu, dar spuneţi-mi părerea dumneavoastră şi dacă ceea ce trebuie să fac poate să vă fie de folos, sînt dinainte de acord.
— Sînteţi înarmat?
— Da... am sabia.
— Aveţi lacheul cu dumneavoastră?
— Sigur că da, însă acum nu e aici, l-am trimis în întîmpinarea cuiva pe care îl aştept.
— Ei bine! ar trebui să-mi daţi o mînă de ajutor.
— Pentru ce?
— Ca să atacăm pe mizerabilii aceştia şi să-i facem şi pe ei şi pe şeful lor să ceară îndurare.
— Aţi înnebunit, domnule? strigă tînărul cu un accent în voce care dovedea că nu era dispus cîtuşi de puţin pentru o asemenea expediţie.
— Adevărat, vă cer iertare spuse călătorul, uitasem că asta nu vă priveşte.
Apoi, întorcîndu-se către lacheu care văzîndu-şi stăpînul oprindu-se, se oprise şi el la distanţa cuvenită:
— Castorin, vino încoace, spuse el.
În acelaşi timp pipăi cu mîna oblîncul şeii ca şi cum ar fi vrut să se asigure că pistoalele erau în bună stare.
— Oh! domnule, strigă tînărul gentilom întinzînd mîna ca pentru a-l opri, pentru numele lui Dumnezeu, domnule, nu vă riscaţi viaţa într-o asemenea aventură! Mai degrabă intraţi în han ca să nu le daţi de bănuit celor care vă aşteaptă; gîndiţi-vă că e vorba de onoarea unei femei.
— Aveţi dreptate, spuse cavalerul, deşi în această împrejurare nu e chiar vorba de onoare, ci de întîmplare. Castorin, prietene continuă

el adresîndu-se lacheului care se apropiase, pentru un moment nu mergem mai departe.

— Cum? spuse Castorin aproape tot atît de dezamăgit ca şi stăpînul său, ce spune domnul?

— Spun că în seara asta domnişoara Francinette va fi lipsită de plăcerea de a te vedea, întrucît ne petrecem noaptea la hanul „Viţelul de aur". Intră, porunceşte să mi se pregătească masa şi cere să mi se pregătească patul.

Şi întrucît cavalerul i se păru că domnul Castorin se pregătea să-i spună ceva, îşi însoţi ultimele cuvinte cu o mişcare a capului care nu mai admitea nici o vorbă.

O clipă călătorul îl urmări din ochi pe Castorin, apoi, după un moment de gîndire, păru că ia o hotărîre: descălecă, intră în curtea hanului după lacheu, îi aruncă frîul calului şi, din două sărituri, ajunse în camera tînărului gentilom care, văzînd că uşa se deschide dintr-o dată, făcu o mişcare de surpriză amestecată cu teamă, însă noul venit nu băgă de seamă nimic din cauza întunericului.

— Aşadar, spuse călătorul apropriindu-se vesel de tînăr şi strîngîndu-i, cu căldură, mîna care i se întinsese, recunosc că vă datorez viaţa.

— Oh! domnule, exageraţi serviciul pe care vi l-am făcut, spuse tînărul făcînd un pas înapoi.

— Nu, fără nici o modestie: e aşa cum vă spun; îl cunosc eu pe duce, e al dracului de brutal. Dumneavoastră sînteţi un exemplu de perspicacitate, un fenix de bunătate creştină. Dar spuneţi-mi, dumneavoastră care sînteţi atît de amabil, atît de înţelegător, aţi mers cu bunăvoinţa atît de departe încît să preveniţi şi casa?

— Care casă?

— Casa la care mă duceam, fireşte! Casa în care sînt aşteptat.

— Nu, spuse tînărul, la asta nu m-am gîndit, mărturisesc, şi de altfel nu m-aş fi gîndit pentru că n-aveam posibilitatea s-o fac. Şi eu sînt abia de două ore aici şi nu cunosc pe nimeni în casa asta.

— Oh! Drace! spuse călătorul îngrijorat. Biata Nanon! numai de nu i s-ar întîmpla ceva.

— Nanon? Nanon de Lartigues! strigă tînărul uimit.

— Da aşa e! dar sînteţi un adevărat vrăjitor! spuse călătorul. Vedeţi oameni aşezîndu-se la pîndă pe un drum şi ghiciţi pe cine urmăresc; vă spun un nume de botez şi ghiciţi numele de familie. Explicaţi-mi repede lucrul acesta, sau, de nu, vă denunţ ca vrăjitor iar parlamentul din Bordeaux o să vă condamne să fiţi ars pe rug.

— Ah! de data aceasta trebuie să recunoaşteţi, adăugă tînărul, că nu trebuie să nu fii prea abil ca să descoperi adevărul. De îndată ce aţi numit pe ducele d'Epernon drept rivalul dumneavoastră, era evident că

nu numeaţi o Nanon oarecare şi că trebuia să fie Nanon de Lartigues, frumoasă, bogată, spirituală, care se spune, că l-a fermecat pe duce şi care conduce în locul lui, ceea ce face ca în toată Guyana să fie şi ea tot atît de urîtă ca şi el... La doamna asta vă duceţi?...continuă tînărul cu reproş.

— Da, pe legea mea, mărturisesc şi pentru că i-am pronunţat numele, nu-mi retrag cuvîntul. De altfel Nanon e rău cunoscută şi e calomniată pe nedrept. Nanon este o fată încîntătoare, care-şi ţine promisiunile cu sfinţenie, atît îi place de mult să le realizeze, fiind cu totul devotată celui pe care îl iubeşte, cît timp îl iubeşte. Trebuia să cinez cu ea astă seară, însă ducele ne-a stricat socotelile. Aş vrea să vă prezint mîine acestei încîntătoare fiinţe. Ce dracu! mai curînd sau mai tîrziu, ducele trebuie să se întoarcă la Agen!

— Mulţumesc, spuse înţepat tînărul gentilom. N-o cunosc pe domnişoara de Lartigues decît din auzite şi nu ţin s-o cunosc altfel.

— Eh, la dracu, faceţi o mare greşeală!

— Sînt pe aici numai în trecere şi trebuie să plec mai departe chiar astă-seară, adăugă el.

— Oh! Să ştiţi însă că n-o să faceţi nici un pas, pînă nu ştiu cine este nobilul cavaler care mi-a salvat viaţa, cu atîta eleganţă.

Tînărul păru că ezită, apoi, după un moment:

— Sînt vicontele de Cambes.

— Ah! ah! spuse interlocutorul, am auzit vorbindu-se de o încîntătoare vicontesă de Cambes, care are domenii întinse în jurul Bordeauxului şi care este prietenă cu doamna prinţesă.

— E ruda mea, răspunse repede tînărul.

— Vă fac complimentele mele, pe legea mea, viconte, căci mi s-a spus că este fără pereche; sper, dacă mă va favoriza soarta în această privinţă, că o să mă prezentaţi şi pe mine. Eu sînt baronul de Canolles, căpitan în regimentul Navailles şi pentru moment profit de un concediu pe care domnul duce d'Epernon a binevoit să mi-l acorde, la cererea domnişoarei de Lartigues.

— Baronul de Cannoles? exclamă vicontele la rîndul său, privindu-l pe baron cu toată curiozitatea pe care i-o trezea acest nume celebru în vremea aceea, în aventuri galante.

— Mă cunoaşteţi? întrebă Canolles.

— Numai din renume, răspunse vicontele.

— Şi dintr-un prost renume, nu-i aşa? Ce vreţi, fiecare după firea lui, mie îmi place viaţa agitată.

— Sînteţi cu totul liber, domnule, să duceţi viaţa care vă place, răspunse vicontele. Însă daţi-mi voie să fac o observaţie.

— Anume?

— Că e vorba de o femeie compromisă din cauza dumneavoastră, pe care ducele o să se răzbune pentru dezamăgirea pe care i-aţi produs-o.

— La dracu! Credeţi?

— Fără îndoială, deşi este o femeie... uşoară... domnişoara de Lartigues este totuşi o femeie compromisă de dumneavoastră. Este de datoria dumneavoastră să vegheaţi asupra sa, s-o ocrotiţi.

— Pe legea mea, aveţi dreptate, tinere înţelept. Vrăjit de conversaţia cu dumneavoastră, am uitat de datoria mea de gentilom; trebuie să fi fost trădaţi şi, după toate probabilităţile, ducele ştie totul. Dacă Nanon ar fi fost măcar prevenită, ea este atît de abilă şi m-aş putea încrede în ea ca să-mi obţină iertarea ducelui. Haideţi, spuneţi-mi: vă pricepeţi la război, tinere?

— Încă nu, răspunse vicontele rîzînd. Însă cred că am să-l învăţ, acolo unde mă duc.

— Ei bine! aflaţi de la mine, prima lecţie. Să ştiţi că în război, cînd nu mai e posibilă forţa, trebuie să folosiţi şiretenia. Ajutaţi-mă să folosesc viclenia.

— Asta vreau şi eu. Dar cum? explicaţi-mi!

— Hanul are două uşi.

— Despre asta, habar n-am.

— Eu ştiu: una dă în şosea, alta dă în cîmp. Ies pe cea care dă în cîmp, descriu un semicerc şi bat la uşa lui Nanon, care are şi ea o uşă în spatele casei.

— Da? ca să fiţi surprins acolo, în casă! strigă vicontele. În adevăr, sînteţi un mare tactician, nu glumă!

— Să mă surprindă? întrebă Canolles.

— Sigur că da. Plictisit de atîta aşteptare, ducele, nevăzîndu-vă ieşind de aici, se va îndrepta spre casa aceea.

— Da, dar eu voi intra şi voi ieşi. Atît.

— Odată intrat... n-o să mai ieşiţi.

— Hotărît lucru tinere, spuse Canolles, sînteţi un adevărat vrăjitor.

— Veţi fi surprins, şi poate chiar omorît sub ochii ei, asta e tot!

— Aş! spuse Canolles, sînt destule dulapuri pe acolo.

— Oh! exclamă vicontele.

Acest „oh" fu pronunţat în aşa fel şi cu o intonaţie atît de elocventă, plină de reproşuri, de ruşine pudică şi de gingaşă delicateţă, încît Canolles se opri deodată şi, cu tot întunericul, îşi aţinti privirea cu insistenţă asupra tînărului sprijinit de pervazul ferestrei.

Vicontele simţi toată greutatea privirii şi continuă pe un ton vesel:

— În definitiv, aveţi dreptate, duceţi-vă, baroane; însă ascundeţi-vă cu grijă, să nu vă surprindă cineva.

— Ei bine, nu! greşesc, spuse Canolles; dumneavoastră aveţi dreptate; dar cum să fac s-o previn?

— Mi se pare că o scrisoare...

— Cine s-o ducă?

— Mi se pare că am văzut un lacheu. În asemenea împrejurări, un lacheu nu riscă decît cîteva lovituri de baston, pe cînd gentilom îşi riscă viaţa.

— E adevărat, îmi pierd capul, spuse Canolles, şi Castorin va face comisionul acesta în cele mai bune condiţiuni, cu atît mai mult cu cît bănuiesc că poznaşul acesta are legături acolo în casă.

— Vedeţi că totul se poate aranja aici? spuse vicontele.

— Da. Aveţi cerneală, hîrtie, pene?

— Nu, spuse vicontele, dar are jos.

— Iertaţi-mă, spuse Canolles, însă, în adevăr, nu ştiu ce se întîmplă cu mine în astă-seară, că fac prostie, peste prostie. Nu e nimic! Vă mulţumesc, viconte, pentru sfaturile pe care mi le daţi. Am să le urmez întocmai.

Şi Canolles, fără să-i slăbească din ochi pe tînărul pe care de cîteva minute îl cerceta cu o insistenţă neobişnuită, deschise uşa şi coborî scara, în timp ce vicontele, îngrijorat şi aproape neliniştit, murmura pentru el.

— Cum mă privea! Doar nu m-o fi recunoscut?

În timpul acesta Canolles coborîse şi, după ce privise o clipă profund întristat, prepeliţele, potîrnichile şi dulciurile pe care jupîn Biscarros le îngrămădise în coşul aşezat pe capul ajutorului de bucătar, şi pe care poate că altul urma să le mănînce, cu toate că, desigur, lui îi erau destinate, întrebă care e camera pregătită de jupîn Castorin, ceru să i se aducă pene, cerneală şi hîrtie şi-i scrise lui Nanon următoarea scrisoare:

„Scumpă Doamnă,

Dacă natura ar fi înzestrat frumoşii dumneavoastră ochi cu facultatea de a vedea noaptea, aţi putea observa la o sută de paşi de uşa dumneavoastră, pe domnul duce d'Epernon, ascuns într-un tufiş pîndindu-mă ca să pună să mă împuşte ca să vă compromită, apoi, în modul cel mai îngrozitor cu putinţă. Mie nu mi-e teamă nici că-mi pierd viaţa, nici că o să vă pierdeţi liniştea. Fiţi liniştită, în această privinţă. Am să mă folosesc puţin de concediul pe care m-aţi pus să-l cer acum cîteva zile, ca să profit de el şi să vin să vă văd. Nu ştiu unde am să mă duc şi nici dacă am să mă duc undeva. Oricum ar fi, chemaţi pe fugarul dumneavoastră, după ce va trece furtuna. La hanul „Viţelul de aur" o să vi se spună încotro am plecat. Sper că veţi fi mulţumită de sacrificiul pe care mi-l impun, însă interesele dumneavoastră îmi sînt mai scumpe decît plăcerea mea. Spun plăcere pentru că mi-ar fi plăcut grozav de mult să-l snopesc în bătaie pe domnul d'Epernon şi pe zbirii lui aşa cum erau deghizaţi. Aşadar, scumpă doamnă, credeţi-mă că vă sînt foarte devotat şi mai ales foarte credincios".

Canolles semnă biletul acesta clocotind de fanfaronadă gasconă ştiind că o să aibă efect asupra gasconei Nanon. Apoi îşi chemă lacheul:

— Vino încoace, jupîne Castorin, îi spuse el, şi mărturiseşte-mi cu toată sinceritatea în ce raporturi eşti cu domnişoara Francinette.

— Dar, domnule, răspunse Castorin, uimit de întrebarea care i se adresase, nu ştiu dacă trebuie...

— Fii liniştit, jupîn neghiob, n-am nici o intenţie cu ea, iar dumneata n-ai să ai cinstea să fii rivalul meu. Ceea ce-ţi cer, este numai o simplă informaţie.

— Ah! în cazul acesta, domnule, asta este altceva, iar domnişoara Francinette a avut iscusinţa să-mi aprecieze calităţile.

— Aşadar, vă aveţi bine, nu-i aşa, domnule pramatie? Foarte bine. Atunci, ia biletul acesta şi ocoleşte prin cîmp.

— Cunosc drumul, domnule, spuse îngîmfat, Castorin.

— Foarte bine. Bate la uşa din spate. Fără îndoială că cunoşti şi uşa aceea, nu?

— Desigur.

— Din ce în ce mai bine. Mergi pe aici, bate la uşa de care ţi-am vorbit şi predă scrisoarea aceasta domnişoarei Francinette.

— În cazul acesta, domnule, pot să..., spuse vesel Castorin.

— Poţi să pleci imediat şi ai zece minute ca să te duci şi să te întorci. Trebuie ca scrisoarea aceasta să ajungă chiar acum în mîna domnişoarei Nanon de Lartigues.

— Dar dacă nu mi se deschide uşa? spuse Castrion, care începu să presimtă posibilitatea unei întîmplări neplăcute.

— Ai fi un prostănac, pentru că trebuie să cunoşti vreun fel deosebit de a ciocăni, datorită căruia nu se lasă afară un îndrăgostit iar dacă ar fi altfel, înseamnă că sînt un gentilom de plîns că pot avea în serviciul meu un om de nimic ca tine.

— Am eu un fel al meu, domnule, spuse Castorin cu aerul cel mai cuceritor. Mai întîi bat de două ori la distanţe egale, apoi a treia oară...

— Nu te întreb cum baţi, nu mă interesează, totul este să ţi se deschidă. Hai, du-te şi dacă eşti surpins, mănîncă hîrtia, căci altfel îţi tai urechile cînd te vei întoarce, dacă nu cumva ai să vii cu ele tăiate gata.

Castorin porni ca un fulger. Însă după ce coborî scara, se opri şi, în ciuda tuturor regulilor, strecură biletul în carîmbul cizmei, apoi ieşind prin uşa ce da în curtea de păsări, făcu un ocol lung, traversă crîngul ca o vulpe, trecu şanţurile ca un ogar şi ciocăni la uşa din spate, în felul acesta deosebit pe care încercase să-l explice stăpînului său şi care avu ca întotdeauna efect, uşa se deschise imediat.

Zece minute mai tîrziu, Castorin era înapoi, fără să i se fi întîmplat ceva, şi-i spuse stăpînului său că biletul fusese predat în prea frumoasele mîini ale domnişoarei Nanon.

Canolles folosise cele zece minute ca să-şi deschidă cufărul, să-şi pregătească haina de casă şi să poruncească masa. Ascultă cu o satisfacţie vizibilă raportul domnului Castorin, dete o raită prin bucătărie, dădu ordine pentru noapte, cu voce tare, căscînd fără măsură, asemeni unui om care de abia aşteaptă să se culce. Manevra aceasta avea drept scop, în cazul că ducele d'Epernon ar fi pus pe cineva să-l urmărească, să i se aducă la cunoştinţă că baronul nu intenţiona să treacă mai departe de hanul la care trăsese ca un simplu şi inofensiv călător, venit acolo să mănînce şi să doarmă. În adevăr, planul avu rezultatul pe care şi-l dorise baronul: un fel de ţăran care bea în colţul cel mai întunecos al sălii, chemă pe hangiu îşi plăti consumaţia, se ridică şi ieşi foarte natural, înginînd o melodie. Canolles îl urmări pînă la uşă şi-l văzu că se îndreaptă spre grupul de copaci. Zece minute mai tîrziu, auzi îndepărtîndu-se nişte tropote de cai; cursa fusese ridicată.

Apoi baronul intră în cameră şi complet liniştit în ce o privea pe Nanon, nu se mai gîndi decît cum să-şi petreacă seara în modul cel mai plăcut cu putinţă: de aceea îi porunci lui Castorin să pregătească zaruri, cărţi şi, după aceea să se ducă la vicontele de Combes să-l întrebe dacă îi făcea onoarea de a-l primi.

Castorin se supuse şi găsi în prag un scutier bătrîn, cu părul alb, care, ţinînd uşa abia întredeschisă, răspunse la complimentul său cu un aer foarte aspru:

— Pentru moment este imposibil. Domnul viconte este ocupat.

— Foarte bine, spuse Canolles, am să aştept.

Şi pentru că tocmai atunci se auzi un zgomot mare venind dinspre bucătărie, şi ca să-şi omoare timpul, se duse să vadă ce se petrecea în această importantă parte a clădirii.

Era sărmanul ajutor de bucătar care se întorsese mai mult mort decît viu. La cotitura drumului, fusese oprit de patru oameni care îl întrebaseră asupra scopului plimbării sale nocturne şi care, aflînd că duce ceva pentru doamna din casa izolată, îl dezbrăcară de bonetă, de haina albă şi de şorţ. Cel mai tînăr dintre cei patru se îmbrăcase cu aceste atribute vestimentare caracteristice meseriei sale, îşi pusese coşul în echilibru pe cap şi continuase drumul spre casa aceea mică, în locul ucenicului bucătar. Zece minute mai tîrziu, se întorsese şi vorbise ceva în şoaptă cu cel care părea şeful trupei. Apoi băiatului i se restituiră vesta, boneta şi şorţul i se aşeză din nou coşul pe cap, iar la sfîrşit i se dădu un picior în spate ca să i se indice direcţia pe care trebuia să o urmeze. Nenorocitul nu-şi dorise altceva. Pornise în goană şi se prăbuşise pe jumătate mort de frică, în pragul uşii, de unde fusese ridicat.

Această întîmplare era complet de neînţeles pentru toată lumea, în afară de Canolles, însă cum acesta n-avea nici un motiv să dea vreo

explicație, lăsă pe hangiu, pe ospătari, pe servitoare, pe bucătar și pe ajutorul de bucătar să se piardă în tot felul de presupuneri în legătură cu cele petrecute și în timp ce aceștia băteau cîmpii care mai de care, se urcă la viconte și, socotind că prima cerere pe care o făcuse, prin mijlocirea domnului Castorin, îl scutea de o a doua intervenție de același gen, deschise ușa și intră fără să mai bată.

În mijlocul camerei, masa iluminată și pregătită pentru două persoane, nu mai aștepta ca să fie completă, decît aducerea mîncărurilor.

Canolles observă cele două tacîmuri și le consideră ca un semn bun.

Cu toate acestea, vicontele văzîndu-l se ridică brusc încît era ușor de constatat că vizita se surprinsese pe tînărul gentilom, și că cel de-al doilea tacîm nu-i era destinat lui, așa cum își închipuise în primul moment.

Această situație îi fu confirmată chiar de la primele cuvinte pe care i le adresă vicontele.

— Aș putea ști, domnule baron, îl întrebă acesta, îndreptîndu-se cu toată politețea spre el, cărui fapt nou datorez onoarea vizitei dumneavoastră?

— Dar, răspunse Canolles tulburat ușor de această primire puțin binevoitoare, unui fapt foarte firesc. Mi-e foame. Sînteți singur, sînt singur, și am voit să am onoarea să vă propun să cinați cu mine.

Vicontele îl privi pe Canolles cu o neîncredere vizibilă și păru că încearcă o oarecare greutate în a-i da răspunsul.

— Pe onoarea mea! spuse Canolles rîzînd, s-ar zice că vă este teamă. Dar ce, sînteți cavaler de Malta? Sînteți destinat bisericii, sau respectabila dumneavoastră familie v-a sădit în suflet din copilărie ura față de familia de Canolles? Haideți, pentru Dumnezeu! n-o să vă strice dacă vom petrece o oră împreună, stînd fiecare de o parte și de alta a mesei.

— Îmi este imposibil să cobor la dumneavoastră, baroane.

— Foarte bine, nu coborîți. Însă pentru că am urcat eu la dumneavoastră...

— Și mai cu neputință, domnule. Aștept pe cineva.

De data aceasta Canolles rămase dezorientat.

— Ah! așteptați pe cineva? spuse el.

— Da.

— Pe legea mea, spuse Canolles, după un moment de tăcere, pe legea mea, aș fi preferat să mă fi lăsat să-mi continui drumul, cu riscul a ceea ce ar fi putut să mi se întîmple, decît să văd că, din cauza repulsiei pe care mi-o arătați, se alterează serviciul pe care mi l-ați făcut și pentru care mi se pare că încă nu v-am mulțumit îndeajuns.

Tînărul roşi şi se apropie de Canolles.

— Vă cer iertare, domnule, spuse el cu voce tremurătoare, îmi dau seama de lipsa mea de politeţe. Dacă n-ar fi vorba de probleme serioase, de probleme de familie pe care trebuie să le discut cu persoana pe care o aştept, ar fi pentru mine o onoare şi o cinste, să vă invit ca al treilea, deşi...

— Oh! terminaţi, răspunse Canolles, m-am hotărît să nu mă supăr pe dumneavoastră, orice mi-aţi spune.

— ... deşi, continuă tînărul, cunoştinţa dintre noi este una din acele consecinţe nepreväzute ale întîmplării, una din acele întîmplări nepreväzute, una din acele prietenii efemere...

— Şi de ce toate acestea? întreabă Canolles. Dimpotrivă, în felul acesta se leagă prieteniile sincere şi de durată; trebuie să considerăm ca un merit al soartei ceea ce dumneavoastră atribuiţi întîmplări.

— Domnule, soarta vrea să plec peste două ore, spuse vicontele rîzînd, şi după toate aparenţele să urmez o cale cu totul opusă cu a dumneavoastră. Vă rog, deci, să primiţi tot regretul meu de a nu fi putut accepta, aşa cum aş fi dorit-o, această prietenie pe care mi-o oferiţi cu atîta sinceritate şi pe care o apreciez la adevărata ei valoare.

— Pe legea mea, spuse Canolles, hotărît lucru, sînteţi un tînăr ciudat, iar clanul dumneavoastră de generozitate îmi dăduse la început o cu totul altă idee despre caracterul dumneavoastră. Dar, în sfîrşit, facă-se după cum vă e voia, desigur n-am dreptul să pretind nimic, pentru că eu vă sînt îndatorat şi pentru că aţi făcut pentru mine mai mult decît aş fi avut dreptul să aştept de la un necunoscut. Mă întorc, deci, să cinez singur, însă, să vă spun drept, viconte, asta mă costă: monologul nu-mi stă în fire.

Şi, în adevăr, cu toate cele spuse, şi cu toată hotărîrea de a pleca, pe care o anunţase, Canolles nu se hotăra să se retragă. Ceva îl ţinea locului, fără să-şi dea seama ce anume. Se simţea atras în mod irezistibil spre viconte. Acesta, însă, luînd un sfeşnic se apropie de Canolles, cu un surîs încîntător:

— Domnule, spuse el, întinzîndu-i mîna, orice s-ar întîmpla şi oricît de scurtă a putut fi întrevederea noastră, vă rog să credeţi că sînt încîntat că am putut să vă fiu de folos cu ceva.

La început, Canolles nu văzu decît complimentul: el prinse mîna pe care i-o întindea vicontele dar, în loc de a răspunde unei strîngeri bărbăteşti şi amicale, ea se retrăgea călduţă şi fremătătoare. Înţelegînd atunci că oricît ar fi fost de învesmîntată într-o formă politicoasă, expedierea pe care i-o da vicontele tot expediere era, se retrase decepţionat şi, mai cu seamă, foarte preocupat.

La uşă, întîlni surîsul ştirb al bătrînului servitor, care luînd sfeşnicul din mîna vicontelui, porni înaintea lui Canolles pentru a-l conduce cu toată ceremonia spre apartamentul ce i se reţinuse, şi se întoarse repede la stăpînul care îl aştepta în capul scării.

— Ce face? îl întrebă vicontele în şoaptă.
— Cred că s-a hotărît să cineze singur, răspunse Pompée.
— Atunci n-o să mai urce iar...
— Cel puţin aşa cred.
— Dă ordin să se pregătească caii. Va fi oricum un timp cîştigat, dar, adăugă vicontele plecînd urechea, ce e zgomotul acesta, Pompée?
— S-ar zice că e glasul domnului Richon.
— Şi al domnului de Canolles.
— Parcă s-ar certa.
— Dimpotrivă, se recunosc. Ascultaţi.
— Numai de n-ar spune ceva Richon.
— Oh! n-aveţi de ce să vă temeţi, e un om foarte discret.
— St!
Cei doi tăcură şi atunci se auzi vocea domnului de Canolles.
— Două tacîmuri, jupîne Biscarros, două tacîmuri! Domnul Richon cinează cu mine.
— Vă rog, nu! răspunse Richon: mi-e imposibil.
— Ei asta e! vreţi să cinaţi singur ca tînărul gentilom?
— Care gentilom?
— Acela de sus.
— Cum se numeşte?
— Vicontele de Cambes.
— Îl cunoaşteţi pe viconte?
— Pentru Dumnezeu! doar el mi-a salvat viaţa.
— El?
— Da, el.
— Cum aşa?
— Luaţi masa cu mine şi în timpul cinei am să vă povestesc.
— Nu pot, cinez cu el.
— În adevăr, aşteaptă pe cineva.
— Pe mine, şi cum am întîrziat, îmi daţi voie să vă părăsesc, nu e aşa, baroane?
— Nu, ei drăcie! Nu se poate! strigă Canolles. Mi-am pus în cap să cinez cu cineva, aşa că veţi cina cu mine sau voi cina eu cu dumneavoastră amîndoi. Jupîne Biscarros, pune două tacîmuri.
În timp ce Canolles se întorcea să vadă dacă i se execută ordinul, Richon o luă pe scară în sus, urcînd treptele în grabă. Cînd ajunse la ultima treaptă, o mînă mică îl trase în camera vicontelui de Cambers, iar uşa se închise în urma lui. Şi ca siguranţa să fie mai mare, fură trase şi cele două zăvoare.
— În adevăr, murmură Canolles aşezîndu-se singur la masă, după ce-l căutase zadarnic din ochi pe Richon, care dispăruse. Nu ştiu cum se face că totul se întoarce împotriva mea în locurile astea blestemate: unii umblă după mine ca să mă omoare, alţii fug de mine de parcă aş avea ciumă. Ei, drăcia dracului, îmi trece pofta de mîncare, simt că mă

întristez, sînt în stare să mă îmbăt în seara asta ca un pedestraş. Hei! Castorin, vino încoace să te ciomăgesc. Şi ăia de sus se zăvoresc de parcă ar conspira. Oh! Esenţă de bou ce sînt! sigur că conspiră; asta e; asta explică totul. Dar pentru cine? pentru coajutor? pentru prinţi? pentru parlament? pentru rege? pentru regină? sau poate pentru domnul de Mazarin? Pe legea mea n-au decît să conspire contra cui or vrea, mi-e perfect indiferent, bine că mi-a revenit pofta de mîncare. Castorin, spune să mi se aducă masa şi toarnă-mi să beau, te-am iertat.

Şi Canolles filosof, începu să mănînce prima cină care fusese pregătită pentru vicontele de Cambes şi care, din lipsă de provizii proaspete îl obligase pe jupîn Biscarros să i-o servească încălzită.

IV

În timp ce baronul de Canolles căuta zadarnic pe cineva cu care să cineze şi sătul de atîta căutare se hotărîse, în cele din urmă, să mănînce singur, să vedem ce se petrecea la Nanon:

Nanon era, în vremea aceea, o încîntătoare creatură de vreo douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani, orice ar fi spus şi ar fi scris duşmanii, printre care trebuie să menţionăm pe cei mai mulţi dintre istoricii care s-au ocupat de ea. Scundă, cu pielea smeadă, suplă şi graţioasă, cu faţa proaspătă şi colorată, cu ochii negri şi adînci în a căror cornee se reflectau asemeni pisicilor, luminile de orice fel, veselă şi surîzătoare în aparenţă, Nanon era totuşi departe de a se lăsa antrenată de capriciile şi frivolităţile ce ţes cu arabescurile lor nebuneşti urzeala mătăsoasă şi aurită din care se compune de obicei viaţa unei tinere elegante şi pretenţioase. Dimpotrivă, în căpşorul ei vioi se frămîntau hotărîrile cele mai grave, adînc şi îndelung gîndite, care deveneau pline de seducţie şi luciditate prin vocea ei vibrantă şi puternic marcată de accentul gascon. Nimeni n-ar fi putut bănui sub această mască trandafirie, cu trăsături fine şi surîzătoare, în spatele acestei priviri pline de promisiuni şi sclipind de avînt înflăcărat, o perseverenţă neobosită, o dîrzenie de neînvins, profunzimea de vederi a unui om de stat. Şi totuşi, acestea erau calităţile sau defectele lui Nanon, după cum se examina aversul sau reversul medaliei: spiritul calculat şi inima ambiţioasă se regăseau în acest corp plin de eleganţă.

Nanon era din Agen. Domnul duce d'Epernon, fiul acelui inseparabil prieten al lui Henric al IV-lea care era în trăsură cu regele în momentul cînd l-a lovit cuţitul lui Ravaillac şi asupra căruia au planat bănuieli pînă şi din partea Caterinei de Medicis, domnul duce d'Epernon, numit guvernator al Guyanei, funcţie în care morga, impertinenţa şi deturnările îl făcuseră respingător în ochii tuturor, remarcase această

micuță burgheză, fiica unui mic avocat. Îi făcuse curte și izbutise cu mare greutate, după o apărare susținută cu abilitatea unui mare tactician care vrea să-l facă pe învingător să simtă tot prețul victoriei sale. Însă în schimbul reputației sale pierdute, Nanon îi furase ducelui și puterea și independența. Numai după șase luni, ea ajunsese să guverneze în realitate această frumoasă provincie, întorcînd cu dobîndă, tuturor celor care o jigniseră sau o umiliseră, necazurile sau ofensele pe care i le făcuseră. Regină dintr-o întîmplare, ea deveni tiran din calcul, presimțind cu fina ei inteligență, că trebuie să compenseze prin abuz, probabil prea scurta ei domnie.

În consecință, puse stăpînire pe toate: pe tezaur, pe influență, pe onoruri. Fu bogată, numai în funcții, primi vizita lui Mazarin și a marilor nobili de la curte. Combinînd cu o pricepere admirabilă diferitele elemente de care dispunea, ea făcu din ele un amalgam care folosi deopotrivă și autorității și averii sale. Fiecare serviciu pe care îl făcea era cotat după prețurile stabilite de ea. Un grad în armată, o funcție în magistratură aveau fiecare un tarif: Nanon acorda gradul sau funcția respectivă și primea pentru asta bani grei sau un cadou regesc, așa că renunțînd la o parte din putere în favoarea cuiva, ea recupera ceea ce pierdea sub o altă formă; acordînd puterea, reținea banii care constituie nervul acesteia.

Așa se explică și durata autorității sale, căci oamenii în ura lor ezită să răstoarne un dușman căruia îi mai rămîne o consolare. Răzbunarea urmărește ruina totală, o deprimare totală. Popoarele regretă cînd gonesc un tiran care ar duce cu el aurul lor și ar pleca cu surîsul pe buze. Nanon de Lartigues strînsese două milioane!

În felul acesta ea trăia într-un fel de siguranță pe un vulcan care, fără încetare, zguduie totul în jurul lui. Nanon simțise ura poporului ridicîndu-se ca o maree, crescînd și lovind cu valurile ei în puterea domnului d'Epernon care gonit din Bordeaux, într-o zi de furie, o tîrîse cu el, asemenea unei bărci care urmează corabia. Nanon se îndoi sub furtună, așteptînd să se ridice după trecerea vijeliei. Ea și-l luase drept model pe domnul de Mazarin și ca o școlăriță modestă, practica din depărtare politica acestui italian abil și flexibil. Cardinalul remarcase această femeie care creștea și se îmbogățea prin aceleași mijloace care făcuseră din el un prim ministru cu cincizeci de milioane; el o admira pe tînăra gasconă și, făcea mai mult; o lăsa în pace. Poate, mai tîrziu, vom ști pentru ce.

Deși unii, ce-și spuneau bine informați, pretindeau că ea ar fi întreținut corespondență direct cu Mazarin, se vorbea totuși foarte puțin de intrigile politice ale frumoasei Nanon. Nici Canolles, care fiind frumos, tînăr și bogat, nu înțelegea de ce era nevoie să fii intrigant, nu știa ce să spună în această privință.

Nanon îl cunoscuse pe Canolles în modul cel mai firesc cu putință. Canolles, locotenent în regimentul Navailles, voise să ajungă căpitan:

pentru aceasta a trebuit să-i scrie lui, d'Epernon colonel-general al infanteriei. Scrisoarea o citise Nanon, ea răspunsese aşa cum făcea de obicei, cînd avea de tratat o afacere; şi-i dădu lui Canolles o întîlnire de afaceri. Canolles alese din bijuteriile sale de familie un inel splendid, care ar fi putut valora cinci sute de pistoli; dar mai puţin decît i-ar fi trebuit ca să cumpere o companie, şi se duse la întîlnire. Dar, de această dată, firma victoriosului Canolles puse în derută calculele şi tarifele domnişoarei de Lartigues. Era prima dată cînd o vedea pe Nanon, era prima dată cînd Nanon îl vedea pe el: amîndoi erau tineri, frumoşi şi plini de spirit. Întrevederea se desfăşură în complimente reciproce; despre afacerea în cauză nu se spuse un singur cuvînt, şi, totuşi, afacerea se făcu. A doua zi Canolles primi brevetul de căpitan, iar cînd preţiosul inel trecu din degetul lui în degetul lui Nanon, asta nu a fost ca preţ al ambiţiei satisfăcute, ci ca dovadă a unei iubiri fericite.

V

Pentru a explica de ce locuia Nanon lîngă satul Matifou, e destul să povestim ce se întîmplase. După cum am spus, ducele d'Epernon ajunsese să fie urît în Guyana. Nanon, careia se făcuse cinstea de a fi transformată în geniul, său, rău, ajunsese să fie şi ea urîtă de lume. Răscoala îi goni pe amîndoi din Bordeaux şi-i alungă pînă la Agen. Dar şi la Agen izbucni răscoala. Într-o zi, fu răsturnată de pe un pod trăsura aurită cu care Nanon se ducea la întîlnire cu ducele. Fără să ştie cum, Nanon se trezi în rîu, de unde o scoase Canolles. Într-o noapte luă foc locuinţa din oraş a lui Nanon şi tot Canolles fu acela care pătrunse în ultimul moment în dormitorul ei şi o salvă din flăcări. Nanon aprecie că o a treia încercare ar putea prea bine să le reuşească celor din Agen. Deşi Canolles se îndepărta de ea, era totuşi o adevărată minune că se găsea întotdeauna la momentul potrivit ca s-o scape de primejdie. Profitînd de plecarea ducelui, care făcea o inspecţie în guvernămîntul său, şi de escorta compusă din vreo mie două sute de oameni, în care se găseau şi cei trimişi de regimentul Navailles, Nanon părăsi oraşul împreună cu Canolles, sfidînd, de la fereastra trăsurii, mulţimea care ar fi voit să sfărîme trăsura, dar nu îndrăznea să o facă.

Atunci ducele şi Nanon aleseră, sau, mai bine zis, Canolles le alese în secret sătuleţul unde urma să se stabilească Nanon, în timp ce ducelui i se pregăti o locuinţă în Libourne. Canolles obţinu un concediu, în aparenţă pentru a-şi rezolva nişte probleme de familie, dar în realitate pentru a-şi putea părăsi regimentul, care se reîntorsese la Agen, şi pentru a nu se depărta de Matifou unde prezenţa lui ocrotitoare era

mai necesară ca oricînd. În adevăr, evenimentele începuseră să capete o gravitate îngrijorătoare. Principii de Condé, de Conti şi de Longueville, arestaţi la 17 ianuarie trecut şi închişi la Vincennes, ofereau celor patru sau cinci partide între care era împărţită Franţa în această perioadă, un motiv excelent de război civil. Lipsa de popularitate a ducelui d'Epernon, despre care se ştia că era devotat Curţii, creştea neîncetat. Devenea iminentă o catastrofă dorită de toate partidele care, în situaţia ciudată în care se găsea atunci Franţa, nu ştiau nici ele măcar ce ar fi putut să se întîmple. Asemeni unei păsări care simte că vine furtuna, Nanon dispăru de pe orizont şi se retrase în cuibul său de frunze, ca să aştepte evenimentul acolo, retrasă şi uitată de toţi.

Ea se dădu drept o femeie văduvă care caută singurătatea, aşa cum ne amintim că o prezentase şi jupîn Biscarros.

Aşadar, domnul d'Epernon venise să facă vizită acestei încîntătoare pustnice, anunţînd-o că pleca într-o călătorie de opt zile. Imediat după plecarea lui, Nanon trimisese prin perceptor, protejatul său, un bileţel lui Canolles, care, fiind în concediu, se afla prin apropiere. Numai că, aşa cum am mai spus, acest original bileţel dispăruse din mîinile mesagerului şi se transformase, sub pana lui Cauvignac, într-o copie de invitaţie. La această invitaţie se grăbea să răspundă nepăsătorul gentilom, cînd vicontele de Cambes îl oprise la patru sute de paşi de ţintă.

Restul îl cunoaştem.

Aşadar, Nanon îl aştepta pe Canolles, aşa cum aşteptă o femeie care iubeşte, adică scoţînd ceasul din buzunar de zece ori pe minut, apropiindu-se în fiecare moment de fereastră, pîndind orice zgomot, întrebînd din priviri soarele roşu şi splendid care se ascundea în spatele muntelui ca să afle cînd se vor ivi primele umbre ale nopţii. Mai întîi se auzi un ciocănit la uşa din faţă şi trimise pe Francinette să vadă cine era. Dar nu era decît presupusul ajutor de bucătar care aducea cina, dar nu ştia consemnul. Nanon îşi aruncă ochii în anticameră, dar nu văzu decît pe falsul trimis al lui jupîn Biscarros, care, îşi arunca şi el privirea în dormitor unde pe o masă mică erau pregătite cele două tacîmuri. Nanon îi porunci lui Fancinette să ţină friptura caldă, închise întristată uşa şi reveni la fereastră. Dar atît cît se mai putea vedea în noaptea care începuse să se coboare, şoseaua era goală.

O nouă ciocănitură se auzi de data aceasta la uşa din fund, dar bătaia în uşă era făcută într-un fel special. Nanon strigă: „Iată-l!" Însă de teamă că tot nu era cel aşteptat, se opri la mijlocul drumului, dreaptă, nemişcată. O clipă mai tîrziu, uşa se deschise şi domnişoara Francinette apăru în prag, consternată, mută, ţinînd în mînă un bilet. Nanon zări hîrtia, se repezi spre cameristă, i-o smulse din mînă, o deschise repede şi o citi cu îngrijorare.

După ce citi, rămase ca trăznită; deşi îl iubea mult pe Canolles, la ea ambiţia era un sentiment tot atît de puternic ca şi dragostea. Pierzîndu-l pe ducele d'Epernon, pierdea nu numai averea în viitor, dar poate şi tot ce agonisise. Totuşi cum era o femeie cu cap, stinse mai întîi lumînarea, ca să nu i se zărească umbra şi alergă la fereastră. Era şi timpul, patru bărbaţi se apropiau de casă, nu erau mai departe de vreo douăzeci de paşi. Bărbatul cu pelerină mergea înainte şi în el, Nanon îl recunoscu pe duce. În acel moment domnişoara Francinette intră în cameră cu o lumînare aprinsă în mînă. Nanon aruncă o privire disperată spre masă, spre cele două tacîmuri, spre cele două fotolii, spre cele două perne brodate care îşi răsfăţau albul lor imaculat pe fondul roşu închis al cuverturii de damasc cu care era acoperit patul, apoi pe o elegantă cămaşă de noapte care se armoniza perfect cu toate aceste aranjamente.

— Sînt pierdută! se gîndi ea.

Dar aproape în acelaşi timp, reveni judecata limpede în mintea aceasta ascuţită şi un surîs îi trecu pe buze. Mai iute ca gîndul apucă paharul de cristal destinat lui Canolles şi-l aruncă, la întîmplare, în grădină, scoase dintr-o pungă un pahar de aur purtînd armele ducelui, puse lîngă farfurie un tacîm de argint aurit. Apoi, îngheţată de spaimă, dar purtînd pe buze un surîs compus în pripă, se repezi pe scări şi ajunse la uşă tocmai în momentul cînd se auzi o lovitură gravă şi solemnă.

Francinette voi să deschidă, însă Nanon o apucă de braţ, o dădu la o parte şi cu privirea aceea grăbită care la femeile luate prin surprindere, completează gîndul atît de bine:

— Pe domnul duce îl aştept, nu pe domnul de Canolles. Adu masa.

Apoi trase ea însăşi zăvoarele şi se aruncă de gîtul bărbatului cu pana albă la pălărie, care îşi pregătea o figură furioasă:

— Ah! strigă Nanon, visul meu nu m-a înşelat! Veniţi, dragă duce, masa este servită şi vom cina imediat.

D'Epernon rămase uimit, dar cum o mîngîiere de femeie este bine s-o primeşti întotdeauna, se lăsă îmbrăţişat.

Dar imediat îşi aminti de proba zdrobitoare pe care o avea asupra lui:

— Un moment, domnişoară, să ne explicăm, dacă vreţi.

Apoi făcu un semn cu mîna celor care îl însoţeau; aceştia se retraseră respectuoşi, fără să se îndepărteze, totuşi, prea mult, iar el intră în casă singur, cu pas grav şi măsurat.

— Ce s-a întîmplat, dragă duce? îi spuse Nanon cu o veselie atît de bine prefăcută că ai fi putut crede că este naturală. Ai uitat ceva ultima dată cînd ai fost aici, de te uiţi cu atîta grijă prin toate colţurile?

— Da, spuse ducele, am uitat să vă spun că nu sînt un prost, un Geronte, ca acela pe care îl pune în comediile sale domnul Cyrano de Bergerac şi pentru că am uitat să v-o spun, am revenit personal ca să v-o dovedesc.

— Nu vă înţeleg, cîtuşi de puţin, monseniore, spuse Nanon cu aerul cel mai calm şi mai sincer cu putinţă. Explicaţi-vă, vă rog.

Privirea ducelui se opri pe cele două fotolii, trecu apoi asupra celor două taburete, de la acestea la cele două perne. Asupra lor întîrzie mai mult în timp ce o roşeaţă de mînie i se urcă în obraji.

Nanon prevăzuse toate acestea şi aştepta rezultatul acestui examen cu un surîs care îi descoperea dinţii albi ca perlele. Numai că surîsul acesta semăna mai curînd cu o crispare, iar dinţii i-ar fi clănţănit dacă nu i-ar fi ţinut strînşi tare.

Ducele îşi întoarse spre ea privirea furioasă.

— Aştept totuşi hotărîrea Înălţimii Voastre, spuse Nanon făcînd o reverenţă pînă la pămînt.

— Hotărîrea Înălţimii mele este să-mi explicaţi ce este cu această cină, spuse el.

— Pentru că aşa cum v-am mai spus, am visat că deşi m-aţi părăsit ieri, aveaţi să veniţi astăzi din nou. Or visele mele nu mă înşală niciodată. Aşa că am pregătit această cină în onoarea dumneavoastră.

Ducele făcu o grimasă care voia să pară un surîs ironic.

— Şi cele două perne? întrebă el.

— Monseniorul intenţionează să doarmă astă seară la Libourne? În acest caz visul m-a înşelat, căci el mă anunţase că monseniorul avea să rămînă.

Ducele făcu o strîmbătură şi mai semnificativă decît prima.

— Şi această cămaşă încîntătoare şi acest parfum ales?

— Este una din aceleca pe care obişnuiesc să le pun cînd vine monseniorul. Parfumul acesta vine de la nişte punguliţe din piele de Spania pe care le pun în dulapuri şi pe care monseniorul mi-a spus că le preferă oricăror mirosuri, pentru că acesta este parfumul preferat al reginei.

— Aşadar mă aşteptaţi, nu-i aşa? continuă ducele ironic.

— Vai, monseniore, spuse Nanon încruntîndu-se, la rîndul ei să mă ierte Dumnezeu, dar cred că aţi vrea să vă uitaţi şi prin dulapuri. Nu cumva sînteţi gelos? Şi Nanon izbucni într-un hohot de rîs.

Ducele îşi luă un aer majestuos.

— Eu, gelos? Haida de! Mulţumesc lui Dumnezeu că n-am acest obicei ridicol. Bătrîn şi bogat cum sînt, ştiu, firește, că sînt făcut să fiu înşelat. Dar vreau să le arăt celor care mă înşală că cel puţin nu mă las păcălit.

— Şi cum le veţi dovedi aceasta? spuse, Nanon, tare aş vrea să ştiu.

— Oh! Asta nu este prea greu. N-ar trebui decît să le arăt această hîrtie.

Ducele scoase un bilet din buzunar.

— Eu nu visez, la vîrsta mea nu mai visez, mai ales cînd eşti treaz. În schimb primesc scrisori. Citiţi-o pe aceasta, este foarte interesantă.

Înfiorată, Nanon luă biletul pe care i-l întindea ducele şi tresări recunoscînd scrisul, însă tresărirea aceasta fu imperceptibilă iar tînăra citi:

„Domnul duce d'Epernon este prevenit că, în seara aceasta, un bărbat care de aproape şase luni este în intimitate cu domnişoara Nanon de Lartigues, va veni la dînsa unde va rămîne ca să cineze şi să doarmă.

Pentru ca să nu i se lase domnului duce d'Epernon nici un dubiu, acesta este prevenit că fericitul rival se numeşte domnul baron de Canolles".

Nanon păli: lovitura o atinsese drept în inimă.

— Ah! Roland! Roland! credeam că am scăpat de tine! murmură ea.

— Sînt bine informat? i se adresă ducele triumfător.

— Dimpotrivă, destul de rău, iar dacă poliţia politică a dumneavoastră nu e mai bine organizată decît poliţia dumneavoastră amoroasă, vă compătimesc.

— Mă compătimiţi?

— Da, pentru că acest domn de Canolles, căruia îi faceţi onoarea gratuită de a-l crede rivalul dumneavoastră, nu este aici. Aşteptaţi şi o să vedeţi dacă o să vină.

— A şi venit.

— El? Nu e adevărat! strigă Nanon.

De data aceasta, în exclamaţia acuzatei era o mare doză de adevăr.

— Vreau să spun că a venit şi se află la patru sute de paşi de aici şi că, din fericire pentru el, s-a oprit la hanul „La viţelul de aur".

VI

Nanon înţelese că ducele era mai puţin informat decît crezuse ea la început, ridică deci din umeri în semn de indiferenţă, apoi în mintea ei încolţi o idee sugerată, fără îndoială, de scrisoarea pe care o sucea şi o răsucea în mînă.

— E posibil ca un om de geniu, unul din cei mai abili politicieni ai Franţei să se lase păcălit de o scrisoare anonimă?

— Anonimă, neanonimă, oricum aţi vrea, dar cum vă explicaţi această scrisoare?

— Oh! Explicaţia nu este greu de dat: o înlănţuire de bune procedee ale prietenilor noştri din Agen. Domnul de Canolles v-a solicitat un concediu pentru chestiuni de familie şi i l-aţi acordat; s-a

ştiut că trece pe aici şi pe această călătorie s-a construit o acuzaţie ridicolă.

Nanon observă că, în loc să se descreţească, figura ducelui se încruntă din ce în ce mai mult.

— Explicaţia ar fi bună, spuse el, dacă această faimoasă scrisoare pe care o atribuiţi prietenilor dumneavoastră, n-ar avea şi un post-scriptum pe care aţi uitat să-l citiţi din cauza emoţiei.

Un fior de moarte străbătu tot corpul tinerei femei; simţea că dacă întîmplarea nu-i venea în ajutor, n-ar mai fi putut susţine lupta multă vreme.

—Un post-scriptum? repetă ea.

— Da, citiţi-l! spuse ducele, aveţi scrisoarea încă în mînă.

Nanon încercă să surîdă, dar îşi dădu seama că nu se mai putea preta la această demonstraţie de calm. Se mulţumi, deci, să citească şi restul scrisorii, cu cel mai liniştit ton pe care l-ar fi putut lua.

„Am în mîinile mele scrisoarea domnişoarei de Lartigues către domnul de Canolles prin care se fixează pentru această seară întîlnirea de care v-am amintit. Voi da această scrisoare în schimbul unei scrisori semnată în alb pe care domnul duce o va depune, prin intermediul unei singure persoane, într-o barcă pe Dordona, în faţa satului Saint-Michel-la-Rivière, la ora şase astă-seară".

— Şi aţi făcut imprudenţa aceasta?... întrebă Nanon.

— Scrisul dumneavoastră mi-e atît de preţios, doamnă, încît am considerat că n-aş plăti prea scump o scrisoare provenită de la dumneavoastră.

— Aţi expus un asemenea secret indiscreţiei unui confident? Vai! domnule duce!...

— Acest fel de confidenţe, doamnă, se primesc personal, aşa am primit-o şi eu pe aceasta. Omul care a fost pe Dordona, eu am fost.

— Atunci aveţi scrisoarea mea?

— Iat-o.

Printr-un efort rapid al memoriei, Nanon încercă să-şi amintească ce conţinea scrisoarea aceea. Dar îi fu cu neputinţă, mintea începuse să i se tulbure.

Cu greu putu să-şi ia propria ei scrisoare şi s-o recitească! conţinea doar trei rînduri. Nanon le îmbrăţişă cu o privire lacomă şi recunoscu atunci cu o fericire de nedescris că scrisoarea nu o compromitea de tot.

— Citiţi tare, spuse ducele. Sînt şi eu ca dumneavoastră. Am uitat ce conţine scrisoarea.

Nanon îşi regăsi surîsul pe care îl căutase zadarnic de cîteva secunde şi, răspunzînd invitaţiei ducelui, citi:

— *„Cinez la ora opt. Sînteţi liber? Eu sînt. În acest scop fiţi punctual, dragă Canolles, şi nu vă temeţi de secretul nostru“.*

— Mi se pare că este foarte clar! strigă ducele palid de mînie.

— Cred că mă iartă, gîndi Nanon.

— Ah! ah! aveţi va să zică un secret cu domnul de Canolles, continuă ducele.

Nanon înţelese că o ezitare de o secundă ar fi pierdut-o. De altfel ea avusese timp să gîndească planul pe care i-l sugerase scrisoarea anonimă.

— Ei bine! Aşa e, am un secret cu acest gentilom, spuse ea privindu-l fix pe duce.

— Mărturisiţi, va să zică! strigă ducele d'Epernon.

— Trebuie, pentru că nu vi se poate ascunde nimic.

— Oh! strigă ducele.

— Este adevărat, îl aşteptam pe domnul de Canolles, continuă Nanon, cu calm.

— Îl aşteptaţi?

— Îl aşteptam.

— Îndrăzniţi să recunoaşteţi?

— Sus şi tare. Acum ştiţi cine este domnul de Canolles?

— Un îngîmfat pe care am să-l pedepsesc cu toată cruzimea pentru îndrăzneala lui.

— Este un gentilom nobil şi viteaz căruia veţi continua să-i acordaţi bunătatea dumneavoastră.

— Oh! jur pe Dumnezeu că nu se va întîmpla aşa ceva!

— Nu juraţi, domnule duce, înainte de a fi terminat ce am de spus, răspunse Nanon surîzînd.

— Vorbiţi, dar mai repede...

— N-aţi observat, oare, dumneavoastră care cercetaţi pînă în cutele cele mai adînci ale inimii, continuă Nanon, n-aţi observat atîta bunăvoinţă din partea mea pentru domnul de Canolles, insistenţele mele pe lîngă dumneavoastră în favoarea lui, brevetul de căpitan pe care m-am luptat să-l obţină, acordarea unei sume pentru a face o călătorie în Bretania împreună cu domnul de la Meilleraye; acum, de curînd, concediul, într-un cuvînt interesul meu permanent de a-l îndatora?

— Doamnă, doamnă, depăşiţi limitele, spuse ducele.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnule duce! aveţi răbdare măcar pînă termin.

— Ce să mai aştept şi ce vă mai rămîne să-mi spuneţi?

— Că îi port domnului de Canolles un duios interes.

— La dracu, asta o ştiu prea bine!

— Că-i sînt devotată trup şi suflet.

— Doamnă, vă depăşiţi...

— Că-l voi servi pînă la moarte şi asta pentru că...

— Pentru că este iubitul dumneavoastră, nu e greu de ghicit.

— Pentru că este fratele meu! spuse Nanon apucîndu-l pe duce de braţ, cu o mişcare dramatică.

Braţul ducelui d'Epernon căzu, moale, de-a lungul corpului.

— Fratele dumneavoastră? spuse el.

Nanon făcu un semn din cap însoţindu-l cu un surîs triumfător.

Apoi după un moment, adăugă grăbit:

— Asta cere o explicaţie, spuse el.

— Am să v-o dau, spuse Nanon. Cînd a murit tata?

— Păi, spuse ducele făcînd o socoteală, acum vreo opt luni.

— Cînd aţi semnat brevetul de căpitan pentru domnul de Canolles?

— Păi, cam tot pe atunci, continuă ducele.

— După cinsprezece zile, spuse Nanon.

— Da, se poate, după cinsprezece zile.

— E foarte dureros pentru mine, continuă Nanon, să dezvălui ruşinea unei alte femei, să fac public acest secret, care este secretul nostru, înţelegeţi? Însă ciudata dumneavoastră gelozie mă îndeamnă la aceasta, comportarea dumneavoastră atît de crudă mă obligă s-o fac. Vă imit, domnule duce, dînd dovadă de lipsă de mărinimie.

— Continuaţi, continuaţi! strigă ducele, care începuse să se prindă în născocirile pe care le făurea imaginaţia frumoasei gascone.

— Ei bine, tatăl meu a fost un avocat nu lipsit de oarecare celebritate. Acum douăzeci şi opt de ani, tata era încă tînăr: fusese un bărbat foarte frumos. Încă înainte de căsătorie, se îndrăgostise de mama domnului de Canolles, care îi fusese refuzată, pentru că ea era nobilă iar el om de rînd. Dragostea se însărcină să îndrepte eroarea naturii, aşa cum se întîmplă de cele mai multe ori şi în timpul unei călătorii a domnului de Canolles... Înţelegeţi?

— Da, dar cum se face că această prietenie pentru domnul de Canolles v-a cuprins atît de tîrziu?

— Pentru că abia la moartea tatălui meu am aflat de legăturile care ne uneau; pentru că acest secret fusese consemnat într-o scrisoare pe care însuşi baronul mi-a predat-o numindu-mă sora sa.

— Unde este scrisoarea aceasta? întrebă ducele.

— Uitaţi de incendiul care mi-a mistuit totul? şi bijuteriile cele mai scumpe şi toate hîrtiile cele mai secrete!...

— Adevărat, spuse ducele.

— De douăzeci de ori am vrut să vă povestesc această situaţie, sînt sigură că aţi fi făcut totul pentru cel pe care, pe şoptite, îl numesc fratele meu; el însă mi-a interzis-o întotdeauna şi m-a rugat mereu să cruţ reputaţia mamei sale care trăieşte şi acum. I-am respectat aceste scrupule, pentru că i le înţeleg.

— Ah! Desigur! spuse ducele aproape înduioşat, bietul Canolles!

— Şi, cu toate acestea, îşi refuza norocul, continuă Nanon.

— Pentru că e un suflet delicat, spuse ducele, scrupulele acestea îl onorează.

— Eu am făcut mai mult: am jurat că niciodată taina aceasta nu va fi dezvăluită cuiva în lume; însă bănuielile dumneavoastră au umplut paharul. Nenorocire mie! mi-am călcat jurămîntul!... nenorocire mie! am trădat secretul fratelui meu...

Şi Nanon izbucni în lacrimi.

Ducele căzu în genunchi la picioarele ei şi-i sărută mîinile frumoase, pe care ea le lăsase să atîrne cu descurajare, în timp ce-şi ridica ochii spre cer, părînd că-i cere iertare lui Dumnezeu pentru jurămîntul călcat.

— Spuneaţi: nenorocire mie! spuse ducele; spuneţi mai bine: fericire pentru toţi. Aş vrea ca acest sărman Canolles să-şi recîştige timpul pierdut!... Eu nu-l cunosc, dar aş vrea să-l cunosc. După ce mi-l veţi prezenta, am să-l iubesc ca pe copilul meu!

— Spuneţi ca pe un frate, spuse surîzînd Nanon.

Apoi, trecînd la o altă idee:

— Josnici denunţători-plătiţi! strigă ea mototolind scrisoarea pe care se prefăcu că o aruncă în foc, dar pe care o ascunse cu grijă în buzunar pentru a-l putea recîştiga mai tîrziu pe autor.

— Mă gîndesc, spuse ducele, de ce să nu vină băiatul acesta. De ce să aştept, ca să-l văd? Am să trimit chiar acum după el la „Viţelul de aur".

— Ah! da, desigur, spuse Nanon, ca să afle că eu nu pot să vă ascund nimic şi că în ciuda jurămîntului, v-am spus totul.

— Am să fiu discret.

— Oh! domnule duce, e rîndul meu să vă dojenesc! reluă Nanon cu surîsul acela pe care diavolii îl împrumută de la îngeri.

— Şi de ce, frumoasa mea?

— Pentru că altă dată doreaţi mai mult să fiţi numai cu mine, nu ca acum. Să cinăm, ascultaţi-mă pe mine, şi mîine dimineaţă va fi destul timp ca să trimiteţi după Canolles. Pînă mîine dimineaţă am să am eu timp să-l previn, îşi spuse Nanon.

— Fie, spuse ducele. Să ne aşezăm la masă.

Şi frămîntat de un rest de îndoială, adăugă în şoaptă, numai pentru el:

— Pînă mîine dimineaţă n-am s-o las singură nici un moment şi numai dacă ar fi vrăjitoare ar putea găsi un mijloc ca să-l înştiinţeze.

— Aşadar, spuse Nanon punîndu-şi mîna pe umărul ducelui, îmi va fi îngăduit să-l rog ceva pe prietenul meu, pentru fratele meu?

— Cum să nu! răspunse d'Epernon, tot ce vreţi, bani?

— Oh! Bani! spuse Nanon, n-are nevoie, el mi-a dat inelul acesta minunat pe care l-aţi observat şi care vine de la mama lui.

— Atunci vreo avansare? spuse ducele.

— Ah! Da, avansare. O să-l facem colonel, nu-i aşa?

— Ei, drace! colonel, cum te grăbeşti, draga mea, spuse ducele. Pentru aşa ceva ar fi trebuit să fi făcut vreun serviciu pentru cauza majestăţii sale.

— E gata să facă tot ce i se va cere.

— Oh! făcu ducele privind-o pe Nanon cu coada ochiului. Aş avea o misiune de încredere pentru Curte...

— O misiune pentru Curte? strigă Nanon.

— Da, reluă bătrînul curtean, însă asta o să vă despartă.

Nanon îşi dădu seama că trebuie nimicită şi această ultimă urmă de neîncredere.

— Oh! nu vă temeţi de asta, dragă ducę. Ce importanţă are despărţirea, dacă despărţirea îi este folositoare! În apropiere fiind, l-aş servi rău, pentru că sînteţi gelos; în schimb fiind departe veţi întinde asupra lui mîna dumneavoastră puternică. Exilaţi-l, expatriaţi-l, dacă asta este spre binele lui şi nu vă îngrijiţi de mine. Numai să-mi rămînă dragostea dragului meu duce, nu-i aşa că nu-mi trebuie altceva ca să fiu fericită?

— Bine! am zis, adăugă ducele, mîine de dimineaţă voi trimite să-l cheme şi am să-i dau instrucţiunile necesare. Şi acum, aşa cum aţi spus, continuă ducele, aruncîndu-şi o privire foarte liniştită spre cele două fotolii, cele două tacîmuri şi cele două perne... să cinăm frumoasa mea.

Şi amîndoi se aşezară la masă cu feţele surizătoare. Aşa încît însăşi Francinette, în calitatea ei de cameristă şi confidentă, oricît era de obişnuită cu purtarea ducelui şi cu caracterul stăpînei sale, crezu că stăpîna ei era liniştită de tot iar ducele complet convins.

VII

Cavalerul pe care Canolles îl salutase cu numele de Richon urcase la etajul hanului „Viţelul de aur" şi cinase împreună cu vicontele.

Pe el îl aşteptase vicontele cu atîta nerăbdare, atunci cînd întîmplarea îl făcuse martorul pregătirilor duşmănoase ale domnului d'Epernon şi-l pusese în situaţia să-i facă baronului de Canolles serviciul de care am vorbit.

Plecase din Paris cu opt zile mai înainte, iar din Bordeaux în aceeaşi zi; aducea astfel noutăţi proaspete despre problemele cam încîlcite care se urzeau în momentul acela prin intrigi îngrijorătoare, între Paris şi Bordeaux. Pe măsură ce vorbea, cînd de încarcerarea

principilor, care constituia problema zilei, cînd de parlamentul din Bordeaux, care era autoritatea din acea regiune, cînd de domnul de Mazarin care era adevăratul rege în acel moment, tînărul viconte privea tăcut la figura bărbătească şi arsă de soare, la ochiul pătrunzător şi sigur de el, la dinţii albi care se zăreau sub mustaţa lungă şi neagră, semne care făceau din Richon chipul adevărului soldat care răzbise pînă la rangul de ofiţer prin propriile lui merite.

— Aşadar, spuse vicontele la un moment dat, doamna prinţesă este acum la Chantilly.

Se ştie că aşa erau numite de cele două ducese de Condé: numai că ducesei-mame de Condé i se adăuga titlul de „văduvă".

— Da, răspunse Richon, vă aşteaptă acolo cît mai repede cu putinţă.

— În ce situaţie se găseşte?

— Într-un adevărat exil: este supravegheată, ca şi soacra sa, cu cea mai mare atenţie, întrucît Curtea nu se îndoieşte că o să se mulţumească numai cu plîngeri adresate parlamentului şi că pune la cale ceva mult mai eficace în favoarea prinţilor. Din păcate, aşa cum se întîmplă întotdeauna, banii. Pentru că a venit vorba de bani, aţi încasat ce vi se datora? Mi s-a recomandat foarte insistent să vă întreb.

— Dar de abia am strîns vreo douăzeci de mii de livre de aur, răspunse vicontele, asta-i tot.

— Asta-i tot? La dracu, ce uşor vorbiţi viconte! Se vede cît de colo că sînteţi milionar. Să vorbeşti cu un astfel de dispreţ, de o sumă ca aceasta într-un asemenea moment! douăzeci de mii de franci!... vom fi mai puţin bogaţi decît domnul de Mazarin, dar vom fi mai bogaţi decît regele.

— Aşadar, credeţi Richon, că doamna prinţesă va accepta această sumă umilă?

— Cu recunoştinţă: îi aduceţi bani cu care poate plăti o armată.

— Credeţi că o să avem nevoie?

— De ce? De o armată? Firește că da şi chiar ne vom îngriji să strîngem una. Domnul de La Rochefoucauld a înrolat patru sute de gentilomi sub pretext că participă la înmormîntarea tatălui său. Domnul duce de Bouillon va face cu el un număr asemănător, dacă nu mai mare, cînd va pleca în Guyana. Domnul de Turenne care promite că se va îndrepta spre Paris, ca să ia prin surprindere castelul de la Vincennes şi printr-o lovitură să-i elibereze pe prinţi, va avea treizeci de mii de oameni — toată armata lui din nord pe care o ademeneşte din serviciul regelui. Oh! lucrurile sînt pe cale bună, continuă Richon, fiţi liniştit. Nu ştiu dacă o să facem vreo treabă, dar sînt sigur că zgomot o să facem.

— Nu l-aţi întîlnit pe ducele d'Epernon? îl întrerupse tînărul, ai cărui ochi scînteiau de bucurie la auzul acestei enumerări de forţe care promiteau triumful partidului căruia îi era credincios.

— Ducele d'Epernon? întrebă ofiţerul făcînd ochii mari, unde vreţi să-l fi întîlnit? Nu vin din Agen, vin din Bordeaux.

— Aţi fi putut să-l întîlniţi prin apropiere, răspunse vicontele surizînd.

— Ah, da! aşa e, frumoasa Nanon de Lartigues nu stă prin apropiere?

— La două lovituri de muschetă de aici, de la han.

— Aha! Iată ce-mi explică prezenţa baronului de Canolles la hanul „Viţelul de aur".

— Îl cunoaşteţi?

— Pe cine? Pe baron?... da... Aş putea chiar să spun că sînt prietenul său, dacă domnul de Canolles n-ar fi de origină foarte nobilă în timp ce eu sînt un biet om de rînd.

— Oamenii de rînd de talia dumitale, Richon, valorează cît nişte prinţi, într-o situaţie ca aceasta în care ne găsim acum. Vă amintiţi că pe prietenul dumitale domnul baron de Canolles l-am scăpat de la ciomăgeală, dacă nu chiar de la ceva mai grav.

— Da, mi-a pomenit ceva despre asta, dar nu am dat prea multă atenţie spuselor lui, mă grăbeam să urc la dumneavoastră. Sînteţi sigur că nu v-a recunoscut?

— Recunoşti greu pe cei pe care nu i-ai văzut niciodată.

— De altfel, ar fi trebuit să spun mai curînd dacă v-a ghicit.

— E adevărat, spuse vicontele, că mă privea foarte insistent.

Richon surîse.

— Cred şi eu, spuse el, nu întîlneşti în fiecare zi un gentilom ca dumneavoastră.

— E un cavaler care îmi pare vesel, spuse vicontele după un moment de tăcere.

— Vesel şi bun, un caracter încîntător şi o inimă generoasă. Un gascon nu poate fi mediocru, ştiţi şi dumneavoastră, ori e excelent, ori e fără valoare. Acesta este de bun gust. În dragoste ca în război, este un tînăr elegant şi un căpitan viteaz în acelaşi timp. Îmi pare rău că e contra noastră. În realitate, ar fi trebuit să profitaţi de faptul că printr-o întîmplare l-aţi cunoscut şi să profitaţi de această împrejurare ca să-l cîştigaţi de partea noastră.

O roşeaţă uşoară trecu ca un meteor pe obrajii palizi ai vicontelui.

— Oh! doamne! spuse Richon cu acea filosofie melancolică pe care o întîlneşti uneori la oamenii puternic angajaţi în vreo afacere, dar noi, ceilalţi, sîntem oare destul de serioşi şi de rezonabili, noi ceilalţi care, cu mîinile noastre imprudente, mînuim torţa războiului civil, cum am face-o cu o lumînare, în biserică? Oare domnul coajutor, care cu un cuvînt răscoală Parisul, este un om foarte serios? Oare domnul de Beaufort, care exercită o asemenea influenţă în capitală încît i se spune regele halelor, este un om foarte serios? Doamna de Chevreuse, care numeşte miniştri sau îi răstoarnă după bunul ei plac, este o femeie

foarte serioasă? Oare doamna de Longueville, care a condus primăria oraşului timp de trei luni, este o femeie foarte serioasă? Oare femeie serioasă este doamna prinţesă de Condé care şi ieri, încă, nu se ocupa decît de rochii, de giuvaeruri şi de diamante? În fine, un şef de partid serios este domnul duce d'Enghien, care e şi acum o paiaţă în mîinile femeilor şi care cînd îşi va pune primii pantaloni bufanţi va tulbura toată Franţa? Dar eu, dacă îmi permiteţi să-mi aşez numele după atîtea nume ilustre, sînt eu, oare, un personaj foarte important, eu fiul unui morar din Angoulême, eu, fostă slugă a domnului de la Rochefoucauld, eu, căruia, într-o zi, stăpînul, în loc să-i dea o perie şi o haină, i-a dat o sabie pe care i-a pus-o vitejeşte la coapsă, improvizîndu-mă dintr-o dată militar? Şi, totuşi, iată-l pe fiul morarului din Angoulême, fostul valet al domnului de la Rochefoucauld, ajuns căpitan; iată-l că înrolează o companie, adună patru, cinci, sute de oameni, cu viaţa cărora se va juca şi el la rîndul său, ca şi cum Dumnezeu i-ar fi dat acest drept; iată-l păşind acum pe drumul măririlor, o s-ajungă colonel, guvernator al vreunei cetăţi, cine ştie? iată-l ajungînd să ţină în mîinile lui destinul unui regat timp de zece minute, o oră, ba chiar o zi poate. Înţelegeţi, asta seamănă foarte bine cu un vis şi, totuşi, eu îl voi considera realitate pînă în ziua în care vreo catastrofă, mă va trezi din acest vis.

— Şi în ziua aceea, adăugă vicontele, vai de cei care vă vor trezi, Richon, căci vei fi un erou...

— Un erou sau un trădător, după cum noi vom fi cei mai tari, sau cei mai slabi. Pe urma celuilalt cardinal, aş fi fost de două ori mai atent, pentru că mi-ar fi fost capul în joc.

— Haide, Richon, nu încerca să mă faci să cred că asemenea consideraţii reţin un om ca dumneata, dumneata care eşti citat ca unul din cei mai viteji soldaţi din armată!

— Eh! desigur, spuse Richon cu o mişcare de umăr care nu se putea traduce, am fost viteaz atunci cînd regele Ludovic al XIII- lea, cu figura palidă, cu cordonul albastru brăzdîndu-i pieptul, cu ochiul scînteietor ca o piatră preţioasă, striga cu vocea lui ascuţită, muşcîndu-şi mustaţa: Regele vă vede, înainte, domnilor! Însă cînd va trebui să găsesc, nu în spatele meu, ci în faţa mea, pe pieptul fiului acelaşi cordon albastru pe care îl văd şi acum pe pieptul tatălui meu şi va trebui să strig soldaţilor mei: Trageţi asupra regelui Franţei! În ziua aceea, viconte, mi-e teamă că o să-mi fie frică şi am să trag pe alături...

— Pe unde ai umblat astăzi, dragă Richon, că vezi lucrurile atît de în negru? întrebă tînărul. Războiul civil e un lucru trist, o ştiu, dar uneori e necesar.

— Da, ca ciuma, ca frigurile galbene, ca frigurile negre, sau ca frigurile de orice culoare ar fi. Credeţi, domnule viconte, de exemplu, că este necesar ca eu, care astă-seară i-am strîns mîna acestui brav Canolles cu atîta plăcere, să mă duc mîine să-mi înfig sabia în pîntecele lui, pentru că eu o servesc pe doamna prinţesă de Condé căreia puţin

îi pasă de mine, iar el pe domnul de Mazarin, căruia nu-i pasă de el? Şi totuşi aşa va fi.

Vicontele făcu o mişcare de groază.

— Numai de nu m-aş înşela, continuă Richon, şi să fie el cel care să-mi găsească pieptul în vreun fel. Ah! dumneavoastră, ceilalţi, nu ştiţi ce înseamnă războiul, dumneavoastră nu vedeţi decît o mare de intrigi în care vă aruncaţi ca în mediul dumneavoastră natural. Chiar îi spuneam alteţii sale zilele trecute: Dumneavoastră trăiţi într-o sferă în care focurile de artilerie care pe noi ne ucid, dumneavoastră vă par simple focuri de artificii.

— Mărturisesc, Richon, spuse vicontele, că mă înspăimîntaţi şi dacă n-aş fi sigur că sînteţi lîngă mine ca să mă apăraţi, n-aş îndrăzni să plec, însă apărat şi escortat de dumneavoastră nu mă tem de nimic, spuse tînărul întinzînd parizianului mîna lui mică.

— Escortat de mine? spuse Richon; ah! da! e adevărat, mi-aţi adus aminte de ea: va trebui să renunţaţi la escorta mea, domnule viconte, aranjamentul acesta a eşuat.

— Dar nu trebuie să vă întoarceţi cu mine la Chantilly?

— Adică trebuie să mă întorc în cazul în care nu era nevoie de mine aici; însă, după cum vă spuneam, importanţa mea a crescut în aşa măsură, încît am primit ordin precis din partea doamnei prinţese de a nu părăsi împrejurimile fortului, asupra căruia se pare că se fac unele planuri.

Vicontele izbucni plin de teamă:

— Adică să plec, fără dumneavoastră! să plec numai cu acest domn Pompée care este de o sută de ori mai fricos decît mine şi să traversez singur, sau ca şi singur, jumătate din Franţa. Oh! Nu!, singur n-am să plec, jur! aş muri de frică înainte de a ajunge.

— Vai! domnule viconte, răspunse Richon izbucnind în rîs, aţi uitat de sabia care vă atîrnă la cingătoare?...

— Rideţi, foarte bine! dar eu tot nu plec. Doamna prinţesă mi-a promis că o să mă însoţiţi şi numai cu condiţia aceasta m-am angajat.

— Cum vreţi, viconte, spuse Richon cu gravitate prefăcută. Totuşi să ştiţi că la Chantilly se contează pe dumneavoastră şi, fiţi atent, prinţilor nu le trebuie mult pînă îşi pierd răbdarea, mai ales cînd aşteaptă bani.

— Şi culmea nenorocirii, spuse vicontele trebuie să plec în cursul nopţii...

— Cu atît mai bine, spuse Richon rîzînd, n-o să se vadă că vă e teamă, vă veţi întîlni cu alţii şi mai fricoşi decît dumneavoastră, şi-i veţi pune pe fugă.

— Credeţi? spuse vicontele foarte puţin liniştit cu toată această promisiune.

— De altfel, spuse Richon, este o posibilitate să se îndrepte totul: din cauza banilor vă e frică, nu-i aşa? ei, bine, lăsaţi-mi banii mie, iar

eu am să-i trimit cu vreo trei, patru oameni de încredere. Credeţi-mă, însă, că mijlocul cel mai sigur ca să ajungă, este să-i duceţi dumneavoastră.

— Ai dreptate, Richon, am să plec şi cum trebuie să fiu foarte viteaz, opresc banii. Din ce-mi spuneţi, cred că alteţa sa, are mai mare nevoie de bani decît de mine; poate că n-aş fi bine primit dacă aş ajunge fără bani, nu?

— V-am spus de cînd am intrat, că aveţi aerul unui erou; de altfel peste tot veţi întîlni soldaţi de-ai regelui, iar noi nu sîntem încă în stare de război. Totuşi să nu vă încredeţi prea mult în ei şi sfătuiţi-l pe Pompée să-şi încarce pistoalele.

— Îmi spuneţi toate acestea ca să mă liniştiţi?

— Desigur, cine cunoaşte pericolul, nu se lasă surprins. Plecaţi, continuă Richon, ridicîndu-se, noaptea se anunţă frumoasă şi înainte de ivirea zorilor veţi ajunge la Monlieu.

— Dar baronul n-o să ne pîndească plecarea?

— Oh! în momentul acesta, face ce am făcut şi noi, adică cinează şi, chiar dacă masa lui n-a fost la înălţimea mesei noastre, este un prea bun conviv ca să se ridice de la masă fără vreun motiv serios. De altfel am să cobor şi am să-l ţin de vorbă.

— Atunci cereţi-i scuze din partea mea pentru lipsa de politeţă pe care am avut-o faţă de el. N-aş vrea ca întîlnindu-l vreodată, într-o dispoziţie mai puţin binevoitoare decît astăzi, să-mi caute ceartă. Şi, în afară de asta, baronul dumneavoastră e un om foarte viclean!

— Acesta e cuvîntul, e în stare să vă urmeze pînă la capătul lumii, numai ca să-şi încrucişeze spada cu dumneavoastră: dar fiţi liniştit, am să-i prezint complimentele dumneavoastră.

— Da, însă aşteptaţi mai întîi să plec.

— Desigur!

— Dar pentru alteţa sa, n-aveţi vreun comision?

— Cum să nu: îmi amintiţi că am unul foarte important.

— I-aţi scris?

— Nu, am de transmis numai două cuvinte.

— Care?

— *Bordeaux — Da.*

— Va şti ce vreţi să spuneţi?

— Perfect. Cu aceste cuvinte va putea pleca liniştită. Spuneţi-i că răspund eu, de tot.

— Hai, Pompée, se adresă vicontele bătrînului servitor care tocmai îşi băgase capul pe uşa întredeschisă, hai, prietene, trebuie să plecăm.

— Oh! oh! să plecăm! spuse Pompée. Domnul viconte se gîndeşte la aşa ceva? O să vină o furtună îngrozitoare.

— Ce tot spui, Pompée? răspunse Richon. Nu e nici un nor pe cer.

— Da, dar în timpul nopții s-ar putea să ne rătăcim.

— Ar fi foarte greu, nu faceți decît să urmați drumul cel mare: de altfel, e senin și o lună minunată.

— Clar de lună! clar de lună! murmură Pompée înțelegeți că nu spun asta pentru mine, domnule Richon.

— Desigur, spuse Richon, un soldat încercat!

— Cînd te-ai luptat cu spaniolii și cînd ai fost rănit în lupta de la Corbie..., continuă Pompée încruntîndu-se.

—Nu-ți mai e teamă de nimic, nu-i așa? Eh, bine! Asta pică de minune, căci domnul viconte nu e liniștit de loc, te previn.

— Oh! Oh! vă e teamă? spuse Pompée îngălbenindu-se.

— Cu tine, nu, bravul meu Pompée, spuse tînărul. Te cunosc și știu că te-ai lăsa ucis înainte ca să se apropie cineva de tine.

— Desigur, desigur, spuse Pompée, dar dacă, totuși, vă este foarte frică ar fi mai bine să așteptăm pînă mîine.

— Imposibil, bunul meu Pompée. Pune aurul pe calul tău, vin și eu imediat.

— E o sumă prea mare ca să ne expunem noaptea cu ea, spuse Pompée cîntărind geanta.

— Nu e nici un pericol, așa spune Richon. Verifică dacă pistoalele sînt la oblîncuri, sabia în teacă și muscheta agățată.

— Uitați, răspunse bătrînul scutier cu mîndrie, că atunci cînd toată viața ai fost soldat, nu te lași prins în greșeală. Da, domnule viconte, toate sînt la locul lor.

— Vedeți, spuse Richon, cum să-ți fie teamă cu un asemenea însoțitor! Drum bun, domnule viconte!

— Mulțumesc pentru urare, dar drumul e lung, răspunse vicontele cu un gest care-i trăda neliniștea și care nu putea înlătura aerul solemn al lui Pompée.

— Aș! spuse Richon, orice drum are un început și un sfîrșit. Prezentați omagiile mele doamnei prințese, spuneți-i că-i sînt devotat pînă la moarte și alteței sale și domnului de la Rochefoucauld și nu uitați cele două cuvinte: *Bordeaux — Da;* eu mă duc să mă întîlnesc cu domnul de Canolles.

— Spuneți-mi, Richon, spuse vicontele reținîndu-l în momentul în care se pregătea să pună piciorul pe prima treaptă a scării, spuneți-mi, dacă acest Canolles este un căpitan atît de viteaz și un gentilom atît de distins, așa cum îmi spuneați, de ce n-ați face o încercare să-l atrageți în partidul nostru? Ar putea să ne ajungă fie la Chantilly, fie în timpul drumului. Cunoscîndu-l puțin, aș putea să-l prezint.

Richon se uită la viconte cu un surîs atît de ciudat, încît acesta, citind, fără îndoială, pe chipul partizanului ceea ce-i trecea prin minte, se grăbi să-i spună:

— De altfel, Richon, consideră că n-am spus nimic şi fă în privinţa asta ceea ce crezi că ar trebui să faci. Adio.

Şi, întinzîndu-i mîna, intră repede în cameră, fie de teamă ca Richon să nu observe roşeaţa care îi acoperise obrajii, fie de teamă de a nu fi fost auzit de Canolles ale cărui izbucniri zgomotoase se auzeau pînă sus, la etaj.

Aşa că îl lăsă pe Richon să coboare scara, urmat de Pompée care purta geanta cu o neglijenţă aparentă, ca să nu lase vreo bănuială asupra conţinutului, apoi, după cîteva minute, se uită să vadă dacă nu uitase ceva, stinse luminările şi coborî la rîndul său cu toată grija, aruncînd în treacăt o privire timidă prin crăpătura luminoasă dintr-o uşă de la parter. Apoi, înfăşurîndu-se într-o pelerină groasă pe care i-o întinse Pompée, puse piciorul în mîna scutierului, se aruncă uşor în şa, bruftui încetineala bătrînului soldat apoi dispăru în noapte.

În momentul în care Richon intra în camera lui Canolles, pe care trebuia să-l distreze în timp ce tînărul viconte se pregătea de plecare, baronul, răsturnat pe scaun, scoase un strigăt de bucurie, dovedindu-i oaspetelui că nu-i păstra nici o supărare.

Pe masă, între două corpuri diafane care fuseseră nu de mult nişte sticle pline, se înălţa, bondoacă şi mîndră de rotunjimea ei o sticlă îmbrăcată într-o împletitură de trestie, iar prin spaţiile rămase libere lumina celor patru lumînări făcea să ţîşnească scîntei de culoarea topazului şi a rubinului. Era unul din acele vinuri vechi de Collioure al cărui buchet dulceag îţi place să-l simţi după ce ţi s-a înfierbîntat cerul gurii; smochine mari uscate, migdale, biscuiţi, brînzeturi picante, dulceaţă de struguri, toate mărturiseau calculul interesat al birtaşului, calcul pe care două sticle goale şi una numai pe jumătate îl dovedeau că fusese de o savantă exactitate. În adevăr, era sigur că oricine ar fi gustat dintr-un asemenea desert ispititor, trebuia în mod necesar, oricît de cumpătat ar fi fost, să consume o mare cantitate de lichid.

Or, Canolles nu se putea lăuda că era un ascet... Poate că, fiind hughenot (Canolles era dintr-o familie protestantă şi abia recunoştea credinţa părinţilor), poate, ziceam, că fiind hughenot, Canolles nu credea în trecerea în rîndul sfinţilor a acelor pustnici pioşi care cîştigaseră cerul, bînd doar apă şi mîncînd rădăcini. Aşa că, oricît de trist ar fi fost sau oricît de îndrăgostit, Canolles nu fusese niciodată insensibil la mireasma unei mese bine pregătite sau la vederea acelor sticle cu o formă specială care sub dopurile de plută, roşii, galbene sau verzi ţin închis în ele cel mai curat sînge din Gasconia, din Champagne sau din Burgundia. În asemenea împrejurări, Canolles ceda farmecul vizual, de la văz trecea la miros, de la miros la gust şi cum din cele cinci simţuri cu care îl înzestrase buna mamă a tuturor, pe care o numim doamna natură, trei fuseseră complet satisfăcute, celelalte două îşi aşteptau rîndul cu o resemnare plină de fericire deplină.

Richon intră în cameră tocmai în acest moment şi-l găsi pe Canolles legănîndu-se pe scaun.

— Ah! ia te uită! strigă acesta, vii tocmai la timp, dragă Richon, căutam pe cineva căruia să-i fac elogiul lui jupîn Biscarros şi eram silit să i-l laud ticălosului ăsta de Castorin, care nu ştie ce-i aia să bei şi care n-a ajuns încă să înveţe să mănînce.

Iată, priveşte această etajeră, dragă prietene şi aruncă-ţi ochii şi pe masa aceasta, la care te invit să iei loc. Nu-i aşa că birtaşul acesta de la hanul „La viţelul de aur", este un adevărat artist? Vreau să i-l recomand şi prietenului meu, ducele d'Epernon.

Ascultă amănunte despre bucatele pe care mi le-a servit şi judecă singur, dumneata care poţi să-ţi dai seama atît de bine: ciorbă de raci, o gustare din stridii marinate, sardele, mazăre, clapon cu măsline, cu o sticlă de Medoc, al cărei cadavru zace colo; un pui de potîrniche umplut cu trufe, sote de mazăre, peltea de măslini stropite cu Chambertinul din sticla care zace aici; — în plus, desertul pe care îl vezi şi sticla asta de Collioure care încearcă să se mai apere, dar care va pieri ca şi celelalte, mai ales dacă o să ne luptăm amîndoi cu ea. La dracu! eu sînt foarte bine dispus iar Biscarros este un mare maestru. Aşează-te aici, Richon, nu-i nimic dacă ai cinat! şi eu am cinat, dar asta n-are nici o importanţă, o luăm de la capăt.

— Mulţumesc, baroane, nu mai mi-e foame, spuse rîzînd, Richon.

— La nevoie, admit asta, — se poate să nu-ţi mai fie foame, dar sete trebuie să-ţi fie mereu, gustă din vinul acesta de Collioure.

Richon întinse paharul.

— Aşadar ai cinat? continuă Canolles, ai cinat cu ticălosul dumitale de viconte! Ah! iartă-mă Richon... Nu, nu, mă înşel, e dimpotrivă un băiat încîntător, căruia îi datorez plăcerea de a gusta viaţa din latura ei frumoasă, în loc de a-mi fi dat sufletul prin cele trei sau patru găuri pe care voia să mi le facă în piele viteazul duce d'Epernon. Îi sînt recunoscător acestui frumos viconte, acestui Ganimede încîntător. Ah! Richon îmi faci cu adevărat impresia de a fi ceea ce se spune despre dumneata, adică un devotat servitor al domnului de Condé.

— Haida de, baroane! strigă Richon izbucnind în rîs, nu vă faceţi astfel de idei că mă prăpădesc de rîs.

— Să te prăpădeşti de rîs? Dumneata? Fugi d-aici, că nu se poate, dragul meu.

Igne tantum perituri
Quia estis...
Landeriri.

Cunoşti cîntecul, nu-i aşa? E un cîntec de Crăciun al patronului dumitale, făcut pe vechiul fluviu german, Rhenus, într-o zi cînd îl

liniştea pe unul din însoţitorii lui care se temea să nu moară înecat. Al dracului eşti, Richon!

Şi Canolles se răsturnă pe un scaun izbucnind în rîs şi răsucindu-şi mustaţa cu un haz pe care Richon nu putu să nu-l împărtăşească şi el.

— Aşadar, spuse Canolles, aşadar conspiri cu adevărat nu-i aşa?

Richon continuă să rîdă, dar de data aceasta mai puţin sincer.

— Ştii că am vrut să te arestez şi pe dumneata şi pe micuţul gentilom? La dracu! ar fi fost caraghios şi mai ales uşor! Aveam la îndemînă pe bătăuşii cumătrului d'Epernon. Ah! Richon în corpul de gardă, împreună cu micuţul gentilom! Landeriri!

În acel moment se auziră doi cai în galop care se depărtau.

— Hei! zise Canolles ascultînd, ce-o fi asta Richon? Ştii?

— S-ar putea.

— Atunci spune.

— A plecat micuţul gentilom.

— Fără să-şi ia rămas bun! strigă Canolles. Hotărît lucru, e o secătură.

— Nu-i adevărat, dragă baroane, e un om grăbit şi atît.

— Ce purtare ciudată! spuse el. Unde o fi fost crescut băiatul ăsta? Dragă Richon, te previn că o să-ţi facă necazuri. Nu se poate aşa între gentilomi. La dracu! Cred că dacă aş pune mîna pe el i-aş smulge urechile. Să-l ia dracu pe taică-său care din zgîrcenie nu i-a dat un educator!

— Nu vă supăraţi, baroane, spuse Richon, rîzînd, vicontele nu este aşa de prost crescut cum vi se pare, căci înainte de plecare m-a însărcinat pe mine să vă exprim toată părerea lui de rău şi să vă spun o mie de lucruri plăcute.

— Da, da! spuse Canolles, aghiazmă de Curte care transformă o mare impertinenţă într-o mică nepoliteţe: asta e. La dracu! Sînt foarte prost dispus, cată-mi gîlceavă, Richon! Nu vrei? La dracu!, aşteaptă! Richon, prietene, te găsesc slut!

Richon începu să rîdă.

— Cu dispoziţia asta atît de proastă, o să fiţi în stare să-mi cîştigaţi o sută de pistoli, dacă am juca, baroane. Ştiţi, că jocul favorizează pe cei foarte necăjiţi.

Richos îl cunoştea pe Canolles şi ştia ce face deschizînd această posibilitate proastei dispoziţii a baronului.

— Ah! drace! jocul! strigă el. Da, da, jocul! ai dreptate. Dragă prietene iată un cuvînt care mă face să mă împac cu dumneata. Castorin, cărţi!

Castorin sosi în grabă, însoţit de Biscarros: amîndoi pregătiră o masă iar cei doi se aşezară la joc. Castorin, care de zece ani visa să cîştige la cărţi şi Biscarros, căruia îi sticleau ochii după bani, rămaseră

în picioare, de o parte şi de alta a mesei, ca să-i privească. În mai puţin de o oră, Richon cîştigă de la Canolles optzeci de pistoli, în ciuda prorocirii pe care i-o făcuse. Atunci, Canolles care nu mai avea bani la el, îi porunci lui Castorin să caute în valiză.

— Degeaba, spuse Richon care auzise ordinul, nu mai am timp să vă luaţi revanşa.

— Cum, nu mai ai timp? spuse Canolles.

— Nu. E unsprezece şi la miezul nopţii trebuie să fiu la post, spuse Richon.

— Haida de! glumeşti? spuse Canolles.

— Domnule baron, spuse Richon serios, sînteţi militar şi prin urmare cunoaşteţi rigurozitatea serviciului.

— Atunci de ce n-ai plecat înainte de a-mi fi cîştigat banii? continuă Canolles pe jumătate rîzînd, pe jumătate supărat.

— Îmi reproşaţi, poate, că v-am făcut vizită?

— Doamne fereşte! Totuşi, vezi, n-am deloc poftă să dorm şi o să mă plictisesc îngrozitor. Dacă ţi-aş propune să te însoţesc, Richon?

— Aş refuza această onoare, baroane. Afacerile de felul celor cu care sînt însărcinat nu se tratează în prezenţa martorilor.

— Foarte bine! În ce parte... pleci?

— Tocmai vream să vă rog să nu-mi puneţi această întrebare.

— Dar vicontele în ce parte a plecat?

— Trebuie să vă spun că nu ştiu.

Canolles se uită ţintă la Richon ca să se convingă că nu era pic de zeflemea în aceste răspunsuri nepoliticoase, însă privirea blîndă şi surîsul atît de sincer al guvernatorului din Vayres dezarmară, dacă nu nerăbdarea, cel puţin curiozitatea baronului.

— Haide, spuse Canolles, astă-seară eşti plin de mistere dragă Richon, însă, îţi las deplină libertate. De altfel, şi pe mine m-ar fi indispus foarte mult dacă m-ar fi urmărit cineva acum trei ani, deşi, la urma urmei, cel care m-ar fi urmărit ar fi fost la fel de dezamăgit ca şi mine. Aşadar, un ultim pahar de Collioure şi drum bun!

Apoi, Canolles umplu paharele iar Richon, după ce ciocni şi bău, în sănătatea baronului, ieşi fără ca acestuia din urmă să-i mai treacă prin minte să afle pe ce drum pleacă. Dar rămas singur în mijlocul luminărilor pe jumătate arse, a sticlelor goale, a cărţilor de joc răvăşite, baronul fu cuprins de una din acele tristeţi pe care n-o poţi înţelege bine decît dacă ai trăit-o cîndva, căci veselia din cursul serii fusese provocată chiar de decepţia pe care voise s-o uite, dar fără să fi reuşit pe deplin.

Aşa că mai mult se tîrî spre dormitor, aruncînd, prin geamurile coridorului, o privire plină de regrete şi de mînie spre căsuţa aceea izolată, unde o fereastră luminată de un reflex roşcat era traversată din

cînd în cînd de umbre, ceea ce arăta destul de limpede că domnişoara de Lartigues petrecea seara mai puţin singură decît el.

Pe prima treaptă a scării, Canolles lovi ceva cu vîrful cizmei. Se aplecă şi ridică o mică mănuşă gri deschis a vicontelui, pe care acesta o pierduse în graba cu care părăsise hanul jupînului Biscarros şi pentru căutarea căreia socotise că nu merita să-şi piardă timpul.

Orice ar fi gîndit Canolles într-un moment de mizantropie uşor scuzabilă la un îndrăgostit necăjit, dar nici în căsuţa izolată nu era o mulţumire mai mare decît la hanul „La viţelul de aur".

Nanon îngrijorată şi agitată îşi făcuse toată noaptea mii de planuri cum să-l prevină pe Canolles şi recursese la toate raţionamentele şi vicleniile pe care le poate cuprinde capul bine organizat al unei femei pentru a ieşi din situaţia nesigură în care se găsea. Nu era nevoie decît să scape un minut de sub ochiul ducelui ca să poată vorbi cu Francinette sau de două minute ca să-i scrie lui Canolles cîteva cuvinte pe o bucăţică de hîrtie.

Dar s-ar fi zis că ducele, bănuind tot ce se petrecea în sufletul ei şi citind prin masca de veselie cu care îşi acoperise figura, îngrijorarea care o frămînta, îşi jurase lui însuşi să nu-i lase momentul de libertate de care avea, totuşi, atîta nevoie.

Nanon afectă o groaznică durere de cap; dar d'Epernon nu voi să-i îngăduie să se ridice ca să-şi caute flaconul cu săruri, ci se duse el însuşi să i-l aducă.

Nanon se înţepă într-un ac, ceea ce făcu să se ivească în vîrful degetului ei ca sideful, o picătură rubinie, şi voi să-şi caute în trusă o bucăţică din acea faimoasă tafta roz care începuse să fie apreciată în timpul acela. Neobosit în amabilitatea sa, domnul d'Epernon se ridică, tăie o bucăţică de tafta roz cu o îndemînare dezesperantă şi întoarse de două ori cheia în broasca trusei.

Apoi Nanon se prefăcu că doarme adînc; aproape în acelaşi moment ducele începu să sforăie, atunci Nanon deschise ochii şi la lumina slabă a lumînării aşezată pe noptieră în scoica ei de alabastru, încercă să scoată carneţelul ducelui din buzunarul hainei acestuia pusă lîngă pat, aproape de ea, dar în momentul în care apucase creionul şi rupsese o foaie de hîrtie, ducele deschise ochii.

— Ce faci acolo, draga mea? întrebă el.

— Mă uitam să văd dacă nu găsesc un calendar în carneţelul dumneavoastră, răspunse Nanon.

— Ce să faci cu el? întrebă ducele.

— Să văd cînd cade ziua dumneavoastră.

— Mă numesc Ludovic şi ştii că ziua mea cade la 25 august. Ai tot timpul să te prepari pînă atunci, draga mea.

Îi luă din mînă carneţelul şi-l băgă la loc în buzunar.

Dar după această manevră, Nanon avea creion şi hîrtie. Ea le ascunse binişor sub pernă şi răsturnă cu îndemînare candela, sperînd să

poată scrie în întuneric. Însă ducele o sună imediat pe Francinette şi-i ceru lumină, vociferînd şi pretinzînd că nu putea dormi pe întuneric. Francinette se înapoie atît de repede încît Nanon n-avu timp să scrie decît o jumătate de frază iar ducele, de teama vreunui nou accident ca cel care tocmai se întîmplase, porunci lui Francinette să pună cele două lumînări pe şemineu. Atunci Nanon declară că nu putea dormi pe lumină şi cu toate că ardea de nerăbdare, se întoarse cu faţa la perete, aşteptînd ziua cu o îngrijorare uşor de înţeles.

În sfîrşit, ziua aceasta atît de temută începu să lumineze vîrfurile plopilor şi făcu să pălească lumina slabă a celor două lumînări. Domnul duce d'Epernon care îşi făcea un merit din a respecta întocmai obiceiul vieţii de ostaş, se îmbrăcă singur ca să n-o părăsească nici măcar un moment pe micuţa Nanon, îşi puse o haină de casă şi sună ca să afle dacă s-a mai întîmplat ceva.

Francinette răspunse la această întrebare venind cu un teanc de scrisori, pe care Courtauvaux, valetul favorit al ducelui, le adusese în timpul nopţii.

Ducele începu să le rupă sigiliile şi să le citească, dar numai cu un ochi; celălalt, căruia ducele încerca să-i dea o expresie cît mai drăgăstoasă cu putinţă, n-o părăsea pe Nanon.

Dacă i-ar fi stat în putinţă, Nanon l-ar fi sfîşiat pe duce, în bucăţi.

— Ştiţi ce-ar fi trebuit să faceţi, draga mea? întrebă ducele după ce citise o parte din corespondenţă.

— Nu, monseniore, dar dacă aţi vrea să-mi daţi ordin, mă voi executa, răspunse Nanon.

— Să fi trimis să-l cheme pe fratele dumneavoastră, spuse ducele. Tocmai am primit de la Bordeaux o scrisoare care conţine informaţiile pe care le aşteptam, aşa că ar putea pleca chiar acum iar la înapoiere aş avea un motiv să-i încredinţez comanda pe care mi-o solicitaţi.

Figura ducelui exprimă cea mai cinstită bunăvoinţă.

— Haide, curaj! îşi spuse Nanon. Sper că baronul o să-mi citească în ochi sau să înţeleagă din două, trei cuvinte.

Apoi, cu voce tare.

— Trimiteţi dumneavoastră, duce, spuse ea, de teamă că dacă ar fi vrut să facă ea acest comision, ducele n-ar fi lăsat-o.

D'Epernon o chemă pe Francinette şi o trimise la hanul „La viţelul de aur" fără alte instrucţiuni decît cu aceste cuvinte:

— Spune-i domnului baron de Canolles că domnişoara de Lartigues îl aşteaptă la prînz, la masă.

Nanon aruncă o privire spre Francinette, dar oricît de expresivă fusese aceasta, Francinette, nu putea înţelege: spune-i domnului baron de Canolles, că eu sînt sora lui.

Francinette plecă, înţelegînd că la mijloc era vorba de ceva ciudat şi că această şopîrlă putea să fie în realitate un şarpe în toată puterea.

Între timp, Nanon se ridică şi se aşează în spatele ducelui aşa ca să poată, dintr-o privire, să-i facă semn lui Canolles să fie cu ochii în patru, pregătind, în acelaşi timp, o frază abilă cu ajutorul căreia, baronul să fie lămurit, chiar de la primele cuvinte, de tot ceea ce trebuia să ştie ca să nu facă notă discordantă în trio-ul de familie care urma să se întîlnească.

Dintr-o privire ea putea zări tot drumul pînă la cotitura unde se ascunsese, în ajun, domnul d'Epernon cu călăii săi.

— Ah! spuse deodată ducele, iată că vine Francinette.

Şi-şi fixă privirea asupra lui Nanon care fu obligată să-şi ia ochii de la drum şi să se uite la duce.

Inima lui Nanon bătea să-i spargă pieptul. Ea n-o văzuse decît pe Francinette, deşi ar fi vrut să-l vadă pe Canolles, pentru a căuta pe faţa lui vreo trăsătură liniştitoare.

Se auzi urcîndu-se treptele: ducele îşi pregăti un surîs nobil şi amical. Nanon înlătură roşeaţa care i se urcase în obraji şi se pregăti sufleteşte pentru luptă.

Francinette ciocăni uşor la uşă.

— Intră! spuse ducele.

Nanon regretă în gînd faimoasa frază cu care trebuia să-l salute pe Canolles.

Uşa se deschise. Francinette era singură. Nanon aruncă o privire în anticameră, dar în anticameră nu era nimeni.

— Doamnă, spuse Francinette cu îndrăzneala netulburată a unei fete în casă dintr-o comedie, domnul baron de Canolles nu mai este la hanul „La viţelul de aur".

Ducele făcu ochii mari şi se întristă.

Nanon dădu capul pe spate şi respiră uşurată.

— Cum? Domnul baron de Canolles nu mai e la hanul „La viţelul de aur"? spuse ducele.

— Cu siguranţă că te-ai înşelat, Francinette, spuse Nanon.

— Doamnă, vă repet ce mi-a spus chiar domnul Biscarros, răspunse Francinette.

— Adu-l aici chiar acum pe jupîn Biscarros, porunci ducele cu figura lui de zile rele.

— Oh! bănuiesc că a ştiut că sînteţi aici şi i-a fost teamă să nu vă deranjeze. E aşa de timid, bietul Canolles, spuse Nanon.

— El, timid? ripostă ducele, mi se pare că nu aceasta este totuşi faima care i s-a făcut.

— Nu, doamnă, domnul baron a plecat cu adevărat, spuse Francinette.

— Dar bine, doamnă, cum se face că baronului i-a fost frică de mine, cînd Francinette a avut numai misiunea să-l invite din partea dumneavoastră, spuse ducele. Spune, Francinette, i-ai spus că sînt aici?

— N-am putut să-i spun, domnule duce, pentru că nu era.

Cu toată această ripostă a lui Francinette care venise cu rapiditatea sincerității și a adevărului, ducele păru că-și recapătă vechea neîncredere. Nanon, fericită, nu mai găsea putere să mai spună ceva.

— Mai trebuie să-l chem pe jupîn Biscarros? întrebă Francinette.

— Mai mult ca oricînd, spuse ducele cu vocea lui groasă, sau, mai bine, ia stai. Rămîi aici, poate stăpîna dumitale are nevoie de dumneata. Am să-l trimi pe Courtauvaux.

Francinette dispăru și după vreo cinci minute Courtauvaux ciocănea la ușă.

— Spune-i hangiului de la „Vițelul de aur" că vreau să-i vorbesc și cînd vine să aducă și mîncarea pentru prînz. Dă-i aceşti zece ludovici ca să fie o masă bună. Du-te, spuse ducele.

Courtauvaux băgă banii în buzunar și plecă imediat.

Era un valet de casă mare și-și cunoștea meseria încît putea să-i învețe pe toți Crispinii și Mascarille-ii din vremea lui. Îl căută pe Biscarros și-i spuse:

— L-am convins pe stăpînul meu să vă comande un prînz de calitate. Mi-a dat pentru asta opt ludovici: am păstrat fireşte doi drept comision și uite, aici, șase pentru dumneata. Acum vino cu mine.

Biscarros fremătînd de bucurie, își puse un șorț curat, băgă în buzunar cei șase ludovici, îi strînse cu recunoștință mîna lui Courtauvaux, apoi porni pe urmele valetului care îl duse într-o fugă pînă la căsuța unde locuia ducele.

VIII

De data aceasta, Nanon nu mai tremura, certitudinea lui Francinette o liniștise complet. Chiar vroia să vorbească și ea cu Biscarros. Acesta fu introdus îndată ce ajunse.

Biscarros intră, cu un colț al șorțului elegant înfipt în cingătoare, cu boneta în mînă.

— Ați avut ieri la dumneavoastră un tînăr gentilom, spuse Nanon. Domnul baron de Canolles, nu-i așa?

— Unde e? întrebă ducele.

Biscarros, îngrijorat, răspunse la început cu oarecare teamă, căci după valet și cei șase ludovici bănuia că în halatul de casă e un personaj important:

— A plecat domnule.

— A plecat? spuse ducele. A plecat cu adevărat?

— Cu adevărat.

— Unde a plecat? întrebă Nanon.

— Asta n-aş putea să vă spun, doamnă, pentru că, în adevăr, nu ştiu.

— Dar poate ştiţi cel puţin în ce direcţie a luat-o?

— Pe drumul spre Paris.

— La ce oră a plecat pe drumul acesta? întrebă ducele.

— Pe la miezul nopţii.

— Fără să spună ceva? întrebă cu teamă Nanon.

— Fără să spună nimic, a lăsat doar o scrisoare, cerînd să-i fie predată domnişoarei Francinette.

— Şi de ce nu i-ai dat scrisoarea, secătură? se răsti ducele la el, ăsta e respectul pe care îl ai pentru porunca dată de un gentilom?

— I-am predat-o domnule, i-am predat-o!

— Francinette! strigă ducele.

Francinette care trăgea cu urechea, n-a făcut decît un salt din anticameră pînă în dormitor.

— De ce n-ai predat stăpînii tale scrisoarea pe care i-o lăsase domnul de Canolles? întrebă ducele.

— Fiindcă, monseniore... murmură camerista foarte emoţionată.

— Monsenior! se gîndi Biscarros înnebunit, trăgîndu-se în colţul cel mai îndepărtat al camerei. Monsenior! trebuie să fie vreun prinţ deghizat.

— Nu i-am cerut-o eu! se grăbi să spună Nanon, palidă ca ceara.

— Dă-mi-o, zise ducele întinzînd mîna.

Sărmana Francinette, întinse scrisoarea, întorcînd spre stăpîna ei o privire disperată care ar fi voit să spună:

— Vedeţi bine că nu e vina mea. Toate astea sînt din cauza imbecilului de Biscarros.

Un fulger dublu ţişni din pupilele lui Nanon şi-l trăzni pe Biscarros în colţul său.

Nenorocitul era lac de apă şi ar fi dat din toată inima cei şase ludovici din buzunar, ca să se găsească în momentul acela în faţa plitei, cu coada unei cratiţe în mînă.

Între timp, ducele luase scrisoarea, o deschisese, şi o citise. În timpul lecturii, Nanon în picioare, mai palidă şi mai rece ca o statuie, se simţea în viaţă numai pentru că îi bătea inima.

— Ce înseamnă scrisoarea asta fără înţeles? întrebă ducele.

Nanon înţelese din aceste cîteva cuvinte că scrisoarea n-o compromitea.

— Citiţi tare şi poate am să vă pot explica, spuse ea.

„Dragă Nanon", citi ducele.

Şi, după aceste cuvinte se uită la tînăra femeie, care revenindu-şi în fire, îi suportă privirea cu o admirabilă îndrăzneală.

— „Dragă Nanon, reluă ducele, profit de concediul pe care ţi-l datorez şi ca să mă distrez am să pornesc în galop pe drumul spre Paris. La revedere. Îţi încredinţez soarta mea".

— Ei, asta e! e nebun, Canolles!

— Nebun? De ce? întrebă Nanon.

— Să pleci aşa, în miez de noapte, fără nici un motiv? întrebă ducele.

— Asta e adevărat, îşi spuse Nanon în gînd.

— Haideţi! Explicaţi-mi ce înseamnă plecarea asta.

— Oh, doamne! nimic mai simplu, Monseniore.

— Şi ea îi spune, Monseniore! murmură Biscarros. Hotărît lucru, e un prinţ.

— Haideţi! să vă aud.

— Nu bănuiţi despre ce poate fi vorba?

— Nu, nici pe departe.

— Ei bine! Canolles are douăzeci şi şapte de ani, e tînăr, frumos, fără griji. Cărei nebunii credeţi că-i dă preferinţă? Dragostei. Ei bine! trebuie să fi văzut trecînd prin hanul jupînului Biscarros vreo călătoare frumoasă şi Canolles a plecat după ea.

— Îndrăgostit? Credeţi? strigă ducele surîzînd la această idee foarte firească de altfel, că dacă baronul se îndrăgostise de o călătoare oarecare, nu era îndrăgostit de Nanon.

— Îndrăgostit, sigur că da! nu-i aşa, jupîn Biscarros? spuse Nanon încîntată că-l văzuse pe duce adoptîndu-i ideea. Haideţi, răspundeţi sincer: nu-i aşa că am ghicit bine?

Biscarros se gîndi că era momentul să-i recapete bunăvoinţa acestei tinere doamne vorbindu-i pe plac şi înflorindu-şi pe figură un surîs de un lat de palmă, spuse:

— În adevăr, doamna ar putea să aibă dreptate.

Nanon făcu un pas spre hangiu şi-i şuieră printre dinţi.

— Nu-i aşa?

— Desigur, doamnă, răspunse Biscarros cu eleganţă.

— Credeţi?

— Da, ah, dar staţi: în adevăr, mi-aţi deschis ochii.

— Ah! povestiţi-ne, jupîn Biscarros, continuă Nanon, începînd să se lase antrenată de un început de gelozie, ia spuneţi-mi cine au fost călătoarele care s-au oprit la dumneavoastră noaptea trecută?

— Da, da, spune-ne, spuse d'Epernon întinzîndu-se comod pe fotoliu.

— N-a venit nici o călătoare, spuse Biscarros.

Nanon răsuflă uşurată.

— Doar un tînăr gentilom blond, micuţ, plinuţ, care nu mînca şi nu bea şi căruia îi era teamă să plece noaptea... explică hangiul fără să-şi dea seama că la fiecare cuvînt al său inima lui Nanon tresărea... Un gentilom căruia îi era frică, vorbi mai departe Biscarros. Aştepta la cină un domn înalt cu mustăţi şi chiar l-a cam repezit pe domnul de Canolles

cînd acesta a vrut să cineze cu el. Dar viteazul gentilom nu s-a sinchisit de atîta lucru... După cîte se pare este un om foarte îndrăzneţ... pe legea mea. După plecarea domnului înalt, care a luat-o la dreapta, dînsul a plecat în goană după cel micuţ, care o luase la stînga.

Ducele, complet liniştit, l-ar fi îmbrăţişat pe Biscarros dacă ar fi fost măcar un gentilom cît de mic. În schimb, Nanon palidă, cu un surîs convulsiv îngheţat pe buze, asculta fiecare cuvînt, care ieşea din gura hangiului cu acea credinţă mistuitoare care îndeamnă pe geloşi să bea înghiţitură cu înghiţitură, pînă la ultima picătură, otrava care îi ucide.

— Dar ce v-a făcut să credeţi că acest tînăr gentilom era o femeie, spuse ea, şi că domnul de Canolles se îndrăgostise de ea şi că acum nu bate drumurile din plictiseală sau din capriciu?

— Ce mă face să cred asta? spuse Biscarros care încerca să-şi convingă auditoriul de părerea lui. Aşteptaţi, am să vă spun.

— Da, spune-ne, dragă prietene, interveni ducele. Eşti, într-adevăr, foarte amuzant...

— Monseniorul este prea bun, spuse Biscarros. Iată!

Ducele fu foarte atent. Nanon asculta încleştîndu-şi pumnii.

— Nu mă îndoiam de nimic şi-l luasem pur şi simplu, pe tînărul cavaler blond drept un bărbat, pînă cînd l-am întîlnit pe domnul de Canolles, în mijlocul scării, ţinînd în mîna stîngă sfeşnicul cu lumînarea aprinsă, iar în dreapta o mănuşă mică pe care o examina şi o mirosea cu pasiune...

— Oh! oh! oh! făcu ducele, care pe măsură ce înceta să se mai teamă pentru el, începea să rîdă în hohote.

— O mănuşă? repetă Nanon încercînd să-şi reamintească dacă nu lăsase cavalerului o asemenea dovadă, o mănuşă ca aceasta?

— Şi arătă hangiului o mănuşă de-a ei.

— Nu, spuse Biscarros, o mănuşă bărbătească.

— O mănuşă bărbătească? Domnul de Canolles mirosea cu pasiune o mănuşă bărbătească! Eşti nebun!

— Nu, pentru că era o mănuşă a acelui gentilom micuţ, a cavalerului blond, care nu bea, nu mînca şi îi era teamă noaptea... o mănuşă micuţă, în care mîna doamnei ar fi intrat cu greutate, deşi doamna are, fireşte, o mînă frumoasă...

Nanon dădu un ţipăt surd, de parcă ar fi fost lovită cu un pumnal nevăzut.

— Sper, spuse ea, făcînd un efort violent, sper că sînteţi pe deplin informat, monseniore, şi că ştiţi acum, tot ceea ce doreaţi să ştiţi.

Şi cu buzele tremurînde, cu dinţii strînşi, cu ochii ficşi, arătă lui Biscarros uşa cu degetul, iar hangiul observînd pe figura tinerei femei semne de furie, nu mai înţelese nimic, rămînînd cu gura căscată şi cu ochii holbaţi.

— Dacă absenţa acestui gentilom, se gîndi el, înseamnă o atît de mare nenorocire, ce fericire va însemna, cu siguranţă, înapoierea lui.

să-l măgulim pe acest nobil senior cu o dulce speranţă, ca să aibă poftă de mîncare.

În temeiul acestui raţionament, Biscarros îşi luă aerul cel mai graţios cu putinţă şi ducîndu-şi piciorul drept înainte cu o mişcare plină de eleganţă, spuse:

— La urma urmei cavalerul a plecat, dar se poate întoarce dintr-un moment în altul...

Ducele surise la această părere.

— Adevărat, spuse el, de ce n-ar reveni? Poate că s-a şi înapoiat... Du-te de vezi, domnule Biscarros şi adu-mi răspunsul.

— Dar prînzul? spuse repede Nanon. Mor de foame...

— Aşa e, spuse ducele, lasă că se va duce Courtauvaux. Vino încoace Courtauvaux. Du-te pînă la hanul domnului Biscarros şi vezi dacă domnul baron de Canolles s-a înapoiat... Dacă nu e, întreabă, informează-te, caută să afli prin împrejurimi... vreau să prînzesc cu acest gentilom. Du-te.

Courtauvaux plecă. Iar Biscarros care observase tăcerea stingherită a celor două personaje, păru că avea să mai emită o nouă idee.

— Nu vedeţi că doamna vă face semn să vă retrageţi? spuse Francinette.

— Un moment! un moment! strigă ducele; Nanon îţi pierzi şi dumneata capul... Dar masa!... Şi eu sînt ca dumneata! mi-e o foame de lup... Uite, jupîn Biscarros, adaugă şi aceşti şase ludovici la ceilalţi ca să plătesc povestea plăcută pe care ne-ai spus-o.

Apoi îi porunci istoricului să lase loc bucătarului şi, ne grăbim s-o spunem, jupîn Biscarros n-a strălucit mai puţin în cea de-a doua funcţie, decît în cea dintîi.

Însă, Nanon se gîndise şi analizase dintr-o privire situaţia complicată în care o plasase presupunerea lui Biscarros; mai întîi era exactă această presupunere? apoi, dacă la urma urmei ar fi fost, oare Canolles nu era scuzabil? În adevăr, pentru un gentilom ca el, ce crudă decepţie şi întîlnirea neizbutită şi afrontul cu spionajul din partea ducelui d'Epernon şi constrîngerea care i se impusese, de a asista, dacă ne putem exprima astfel, la triumful rivalului său! Nanon era atît de îndrăgostită, încît atribuind fuga lui unui paroxism de gelozie, nu numai că-l scuză, dar îl şi plînse pe baron, aproape aplaudîndu-se că este atît de iubită încît ea a putut provoca această mică răzbunare. Dar, mai înainte de toate, trebuia tăiat răul din rădăcină, trebuia oprită evoluţia acestei dragoste abia născute.

Aici, un gînd teribil străbătu mintea lui Nanon, gata s-o trăznească pe tînăra femeie.

Dar dacă întîlnirea dintre Canolles şi micuţul gentilom era o întîlnire de dragoste?

Dar nu, era o proastă, pentru că micuțul gentilom așteptase un domn cu mustăți, pentru că l-a repezit pe Canolles, pentru că nici Canolles n-a recunoscut, poate, că necunoscutul era bărbat sau femeie, decît după mănușa pe care o găsise întîmplător.

Oricum, Canolles trebuia împiedicat.

Apoi, înarmîndu-se cu toată energia de care era capabilă, reveni la duce, care tocmai îl expediase pe Biscarros, după ce-l încărcase cu complimente și recomandări.

— Ce nenorocire, domnule, că zăpăceala nebunului acesta de Canolles, îl lipsește de o onoare ca aceea pe care era să i-o faceți! Dacă ar fi fost aici, viitorul îi era asigurat; lipsind, poate că își ratează tot viitorul.

— Dar, dacă o să-l regăsim..., spuse ducele.

— Oh! nu e nici un pericol, spuse Nanon, e vorba de o femeie, de aceea nu s-a întors.

— Ce să fac, draga mea? răspunse ducele, tinerețea este vîrsta plăcerilor, e tînăr, petrece.

— Dar eu, spuse Nanon, eu care sînt mai cu judecată decît el, aș fi de părere să i se tulbure puțin această veselie neașteptată.

— Oh! soră cicălitoare! strigă ducele.

— Poate că pentru un moment se va supăra pe mine, continuă Nanon, dar mai tîrziu, cu siguranță că-mi va mulțumi.

— Ia să vedem. Aveți vreun plan? Dacă aveți, nu cer altceva decît să-l adopt.

— Fireşte.

— Ia spuneți-mi-l.

— Nu vreți să-l trimiteți la regină să-i ducă vreo veste grabnică?

— Sigur, că da, însă nu s-a înapoiat.

— Trimiteți pe cineva repede după el și pentru că e în drum spre Paris, asta înseamnă că o parte din drum e și făcut.

— Aveți foarte mare dreptate!

— Încredințați-mi mie problema asta și fiți sigur că pînă diseară sau cel mai tîrziu mîine dimineață, Canolles va fi primit ordinul. Răspund de asta.

— Pe cine o să trimiteți?

— Aveți nevoie de Courtauvaux?

— Eu? Nu.

— Atunci dați-mi-l și am să-l trimit cu instrucțiunile mele.

— Oh! Ce cap de diplomat, vei ajunge departe, Nanon.

— Și totuși trebuie să-mi completez mereu educația, cînd sînt sub îndrumarea unui asemenea maestru, spuse Nanon. Asta este tot ce-mi doresc.

Și-și trecu brațele în jurul gîtului bătrînului duce, care se înfioră de bucurie.

— Ce bună glumă o să-i facem simpaticului nostru amorez.

— O să fie minunat de povestit, draga mea.

— Tare mi-ar place să fiu şi eu acolo ca să văd ce ochi o să facă baronul cînd l-o vedea pe curier.

— Din păcate, sau mai bine-zis , din fericire, nu e cu putinţă aşa că sînteţi silită să staţi cu mine.

— Da, dar să nu pierdem timpul. Haideţi, duce, scrieţi ordinul şi puneţi-l pe Courtauvaux la dispoziţia mea.

Ducele luă o pană şi scrise pe o hîrtie numai aceste două cuvinte:

— *Bordeaux.* — *Nu.*

Şi semnă.

Apoi, pe plicul în care băgase această adresă laconică, scrise următoarea adresă:

„Majestăţii Sale reginei Anna de Austria, regentă a Franţei".

Pe de altă parte, Nanon scrise şi ea două rînduri pe care după ce le arătă ducelui le puse şi pe ele în plic:

„Dragă baroane, după cum vezi scrisoarea alăturată este pentru Majestatea Sa Regina.

Pe viaţa dumitale, du-o chiar acum. E vorba de slavarea patriei.

Buna dumitale soră

Nanon"

Abia terminase Nanon de scris acest bilet, că se auzi în josul scării un zgomot de paşi grăbiţi, apoi Courtauvaux urcă repede şi deschise uşa cu faţa zîmbitoare a omului care aduce o veste de mult aşteptată.

— Iată-l pe domnul de Canolles pe care l-am întîlnit la o sută de paşi de aici, spuse valetul.

Ducele scoase o exclamaţie de surpriză. Nanon păli şi se repezi spre uşă murmurînd:

— Va să zică mi-e scris să nu-l pot evita!

În acelaşi moment, un alt personaj apăru în cadrul uşii, îmbrăcat într-un costum strălucitor, cu pălăria în mînă, surîzînd cu aerul cel mai graţios cu putinţă.

IX

Dacă trăznetul i-ar fi căzut la picioare şi nu i-ar fi făcut lui Nanon o mai mare surpriză decît această apariţie neaşteptată şi nu i-ar fi smuls o exclamaţie mai dureroasă decît aceea care fără să vrea, îi scăpă pe buze.

— Ei? strigă ea.

— Desigur, buna mea soră, răspunse o voce plină de grație. Dar iertați-mă, continuă stăpînul acestei voci, zărindu-l pe domnul duce d'Epernon, iertați-mă! poate vă deranjez.

Și-l salută pînă la pămînt pe guvernatorul Guyanei, care îl primi cu un gest binevoitor.

— Cuavignac! murmură Nanon, dar atît de încet, că numele păru pronunțat mai curînd din inimă decît din buze.

— Fiți bine venit, domnule de Canolles, spuse ducele cu figura cea mai grațioasă, de ieri sora dumneavoastră și cu mine n-am făcut altceva decît să vorbim despre dumneavoastră, eram dornici să vă vedem.

— Ah! doreați să mă vedeți? Adevărat? spuse Cauvignac întorcînd spre Nanon o privire în care se citea o inexplicabilă expresie de ironie și de îndoială.

— Da, spuse Nanon, domnul duce a avut bunătatea de a dori să-i fii prezentat.

— Numai teama de a fi dezagreabil, m-a împiedicat de a solicita mai repede această onoare, spuse Cauvignac înclinîndu-se în fața ducelui.

— În adevăr, baroane, v-am admirat delicatețea, însă am să vă fac un reproș.

— Mie, monseniore, un reproș pentru delicatețea mea? Ah! Ah!

— Da, pentru că dacă sora dumneavoastră nu s-ar fi preocupat de treburile dumneavoastră...

— Ah! spuse Cauvignac aruncînd spre Nanon o privire plină de un reproș semnificativ, ah! buna mea soră s-a preocupat de treburile... domnului...

— Fratelui său, spuse repede Nanon. Ce poate fi mai firesc?

— Dar astăzi, cărui fapt datoresc plăcerea de a vă vedea?

— Da, spuse Cauvignac, cărui fapt datorați plăcerea de a mă vedea, monseniore?

— Ei bine! întîmplării, simplei întîmplări care v-a făcut să reveniți.

— Ah! făcu Cauvignac ca pentru el, se pare că plecasem.

— Da, plecaseși, frate rău ce ești! și fără să mă fi prevenit altfel decît prin două cuvinte care n-au făcut decît să-mi mărească neliniștea.

— Ce să-i faci, Nanon! ceva trebuie să-i treci cu vederea unui îndrăgostit, spuse ducele surîzînd.

— Oh! Oh! lucrurile se complică și spuse Cauvignac. După cîte se pare sînt îndrăgostit.

— Haide! spuse Nanon, recunoaște că ești.

— N-aș putea nega, răspunse Cauvignac cu un surîs învingător, căutînd să scoată din fiecare privire cea mai mică urmă de adevăr ca să care să-și poată fabrica o minciună solidă.

— Da, da, spuse ducele, dar mai întîi să prînzim, dacă vreţi. În timpul mesei o să ne povestiţi despre aventurile dumneavoastră, baroane. Francinette, un tacîm pentru domnul baron de Canolles. Sper că n-aţi prînzit, căpitane.

— Nu, monseniore, şi mărturisesc că aerul proaspăt al dimineţii mi-a făcut poftă de mîncare.

— Spuneţi, mai bine, al nopţii, răule, că doar de ieri sînteţi pe drum.

— Pe legea mea, îşi zise încet Cauvignac, cumnatu-meu a nimerit-o bine. Fie! Trebuie să recunosc, aerul nopţii...

— Ei bine! spuse ducele oferindu-i braţul lui Nanon şi îndreptîndu-se spre sufragerie, urmat de Cauvignac, sper să putem face faţă poftei dumneavoastră de mîncare, ori cît de solidă ar fi.

În adevăr, Biscarros se depăşise pe sine, felurile nu erau numeroase, dar alese şi suculente. Vinul auriu de Guyana şi vinul roşu de Burgundia curgeau din sticle ca nişte perle de aur sau ca nişte cascade strălucitoare de rubine.

Cauvignac înghiţea pe nerăsuflate.

— Băiatul acesta mănîncă de ţi-e mai mare dragul, spuse ducele. Dumneata nu mănînci, Nanon?

— Nu mi-e foame, monseniore.

— Ce soră scumpă! strigă Cauvignac. Şi cînd te gîndeşti că plăcerea de a mă vedea, i-a tăiat pofta de mîncare. Aproape că sînt supărat pe ea, că mă iubeşte atît.

— Nanon, o aripă de găinuşă? spuse ducele.

— Pentru fratele meu, monseniore, pentru fratele meu, spuse tînăra uitîndu-se la farfuria lui Cauvignac care se golea văzînd cu ochii, cu teamă că se va face de rîs dacă se va termina mîncarea.

Cauvignac întinse farfuria cu un surîs dintre cele mai recunoscătoare. Ducele puse aripa pe farfurie, iar Cauvignac îşi aşeză farfuria în faţă.

— Aşadar, ce faceţi mai deosebit, Canolles? spuse ducele cu o familiaritate care îi păru lui Cauvignac de cel mai încîntător augur. Este de la sine înţeles că nu vorbesc de dragoste.

— Ba să vorbim, monseniore, să vorbim, nu vă jenaţi, spuse tînărul, căruia medocul şi vinul de chambertin, combinate prin cantităţi succesive şi egale, începuseră să-i deslege limba şi care, spre deosebire de cei care împrumută numele cuiva, nu se temea că ar putea fi tulburat de cel căruia îi împrumutase identitatea.

— Oh! monseniore, el ştie de glumă, spuse Nanon.

— Deci, putem să-l întrebăm despre afacerea cu micul gentilom? întrebă ducele.

— Da, spuse Nanon, despre micul gentilom pe care l-ai întîlnit ieri.

— Ah! Da, pe drum, spuse Cauvignac.

— Şi apoi la hanul jupînului Biscarros, adaugă ducele.

— Şi apoi la hanul jupînului Biscarros, reluă Cauvignac, da, da, aşa e, pe legea mea!

— Va să zică l-ai întîlnit cu adevărat? întrebă Nanon.

— Pe micul gentilom?

— Da.

— Pe legea mea, reluă Cauvignac, era un puşti blond, svelt, elegant călătorind însoţit de un fel de scutier.

— Da, da, acesta e! spuse Nanon muşcîndu-şi buzele.

— Şi te-ai îndrăgostit de el?

— De cine?

— De micul gentilom blond, svelt şi elegant.

— Vai, monseniore! spuse Cauvignac, gata să rupă gheaţa. Ce vreţi să spuneţi?

— Mai aveţi şi acum la inimă mănuşa aceea mică gri deschis? continuă ducele rîzînd în ascuns.

— Mănuşa mică gri deschis?

— Da, aceea pe care o miroseaţi şi o sărutaţi cu atîta pasiune ieri seară.

Cauvignac nu mai înţelegea nimic.

— În sfîrşit aceea care v-a făcut să bănuiţi înşelătoria, me-ta-mor-fo-za, continua ducele apăsînd pe fiecare silabă.

Cauvignac înţelese totul din ultimul cuvînt.

— Ah! spuse el, gentilomul era femeie? Ei bine, pe cuvîntul meu, n-aş fi bănuit!

— Nu mai e îndoială, murmură Nanon.

— Dă-mi să beau, soră dragă, spuse Cauvignac. Nu ştiu cine a golit sticla de lîngă mine, că nu mai e nimic în ea.

— Haide, spuse ducele, se lecuieşte, pentru că dragostea nu-l împiedică nici să bea, nici să mănînce iar afacerile regelui nu vor avea de suferit.

— Să sufere afacerile regelui? strigă Cauvignac, niciodată! Afacerile regelui mai presus de orice! Afacerile regelui sînt sacre! În sănătatea majestăţii sale, monseniore.

— Se poate conta pe devotamentul dumneavoastră, baroane?

— Pe devotamentul meu pentru rege?

— Da.

— Cred şi eu că se poate conta. Uneori, pentru el m-aş lăsa tăiat în bucăţi!

— Şi e foarte simplu, spuse Nanon temîndu-se ca, în entuziasmul său pentru medoc şi chambertin, Cauvignac să nu uite personajul al cărui rol îl juca şi să-şi reia propria lui individualitate, e foarte simplu, nu eşti oare căpitan în serviciul majestăţii sale, graţie bunătăţii ducelui?

— Şi n-am să uit niciodată! spuse Cauvignac cu tremur în glas, punîndu-şi o mînă pe inimă.

— Vom face şi mai mult, baroane, pe viitor vom face mai mult, spuse ducele.

— Vă mulţumesc, monseniore, vă mulţumesc!

— Am şi început.

— Cu adevărat?

— Da. Eşti prea timid, tinere prieten, continuă ducele d'Epernon. Cînd vei avea nevoie de protecţie să vii la mine, acum cînd e zadarnic să mai umbli cu ocolişuri, acum cînd nu mai e nevoie să te mai ascunzi, acum cînd ştiu că eşti fratele lui Nanon...

— Monseniore, strigă Cauvignac, am să mă adresez direct dumneavoastră.

— Îmi promiţi?

— Mă angajez.

— Bine faci. În aşteptare, sora dumitale vă va explica despre ce este vorba: are să-ţi încredinţeze o scrisoare din partea mea. Poate că norocul dumneavoastră stă în mesajul pe care vi-l încredinţez la recomandarea sorei dumneavoastră. Urmaţi-i sfaturile, are un cap foarte bun, un spirit distins, o inimă generoasă. Iubiţi-vă sora, baroane, şi veţi avea sprijinul meu.

— Monseniore, sora mea ştie cît o iubesc şi că nu doresc nimic altceva decît s-o văd fericită, puternică şi... bogată...

— Căldura asta îmi place, spuse ducele, rămîneţi cu Nanon, în timp ce au am să mă ocup de un caraghios. A, dar bine că mi-am adus aminte, continuă ducele, poate aţi putea, baroane, să-mi daţi cîteva informaţii despre acest bandit, nu?

— Cu plăcere, spuse Cauvignac. Numai că trebuie să ştiu despre ce bandit vorbiţi, monseniore, sînt mulţi şi de toate felurile în zilele noastre.

— Aveţi dreptate, însă acesta este unul dintre cei mai îndrăzneţi pe care i-am întîlnit.

— Adevărat?

— Închipuiţi-vă că mizerabilul acesta, mi-a smuls o semnătură în alb, în schimbul scrisorii pe care v-a scris-o, ieri, sora dumneavoastră.

— O semnătură în alb! Adevărat? Dar ce interes aţi avut dumneavoastră să obţineţi scrisoarea unei surori către fratele ei? întrebă Cauvignac cu un aer nevinovat.

— Uitaţi că eu nu cunoşteam această rudenie?

— Ah, da, e adevărat!

— Şi că făcusem prostia, mă ierţi, Nanon, nu-i aşa? continuă ducele întinzînd mîna tinerei femei, şi că făcusem prostia să fiu gelos pe dumneata?

— Adevărat? gelos pe mine? Vai, monseniore, cît de mult greşeaţi!

— Vreau să vă întreb dacă aţi putea avea vreo idee despre cel care a jucat pe lîngă mine rolul de denunţător.

— Nu, sincer nu... Însă înţelegeţi, monseniore, că asemenea acţiuni nu rămîn nepedepsite şi într-o zi veţi afla pe cel care a comis-o.

— Da, sigur că am s-o aflu într-o zi, spuse ducele şi mi-am şi luat măsuri de precauţiune în acest scop, dar mi-ar fi plăcut s-o ştiu imediat.

— Ah! continuă Cauvignac ciulind urechile, ah, v-aţi luat măsuri de precauţiune în acest scop?

— Da! da! aşa încît caraghiosul va avea mult noroc dacă nu va fi spînzurat din cauza hîrtiei cu semnătura mea în alb.

— Oh! spuse Cauvignac, şi cum o să faceţi ca să recunoaşteţi această semnătură în alb, de alte ordine date de dumneavoastră, monseniore?

— Pentru că i-am făcut un semn.

— Un semn?

— Da, invizibil pentru toţi, dar pe care numai eu pot să-l recunosc, cu ajutorul unui procedeu chimic.

— Auzi, auzi, auzi! spuse Cauvignac, ceea ce aţi făcut dumneavoastră, monseniore, este ceva deosebit de ingenios, dar trebuie să fiţi atent să nu bănuiască această cursă.

— Oh! nu e nici un pericol, cine vreţi să-i spună?

— Ah! firește, răspunse Cauvignac, n-o să fie nici Nanon, n-o să fiu nici eu...

— Nici eu, spuse ducele.

— Nici dumneavoastră! Aveţi dreptate, monseniore, într-o zi veţi afla cine e acel om şi atunci...

— Ei, atunci, pentru că mi-am respectat cuvîntul faţă de el, dîndu-i ceea ce dorea, în schimbul semnăturii mele în alb, atunci am să pun să-l spînzure.

— *Amen!* spuse Cauvignac.

— Şi acum pentru că nu-mi puteţi da nici o informaţie despre acest individ...

— Nu, cu adevărat, nu pot, monseniore.

— Ei, bine! Cum vă spuneam, vă las cu sora dumneavoastră. Nanon, continuă ducele, daţi-i băiatului acesta instrucţiuni precise şi mai cu seamă să nu piardă timpul.

— Fiţi liniştit, monseniore.

— Aşadar, vă las singuri.

Şi ducele făcu lui Nanon un semn graţios cu mîna, un semn amical fratelui acesteia, apoi coborî scara promiţînd că se va înapoia poate chiar în cursul zilei.

Nanon îl însoţi pe duce pînă la capul scării.

— Ei, drace! spuse Cauvignac, bine a făcut că m-a prevenit, nobilul senior! Haide, haide, nu pare atît de neghiob pe cît are aerul. Dar cu semnătura în alb ce-o să fac? Ei, la dracu, ce se face cu o poliţă: s-o scontez.

— Acum, domnule, spuse Nanon intrînd şi închizînd uşa, acum, între noi doi, cum spune domnul duce d'Epernon.

— Da, dragă surioară, răspunse Cauvignac, între noi doi, pentru că am venit numai ca să vorbesc cu dumneata, dar ca să vorbeşti ca lumea, trebuie să stăm jos. Luaţi loc, vă rog.

Şi Cauvignac trase un scaun lîngă el şi-i făcu un semn, lui Nanon, că scaunul acela era pentru ea.

Nanon, cu sprîncenele încruntate, semn care nu prevestea niciodată ceva bun, se aşeză.

— Mai întîi, de ce nu eşti acolo unde trebuia să fii?

— Vai! scumpă surioară, iată ceva lipsit de politeţe. Dacă aş fi fost unde trebuia să fiu, n-aş fi fost aici şi prin urmare, n-aţi fi avut plăcerea să mă vedeţi.

— N-ai vrut oare să te călugăreşti?

— Nu, nu eu, spune mai bine că persoana care se interesează de mine şi în special dumneata, a vrut să mă trimită la mînăstire, însă eu, personal, n-am avut niciodată vreo înclinaţie deosebită pentru biserică.

— Şi totuşi, educaţia pe care ai primit-o era religioasă.

— Da, dragă soră, şi cred că am profitat de ea în mod foarte cucernic.

— Fără profanări, domnule, să nu glumim cu cele sfinte.

— Nu glumesc, surioară dragă, povestesc doar, asta e tot. Ascultă, m-aţi trimis la călugării franciscani din Angoulême ca să-mi fac studiile.

— Da.

— Da. Şi le-am făcut. Greaca o cunosc ca Homer, latina ca Cicero, iar teologia ca Jan Hus. Astfel că, nemaiavînd ce să mai învăţ la aceşti onorabili călugări, am plecat de la ei, tot după dorinţa dumitale, la carmeliţii din Rouen, ca să mă călugăresc.

— Uiţi că ţi-am promis o rentă anuală de o sută de pistoli şi că mi-am ţinut promisiunea. O sută de pistoli pentru un carmelit, mi se pare că era mai mult decît suficient.

— Nu neg, soră dragă, însă pe motiv că încă nu eram carmelit, renta aceasta a încasat-o, regulat, mînăstirea.

— Chiar dacă ar fi fost aşa, cînd v-aţi consacrat bisericii n-aţi făcut legămînt de sărăcie?

— Soră dragă, dacă am făcut legămînt de sărăcie, îţi jur că l-am respectat cu stricteţe: nimeni n-a fost mai sărac decît mine.

— Dar cum ai ieşit din mînăstire?

— Ah! Uite aşa, după cum şi Adam a părăsit paradisul. Ştiinţa m-a pierdut, soră dragă.

— Cum?

— Aşa, bine. Închipuieşte-ţi că printre carmeliţi, care au cu totul o altă reputaţie decît de a fi nişte Pic de la Mirandola, Erasmus sau Descartes, eu eram socotit o minune. Aşa s-a făcut că atunci cînd a venit la Rouen domnul duce de Longueville ca să-i ceară oraşului să se declare în favoarea parlamentului m-au trimis pe mine ca să-i adresez cuvîntare, ceea ce am făcut în termeni atît de eleganţi şi de aleşi, încît domnul de Longueville nu numai că s-a arătat mulţumit de elocvenţa mea, dar m-a şi întrebat dacă n-aş vrea să fiu secretarul său. Era tocmai înainte de a pronunţa legămîntul de călugărire.

— Da, îmi amintesc şi chiar sub pretextul că vrei să-ţi iei rămas bun de la lume, mi-ai cerut o sută de pistoli pe care ţi i-am trimis şi pe care i-ai şi primit.

— De altfel sînt singurii pe care i-am primit, cuvînt de gentilom!

— Dar trebuia să renunţi la cele lumeşti.

— Da, aceasta era şi intenţia mea, însă n-a fost şi a destinului, care desigur că intenţionează ceva cu mine. El a dispus altfel, prin intermediul domnului de Longueville: n-a vrut să rămîn călugăr. Aşa că m-am supus voinţei acestei bune providenţe şi trebuie să spun că nu-mi pare rău.

— Va să zică nu mai eşti călugăr?

— Nu, cel puţin pentru moment, soră dragă. Nu îndrăznesc să-ţi spun că nu mă voi întoarce vreodată, căci cine este omul care ar putea să spună în ajun, ce va face a doua zi? Domnul de Rancé n-a întemeiat, oare, ordinul trapiştilor? Poate fac şi eu ca domnul de Rancé şi inventez vreun ordin religios. Însă, un moment am fost în război şi, vezi, din cauza asta pentru un timp am devenit profan şi impur. Cu prima ocazie am să mă purific.

— Dumneata războinic! spuse Nanon ridicînd din umeri.

— De ce nu? N-am să-ţi spun că sînt un Dunois, un Duguesclin, un Bayard sau un cavaler fără teamă şi fără reproş. Nu, nu am nici trufia să spun că n-am cîteva reproşuri uşoare să-mi fac sau că voi întreba, cum a făcut celebrul condotier Sforza, ce înseamnă teama. Om sînt şi, vorba lui Plaut: *Homo sum: bumani nibil a me alienum puto,* adică: om sînt şi nimic din ceea ce este omenesc nu mi-e străin. Mi-e teamă, pe cît îi este permis unui om să-i fie, ceea ce nu mă împiedică să fiu uneori viteaz. Chiar cînd sînt forţat, mînuiesc destul de bine sabia şi pistolul. Însă înclinaţia mea adevărată, vocaţia mea hotărîtă, este, după cum vezi, diplomaţia. Ori mă înşel amarnic, dragă Nanon, sau am să ajung un mare om politic. Politica este o carieră foarte frumoasă. Uită-te la domnul de Mazarin, dacă n-o să fie spînzurat, o să ajungă departe. Ei

bine, eu sînt ca domnul de Mazarin: una din temerile mele, ba chiar cea mai mare, este că o să fiu spînzurat. Din fericire Nanon, eşti lîngă mine şi asta îmi dă o mare încredere.

— Aşadar, eşti soldat!

— Şi curtean, la nevoie. Mi-a folosit mult şederea pe lîngă domnul de Longueville.

— Ce-ai învăţat cît ai stat pe lîngă el?

— Ceea ce se învaţă cînd stai pe lîngă prinţi: să lupţi, să faci intrigi, să trădezi.

— Şi asta la ce te-a dus?

— La cea mai înaltă poziţie.

— Pe care ai pierdut-o?

— O, Doamne! şi domnul de Condé şi-a pierdut situaţia. Nu mai poţi fi stăpîn pe evenimente. Dragă soră, aşa cum mă vezi am guvernat Parisul.

— Dumneata?

— Da, eu.

— Cît timp?

— O oră şi trei sferturi, cu ceasul în mînă.

— Ai guvernat Parisul?

— Ca un împărat.

— Cum aşa?

— Foarte simplu. Ştii că domnul coajutor, domnul de Gondy, abatele de Gondy...

— Da, da.

— ...era stăpînul absolut al oraşului. În acel moment eram de partea domnului duce d'Elboeuf. E un prinţ loren şi nu este nici o ruşine să fii al domnului d'Elboeuf. Or, atunci, domnul d'Elboeuf era duşmanul coajutorului. Am provocat deci o răscoală în favoarea domnului d'Elboeuf şi am pus mîna...

— Pe cine? Pe coajutor?

— Nu chiar pe el, n-aş fi ştiut ce să fac cu el şi aş fi fost foarte încurcat. Am pus mîna pe amanta lui, pe domnişoara de Chevreuse.

— Dar e îngrozitor! strigă Nanon.

— Intenţia mea era să o răpesc şi să o duc departe ca să n-o mai vadă niciodată. Aşa că i-am transmis ce intenţionam să fac, însă omul acesta dat dracului, are argumente la care nu poţi rezista: mi-a oferit o mie de pistoli.

— Biata femeie, să ajungă marfă de tîrguială.

— Doamne fereşte! dimpotrivă, trebuie să fi fost încîntată, asta i-a dovedit cît de mult ţinea la ea domnul de Gondy! Numai oamenii bisercii pot avea asemenea devotament pentru amantele lor. Cred că asta e datorită faptului că le este interzis să aibă.

— Atunci, eşti bogat?

— Eu? spuse Cauvignac.

— Desigur, din cauza tîlhăriilor astea.

— Nu-mi mai pomeni de asta. Află Nanon, că am avut ghinion! Camerista domnişoarei de Chevreuse pe care nimeni nu se gîndise s-o răscumpere şi care, în consecinţă rămăsese lîngă mine, mi-a furat toţi banii.

— Cel puţin vă rămîne, sper prietenia celor pe care i-ai servit, supărîndu-l pe coajutor.

— Ah! Nanon se vede cît de colo că nu-i cunoşti pe prinţi. Domnul d'Elboeuf s-a împăcat cu coajutorul iar, în convenţia care au făcut-o între ei, eu am fost sacrificat. Aşa că m-am văzut obligat să intru în solda domnului de Mazarin, dar domnul de Mazarin este o secătură. Însă pentru că el nu proporţiona recompensa cu serviciul făcut, am primit oferta care mi s-a propus de a porni o nouă răscoală pentru consilierul Broussel, care urmărea să-l numească pe domnul cancelar Seguier. Însă oamenii mei, nişte neîndemînatici! n-o stîrniră decît pe jumătate. În timpul acestei încăierări am fost în cel mai mare pericol prin care am trecut vreodată. Domnul de la Meilleraye a tras cu pistolul în mine de foarte aproape. Din fericire, m-am aplecat la timp, glonţul a trecut peste capul meu, iar ilustrul mareşal omorî cu el o bătrînă.

— Ce urzeală îngrozitoare! strigă Nanon.

— Dar, dragă soră, acestea sînt situaţii inevitabile într-un război civil.

— Acum înţeleg că un om capabil de asemenea fapte a îndrăznit să facă ceea ce ai făcut ieri.

— Ce-am făcut? întrebă Cauvignac cu aerul cel mai inocent cu putinţă, ce-am îndrăznit?

— Ai îndrăznit să înşeli în faţă un personaj atît de important ca domnul d'Epernon! Dar ceea ce nu înţeleg şi n-aş fi crezut niciodată, a fost, mărturisesc, ca un frate copleşit de bunătatea mea să poată concepe cu sînge rece, planul de a-şi ruina sora.

— Să-mi ruinez, sora?... Eu? spuse Cauvignac.

— Da. Tu! răspunse Nanon. N-a fost nevoie să aştept povestea pe care mi-ai spus-o şi care îmi dovedeşte că eşti în stare de orice, pentru a recunoaşte scrisul de pe acest bilet. Priveşte! Poţi să negi că această scrisoare anonimă nu e scrisă de tine?...

Şi Nanon, indignată, puse sub ochii fratelui său scrisoarea de denunţ pe care i-o dăduse ducele, cu o seară mai înainte.

Cauvignac o citi fără să se tulbure.

— Ei bine! spuse el, ai ceva împotriva acestei scrisori? Consideri că, întîmplător, nu e bine făcută? M-ai supăra cu asta, pentru că ar însemna că nu eşti prea citită.

— Nu e vorba de redactare, domnule, e vorba de faptul în sine. Ai scris scrisoarea aceasta?

— Eu, desigur! Dacă aş fi voit să neg faptul, mi-aş fi falsificat scrisul, dar era un lucru de prisos: n-am intenţionat niciodată să mă ascund de tine; vream chiar să recunoşti că scrisoarea venea de la mine.

— Oh! făcu Nanon îngrozită, mărturiseşti!

— Este o urmă de modestie, soră dragă, şi trebuie să-ţi spun că eram împins de un fel de răzbunare...

— De răzbunare!

— Da, foarte firească...

— Răzbunare contra mea, nefericitule! Gîndeşte-te la ce spui... Ce-ţi făcusem atît de rău încît să-ţi vină în minte dorinţa de a te răzbuna pe mine?

— Ce mi-ai făcut? Pune-te în locul meu, Nanon... Părăsesc Parisul pentru că aveam prea mulţi duşmani: acesta e necazul tuturor oamenilor politici... Mă întorc la tine... te implor... Îţi aminteşti? ai primit trei scrisori... N-ai să spui că nu mi-ai recunoscut scrisul... Era acelaşi cu cel de pe scrisoarea anonimă; în plus scrisorile erau şi semnate... Îţi scriu trei scrisori ca să-ţi cer o sută de pistoli nenorociţi... O sută de pistoli! dumitale care ai milioane! era o sumă de nimic... Ştii doar că suta de pistoli este cifra mea... Ei bine, sora mea mă refuză... Vin la sora mea, dar sora mea mă goneşte!... Fireşte, mă informez... Poate e la strîmtoare, îmi zic; e momentul să-i arăt că binefacerile sale n-au căzut pe un pămînt sterp... Poate că nu mai e liberă... În acest caz, este de scuzat... După cum vezi, inima mea îţi căuta scuze şi atunci aflu că sora mea e liberă, fericită, bogată, foarte bogată! şi că un oarecare baron de Canolles, un străin, îmi răpeşte drepturile mele şi este protejat în locul meu... Atunci gelozia mi-a tulburat minţile...

— Spune lăcomia... M-ai vîndut domnului d'Epernon, cum ai vîndut-o pe domnişoara de Chevreuse, coajutorului... Ce-ţi pasă, te-ntreb eu, că aveam legături cu domnul de Canolles?

— Mie? Nimic! şi nici nu m-am gîndit să mă îngrijorez, dacă ai fi păstrat legătura şi cu mine.

— Îţi dai seama că dacă i-aş fi spus un singur cuvînt domnului duce d'Epernon, dacă i-aş fi făcut o mărturisire fără înconjur, ai fi fost pierdut?

— Desigur.

— Ai auzit cu urechile tale, adineaori, din gura lui, ce soartă îl aşteaptă pe cel care i-a smuls semnătura în alb.

— Nu-mi mai vorbi de asta, mi-a trecut un fior pînă în măduva oaselor şi a trebuit să fac apel la toată puterea mea de stăpînire ca să nu mă trădez.

— Şi nu tremuri, dumneata care mărturiseşti că, totuşi ştii ce-i aceea teamă?

— Nu, căci această mărturisire fără înconjur ar fi dovedit că domnul de Canolles nu era fratele dumitale, iar cuvintele din scrisoarea dumitale fiind destinate unui străin căpătau o semnificaţie supărătoare. E mai bine, crede-mă, să faci o mărturisire cu ocolişuri ca aceea pe care ai făcut-o, ingrato, nu îndrăznesc să spun oarbă, te cunosc eu bine. Dar gîndeşte-te cîte avantaje prevăzute de mine rezultă din această mică întîmplare pe care am pregătit-o eu. Mai întîi, erai foarte încurcată şi tremurai că trebuie să dai cu ochii de domnul de Canolles care, nefiind prevenit, s-ar fi împotmolit groaznic în mijlocul micului dumitale roman de familie. Din contră, prezenţa mea a salvat totul. Fratele dumitale nu mai e un mister. Domnul d'Epernon l-a adoptat şi încă în mod foarte elegant, trebuie să recunosc. Acum, fratele poate să nu se mai ascundă, e de-al casei, de aici, corespondenţă, întîlniri în exterior şi chiar în interior. Numai că fratele cu ochi şi păr negru să nu-şi întindă nepolitetea pînă acolo încît să vină să-l privească pe domnul duce d'Epernon, drept în faţă. O pelerină seamănă foarte mult cu o altă pelerină, ce dracu! şi cînd domnul d'Epernon va vedea o pelerină ieşind de la dumneata, cine o să-i spună dacă era sau nu o pelerină de frate? Iată-te liberă ca vîntul. Numai că pentru a-ţi fi de folos, m-am rebotezat: mă numesc Canolles şi asta este jenant. Ar trebui să-mi fii recunoscătoare pentru sacrificiul pe care l-am făcut.

La acest flux bombastic, rezultat al unei îndrăzneli de necrezut, Nanon, uimită, nu ştia ce să mai spună. De aceea, Cauvignac, profitînd de această victorie cîştigată prin asalt, continuă:

— Şi acum, soră dragă, pentru că după o atît de lungă absenţă, iată-ne din nou împreună, pentru că după atîtea încercări ţi-ai regăsit un adevărat frate, mărturiseşte că începînd de acum înainte ai să dormi complet liniştită, graţie scutului pe care dragostea îl va întinde peste noi, ai să dormi liniştită de parcă toată Guyana te-ar adora, ceea ce nu este adevărat, cum ştii prea bine, însă va trebui s-o facem să vrea ce vrem noi. În adevăr, mă instalez în casa dumitale: domnul d'Epernon mă va face colonel; în loc de şase oameni, voi avea două mii. Cu aceşti două mii de oameni, reînnoiesc cele douăsprezece munci ale lui Hercule; voi fi numit duce şi pair; doamna d'Epernon moare; domnul d'Epernon se căsătoreşte cu dumneata...

— Înainte de toate acestea, două lucruri, spuse Nanon tăios.

— Care, soră dragă? Vorbeşte, te ascult.

— Mai întîi vei restitui ducelui hîrtia cu semnătura în alb, căci astfel te spînzură. Ai auzit hotărîrea chiar din gura lui. Apoi, vei pleca imediat de aici căci altfel sînt pierdută, ceea ce nu înseamnă nimic pentru dumneata, însă te vei pierde odată cu mine, motiv pentru care cred că o să ţii seama de pieirea mea.

— Două răspunsuri, scumpă doamnă; hîrtia cu semnătura în alb este proprietatea mea şi n-ai să mă poţi împiedica să mă las spînzurat dacă aşa îmi place.

— Puţin îmi pasă!

— Mulţumesc, n-o să fie nimic, fii liniştită, adineaori ţi-am spus cît îmi e nesuferită o asemenea moarte. Păstrez deci hîrtia cu semnătura în alb, afară doar dacă n-ai dori să mi-o cumperi tu, în care caz putem trata.

— N-am nevoie de ea. Semnăturile în alb eu le dau.

— Ferice de tine, Nanon!

— Aşadar, o păstrezi?

— Fireşte.

— Cu riscul a ceea ce ţi se poate întîmpla?

— Nu te teme, am unde s-o plasez. Cît despre retragerea mea, să ştii că n-am să comit o asemenea greşeală, găsindu-mă aici din ordinul ducelui. Şi mai mult: în dorinţa dumitale de a te descotorosi de mine ai uitat un lucru.

— Ce anume.

— Comisionul acela important de care mi-a vorbit ducele şi care trebuie să mă îmbogăţească.

Nanon păli.

— Dar bine, nefericitule, spuse ea, ştii bine că acest comision nu-ţi era destinat ţie. Ştii bine că ar fi o crimă să abuzezi de această situaţie, o crimă care într-o zi sau alta, va aduce după ea pedeapsa cuvenită.

— De aceea nici nu vreau să abuzez. Aş vrea numai să uzez şi atîta tot.

— De altfel domnul de Canolles este cel desemnat să facă acest comision.

— Ei şi, nu mă numesc eu oare baronul de Canolles?

— Da, dar acolo i se cunoaşte nu numai numele, dar şi figura. Domnul de Canolles a fost de mai multe ori la curte.

— Perfect, iată un motiv serios; este primul pe care mi-l dai aşa că, după cum vezi, mă retrag.

— De altfel ai fi întîlnit acolo duşmanii dumitale politici, spuse Nanon, şi s-ar fi putut ca figura dumitale, deşi sub o altă înfăţişare, să nu fie mai puţin cunoscută decît a domnului de Canolles.

— Oh! asta n-ar avea nici o importanţă, dacă scopul misiunii este să aducă un mare serviciu Franţei, cum spunea domnul duce. Mesajul va deschide drum mesagerului. Un serviciu de o asemenea importanţă implică iertarea, iar uitarea trecutului este prima condiţie a convertirii politice. Aşa că, te rog să mă crezi, dragă soră, nu e cazul să-mi impui dumneata condiţiile dumitale, ci eu să ţi le impun pe ale mele.

— Spune-mi, care sînt?

— Mai întîi, cum îţi spuneam adineaori, amnistia generală.

— Asta e tot?

— Apoi lichidarea socotelilor noastre.

— Se pare că îţi datorez ceva, nu?

— Îmi datorezi o sută de pistoli pe care ţi i-am cerut şi pe care în mod inuman mi i-ai refuzat.

— Poftim două sute de pistoli.

— Aşa da, acum te recunosc, Nanon.

— Dar asta cu o condiţie.

— Care?

— Să repari răul pe care l-ai făcut.

— De acord. Ce trebuie să fac?

— Să încaleci şi să porneşti în galop pe drumul spre Paris pînă ce-l vei întîlni pe domnul de Canolles.

— Înseamnă că-i pierd numele?

— I-l redai.

— Şi ce trebuie să-i spun?

— Trebuie să-i predai ordinul acesta şi să te convingi că a pornit în acelaşi moment la executarea lui.

— Asta e tot?

— Absolut tot.

— E necesar să ştie cine sînt?

— Dimpotrivă, este deosebit de important să nu ştie.

— Ah! Nanon ai să roşeşti din cauza fratelui dumitale?

Nanon nu răspunse. Se gîndea.

— Dar, spuse ea după un moment, cum aş putea să fiu sigură că ai îndeplinit cu credinţă misiunea pe care ţi-am încredinţat-o? Dacă ai avea ceva sfînt în tine, te-aş pune să juri.

— Fă mai mult.

— Ce?

— Mai promite-mi o sută de pistoli după îndeplinirea misiunii.

Nanon ridică din umeri.

— De acord, spuse ea.

— Bine. Vezi, eu nu-ţi cer jurămînt îmi ajunge cuvîntul dumitale. Aşadar, o sută de pistoli persoanei care-ţi va aduce de la mine, dovada de primire din partea domnului de Canolles.

— Da, dar văd că vorbeşti şi de o a treia persoană, nu intenţionezi să mai revii?

— Cine ştie? O afacere mă aşteaptă şi pe mine aproape de Paris.

Nanon făcu fără să vrea o mişcare de bucurie.

— Ah! asta nu e drăguţ, spuse Cauvignac rîzînd, dar n-are importanţă, dragă soră, nu e nici o supărare.

— Nu e supărare, dar pe cal.

— Pe cal chiar acum: doar cît să beau un păhăruţ la botul calului.

Cauvignac scurse în pahar restul de chambertin din sticlă, îşi salută sora cu un gest plin de deferenţă şi aruncîndu-se în şa dispăru, după un moment, într-un nor de praf.

X

Luna începuse să se ivească printre copaci cînd vicontele, urmat de fidelul său Pompée, ieşi din hanul jupînului Biscarros şi porni pe drumul spre Paris.

Cam după un sfert de oră, în care timp vicontele se lăsase furat de tot felul de gînduri şi străbătuse aproape o leghe şi jumătate, se întoarse spre scutierul care se sălta cu greutate în şa, la trei paşi în spatele cavalerului şi-l întrebă:

— Pompée, ai cumva mănuşa mea din dreapta?

— După cîte ştiu, nu, domnule, răspunse Pompée.

— Dar la cufăr ce faci?

— Mă uit dacă e bine legat şi-i strîng curelele de teamă să nu sune. Sunetul aurului este fatal, domnule, şi atrage întîlniri neplăcute, mai ales noaptea.

— Bine faci, Pompée, răspunse vicontele, îmi place să te văd atît de grijuliu şi de prudent.

— Sînt calităţi fireşti, la un soldat, domnule viconte, şi se potrivesc foarte bine cu curajul. Totuşi, întrucît curajul nu înseamnă şi îndrăzneală, mărturisesc că îmi pare rău că n-a putut să ne însoţească domnul Richon, căci douăzeci de mii de livre se păzesc greu, mai ales într-o vreme atît de agitată ca a noastră.

— Ai dreptate, Pompée, răspunse vicontele, sînt cu totul de părerea dumitale.

— Aş îndrăzni chiar să spun, continuă Pompée, încurajat în teama lui de aprobarea vicontelui, că este imprudent să se aventureze cineva, aşa cum facem noi. Feriţi-vă, vă rog, ca să-mi controlez muscheta.

— Ei, cum e, Pompée?

— Cocoşul e în bună stare şi cine ar vrea să ne stea în drum ar trăi un sfert de oră foarte greu. Oh! oh! Ce se vede?

— Unde?

— În faţa noastră, cam la vreo sută de metri, spre dreapta. Priviţi, acolo!

— Văd ceva alb.

— Oh! oh! spuse Pompée, alb: poate o fi vreun centiron. Pe onoarea mea, dacă nu-mi vine s-o iau pe lîngă gardul acela de mărăcini din stînga. În limbaj de război, aceasta se numeşte o retragere strategică, să ne retragem, domnule viconte.

— Dacă e vorba de centiroane, atunci să ştii, Pompée, că sînt purtate de soldaţii regelui şi soldaţii regelui nu atacă trecătorii.

— Greşiţi, domnule viconte, greşiţi: se vorbeşte mereu de vagabonzi care, sub uniforma majestăţii sale comit mii de mîrşăvenii

unele mai condamnabile decît altele iar de curînd, la Bordeaux, au fost trași pe roată doi soldați din cavalerie care... Ah! Asta e! mi se pare că recunosc uniforma cavaleriștilor, domnule.

— Uniforma cavaleriștilor e albastră, iar ce vedem noi e alb, Pompée.

— Da, dar adesea pun peste uniformă o cămașă albă, așa cum au făcut mizerabilii care au fost trași pe roată de curînd la Bordeaux. După cîte mi se pare gesticulează foarte tare. Amenință: asta e tactica lor, domnule viconte. Pîndesc așa, la marginea drumului și, cu muscheta în mînă, amenință pe drum, de departe, obligînd pe călător să-și arunce punga.

— Dar, bunul meu Pompée, spuse vicontele care deși foarte înfricoșat își păstra totuși stăpînirea de sine, dacă amenință din depărtare cu arma, fă și dumneata la fel cu arma dumitale.

— Da, dar ei nu mă văd pe mine, spuse Pompée, așa că demonstrația mea ar fi inutilă.

— Dacă nu te văd, atunci, mi se pare că nici nu pot să te amenințe, spuse vicontele.

— Nu vă pricepeți în probleme de război, răspunse scutierul prost dispus. O să mi se întîmple și aici, ce mi s-a întîmplat la Corbie.

— Să sperăm că nu, Pompée, căci dacă îmi amintesc bine, la Corbie ai fost rănit, nu?

— Da, și încă foarte greu. Eram cu domnul de Cambes, un viteaz. Alcătuiam o patrulă de noapte ca să recunoaștem locul unde urma să se dea bătălia. Am observat atunci niște centiroane, l-am sfătuit să nu facă pe viteazul. El s-a încăpățînat și s-a îndreptat spre centiroane. Am întors capul de groază. În acel moment un glonte blestemat... Domnule viconte, să fim prudenți!

— Să fim prudenți, Pompée, nici eu nu vreau altceva. Totuși mi se pare că stau nemișcați.

— Sigur că da, pîndesc prada. Să așteptăm.

Din fericire pentru călători, n-a fost nevoie să aștepte prea mult. Într-o clipă, luna ieși dintr-un nor negru ale cărui margini le tivi mai întîi cu o lumină argintie, apoi lumină cu putere, la vreo cincizeci de pași de cei doi călători, cîteva cămăși puse la uscat cu mînecile întinse, pe un gard de mărăcini.

Acestea erau centiroanele care îi amintiseră lui Pompée patrularea nefericită de la Corbie.

Vicontele izbucni în rîs și dădu pinteni calului. Pompée îl urma strigînd:

— Ce bine că nu m-am lăsat condus de prima mea inspirație! Era să trag un foc în direcția asta și aș fi avut aerul unui don Quijote. Vedeți, domnule viconte, la ce servește prudența și experiența din război!

— După emoţii mari, clipe de destindere; după ce trecură de cămăşi, călătorii făcură în liniştе vreo două leghe. Timpul era minunat; umbra cădea mare şi neagră ca abanosul, dinspre pădurea care se întindea pe una din laturile drumului.

— Hotărît lucru, nu-mi place lumina de lună. Cînd poţi fi văzut de departe, rişti să fii luat prin surprindere. Am auzit mereu pe soldaţi spunînd că din doi oameni care se caută unul pe altul, luna nu favorizează decît numai pe unul din ei. Sîntem în plină lumină, domnule viconte.

— Ai dreptate, Pompée, să trecem în umbră.

— Bine, dar dacă nişte oameni ar sta la pîndă, la marginea pădurii, atunci ne-am arunca direct în gheara lor... în război, nu trebuie să te apropii niciodată de o pădure mai înainte de a o fi cercetat.

— Din păcate, spuse vicontele, ne lipsesc cercetaşii. Nu se numesc aşa, Pompée, cei care merg în recunoaştere?

— Ba da, ba da, murmură scutierul. Al dracului Richon acesta, de ce n-o fi venit şi el? I-am fi trimis ca o avangardă, în timp ce noi am fi constituit corpul de armată.

— Bine, Pompée, acum ce facem? rămînem în lumină sau trecem în umbră?

— Să trecem în umbră, domnule viconte, mi se pare că e cel mai prudent lucru.

— Să trecem în umbră.

— Vă e teamă, domnule viconte, nu-i aşa?

— De loc, dragă Pompée, îţi jur.

— N-aţi fi avut dreptate, căci eu sînt lîngă dumneavoastră şi veghez: dacă aş fi singur, înţelegeţi că nu m-aş simţi închis de loc. Un soldat bătrîn nu se teme nici de Dumnezeu, nici de diavol. Însă dumneavoastră sînteţi un tovarăş tot atît de greu de păzit ca şi comoara pe care o port cu mine şi această dublă răspundere mă sperie. Ah! ah! dar ce-o fi umbra aceea neagră pe care o zăresc acolo? De data asta se mişcă.

— Aşa e, spuse vicontele.

— Vedeţi ce înseamnă să stăm în umbră: noi vedem duşmanul, dar el nu ne vede pe noi. Nu vi se pare că nenorocitul acela poartă o muschetă?

— Ba da. Însă omul acela e singur, Pompée şi noi sîntem doi.

— Domnule viconte, sînt cei mai de temut cei care merg singuri, căci singurătatea dovedeşte un caracter hotărît. Celebrul baron de Adrets mergea întotdeauna singur. Fiţi atent! mi se pare că ne ocheşte! o să tragă, aplecaţi-vă!

— Da! de unde, Pompée, îşi schimbă doar muscheta de pe un umăr pe altul.

— N-are importanţă, să ne aplecăm totuşi, aşa e obiceiul, primim focul cu nasul în şa.

— Dar vezi bine că nu trage, Pompée.

— Nu trage? spuse scutierul ridicîndu-se, foarte bine! trebuie să-i fi fost frică de aerul nostru hotărît. Ah! sigur că i-a fost frică! Lăsaţi-mă să-i vorbesc eu şi după mine o să vorbiţi dumneavoastră îngroşîndu-vă vocea.

Umbra înainta mereu.

— Stai! cine eşti, prietene? strigă Pompée.

Umbra se opri cu o mişcare de mare teamă.

— Strigaţi şi dumneavoastră, spuse Pompée.

— Inutil, spuse vicontele, nenorocitul e destul de speriat.

— Ah! i-e frică, spuse Pompée cu muscheta pregătită de tras.

— Fie-vă milă! domnule, spuse omul căzînd în genunchi, fie-vă milă! sînt un biet negustor de bîlci care de opt zile n-a vîndut o singură batistă şi n-are un chior în buzunar.

Ceea ce i se păruse lui Pompée că era o muschetă, era în realitate o prăjină lungă de un cot, pe care o folosea ca să-şi măsoare marfa.

— Află, prietene, spuse Pompée cu măreţie, că nu sîntem hoţi, sîntem militari care umblăm noaptea pentru că nu ne temem de nimic, vezi-ţi de drum în linişte, eşti liber.

— Uite, prietene, adăugă vocea mult mai dulce a vicontelui, uite o jumătate de pistol pentru frica pe care ţi-am produs-o, dumnezeu să te călăuzească.

Şi vicontele puse, cu mîna lui albă şi mică, o jumătate de pistol în palma nenorocitului, care mulţumi cerului pentru fericita întîlnire de care a avut parte.

— Aţi greşit, domnule viconte, aţi greşit foarte mult, spuse Pompée după vreo douăzeci de paşi.

— Am greşit? Am greşit? Cu ce?

— Dînd omului acela o jumătate de pistol. Niciodată nu trebuie lăsat să se observe că aveţi bani, n-aţi observat că primul strigăt al acestui fricos a fost că n-avea nici un ban?

— E adevărat, spuse vicontele rîzînd, era un fricos, aşa e, pe cînd noi, cum spuneai, sîntem militari care nu ne temem de nimic.

— Între a te teme şi a sfida, domnule viconte, e tot aşa de departe ca între teamă şi prudenţă. Da, nu este prudent, o repet, de a arăta că ai bani unui necunoscut pe care îl întîlneşti pe drum.

— Dar cînd necunoscutul este singur şi dezarmat?

— Da, dar poate face parte dintr-o bandă înarmată, poate fi un spion trimis înainte ca să cerceteze terenul... Poate să se întoarcă însoţit de o mulţime şi atunci ce credeţi că ar trebui să facă doi oameni singuri, oricît de viteji ar fi, în faţa acestei mulţimi?

De data aceasta, vicontele recunoscu adevărul reproşului pe care i-l făcuse Pompée, sau, pentru a scurta dojana, păru că-şi recunoaşte

vina şi, astfel, ajunseră pe nesimţite la malul rîuşorului Saye, de lîngă Saint-Genès.

Pod nu era, aşa că, trebuia trecut prin rîu.

Pompée, îi făcu vicontelui o teorie savantă despre trecerea rîurilor, dar cum o teorie nu e pod, a fost, totuşi necesar ca, după teorie, să se treacă prin apă.

Din fericire rîul nu era adînc, iar acest nou incident îi dovedi vicontelui, odată mai mult, că văzute de departe şi mai cu seamă noaptea, lucrurile sînt mai puţin înspăimîntătoare decît văzute de aproape.

Aşa că vicontele începu să se liniştească, mai ales că nu mai era decît vreo oră pînă să se crape de ziuă. Dar pe cînd se aflau în mijlocul pădurii care se întindea în jurul localităţii Marsas, cei doi călători se opriră dintr-o dată; auziseră în urma lor, foarte clar, galopînd mai mulţi cai.

În acelaşi timp, caii lor ciuliră urechile şi unul din ei necheză.

— De data aceasta, spuse Pompée cu voce stinsă, apucînd de căpăstru calul stăpînului său, de data asta, domnule viconte, cred că o să vă arătaţi mai ascultător, încredinţînd această situaţie experienţei unui bătrîn soldat. Aud o trupă de oameni călări: sîntem urmăriţi. Aha! vedeţi? e banda falsului negustor pe care l-aţi miluit; nu v-am spus eu, imprudent ce-aţi fost? Haideţi, fără falsă vitejie, să ne scăpăm viaţa şi banii! Fuga este de cele mai multe ori un mijloc de a învinge: Şi Horaţiu s-a făcut că fuge.

— Bine, Pompée, să fugim! spuse vicontele cu tremur în glas.

Pompée dădu pinteni calului: animalul, un roib admirabil, ţîşni sub impunsătura pintenilor cu un zel care stîrni elanul calului arab al vicontelui şi amîndoi, pe întrecute, izbiră cu potcoavele în caldarîmul drumului din care ţîşniră scîntei urmate de un zgomot ca de tunet.

Cursa dură vreo jumătate de oră, dar în loc să cîştige teren, celor doi li se păru că dimpotrivă duşmanul era foarte aproape.

Deodată, din adîncul întunericului se auzi o voce, care, unită cu şuieratul produs de aerul prin care îşi croiau drum cei doi călăreţi, părea o înspăimîntătoare ameninţare a duhurilor nopţii.

Vocea aceasta îi făcea măciucă părul sur al lui Pompée.

— Strigă să ne oprim: murmură el. Auziţi, strigă să ne oprim!

— Ei bine, trebuie să ne oprim? întrebă vicontele.

— Dimpotrivă, strigă Pompée, să ne grăbim şi mai tare dacă se poate. Înainte! înainte!...

— Da, da, înainte! înainte! strigă vicontele tot atît de înspăimîntat ca şi apărătorul său.

— Ne ajung din urmă, ne ajung, spuse Pompée, îi auziţi?

— Vai, da!...

— Sînt peste treizeci... Auziţi cum ne strigă mereu... Sîntem pierduţi!...

— Să forţăm caii pînă or crăpa... dacă trebuie, spuse vicontele mai mult mort decît viu...

— Viconte! viconte! striga vocea din urmă, opriţi-vă! opriţi-vă!... Opreşte-te, bătrîne Pompée!

— E cineva care ne cunoaşte, e cineva care ştie că ducem banii doamnei prinţese, e cineva care ştie că conspirăm: o să ne tragă pe roată, de vii!

— Opriţi! opriţi! continuă vocea.

— Strigă ca să ne prindă, spuse Pompée, sînt oameni de-ai lor şi în faţă; sîntem încercuiţi!

— Dacă ne-am repezi într-o parte a drumului, în cîmp şi i- am lăsa să treacă pe cei care ne urmăresc?

— E o idee, spuse Pompée, haideţi.

Cei doi cavaleri strînseră frîul, împunseră în cai cu genunchiul stîng şi-i întoarseră spre stînga: calul vicontelui, ridicat cu îndemînare, sări şanţul cu uşurinţă; dar calul lui Pompée, mai greoi, îşi luă prea puţin avînt, pămîntul i se prăvăli sub picioare tîrînd odată cu el şi pe călăreţ. Sărmanul scutier scoase un strigăt de adîncă disperare.

Vicontele care făcuse vreo cincizeci de paşi pe cîmp, auzi chema ea deznădăjduită şi cu toate că şi el era foarte speriat, se întoarse şi reveni spre însoţitorul său.

— Fie-vă milă! strigă Pompée. Plătesc răscumpărare! mă predau, aparţin casei de Cambes.

Un uriaş hohot de rîs răspunse acestei lamentabile văicăreli iar vicontele, sosit în acelaşi moment, îl văzu pe Pompée îmbrăţişînd scara şeii învingătorului care cu vocea sugrumată de rîs, încerca să-l liniştească.

— Domnul baron de Canolles! strigă vicontele.

— Da, eu, la dracu! Zău, viconte, nu e bine să lăsaţi oamenii care vă caută să alerge aşa după dumneavoastră.

— Domnul baron de Canolles! spuse Pompée, nevenindu-i să- şi creadă ochilor de atîta fericire; domnul baron de Canolles şi domnul Castorin!

— Da, domnule Pompée, spuse Castorin ridicîndu-se în scări ca să vadă, peste umărul stăpînului său care se frîngea de rîs în şa. Ce căutaţi acolo în şanţ?

— Nu vedeţi? spuse Pompée. Calul s-a abătut din drum în momentul în care, luîndu-vă drept duşmani, mă retrăgeam ca să mă pregătesc de o apărare viguroasă! Domnule viconte, spuse Pompée ridicîndu-se şi scuturîndu-se, domnul de Canolles.

— Cum?dumneavoastră aici? murmură vicontele cu o bucurie în glas, pe care n-o putu stăpîni.

— Chiar eu, pe legea mea! răspunse Canolles privindu-l pe vicontele cu o insistență pe care o explica mănușa găsită de el. Mă plictiseam de moarte în hanul acela. Richon mă părăsise după ce mi-a luat banii la cărți. Am aflat că ați luat drumul spre Paris. Din întîmplare și eu aveam treabă într-acolo. Și atunci am plecat după dumneavoastră ca să vă întîlnesc. Nu-mi închipuiam că pentru a ajunge pînă aici, trebuia să fug mîncînd pămîntul! La dracu! domnule gentilom, sînteți un călăreț grozav!

Vicontele, surîse, bîlbîind cîteva cuvinte.

— Castorin, spuse Canolles, ajută-l pe domnul Pompée să încalece. Vezi bine că nu reușește, oricît de îndemînatic ar fi.

Castorin coborî și-l ajută pe Pompée, care, pînă la urmă, reuși să se urce pe cal.

— Acum, spuse vicontele, dacă vreți, să ne continuăm drumul.

— Un moment, spuse stingherit Pompée, un moment domnule viconte, mi se pare că îmi lipsește ceva.

— Cred și eu, spuse vicontele, îți lipsește cufărul.

— Vai de mine! spuse Pompée, prefăcîndu-se foarte uimit.

— Nefericitule, strigă vicontele, nu cumva l-ai pierdut?...

— Trebuie să fie pe aici, domnule, spuse Pompée.

— Nu e ăsta? întrebă Castorin ridicînd cu greutate de pe jos obiectul căutat.

— Ba da! spuse vicontele.

— Ba da! strigă și Pompée, în același timp.

— Nu e el de vină, spuse Canolles, voind să-și facă prieten pe bătrînul scutier, în cădere, trebuie să i se fi rupt curelele și atunci trebuie să se fi prăvălit cufărul.

— Curelele nu sînt rupte, domnule, spuse Castorin, sînt tăiate. Priviți!

— Oh! oh! Ce înseamnă asta, domnule Pompée? întrebă Canolles.

— Asta înseamnă, interveni cu seriozitate vicontele, asta înseamnă că de teama de a nu fi urmărit de bandiți, domnul Pompée a tăiat pur și simplu legăturile care țineau cufărul, ca să nu aibă răspunderea de a fi fost el visternicul. În termeni de război, cum se cheamă această viclenie, domnule Pompée?

Pompée voi să se scuze, explicînd că aceasta s-a produs poate din imprudență cînd a tras cuțitul de vînătoare din teacă, dar pentru că nu putu să dea o explicație satisfăcătoare, rămase pătat în ochii vicontelui, de bănuiala de a fi voit să sacrifice cufărul, ca să-și scape pielea.

Canolles fu mai îngăduitor.

— Bine, bine, bine! spuse el, s-a văzut — dar acum prinde iar cufărul. Hai, Castorin, ajută-l pe domnul Pompée, ai avut dreptate

jupin Pompée, că te-ai temut de hoţi; traista e grea şi ar fi fost o captură serioasă.

— Nu glumiţi, domnule, spuse Pompée cutremurîndu-se, noaptea orice glumă e rău prevestitoare.

— Ai dreptate, Pompée, ai dreptate în adevăr. De aceea, continuă Canolles, am să vă servesc de escortă dumitale şi domnului viconte: o întărire de doi oameni nu este de prisos.

— Desigur că nu! strigă Pompée: numărul înseamnă siguranţă.

— Dar dumneavoastră, viconte, ce părere aveţi de propunerea mea? spuse Canolles care observase că vicontele primise oferta graţioasă care se făcuse, cu mai puţin entuziasm decît scutierul său.

— Eu recunosc în ea amabilitatea dumneavoastră obişnuită, şi vă mulţumesc din suflet, domnule, însă nu mergem pe acelaşi drum şi mă tem să nu vă deranjez.

— Cum? spuse dezamăgit Canolles văzînd că disputa de la han se pregătea să reînceapă în mijlocul drumului, cum nu mergem pe acelaşi drum? Nu mergeţi la...

— La Chantilly, se grăbi să precizeze Pompée, tremurînd la gîndul de a continua călătoria numai în compania vicontelui.

Acesta făcu un gest de nerăbdare, iar dacă ar fi fost lumină i s-ar fi putut vedea faţa îmbujorată de mînie.

— Eh! bine, dar Chantilly este tocmai ţinta călătoriei mele, spuse Canolles făcîndu-se că nu bagă de seamă mişcarea violentă a vicontelui care ar fi vrut să-l trăznească pe sărmanul Pompée dacă ar fi putut. Mă duc la Paris, viconte, sau... mai curînd... uite, viconte, n-am nimic de făcut şi nici nu ştiu unde să mă duc. Mergeţi la Paris, merg şi eu la Paris; mergeţi la Lyon şi eu tot la Lyon merg; mergeţi la Marsilia, merg şi eu la Marsilia pentru că de mult doream să cunosc Provenţa; vă duceţi la Stenay, unde sînt armatele Majestăţii Sale, atunci haidem la Stenay. Deşi sînt născut în Sud, mi-a plăcut nordul, întotdeauna.

— Domnule, răspunse vicontele cu o energie pe care o datora, desigur enervării în care îl adusese Pompée, trebuie să vă spun? Călătoresc singur, pentru probleme personale de cea mai mare importanţă, pentru motive foarte serioase şi iertaţi-mă, dacă mai insistaţi, mă văd silit să vă spun, spre marele meu regret , că mă stingheriţi.

A fost nevoie doar de amintirea mănuşei aceleia mici, pe care Canolles o ţinea la piept între haină şi cămaşă, ca baronul, violent şi nestăpînit ca orice gascon, să nu izbucnească. Aşa că se abţinu.

— Domnule, reluă el cu mai multă seriozitate, n-am auzit pînă acum că drumul aparţine mai mult unei persoane, decît alteia. Mi se pare, chiar, că se numeşte drumul regelui, ca o dovadă că toţi supuşi majestăţii sale au dreptul egal de a se folosi de el. Mă aflu, deci, pe drumul regelui fără intenţia de a vă stingheri: ba mă găsesc aici chiar

pentru a vă servi, pentru că sînteţi tînăr, slab şi nu prea bine apărat. Nu cred că am aerul unui bandit care atacă trecătorii. Dar, după explicaţia făcută, mă declar vinovat de comportarea mea supărătoare. Iertaţi-mă, domnule, că v-am stingherit. Am onoarea să vă prezint complimentele mele. Drum bun!

Şi Canolles după ce impinse calul să facă un uşor ocol, salută pe viconte şi trecu pe partea cealaltă a drumului, urmat de Castorin, în fapt şi de Pompée, cu gîndul.

Canolles jucă scena aceasta cu o politeţă plină de graţie; apoi cu un gest seducător îşi acoperi cu pălăria lui mare fruntea inteligentă, umbrită de un păr negru, mătăsos, impresionîndu-l pe viconte, nu atît prin procedeu, cît prin statura lui impunătoare, apoi se depărtă. Castorin îl urmă, drept şi bine înfipt în şa. Rămas pe cealaltă parte a drumului, Pompée suspina de se înmuiau pietrele, iar vicontele, după ce se gîndi mult, dădu pinteni calului şi se apropie de Canolles, care se făcea că nici nu-l vede, nici nu-l aude.

— Domnule de Canolles! şopti el abia auzit.

Canolles tresări şi se întoarse: un fior de plăcere îi străbătu prin vine şi i se păru că o muzică cerească da în cinstea lui un concert divin.

— Viconte! răspunse el.

— Ascultaţi, domnule, spuse acesta cu o voce blîndă şi catifelată, în adevăr, mi-e teamă că m-am purtat nepoliticos cu un gentilom de valoarea dumneavoastră. Iertaţi-mi timiditatea, am fost crescut de nişte părinţi plini de teamă, teamă născută din afecţiunea lor pentru mine: vă repet, iertaţi-mă, nu m-am gîndit nici un moment să vă jignesc şi ca dovadă a împăcării noastre sincere, îngăduiţi-mi să mereg alături de dumneavoastră.

— Cum să nu! Strigă Canolles, de acord de o sută de ori, de o mie de ori! Nu sînt ranchiunos, viconte, iată proba...

Îi întinse mina, în care căzu sau, mai bine zis, alunecă o mînă fină, uşoară, asemeni unei încîntătoare aripi de păsărică.

Restul nopţii trecu pe nesimţite datorită vervei nebuneşti a baronului. Vicontele îl aculta, zîmbind, uneori.

Cei doi valeţi veneau în urmă; Pompée explicînd lui Castorin cum se pierduse bătălia de la Corbie, deşi s-ar fi putut cîştiga dacă nu s-ar fi omis să-l invite la consiliul care avuse loc în dimineaţa aceea.

— Cum aţi rezolvat problemele cu domnul duce d'Epernon, întrebă vicontele pe Canolles, cînd se iviră primele lumini ale dimineţii.

— N-a fost greu de loc, răspunse Canolles. După cum mi-aţi spus viconte, el avea treabă cu mine şi nu eu cu el: sau s-a plictisit să mă aştepte, şi s-a retras, sau s-a încăpăţînat şi mă mai aşteaptă şi acum.

— Dar domnişoara de Lartigues? adăugă vicontele după o uşoară ezitare.

— Viconte, domnişoara de Lartigues nu poate fi şi la ea, cu domnul duce d'Epernon şi la „Viţelul de aur", cu mine. Nu poţi cere imposibilul de la femei.

— Acesta nu este un răspuns, baroane. Eu vă întreb cum se face că aţi putut să vă despărţiţi de domnişoara de Lartigues, cînd sînteţi atît de îndrăgostit de ea.

Canolles îl privi pe viconte cu ochi mai pătrunzători, căci se făcuse ziuă, iar pe figura tînărului nu mai era o altă umbră decît aceea lăsată de borurile pălăriei.

Atunci îl cuprinse o poftă nebună să spună ceea ce simţea; dar Pompée, dar Castorin, dar aerul grav al vicontelui, toate îl reţinură şi fu oprit şi de o îndoială.

— „Dar dacă mă înşel, dacă în ciuda acestei mănuşi micuţe şi a miinii acesteia atît de fine, este bărbat; dacă e aşa, să mori strivit de această confuzie, nu altceva".

Se stăpîni şi răspunse vicontelui cu unul din acele surîsuri care răspund la toate.

Se opriră la Barbezieux ca să prînzească şi ca să răsufle caii. De data aceasta, Canolles luă masa cu vicontele şi tot timpul acesta îi admiră mîna a cărei mănuşă parfumată îi produsese o atît de mare emoţie. În plus, vicontelui îi fu foarte greu să-şi scoată pălăria şi să-şi descopere părul frumos, lins, aşezat pe o piele atît de fină încît orice om oricît de îndrăgostit ar fi fost, şi prin urmare orbit de dragoste, s-ar fi lămurit imediat, dar lui Canolles tot îi era teamă să nu se trezească din visul acesta pe care ar fi vrut să-l vadă că durează cît mai mult. Găsea ceva încîntător în acest incognito al vicontelui care îi permitea o sumă de mici familiarităţi pe care i le-ar fi interzis o recunoaştere deplină sau o completă mărturisire. Nu spuse, dar, nici un cuvînt care să-l fi putut face pe viconte să bănuiască nici de departe că incognito-ul lui fusese dezvăluit.

După masă, îşi reluară drumul şi merseră neîntrerupt pînă la ora de cină. Din cînd în cînd, o oboseală, pe care începea să n- o mai poată ascunde, aducea pe figura vicontelui o culoare sidefie, sau un mic fior prin tot corpul, ceea ce îl făcea pe Canolles să-l întrebe care era cauza. Atunci domnul de Cambes surîdea şi părea că nu mai are nimic, ba propunea să se meargă mai repede, ceea ce Canolles refuza explicînd că mai aveau mult de mers şi din această cauză caii trebuiau cruţaţi cu orice chip.

După masa de seară, vicontelui îi fu greu să se ridice de pe scaun. Canolles se repezi să-i vină în ajutor.

— Aveţi nevoie de odihnă, tînărul meu prieten, îi spunse el, o călătorie continuată în condiţiile acestea v-ar ucide după a treia etapă. Astă-seară n-o să mai încălecăm, din contră, ne vom odihni. Vreau să

dormiţi bine şi, de aceea, cea mai bună cameră din han a dumneavoastră va fi, pe viaţa mea!

Vicontele se uită la Pompée cu un aer atît de trist încît Canolles nu se putu împiedica să nu rîdă.

— Cînd se face o călătorie atît de lungă, cum facem noi, spuse Pompée, ar trebui ca fiecare să aibă cortul său.

— Sau un cort la două persoane, spuse Canolles cu aerul cel mai firesc cu putinţă, ar fi destul.

Un fior străbătu tot corpul vicontelui.

Lovitura pornise şi Canolles o observă: cu coada ochiului îl văzu pe viconte făcîndu-i semn lui Pompée. Acesta se apropie de stăpînul său care îi spuse ceva în şoaptă, apoi, sub motiv oarecare, scutierul o luă înainte şi dispăru.

O oră şi jumătate după această plecare neaşteptată, depre care Canolles nu ceru nici o explicaţie, călătorii ajungînd într-un orăşel, zăriră pe scutier în pragul unui mic hotel cu o înfăţişare foarte plăcută.

— Ah! ah! se pare că aici o să ne petrecem noaptea, viconte.

— Desigur, dacă veţi binevoi, baroane.

— Cum să nu! Vreau tot ce vreţi dumneavoastră. V-am mai spus: călătoresc de plăcere, în timp ce dumneavoastră, mi-aţi spus-o, călătoriţi pentru afaceri. Mă tem însă că n-o să staţi bine în această clădire!

— Oh! spuse vicontele, o noapte trece repede.

Grupul se opri şi, mai repede decît Canolles, Pompée se repezi să ţină scara stăpînului său; de altfel Canolles îşi dădu seama că o asemenea grabă ar fi fost ridicolă din partea unui bărbat pentru alt bărbat.

— Repede, camera, spuse vicontele. În adevăr, aţi avut dreptate, domnul de Canolles, continuă el întorcîndu-se spre însoţitorul său, sînt în adevăr foarte obosit.

— Iat-o domnule, spuse hangiţa arătîndu-i o cameră destul de mare, situată la parter, cu fereastră spre grădină. Fereastra avea gratii iar deasupra camerei era podul.

— Dar camera mea care e? întrebă Canolles, aruncîndu-şi cu interes privirea spre uşa unei camere situată lîngă camera vicontelui şi a cărui perete subţire constituia o slabă piedică pentru curiozitatea lui atît de întăritată.

— Camera dumneavoastră? spuse hangiţa, veniţi pe aici domnule, să vă conduc.

În adevăr, fără să pară că a observat proasta dispoziţie a lui Canolles, ea îl conduse pînă în capătul unui coridor exterior, de-a lungul căruia erau numai uşi, de unde toată lăţimea curţii îl despărţea de camera vicontelui.

Vicontele urmărise din pragul camerei întreagă această manevră.

— Acum, m-am ars! își spuse Canolles, am procedat ca un prost: dar să nu fac mină proastă căci sînt definitiv pierdut. Să ne luăm aerul cel mai grațios cu putință.

Și ieșind pe balconul acela pe care îl forma, așa cum am spus, coridorul exterior, strigă:

— Bună seara, dragă viconte, somn ușor, cu adevărat că aveți nevoie. Vreți să vă trezesc mîine de dimineață? Nu. Bine! O să mă treziți dumneavoastră, cînd veți vrea. Noapte bună!

— Noapte bună, baroane, spuse vicontele.

— Să nu uit: aveți nevoie de ceva sau vreți să vi-l trimit pe Castorin să vă desfacă eghileții?

— Mulțumesc, îl am pe Pompée, se culcă în camera de alături.

— Bună prevedere, tot așa fac și eu cu Castorin. Măsură de prudență, nu-i așa, Pompée? niciodată nu se iau destule măsuri de prevedere într-un han... Bună seara, viconte.

Vicontele răspunse printr-o urare asemănătoare și închise ușa.

„Bine, bine, viconte, murmură Canolles, mîine o să fie rîndul meu să pregătesc locuința și am să mă revanșez. Bine! continua el, trage perdelele, ba întinde și o pînză la fereastră ca să nu i se vadă nici umbra. Drace! e un băiat foarte pudic gentilomul acesta, dar mi-e totuna. Să așteptăm pînă mîine".

Și Canolles intră în casă mormăind; se dezbrăcă într-o foarte proastă dispoziție, se culcă posomorît și visă că Nanon dăduse în buzunarul lui peste mănușa gri deschis a vicontelui.

XI

A doua zi, Canolles fu mai vesel decît în ajun; la rîndul său și vicontele de Cambes se lăsă antrenat de o veselie sinceră. Pompée, în vervă, povestea lui Castorin despre războaiele la care participase. Toată dimineața fu plină de amabilități și dintr-o parte și din alta.

La amiază Canolles se scuză vicontelui că era obligat să-l părăsească însă trebuia, spunea el, să scrie o scrisoare lungă unui prieten care locuia în apropiere și-l mai preveni că trebuia să facă și o vizită unui alt cunoscut, a cărei locuință era cam la vreo trei, patru leghe de Poitiers, aproape de șoseaua principală. Canolles întrebă pe hangiu de prietenul acesta, dîndu-i numele, și i se răspunse că înainte de a ajunge în satul Jaulnay, o să dea peste casa acestui prieten, ușor de recunoscut după două turnulețe.

Întrucît Castorin trebuia să părăsească mica trupă, ca să ducă scrisoarea, iar Canolles trebuia să se abată ca să-și viziteze prietenul.

vicontele fu rugat să indice locul unde aveau să rămînă peste noapte; acesta aruncă ochii pe harta mică pe care o purta Pompée într-o port-haină şi propuse satul Jaulnay. Canolles nu făcu nici o obiecţiune, ba împinse viclenia pînă a spune cu voce tare:

— Pompée, dacă ai să mai fii trimis ca ieri în chip de şef de stat major, reţine-mi, dacă se poate, camera mea alături de camera stăpînului dumitale, ca să fim aproape şi să mai putem vorbi puţin.

Prefăcutul scutier, schimbă o privire cu vicontele şi surîse uşor, hotărît să nu facă nimic din ceea ce îi spusese baronul.

Castorin, care primi instrucţiuni din timp, cînd luă scrisoarea primi ordinul să vină la Jaulnay.

De înşelat asupra hanului nu putea fi vorba pentru că în Jaulnay nu era decît unul singur cu firma *La marele Carol Martel.*

Toată lumea plecă. După vreo cinci sute de paşi de Poitiers, unde prînziseră, Castorin o luă pe drumul care se deschidea la dreapta. Se mai merse cam două ore. În sfîrşit, Canolles, la rîndul său recunoscu, după indicaţiile primite, casa prietenului său: i-o arătă vicontelui, îşi luă rămas bun de la el, îi reînnoi lui Pompée invitaţia de a se ocupa de camera lui şi o luă pe drumul care se deschidea la stînga.

Vicontele era complet liniştit; scena din ajun se petrecuse fără discuţii iar ziua se scursese fără cea mai mică aluzie; aşa că nu se mai temea de nici o piedică din partes lui Canolles şi din moment ce baronul rămînea pentru el un simplu tovarăş de drum, bun vesel şi spiritual. nu mai dorea nimic altceva decît să termine călătoria în compania acstuia. De aceea, fie că vicontele socotise inutilă orice precauţiune, fie că nu voise să se despartă de scutier şi să rămînă singur pe drum, Pompée nu fu trimis înainte.

Ajunseră în sat noaptea, pe o ploaie cu găleata. Din fericire se găsi o cameră încălzită; vicontele, grăbit să se schimbe, o luă, poruncindu-i lui Pompée să se îngrijească de cameră pentru Canolles.

— S-a aranjat, spuse egoistul Pompée care abia aştepta să se culce şi el, hangiţa a promis că se ocupă ea.

— Bine. Unde e trusa mea?

— Iat-o.

— Flacoanele?

— Mulţumesc... Unde dormi Pompée?

— În capătul coridorului.

— Şi dacă am nevoie să te chem?

— Ţată clopoţelul, vine hangiţa...

— Bine. Uşa se închide bine?

— Domnul poate să vadă.

— Nu are zăvor!

— Nu, dar are broască.

— Bine, am să mă închid pe dinăuntru. Mai există vreo intrare?

— După cîte ştiu eu, nu.

Şi Pompée luă sfeşnicul şi făcu înconjurul camerei.

— Vezi dacă obloanele sînt solide.

— Sînt puse cîrligele.

— Bine, poţi pleca, Pompée.

Pompée ieşi, iar vicontele răsuci cheia în broască.

O oră mai tîrziu, Castorin care sosise la han cel dintîi şi care avea o cameră lîngă Pompée, fără ca acesta să ştie, ieşi din cameră în vîrful picioarelor şi-i deschise poarta lui Canolles.

Cu inima bătînd puternic, Canolles se strecură în han, lăsîndu-i lui Castroin grija de a reînchide poarta şi ceru să i se arate camera vicontelui, apoi se îndreptă într-acolo.

Vicontele se pregătea să se culce cînd auzi paşi pe coridor.

Fricos, cum îl ştim, paşii îl făcură să tresară de emoţie, trase cu urechea.

Paşii se opriră în dreptul uşii.

O secundă mai tîrziu se auzi o ciocănitură.

— Cine e? întrebă o voce pe care Canolles n-ar fi recunoscut-o dacă n-ar fi avut mai multe ocazii să studieze variaţiile acestei voci.

— Eu! spuse Canolles.

— Cum? Dumneata! spuse vocea trecînd de la emoţie la spaimă.

— Da Închipuiţi-vă, viconte, că nu mai e nici un loc în tot hanul, nici o cameră liberă... Imbecilul dumitale de Pompée nu s-a ghîndit la mine... Şi nici un alt han în tot satul... şi cum camera dumitale are două paturi.

Vicontele aruncă o privire îngrozitoare spre cele două paturi aşezate unul lîngă altul într-o nişă şi despărţite doar printr-o masă de noapte.

— Ei bine! Înţelegeţi? continuă Canolles. Am venit să cer unul. Vă rog deschideţi-mi repede, că mor de frig...

Se auzi atunci în cameră o mare agitaţie, zgomot de haine strînse şi paşi grăbiţi.

— Da, da, baroane, se auzi vocea vicontelui din ce în ce mai speriată, da, da, vin, alerg...

— Aştept... Dar pentru numele lui Dumnezeu, grăbiţi-vă, dacă nu vreţi să mă vedeţi îngheţat.

— Iertaţi-mă, dar, vedeţi, dormeam.

— Da? Şi mie care mi s-a părut că aveţi lumina aprinsă.

— Nu, nu, vă înşelaţi.

Şi lumina se stinse imediat: Canolles nu protestă.

— Vin... dar nu găsesc uşa, continuă vicontele.

— Cred şi eu, spuse Canolles. Vă aud vocea în partea cealaltă a camerei... Veniţi, încoace...

— Ah! căutam clopoţelul ca să-l chem pe Pompée.

— Pompée e în capătul celălalt al coridorului şi n-o să vă poată auzi... Am vrut să-l trezesc ca să aflu ceva de la el, dar n-a fost posibil... doarme buştean.

— Am s-o chem pe hangiţă...

— Aş, hangiţa şi-a cedat patul unui călător şi s-a urcat în pod să se culce... Aşa că nu va veni nimeni, dragă prietene... De altfel, ce rost are să chemi lumea? N-am nevoie de nimeni.

— Dar eu...

— Dumneata? Dumneata îmi deschizi uşa şi îţi mulţumesc. Caut pe bîjbîite, mă culc şi asta e tot . Aşa că deschide-ţi, vă rog.

— Dar, poate, în sfîrşit s-o mai găsi vreo cameră, chiar fără pat, spuse vicontele dezorientat. Este imposibil să nu mai fie şi alte camere. Să chemăm pe cineva, să caute...

— Dar, dragă viconte, e zece şi jumătate... O să trezeşti tot hanul... o să creadă lumea că a luat casa foc... ar fi un eveniment care ne-ar ţine treji toată noaptea şi ar fi păcat, căci pic de somn...

Această ultimă asigurare păru că-l liniştească puţin pe viconte. Nişte paşi mici se auziră pînă la uşă şi uşa se deschise.

Canolles intră şi închise uşa după el în timp ce vicontele se depărtase în grabă.

Baronul se găsi atunci într-o cameră aproape pe de-a-ntregul scufundată în întuneric, căci ultimii tăciuni de foc, aproape stinşi, nu mai aruncau decît o lumină insuficientă. Atmosfera era călduţă şi parfumată cu toate acele mirosuri care denotă o excesivă atenţie pentru îngrijirea corpului.

— Ah! mulţumesc viconte, spuse Canolles, în adevăr aici e mult mai bine ca pe coridor.

— Aţi vrea să dormiţi, baroane? întrebă vicontele.

— Sigur că da... arătaţi-mi patul, căci cunoaşteţi camera mai bine decît mine... sau lăsaţi-mă să aprind lumînarea.

— Nu! nu! inutil! spuse vicontele. Patul dumitale este aici, în stînga.

Cum stînga vicontelui, era dreapta baronului, baronul se îndreptă spre dreapta, dădu peste o fereastră şi lîngă fereastră de o măsuţă iar pe măsuţă de clopoţelul pe care vicontele îl căutase cu disperare. Şi, pentru orice eventualitate, băgă clopoţelul în buzunar.

— Ce spuneaţi? Haideţi, viconte, ce ne jucăm de-a baba-oarba?... Măcar trebuia să mă fi anunţat că e pericol! Dar ce naiba cotrobăiţi prin întuneric?

— Caut clopoţelul să-l chem pe Pompée.

— Ce dracu vreţi cu Pompée?

— Vreau... vreau să pregătească un pat lîngă patul meu...

— Pentru cine?

— Pentru el!

— Pentru el?... ce tot spuneţi, viconte!... lachei în camera noastră! Haida de! Aveţi nişte obiceiuri de fată speriată. Ptiu!... sîntem băieţi destul de mari ca să ne putem apăra singuri. Nu, daţi-mi doar mîna şi conduceţi-mă spre patul meu pe care pot să-l găsesc... sau mai bine... să aprindem luminarea.

— Nu, nu, nu! strigă vicontele.

— Pentru că nu vreţi să-mi daţi mîna, spuse Canolles, ar trebui să-mi întindeţi un cap de sfoară, sînt aici ca într-un adevărat labirint.

Şi, spunînd aceasta, înaintă, cu braţele întinse, în direcţia de unde auzise vocea; dar, pe lîngă el, văzu alunecînd ca o umbră şi simţi trecînd un parfum; strînse braţele, însă asemeni lui Orfeu al lui Virgiliu, nu cuprinse în braţe decît aerul.

— Acolo! Acolo! strigă vicontele din celălalt capăt al camerei; sînteţi lîngă pat, baroane.

— Care din două este al meu?

— N-are importanţă! eu tot nu mă culc.

— Cum, nu vă culcaţi? spuse Canolles întorcîndu-se la aceste cuvinte imprudente, şi ce-o să faceţi?

— Am să stau pe un scaun toată noaptea.

— Haida de! spuse Canolles, n-aş putea îngădui o asemenea copilărie, veniţi, viconte, veniţi!

Şi Canolles, călăuzit de o scînteie ţîşnită din vatră pentru o clipă, zări pe viconte, înfăşurat în pelerină, ghemuit într-un colţ între fereastră şi scrin.

Raza nu dură decît o clipă, dar fu de ajuns ca să-l orienteze pe baron, iar pe viconte să înţeleagă că era pierdut. Canolles înainta drept spre el, cu mîinile întinse şi deşi camera intrase din nou în beznă, bietul gentilom înţelese că de data asta nu mai putea scăpa de cel care îl urmărea.

— Baroane! baroane! se bîlbîi vicontele, vă implor, nu mai înaintaţi, nu părăsiţi locul unde vă găsiţi, dacă sînteţi gentilom, nici un pas mai mult.

Canolles se opri, vicontele era atît de aproape încît îi auzea inima bătînd şi simţea aerul călduţ al respiraţiei lui întretăiate; în acelaşi timp un parfum îmbătător, ameţitor, alcătuit din emanaţiile tinereţii şi frumuseţii, păru că-l înfăşoară ca să-i ia toată posibilitatea de a se supune vicontelui, chiar dacă ar fi voit s-o facă.

Totuşi, un moment rămase unde se afla cu mîinile întinse spre mîinile care îl respingeau, simţind că nu mai avea de făcut decît o

mişcare pentru a se apropia de această fiinţă încîntătoare a cărei supleţe o admirase de atîtea ori, în aceste două zile.

— Îndurare, îndurare! murmură vicontele cu o voce în care teama se amesteca cu o uşoară plăcere. Îndurare! şi vocea i se stinse pe buze, în timp ce Canolles simţi cum trupul alunecă de-alungul peretelui şi cade în genunchi.

Pieptul i se umflă, era în vocea care cerea îndurare, un accent care îl făcu să-şi dea seama că adversarul său era pe jumătate învins.

Mai făcu un pas, întinse mîinile şi întîlni mîinile împreunate şi rugătoare ale tînărului care, ne mai avînd puterea să scoată nici un strigăt, lăsă să-i scape un suspin aproape dureros.

În acelaşi moment, se auzi sub fereastră galopul unui cal şi bătăi puternice răsunară în poarta hanului, urmate de strigăte şi de agitaţie. Se striga şi se bătea în poartă, pe rînd.

— Domnul baron de Canolles! strigă un glas.

— Oh! mulţumesc lui Dumnezeu! sînt salvat, murmură vicontele.

— Să-l ia dracul pe criminalul ăsta care mă strigă! spuse Canolles, nu putea să vină mîine de dimineaţă!

— Domnul baron de Canolles! strigă glasul de afară, domnul baron de Canolles! Trebuie să-i vorbesc chiar acum!

— Ce s-o fi întîmplat? întrebă baronul dîndu-se un pas înapoi.

— Domnule, domnule, spuse Castorin la uşă, sînteţi chemat... sînteţi căutat.

— De cine, ticălosule?

— De un curier.

— Din partea cui?

— Din partea domnului duce d'Epernon.

— Şi ce vrea?

— Serviciul regelui.

La auzul acestui cuvînt magic, căruia trebuia să i se dea ascultare, Canolles deschise uşa şi coborî, bombănind fără încetare.

Pompée sforăia.

Curierul intrase şi aştepta într-o sală de jos. Canolles se îndreptă spre el şi păli citind scrisoarea lui Nanon. Aşa cum desigur că cititorul a ghicit, curierul era Courtauvaux, care, plecînd aproape zece ore după Canolles, cu toate eforturile pe care le depusese, nu putuse să-l întîlnească decît la a doua oprire.

Cîteva întrebări puse lui Courtauvaux îl convinse pe Canolles de necesitatea urgenţei misiunii care i se încredinţase. Reciti scrisoarea şi formula *„Buna dumitale soră, Nanon"* îl făcu să înţeleagă ceea ce se întîmplase, că domnişoara de Lartigues îl dăduse drept fratele său, ca să iasă din încurcătură.

Canolles o auzise chiar pe Nanon vorbind în termeni puţin măgulitori despre acest frate căruia îi luase acum locul. Asta nu adăuga puţin la sila cu care se supuse mesajului primit din partea ducelui.

— Bine, îi spuse el lui Courtauvaux, fără să-i deschidă vreun credit la han şi fără să-şi golească punga în mîna lui, cum ar fi procedat în oricare alte ocazii asemănătoare; bine, spune-i stăpînului dumitale că ne-ai găsit şi că ne-am supus imediat.

— Domnişoarei de Lartigues nu-i spun nimic?

— Ba da! spune-i că fratele său îi apreciază sentimentul care a făcut-o să acţioneze şi că-i este foarte obligat. Castorin pune şeile pe cai!

Şi fără să mai spună altceva curierului, uimit de o asemenea primire grosolană, Canolles urcă la viconte pe care îl găsi palid, tremurînd şi îmbrăcat. Două luminări aprinse erau aşezate pe cămin.

Canolles aruncă o privire plină de regret spre cele două paturi din care numai unul arăta că stătuse cineva pe el. Tînărul îi urmări privirea şi un sentiment de pudoare îi împurpură obrajii.

— Fiţi mulţumit, viconte, spuse Canolles, aţi scăpat de mine pentru restul călătoriei. Plec pentru o misiune în serviciul regelui.

— Cînd? întrebă vicontele cu glasul încă nesigur.

— Chiar acum, mă duc la Mantes unde se pare că este curtea în momentul de faţă.

— Adio, domnule, abia putu să răspundă tînărul, care căzu pe un scaun fără să mai îndrăznească să-şi ridice ochii spre el.

Canolles făcu un pas spre el.

— Desigur că n-am să vă mai revăd, spuse el emoţionat.

— Cine ştie? spuse vicontele încercînd să surîdă.

— Promiteţi un singur lucru unui om care îşi va aminti mereu de dumneavoastră, spuse Canolles, punîndu-şi mîna pe inimă, şi făcu aceasta cu atîta armonie în gest şi în vorbă încît nu lăsa nici o îndoială asupra sincerităţii cu care vorbea.

— Ce anume?

— Că o să vă gîndiţi la el, citeodată.

— Vă promit.

— Fără... minie...

— Da.

— O dovadă în sprijinul acestei promisiuni? spuse Canolles.

Vicontele îi întinse mîna.

Canolles luă această mînă micuţă şi tremurîndă, cu intenţia de a o strînge doar, în mîinile sale, dar cu o mişcare mai puternică decît voinţa lui, îşi apăsă buzele cu putere pe ea, apoi se repezi afară din cameră murmurînd pentru el:

— Oh! Nanon! ai să mă poţi despăgubi vreodată de ceea ce m- ai făcut să pierd?

XII

Dacă am urmărit acum pe prinţesele de Condé în exilul lor de la Chantilly despre care Richon făcuse vicontelui o descriere atît de îngrozitoare, iată ce am observa.

Pe sub frumoasele alei de castani, pudrate cu o zăpadă de flori, peste peluzele acoperite cu iarbă care se întind pînă spre lacurile albastre, se agită încontinuu o mulţime de persoane care se plimbă, rîd, stau de vorbă sau cîntă. Ici şi colo, în mijlocul peluzelor, cîţiva cititori apar pierduţi în mijlocul valurilor de verdeaţă, în care nu se distinge decît pagina albă pe care o citesc cu nesaţ şi care aparţine fie „Cleopatrei" domnului de la Calpreméde, „Astreei" domnului d'Urfé sau lui „Cyrus cel mare" al domnişoarei de Scudéry; în mijlocul boltelor de caprifoliu şi de clematite se aud acorduri de luth şi cîntece de voci invizibile. În sfîrşit, pe aleea principală, care duce la castel, trece din cînd în cînd, cu iuţeala fulgerului, cîte un călăreţ, purtătorul vreunui ordin.

În acest timp, pe terasă, trei femei îmbrăcate în satin şi urmate la distanţă de scutieri muţi şi respectuoşi, se plimbă grav, cu gesturi pline de ceremonie şi măreţie. La mijloc, o doamnă cu înfăţişare nobilă, cu toţi cei cincizeci şi şapte de ani ai săi, ţine o adevărată dizertaţie despre problemele de stat; în dreapta, o tînără ţeapănă, îmbrăcată sobru, ascultă docta teorie a vecinei sale, încruntîndu-se; în stînga, o altă bătrînă, cea mai ţeapănă şi cea mai tacticoasă dintre toate, tocmai pentru că este de origină mai puţin ilustră, vorbeşte, ascultă şi meditează, în acelaşi timp.

Doamna din mijloc este doamna prinţesă-mamă, mama învingătorului de la Rocroi, Nordlingen şi Lens care, de cînd este persecutat, iar persecuţia l-a dus la Vincennes, a început să fie numit marele Condé, nume pe care şi posteritatea i-l va respecta. Această doamnă, sub trăsăturile căreia se mai cunosc încă urmele acelei frumuseţi care făcuse din ea ultima şi poate cea mai nebunească dragoste a lui Henric al IV-lea, a fost rănită în dragostea ei de mamă şi în orgoliul ei de prinţesă, de un „fachino italiano" care se numea Mazarini, pe vremea cînd era slugă la cardinalul Bentivoglio şi care, acum, de cînd este iubitul Annei de Austria şi primul ministru al regatului Franţei, este numit excelenţa sa cardinalul Mazarin.

El a fost acela care a îndrăznit să-l arunce în închisoare pe Condé şi a exilat la Chantilly pe mama şi soţia acestui nobil prizonier.

Doamna din dreapta este Claire — Clémence de Maillé, prinţesă de Condé, care, potrivit unui obicei aristocratic al timpului, este numită doar doamna prinţesă şi atît, pentru a se preciza, felul acesta, că soţia şefului familiei Condé este prima prinţesă de sînge, prinţesă prin

excelenţă; mîndră a fost ea întotdeauna, dar de cînd este persecutată, mîndria i-a crescut din cauza acestei persecuţii, devenind orgolioasă.

În adevăr, condamnată să joace un rol secundar cînd marele Condé era liber, ea a devenit mai de plîns decît o văduvă iar fiul său, ducele d'Enghien, care are aproape şapte ani, mult mai interesant decît un orfan. Toţi ochii sînt aţintiţi asupra ei şi, fără teama de a deveni ridicolă, s-ar îmbrăca în haine de doliu. De cînd Anna de Austria a exilat aceste două doamne dezolate, plînsetele lor ascuţite s-au transformat în ameninţări ascunse: din oprimate, au ajuns răsculate. Doamna prinţesă e un adevărat Temistocle cu scufă de noapte, un Miltiade în fustă, iar laurii doamnei de Longueville, un moment regină a Parisului, nu-i dau pace.

Bătrîna urîcioasă din stînga este marchiza de Tourville care nu îndrăzneşte să scrie un roman, dar care creează în politică: n-a luat parte la război, cum a făcut viteazul Pompée şi n-a încasat, ca el, un glonţ în bătălia de la Corbie, însă soţul ei, care fusese un căpitan foarte preţuit, a fost rănit în faţa cetăţii La Rochelle şi a căzut la Friebourg. De aici a rezultat că moştenind averea lui personală a crezut că i-a moştenit şi geniul său militar. De cînd a venit la doamnele prinţese de Condé, a făcut trei planuri de campanie care au provocat, fiecare, admiraţia femeilor din suită şi care n-au fost abandonate, ci numai amînate în clipa cînd era gata să înceapă bătălia. Nu îndrăzneşte să îmbrace uniforma soţului ei, deşi uneori ar dori s-o facă, însă ţine în cameră, deasupra patului, sabia lui agăţată de pereee şi din cînd în cînd, cînd rămîne singură, o scoate din teacă, însoţind această operaţie cu un aer foarte marţial.

Cu tot aspectul său de sărbătoare, Chantilly ar putea fi în fond o imensă cazarmă şi dacă s-ar căuta bine s-ar găsi praf de puşcă în pivniţe şi baionete prin tufişuri.

Cele trei doamne, în timpul plimbării lor triste, se îndreaptă de fiecare dată spre poarta principală a castelului şi pare că aşteaptă sosirea unui mesager de mare importanţă. De mai multe ori doamna prinţesă-mamă a spus, clătinînd din cap şi suspinînd:

— Nu vom reuşi, fata mea, vom fi umilite.

— O glorie trebuie plătită, spuse doamna de Tourville fără să-şi piardă cu nimic din atitudinea ei aspră, nu există victorie fără luptă!

— Dacă nu vom reuşi, dacă vom fi învinse, spuse prinţesa cea tînără, ne vom răzbuna.

— Doamnă, spuse prinţesa-mamă, dacă nu vom reuşi înseamnă că Dumnezeu l-a învins pe domnul le Prince. Aţi vrea să vă răzbunaţi pe Dumnezeu?

Tînăra prinţesă se înclină în faţa admirabilei modestii a soacrei sale iar cele trei personaje, salutîndu-se şi tămîindu-se astfel, semănau cu un episcop asistat de doi diaconi care îl iau pe Dumnezeu drept pretext pentru omagiile pe care şi le aduc unul altuia.

— Nici domnul de Turenne, nici domnul de La Rochefoucauld nici domnul de Bouillon, murmură prinţesa-mamă, toţi lipsesc deodată!

— Nici bani! răspunse doamna de Tourville.

— Pe cine să mai contezi, adăugă doamna prinţesă, dacă însăşi Claire ne uită?

— Cine ţi-a spus, fiica mea, că doamna de Cambes te uită?

— Nu mai vine.

— Poate că este împiedicată, ştii bine că drumurile sînt păzite de trupele domnului de Saint-Aignan.

— Ar fi putut să scrie măcar.

— Cum vreţi să aştearnă pe hîrtie un răspuns atît de important: aderarea la partidul domnilor prinţi a unui oraş atît de mare cum este Bordeaux... Nu, nu asta mă îngrijorează cel mai mult.

— De altfel, reluă doamna de Tourville, unul din planurile pe care am avut cinstea să le spun alteţii voastre avea ca scop precis o răscoală în Guyana.

— Da, da, şi vom mai reveni la asta, dacă va fi nevoie, răspunse doamna prinţesă, însă eu sînt de părerea mamei mele şi încep să cred că Claire trebuie să fi întîmpinat vreun necaz: altfel ar fi venit. Poate că arendaşii nu s-au ţinut de cuvînt: ştiţi că un ţăran răsculat foloseşte întotdeauna ocazia ca să nu plătească dacă poate. Ce putem şti ce s-a întîmplat cu ţăranii din Guyana, în ciuda promisiunilor pe care le-au făcut? Gasconi!...

— Nişte flecari! spuse doamna de Tourville, luaţi individual, nişte oameni viteji, dar luaţi în masă, nişte soldaţi slabi, buni să strige: Trăiască domnul le Prince! cînd le e teamă de spaniol, asta-i tot.

— Şi totuşi îl urau pe domnul d Epernon, spuse prinţesa- mamă, căci i-au spînzurat imaginea, la Agen, şi i-au promis că o să-l spînzure în realitate la Bordeaux, dacă o să mai calce vreodată pe acolo.

— O să revină şi o să-i spînzure el, pe toţi, vorbi, cu ciudă, doamna prinţesă.

— Şi toate acestea sînt din cauza domnului Lenet, spuse doamna de Tourville, a domnului Pierre Lenet, repetă ea cu indicnare, a consilierului acesta încăpăţînat pe care persistaţi să-l păstraţi şi care nu e bun decît să ne împiedice toate planurile. Dacă n-ar fi respins al doilea plan al meu, care avea drept scop, vă amintiţi, să cucerim fortăreaţa de la Vayres, insula Saint-Georges şi fortul de la Blaye, am fi putut acum asedia Bordeaux-ul care, în cele din urmă, ar fi trebuit să capituleze.

— Mi-ar place să se ofere de bună voie, dacă alteţa voastră nu este de o altă părere, se auzi, în spatele doamnei de Tourville, o voce al cărei accent respectuos nu era lipsit de o urmă de ironie. Oraşul care capitulează cedează în faţa forţei şi nu se angajează la nimic; oraşul care se oferă singur se compromite şi este obligat să urmeze pînă la capăt soarta celui căruia i s-a oferit.

Cele trei doamne se întoarseră şi-l zăriră pe Pierre Lenet care, în timp ce ele făceau una din plimbările lor obişnuite spre poarta principală a castelului, asupra căreia îşi îndreptau privirile fără încetare, ieşise printr-o uşă ce dădea direct pe terasă şi se apropiase fără să fi fost observat.

Ceea ce spusese doamna de Tourville era, în parte, adevărat. Pierre Lenet, consilierul marelui Condé, om rece, savant şi grav, avea misiunea prizonierului de a-şi supraveghea prietenii şi duşmanii şi, trebuie s-o spunem, că îi era mai greu să-i împiedice pe prietenii domnului le Prince de a compromite cauza acestuia, decît de a combate intenţiile dăunătoare ale duşmanilor săi. Însă şiret şi abil ca un avocat, obişnuit cu şicanele şi viclenîile din tribunal, învingea de cele mai multe ori, printr-o inerţie de nezdruncinat. De altfel la Chantilly se dădeau bătăliile lui cele mai savante. Amorul propriu al doamnei de Tourville, nerăbdarea doamnei prinţese, inflexibilitatea aristocratică a prinţesei-mamă erau pe măsura şireteniei lui Mazarin, orgoliului Annei de Austria şi nehotărîrii parlamentului.

Lenet, însărcinat de prinţ cu corespondenţa, îşi impusese legea de a nu comunica prinţeselor noutăţile decît atunci cînd socotea util, el fiind cel care aprecia oportunitatea aceasta; căci diplomaţia feminină neprocedînd întotdeauna în secret, principiu de bază al diplomaţiei masculine, multe din planurile lui Lenet fuseseră trnasmise duşmanilor, chiar de prietenii lui.

Cele două prinţese, în ciuda opoziţiei pe care o găseau la el, trebuiau să recunoască devotamentul şi mai ales utilitatea lui Pierre Lenet. Îl primiră pe consilier cu un gest amical, un uşor surîs se zări, chiar, pe buzele prinţesei-mame.

— Ei, bine! dragă Lenet ai auzit, spuse ea, doamna de Tourville se plîngea sau, mai bine zis, ne plîngea. Totul merge din rău în mai rău. Ah! afacerile noastre, dragă Lenet, afacerile noastre!

— Doamnă, răspunse Lenet, sînt departe de a vedea lucrurile aşa de în negru, cum le vede alteţea voastră. Aştept mult de la timp şi de la întoarcerea norocului. Cunoaşteţi proverbul: „Totul i se îndeplineşte celui care ştie să aştepte".

— Timpul, întoarcerea norocului, asta e filozofie, domnule Lenet, nu politică! spuse doamna prinţesă.

Lenet surise la rîndul său.

— Filozofia e necesară în toate şi mai ales în politică. Ea învaţă să nu te îmbeţi de succes şi să nu-ţi pierzi răbdarea la nenorocire.

— Asta n-are importanţă! spuse doamna de Tourville, aş fi preferat un curier cu o veste mai bună, în locul maximelor dumitale. Nu-i aşa, doamnă prinţesă?

— Da, mărturisesc că aşa e, declară doamna de Condé.

— Alteţa voastră va fi satisfăcută, pentru că astăzi va primi trei, răspunse Lenet, cu acelaşi calm.

— Cum, trei?

— Da, doamnă. Primul a fost văzut pe drumul dinspre Bordeaux, al doilea vine de la Stenay, iar al treilea soseşte de la Rochefoucauld.

Cele două prinţese scoaseră un strigăt de fericită surpriză. Doamna de Tourville îşi muşcă buzele.

— Mi se pare, domnule Pierre, spuse ea fandosindu-se pentru a-şi ascunde ciuda şi amărăciunea cuvintelor pe care se pregătea să le lanseze, mi se pare că un necromant priceput ca dumneata n-ar fi trebuit să se oprească pe un drum atît de bun şi după ce a anunţat curierii, ar fi trebuit să ne spună şi conţinutul scrisorilor.

— Priceperea mea, doamnă, nu merge atît de departe pe cît credeţi, spuse el cu modestie, ea se mărgineşte să fie un servitor fidel. Anunţ, dar nu ghicesc.

În acelaşi moment, de parcă Lenet ar fi fost slujit de un demon ascuns, se zăriră doi călăreţi care trecură poarta castelului şi înaintau în galop. Îndată, un stol de curioşi, venind de pe peluze şi de pe terase, se strînse aproape de balustradă ca să afle amănunte.

Cei doi cavaleri descălecară. Unul dintre ei, aruncă celuilalt, care părea că-i e lacheu căpăstrul calului său năduşit şi se îndreptă mai mult alergînd, spre prinţesele care veneau spre el din capătul opus al galeriei.

— Claire! strigă doamna prinţesă.

— Da, alteţă! primiţi, vă rog doamnă respectuosul meu omagiu.

Şi punînd un genunchi în pămînt, tînărul încercă să ia mîna doamnei prinţese pentru a o săruta.

— Vino în braţele mele! dragă vicontesă, vino în braţele mele, strigă doamna de Condé ridicînd-o.

Şi, după ce se lăsă îmbrăţişat, cu toate dovezile posibile de respect din partea doamnei prinţese, cavalerul se întoarse către prinţesa-mamă pe care o salută pînă la pămînt.

— Vorbeşte repede, dragă Claire, spuse acesta.

— Da, vorbeşte, adăugă doamna de Condé, l-ai văzut pe Richon?

— Da, alteţă şi mi-a încredinţat o misiune pentru dumneavoastră.

— Bună sau rea?

— Nici eu nu ştiu; se compune din două cuvinte.

— Care? Spune repede căci mor de nerăbdare.

Şi pe faţa celor două prinţese se citi cea mai vie îngrijorare.

— Bordeaux. Da! spuse Claire îngrijorată ea însăşi de efectul pe care puteau să-l producă cele două cuvinte.

Dar se linişti de îndată, căci cele două prinţese răspunseră la aceste două cuvinte cu un strigăt de triumf care-l făcu pe Lenet să se apropie în fugă, din celălalt capăt al galeriei.

— Lenet! Vino, Lenet! strigă doamna prințesă, știi ce veste ne aduce buna Claire?

— Desigur, doamnă, spuse Lenet surîzînd, sigur că știu, iată de ce nici nu mă grăbeam.

— De unde știi?

— Bordeaux. Da! nu-i așa? spuse Lenet.

— În adevăr ești un vrăjitor, dragă Pierre! spuse prințesa- mamă.

— Dar dacă știai, spuse pe un ton de reproș doamna prințesă, de ce nu ne-ai scos din îngrijorarea în care ne chinuiam?

— Pentru că voiam să las doamnei vicontese de Cambes recompensa ostenelii sale, răspunse Lenet, înclinîndu-se în fața lui Claire, foarte emoționată, și pentru că mă temeam de o izbucnire de bucurie din partea alteței voastre, pe terasă, în fața lumii.

— Ai dreptate, Pierre, ai întotdeauna dreptate, dragă Pierre! spuse doamna prințesă. Să tăcem!

— Și totuși, viteazului Richon îi datorăm aceasta, spuse prințesa-mamă. Nu-i așa că ești mulțumit de el și că a acționat bine, spune, jupîn Lenet?

Jupîn era cuvîntul de mîngîiere al prințesei-mamă, reținut de la Henric al IV-lea, care îl folosea foarte des.

— Richon este un om cu cap și un om de execuție, doamnă, spuse Lenet, și vă rog să credeți, alteță, că dacă n-aș fi fost sigur de el, ca de mine însumi, nu l-aș fi recomandat.

— Ce putem face pentru el? spuse doamna prințesă.

— Ar trebui să-i dăm o slujbă importantă, spuse prințesa- mamă.

— O slujbă importantă... nici să nu vă gîndiți, alteță, spuse cu silă doamna de Tourville, uitați că domnul Richon nu este gentilom?

— Nici eu nu sînt, doamnă, răspunse Lenet, ceea ce nu-l împiedică pe domnul le Prince să aibă, cred o oarecare încredere în mine. Desigur că admir și respect nobilimea Franței, dar sînt ocazii în care, îndrăznesc să spun, o inimă mare valorează mai mult decît un vechi blazon.

— Dar de ce n-a venit chiar bunul Richon să anunțe această veste fericită? întrebă doamna prințesă.

— A rămas în Guyana ca să strîngă oameni. Mi-a spus că putea conta de pe acum pe vreo trei sute de soldați: numai că, adăuga el, din lipsă de timp nu vor fi suficient de pregătiți ca să poată lupta și ar prefera să se obțină pentru el comanda unui oraș fortificat cum ar fi Vayres sau insula Saint-Georges. Acolo, spune el, e sigur că ar fi de mare folos alteței voastre.

— Dar cum să obținem asta? întrebă prințesa. Deocamdată nu sîntem prea bine văzute la curte, pentru a putea recomanda pe cineva iar cel pe care, totuși, l-am susține ar deveni suspect chiar din clipa aceea.

— Poate, doamnă, ar fi un mijloc pe care mi l-a sugerat chiar domnul Richon, interveni vicontesa.

— Care?

— Domnul d Epernon se pare că este înnebunit după o anumită domnişoară, adăugă vicontesa roşindu-se.

— Ah, da! frumoasa Nanon, spuse prinţesa cu dispreţ, ştim.

— Ei bine! se pare că ducele d'Epernon nu poate refuza nimic acestei femei, iar ea acordă tot ce i se plăteşte. N-am putea să cumpărăm un brevet pentru domnul Richon?

— Ar fi nişte bani bine plasaţi, spuse Lenet.

— Da, însă casa de bani este goală, ştiţi asta, domnule consilier, spuse doamna de Tourville.

Lenet se întoarse surîzînd spre doamna de Cambes.

— A sosit momentul, doamnă, să le dovediţi alteţelor lor că v-aţi gîndit la toate.

— Ce vrei să spui Lenet?

— Vrea să spună, doamnă, că sînt foarte fericită să vă pot oferi o modestă sumă, pe care am strîns-o cu mare greutate de la arendaşii mei: darul este foarte modest, dar n-am putut face mai mult. Douăzeci de mii de livre! continuă vicontesa coborînd privirea şi ezitînd, timidă, să ofere o sumă atît de mică primelor doamne din regat, după regină.

— Douăzeci de mii de livre? strigară cele două prinţese în acelaşi timp.

— Dar este o adevărată avere într-o vreme ca aceasta, continuă prinţesa-mamă.

— Scumpă Claire! strigă doamna prinţesă, cum o să ne achităm vreodată faţă de ea?

— Alteţa voastră o să se gîndească mai tîrziu.

— Dar suma unde este? întrebă doamna de Tourville.

— În camera alteţei sale, unde a dus-o scutierul meu Pompée, aşa cum i-am dat ordine.

— Lenet, să-ţi aduci aminte că datorăm această sumă doamnei de Cambes.

— A şi fost trecută la pasivul nostru, spuse Lenet scoţîndu-şi carnetul şi arătînd la ziua respectivă cele douăzeci de mii de livre ale vicontesei, trecută într-o coloană al cărei total le-ar fi speriat pe prinţese, dacă şi-ar fi dat osteneala s-o adune.

— Dar cum ai reuşit să treci, draga mea? spuse doamna prinţesă, căci se spune că domnul de Saint-Aignan ocupă şoseaua şi controlează oamenii şi lucrurile, nici mai mult nici mai puţin, decît ca un perceptor.

— Datorită înţelepciunii lui Pompée, am reuşit doamnă, să evităm acest pericol, spuse vicontesa, făcînd un mare ocol, care ne-a întîrziat cu o zi şi jumătate, dar ne-a asigurat călătoria. Fără acest incident aş fi fost încă de alaltăieri lîngă alteţele voastre.

— Liniştiţi-vă, doamnă, spuse Lenet, timpul încă nu e pierdut, trebuie doar ca ziua de azi şi de mîine să fie cît mai bine folosite. După

cîte ştiu alteţele voastre, astăzi aşteptăm trei curieri; unul a sosit; mai rămîn ceilalţi doi.

— Am putea să cunoaştem şi noi, domnule numele celorlalţi doi? întrebă doamna de Tourville, sperînd să-l prindă cu mîţa-n sac pe consilier căruia îi declarase un permanent război şi care, dacă nu era făţiş, nu era, totuşi, mai puţin real.

— Cel dintîi va fi Gourville, dacă prevederile mele nu mă înşeală; vine din partea ducelui de la Rochefoucauld.

— Din partea prinţului de Marsillac, vreţi să spuneţi, spuse doamna de Tourville.

— Domnul prinţ de Marsillac e acum duce de La Rochefoucauld, doamnă.

— Cum, tatăl său a murit?

— De opt zile.

— Unde?

— La Verteuil.

— Şi al doilea? întrebă doamna prinţesă.

— Al doilea este Blanchefort, căpitanul gărzilor domnului le Prince. Vine de la Stenay, din partea domnului de Turenne.

— În cazul acesta, spuse doamna de Tourville, cred că pentru a evita orice pierdere de timp, am putea să ne referim la primul meu plan, în eventualitatea adeziunii oraşului Bordeaux şi a alianţei dintre domnii de Turenne şi de Marsillac.

Lenet surise ca de obicei.

— Iertaţi-mă, doamnă, spuse el pe tonul cel mai politicos cu putinţă, însă planurile fixate chiar de domnul le Prince, sînt la ora actuală în curs de executare şi promit să aibă un succes deplin.

— Planurile hotărîte de domnul le Prince, care acum este la Vincennes şi care nu are legătură cu nimeni!... spuse acru doamna de Tourville.

— Am aici ordinele alteţei sale, scrise chiar de mîna sa, purtînd data de ieri şi pe care le-am primit astăzi de dimineaţă, răspunse Lenet scoţînd din buzunar o scrisoare a prinţului de Condé. Sîntem în corespondenţă.

Hîrtia fu aproape smulsă din mîna consilierului, de cele două prinţese, care-i sorbeau cuprinsul, cu lacrimi de bucurie.

— Ah! aşadar buzunarele lui Lenet cuprind în ele tot regatul Franţei! spuse rîzînd doamna prinţesă-mamă.

— Încă nu, doamnă, încă nu, răspunse consilierul, dar cu ajutorul lui Dumnezeu, am să fac aşa ca să le măresc cît mai mult în acest scop. Acum, continuă el arătînd spre vicontesă, acum doamna vicontesă trebuie să fie obosită, după un drum atît de lung...

Vicontesa înţelese că Lenet voia să rămînă singur cu cele două prinţese şi observînd că pe figura prinţesei-mame se contură un surîs binevoitor, îşi dădu seama că era aşa. Salută respectuos şi se depărtă.

Doamna de Tourville rămase şi-şi promitea să culeagă numeroase informaţii secrete, dar la un semn imperceptibil al doamnei prinţesemame către nora sa, cele două doamne deodată, făcînd o reverenţă maiestoasă, executată după toate regulile etichetei, o anunţară pe doamna de Tourville că luase sfîrşit şedinţa politică la care fusese invitată să ia parte. Doamna cu teorii înţelese invitaţia perfect, răspunse celor două doamne cu o reverenţă şi mai gravă şi mai ceremonioasă şi se retrase, luîndu-l martor pe Dumnezeu pentru ingratitudinea de care dau dovadă prinţii.

Cele două prinţese trecură în camera de lucru, urmate de Pierre Lenet.

— Acum, spuse Lenet, după ce se asigurase că uşa fusese bine închisă, dacă alteţele voastre vor, pot să-l primească pe Gourville, a sosit şi s-a schimbat, neîndrăznind să se prezinte în faţa dumneavoastră în costumul cu care a călătorit.

— Ce veste aduce?

— Că domnul de La Rochefoucauld va sosi astă-seară sau mîine, cu cinci sute de gentilomi.

— Cinci sute de gentilomi? dar asta reprezintă o adevărată armată! strigă prinţesa.

— Care o să ne facă trecerea anevoioasă. Aş fi preferat numai cinci sau şase servitori în locul acestei mulţimi; de domnul de Saint-Aignan am fi scăpat mai uşor. Acum va fi aproape imposibil să ajungi în Sud fără să fii hărţuit.

— Cu atît m-ai bine dacă o să ne hărţuiască, spuse prinţesa, căci dacă ne vor hărţui, ne vom lupta şi vom învinge: pentru că gîndul domnului de Condé va fi alături de noi.

Lenet se uită spre prinţesa-mamă ca pentru a-i cere părerea, însă Charlotte de Montmorency, crescută în timpul războaielor civile din timpul lui Ludovic al XIII-lea şi care văzuse atîtea capete de oameni mari plecîndu-se ca să intre în închisoare sau rostogolindu-se pe eşafod pentru că voiseră să rămînă drepte, îşi trecu mîna peste fruntea plină de amintiri neplăcute.

— Da, spuse ea, aici am ajuns. Să ne ascundem sau să luptăm: ce lucru groaznic! Trăiam liniştite, cu puţina glorie pe care Dumnezeu o trimisese asupra casei noastre, nu căutam altceva, sau cel puţin cred că nimeni dintre noi nu avea altă intenţie, decît să ne păstrăm rangul în care ne-am născut şi iată că acum întîmplarea ne împinge să luptăm împotriva stăpînului nostru...

— Doamnă! spuse cu violenţă tînăra prinţesă, eu sînt mai puţin supărată decît alteţa voastră de dificultatea în care ne aflăm acum. Şi fratele meu şi soţul meu sînt într-o captivitate dezonorantă, amîndoi

sînt fiii dumneavoastră, în afară de asta, fiica dumneavoastră este exilată. Iată motive care desigur că scuză toate încercările pe care le putem face.

— Este adevărat, spuse prinţesa mamă cu o tristeţe plină de resemnare, este adevărat că suport toate acestea cu mai multă răbdare decît dumneata, doamnă, dar mi se pare că aşa ne este scris: să fim exilaţi sau prizonieri. Abia ajunsesem soţia tatălui soţului dumitale că a trebuit să părăsesc Franţa, urmată de dragostea regelui Henric al IV-lea. De abia ne întorsesem în ţară că a trebuit să intrăm la Vincennes, urmăriţi de ura cardinalului de Richelieu. Fiul meu, astăzi în închisoare, în închisoare a văzut lumina zilei şi a putut să revadă, după treizeci şi doi de ani, camera în care se născuse. Vai! socrul dumitale, domnul le Prince, avea dreptate în sumbrele sale prevestiri: cînd după cîştigarea bătăliei de la Rocroi, era condus în sala împodobită cu drapelele luate de la spanioli şi-mi spunea: „Numai Dumnezeu ştie cîtă bucurie îmi produce această faptă a fiului meu, însă aminţiţi-vă, doamnă, că pe măsură ce creşte gloria casei noastre, vor creşte şi nenorocirile". Dacă n-aş fi primit blazonul din partea Franţei, ceea ce îl face prea frumos ca să-l abandonez, mi-aş fi luat ca blazon un şoim cu clopoţei care să atragă atenţia asupra lui şi datorită cărora să poată fi prins cu uşurinţă iar ca deviză: *„Fama nocet"*. Am făcut prea mult zgomot, fata mea şi iată că acum ne dăunează. Nu eşti de aceeaşi părere, Lenet?

— Doamnă, spuse Lenet întristat de amintirile pe care le evocase prinţesa, alteţa voastră are dreptate, însă am mers prea departe ca să mai putem da înapoi, mai mult: în condiţii asemănătoare cu cele în care ne găsim acum, trebuie să luăm o hotărîre grabnică: să nu ascundem situaţia. Numai aparent sîntem liberi, regina este cu ochii pe noi, iar domnul de Saint-Aignan ne blochează. Ei bine! trebuie să ieşim din Chantilly cu toată vigilenţa reginei şi blocada domnului de Saint-Aignan.

— Să ieşim din Chantilly, dar să ieşim cu capul sus!

— Sînt de aceeaşi părere, spuse prinţesa-mamă: familia de Condé nu este spaniolă şi nu trădează. Nu este italiană şi nu umblă cu vicleşuguri... Ceea ce face, face la lumina zilei şi cu fruntea sus.

— Doamnă, spuse Lenet convingător, martor mi-e Dumnezeu că voi fi primul care să execut ordinul alteţei voastre, oricare ar fi, dar să se iasă din Chantilly, aşa cum vreţi dumneavoastră, trebuie să se dea o luptă... Este sigur că nu intenţionaţi ca în ziua luptei să fiţi femeie, cînd în consiliu aţi fost bărbat... Veţi păşi în fruntea partizanilor dumneavoastră şi tot dumneavoastră vă veţi îndemna soldaţii cu strigătele de război... Uitaţi însă că alături de preţioasa dumneavoastră persoană începe să mijească o existenţă nu mai puţin preţioasă; este persoana domnului duce d'Enghien, fiul şi nepotul dumneavoastră... Aţi risca să aruncaţi în acelaşi mormînt prezentul şi viitorul casei dumneavoastră?...

Credeţi că tatăl nu-i va servi lui Mazarin drept zălog, cu ocazia acţiunilor îndrăzneţe care se vor executa în numele fiului său? Aţi uitat secretele donjonului de la Vincennes, cercetate atît de îngrozitor de domnul mare stareţ de Vendôme, de mareşalul d'Ornano şi de Puy-Laurent?... Aţi uitat camera aceea nenorocită care, după spusele doamnei de Rambouillet, valorează greutatea ei în arsenic?... Nu, doamnelor, continuă Lenet, împreunîndu-şi mîinile, nu. E bine să-l ascultaţi pe bătrînul dumneavoastră servitor: ieşiţi din Chantilly aşa cum se potriveşte unor femei persecutate... Amintiţi-vă că arma dumneavoastră cea mai sigură este slăbiciunea... Un copil lipsit de tatăl său, o femeie lipsită de soţul ei, o mamă lipsită de fiul ei, scapă cum pot din capcana în care au fost reţinuţi... Ca să puteţi acţiona şi vorbi tare, aşteptaţi pînă nu mai sînteţi ţinute ca o garanţie pentru cel puternic... Cît timp sînteţi captive, partizanii dumneavoastră vor rămîne tăcuţi, cînd veţi fi libere, ei se vor manifesta, nemaifiindu-le teamă că li se vor dicta condiţiile răscumpărării dumneavoastră... Planul nostru este pus de acord cu Gourville... Sîntem siguri că avem o escortă bună care ne va ajuta să evităm orice atac în timpul drumului... căci în ziua de astăzi sînt antrenate în luptă douăzeci de partide diferite, care trăiesc de-a valma pe seama prietenului şi pe seama duşmanului... Fiţi de acord. Totul este gata...

— Să plecăm pe furiş! să plecăm ca nişte răufăcători! strigă tînăra prinţesă. Oh! ce-o să spună domnul le Prince, cînd o să afle că mama lui, soţia lui, şi fiul lui au îndurat o asemenea ruşine!

— Nu ştiu ce va spune, dar dacă veţi reuşi, vă va datora libertatea, dacă nu veţi reuşi, nu vă veţi compromite posibilitatea şi mai ales poziţia, aşa cum s-ar întîmpla dacă aţi face-o printr-o luptă.

Prinţesa-mamă se gîndi un moment şi spuse cu o figură plină de o caldă melancolie.

— Dragă domnule, Lenet, convingeţi-o pe fiica mea, eu sînt obligată să rămîn aici. Am luptat pînă acum, dar în cele din urmă, cad; durerea care mă macină şi pe care încerc în zadar să o ascund ca să nu-i descurajez pe cei din jurul meu o să mă ţintuiască în pat de durere şi patul acesta poate e patul meu de moarte; înainte de toate trebuie salvată averea familiei de Condé. Fata mea şi nepotul meu vor părăsi Chantilly şi sper că vor fi destul de înţelepţi ca să vă urmeze sfatul, sau mai bine-zis ordinele. Porunceşte, Lenet, se va executa!

— Păliţi, doamnă! strigă Lenet sprijinind-o pe prinţesa- mamă, pe care doamna prinţesă, speriată de această paloare, o şi prinsese în braţe.

— Da, spuse prinţesa-mamă din ce în ce mai slăbită, da, da, veştile bune de astăzi mi-au făcut mai mult rău decît grijile din ultimele zile. Simt că mă doboară febra, dar nu spuneţi nimic: aşa ceva în momentele prin care trecem ar putea să ne aducă neplăceri.

— Doamnă, şopti Lenet, indispoziţia dumneavoastră ar fi o binefacere a cerului, dacă n-aţi suferi. Staţi în pat, răspândiţi vestea despre boala dumneavoastră. Dumneavoastră, doamnă, continuă el adresîndu-se prinţesei tinere, chemaţi-vă medicul, pe Bourdelot, şi pentru că va fi nevoie de cai şi de echipaje, anunţaţi peste tot că vreţi să faceţi o vînătoare de cerbi în parc. În felul acesta nimeni nu va fi surprins văzînd oameni, cai şi arme în plină activitate.

— Aveţi mînă liberă, Lenet. Dar cum se poate ca un om prevăzător ca dumneata să nu-şi dea seama că lumea o să se mire de această ciudată partidă de vînătoare, în momentul cînd doamna mama mea este bolnavă?

— Tocmai a fost prevăzut, doamnă. Nu este aşa că poimîine domnul duce d'Enghien împlineşte şapte ani şi trebuie să iasă din îngrijirea femeilor?

— Bi da.

— Ei bine, vom spune că această partidă de vînătoare este dată în cinstea aniversării tînărului prinţ, iar alteţa sa a insistat atît de mult ca boala sa să nu aducă nici o umbrire acestei solemnităţi, încît a trebuit să cedaţi în faţa insistenţelor sale.

— Excelentă idee! spuse cu un zîmbet vesel prinţesa-mamă mîndră de prima proclamare a bărbăţiei nepotului său; da, da, pretextul este bun, în adevăr, Lenet, eşti un sfătuitor vrednic şi bun.

— Dar ca să ia parte la vînătoare, domnul duce d'Enghien va fi în trăsură? întreabă prinţesa.

— Nu, doamnă, va fi călare. Oh! inima dumneavoastră de mamă să nu se sperie. Am născocit o şa mică pe care Vialas, scutierul său, o va fixa pe şaua lui. În felul acesta, domnul duce d'Enghien va fi tot timpul văzut, iar seara vom putea pleca fără nici o greutate căci, gîndiţi-vă că dacă va trebui mers pe jos, sau călare, domnul duce d'Enghien, va putea trece peste tot, dar în trăsură va fi arestat la prima piedică din drum.

— Aşadar, sînteţi de părere să plecăm?

— Poimîine seară doamnă, dacă alteţa voastră n-are nici un motiv să amîne plecarea.

— Oh! nu! dimpotrivă, Lenet, plecăm din închisoarea asta cît mai repede cu putinţă.

— Şi după ce veţi ieşi din Chantilly, ce faceţi? întrebă prinţesa mamă.

— Străbatem printre armata domnului de Saint-Aignan şi să găsim noi ceva să-l îmbrobodim. Ne vom întîlni cu domnul de la Rochefoucauld şi cu escorta sa şi ajungem la Bordeaux unde sîntem aşteptaţi. Cînd vom fi în cel de-al doilea oraş al regatului, capitala regiunii Midi, vom putea, fie să negociem, fie să luptăm, cum vor voi alteţele voastre. Totuşi, am onoarea să vă amintesc, doamnă, că, chiar

şi la Bordeaux, nu vom avea ocazia să rezistăm prea mult dacă nu vom stăpîni, în jurul nostru, cîteva cetăţi care să forţeze trupele regale să facă o diversiune. Mai cu seamă două din aceste cetăţi sînt de mare importanţă: Vayres, care domină Dordona şi permite aprovizionarea oraşului, şi insula Saint-Georges, care este considerată chiar şi de bordelezi cheia oraşului. Dar la asta o să ne gîndim mai tîrziu, deocamdată să ne gîndim numai să ieşim de aici.

— Mi se pare că este foarte uşor, spuse doamna prinţesă. Orice ai spune, Lenet, noi sîntem aici singuri şi stăpîni.

— Nu contaţi pe nimic, doamnă, înainte de a ajunge la Bordeaux; nimic nu e uşor cu spiritul acesta diabolic al domnului Mazarin şi dacă am aşteptat să rămînem singuri pentru a expune planul meu alteţelor voastre, asta am făcut-o din scrupulozitate, v-o jur, căci am ajuns să mă tem chiar de posibilitatea realizării proiectului pe care l-am conceput numai eu şi pe care l-aţi auzit. Domnul de Mazarin nu află veştile, le ghiceşte.

— Oh! îl desfid să-l poată împiedica pe acesta, spuse prinţesa, dar s-o ajutăm pe doamna mama să meargă pînă în apartamentul său. Chiar de astăzi am să răspîndesc vestea despre partida de vînătoare de poimîine. Îngrijeşte-te de invitaţii Lenet.

— Încredeţi-vă în mine doamnă.

Prinţesa-mamă se retrase în apartamentul său şi se urcă în pat. Fu chemat Bourdelot, medicul casei de Condé şi preceptorul domnului duce d'Enghien: vestea acestei indispoziţii neaşteptate se răspîndi de îndată în tot domeniul de la Chantilly şi în mai puţin de o jumătate de oră se goliră boschetele, galeriile şi peluzele, iar oaspeţii celor două prinţese se strînseră în anticamera doamnei prinţese-mamă.

Lenet îşi petrecu toată ziua scriind şi chiar în aceeaşi seară cincizeci de invitaţii erau duse în toate părţile de numeroşii servitori ai acestei adevărate case regale.

XII

Cea de-a doua zi, stabilită pentru realizarea planurilor lui jupîn Pierre Lenet, fu una dintre cele mai morocănoase zile din primăvara aceea, care este socotită cel mai frumos anotimp al anului, dar care, în Franţa, mai ales, este în realitate cel mai neplăcut.

Ploaia cădea fină şi deasă peste pajiştile de la Chantilly, lăsînd dungi în ceaţa cenuşie care estompa tufişurile dintre grădină şi copacii din parc. În curtea mare a castelului legaţi de stîlpi, aşteptau cincizeci

de cai înşeuaţi, cu urechile pleoştite, cu ochii trişti, scurmînd nerăbdători pămîntul cu copitele; haite de ciini, prinşi în hamuri şi strînşi în grup de cîte doisprezece, aşteptau răsuflînd zgomotos sau căscînd, şi încercau să tîrască pe servitorul care le ştergea mereu urechile ude.

Ici şi colo, se plimbau fără ţintă, cu mîinile la spate şi cu goarna pusă cruciş peste piept, picherii îmbrăcaţi în uniformă galben deschis. Cîţiva ofiţeri, călîţi în intemperiile din timpul luptelor de la Rocroi sau Lens, înfruntau nepăsători ploaia, îndulcindu-şi plictiseala aşteptării vorbind, în grupuri, pe terase sau pe scările exterioare.

Toţi ştiau că era o zi de sărbătoare şi de aceea adoptaseră un ţer cît mai solemn, ca să-l vadă pe tomnul duce d'Enghien luînd parte a prima sa vînătoare. Fiecare ofiţer, din serviciul prinţului, fiecare supus al acestei case ilustre, invitat prin circulara lui Lenet, făcuse ceea ce considera o datorie, adică se grăbise să vină la Chantilly. Îngrijorarea, de la început, cu privire la starea sănătăţii doamnei prinţese-mame fusese alungată de un buletin medical favorabil al lui Bourdelot: după ce i se luase sînge, prinţesa putuse lua un vomitiv, medicament universal valabil în acea vreme.

La ora zece sosiseră toţi invitaţii personali ai doamnei de Condé: fiecare fusese primit după ce arătase invitaţia, iar cei care, din întîmplare, o uitaseră, dar fuseseră recunoscuţi de Lenet, fură primiţi la un semn discret pe care acesta îl făcuse lacheului. Invitaţii împreună cu servitorii casei ar fi putut alcătui o trupă de vreo optzeci, nouăzeci de persoane iar dintre aceştia cei mai mulţi erau strînşi în jurul unui minunat cal alb care purta, cu un fel de mîndrie, în faţa şeii mari, un fel de scăunel, cu spătar îmbrăcat în catifea, destinat domnului duce d'Enghien şi în care acesta avea să ia loc, după ce în şaua normală se va fi aşezat Vialas, scutierul său.

Şi totuşi, deocamdată nu era încă vorba de a începe vînătoarea şi se părea că se mai aşteaptă şi alţi invitaţi.

Către ora zece şi jumătate, trei gentilomi urmaţi de şase valeţi armaţi pînă în dinţi, purtînd nişte cufere atît de pline încît s-ar fi putut spune că sînt pregătite ca să facă ocolul Europei, intrară în curtea castelului şi observînd nişte stîlpi care păreau pregătiţi pentru aşa ceva, voiră să-şi lege caii de ei.

Imediat, un om cu halebarda în mînă, îmbrăcat în albastru şi cu centiron din argint, se apropie de noii veniţi, care, uzi de ploaie şi cu cismele pline de noroi, se vedea cît de colo că făcuseră o călătorie foarte lungă.

— De unde veniţi, domnilor? spuse acest soi de gardian, aplecîndu-şi halebarda.

— Din nord, răspunse unul din cavaleri.

—Şi încotro mergeţi?
—La înmormîntare.
— Dovada?
— Priviţi crepul.

În adevăr, cei trei stăpîni, aveau înnodate fişii de crep negru la minerele săbiilor.

— Scuzaţi-mă, domnilor, spuse gardianul, castelul vă stă la dispoziţie. Masa este pregătită, o galerie este încălzită iar servitorii vă aşteaptă ordinele: oamenii dumneavoastră vor fi ospătaţi la bucătărie.

Gentilomii, asemeni unor ţărani liberi înfometaţi şi curioşi, salutară, descălecară, aruncară frîiele lacheilor şi, cerînd să li se arate drumul spre sufragerie, porniră înspre acolo. Un şambelan care îi aştepta în uşă, le servi drept călăuză.

În timpul acesta, caii fură luaţi în primire din mîinile servitorilor străini, de servitorii casei şi duşi în grajd, unde fură ţesălaţi, periaţi, buşonaţi şi aşezaţi în faţa unei troace cu ovăz şi unei iesle cu paie.

De-abia se aşezaseră la masă cei trei gentilomi, că îşi făcură apariţia alţi şase călăreţi, urmaţi şi ei de şase lachei armaţi şi echipaţi la fel cu cei pe care i-am descris. Văzînd şi ei stîlpii din curte, voiră şi ei să-şi lege caii de aceştia, dar omul cu halebarda care primise ordin strict se apropie de ei şi le puse aceleaşi întrebări:

— De unde veniţi? spuse el.
— Din Picardia. Sîntem ofiţeri în armata Turenne.
— Unde mergeţi?
— La înmormîntare.
— Dovada?
— Priviţi crepul.

Şi asemeni primilor, arătară fişiile de crep negru, înnodate la garda săbiilor.

Şi aceştia fură trataţi cu aceeaşi politeţe şi poftiţi la masă: iar caii lor primiră aceleaşi îngrijiri şi-şi luară locurile în acelaşi grajd cu caii primilor veniţi.

După ei se mai prezentară încă patru cavaleri şi aceeaşi scenă se repetă din nou.

Între zece şi douăsprezece, doi cîte doi, patru cîte patru, cinci cîte cinci, singuri sau în grupuri, luxoşi sau sărmani, dar toţi pe cai frumoşi, bine înarmaţi, bine echipaţi, sosiră o sută de călăreţi, pe care halebardierul îi întrebă la fel şi care dădură aceleaşi răspunsuri arătînd de unde vin, adăugînd că se duc la înmormîntare şi arătînd fişiile de crep negru.

După ce luară cu toţii masa şi făcură cunoştinţă, în timp ce oamenii lor se răcoreau iar caii se odihneau, Lenet intră în sala în care se găseau adunaţi şi le spuse:

— Domnilor, doamna prințesă vă mulțumește, prin mine, pentru cinstea pe care i-ați făcut-o trecînd pe la alteța sa în drum spre domnul duce de La Rochefoucauld care vă așteaptă să luați parte la slujba de înmormîntare pentru domnul tatăl său... Considerați casa aceasta drept propria dumneavoastră casă și binevoiți a participa la distracția unei vînători cu cîini, comandată în după amiaza de astăzi de domnul duce d'Enghien, care participă la prima sa vînătoare.

Un murmur de aprobare și de mulțumire măgulitoare întîmpină această primă parte a vorbirii lui Lenet care, orator iscusit, își întrerupsese cuvîntarea în momentul cînd era sigur de succes.

— După vînătoare, continuă el, vă veți regăsi la cină la doamna prințesă, care vrea să vă mulțumească personal; după aceea veți avea toată libertatea să vă continuați călătoria.

Unii dintre gentilomi dădură o atenție deosebită enunțării acestui program care părea că-i atinge, oarecum, în libertatea lor de acțiune, însă, fiind preveniți, desigur de domnul de La Rochefoucauld să se aștepte la așa ceva nimeni nu protestă. Unii plecară să-și vadă caii, alții umblară la cufere ca să se prezinte în fața prințesei într-o înfățișare demnă, în sfîrșit alții rămaseră mai departe la masă, discutînd despre problemele la ordinea zilei, care păreau să aibă o oarecare legătură cu întîmplările din ziua aceea.

Cei mai mulți, însă, se plimbau pe sub balconul mare pe care trebuia să iasă domnul duce d'Enghien, după ce fusese îmbrăcat pentru ultima dată cu ajutorul femeilor. În apartamentul său, printre doici și servitoare, tînărul prinț nu-și dădea seama de importanța sa. Însă încă de pe acum, plin de o aristocratică mîndrie, privea cu nerăbdare la costumul bogat, dar sobru pe care avea să-l îmbrace pentru prima dată: era un costum de catifea neagră, brodat cu fir de argint mat, ceea ce dădea garniturii un aer întunecat de doliu: pentru că mama sa voind, cu orice preț, să fie considerată văduvă se gîndise să pomenească de cîte ori ar fi fost cazul de *„sărmanul prinț orfan"*.

Dar nu numai prințul privea cu cea mai mare dorință spre aceste haine atît de frumoase, dovadă a virilității sale atît de așteptată; la doi pași lîngă el, un alt copil, doar cu cîteva luni mai în vîrstă decît el, cu obrajii trandafirii și cu părul blond, plin de sănătate, de forță și de voiciune sorbea din ochi fastul care îl înconjura pe fericitul său tovarăș de joacă; de mai multe ori pînă atunci, neputînd rezista curiozității, îndrăznise să se apropie de scaunul pe care erau pregătite frumoasele haine și în ascuns pipăise și mîngîiase broderiile, în timp ce micul prinț se uita în altă parte. Dar o dată se întîmplă că ducele d'Enghien își întoarse mai repede capul, iar Pierre își retrase mîna prea tîrziu.

— Fii atent! strigă micul prinț, cu asprime, fii, atent, Pierrot, ai să-mi murdărești hainele: nu vezi, sînt din catifea brodată... și aceasta se strică dacă se pune mîna pe ea... Îți interzic să-mi mai atingi costumul.

Pierrot ascunse repede la spate mîna vinovată, răsuci umerii cu mişcarea aceea de stîrgherală pe care o au copiii de orice rang ar fi...

— Nu te supăra, Louis, îi spuse doamna prinţesă fiului ei a cărui figură se schimonosise de necaz. Dacă Pierrot va mai pune mîna pe haină, o să punem să-l bicluiască.

Chipul bosumflat a lui Pierrot se făcu ameninţător.

— Monseniorul e prinţ, spuse el, eu sînt grădinar... şi dacă monseniorul nu mă lasă să pun mîna pe hainele sale, n-am să-l las nici eu să se atingă de bibilicile mele... Ah! însă... eu sînt mai puternic decît monseniorul... el ştie asta...

De abia apucă băiatul să spună aceste îndrăzneţe cuvinte că doica prinţului, mama lui Pierrot îl apucă de mînă pe puştiul independent şi-i spuse:

— Pierrot, uiţi că monseniorul este stăpînul tău, stăpîn pe tot ce este în castel şi în jurul castelului, aşa că şi bibilicile tale sînt tot ale sale.

— Ia uite! spuse Pierrot, şi eu care credeam că este fratele meu...

— Da, frate de lapte.

— Atunci, dacă e fratele meu, trebuie să împărţim totul între noi şi dacă bibilicile mele sînt ale lui, hainele lui sînt ale mele.

Doica se pregătea să-i răspundă arătîndu-i diferenţa dintre un frate şi un frate de lapte, însă tînărul prinţ o întrerupse pentru că voia ca Pierrot să participe la triumful său complet.

— Nu te teme, Pierrot, spuse el, nu sînt supărat pe tine, ai să mă vezi imediat călare pe frumosul meu cal alb şi pe şaua făcută pentru mine!... am să fugăresc cerbul şi eu am să-l ucid!...

— Ah! da! răspunse Pierrot fără respect şi cu cea mai impertinentă ironie, crezi că ai să stai mult timp pe cal?... Ieri ai vrut să încaleci măgarul meu şi măgarul te-a trîntit la pămînt...

— Da... dar astăzi eu îl reprezint pe tat' şi n-am să mai cad... răspunse tînărul prinţ cu toată măreţia de care era în stare şi de care îşi putea aduce aminte. De altfel, o să mă ţină Vialas în braţe.

— Haide, haide! spuse doamna prinţesă ca să scurteze odată discuţia dintre Pierrot şi ducele d'Enghien, haide! îmbrăcaţi-l pe prinţ! Acum sună ora unu şi gentilomii aşteaptă cu nerăbdare. Lenet, spuneţi să se sune plecarea.

XIV

În acelaşi moment se auzi răsunînd cornul de vînătoare, iar sunetul lui pătrunse din curte în casă. Atunci fiecare se îndreptă spre calul său proaspăt şi odihnit, datorită îngrijirilor date, şi se aruncă

în şa. Cei dintîi porniră vînătorul cu copoii şi lăcarul călare cu haita de cîini. Apoi gentilomii se aşezară în rînd, iar ducele d'Enghien, apăru susţinut de Vialas, scutierul său, călare pe calul cel alb. Doamne de onoare, scutieri şi gentilomi se îngrămădeau în jurul său iar puţin mai în urmă venea doamna prinţesă îmbrăcată strălucitor, călare pe un cal negru ca pana corbului; alături de ea, călare pe un cal pe care îl strunea cu graţie, era vicontesa de Cambes, adorabilă în îmbrăcămintea feminină pe care o reluase, spre marea ei mulţumire.

Pe doamna de Tourville degeaba ar fi căutat-o cineva, dispăruse, se retrăsese în cort, asemeni lui Achile.

Strălucitoarea cavalcadă fu primită cu aclamaţii din toate părţile. Toată lumea privea spre doamna prinţesă şi spre ducele d'Enghien şi ca să-i vadă mai bine se ridicau în scări, pentru că cea mai mare parte din gentilomi nu fuseseră niciodată la curte şi prin urmare nu erau obişnuiţi cu fastul regal. Copilul saluta cu un surîs fermecător, doamna prinţesă cu o dulce măreţie: erau soţia şi fiul celui pe care şi duşmanii îl numeau cel mai mare căpitan din Europa. Acest mare căpitan din Europa era acum urmărit, persecutat, închis chiar de cei pe care el îi salvase de duşmani la Lens şi-i apărase împotriva rebelilor la Saint-Germain. Era cu mult mai mult decît ar fi fost nevoie pentru a provoca un mare entuziasm. Aşa că entuziasmul fu extraordinar.

Doamna prinţesă savură din plin toate aceste dovezi de popularitate: apoi, după ce Lenet îi strecură la ureche cîteva cuvinte, ea dădu semnalul de pornire şi curînd se trecu din grădină în parc, unde toate părţile erau păzite de soldaţi din armata prinţului de Condé. În urma vînătorilor, porţile fură închise şi pentru că această precauţiune era tot insuficientă, pentru ca nici un străin să nu se amestece în serbarea aceasta, soldaţii rămaseră de santinelă în spatele gardului, iar la fiecare poartă se instală un paznic, îmbrăcat ca cei din curte şi armat ca şi el cu o halebardă, avînd ordin să nu deschidă decît acelora care ar fi putut răspunde celor trei întrebări care alcătuiau parola.

Un moment după ce porţile fură închise, sunetul cornului de vînătoare şi lătratul cîinilor anunţau începerea urmăririi cerbului.

Însă, de cealaltă parte a parcului, în faţa zidului înconjurător ridicat de conetabilul Anne de Montmorency, peste drum, se opriră şase călăreţi, atenţi la zgomotul trompetelor şi la lătratul cîinilor, mîngîindu-şi caii obosiţi şi părînd că se sfătuiesc între ei.

Văzîndu-le costumele noi nouţe, harnaşamentele scînteietoare ale cailor, pelerinele strălucitoare care cădeau elegant de pe umerii lor pe crupele cailor, bogăţia armelor care se puteau zări prin crăpăturile artistic făcute în haine, singurătatea acestor gentilomi atît de frumoşi şi de eleganţi ar fi putut mira, în timp ce toată nobilimea din împrejurimi era adunată în castelul de la Chantilly.

Totuşi aceşti gentilomi atît de strălucitori erau întrecuţi de luxul şefului lor, sau al celui care părea că le este şef: pene la pălărie, centiron aurit, cizme fine cu pinteni de aur, sabie cu garda ajurat-cizelată, o pelerină albastră ca cerul, după moda spaniolă, iată cum arăta echipamentul acestui călăreţ.

— La dracu! spuse el, după un moment de adîncă reflectare în timpul căruia cei cinci se priviseră între ei destul de încurcaţi, pe unde s-o intra în parc, pe poarta mică sau pe poarta mare? Să ne prezentăm la prima poartă mare sau la prima poartă mică şi să intrăm. Cavalerii de talia noastră nu sînt lăsaţi afară, mai ales cînd în castel intră oameni îmbrăcaţi cum i-am văzut pe cei cu care ne-am întîlnit de dimineaţă.

— Îţi repet, Cauvignac, răspunse unul din călăreţi, căruia i se adresase şeful, cu toate că erau prost îmbrăcaţi, în ciuda costumelor şi al aspectului lor de secături, ei sînt acum în parc pentru că aveau un avantaj faţă de noi, cunoşteau parola. Noi n-o ştim şi n-o să intrăm.

— Crezi asta, Ferguzon? spuse cu un oarecare respect pentru părerea locotenentului său, cel care vorbise primul şi pe care cititorii l-au recunoscut ca fiind aventurierul pe care l-au întîlnit din primele pagini ale acestei povestiri.

— Gum să nu cred! Sînt sigur. Crezi că oamenii aceştia vînează de dragul vînătorii? Mofturi! Conspiră, cu siguranţă.

— Ferguzon are dreptate, spuse un al treilea, ei conspiră şi noi nu intrăm.

— La o vînătoare de cerbi e bine să iei totuşi parte cînd o întîlneşti în drum.

— Mai ales cînd eşti sătul de vînătoarea de oameni, nu-i aşa, Barrabas? adăugă Cauvignac. Ei bine, n-o să se spună că vînătoarea asta ne-a trecut pe sub nas. Avem tot ce se cere că să putem figura în mod onorabil la această sărbătoare. Sîntem strălucitori ca nişte scuzi noi de aur. Dacă domnul duce d'Enghien are nevoie de soldaţi, unde va putea găsi alţii mai frumoşi? Dacă îi trebuie conspiratori, unde va găsi alţii mai eleganţi? Cel mai puţin luxos dintre noi arată ca un căpitan.

— Iar dumneata, Cauvignac, spuse Barrabas, la nevoie poţi fi luat drept duce şi pair.

Ferguzon tăcea şi se gîndea.

— Din păcate, continuă Cauvignac rîzînd, Ferguzon nu vrea să vineze astăzi.

— La dracu! spuse Ferguzon, nu sînt atît de dezgustat, vînătoarea este una din distracţiile unui gentilom care mi se potriveşte de minune. Aşa că n-o dispreţuiesc nici pentru mine şi nici nu fac pe altul să-şi schimbe părerea despre ea. Spun doar că intrarea în parcul acesta în care se vînează îţi este interzisă şi de porţile mici şi de porţile mari.

— Ia ascultaţi! strigă Cauvignac, trompetele anunţă că au dat peste vînat.

— Da' asta nu înseamnă că n-o să vînăm şi noi, spuse Ferguzon.

— Şi cum ai vrea să vînăm, cap tare, dacă nu putem pătrunde înăuntru?

— Eu nu spun că nu putem intra, răspunse Ferguzon.

— Şi cum ai vrea să intrăm, cînd toate porţile, deschise pentru alţii, sînt, după părerea ta, închise pentru noi?

— De ce n-am face, numai pentru noi, o spărtură în zidul acesta destul de subţire, ca să trecem şi noi şi caii, mai ales că în spatele lui n-o să găsim, cu siguranţă, pe nimeni care să ne ceară socoteala?

— Ura! strigă Cauvignac, fluturîndu-şi vesel pălăria. Ai perfectă dreptate! Ferguzon, eşti printre noi, omul cu idei! Şi după ce-i voi răsturna pe regele Franţei ca să-l aşez în loc pe domnul le Prince, voi cere pentru tine locul pe care îl ocupă acum signor Mazarino Mazarini. La lucru, tovarăşi, la lucru!

După aceste cuvinte, Cauvignac descălecă şi cu ajutorul tovarăşilor săi, mai puţin unul care rămase ca să le ţină caii, începu să scoată pietrele, deja clintite, din zidul înconjurător.

Într-o clipă cei cinci lucrători făcură o spărtură lată de trei, patru picioare. Apoi încălecară şi conduşi de Cauvignac, pătrunseră în incinta castelului.

— Acum, le spuse acesta în timp ce se îndreptau spre locul de unde se auzea sunetul trompetelor, acum fiţi civilizaţi şi persoane de bun gust şi vă invit să luaţi cina la domnul duce d'Enghien.

XV

Am spus că cei şase gentilomi fabricaţi de curînd aveau nişte cai frumoşi şi mai aveau şi un alt avantaj faţă de caii celor veniţi de dimineaţă: erau odihniţi. Curînd întîlniră grosul celor care vînau şi luară loc printre aceştia fără nici un fel de protest. Cei mai mulţi din invitaţi veneau din diferite provincii şi nu se cunoşteau între ei; odată intraţi în pace, intruşii puteau să se dea drept invitaţi.

Totul ar fi mers de minune dacă ar fi fost mai reţinuţi, chiar dacă i-ar fi depăşit pe ceilalţi şi s-ar fi amestecat printre însoţitorii de cîini sau printre organizatorii vînătorii. Dar nu fu aşa. Curînd de tot, Cauvignac păru convins că vînătoarea se organizase în cinstea sa: smulse un corn din mîinile unui păzitor de cîini, care nu îndrăzni să se opună, se repezi, în fruntea vînătorilor, se încrucişă cu maestrul de vînătoare, şi în sus, şi în jos, străbătu de-a latul pădurea şi crîngul, sunînd din corn fără nici o socoteală, confundînd urmărirea cu hăituiala, apariţia

vînătului cu ascunderea lui, strivind ciinii, răsturnînd servitorii, salutînd cu eleganţă doamnele cînd trecea prin faţa lor, înjurînd, strigînd, înviorîndu-se cînd nu le mai avea în faţa ochilor şi ajunse la cerb în momentul în care animalul, după ce străbătuse marele eleşteu, fusese încolţit.

— Hallali! Hallali! strigă Cauvignac, cerbul este aici! Am pus mîna pe el!

— Cauvignac, spuse Ferguzon care îl urma la o lungime de cal, Cauvignac, or să ne dea afară. Pentru numele lui Dumnezeu, potoleşte-te.

Dar Cauvignac nu-i dădu atenţie şi văzînd că animalul ţinea piept ciinilor, descălecă, trase sabia şi începu să strige cît îl ţinea gura:

— Hallali! Hallali!

Iar însoţitorii lui, în afară de prudentul Ferguzon, încurajaţi de exemplul său se pregăteau să se arunce asupra prăzii, cînd maestru de vînătoare îl îndepărtă pe Cauvignac, cu cuţitul:

— Mai încet, domnule, doamna prinţesă conduce vînătoarea. Alteţii sale îi revine dreptul de tăia beregata cerbului sau de a ceda această onoare cui îi va plăcea.

Cauvignac fu trezit la realitate de această aspră dojană şi cum se retrăgea prost dispus se trezi, deodată, înconjurat de mulţimea vînătorilor cărora cele cinci minute cît se oprise Cauvignac le fusese de ajuns ca să îl ajungă şi care formaseră acum un cerc larg în jurul animalului încolţit, la picioarele unui stejar, de toţi ciinii asmuţiţi asupra lui.

În acelaşi moment, fu văzută, venind pe o alee largă, doamna prinţesă precedîndu-l pe domnul duce d'Enghien şi pe gentilomii şi doamnele care ţinuseră la onoarea de a rămîne împrejurul lor. Prinţesa era vioaie şi se putea ghici că acest simulacru de război era preludiul unui război adevărat.

Ajungînd în mijlocul cercului, ea se opri, aruncă o privire princiară în jur şi-l zări pe Cauvignac şi pe însoţitorii săi devoraţi de privirile îngrijorate şi bănuitoare ale însoţitorilor de ciini şi ale organizatorilor vînătoarei.

Maestrul de vînătoare se apropie de ea, ţinînd cuţitul în mînă: un cuţit de care se servea de obicei domnul le Prince, cu lama dintr-un oţel foarte fin şi cu mînerul din argint aurit.

— Alteţa Sa cunoaşte pe acest gentilom? vorbi el pe şoptite, indicîndu-l pe Cauvignac cu coada ochiului.

— Nu, dar dacă a intrat, trebuie să fie cunoscut de cineva.

— Nu-l cunoaşte nimeni, alteţă, şi toţi pe care i-am întrebat, îl văd astăzi pentru prima dată.

— Dar n-a putut intra fără să cunoască parola.

— Nu, desigur, răspunse maestrul de vînătoare, totuşi îndrăznesc s-o sfătuiesc pe alteţa voastră să fie foarte prevăzătoare.

— Mai întîi trebuie să ştim cine e, spuse prinţesa.

— Vom afla imediat, doamnă, răspunse, cu surîsul lui familiar, Lenet, care o însoţise pe prinţesă. I-am trimis un normand, un picard şi un breton care îl vor întreba de toate. Însă pentru un moment, alteţa voastră să nu lase impresia că-l bagă în seamă, căci s-ar putea să ne scape.

— Ai dreptate Lenet, să revenim la vînătoare.

— Cauvignac, spuse Ferguzon, cred că se vorbeşte de noi în locuri sus puse. N-ar fi rău dacă am şterge-o.

— Crezi, răspunse Cauvignac, pe legea mea, atîta pagubă! vreau să văd cerbul încolţit, fie ce-o fi.

— Ştiu şi eu că e un spectacol frumos, spuse Ferguzon, dar nu putem plăti locurile noastre mai scump decît la „hotel de Bourgogne".

— Doamnă, spuse maestrul de vînătoare prezentîndu-i prinţesei cuţitul, cui vrea alteţa voastră să-i acorde onoarea de a ucide animalul?

— O păstrez pentru mine, domnule, spuse prinţesa, o femeie de rangul meu trebuie să se obişnuiască să atingă fierul şi să vadă sîngele curgînd.

— Namur, pregăteşte-te, se adresă archebuzierului, maestrul de vînătoare.

Archebuzierul ieşi din rînd şi se apropie, cu archebuza în mînă, la vreo douăzeci de paşi de animal. Prin manevra aceasta se urmărea să se ucidă cerbul cu un glonte, dacă împins de disperare, animalul, aşa cum se întîmplă cîteodată, în loc s-o aştepte pe doamna prinţesă, s-ar fi repezit spre ea.

Doamna prinţesă descălecă, apucă bine cuţitul cu mîna şi cu ochii ficşi, cu obrajii înfierbîntaţi, cu buzele întredeschise, se apropie de cerbul care aproape complet înăbuşit sub mulţimea ciinilor, părea acoperit cu un covor multicolor. Fără îndoială nu credea că moartea putea să vină spre el sub trăsăturile acestei frumoase prinţese, din mîna căreia mîncase de mai bine de zeci de ori. Aşa căzut în genunchi cum era, încercă să facă o mişcare lăsînd să-i cadă din ochi lacrima aceea mare care însoţeşte agonia cerbului, sau a căprioarei. Dar nu mai avu timp, lama cuţitului în care se reflectă pentru o clipă o rază de soare, pătrunse pînă la prăsele în gîtul animalului. Sîngele ţîşni stropind faţa doamnei prinţese, cerbul ridică încet capul, boncălui jalnic şi aruncă spre frumoasa lui stăpînă o ultimă privire plină de reproş, se prăbuşi mort.

În acelaşi moment toate trompetele anunţară moartea şi mii de strigăte de „trăiască doamna prinţesă" izbucniră în jur, în timp ce tînărul prinţ, agitîndu-se în şa, bătea vesel din palme.

Doamna prințesă smulse cuțitul din gîtul animalului, roti în jur o privire de amazoană, dădu maestrului de vînătoare cuțitul plin de sînge și încălecă.

În clipa aceea Lenet se apropie de ea.

— Doamna prințesă dorește să-i spun la ce gîndea în momentul cînd tăia gîtul bietului animal? întrebă Lenet cu surîsul său obișnuit.

— Da, Lenet, spune, îmi face plăcere.

— La domnul de Mazarin și ar fi vrut să fie el în locul animalului.

— Da, strigă doamna prințesă, așa este și îți jur că l-aș fi sugrumat fără milă, dar, Lenet, ești un adevărat vrăjitor!

Apoi se întoarse către lumea din jur:

— Acum că vînătoarea s-a sfîrșit, binevoiți, domnilor, să mă urmați, spuse ea. Este prea tîrziu ca să mai atacăm încă un cerb și, de altfel, cina ne așteaptă.

Cauvignac răspunse la această invitație cu un gest foarte grațios.

— Ce faci, căpitane? întrebă Ferguzon.

— La dracu, accept! Nu vezi că doamna prințesă ne-a invitat la cină, așa cum v-am promis?

— Cauvignac, dacă vrei să mă crezi, în locul dumitale, eu m-aș întoarce la spărtura din zid, spuse locotenentul.

— Ferguzon, prietene, îți lipsește perspicacitatea. N-ai observat ordinele pe care ne-a dat acest domn îmbrăcat în negru, care seamănă grozav de bine cînd rîde, cu o vulpe și cînd nu rîde, cu un bursuc. Ferguzon, spărtura este păzită și dacă ne-am duce acolo, ar fi să arătăm că am vrea să plecăm pe unde am intrat.

— Și atunci, ce o să facem?...

— Fii liniștit!... Răspund eu de toate...

Cu aceste asigurări, cei șase aventurieri își luară locul în mijlocul gentilomilor și porniră împreună cu ei spre castel.

Cauvignac nu se înșelase: nu erau pierduți din vedere. Lenet mergea pe margine, în dreapta îl avea pe maestrul de vînătoare, în stînga pe administratorul casei de Condé.

— Sînteți convinși că nimeni nu-i cunoaște pe acești cavaleri? întrebă el.

— Nimeni. Am întrebat peste cincizeci de gentilomi și am primit același răspuns: străini pentru toată lumea.

Normandul, picardul și bretonul se apropiară și ei de Lenet, dar nu putură spune nici ei mai mult. Numai, normandul descoperise o spărtură în zidul înconjurător și ca om deștept ce rea, instală acolo o pază.

— Atunci, spuse Lenet, să recurgem la metoda cea mai eficace, nu trebuie ca o mînă de spioni să ne facă să îndepărtăm, fără nici un rezultat, o sută de gentilomi cinstiți... Ai grijă, domnule intendent, ca nimeni să nu poată ieși din curte sau din galeria în care vor pătrunde

toţi cavalerii... După ce se va închide uşa, dumneavoastră domnule maestru de vînătoare, care, în caz că se va întîmpla ceva... Acum puteţi pleca, eu n-am să-i pierd din ochi.

De altfel, n-avea mare lucru de făcut în cadrul sarcinii pe care şi-o luase. Cauvignac şi însoţitorii lui nu manifestau nici o intenţie de fugă. Cauvignac mergea în primul rînd şi-şi răsucea cu eleganţă mustaţa; Ferguzon venea în urma lui, asigurat de promisiunea pe care o primise, căci cunoştea prea bine pe şeful său şi era convins că nu s-ar fi înfundat el în această vizuină, dacă n-ar fi fost sigur că există şi o altă ieşire: Barrabas şi ceilalţi trei tovarăşi ai lui, îl urmau pe locotenent şi pe căpitan, fără să se gîndească la altceva decît la cina care îi aştepta: în realitate erau oameni foarte materialişti, care abandonau cu o perfectă nepăsare partea intelectuală a relaţiilor sociale celor doi şefi în care aveau totală încredere. Totul se petrecu după cum prevăzuse consilierul şi se execută potrivit ordinelor sale. Doamna prinţesă se instală în marele salon de primire sub un baldachin care îi servea de tron: alături de ea se găsea fiul său.

Toată lumea se privea: se promisese o cină şi cînd colo era evident că se pregătea un discurs.

În adevăr, prinţesa se ridică şi luă cuvîntul. Cuvîntarea sa fu antrenantă. De data aceasta, Clémence de Maillé- Brézé nu păstră măsura şi-l atacă direct pe Mazarin: de partea lor, cei prezenţi, electrizaţi de amintirea afrontului făcut nobilimii franceze în persoana prinţilor şi poate, mai mult, din speranţa de a-şi crea, în caz de succes, nişte condiţiuni mai bune, întrerupseră de două trei ori discursul doamnei prinţese, jurînd cu strigăte puternice să servească ilustra casă de Condé cu fidelitate, ajutînd-o să se ridice din umilirea la care voise s-o aducă Mazarin.

— Aşadar, domnilor, strigă prinţesa, terminîndu-şi cuvîntarea, concursul vitejiei dumneavoastră, ofranda devotamentului dumneavoastră îl cere inimilor dumneavoastră generoase, orfanul pe care îl vedeţi aici... Sînteţi prietenii noştri... sau cel puţin aşa v-aţi prezentat... Ce puteţi face pentru noi?

Atunci, după un moment de tăcere, o tăcere plină de solemnitate, începu scena cea mai măreaţă şi cea mai emoţionantă care s-a putut vedea vreodată.

Unul dintre gentilomi se înclină salutînd pe prinţesă cu tot respectul.

— Mă numesc Gérard de Montalent, spuse el, aduc cu mine patru gentilomi, prieteni ai mei. Avem cinci săbii straşnice şi două mii de pistoli pe care îi punem în serviciul domnului le Prince... Iată scrisoarea noastră de acreditare, semnată de domnul duce de la Rochefoucauld.

Prinţesa răspunse la salut, luă scrisoarea din mîna donatorului, o predă lui Lenet şi-i invită pe gentilomi să treacă în dreapta sa.

Abia își luară locul indicat că se ridică un alt gentilom.

— Mă numesc Claude Raoul de Lessac, conte de Clermont, spuse el. Am venit cu șase gentilomi, prieteni ai mei. Fiecare din noi posedă o mie de pistoli. Cerem favoarea să-i vărsăm în tezaurul alteței voastre... Sîntem înarmați și echipați și ne este destul o singură soldă pe zi... Iată scrisoarea noastră de acreditare semnată de domnul duce de Bouillon.

— Treceți la dreapta mea, domnilor, și credeți în recunoștința mea, spuse prințesa luînd scrisoarea domnului de Bouillon, de care luase cunoștință ca și de prima și ca și pe prima, o trecu lui Lenet.

Gentilomii se supuseră.

— Numele meu este Louis Ferdinand de Lorges conte de Duras, vorbi al treilea gentilom. Vin fără prieteni și fără bani, avînd drept avere doar sabia cu care mi-am croit drum prin mijlocul dușmanilor, căci eram asediat în Bellegarde. Iată scrisoarea mea de acreditare din partea domnului viconte de Turenne.

— Veniți, domnule, veniți, spuse doamna prințesă luînd scrisoarea cu o mînă și întinzîndu-i-o pe cealaltă ca să-i fie sărutată. Veniți și stați lîngă mine, vă fac unul din brigadierii mei.

Exemplu fu urmat de toți gentilomii: fiecare avea o scrisoare de acreditare fie din partea domnului de La Rochefoucauld, fie din partea domnului de Bouillon, fie din partea domnului de Turenne; prezenta scrisoarea și trecea la dreapta prințesei. Cînd latura din dreapta se umplu prințesa îi trecu la stînga.

Așa că, încetul cu încetul, fundul sălii se goli. În curînd nu mai rămase decît Cauvignac cu zbirii săi, formînd un singur grup asupra căruia toți priveau cu mînie și amenințare, murmurînd cuvinte de neîncredere.

Lenet aruncă o privire spre ușă. Ușa era bine închisă. El știa că în spatele acestei uși se află căpitanul cu douăsprezece oameni bine înarmați. Atunci, întorcîndu-se spre necunoscuți, le spuse:

— Dar dumneavoastră, domnilor, cine sînteți? Ne faceți cinstea să vă spuneți numele și să ne arătați scrisorile dumneavoastră de acreditare?

Sfîrșitul acestei scene, al cărui început îl îngrijorase foarte mult, pe inteligentul Ferguzon, aruncă o umbră de îngrijorare pe figura acestuia, îngrijorare care se extinse și la ceilalți însoțitori ai lui, ce se uitau spre ușă, așa cum făcea și Lenet, însă șeful lor, înfășurat cu măreție în pelerină, rămînea impasibil iar la invitația lui Lenet făcu doi pași înainte și o salută pe prințesă cu multă și pretențioasă grație:

— Doamnă, spuse el, mă numesc Roland de Cauvignac, aduc pentru a vă sluji cinci gentilomi care aparțin primelor familii din Guyana, dar care vor să-și păstreze incognito-ul.

— Dar, domnilor, ați sosit la Chantilly fără să fi fost recomandați de cineva? spuse doamna prințesă emoționată de agitația înfiorătoare

care avea să urmeze arestării acestor şase oameni suspecţi. Unde este scrisoarea dumneavoastră de prezentare?

Cauvignac, ca omul care recunoştea justeţea acestei cereri se înclină, căută în buzunarul hainei şi scoase o hîrtie îndoită în patru pe care i-o dădu lui Lenet însoţind-o de un salut foarte adînc.

Lenet o desfăcu, o citi şi o expresie de bucurie îi descreţi figura încruntată pînă atunci de o firească îngrijorare.

În timp ce Lenet citea, Cauvignac plimba peste asistenţă o privire de învingător.

— Doamnă, şopti Lenet apropiindu-se de urechea prinţesei, închipuiţi-vă ce noroc: o scrisoare semnată în alb de domnul d'Epernon!

— Domnule, spuse prinţesa cu un surîs foarte graţios, vă mulţumesc, vă mulţumesc de trei ori, pentru soţul meu! vă mulţumesc, pentru mine! vă mulţumesc, pentru fiul meu!

Surprinderea îi amuţise pe toţi spectatorii.

— Domnule, spuse Lenet, actul acesta este mult prea preţios pentru a vă gîndi să ni-l lăsaţi nouă fără să puneţi vreo condiţie. Astă-seară, după cină, vom sta de vorbă, dacă vreţi, şi atunci îmi veţi spune cu ce vă putem fi de folos.

Şi Lenet băgă în buzunar scrisoare în alb, pe care Cauvignac avu delicateţea să nu i-o mai ceară înapoi.

— Ei? se adresă Cauvignac tovarăşilor lui, nu v-am spus eu că vă invităm la cină cu domnul duce d'Enghien?

— Şi acum, la masă, spuse prinţesa.

Cele două canaturi ale uşii se deschiseră şi se văzu o minunată cină servită în galeria castelului.

Masa se desfăşură foarte zgomotos: urările în sănătatea domnului le Prince, făcute de mai bine de zece ori, fură spuse de comeseni în genunchi, cu spada în mînă şi cu blesteme la adresa lui Mazarin, de se cutremurau pereţii.

Fiecare cinsti aşa cum se cuvine mîncările pregătite. Chiar şi Ferguzon, prudentul Ferguzon se lăsă antrenat de buchetul vinului de Bourgogne cu care făcea cunoştinţă pentru prima oară. Ferguzon era gascon şi pînă atunci nu fusese în situaţia de a aprecia decît vinurile din patria lui pe care le găsea excelente, dar care, în vremea aceea, dacă ar fi să credem pe ducele de Saint- Simon, încă nu-şi căpătaseră un renume prea mare.

Dar, nu acelaşi lucru se petrecea cu Cauvignac. Apreciind din plin, vinurile „Moulin-à-vent", „Nuits" şi „Chambertin", Cauvignac, nu bea prea mult. Nu uitase zîmbetul viclean al lui Lenet şi credea că va avea nevoie de un cap limpede ca să încheie cu şiretul consilier, un tîrg de care să nu se căiască. Aşa că prin purtarea lui atrase admiraţia lui Ferguzon, a lui Barrabas şi a celorlalţi trei prieteni ai săi care,

necunoscînd cauzele acestei cumpătări, fură atît de naivi încît să creadă că şeful lor făcuse o cotitură asupra lui însuşi.

Întrucît, spre sfîrşitul mesei, urările de sănătate ajunseră din ce în ce mai dese, prinţesa se retrase discret, ducînd cu ea pe domnul duce d'Enghien şi lăsînd comesenilor toată libertatea de a continua ospăţul cît vor fi voit. De altfel, totul se petrecuse aşa cum dorise. Ea povesti în amănunţime scena din salon şi masa din galerie, omiţînd un singur lucru, adică tocmai ce-i suflase Lenet la ureche în momentul cînd se ridica de la masă.

— Alteţa voastră să nu uite că plecăm la zece.

Era aproape nouă: doamna prinţesă începu pregătirile.

În timpul acesta, Cauvignac şi Lenet schimbară o privire între ei. Lenet se ridică. Cauvignac făcu la fel. Lenet ieşi pe o uşă mică, situată într-un colţ al galeriei, Cauvignac înţelese mişcarea şi-l urmă.

Lenet îl conduse pe Cauvignac într-un birou: aventurierul mergea în urma lui, nepăsător şi încrezător. Totuşi, în timpul drumului, mîna i se juca, neglijent, pe mînerul unui pumnal lung, vîrît în centură, iar privirea arzătoare şi iute cerceta uşile întredeschise şi tapiţeriile care se mişcau la trecerea lor.

Nu se temea că va fi trădat, dar avea principiul de a fi totdeauna pregătit împotriva vreunei eventuale trădări.

Cînd intră în biroul luminat slab, de o lampă, dintr-o singură privire îşi dădu seama că erau singuri. Lenet îl invită să ia loc. Cauvignac se aşeză la masa pe care ardea lampa, iar Lenet de cealaltă parte a ei.

— Domnule, spuse Lenet, pentru a cîştiga din primul moment încrederea gentilomului, mai înainte de toate, vă restitui scrisoarea dumneavoastră semnată în alb. Este a dumneavoastră, nu-i aşa?

— Domnule, răspunse Cauvignac, este a aceluia care o posedă, pentru că aşa cum vedeţi, nu este nici un nume deasupra numelui domnului d'Epernon.

— Cînd v-am întrebat dacă este a dumneavoastră, am întrebat dacă o deţineţi cu acordul domnului duce d'Epernon.

— O deţin chiar din mîna sa, domnule.

— Aşadar, nu este nici sustrasă, nici obţinută prin violenţă. Nu spun că de dumneavoastră, ci de cineva de la care aţi fi putut-o primi, poate că o deţineţi printr-o a doua mînă?

— Mi-a fost dată chiar de duce, v-am mai spus-o, de bună voie şi în schimbul unei hîrtii pe care i-am dat-o eu.

— V-aţi angajat faţă de domnul duce d'Epernon să faceţi cu această scrisoare semnată în alb, un lucru şi nu un altul?

— Nu mi-am luat nici un angajament faţă de domnul duce d'Epernon.

— Aşadar cel care o deţine poate să se folosească de ea în deplină siguranţă.

— Da, poate.

— Atunci de ce nu o folosiţi pentru dumneavoastră?

— Pentru că păstrînd-o pentru mine, n-aş putea avea decît un folos, pe cînd dacă v-o cedez dumneavoastră aş putea avea două.

— Şi care sînt aceste două lucruri.

— Mai întîi, banii.

— N-avem nimic.

— Voi fi modest.

— Şi al doilea?

— Un grad în armata domnilor prinţi.

— Domnii prinţi n-au armată.

— Vor avea.

— Nu v-ar conveni mai bine un brevet pentru a organiza o companie?

— Tocmai era să vă propun un asemenea aranjament.

— Rămîn, atunci, banii?

— Da, rămîn banii.

— Ce sumă vreţi?

— Zece mii de livre. V-am spus că am să fiu modest.

— Zece mii de livre!

— Da. Îmi trebuie un avans ca să-mi armez şi echipez oamenii.

— Da, e drept, şi nu e prea mult.

— Aşadar, acceptaţi?

— S-a făcut.

Lenet scoase un brevet gata semnat, îl completă cu numele pe care i-l indică tînărul, puse sigiliul doamnei prinţese şi-l predă titularului; apoi deschizînd un fel de casă de bani cu secret unde era închis tezaurul armatei rebele, scoase zece mii de livre în aur pe care le aşeză în grămezi de cîte douăzeci de ludovici.

Cauvignac le numără cu grijă pe toate apoi ajunse la ultima grămadă, făcu lui Lenet semn că scrisoarea semnată în alb era a lui.

Lenet o luă, o băgă în casa de bani, gîndind desigur că o hîrtie atît de preţioasă cum era aceasta nu putea fi păstrată, mai bine, în altă parte.

În momentul cînd Lenet văzu în buzunar cheia de la casa de bani, sosi un valet speriat care îi spuse că era căutat pentru nişte probleme foarte importante.

Apoi Lenet şi Cauvignac părăsiră biroul: primul, ca să-l urmeze pe servitor, Cauvignac, pentru a se reîntoarce în sala banchetului.

În acest timp, doamna prinţesă se pregătea de plecare şi anume îşi schimba rochia de ceremonie cu un costum de amazoană potrivit şi pentru trăsură şi pentru călărie, îşi trie hîrtiile, ca să le ardă pe cele inutile şi să le ia pe cele de valoare; îşi strînse diamantele pe care pusese să le demonteze, ca să ocupe mai puţin loc şi ca la nevoie să se poată folosi mai uşor de ele

Domnul duce d'Enghien trebuia să meargă în costumul în care participase la vînătoare, pentru că nu fusese timp să i se facă decît acesta. Scutierul său, Vialas, trebuia să stea tot timpul lîngă ușa trăsurii, călare pe calul alb, un bidiviu de rasă, ca să-l ia pe șaua mică și să pornească în galop, dacă ar fi fost nevoie. La început s-au temut că o să adoarmă și de aceea îl aduseseră pe Pierrot ca să se joace cu el: dar precauțiunea fusese inutilă; mîndria de a se vedea îmbrăcat cu haine de bărbat îl ținuse treaz.

Trăsurile, cu caii înhămați în secret ca și cum ar fi fost pregătite ca să o conducă la Paris pe doamna vicontesă de Cambes, fuseseră trase pe o alee umbrită de crengile castanilor, unde era greu să fie observate, și așteptau cu portierele deschise și vizitiii pe capră, doar la douăzeci de pași de poarta principală a castelului. Nu se aștepta decît la semnalul care trebuia să fie o fanfară de cornuri de vînătoare. Doamna prințesă cu ochii țintă la pendula care arăta ora zece fără cinci minute, se ridicase și se îndrepta spre domnul duce d'Enghien ca să-l ia de mînă, cînd ușa se deschise dintr-o dată și Lenet se năpusti, mai curînd decît intră în cameră.

Doamna prințesă văzîndu-l atît de palid și cu privirea tulburată, se îngălbeni la rîndul său.

— Dumnezeule! spuse ea venind spre el, ce-aveți? ce s-a întîmplat?

— Un gentilom a sosit chiar acum și dorește să vă vorbească din partea regelui, spuse Lenet cu vocea sugrumată de emoție.

— Doamne, Dumnezeule! strigă prințesa, sîntem pierduți! Ce e de făcut, dragă Lenet?

— Un singur lucru.

— Care?

— Să fie dezbrăcat imediat ducele d'Enghien și să fie îmbrăcat Pierrot cu hainele sale.

— Eu nu vreau să-i dau hainele mele lui Pierrot! strigă tînărul prinț gata să izbucnească în lacrimi numai la ideea aceasta, în timp ce Pierrot, în culmea fericirii, nu-i venea să- și creadă urechilor.

— Trebuie, monseniore, spuse Lenet cu acel accent apăsat pe care îl regăsim în ocaziile de mare gravitate și care este în stare să impresioneze chiar și pe un copil, altfel chiar în clipa asta veți fi dus împreună cu mama dumneavoastră în aceeași închisoare unde este și domnul le Prince, tatăl dumneavoastră.

Ducele d'Enghien tăcu, în timp ce Pierrot, incapabil să-și stăpînească sentimentele, izbucnea, dimpotrivă, într-o explozie de veselie și bucurie; amîndoi fură duși într-o cameră mică, lîngă capelă, unde se făcu această schimbare.

— Ce bine că doamna prințesă-mamă este aici, căci altfel am fi fost înfrînți de Mazarin, spuse Lenet.

— De ce aşa?

—Deoarece curierul a trebuit să facă vizită mai întîi doamnei prinţese-mame, în anticamera căreia se găseşte în acest moment.

— Desigur că curierul regelui nu este decît un observator, un spion trimis din partea curţii.

— Desigur.

— Atunci misiunea lui este să ne ţină sub observaţie.

— Da, dar ce vă pasă, dacă nu vă ţine sub observaţie pe dumneavoastră?

— Ce vrei să spui, Lenet? Nu înţeleg.

Lenet surise.

— Mă pricep eu, doamnă, şi răspund de toate. Daţi ordin ca Pierrot să fie îmbrăcat în hainele prinţului şi prinţul în hainele grădinarului şi eu mă însărcinez să-l pregătesc pe Pierrot.

— Oh! Dumnezeule! Cum să-l las pe fiul meu să plece singur!

— Doamnă, fiul dumneavoastră va pleca împreună cu mama sa.

— Imposibil.

— De ce? Dacă s-a găsit un fals duce d'Enghien se va găsi şi o falsă prinţesă de Condé.

— Oh! acum, înţeleg, e minunat! Înţeleg, bunul meu Lenet, dragul meu Lenet, dar cine o să mă înlocuiască, adăugă prinţesa puţin îngrijorată.

— Fiţi liniştită, doamnă, răspunse consilierul netulburat, prinţesa de Condé de care vreau să mă folosesc şi pe care o pregătesc ca să fie ţinută sub observaţia spionului domnului de Mazarin, s-a şi dezbrăcat în mare grabă şi acum cînd vă vorbesc, este în patul dumneavoastră.

Iată cum se petrecuse scena despre care Lenet îi raportase prinţesei.

În timp ce în sala de banchet, gentilomii continuau să bea făcînd urări de sănătate pentru domnii prinţi şi blestemîndu-l pe Mazarin, în timp ce Lenet ducea cu Cauvignac, în birou, tratative pentru schimbul scrisorii semnate în alb, în timp ce, în sfîrşit, doamna prinţesă îşi făcea ultimele pregătiri de plecare, un călăreţ, însoţit de lacheul său se prezentase la poarta principală a castelului şi sunase.

Portarul îi deschise, dar, în spatele portarului, noul venit dădu peste halebardierul pe care îl cunoaştem.

— De unde veniţi, întrebă acesta.

— De la Mantes, răspunse călăreţul.

Pînă aici totul fu în ordine.

— Unde mergeţi? continuă halebardierul.

— La doamna prinţesă-mamă de Condé, apoi la domna prinţesă şi, în cele din urmă, la domnul duce d'Enghien.

— Nu se poate intra! spuse halebardierul barînd drumul cu halebarda.

— Ordinul regelui! răspunse călăreţul scoţînd o hîrtie din buzunar.

La aceste cuvinte de temut, halebarda se coborî, santinela strigă, un ofiţer al casei prinţului se apropie în grabă, iar mesagerul majestăţii sale prezentînd scrisoarea de împuternicire fu introdus de îndată în apartamentele princiare.

Din fericire Chantilly era mare, iar apartamentul doamnei prinţese-mame era departe de galeria unde se petreceau ultimele scene ale ospăţului acela zgomotos pe care l-am povestit.

Dacă trimisul regal ar fi cerut să vorbească mai întîi cu doamna prinţesă şi cu fiul său, totul ar fi fost pierdut cu adevărat. Însă eticheta voia ca el să salute mai întîi pe prinţesa-mamă. Primul valet îl introduse într-un birou mare de lîngă dormitorul alteţii sale.

— Vă rog să mă iertaţi, domnule, îi spuse el, alteţa sa s-a simţit indispusă alaltăieri, dintr-o dată, şi i s-a luat sînge a treia oară acum mai puţin de două ore. Am să-i anunţ sosirea dumneavoastră şi imediat voi avea onoarea să vă poftesc înăuntru.

Gentilomul înclină capul în semn de acceptare şi rămase singur, fără să observe că prin broaştele uşilor, trei capete curioase îi urmăreau purtarea şi încercau să-l recunoască.

Mai întîi Pierre Lenet, apoi Vialas, scutierul prinţului, şi în sfîrşit la Roussière, maestrul de vînătoare. În cazul cînd unul din ei l-ar fi recunoscut pe gentilom, ar fi intrat şi sub pretextul că-i ţin companie ar fi început să discute cu el ca să- l distreze şi să cîştige timp.

Dar nici unul din el nu-l recunoscură pe cel pe care trebuiau să-l cîştige. Era un tînăr frumos în costum de infanterist. El privea portretele de familie de pe pereţi: mobilierul din cameră, şi în special portretul prinţesei-mame, la care urma să fie introdus şi care fusese executat la momentul cel mai frumos al vieţii şi al frumuseţii sale, dar le privea pe toate cu atîta indiferenţă încît se putea traduce din ea un adevărat dezgust pentru misiunea ce i se încredinţase.

Credincios promisiunii făcute, valetul reveni după cîteva minute ca să-l conducă pe cavaler la prinţesa-mamă.

Charlotte de Montmorency se aşezase în capul oaselor, doctorul Bourdelot, medicul o părăsise şi în uşă se întîlni cu ofiţerul pe care îl salută foarte ceremonios şi care îi răspunse cu aceeaşi politeţe.

Cînd auzi paşii vizitatorului şi cuvintele pe care acesta le schimbă cu doctorul, prinţesa făcu repede un semn, înspre spaţiul dintre perete şi pat, şi atunci tapiţeria cu franjuri grele, care era prinsă în jurul patului, cu excepţia laturei pe care prinţesa o dăduse la o parte ca să primească vizita, se agita imperceptibil vreo două, trei secunde.

În adevăr, se găseau acolo, în spaţiul dintre pat şi perete, tînăra prinţesă de Condé, care intrase printr-o uşă secretă din perete, şi Lenet, nerăbdător să afle, chiar de la începutul întrevederii, ce căuta la Chantilly mesagerul trimis de rege la cele două prinţese.

Ofițerul înaintă în cameră trei pași și se înclină cu un respect care nu era comandat numai de etichetă.

Doamna prințesă-mamă avea larg deschiși ochii ei mari, negri, cu aerul unei regine gata să izbucnească în mînie: tăcerea sa era plină de furtună. Mîna ei albă, de o albeață mată și mai albă acum după ce i se luase de trei ori sînge, făcu semn spre mesager ca să i se predea scrisoarea pe care o adusese.

Căpitanul întinse mîna spre prințesă și depuse respectuos în mîna acesteia scrisoarea Annei de Austria. Apoi așteptă ca prințesa să citească cele patru rînduri pe care le conținea.

— Foarte bine, murmură prințesa-mamă îndoind hîrtia cu un sînge rece prea accentuat pentru a nu fi afectat: înțeleg intenția reginei, oricît ar fi ea de ascunsă sub cuvinte politicoase: sînt prizoniera dumneavoastră.

— Doamnă... spuse ofițerul încurcat.

— O prizonieră ușor de păzit, domnule, spuse doamna de Condé, căci nu sînt în stare să fug prea departe. Și după cum ați văzut, cînd ați intrat, am aici un paznic foarte sever: medicul meu, domnul Bourdelot.

Spunînd acestea, prințesa-mamă își opri mai insistent privirea asupra mesagerului, a cărui fizionomie îi păru destul de plăcută așa că își mai reduse din primirea acră, rezervată purtătorului unui asemenea ordin.

— Îl știam pe domnul de Mazarin capabil de violențele cele mai odioase, dar încă nu-l cunoșteam atît de furios ca să se teamă de o femeie bătrînă și bolnavă, de o biată văduvă și de un copil, pentru că bănuiesc că ordinul pe care l-ați adus privește și pe prințesa, fiica mea, și pe ducele, nepotul meu.

— Doamnă, spusese tînărul, sînt disperat că alteța voastră mă judecă după misiunea pe care am nefericirea să fiu obligat să îndeplinesc. Sosisem la Manes purtător al unui mesaj pentru regină. „Post scriptum"-ul mesajului îl recomanda pe mesager majestății sale. Regina a avut atunci bunătatea să-mi ceară să rămîn în apropierea sa, socotind, după toate aparențele, că ar fi putut să aibă nevoie de mine. Două zile mai tîrziu, regina m-a trimis aici: am primit această misiune și era datoria mea să o fac, oricare ar fi fost misiunea cu care majestatea sa binevoise să mă însărcineze, dar îndrăznesc să spun că n-am cerut-o și că aș fi refuzat-o, dacă regii ar fi persoane care să suporte să li se refuze ceva.

Spunînd aceste cuvinte, ofițerul se înclină încă o dată, tot atît de respectuos pe cît o făcuse prima dată.

— Apreciez explicația dumneavoastră și sper că, după ce mi-ați dat-o pot fi o bolnavă liniștită. Totuși, fără înconjur, spuneți-mi, domnule, adevărul. Voi fi păzită pînă și în camera mea, cum s-a

procedat cu sărmanul meu fiu, la Vincennes? Am să am voie să scriu, iar scrisorile mele vor fi sau nu cercetate? Dacă, împotriva tuturor aparenţelor, boala mea mi-ar permite vreodată să mă ridic, mi se vor limita plimbările?

— Doamnă, iată indicaţia pe care regina mi-a făcut cinstea să mi-o dea personal, răspunse ofiţerul.

„Asiguraţi-o pe verişoara mea de Condé, mi-a spus majestatea sa, că voi face pentru domnii prinţi tot ceea ce siguranţa statului îmi va permite să fac. Prin această scrisoare, o rog, să primească pe unul din ofiţerii mei, care să servească de intermediar între ea şi mine pentru mesajele pe care mi le va trimite. Acest ofiţer vei fi dumneata, a adăugat regina".

— Iată, doamnă, continuă tînărul cu aceleaşi demonstraţii respectuoase, care au fost cuvintele exacte ale majestăţii sale.

Prinţesa ascultase această explicaţie cu atenţia care se cere pentru a surprinde, într-o notă diplomatică, nuanţele care s-ar putea desprinde dintr-un cuvînt aşezat în cutare, sau cutare loc, sau dintr-o virgulă pusă în cutare sau cutare loc.

Apoi, după un moment de gîndire, prinţesa, văzînd desigur în acest mesaj tot ceea ce se temuse să vadă la început, adică un spionaj din apropiere, îşi muşcă buzele şi spuse:

— Domnule, veţi locui la Chantilly, aşa cum doreşte regina şi în plus veţi preciza care apartament vă este mai plăcut şi mai comod ca să vă îndepliniţi misiunea şi acel apartament vă va fi pus la dispoziţie.

— Doamnă, răspunse gentilomul încruntîndu-se uşor, am avut onoarea să explic alteţei voastre multe lucruri care nu intrau în instrucţiunile primite. Eu, un biet ofiţer şi mai ales un modest curtezan, sînt periculos plasat între mînia alteţei voastre şi voinţa reginei, totuşi, mi se pare că alteţa voastră ar putea da dovadă de mai multă generozitatea abţinîndu-se să umilească un om care nu este decît un instrument pasiv. Doamnă, este supărător pentru mine să am de făcut ceea ce fac. Însă pentru că regina a ordonat, este de datoria mea să mă supun cu religiozitate ordinelor sale. Eu n-aş fi cerut această slujbă şi aş fi fost fericit să-i fi fost încredinţată altcuiva: cred că am spus destul...

Şi ofiţerul îşi ridică fruntea cu figura împurpurată, ceea ce făcu să roşească şi fruntea semeaţă a prinţesei.

— Domnule, răspunse ea, în orice rang ne-am situa în societate, aşa cum aţi spus-o şi dumneavoastră, datorăm supunere majestăţii sale. Voi urma exemplu pe care mi l-aţi dat şi mă voi supune, aşa cum vă supuneţi şi dumneavoastră, dar trebuie, totuşi, să înţelegeţi cît e de greu să nu poţi primi un gentilom demn ca dumneavoastră, fără să ai libertatea de a face în cinstea lui, onorurile casei aşa cum i se cuvine. Începînd din acest moment, dumneavoastră sînteţi stăpîn în casa aceasta. Porunciţi.

Ofiţerul salută pînă la pămînt pe prinţesă şi răspunse:

— Doamnă, doamne fereşte, nu voi uita distanţa care mă separă de alteţa voastră şi respectul pe care îl datorez casei sale. Alteţa voastră va continua să dea ordine în castel, iar eu voi fi cel dintîi dintre servitorii săi.

Cu aceste cuvinte, tînărul gentilom se retrase fără fasoane, fără slugărnicie, fără aroganţă, lăsînd pe prinţesa-mamă agitată de o mînie cu atît mai intensă cu cît nu putea învinui un mesager atît de discret şi de respectuos.

Aşa că Mazarin fu obiectul unei discuţii care se desfăşură lîngă patul prinţesei-mame şi care l-ar fi trăznit pe ministru dacă blestemele ar fi avut puterea să ucidă, aşa cum fac gloanţele din puşcă.

În anticameră gentilomul regăsi pe lacheul care îl anunţase.

— Acum, domnule, spuse acesta apropiindu-se de mesager, doamna prinţesă de Condé, căreia i-aţi solicitat audienţă din partea reginei, consimte să vă primească, binevoiţi să mă urmaţi.

Ofiţerul înţelese acest subterfugiu care servea să salveze mîndria prinţilor şi păru tot atît de recunoscător de favoarea care i se făcea ca şi cînd această favoare n-ar fi fost impusă din ordin de sus. Străbătu, deci, apartamentele precedate de lacheu şi ajunse la uşa dormitorului prinţesei.

Ajuns acolo, valetul se întoarse spre el şi-i spuse:

— Doamna prinţesă s-a urcat în pat, după ce s-a înapoiat de la vînătoare şi pentru că este obosită, o să vă primească culcată. Pe cine să anunţ alteţei sale?

— Anunţaţi-l pe domnul baron de Canolles, din partea majestăţii sale regina regentă, răspunse tînărul gentilom.

La acest nume, pe care îl auzise din pat, presupusa prinţesă făcu o mişcare de uimire care, dacă ar fi fost văzută, i-ar fi compromis cu totul identitatea. Aşa că, trăgîndu-şi, cu mîna dreaptă, boneta foarte pe ochi iar cu stînga, plapuma pînă la bărbie:

— Intraţi, spuse ea, cu o voce schimbată.

Ofiţerul intră.

DOAMNA DE CONDÉ

I

Canolles fu introdus într-o cameră mare, cu pereţii acoperiţi cu tapiţerii întunecate, luminate, doar, de o lampă de noapte aşezată pe o consolă între două ferestre: la lumina slabă pe care o răspîndea, se putea distinge, totuşi, deasupra lămpii, un mare portret reprezentînd o femeie, în picioare, ţinînd de mînă un copil. În cele patru colţuri ale ramei străluceau trei flori de crin de aur cărora era destul să le îndepărtezi banderola pusă de-a curmezişul ca să faci din ele cele trei flori de crin din blazonul Franţei. În sfîrşit, în adîncimea unui mare alcov în care lumina aceasta slabă abia dacă pătrundea, se putea distinge sub grelele perdele ale patului, femeia asupra căreia numele baronului de Canolles produsese un efect atît de neobişnuit.

Gentilomul reluă formalităţile obişnuite, adică făcu spre pat cei trei paşi de rigoare, salută şi mai făcu încă trei paşi; apoi, cele două servitoare care, desigur, că o ajutaseră pe doamna prinţesă să se urce în pat, se retraseră, valetul închise uşa, iar Canolles rămase singur cu prinţesa.

Nu Canolles putea să înceapă convorbirea; aşteptă deci să i se adreseze cuvîntul; însă, cum, din partea sa, prinţesa părea că vrea să păstreze o tăcere încăpăţinată tînărul ofiţer se gîndi că era mai bine să treacă peste convenienţe decît să rămînă mai departe într-o situaţie atît de stingheră; el nu se îndoia, totuşi, că furtuna, încă înfrînată în această tăcere dispreţuitoare, avea să izbucnească la primele cuvinte care avea să o spargă şi că avea să suporte o altă mînie a unei prinţese şi încă mai de temut decît prima, pentru că aceasta era mai tînără şi direct vizată.

Însă excesul acesta de afront care i se făcea îl încurajă pe tînărul gentilom; închinîndu-se a treia oară, după cum se cuvenea, adică salutînd rece şi tacticos, prevestire a proastei dispoziţii care îi înfierbînta capul lui de gascon, spuse:

— Doamnă, am avut onoarea să cer din partea majesăţii sale reginei regente o audienţă alteţei voastre. Alteţa voastră a binevoit să

mi-o acorde. Acum, ar vrea alteţa voastră să mă copleşească cu atîta bunătate şi să-mi exprime printr-un cuvînt, sau un semn, că a binevoit să-mi observe prezenţa şi că este gata să mă asculte?

O mişcare a perdelelor şi sub plapumă îl anunţă pe Canolles că avea să i se răspundă.

În adevăr, se auzi o voce aproape sufocantă, atît era de emoţionată:

— Vorbiţi, domnule, vă ascult.

Canolles luă un ton oratoric şi începu.

— Majestatea sa regina m-a trimis pe lîngă dumneavoastră, doamnă, pentru a o asigura pe alteţa voastră de dorinţa pe care o are de a continua cu ea cele mai bune legături de prietenie.

O mişcare vizibilă se produse în spaţiul dintre pat şi perete, iar prinţesa îl întrerupse pe orator:

— Domnule, spuse ea cu glasul întretăiat, nu mai pomeniţi de prietenia care domneşte între majestatea sa regina şi casa de Condé, sînt dovezi contrarii în celulele din donjonul de la Vincennes.

— Hait, se gîndi Canolles, se pare că s-au înţeles să repete toţi acelaşi lucru.

În acest timp, o nouă mişcare, pe care mesagerul nu o observă, se petrecu între pat şi perete. Prinţesa continuă:

— În definitiv, domnule, ce doriţi?

— Eu nu vreau nimic, doamnă, spuse Canolles, îndreptîndu- se. Majestatea sa regina, vrea să intru în castel, vrea ca eu să- i ţin companie alteţei voastre, oricît de nedemn aş fi pentru această onoare, vrea să contribui cu toate puterile mele la restabilirea bunei înţelegeri între cei doi prinţi de sînge regal, dezbinaţi fără motiv, într-o vreme atît de dureroasă.

— Fără motiv! strigă prinţesa, pretindeţi că ruptura dintre noi nu are motive?

— Iertaţi-mă, doamnă, continuă Canolles. Eu nu pretind nimic, eu nu sînt judecător, eu nu sînt decît interpret.

— Şi, aşteptînd ca această bună înţelegere să se restabilească, regina mă spionează, sub pretext că...

— Aşadar, spuse Canolles exasperat, eu sînt spion! Iată în sfîrşit aruncat cuvîntul! Îi mulţumesc alteţei voastre pentru sinceritate.

Şi în disperare care începuse să-l cuprindă, Canolles făcu una din acele frumoase mişcări pe care le caută cu atîta aviditate pictorii pentru tablourile lor, actorii pentru scenele lor.

— Aşadar, s-a spus, s-a hotărît, sînt spion! continuă Canolles. Ei bine! Vă rog să mă trataţi cum sînt trataţi mizerabilii de acest fel; uitaţi că sînt trimisul unei regine, că această regină răspunde de toate faptele mele, că nu sînt decît un atom care ascultă de vorba sa. Puneţi-vă lacheii să mă izgonească, puneţi-vă gentilomii să mă ucidă, puneţi în faţa mea

oameni cărora să le pot răspunde cu bîta sau cu sabia, dar binevoiţi să nu insultaţi, cu atîta cruzime, un ofiţer care îşi îndeplineşte datoria de soldat şi de supus, dumneavoastră, doamnă, care sînteţi situată atît de sus prin naştere, prin merit şi prin nenorocire.

Aceste cuvinte ţîşnite din inimă, dureroase ca un geamăt, ascuţit ca un reproş, trebuiau să producă şi-şi produseră efectul. Ascultîndu-le, prinţesa se ridică, se sprijini în cot, cu ochii strălucitori, cu mîna tremurîndă şi făcu un gest plin de nelinişte spre mesager.

— Departe de mine intenţia de a insulta un atît de viteaz gentilom ca dumneavoastră. Nu, domnule de Canolles, nu, eu nu pun la îndoială loialitatea dumneavostră, iertaţi-mi cuvintele, ele sînt jignitoare, aşa este, dar n-am vrut să vă jignesc. Nu, nu, sînteţi un caracter nobil, domnule baron, şi vă dau deplină dreptate.

Şi, întrucît, ca să spună cuvintele acestea pornite, desigur, din mişcarea generoasă care i le smulsese din inimă, prinţesa înaintase, fără să vrea, dincolo de cercul de umbră pe care îl formau perdelele patului, i se văzu fruntea albă sub bonetă, părul blond căzîndu-i în cozi, buzele de roşu puternic şi ochii umezi şi dulci. Canolles tresări, căci în faţa ochilor lui trecu o viziune şi i se păru că respiră din nou un parfum a cărui simplă amintire îl ameţea. I se păru că se deschisese în faţa lui o uşă de aur prin care trec, de obicei, visele frumoase şi prin care pătrundeau acum pentru el, gînduri surîzătoare şi bucuriile dragostei. Privirea i se opri mai sigură şi mai clară asupra patului prinţesei şi, în scurtul interval al unei secunde, în strălucirea grăbită a unui fulger care-i lumină tot trecutul, recunoscu în prinţesa culcată în faţa lui, pe vicontele de Cambes.

De altfel, de cîteva momente agitaţia care îl stăpînea era atît de mare încît falsa prinţesă putuse s-o pună pe seama reproşului supărător care îl făcuse să sufere atît şi întrucît mişcarea pe care o făcuse nu durase după cum am spus, mai mult de o secundă, iar ea avusese grijă să se retragă aproape imediat în penumbră, să-şi acopere ochii şi să-şi ascundă mîna atît de albă şi subţire care ar fi putu-o trăda, încercă din nou, emoţionată, dar fără grijă, să reia conversaţia de acolo de unde o lăsase.

— Ce spuneaţi, domnule? spuse tînăra.

Însă Canolles era uimit, fascinat; vedeniile treceau şi iar treceau prin faţa ochilor săi, ideile i se învolburau, îşi pierduse memoria, raţiunea; era gata să-şi piardă respectul şi să întrebe. Un singur instinct, acela poate pe care Dumnezeu îl pune în inima celor care iubesc şi pe care femeile îl numesc timiditate şi care nu este altceva decît zgîrcenie, îl sfătui pe Canolles să se prefacă mai departe şi să aştepte, ca să nu-i zboare visul, ca să nu compromită fericirea întregii lui vieţi, printr-un cuvînt imprudent, pronunţat fără chibzuinţă.

Nu mai făcu nici un gest, nu mai adăugă nici un cuvînt pe lîngă ce era strict obligat să spună sau să facă. Dumnezeule! ce-o să se întîmple cu el, dacă această mare prinţesă l-ar recunoaşte deodată, dacă l-ar detesta, aici în castelul Chantilly, cum îl sfidase în hanul jupînului Biscarros; dacă ar reveni asupra acuzaţiilor la care renunţase şi dacă ar crede că, datorită unui titlu oficial, el ar căuta să continue o urmărire scuzabilă faţă de vicontele sau vicontesa de Cambes, însă insolentă şi aproape criminală cînd era vorba de o prinţesă de sînge?

„Însă, se gîndi el deodată, e posibil ca o prinţesă dintr-o asemenea familie şi de un asemenea rang să fi călătorit singură, însoţită, doar de un servitor".

Şi aşa cum se întîmplă în astfel de împrejurări în care spiritul şovăitor şi tulburat caută să se sprijine pe ceva, Canolles, pierdut, îşi roti privirea în jur şi ochii i se opriră pe portretul femeii aceleia care-şi ţinea copilul de mînă.

Atunci un fulger îi lumină mintea şi fără să vrea se apropie de tablou.

La rîndul său, falsa prinţesă nu-şi putu stăpîni un strigăt uşor şi cînd, auzind strigătul, Canolles se întoarse, îi văzu figura complet acoperită.

„Oh! oh! se întrebă Canolles, dar asta ce-o mai fi însemnînd? ori este prinţesa pe care am întîlnit-o pe drumul spre Bordeaux, ori am fost păcălit, căci nu este ea cea din pat. Dar, oricum, o să vedem".

— Doamnă, spuse el deodată, nu ştiu ce să cred despre tăcerea dumneavostră însă mi-am dat seama...

— Ce v-aţi dat seama? întrebă repede doamna din pat.

— ... Mi-am dat seama că am avut nenorocirea să vă inspir şi dumneavoastră aceeaşi părere pe care i-am inspirat-o doamnei prinţesemame.

— Ah! nu se putu feri să nu răsufle uşurată vocea din pat.

Cuvintele lui Canolles poate că nu erau perfect logice şi jucau doar rolul unei deschideri de conversaţie, însă lovitura fusese dată. Canolles observase mişcarea de îngrijorare care îl întrerupsese şi mişcarea de bucurie cu care fuseseră primite ultimele sale cuvinte.

— Numai că nu sînt mai puţin obligat să spun alteţei voastre, oricît de neplăcut i-ar fi acest lucru, că trebuie să rămîn în castel şi s-o însoţesc pe alteţa voastră oriunde i-ar place să meargă, spuse ofiţerul.

— Aşadar, strigă prinţesa, nu pot fi singură nici măcar în camera mea? Oh! domnule, dar e mult mai mult decît josnicie în toate acestea!

— I-am spus alteţei voastre care îmi sînt instrucţiunile, dar alteţa voastră să fie liniştită, adăugă Canolles fixînd o privire sfredelitoare asupra doamnei din pat şi apăsînd pe fiecare cuvînt, căci ea ştie mai bine decît oricine că ştiu să mă supun rugăminţii unei femei.

— Eu? strigă prinţesa cu un accent în care se simţea mai mult încurcătură decît uimire, cu adevărat, domnule, nu înţeleg ce vreţi să spuneţi, nu ştiu la ce împrejurări faceţi aluzie.

— Doamnă, continuă ofiţerul înclinîndu-se, credeam că valetul care m-a introdus îi spusese alteţei voastre numele meu. Sînt baronul de Canolles.

— Ei şi! spuse prinţesa cu o voce destul de puternică, ce- mi pasă mie de asta, domnule?

— Credeam că întrucît am avut fericirea să fi fost agreabil alteţei voastre...

— Mie? Şi mă rog, în ce fel? continuă vocea cu o alterare în glas care îi amintea lui Canolles o anumită intonaţie foarte enervată, dar în acelaşi timp foarte timidă, care îi rămăsese întipărite în minte. Canolles socoti că mersese destul de departe; de altfel aproape că era lămurit.

— ... Neexecutînd întocmai instrucţiunile pe care le-am primit, adăugă el cu aerul celui mai profund respect.

Prinţesa păru liniştită.

— Domnule, nu vrreau să vă pun în situaţia de a greşi, executaţi-vă instrucţiunile oricare ar fi ele.

— Doamnă, răspunse Canolles, încă nu ştiu, din fericire, cum se persecută o femeie, şi cu atît mai puţin cum poate fi ofensată o prinţesă. Am onoarea să repet alteţei voastre ceea ce am mai spus şi doamnei prinţese-mame că sînt prea supusul său servitor... Binevoiţi fără să-mi daţi cuvîntul de onoare că nu veţi ieşi din castel fără să fiţi însoţită de mine şi vă lipsesc de prezenţa mea, care îmi dau bine seama, trebuie să fie detestabilă alteţei voastre.

— În acest caz, domnule, înseamnă că nu veţi executa ordinul pe care îl aveţi?... spuse repede prinţesa.

— Voi face ceea ce conştiinţa îmi spune că trebuie să fac.

— Domnule de Canolles, spuse vocea, vă jur că nu voi ieşi din Chantilly fără să vă previn.

— În acest caz, doamnă, iertaţi-mă dacă am fost cauza involuntară a supărării dumneavoastră de un moment. Alteţa voastră nu mă va mai revedea decît atunci cînd mă va chema, spuse Canolles înclinîndu-se pînă la pămînt.

— Vă mulţumesc, baroane, spuse vocea cu o expresie de bucurie care păru că găseşte ecou în spatele draperiilor din jurul patului. Duceţi-vă, duceţi-vă, vă mulţumesc, mîine voi avea plăcerea să vă revăd.

De data aceasta, baronul, recunoscu, fără nici o posibilitate de îndoială, şi vocea şi ochii şi surisul nespus de voluptos al fiinţei încîntătoare care îi alunecase printre degete, dacă ne putem exprima aşa, în seara aceea în care sosise cavalerul necunoscut care îi adusese ordinul din partea ducelui d'Epernon. Era acelaşi parfum îmbătător, aceeaşi adiere călduţă şi ameţitoare pe care le întîlnise atunci.

O ultimă privire aruncată spre portretul, atît de slab luminat, îi arătă baronului, ai cărui ochi începuseră să se obişnuiască tot mai mult cu semi-întunericul, nasul acvilin al familiei Maillé, părul negru şi ochii înfundaţi ai prinţesei; pe cînd în faţa lui femeia, care jucase primul act al rolului atît de dificil la care se angajase, avea ochii mari, nasul drept, nările largi, cute la colţul gurii din obişnuinţa surîsului şi obrajii bucălaţi, care îndepărtează ideea oricărei meditaţii.

Canolles ştia acum tot ce voise să ştie, aşa că salută cu acelaşi respect de parcă ar fi avut a face chiar cu prinţesa şi se retrase în apartamentul care îi fusese rezervat.

II

Canolles încă nu ştia ce să facă; aşa că, după ce intră la el, începu să umble în lung şi în lat, aşa cum fac oamenii nehotăriţi, fără să-l fi observat pe Castorin, care îl aşteptase să se întoarcă şi de cum îl văzuse venind se ridicase şi se ţinea după el, cu haina de casă întinsă, în spatele căreia dispăruse cu totul.

Castorin se lovi de un scaun, Canolles se întoarse.

— Ei bine! îi strigă el, ce faci cu haina de casă?

— Aştept ca domnul să se dezbrace.

— Nu ştiu dacă am să mă dezbrac. Pune haina pe un scaun şi aşteaptă.

— Cum domnul nu se dezbracă? întrebă Castorin care, valet capricios de felul lui, părea în seara aceea mai ursuz ca de obicei. Domnul nu crede că o să se culce repede?

— Nu.

— Atunci, cînd crede domnul că o să se culce?

— Ce te priveşte?

— Mă priveşte chiar foarte mult, pentru că sînt foarte obosit.

— Ah! Da? spuse Canolles oprindu-se şi privindu-l pe Castorin drept în faţă, eşti foarte obosit?

Şi gentilomul citi vizibil pe figura lacheului acea expresie impertinentă a slugilor care mor de dorinţa de a fi date afară.

— Foarte obosit, spuse Castorin.

Canolles ridică din umeri.

— Ieşi, spuse el, stai în aticameră, cînd voi avea nevoie am să te sun.

— Îl previn pe domnul că dacă întîrzie mult, n-o să mă mai găsească în aticameră.

— Şi unde o să fii, mă rog.

— În pat. Cred că după ce am făcut două sute de leghe, e timpul de culcat.

— Domnule Castorin eşti un bădăran, spuse Canolles.

— Dacă domnul crede că un bădăran nu este demn să fie lacheul său, am să-l scutesc de serviciile mele, răspunse Castorin luîndu-şi un aer din cele mai solemne cu putinţă.

Ieşirea lui Castorin nu-l găsise pe Canolles într-un moment de dispoziţie, căci dacă valetul ar fi avut posibilitatea să întrevadă măcar furtuna care dospea în sufletul stăpînului său este sigur că, oricît ar fi fost să fie liber, ar fi aşteptat un alt moment ca să-i facă propunerea pe care se încumetase să o facă. De acea gentilomul se îndreptă spre lacheu, apucă, între degetul mare şi arătător, un nasture de la jiletcă, gest devenit familiar unui mare om, cum nu fusese niciodată bietul Canolles, şi-i spuse.

— Ia mai spune o dată!

— Mai spun, răspunse Castorin cu aceeaşi impertinenţă, că dacă domnul nu este mulţumit de mine, îl voi scuti pe domnul de serviciile mele.

Canolles îi dădu drumul lui Castorin şi se duse foarte grav să-şi ia bastonul. Castorin înţelese despre ce era vorba.

— Domnule! strigă el, aveţi grijă ce faceţi. Eu nu mai sînt un simplu lacheu; sînt în serviciul doamnei prinţese.

— Aşa? spuse Canolles, coborînd bastonul ridicat, gata să lovească, aşa? va să zică eşti în serviciul doamnei prinţese?

— Da, domnule, spuse Castorin, cu mîndrie.

— Şi cine te-a angajat în acest serviciu?

— Domnul Pompée, intendentul său.

— Domnul Pompée?

— Da.

— Aşa? De ce nu mi-ai spus asta imediat! strigă Canolles. Da, da, ai dreptate să pleci din serviciul meu! Uite doi pistoli ca să te despăgubesc de loviturile pe care eram gata să ţi le dau.

— Oh! spuse Castorin, neîndrăznind să ia banii. Ce înseamnă asta? Domnul vrea să-şi bată joc de mine?

— De loc. Din contră, fă-te lacheul doamnei prinţese, prietene. Dar spune-mi, de cînd trebuie să-ţi iei serviciul în primire?

— Din clipa în care domnul îmi va reda libertatea.

— Bine! Îţi voi reda libertatea începînd de mîine de dimineaţă.

— Şi pînă mîine de dimineaţă?

— Pînă atunci continui să rămîi lacheul meu şi trebuie să mă asculţi.

— Cu dragă inimă! Ce poruncşte, domnul? spuse Castorin, hotărîndu-se să ia cei doi pistoli.

— Pentru că ţi-e atît de somn, îţi poruncesc să te dezbraci şi să te culci în patul meu.

— Cum? Ce vrea să spună domnul? Nu pricep.

— Nici nu e nevoie să pricepi, ci să asculţi, asta e tot. Dezbracă-te, te ajut şi eu.

— Cum? Să mă ajutaţi dumneavoastră?

— Sigur că da: pentru că tu ai să joci rolul cavalerului de Canolles, iar eu pe al lui Castorin.

Şi, fără să mai aştepte acordul lacheului, baronul îi scoase jiletca cu care se îmbrăcă el, îi luă pălăria pe care şi-o puse pe cap şi închizîndu-l în cameră mai înainte de a-şi fi revenit din surpriză,cobori scările în goană.

În sfîrşit, Canolles începuse să se lămurească în tot acest mister, deşi unele din evenimente îi rămîneau încă învăluite în ceaţă. Tot ce văzuse şi auzise în ultimele două ore nu i se părea cîtuşi de puţin firesti. Purtarea fiecărui om din Chantilly era calculată: toate persoanele pe care le întîlnea îi păreau că joacă un rol şi totuşi amănuntele se topeau într-o armonie generală care dovedea supraveghetorului trimis de regină că, dacă nu voia să înghită o imensă păcăleală, trebuie să fie de două ori mai atent faţă de ceea ce se petrece în jurul său.

Apropierea dintre Pompée şi vicontele de Cambes lămurea multe îndoieli.

Dar cele care totuşi îi mai rămăsese lui Canolles se risipiră în momentul cînd, abia ieşit în curte, observă cu tot întunericul de afară, că patru oameni se apropiau şi se pregăteau să intre pe aceeaşi uşă pe care ieşise el; şi aceşti patru oameni erau conduşi de acelaşi valet care îl introdusese pe el la cele două prinţese. Un alt om, înfăşurat în pelerină, venea în spatele lor.

În prag, mica trupă se opri, aşteptînd ordine din partea omului cu pelerina:

— Ştii unde stă, se adresă el valetului, îl cunoşti, pentru că l-ai condus. Supraveghează-l în aşa fel încît să nu poată ieşi. Aşează-ţi oamenii pe scară, pe coridor, unde vrei, nu mă interesează, numai să nu bănuiască nimic, să fie el păzit, în loc ca el să le păzească pe alteţele lor.

Canolles se făcu mai de nevăzut decît o năluca, în colţul în care noaptea arunca întunericul cel mai de nepătruns. De acolo, văzînd, fără să fie văzut, observă cum dispărură pe uşă cei cinci paznici care îi erau destinaţi, în timp ce omul înfăşurat în manta, după ce se încredinţă că îi executau ordinul ce le dăduse, se întoarse pe drumul pe unde venise.

„Asta tot nu spune mare lucru, îşi spuse Canolles urmărindu-l cu ochii, căci necazul lor pe mine poate să-i facă să mă trateze la fel. Acum ar mai lipsi ca ticălosul acesta de Castorin să strige, să cheme în ajutor,

să facă vreo prostie!...Păcat că nu mi-a dat prin gînd să-l fi legat. Din păcate acum e prea tîrziu. Să începem, însă, inspecţia".

Apoi, după ce aruncă în jurul lui o privire cercetătoare, Canolles străbătu curtea şi ajunse la aripa clădirii în spatele căreia erau situate grajdurile.

Toată viaţa din castel părea că se refugiase în această parte a clădirii. Se auzeau cai nechezînd şi oameni alergînd grăbiţi. În şelărie răsuna zăngănit de zăbale şi de hamuri. Se scoteau caleşti din remize iar voci înfundate de teamă, pe care le puteai, totuşi, surprinde dacă încordai auzul, se chemau sau îşi răspundeau.

Un moment, Canolles se opri să asculte. Nu era nici o îndoială, se pregătea o plecare.

Străbătu din nou distanţa dintre cele două aripi ale clădirii, trecu pe sub o boltă şi se apropie de faţada castelului.

Acolo se opri.

În adevăr, ferestrele de la parter străluceau prea tare pentru a nu se bănui că, în interior, o mulţime de sfeşnice aprinse erau purtate încolo şi încoace, lăsînd pe iarba din curte umbre uriaşe sau lungi dîre luminoase. Canolles înţelese că acolo era centrul activităţii şi sediul organizatoric.

Un moment, ezită dacă era bine să surprindă sau nu, secretul care i se ascundea. Însă îşi dădu imediat seama că împuternicirea lui de trimis al reginei şi responsabilitatea care i-o impunea această misiune scuzau multe lucruri, chiar faţă de conştiinţele cele mai scrupuloase.

Aşa că, înaintînd cu băgare de seamă de-a lungul zidului a cărui temelie era cu atît mai întunecoasă cu cît ferestrele aşezate cam la şase, şapte picioare de la pămînt erau mai luminate, se urcă pe o piatră şi de pe piatră pe o ieşitură din zid, se agăţă cu mîinile de marginea ferestrei şi, printr-un colţ al geamului, îşi aruncă înăuntru cea mai scrutătoare privire care a pătruns vreodată în sanctuarul vreunei conspiraţii.

Iată ce văzu:

Lîngă o femeie care sta în picioare şi care înfigea ultimul ac destinat să-i fixeze pe cap pălăria de călătorie, cîteva femei de serviciu terminau să îmbrace un copil în costum de vînătoare. Copilul era cu spatele spre Canolles, aşa că acesta nu-i putut zări decît părul blond. Însă doamna cu faţa luminată din plin de lumina a două sfeşnice cu şase braţe, pe care le ţineau de o parte şi de alta a oglinzii doi servitori nemişcaţi ca nişte cariatide, îi oferea lui Canolles originalul întocmai cu portretul pe care îl zărise nu de mult în penumbra din apartamentul prinţesei: era aceeaşi faţă prelungă, cu gura aspră, cu nasul autoritar, a femeii pe care Canolles o recunoştea acum într-o imagine vie; totul trăda în ea dominarea: gestul aspru, privirea scînteietoare, mişcările bruşte ale capului. Totul trăda supunere la cei din jur: saluturile, graba

cu care i se aducea tot ce cerea, promtitudinea cu care răspundeau glasul suveranei lor, sau cu care îi întrebau privirea.

Mai mulţi slujbaşi ai casei, printre care Canolles recunoscu pe valet, îngrămădeau în geamantane, în cufere, în lăzi, unii giuvaeruri, alţii bani, alţii acel arsenal de obiecte pentru femei care se numesc obiecte de toaletă. În acest timp, micul prinţ se juca fugind printre servitorii grăbiţi, însă, printr-o nefericită întîmplare, Canolles nu reuşi să-i zărească faţa.

„Eram sigur că mă trag pe sfoară, murmură el, oamenii aceştia se pregătesc de plecare. Da, însă eu, cu un singur gest, aş putea să schimb această scenă de înşelătorie într-o scenă de înmormîntare, n-ar trebui decît să alerg pe terasă şi să sufiu de trei ori în fluierul meu de argint şi, în cinci minute, la sunetul strident al lui, două sute de oameni vor pătrunde în castel, vor aresta pe prinţese, vor lega pe servitorii aceştia care rîd atît de fălţarnic. Da, da, continuă Canolles de data asta vorbind din inimă, nu din buze, da, da, numai că pe ea, pe aceea care doarme acolo şi se face că doarme, o voi pierde pentru totdeauna, mă va urî şi de data asta pe bună dreptate. Mai mult, mă va dispreţui spunînd că mi-am făcut meseria de spion pînă la capăt. Şi, totuşi, dacă ea a ascultat de prinţesa ei, eu de ce să nu ascult de regina mea?"

În acel moment, ca şi cum întîmplarea ar fi voit să combată această schimbare de hotărîre, se deschise o uşă care da în camera în care doamna prinţesă îşi făcea toaleta şi îşi făcură apariţia două personaje vesele şi grăbite: un bărbat de vreo cincizeci de ani şi o femeie de vreo douăzeci. La vederea lor, inima lui Canolles i se urcă în gît. Recunoscu părul bogat, buzele proaspete, privirea inteligentă a vicontelui de Cambes care, tot numai un surîs, sărută plin de respect mîna lui Clémence de Maillé, prinţesă de Condé. Numai că de data asta vicontele purtînd îmbrăcămintea potrivită cu sexul său, se prezenta ca cea mai încîntătoare vicontesă de pe pămînt.

Canolles ar fi dat zece ani din viaţă ca să audă ce vorbesc, dar degeaba lipea urechea de geam, că tot nu putea să reţină decît un murmur nelămurit. Văzu pe prinţesă făcîndu-i tinerei femei un gest de adio, după care o sărută pe frunte şi-i recomandă ceva care-i făcu pe toţi cei de faţă să izbucnească în rîs, apoi pe aceasta din urmă întorcîndu-se în apartamentele de ceremonie împreună cu cîţiva funcţionari superiori. Îi văzu chiar pe mîndrul Pompée umflat de mîndrie într-o uniformă portocalie încărcată cu o broderie de argint, împăunîndu-se cu nobleţe şi sprijinindu-se asemeni lui don Japhet d'Armenie, pe mînerul unei săbii uriaşe, în timp ce îşi conducea stăpîna care îşi ridicase puţin şi cu multă graţie rochia lungă de satin. Apoi, în stînga, prin uşa din partea opusă, începu să defileze, fără zgomot, escorta prinţesei, care mergea în frunte, nu cu paşii unei fugare, ci cu

alura unei regine. Urma scutierul Vialas, ducîndu-l în braţe pe ducele d'Enghien înfăşurat într-o pelerină, Lenet, ţinînd în braţe un cufăraş cizelat şi nişte suluri de hîrtie şi, în sfîrşit, căpitanul, comandant al gărzii castelului, care încheia acest cortegiu deschis de doi ofiţeri cu sabia scoasă din teacă.

Toţi aceştia ieşiră printr-un culoar secret: imediat Canolles coborî de pe observatorul său şi alergă sub o boltă, neluminată şi de acolo de unde sta, văzu tot cortegiul îndreptîndu-se spre grajduri: ceea ce însemna că erau gata de plecare.

În acel moment îi veni în minte datoria pe care o avea ca urmare a misiunii încredinţate de regină. Femeia aceasta care se pregătea să plece era războiul civil complet înarmat pe care el îl lăsa să-i scape şi care avea să macine din nou măruntaiele Franţei. Desigur că era ruşinos pentru el — bărbat în toată firea — să se facă spionul şi paznicul unei femei, dat tot femeie era şi doamna de Longueville care făcuse să izbucnească focul în cele patru colţuri ale Parisului.

Canolles se repezi spre terasa care domina parcul şi duse fluierul la gură.

Toate pregătirile ar fi fost zadarnice; doamna de Condé n-ar mai fi ieşit din Chantilly, sau dacă ar fi ieşit, n-ar fi făcut nici o sută de paşi şi ar fi fost înconjurată, ea şi escorta ei, de o forţă de trei ori mai puternică; în felul acesta Canolles şi-ar fi îndeplinit misiunea fără să se fi expus nici celui mai mic risc, în felul acesta, cu o singură lovitură, el ar fi distrus sistemul şi viitorul casei de Condeé şi, prin aceeaşi lovitură, pe ruinele acesteia şi-ar fi clădit el viitorul şi şi-ar fi consolidat norocul aşa cum făcuseră altădată familiei Vitry şi Luynes şi mai de curînd familiile Guitaut şi Miossens şi în condiţii, poate, mai puţin importante pentru salvarea patriei.

Însă Canolles ridică ochii spre apartamentul în care, sub perdele de catifea roşie, scînteia blîndă şi melancolică lumina lămpii de noapte ce ardea în camera falsei prinţese şi i se păru că vede conturîndu-se, pe jaluzelele mari şi albe, umbra fiinţei care îi era atît de dragă.

În clipa aceea, toate hotărîrile luate cu judecată, toate calculele egoiste, se topiră la raza dulce a acestei lumini aşa cum dispar la primele mijiri ale zilei, visurile şi nălucile nopţii.

„Domnul de Mazarin, îşi spuse el cu un elan înflăcărat, este destul de bogat ca să ruineze pe prinţii şi prinţesele acestea care acum îi scapă, însă eu nu sînt atît de bogat ca să pierd comoara ce de-acum îmi aparţine şi pe care o voi păstra, gelos ca un dragon. Acum ea e singură, în puterea mea şi depinde numai de mine. Pot intra în apartamentul ei la orice oră din zi şi din noapte şi nici nu va fugi fără să-mi spună, pentru că şi-a dat cuvîntul de onoare. Ce-mi pasă că regina e înşelată şi că domnul de Mazarin e furios! Mi s-a spus s-o păzesc pe doamna prinţesă de Condé şi o păzesc. N-aveau decît să-mi dea şi semnalmentele ei sau să fi pus pe urmele ei un spion mai îndemînatic decît mine".

Şi Canolles bägă fluierul în buzunar, în timp ce auzea scîrţiind zăvoarele, uruitul, ca un tunet îndepărtat, al caleştilor pe podul din parc şi zgomotul din ce în ce mai pierdut al unei cavalcade care se îndrepta. Apoi, după ce totul se linişti, şi viziuni şi zgomote, fără să-şi dea seama că-şi jucase cartea vieţii pentru dragostea unei femei, adică pentru umbra fericirii, se strecură în cea de-a doua curte, acum pustie şi urcă cu băgare de seamă scara cufundată în cel mai adînc întuneric.

Dar oricît fu el de atent nu putu să nu se împiedice, pe coridor, de un personaj care părea că ascultă la uşa lui, şi care scoase un strigăt de neaşteptată surpriză.

— Cine-i? cine-i? întrebă personajul cu glas înfricoşat.

— Ei, pe dracu! cine eşti tu care te strecori ca un spion pe scara asta? spuse Canolles.

— Eu sînt Pompée!

— Intendentul doamnei prinţese.

— Da! da! intendentul doamnei prinţese?

— Ah! Asta se potriveşte de minune, spuse gentilomul, eu sînt Castorin.

— Castorin, valetul domnului baron de Canolles?

— Chiar el.

— Ah! dragă Castorin, pun rămăşag că te-am speriat rău de tot, spuse Pompée.

— Pe mine?

— Da! desigur, dacă n-ai fost soldat. Pot să-ţi fiu de folos cu ceva, dragă prietene? continuă Pompée reluîndu-şi aerele lui de om important.

— Da.

— Atunci, spuneţi.

— S-o anunţaţi imediat pe doamna prinţesă că stăpînul meu vrea să-i vorbească.

— La ora asta?

— Exact.

— Imposibil.

— Credeţi?

— Sînt sigur.

— Atunci, nu-l primeşte pe stăpînul meu?

— Nu.

— Ordinul regelui! domnule Pompée, spuneţi-i aşa.

— Ordinul regelui?... strigă Pompée. Am plecat.

Şi Pompée coborî în grabă, cuprins, în acelaşi timp, şi de respect şi de teamă.

Canolles îşi continuă drumul, intră la el, îl găsi pe jumpîn Castorin sforăind, întins comod într-un fotoliu, se îmbrăcă din nou cu hainele sale de ofiţer şi aşteptă evenimentul pe care şi-l pregătise singur.

— .Pe legea mea! îşi spuse el, dacă nu fac prea bine treburile domnului de Mazarin, pe ale mele nu le fac prea rău.

Canolles aşteptă zadarnic înapoierea lui Pompée şi pentru că, după zece minute văzu că nu vine nici el nici altcineva în locul lui, se hotărî să se prezinte singur.

Prin urmare, îl trezi pe domnul Castorin căruia o oră de somn îi liniştise nervii şi-i porunci pe un ton care nu suporta replică să fie pregătit pentru orice eveniment, apoi se îndreptă spre apartamentul prinţesei.

La intrare, baronul dădu peste un servitor foarte prost dispus pe care soneria îl chemase tocmai în momentul în care i se termina serviciul, cînd credea, asemeni jupînului Castorin, că putea să înceapă un somn reparator, după o zi atît de istovitoare.

— Ce doriţi, domnule? întrebă valetul văzîndu-l pe Canolles.

— Cer să prezint repectele mele doamnei prinţese de Condé.

— La ora asta, domnule?

— Cum, la ora asta?

— Da, mi se pare că este destul de tîrziu.

— Ce-ai spus, caraghiosule?

— Totuşi, domnule... se bîlbîi lacheul...

— Nu mai cer, vreau, spuse Canolles cu o măreţie supremă.

— Vreţi... Dar aici numai doamna prinţesă porunceşte.

— Regele porunceşte peste tot... Ordinul regelui!

Lacheul se înfioră şi lăsă capul jos.

— Iertaţi-mă, domnule, spuse el, tremurînd din toate încheieturile, dar eu nu sînt decît un biet servitor, aşa că nu-mi pot îngădui să vă deschid uşa doamnei prinţese, daţi-mi voie să trezesc un şambelan.

— Şambelanii au obiceiul să se culce la unsprezece, aici, la Chantilly?

— A fost vînătoare toată ziua, se bîlbîi lacheul.

„Sigur că da, murmură Canolles, sigur că au nevoie de timp ca să-l îmbrace pe vreunul în şambelan".

Apoi, tare:

— Foarte bine, spuse el, du-te, am să aştept.

Lacheul plecă în goană şi alarmă întreg castelul, în care Pompée, înspăimîntat de întîlnirea sa neplăcută, semănase o teamă de nespus.

Rămas singur, Canolles, îşi ascuţi auzul şi deschise mai bine ochii.

Auzi atunci alergătură prin saloane şi pe coridoare şi văzu, la licărirea unei lumini slabe, oameni înarmaţi cu muschete aşezîndu-se pe la colţurile scărilor; în sfîrşit, simţi, pretutindeni, un murmur ameninţător înlocuind liniştea uluitoare care stăpînise, cu un moment mai înainte, tot castelul.

Canolles duse mîna la fluier şi se apropie de o fereastră prin geamurile căreia zări, desprinzîndu-se ca o masă întunecoasă de nori, vîrfurile copacilor la rădăcinile cărora aşezase la pîndă cei două sute de oameni pe care îi adusese cu el.

„Nu, se răzgîndi el, asta ar duce la luptă şi eu n-aş avea de cîştigat, e mai bine să aştept, cel mai rău lucru care mi se poate întîmpla, dacă aştept, e să fiu asasinat, pe cînd dacă m-aş grăbi aş putea s-o pierd..."

Abia îşi terminase gîndul, cînd văzu că se deschise o uşă şi că apare un nou personaj.

— Doamna prinţesă nu poate fi văzută, spuse acesta cu o grabă care nu-i mai îngădui să-l salute pe gentilom, este în pat şi a interzis oricui ar fi să intre la dînsa.

— Dar tu cine eşti? spuse Canolles tutuindu-l pe acest ciudat personaj, şi cine ţi-a dat voie să vorbeşti cu un gentilom, cu pălăria pe cap?

Şi cu vîrful bastonului, Canolles zvîrli cît colo pălăria interlocutorului său.

— Domnule, strigă acesta făcînd cu mîndrie un pas înapoi.

— Te-am întrebat cine eşti, spuse Canolles.

— Eu sînt... răspunse acesta, eu sînt, după cum puteţi vedea după uniforma pe care o port, eu sînt căpitanul gărzii alteţei sale.

Canolles zîmbi.

În adevăr, el avusese timp să aprecieze dintr-o privire că avea de-a face cu vreun chelar pîntecos ca sticlele de care se îngrijea, cu vreun Vatel prosper, încorsetat într-o uniformă de ofiţer pe care lipsa de timp sau pîntecul prea mare, nu-i dăduse posibilitatea s-o închidă la toţi nasturii.

— Bine, domnule căpitan de gardă, ridică-ţi pălăria de pe jos şi răspunde-mi, spuse Canolles.

Căpitanul execută prima parte a poruncii primite de la Canolles, ca omul care a studiat cunoscuta maximă militară: ca să ştii să comanzi, trebuie să ştii să execuţi.

— Căpitan de gardă! adăugă Canolles. Drace! iată un post foarte frumos.

— Da, domnule, foarte frumos, desigur, şi altceva? zise individul începînd să-şi dea aere.

— Nu te umfla atît în pene, domnule căpitan, că o să-ţi crape haina şi o să-ţi cadă pantalonii pe vine, ceea ce va fi foarte dizgraţios.

— Dar, în sfîrşit, dumneavostră cine sînteţi, domnule? întrebă presupusul căpitan la rîndul său.

— Domnule, am să imit exemplul de bună cuviinţă pe care mi l-ai dat şi voi răspunde la întrebarea pe care mi-ai pus-o cum mi-ai răspuns şi tu la întrebarea mea. Sînt căpitan în Navailles, şi vin în numele regelui

ca ambasador investit cu un caracter paşnic sau violent şi voi folosi pe unul sau pe celălalt din cele două caractere după cum se va asculta sau nu se va asculta de ordinul majestăţii sale.

— Violent, domule! strigă falsul căpitan... Un caracter violent aţi spus?...

— Foarte violent, vă previn. Chiar în faţa alteţei sale.

— Domnule nu încercaţi cu forţa, am cincizeci de oameni înarmaţi, gata să răzbune onoarea alteţei sale.

Canolles nu voi să spună că cei cincizeci de oameni nu erau decît nişte lachei sau ajutoare de bucătari, demni să slujească sub un asemenea şef, iar cît priveşte onoarea prinţesei, aceasta gonea împreună cu prinţesa pe drumul care ducea la Bordeaux.

Răspunse însă cu acel sînge rece mai intimidant decît o ameninţare, firesc oamenilor curajoşi, obişnuiţi cu pericolele:

— Dacă dumneata ai cincizeci de oameni, domnule căpitan, eu am două sute de soldaţi care constituie avangarda unei armate regale. Te gîndeşti să te revolţi făţiş împotriva majestăţii sale?

— Nu, domnule, nu! răspunse repede grăsunul, foarte umilit; să mă ferească Dumnezeu! dar vă rog să fiţi martor că eu nu cedez decît la forţă.

— Iată cel mai puţin lucru pe care ţi-l datorez în calitate de confrate.

— Ei bine, am să vă conduc la doamna prinţesă-mamă, care încă n-a adormit.

Canolles nu trebui să se gîndească prea mult pentru a-şi da seama de înfricoşătorul pericol pe care i-l oferea această cursă, dar ieşi repede din această capcană datorită puterii absolute pe care o avea.

— N-am ordin s-o văd pe doamna prinţesă-mamă, ci pe doamna prinţesă tînără.

Căpitanul gărzilor îşi plecă încă o dată capul, se retrase de-a-ndărătelea cu picioarele lui groase tîrînd sabia pe parchet după el şi trecu plin de măreţie pe uşa pe care intrase, printre cele două santinele care tremuraseră în tot timpul acestei scene şi care la vestea că soseau două sute de oameni, erau gata să fugă din post, prea puţin dispuşi să devină martiri ai devotamentului, în timpul devastării castelului Chantilly.

Zece minute mai tîrziu, căpitanul, însoţit de doi soldaţi, revenea cu multe temenele ca să-l conducă pe Canolles la prinţesă, în camera căreia fu introdus fără nici o altă întîrziere.

Canolles recunoscu apartamentul, mobilele, patul, pînă şi parfumul care îi rămăsese în nări. Dar căută zadarnic două obiecte: portretul adevăratei prinţese, pe care îl observase cînd făcuse prima vizită şi care îi strecurase în minte pentru prima dată ideea unei şiretenii

cu care voiau să-l păcălească şi figura falsei prinţese, pentru care făcuse un atît de mare sacrificiu. Dintr-o precauţiune destul de tardivă portretul fusese ridicat şi, desigur, tocmai din cauza acestei precauţiuni, figura persoanei din pat era întoarsă spre perete cu o necuviinţă cu adevărat princiară.

Două femei stăteau în picioare, lîngă ea, în spaţiul dintre pat şi perete.

Gentilomul ar fi trecut peste această lipsă de consideraţie, dar pentru că se temea ca printr-o nouă substituire să nu fi fugit şi doamna Cambes, cum fugise prinţesa, părul i se făcu măciucă de teamă şi de aceea voi să se asigure neîntîrziat de identitatea persoanei care era în pat, uzînd, în acest scop, de puterea supremă cu care era investită misiunea pe care o primise.

— Doamnă, spuse el înclinîndu-se la pămînt, cer iertare alteţei voastre că mă prezint în felul acesta în faţa-sa şi mai ales după ce i-am dat cuvîntul că voi aştepta ordinele sale, însă am auzit o mare zarvă prin castel şi...

Persoana din pat tresări, dar nu răspunse. Canolles căută să găsească vreun semn după care să poată recunoaşte că ea era aceea pe care o căuta şi pe care o avea înaintea ochilor, dar scufundată în valurile de dantele, în grosimea moale a plapumei de puf şi printre perdelele patului, îi fu peste putinţă să recunoască altceva decît forma unei persoane culcate.

— Şi, continuă Canolles, mă simt obligat faţă de mine însumi să mă asigur că în patul acesta se găseşte aceeaşi persoană cu care am avut cinstea să vorbesc acum o jumătate de oră.

De data aceasta n-a fost numai o tresărire, ci o adevărată mişcare de groază. Mişcarea aceasta nu-i scăpă lui Canolles care se înfricoşă.

„Dacă m-a înşelat, îşi zise el, dacă în ciuda cuvîntului de onoare pe care mi l-a dat, a fugit, ies din castel, încalec, trec în fruntea celor două sute de oameni ai mei şi-i prind pe fugari, cu riscul de a da foc la treizeci de sate ca să-mi luminez drumul".

Canolles mai aşteptă un moment, dar persoana culcată nici nu răspunse, nici nu se întoarse; era evident că urmărea să cîştige timp.

— Doamnă, spuse Canolles în cele din urmă, cu o nerăbdare pe care nu mai avea curaj s-o ascundă, o rog pe alteţa voastră să-şi aducă aminte că sînt trimisul regelui şi că în numele regelui cer să-i văd faţa.

— Oh! asta este o adevărată închiziţie insuportabilă, spuse atunci o voce tremurîndă care făcu să tresalte de bucurie inima tînărului ofiţer căci recunoscuse timbrul unei voci pe care nici o altă voce nu o putea imita. Dacă este aşa cum spuneţi, domnule, că regele vă forţează să vă purtaţi în felul acesta, asta este datorită faptului că regele este doar un copil care nu cunoaşte încă îndatoririle unui gentilom; a sili o femeie

să-şi arate faţa, este aceeaşi insultă ca şi cînd i s-ar smulge masca de pe faţă.

— Doamnă, este un cuvînt în faţa căruia se pleacă şi femeile cînd acest cuvînt vine din partea regilor şi regii înşişi cînd cuvîntul vine din partea soartei: trebuie.

— Ei bine! pentru că trebuie, spuse tînăra, pentru că sînt singură şi fără apărare în faţa ordinului regelui şi a pretenţiei trimisului său, mă supun, domnule, priviţi-mă.

Atunci o mişcare bruscă dădu la o parte pernele, cuverturile şi dantelele care o ascundeau pe frumoasa asediată şi prin spărtura improvizată care se formase apăru, roşu de ruşine, mai mult decît de indignare, capul blond şi figura încîntătoare pe care vocea le anunţase mai dinainte. Cu privirea grăbită a omului obişnuit să-şi dea seama de situaţii dacă nu identice cel puţin asemănătoare, Canolles se asigură că nu din cauza mîniei priveau în jos ochii aceştia umbriţi de gene catifelate sau tremura mîna aceasta albă care ţinea strîns, pe un gît de sidef, o bogăţie de păr rebel şi pînza fină a cearceafului parfumat.

Falsa prinţesă rămase un moment în această poziţie pe care ea ar fi vrut-o ameninţătoare dar care nu era decît iritată, în timp ce Canolles o privea cu răsuflarea tăiată, apăsîndu-şi cu mîinile bătăile inimii încărcată de bucurie.

— Ei, bine! domnule, spuse frumoasa persecutată, după cîteva secunde, umilirea este foarte mare. M-aţi privit destul? Da? Nu-i aşa că triumful dumneavoastră este complet? Ei bine, fiţi un învingător generos şi retrageţi-vă.

— Aş vrea, doamnă, dar trebuie să-mi îndeplinesc instrucţiunile pînă la capăt. Pînă acum nu mi-am îndeplinit decît partea din misiune care privea pe alteţa voastră, dar nu e destul să vă văd numai pe dumneavoastră, acum trebuie să-l văd şi pe domnul duce d'Enghien.

După aceste cuvinte pronunţate cu tonul unui om care ştie că are dreptul să comande şi care vrea să fie ascultat, urmă o tăcere îngrozitoare. Falsa prinţesă se înălţă, sprijinindu-se în mîini şi fixă asupra lui Canolles una dintre acele priviri ciudate care se pare că nu-i aparţineau decît ei, atît de multe cuprindeau în ele. Parcă voia să spună: m-ai recunoscut? ştii cine sînt cu adevărat? Şi dacă ştii, te rog cruţă-mă, eşti cel mai puternic, fie-ţi milă de mine!

Canolles înţelese tot ce voia să spună privirea, dar se opuse seducătoarei elocinţe şi răspunse privirii cu vocea:

— Imposibil, doamnă, spuse el, ordinul este categoric.

— Fie întru totul, cum o doriţi , domnule, pentru că nu aveţi nici un respect nici pentru poziţie, nici pentru rang. Duceţi-vă, doamnele acestea vă vor conduce la prinţul, fiul meu.

— Doamnele acestea n-ar putea ca în loc să mă conducă pe mine la fiul dumneavoastră, să vă aducă fiul lîngă dumneavoastră?

Mi se pare că asta ar fi infinit mai bine, spuse Canolles.

— De ce, domnule? întrebă falsa prinţesă, vizibil mai îngrijorată de această nouă cerere decît de toate cererile de pînă acum.

— Pentru că în timpul acesta, voi împărtăşi alteţei voastre o parte din misiunea mea, pe care nu o pot comunica decît numai dumneavoastră.

— Numai mie?

— Numai dumneavoastră, răspunse Canolles, cu o plecăciune mult mai adîncă decît le făcuse pînă acum.

De data aceasta, privirea prinţesei, care trecuse de la demnitate la rugăminte şi de la rugăminte la nelinişte, se opri asupra lui Canolles, cu fixitatea groazei.

— De ce, doamnă, vă înspăimîntă atît de mult o convorbire numai între noi doi? întrebă Canolles. Oare nu sînteţi dumneavoastră prinţesă şi eu gentilom?

— Ba da, domnule, aveţi dreptate, n-am făcut bine că m-am temut. Cu toate că am plăcerea să vă văd pentru prima dată, totuşi zvonul despre curtoazie şi cinstea dumneavoastră au ajuns pînă la mine. Duceţi-vă, doamnelor, să-l căutaţi pe domnul duce d'Enghien şi reveniţi împreună cu el.

Cele două femei părăsiră spaţiul dintre perete şi pat, se îndreptară spre uşă şi, acolo, se întoarseră spre prinţesă ca pentru a o mai întreba o dată dacă ordinul era adevărat, dar la un semn care întărea cuvintele stăpînei lor, sau cel puţin al celei care îi ţinea locul, femeile ieşiră.

Canolles le urmări cu privirea pînă ce văzu uşa închinzîndu-se în urma lor, apoi îşi îndreptă spre falsa prinţesă ochii strălucind de fericire.

— Haideţi, spuneţi-mi domnule de Canolles, de ce mă persecutaţi atît? spuse aceasta, aşezîndu-se în capul oaselor şi încrucişîndu-şi braţele.

Dar spunînd acestea, ea îl privea pe tînărul ofiţer, nu cu privirea aceea mîndră de prinţesă, pe care o încercase fără succes, ci, dimpotrivă, cu o expresie atît de duioasă şi de plină de înţeles, încît toate amănuntele încîntătoare de la prima lor întrevedere, toate episoadele tulburătoare, toate amintirile acestei iubiri născînde năvăliră deodată, învăluind inima baronului în aburi parfumaţi.

— Doamnă, spuse el apropiindu-se de pat, eu urmăresc, în numele regelui, pe doamna de Condé şi nu pe dumneavoastră, care nu sînteţi doamna prinţesă.

Cea căreia i se adresaseră aceste cuvinte scoase un strigăt uşor, se îngălbeni şi-şi apăsă mîna pe inimă.

— Ce vreţi să spuneţi, domnule? şi cine credeţi că sînt? întrebă ea.

— Oh, Cît despre asta, sînt foarte încurcat să vă explic, căci aproape că aş jura că sînteţi cel mai încîntător viconte, dacă n-aţi fi cea mai adorabilă vicontesă.

— Domnule, spuse falsa prinţesă, sperînd să se impună lui Canolles făcînd apel la demnitatea lui, domnule, din tot ce-mi spuneţi, nu înţeleg decît un singur lucru, anume că nu mă respectaţi, că mă insultaţi.

— Doamnă, răspunse repede Canolles, nu poţi fi lipsit de respect faţă de Dumnezeu, pentru că-l adori; nu pot fi insultaţi îngerii, pentru că în faţa lor te aşezi în genunchi.

La aceste cuvinte, Canolles se înclină de parcă ar fi vrut să se aşeze în genunchi.

— Domnule, spuse vicontesa, oprindu-l pe Caolles, prinţesa de Condée nu poate îngădui...

— Doamnă, la ora aceasta prinţesa de Condé goneşte spre Bordeaux călare pe un cal bun, alături de domnul Vialas, scutierul său şi de domnul Lenet, consilierul său, cu gentilomii şi căpitanii săi, în sfîrşit, cu întreaga sa casă, şi nu are nici o legătură cu ceea ce se petrece în momentul acesta între baronul de Canolles şi vicontele sau vicontesa de Cambes.

— Ce tot spuneţi, domnule? Sînteţi nebun?

— Nu, doamnă, spun numai ce am văzut şi povestesc ce-am auzit.

— Atunci, dacă aţi văzut şi aţi auzit ceea ce spuneţi, înseamnă că misiunea dumneavoastră e terminată.

— Credeţi, doamnă? Aşadar, trebuie să mă întorc la Paris şi să mărturisesc reginei că pentru a nu displace unei femei pe care o iubeam (nu spun nici un nume, doamnă, aşa că nu mă priviţi cu mînie), i-am nesocotit ordinul, i-am permis duşmancei sale să fugă şi am închis ochii la tot ce am văzut, am trădat, în sfîrşit, da, acesta e cuvîntul, am trădat cauza regelui meu, nu?...

Contesa păru mişcată şi-l privi pe baron cu o compătimire aproape duioasă.

— Dar n-aveţi cea mai bună scuză dintre toate, imposibilitatea? Aţi fi putut opri, singur, escorta atît de importantă a doamnei prinţese? Vi s-a ordonat să vă luptaţi singur cu cinzeci de gentilomi?

— Nu eram singur, doamnă, spuse Canolles dînd din cap, am avut şi mai am şi acum, acolo în pădure, la cinci sute de paşi de aici, două sute de soldaţi pe care pot să-i aduc şi să-i chem la mine cu un singur fluierat, aşa că mi-ar fi fost foarte uşor s-o arestez pe doamna prinţesă căci, din cîte am văzut, n-ar fi ripostat, vă asigur. Apoi dacă escorta mea ar fi fost, să zicem, mai slabă decît escorta sa, în loc de patru ori mai puternică, eu puteam să mă lupt, puteam să mor luptîndu-mă; aceasta mi-ar fi fost tot atît de uşor, pe cît mi-ar fi de plăcut să ating această mînă dacă aş îndrăzni, continuă tînărul înclinîndu-se foarte adînc.

În adevăr, mîna aceasta, asupra căreia baronul își fixase ochii înflăcărați, această mînă fină, plinuță și albă, această mînă inteligentă, rămăsese afară din pat și palpita la fiecare cuvînt al tînărului. Orbită și ea de această electricitate a dragostei ale cărei efecte le simțise în micul han de la Jaulnay, vicontesa nu-și aduse aminte că trebuia să-și retragă mîna care îi oferise lui Canolles o posibilitate de comparație atît de fericită; așa că mîna fu uitată iar tînărul puse un genunchi în pămînt și-și apăsă buzele cu o timidă voluptate pe mîna care, la atingerea buzelor sale se retrase de parcă ar fi fost atinsă cu un fier înroșit.

— Mulțumesc, domnule de Canolles, vă mulțumesc din toată inima pentru ce ați făcut pentru mine, spuse tînăra femeie, fiți convins că nu o voi uita niciodată. Însă dublați prețul serviciului pe care mi-l faceți, apreciind poziția în care mă aflu, și retrageți-vă. Nu trebuie, oare, să ne despărțim, pentru că v-ați terminat misiunea?

Acest „să ne", pronunțat cu o intonație atît de dulce, încît părea că închide în ea o nuanță de regret, făcu să tresară pînă și cele mai adînci cute din sufletul lui Canolles. În adevăr, durerea se întîlnește aproape întotdeauna la baza marilor bucurii.

— Mă voi supune doamnă, dar trebuie să vă spun, nu ca să mă supun, dar ca să vă înlătur o remușcare pe care ați putea-o vedea: dacă vă dau ascultare, poate sînt pierdut. Din momentul cînd îmi voi mărturisi greșeala sau nu voi avea aerul că am fost înșelat de viclenia dumneavoastră, devin victima îngăduinței mele... Voi fi declarat trădător, voi fi aruncat în închisoare... sau executat; și este foarte simplu, pentru că am trădat...

Claire scoase un țipăt și apucă mîna lui Canolles, dar o lăsă repede să-i cadă cu o încîntătoare stinghereală.

— Atunci, ce-o să ne facem?

Inima tînărului se umflă, acest fericit, „ce-o să ne facem" era, hotărît lucru, formula favorită a doamnei de Cambes.

— Să vă pierd? pe dumneavoastră, atît de bun și de generos, cotinuă ea. Să vă pierd? cu? ah! niciodată! Cu ce preț aș putea să vă salvez? Vorbiți! vorbiți!

— Ar trebui, doamnă, să-mi permiteți să-mi joc rolul pînă la capăt, ar trebui, așa cum v-am mai spus, să par păcălit de viclenia dumneavoastră și să raportez domnului de Mazarin ceea ce văd, nu ceea ce știu.

— Da, însă dacă s-ar ști că faceți toate acestea pentru mine, dacă s-ar afla că ne-am mai întîlnit, că m-ați mai văzut eu aș fi pierdută, la rîndul meu, gîndiți-vă!

— Doamnă, spuse Canolles cu o melancolie jucată perfect, după aerul dumneavoastră atît de rece, după seriozitatea dumneavoastră pe care v-o păstrați chiar și în prezența mea, nu cred că o să lăsați să vă scape un secret care de altfel, în inima dumneavoastră, nici nu există.

Claire tăcu, însă o privire grăbită, un surîs imperceptibil îi scăpară frumoasei prizoniere, îi răspunseră lui Canolles în aşa fel ca să-l facă cel mai fericit dintre muritori.

— Să rămîn? spuse el cu un surîs cald.

— Dacă trebuie! răspunse vicontesa.

— Atunci trebuie să-i scriu domnului de Mazarin.

— Da, duceţi-vă.

— Cum adică?

— V-am spus să vă duceţi să-i scrieţi.

— Nu e cazul, trebuie să-i scriu de aici, din camera dumneavoastră. Trebuie să-mi datez scrisoarea de la picioarele patului dumneavoastră lată, doamnă, instrucţiunile pe care le-am primit, citiţi-le...

Şi Canolles prezentă viconetesei o hîrtie pe care citi:

„Domnul baron de Canolles nu va slăbi din ochi pe doamna prinţesă şi pe domnul duce d'Enghien, fiul său".

— Nu va slăbi din ochi, spuse Canolles.

— Da, nu va slăbi din ochi, aşa scrie.

Claire înţelese atunci tot folosul pe care l-ar fi putut trage Canolles din asemenea instrucţiuni, dar înţelese şi ce serviciu îi făcea prinţesei, prelungind, în ceea ce o privea, eroarea curţii.

— Scrieţi-i, spuse ea cu aerul unei femei resemnate.

Canolles o întrebă din ochi şi ea, tot din ochi, îi arătă o trusă cu tot ce trebuia pentru scris. Tînărul scoase de acolo o foaie de hîrtie, pana şi cerneala, le puse pe o masă, trase masa cît mai aproape de pat, ceru permisiunea, să se aşeze, de parcă Claire ar fi fost doamna prinţesă, şi-i scrise lui Mazarin următoarea scrisoare:

„Monseniore",

„Am ajuns la castelul Chantilly la orele nouă seara şi vedeţi că am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, pentru că am avut onoarea să-mi iau rămas bun de la eminenţa voastră, la orele şase şi jumătate.

Pe cele două prinţese le-am găsit în pat: doamna prinţesă-mamă, destul de grav bolnavă, doamna prinţesă obosită din cauza unei mari vînători pe care a făcut-o în cursul zilei.

Potrivit instrucţiunilor eminenţei voastre, m-am prezentat la cele două prinţese, care au invitat imediat oaspeţii să plece. În acest moment eu nu slăbesc din ochi pe doamna prinţesă şi pe fiul său".

— Şi pe fiul său, repetă Canolles întorcîndu-se către vicontesă. La dracul mi se pare că mint deşi n-aş vrea s-o fac.

— Fiţi liniştită, răspunse Claire rîzînd, dacă nu l-aţi văzut încă pe fiul meu, îl veţi vedea în curînd.

— Şi pe fiul său, cotinuă Canolles, rîzînd.

„Am onoarea să vă scriu această scrisoare chiar din camera doamnei prințese și stînd la capul patului său".

Semnă. După aceea ceru respectuos permisiunea lui Claire, apoi trase de cordonul soneriei: un servitor intră.

— Cheamă-mi valetul, spuse Canolles, și anunță-mă cînd va fi în anticameră.

Cinci minute mai tîrziu, domnul baron de Canolles era anunțat că valetul său aștepta la datorie.

— Uite, spuse Canolles, dă biletul acesta ofițerului care comandă cei două sute de oameni ai mei, spune-i să-l expedieze la Paris printr-un curier urgent.

— Dar domnule baron, răspunse Castorin căruia un asemenea comision dat în miez de noapte i se părea un lucru dintre cele mai neplăcute de executat, cred că v-am spus că domnul Pompée m-a angajat în serviciul doamnei prințese.

— Chiar în numele doamnei prințese îți dau acest ordin. Alteța voastră binevoiește să-mi confirme cuvintele? spuse Canolles întorcîndu-se. Ea știe cît este de important ca această scrisoare să fie predată chiar acum.

— Du-te, spuse falsa prințesă pe un ton și cu un gest plin de demnitate.

Castorin se înclină pînă la pămînt și plecă.

— Acum, spuse Claire întinzînd spre Canolles mîinile ei micuțe, împreunate ca pentru rugăciune, acum o să vă retrageți, nu-i așa?

— Iertați-mă, răspunse Canolles, dar fiul dumneavoastră, doamnă?

— Adevărat, răspunse, Claire surîzînd o să-l vedeți îndată.

În adevăr, abia termină doamna de Cambes aceste cuvinte, că se auzi o zgîrietură la ușă, după obiceiul vremii. Modă pe care o introdusese cardinalul de Richelieu, din dragostea lui pentru pisici. Cît durase lunga lui perioadă de putere, se zgîriase, deci, la ușa domnului de Richelieu, apoi la ușa domnului de Chavigny, care avusese dreptul la această succesiune, chiar dacă îi revenise numai cu titlu de moștenitor natural; și apoi, în cele din urmă la ușa domnului de Mazarin. Se putea, deci, zgîria tot așa de bine și la ușa doamnei prințese.

— Vin, spuse doamna de Cambes.

— Bine... atunci îmi reiau înfățișarea oficială.

Și Canolles îndepărtă masa, trase scaunul, își puse pălăria și se retrase, respectuos, în picioare, la patru pași de patul prințesei.

— Intrați, spuse vicontesa.

Îndată intră în cameră, cel mai ceremonios cortegiu care s-a putut vedea vreodată. Erau femei, ofițeri, șambelani, tot serviciul obișnuit al prințesei.

— Doamnă, spuse primul valet, monseniorul duce d'Enghien a fost trezit şi poate primi pe mesagerul majestăţii sale.

O privire a lui Canolles spre doamna de Cambes vorbi mai clar decît ar fi putut-o face prin glas:

— Aşa ne-a fost vorba?

Privirea aceasta, care purta în ea toate rugăminţile unei inimi disperate, fu înţeleasă de minune şi desigur că din recunoştinţă pentru tot ce făcuse Canolles şi poate şi puţin pentru a folosi acea maliţiozitate ascunsă permanent chiar şi în străfundul celor mai bune inimi feminine:

— Aduceţi aici pe domnul duce d'Enghien, spuse ea. Domnul va vedea pe fiul meu în prezenţa mea.

Ordinul se execută în grabă şi un moment mai tîrziu, tînărul fu adus în camera prinţesei.

Am spus că pe cînd urmărea ultimele pregătiri ale plecării doamnei prinţese, baronul văzuse pe tînărul prinţ jucîndu-se şi alergînd, însă nu-i putuse vedea figura, Canolles observase numai că era îmbrăcat într-un simplu costum de vînătoare. Se gîndi, deci, că nu fusese îmbrăcat pentru el cu acest splendid costum cu care se prezenta acum în faţa sa. Impresia pe care şi-o făcuse că prinţul plecase împreună cu mama sa, se transforma în certitudine. Îl examină cîtva timp, în tăcere, pe moştenitorul ilustrei familii de Condé, şi fără să lipsească nimic din respectul întipărit în întreaga lui fiinţă, lăsă să-i apară pe buze un imperceptibil surîs ironic.

— Sînt prea fericit să mi se acorde onoarea de a prezenta omagiile mele monseniorului duce d'Enghien, spuse Canolles, înclinîndu-se.

Doamna de Cambes, asupra căreia copilul îşi ţinea aţintită privirea, îi făcu semn să salute din cap şi cum i se părea că baronul urmărea toate amănuntele acestei scene cu un aer maliţios:

— Fiul meu, spuse ea cu un aer răutăcios care îl făcu pe mesagerul regal să se cutremure, căci ghicea după mişcarea buzelor vicontesei că avea să fie victima unei trădări femeieşti, fiul meu, ofiţerul care stă în faţa dumitale este domnul de Canolles, trimisul majestăţii sale. Întindeţi-vă mîna ca să v-o sărute domnul de Canolles.

La cest ordin, Pierrot, dresat cum se cuvine de Lenet, care se însărcinase cu educaţia copilului, aşa cum îi promisese doamnei prinţese, întinse mîna, care n-avusese nici timpul, nici posibilitatea să se transforme într-o mînă de gentilom, iar lui Canolles îi fu foarte greu să pună un sărut pe această mînă, în mijlocul rîsetelor înfundate ale celor de faţă; mai ales că-şi dăduse seama că nu avea de-a face cu o mînă de nobil.

„Ah! doamnă de Cambes, murmură Canolles, ai să-mi plăteşti scump sărutul acesta!".

Şi se înclină adînc în faţa lui Pierrot pentru a-i mulţumi de onoarea pe care i-o făcuse.

Apoi, dîndu-şi seama că după această încercare, ultima din program, i-ar fi fost cu neputinţă să mai rămînă în camera unei femei spuse:

— Doamnă, mi-am îndeplinit misiunea mea pentru astă seară, îmi mai rămîne doar să vă cer permisiunea de a mă retrage.

— Duceţi-vă, domnule, spuse Claire, după cum vedeţi sîntem foarte liniştiţi. Şi dumneavoastră puteţi dormi liniştit.

— Mai înainte, doamnă, îmi mai rămîne să vă solicit o favoare.

— Care anume? întrebă doamna de Cambes destul de neliniştită, căci înţelesese, după intonaţia din vocea baronului, că se pregătea să-şi ia revanşa.

— Să-mi acordaţi aceeaşi favoare pe care am primit-o din partea prinţului, fiul dumneavoastră.

De data asta vicontesa căzuse în cursă... Nu exista nici o posibilitate să-i refuze unui ofiţer al regelui favoarea ceremonioasă pe care o cerea astfel, în faţa tuturor. Aşa că doamna de Cambes întinse spre Canolles o mînă tremurîndă.

Baronul se îndreptă spre pat de parcă s-ar fi apropiat de tronul unei regine, prinse cu vîrful degetelor mîna care i se întindea, puse un genunchi în pămînt şi depuse, pe această piele fină, albă şi tremurîndă, un sărut lung, pe care cei de faţă îl atribuiră respectului.

— Mi-aţi promis, ba chiar mi-aţi jurat că nu veţi părăsi castelul fără să mă fi prevenit. Contez pe promisiunea dumneavoastră şi pe jurămîntul pe care mi l-aţi făcut, spuse încet Canolles, ridicîndu-se.

— Fiţi convins, domnule, spuse doamna de Cambes, căzînd pe perne, aproape leşinată.

Canolles, căruia inflexiunea îi dădu fiori, încercă zadarnic să găsească în ochii frumoasei prizoniere, confirmarea speranţei pe care i-o dăduse această inflexiune.

Dar ochii vicontesei erau închişi.

Canolles îşi aminti că în cuferele închise sînt păstrate cele mai preţioase comori şi se retrase cu inima plutind în paradis.

Să amintim cum şi-a petrecut gentilomul toată noaptea; să spunem că veghea şi somnul n-au fost pentru el decît un lung vis în timpul căruia trăia şi retrăia în gînd toate amănuntele acestei aventuri fantastice care îl făcea posesorul celei mai preţioase comori pe care un avar a putut-o găzdui vreodată sub aripile inimii lui; să vorbim despre proiectele pe care şi le făcuse pentru a supune viitorul calculelor dragostei sale şi capriciilor fanteziei lui; să vorbim despre justificările pe care şi le dădea lui însuşi pentru a se convinge că făcuse bine ceea ce făcuse, ar fi imposibil, nebunia fiind obositoare pentru orice minte în afară de mintea unui nebun.

Canolles adormise tîrziu, dacă somn se poate numi delirul agitat care urmă zilei din ajun; şi totuşi abia începuse lumina zilei să poleiască

vîrfurile înalte ale plopilor, fără să fi avut timpul să coboare pînă la suprafaţa locurilor liniştite unde dorm nuferii cu frunze largi, ale căror flori nu se deschid decît la căldura soarelui, că baronul de Canolles sări din pat,se îmbrăcă în grabă şi ieşi în grădină. Primul său drum îl făcu spre aripa castelului unde locuia prinţesa şi prima privire fu spre fereastra camerei sale. Fie că prizoniera nu adormise încă, fie că se şi trezise, o lumină mai puternică decît a lămpii de noapte, roşea perdele de damasc trase la ferastră. Canolles se opri cînd văzu aceasta şi într-o clipă mintea lui se umplu de o mulţime de presupuneri nesăbuite şi fără să-şi mai prelungească plimbarea, se aşeză în spatele soclului unei statui unde se putea ascunde destul de bine şi începu, singur şi cu himera lui, acel etern dialog al inimilor îndrăgostite care găsesc obiectul iubit în toate emanaţiile poetice ale naturii.

Abia trecuse o jumătate de oră de cînd se găsea la postul său de observaţie, ţinîndu-şi privirea aţintită asupra ferestrei prin faţa căreia toată lumea ar fi trecut indiferentă, cînd observă că se deschide o fereastră de la galerie şi că în spaţiul lăsat liber se încadrează aproape în acelaşi timp figura cinstită a jupinului Pompée. Tot ce avea legătură cu vicontesa îi inspira lui Canolles un mare interes, aşa că îşi trecu privirea de la fereastra aceea atît de atrăgătoare pentru el, la fereastra care se deschisese şi i se păru că Pompée încearcă să lege cu el o corespondenţă prin semne. La început Canolles se îndoi că semnele acelea îi erau adresate lui şi se uită împrejur ca să se convingă, dar Pompée care observă nesiguranţa baronului, însoţi semnele pe care le făcea de un fluierat apelativ care ar fi putut părea destul de puţin convenabil din partea unui scutier faţă de un ambasador al majestăţii sale regelui Franţei, însă acest fluierat avea ca scuză un soi de punct alb aproape imperceptibil pentru orice privire, afară de a unui îndrăgostit, care recunoscu îndată că punctul acela alb era un biletel.

„Un bilet! îşi spuse, Canolles: îmi scrie, ce-o fi asta?".

Şi se apropie tremurînd, deşi prima mişcare fusese o mişcare de bucurie, însă în bucuriile îndrăgostiţilor există o oarecare parte de teamă care face din aceasta cel mai mare farmec: cînd eşti convins de fericirea ta, nu mai eşti fericit.

Pe măsură ce Canolles se apropia, Pompée îndrăznea să arate mai mult biletul; în sfîrşit Pompée întinse braţul, iar Canolles îşi întinse pălăria. După cum se vede cei doi oameni se înţelegeau de minune; primul lăsă biletul să cadă iar al doilea îl prinse cu îndemînare; apoi se înfundă într-o alee umbrită ca să poată citi liniştit, iar Pompée, care se temea să nu răcească, se grăbi să închidă fereastra.

Însă nu se citeşte oricum primul bilet din partea femeii pe care o iubeşti, mai ales cînd biletul acesta neaşteptat n-are nici un motiv să te tulbure cu prezenţa lui, în afară de cazul cînd dă o lovitură fericirii tale.

În adevăr, ce-ar fi avut să-i spună viconetsa, dacă nu se schimbase nimic în genul de program pe care îl stabiliseră amîndoi în ajun? Biletul acesta nu putea conţine, deci, decît vreo veste nefericită.

Canolles era atît de convins de aceasta încît nici măcar n-apropie hîrtia de buze, aşa cum fac de obicei îndrăgostiţii, în asemenea ocazii. Din contră, îl suci, şi-l răsuci, cu o teamă din ce în ce mai mare. Şi, pentru că trebuia totuşi să-l deschidă, odată şi odată, îşi luă inima în dinţi, rupse sigiliul şi citi:

„Domnule, a rămîne mai departe în situaţia în care ne găsim, şi cred că şi dumneavoastră gîndiţi ca şi mine, este un lucru cu totul imposibil; desigur că suferiţi că apăreţi în ochii personalului casei drept un supraveghetor neplăcut: pe de altă parte, aş putea să mă tem, dacă v-aş primi mai bine decît ar fi făcut-o doamna prinţesă în locul meu, să nu se afle că amîndoi jucăm o dublă comedie al cărui sfîrşit ar fi pentru mine pierderea definitivă a reputaţiei".

Canolles îşi şterse fruntea; presentimentele sale nu-l înşelaseră. Cu venirea zilei, această mare vînătoare de fantome, toate visurile aurite dispar. Clătină din cap, suspină şi continuă să citească:

„Prefaceţi-vă că descoperiţi viclenia de care ne-am folosit; pentru a ajunge la această descoperire, există un mijloc foarte simplu pe care am să vi-l procur chiar eu, dacă îmi promiteţi că o să ascultaţi de rugămintea pe care v-o fac. Vedeţi că nu vă ascund cît de mult depind de dumneavoastră. Dacă daţi curs rugăminţii mele, am să fac să vă parvină un portret al meu care poartă numele meu şi are armele mele gravate sub desenul figurii. Veţi spune că aţi găsit acest portret în unul din controalele de noapte pe care le faceţi şi că, datorită acestui portret, aţi recunscout că eu nu eram doamna prinţesă.

Mai e nevoie să vă mai spun că în semn de amintire pentru recunoştinţa ce vă voi păstra în adîncul inimii, dacă plecaţi chiar în dimineaţa aceasta, vă autorizez să păstraţi această miniatură, dacă mai puneţi vreun preţ pe ea?

Părăsiţi-ne, deci, dacă este posibil, fără să mă revedeţi şi veţi duce cu dumneavoastră întreaga mea recunoştinţă, în timp ce, în ceea ce mă priveşte, voi duce cu mine amintirea dumneavoastră ca pe a celui mai nobil şi mai loial dintre gentilomii pe care i-am cunoscut în viaţa mea".

Canolles reciti biletul şi rămase împietrit. Oricîtă bună voinţă ar conţine o scrisoare de concediere, cu oricîtă miere s-ar învălui un refuz sau un rămas bun, rămasul bun, refuzul sau concedierea rămîn totuşi o crudă dezamăgire pentru inimă. Portretul era, desigur, un lucru foarte

plăcut, dar motivul care îl făcea să fie oferit îi lua o mare parte din valoare.

De altfel, la ce era bun portretul cînd originalul este aici, alături, îl avem în mînă şi putem să nu-i dăm drumul?

Da, însă Canolles, care nu se înfricoşase de mînia reginei şi a lui Mazarin, tremura cînd o vedea pe doamna de Cambes încruntîndu-se.

Şi totuşi, cît de mult îl jucase această femeie, mai întîi pe drum, apoi la Chantilly luîndu-i locul doamnei prinţese, apoi ieri, cînd i-a dat o speranţă, pe care i-a luat-o a doua zi! însă din toate aceste decepţii, aceasta din urmă era cea mai dureroasă. Pe drum, nu-l cunoştea şi căuta să se debaraseze de un tovarăş incomod, asta era totul. Luînd locul doamnei de Condé ea se supunea unui ordin, se achita de un rol impus de suzerana sa şi n-ar fi putut face altfel; însă de data aceasta cînd îl cunoştea, după ce păruse că-i apreciază devotamentul, după ce se referise de două ori la „noi" ceea ce făcuse să vibreze cele mai adînci cute ale sufletului tînărului, să se schimbe dintr-o dată; să-şi retragă bunătatea, să-şi renege recunoştinţa, în sfîrşit, să-i scrie o astfel de scrisoare, asta era, pentru Canolles, mai mult decît o cruzime, era aproape o batjocură.

Aşa că se umplu de mînie, de o mînie dureroasă, fără să observe că în spatele perdelelor, unde lampa fusese stinsă de parcă lumina zilei ar fi făcut-o inutilă, o spectatoare, bine ascunsă în dosul draperiilor de damasc, urmărea pantomima disperării sale şi poate că o gusta chiar.

„Da, da, îşi spunea el, însoţindu-şi gîndul de gesturi corespunzătoare cu sentimentul care îl preocupa, da da, este o concediere în toată regula, în toată forma, un mare eveniment încoronat de un deznodămînt vulgar, o speranţă poetică transformată într-o decepţie brutală. Dar, eu n-am de gînd să suport ridicolul care mi s-a pregătit. Prefer ura ei decît această pretinsă recunoştinţă pe care mi-o promite. Cum să mă mai încred acum în promisiunea ei?... Ca şi cum te-ai încrede în constanţa vîntului şi în marea liniştită. Ah! doamnă, doamnă, continuă Canolles privind spre fereastra camerei vicontesei, iată a doua oară că-mi scapi; dar jur că voi mai găsi o situaţie asemănătoare şi a treia oară nu-mi vei mai scăpa.

Şi Canolles se întoarse în camera lui cu gîndul de a se îmbrăca şi a pătrunde, chiar cu forţa, la vicontesă. Dar intrînd în cameră observă că pendula arăta abia ora şapte.

La ora aceea nimeni din castel nu se trezise încă. Canolles se trînti într-un fotoliu şi închise ochii, ca să-şi limpezească ideile şi să alunge, dacă era cu putinţă, vedeniile care se agitau în jurul lui, dar îi redeschidea din cinci în cinci minute ca să se uite la ceas.

Cînd pendula bătu orele opt castelul începu să se trezească, umplîndu-se încetul cu încetul de mişcare şi zgomot.

Canolles mai aşteptă cu mare greutate o jumătate de oră, apoi nemaiavînd răbdare, coborî. În curtea mare a castelului îl întîlni pe Pompée care lua aer şi le povestea lacheilor, care îl înconjurau, despre campaniile din Picardia, sub fostul rege:

— Dumneata eşti intendentul alteţei sale? îi spuse el, ca şi cum îl vedea pe Pompée, acum, pentru întîi dată.

— Da, domnule, replică Pompée uimit.

— Te rog s-o previi pe alteţa sa că vreau să am onoarea să-i prezint respectele mele.

— Dar, domnule, alteţa sa...

— S-a sculat.

— Totuşi...

— Du-te.

— Credeam că plecarea domnului...

— Plecarea mea va depinde de întrevederea pe care o voi avea cu alteţa sa.

— Spun asta pentru că n-am ordin din partea stăpînei mele.

— Şi eu spun aceasta pentru că am ordin din partea regelui.

Şi spunînd aceasta, Canolles lovi cu măreţie în buzunarul de la piept, gest pe care îl adoptă ca cel mai satisfăcător dintre toate cele pe care le făcuse din ajun.

Însă încercînd această lovitură de stat, negociatorul nostru simţea că-l părăseşte curajul. În adevăr, din ajun, importanţa lui scăzuse mult: doamna prinţesă plecase de mai de douăsprezece ore; călătorind toată noaptea trebuie să fi fost acum la douăzeci, douăzeci şi cinci de leghe departe de Chantilly. Orice eforturi le-ar fi cerut Canolles oamenilor săi, nu mai era posibil s-o ajungă şi chiar dacă ar fi ajuns-o, cine ar fi putut spune că, plecată cu o escortă de vreo sută de gentilomi, la ora aceea escorta ei nu era de trei sau patru sute de partizani? Îi mai rămîne, totuşi, lui Canolles, aşa cum o spusese în ajun, posibilitatea de a se lăsa ucis împreună cu oamenii care îl însoţeau, pedepsindu-i prea singeneros pentru capriciile sale amoroase. Dacă în ajun se înşelase asupra sentimentelor doamnei de Cambes faţă de el, dacă emoţia ei nu fusese decît comedie, doamna de Cambes ar fi putut să rîdă de el. Ar fi urmat atunci huiduiala lacheilor, huiduiala soldaţilor ascunşi în pădure, dizgraţie din partea lui Mazarin, mînia reginei şi, peste toate acestea, ruina dragostei sale născînde, pentru că niciodată o femeie nu iubeşte pe cel pe care are intenţia să-l facă de rîs, chiar şi numai pentru o singură clipă.

În timp ce frămînta în minte asemenea gînduri, Pompée se apropie, umilit, şi-l anunţă că doamna prinţesă îl aştepta.

De data aceasta, nu mai era vorba de nici un ceremonial; vicontesa îl aştepta, într-un salonaş, îmbrăcată şi în picioare. Urmele insomniei pe care încercase fără efect să le îndepărteze se întipăriseră pe

încîntătoarea ei figură; o uşoară umbră cafenie îi înconjura ochii, arătînd că ochii aceştia nu se închiseseră deloc sau foarte puţin.

— După cum vedeţi, spuse ea fără să-i lase răgaz să vorbească el cel dintîi, am răspuns dorinţei dumneavoastră în speranţa, trebuie să v-o spun, că această întrevedere va fi ultima şi că, la rîndul dumneavoastră, veţi răspunde dorinţei mele.

— Iertaţi-mă, doamnă, spuse Canolles, însă după întîlnirea noastră de ascară, aş fi sperat mai puţină severitate în pretenţiile dumneavoastră şi credeam că, în schimbul a ceea ce am făcut pentru dumneavoastră şi numai pentru dumneavoastră, pentru că eu pe doamna de Condé, nu o cunosc mă înţelegeţi bine, aţi fi binevoit să mă suportaţi mai mult timp la Chantilly.

— Da, domnule, recunosc, spuse vicontesa, în primul moment... tulburarea legată de poziţia în care mă aflam... măreţia sacrificiului pe care îl făceaţi pentru mine... interesul doamnei prinţese care dorea să cîştige cît mai mult timp, mi-au putut smulge din gură cîteva cuvinte care nu răspundeau gîndului meu; însă în cursul nopţii acesteia am avut timp să mă gîndesc mai bine: o şedere mai îndelungată, a dumneavoastră sau a mea, în acest castel a devenit un lucru imposibil.

— Imposibil, doamnă? spuse Canolles. Uitaţi că totul este posibil celui care vorbeşte în numele regelui?

— Domnule de Canolles, sper că, mai înainte de toate, sînteţi gentilom şi că nu veţi abuza de poziţia în care m-a aşezat devotamentul meu faţă de aţteţa sa.

— Doamnă, răspunse Canolles, mai înainte de toate sînt nebun; aţi văzut bine, ce Dumnezeu! că numai un nebun ar fi putut să facă ce am făcut eu. Ei bine, fie-vă milă de nebunia mea, doamnă; vă rog, nu mă goniţi.

— Atunci voi pleca eu din acest loc, domnule. Eu voi fi aceea care vă va reda datoriei, împotriva dumneavoastră. Vom vedea dacă mă veţi putea reţine cu forţa, dacă ne veţi expune unui scandal pe amîndoi. Nu, nu, domnule, continuă vicontesa cu un accent pe care Canolles îl auzi vibrînd pentru prima dată, nu, vă daţi seama că nu puteţi rămîn veşnic la Chantilly, pentru că, vă amintiţi, sînteţi aşteptat în altă parte.

Cuvîntul acesta care străluci ca un fulger în ochii lui Canolles, îi aminti de scena din hanul lui Biscarros, descoperirea făcută de doamna de Cambes cu Nanon şi atunci totul i se explică.

Insomnia nu fusese provocată de îngrijorarea prezentului, ci de amintirile trecutului. Hotărîrea luată în dimineaţa aceea de a-l evita pe Canolles, nu era rezultatul unei gîndiri, ci expresia geloziei.

Atunci, pentru un moment, între cele două personaje, în picioare, faţă în faţă, se strecură un moment de tăcere, dar în timpul acestei tăceri, fiecare dintre ei asculta cuvîntul propriei sale gîndiri care îi vorbea în piept prin bătăile inimei.

„Geloasă! își spuse Canolles, e geloasă! Oh, din acest moment înțeleg totul. Da, da, vrea să se asigure că o iubesc destul ca să-i sacrific orice altă dragoste! E o încercare!"

La rîndul său doamna de Cambes își spunea:

„Pentru domnul de Canolles eu sînt un amuzament al spiritului, m-a întîlnit desigur, pe drum tocmai în momentul în care era forțat să plece din Guyana și m-a urmărit așa cum urmărește călătorul un spiriduș; însă inima i-a rămas în căsuța aceea înconjurată de copaci, unde se ducea în seara în care l-am întîlnit. Prin urmare e imposibil să țin lîngă mine un om care iubește pe alta și pe care, dacă l-aș vedea mai des, aș avea poate slăbiciunea de a-l iubi. Oh! ar fi nu numai să-mi trădez onoarea, dar să trădez și interesele doamnei prințese și să fiu atît de lașă ca să-l iubesc pe agentul persecutorilor ei".

De aceea strigă deodată, răspunzînd parcă propriilor sale gînduri:

— Nu! nu! trebuie să plecați imediat domnule, căci altfel plec eu.

— Uitați doamnă, spuse Canolles, că am cuvîntul dumneavoastră că nu veți pleca pînă nu mă veți fi anunțat în prealabil despre aceasta.

— Ei bine, vă anunț, domnule că părăsesc castelul chiar în clipa aceasta.

— Și credeți că o voi permite? strigă Canolles.

— Cum? strigă vicontesa, mă veți reține cu forța?

— Nu știu ce am să fac doamnă, însă ceea ce știu este că-mi va fi cu neputință să vă părăsesc.

— Atunci, eu sînt prizoniera dumneavoastră?

— Sînteți o femeie pe care am pierdut-o de două ori și nu vreau s-o mai pierd și a treia oară.

— Atunci, violența!

— Da, doamnă, violența, răspunse Canolles, dacă acesta este singurul mijloc de a vă păstra.

— Oh! strigă doamna de Cambes, ce mulțumire poate fi aceea să păstrezi o femeie care geme, care strigă după libertate, care nu te iubește, care nu te poate suferi!

Canolles tresări și încercă repede să deosebească ce era în vorbă de ce era în gînd.

Înțelese că venise momentul să joace totul pentru totul.

— Doamnă, spuse el, cuvintele pe care le-ați rostit cu nu accent atît de adevărat încît nu e posibil să te înșeli asupra sensului lor, mi-au lămurit toate incertitudinile. Dumneavoastră gemînd, dumneavoastră sclavă? Eu să rețin o femeie care nu mă iubește, care mă detestă! Nu, doamnă, nu, fiți liniștită, nu se va întîmpla așa! Crezusem după fericirea pe care o încercam cînd vă vedeam, crezusem că ați fi putut suporta prezența mea; crezusem, după ce îmi pierdusem stima, liniștea conștiinței, viitorul, onoarea, că poate, m-ați despăgubi pentru acest imens sacrificiu dăruindu-mi cîteva ore pe care, desigur, că nu le voi

mai întîlni niciodată. Totul era posibil dacă m-aţi fi iubit... dacă nu v-aş fi fost indiferent; căci sînteţi bună şi aţi fi făcut din milă, ceea ce alta ar fi făcut din dragoste. Dar nu mai am de-a face cu indiferenţa, ci cu ura: în cazul acesta, este altceva; aveţi dreptate. Iertaţi-mă, doamnă, doar pentru faptul că n-am înţeles că puteţi fi urît cînd iubeşti la disperare. Rămîneţi regină, stăpînă şi liberă în castel şi pretutindeni: eu trebuie să mă retrag şi mă retrag. În zece minute vă veţi recîştiga toată libertatea. Adio, doamnă, adio pentru totdeauna.

Şi cu o tulburare care la început fusese afectată, dar care pînă la urmă devenise reală şi dureroasă, Canolles salută pe doamna de Cambes, făcu stînga-mprejur, căutînd uşa fără să o găsească şi repetînd cuvîntul adio! — adio! cu un accent atît de adînc simţit, încît pornit din inimă mergea la inimă. Adevăratele supărări glăsuiesc asemeni furtunilor.

Doamna de Cambes nu se aştepta la această supunere din partea lui Canolles; ea acumulase puteri pentru luptă, nu pentru victorie de aceea fu impresionată de atîta resemnare amestecată cu dragoste. Şi cum tînărul cu un fel de suspin făcuse cîţiva paşi spre uşă întinzînd mîna la întîmplare simţi deodată o mînă aşezîndu-i-se pe umăr cu o semnificativă apăsare; nu numai că-l atingea, îl oprea.

Se întoarse.

Ea era tot în picioare în faţa lui. Braţul său, întins cu graţie, îi mai atingea încă umărul, iar expresia de demnitate, imprimată un moment pe faţa sa, se topise într-un dulce surîs.

— Ei bine, domnule, spuse ea, iată cum vă supuneţi reginei dumneavoastră! Plecaţi tocmai cînd aveţi ordin să rămîneţi, trădător ce sînteţi!

Canolles scoase un ţipăt, căzu în genunchi şi-şi înfundă fruntea înfierbîntată în mîinile pe care i le întindea vicontesa.

— Oh! Să mori de atîta fericire! strigă el.

— Vai! nu vă bucuraţi încă, spuse vicontesa căci, dacă vă opresc, o fac numai pentru a nu ne despărţi aşa oricum, ca să nu plecaţi cu ideea că sînt o ingrată, ca să îmi restituiţi de bună voie cuvîntul pe care vi l-am dat, pentru că vedeţi în mine din ce în ce mai puţin o prietenă, pentru că partidele opuse pe care le urmăm mă împiedică să fiu altceva pentru dumneavoastră.

— Oh! Dumnezeule! aşadar m-am mai înşelat odată: nu mă iubiţi!

— Să nu vorbim de sentimentele noastre, baroane, ci de pericolul care ne ameninţă pe amîndoi dacă rămînem aici. Haideţi plecaţi! plecaţi sau lăsaţi-mă pe mine să plec, trebuie!

— Ce spuneţi, doamnă!

— Numai adevărul. Lăsaţi-mă aici, întorceţi-vă la Paris, spuneţi-i lui Mazarin, spuneţi-i reginei ce vi s-a întîmplat. Vă voi ajuta cît îmi va fi cu putinţă, numai plecaţi, plecaţi!

— Dar, oare, trebuie să mai repet? că dacă v-aş părăsi, aş muri?

— Nu, nu, nu veţi muri, căci veţi păstra speranţa că ne vom reîntîlni în vremuri mai bune.

— Întîmplarea m-a aruncat pe drumul dumneavoastră, doamnă, sau mai bine-zis v-a plasat pe dumneavoastră de două ori în drumul meu; norocul se va plictisi şi dacă vă părăsesc, n-am să vă mai întîlnesc niciodată.

— Ei bine! Am să vă caut eu.

— Oh! doamnă, cereţi-mi să mor pentru dumneavoastră, moartea e un moment de durere şi atît. Dar nu-mi cereţi să vă părăsesc. Numai la ideea aceasta şi mi se rupe inima. Gîndiţi-vă, abia v-am văzut, abia dacă v-am vorbit.

— Ei bine! dacă vă permit să rămîneţi şi astăzi, toată ziua, dacă mă puteţi vedea şi-mi puteţi vorbi, sînteţi mulţumit, spuneţi?

— Nu promit nimic.

— Atunci, nici eu. Numai că mi-am luat un angajament faţă de dumneavoastră, de a vă preveni despre momentul în care aş intenţiona să plec. Ei bine, plec peste o oră.

— Trebuie să se facă tot ce vreţi? Trebuie să fiţi ascultată în toate privinţele? Trebuie să uit de mine ca să vă urmez orbeşte voinţa? Ei bine! dacă e nevoie de toate acestea, fiţi mulţumită n-aveţi în faţa dumneavoastră decît un sclav gata să vă asculte. Porunciţi, doamnă, porunciţi.

Claire întinse mîna către baron şi cu vocea ei cea mai dulce şi cea mai mîngîietoare:

— O nouă înţelegere în schimbul cuvîntului meu, spuse ea: dacă nu vă părăsesc din clipa aceasta pînă diseară, la ora nouă veţi pleca?

— V-o jur.

— Atunci veniţi: cerul este albastru, şi ne promite o zi încîntătoare; pe iarbă e rouă, în aer plutesc miresme parfumate, în pădure e miros de răşină. Hei, Pompée!

Respectabilul intendent, care desigur că primise ordin să stea lîngă uşă, intră imediat.

— Caii pentru plimbare! spuse doamna de Cambes, cu aerul său de prinţesă, în dimineaţa asta mă duc spre eleşteu şi mă întorc pe la fermă, unde voi prînzi... Mă însoţiţi domnule baron? continuă ea, aceasta intră în atribuţiile dumneavoastră de serviciu, pentru că aţi primit ordin din partea majestăţii sale regina să mă urmăriţi îndeaproape.

Un nor de bucurie nemărginită îl orbi pe tînărul baron şi-l învălui asemeni norilor care, altădată, îi fermecau pe zei în cer: aşa că se lăsă condus, fără să se împotrivească, aproape fără voinţă, gîfîia, era ameţit, era nebun. În curînd, în mijlocul pădurii încîntătoare, sub aleile misterioase umbrite de crengile copacilor care îi atingeau fruntea

descoperită, deschise ochii asupra realităţii: era în picioare, mut, cu inima înfăşurată de o bucurie aproape tot atît de sfîşietoare ca o durere, păşind mînă în mînă cu doamna de Cambes, tot atît de palidă, tot atît de tăcută şi desigur tot atît de fericită ca şi el .

În urma lor venea Pompée, destul de aproape ca să vadă tot, destul de departe ca să nu audă nimic.

III

Sfîrşitul acestei zile încîntătoare sosi repede, aşa cum soseşte întotdeauna sfîrşitul unui vis frumos; pentru fericitul gentilom orele trecuseră ca secundele şi totuşi i se păru că numai în această singură zi adunase amintiri cît pentru trei existenţe obişnuite. Fiecare din aleile parcului fuseseră îmbogăţite cu un cuvînt, o amintire a vicontesei; o privire, un gest, un deget pus pe buze, totul avea un sens propriu... Cînd au intrat în barcă ea îi apucase mîna; în timpul călătoriei pe rîu, ea i se sprijinise de braţ; cînd au mers pe lîngă zidul parcului ea se simţise obosită şi se aşezase un moment să se odihnească şi fiecare din aceste momente ameţitoare care trecuseră ca un fulger prin faţa ochilor tînărului, ca şi peisajul luminat de o lucire fantastică, îi rămăsese întipărit în amintire, nu numai în ansamblu, dar chiar în cele mai mici amănunte.

Canolles nu avea s-o părăsească pe vicontesă toată ziua: în timpul mesei de prînz, îl invită la cină şi la supeu.

În mijlocul strălucirii pe care falsa prinţesă a trebuit să o desfăşoare pentru a-l primi pe trimisul regelui, Canolless remarcă dulcile atenţii ale femeii îndrăgostite. El uită şi de valeţi şi de etichetă şi de lume; uită pînă şi de promisiunea făcută de a se retrage şi se crezu instalat pentru o fericită eternitate în acest paradis terestru în care el ar fi fost Adam şi doamna de Cambes ar fi fost Eva.

Dar cînd veni seara, cînd şi supeul se sfîrşise aşa cum se scurseseră toate celelalte întîmplări în timpul zilei, adică într-o veselie de nespus, cînd la desert o doamnă de onoare îl adusese pe domnul Pierrot care, îmbrăcat tot în costumul ducelui d'Enghien, profitase de împrejurări pentru a mînca cu pofta cu care ar fi mîncat patru prinţi de sînge la un loc, cînd se auzi pendula bătînd, iar doamna de Cambes, ridicînd ochii, fu convinsă că avea să bată de zece ori.

— Acum, spuse ea cu un suspin, este ceasul.

— Care ceas? întrebă Canolles, încercînd să surîdă, căutînd să pareze o mare nenorocire printr-o glumă.

— Ceasul de a vă respecta cuvîntul pe care mi l-aţi dat.

— Eh, doamnă, răspunse Canolles cu tristeţe, nu uitaţi nimic, niciodată?

— Poate aş fi uitat şi eu ca şi dumneavoastră, spuse doamna de Cambes, dar iată ce-mi aduce aminte.

Şi spunînd acestea, îi arătă o scrisoare pe care o primise înainte de a se fi aşezat la masă.

— De la cine este această scrisoare? întrebă Canolles.

— De la doamna prinţesă care mă cheamă la ea.

— Cel puţin, iată un motiv! Vă mulţumesc că aţi avut pentru mine acest menajament.

— Nu vă faceţi iluzii, domnule de Canolles, spuse vicontesa cu o tristeţe pe care nu mai căuta să o ascundă. Chiar dacă n-aş fi primit această scrisoare, tot v-aş fi amintit de plecare, aşa cum am făcut-o. Credeţi că cei care ne înconjoară nu vor observa curînd complicitatea dintre noi? Trebuie să recunoaşteţi că purtarea noastră nu este aceea dintre o prinţesă persecutată şi persecutorul său.

Însă, dacă acum, această despărţire vă este atît de dureroasă pe cît pretindeţi, lăsaţi-mă să vă spun, domnule baron, că depinde numai de dumneavoastră dacă trebuie să ne separăm, sau nu.

— Vorbiţi! oh! vorbiţi! spuse Canolles.

— Nu ghiciţi?...

— Oh! Ba da, doamnă! dimpotrivă, ghicesc şi încă foarte bine! Vreţi să-mi spuneţi să urmez pe doamna prinţesă, alături de dumneavoastră?...

— Chiar aşa îmi scrie, răspunse repede doamna de Cambes.

— Vă mulţumesc că ideea nu vine de la dumneavoastră, vă mulţumesc pentru tulburarea cu care aţi abordat propunerea; nu că conştiinţa mea s-ar revolta la ideea de a servi un partid sau altul; nu, pentru că n-am nici o covingere, căci cine are oare în acest război, în afară de cei interesaţi? Ce-mi pasă dacă după ce scot sabia din teacă, lovitura îmi vine de aici sau de dincolo? Nu cunosc curtea, nu-i cunosc pe prinţi: independent prin averea pe care o posed, fără ambiţie, n-aştept nimic nici de la unii, nici de la alţii. Sînt ofiţer, iată totul.

— Atunci, consimţiţi să mă urmaţi?

— Nu.

— De ce, dacă lucrurile sînt aşa cum spuneţi?

— Pentru că m-aţi aprecia mai puţin.

— Aceasta este singurul obstacol care vă reţine?

— V-o jur.

— Oh! Atunci nu aveţi de ce să vă temeţi.

— Nici dumneavoastră nu credeţi nimic din ceea ce spuneţi în acest moment, spuse Canolles surîzător ridicînd un deget: un transfug

este întotdeauna un trădător; primul cuvînt este mai blînd, însă amîndouă cuvintele sînt echivalente.

— Ei bine! aveţi dreptate, spuse doamna de Cambes şi n-am să insist mai mult. Dacă aţi fi fost într-o situaţie obişnuită, n-aş fi insistat să vă cîştig de partea prinţilor, însă trimis al reginei însărcinat cu o misiune de încredere de către majestatea sa regina regentă şi de primul ministru, onorat cu bunăvoinţa domnului duce d'Epernon care, în ciuda bănuielilor pe care mi le făcusem la început, vă protejează, am fost asigurată, în mod cu totul special...

Canolles roşi.

— Am să fiu foarte discretă, însă ascultaţi-mă, baroane: noi nu ne despărţim pentru totdeauna, fiţi sigur, presimt că ne vom revedea.

— Unde? întrebă Canolles.

— Nu ştiu, dar e sigur că ne vom revedea.

Canolles clătină trist din cap.

— Nu cred, doamnă, ne desparte războiul şi asta e mult cînd în acelaşi timp nu mai există dragoste.

— Dar ziua de astăzi, nu preţuieşte nimic pentru dumneavoastră? întrebă vicontesa cu o intonaţie încîntătoare.

— Este singura zi în care am fost sigur că am trăit cu adevărat, de cînd sînt pe lume.

— Atunci vedeţi că sînteţi un ingrat?

— Mai acordaţi-mi o zi ca aceasta.

— Nu pot, trebuie să plec chiar în seara asta.

— Nu v-o cer nici pentru mîine, nici pentru poimîine, v-o cer pentru o zi, în viitor. Alegeţi-vă timpul care vă place, locul care vă place, dar lăsaţi-mă să trăiesc cu o certitudine, aş suferi prea mult să ştiu că n-am decît o speranţă.

— Unde o să plecaţi, după ce mă veţi părăsi?

— La Paris ca să dau socoteală de misiunea pe care am primit-o.

— Şi apoi?

— Ştiu eu? Poate la Bastilia.

— Dar presupunînd că n-o să ajungeţi acolo?

— Mă întorc la Libourne unde trebuie să fie regimentul meu.

— Şi eu la Bordeaux unde va fi doamna prinţesă. Cunoaşteţi vreun sat mai izolat pe drumul dintre Bordeaux şi Libourne?

— Cunosc unul a cărui amintire mi-e tot atît de scumpă, cum mi-e Chantilly.

— Jualnay? întrebă vicontesa surîzînd.

— Jualnay, repetă Canolles.

— Ei bine, ca să ajungi la Jaulnay e nevoie de patru zile. Azi e marţi: duminică am să mă opresc acolo toată ziua.

— Oh! mulţumesc! mulţumesc! strigă Canolles apăsîndu-şi buzele pe mîna pe care doamna de Cambes n-avu curajul să şi-o retragă.

Apoi, după un minut de tăcere:

— Şi acum, spuse ea, ne mai rămîne să jucăm mica noastră comedie.

— Ah! da! e adevărat, doamnă, comedia care trebuie să mă acopere de ridicol în ochii întregii Franţe. Dar nu pot să spun nimic: eu am vrut aşa, şi dacă rolul pe care îl joc, nu l-am ales eu, în schimb eu am contribuit la deznodămîntul care îl încoronează.

Doamna de Cambes plecă ochii.

— Acum spuneţi-mi ce mai am de făcut, spuse Canolles, nepăsător; vă aştept ordinul şi sînt gata la toate.

Claire era atît de emoţionată, încît Canolles putea să vadă cum se ridica şi se cobora catifeaua rochiei sub bătăile inegale şi precipitate ale inimii.

— Ştiu că faceţi pentru mine un sacrificiu, dar credeţi-mă, pentru numele lui dumnezeu, că vă păstrez o eternă recunoştinţă. Da! vă expuneţi pentru mine dizgraţiei curţii; da, o să fiţi judecat cu severitate. Vă rog, domnule, uitaţi toate astea, dacă vă place cît de cît să vă gîndiţi că m-aţi făcut fericită.

— Voi încerca, doamnă.

— Credeţi-mă, baroane, continuă doamna de Cambes, că durerea aceasta rece, căreia i-aţi căzut pradă, este o remuşcare cumplită pentru mine. Alţii v-ar fi recompensat, poate, mai complet decît o fac eu, însă, domnule, o recompensă care s-ar acorda cu prea mare uşurinţă n-ar plăti în mod demn sacrificiul dumneavoastră.

Şi spunînd acestea, Claire plecă ochii cu un suspin de pudică suferinţă.

— Asta este tot ce aveţi să-mi spuneţi? întrebă Canolles.

— Iată, spune vicotensa scoţînd din sîn un portret pe care i-l întinse lui Canolles, iată, luaţi acest portret şi la fiecare supărare pe care v-ar aduce-o această neplăcută afacere, priviţi-l, spuneţi că suferiţi pentru cea din imagine şi că fiecare din suferinţele dumneavoastră este plătită cu regrete.

— Asta e tot?

— Cu stimă.

— Asta e tot?

— Cu simpatie.

— Oh! doamnă, încă un cuvînt! strigă Canolles, ce vă costă să mă faceţi pe deplin fericit?

Claire făcu o mişcare grăbită spre tînărul din faţa ei, îi întinse mîna şi era gata să adauge:

— Cu dragoste.

Însă în aceeşi clipă se deschise uşa şi în pragul ei apăru pretinsul căpitan comandant al gărzii, însoţit de Pompée.

— Am să termin la Jaulnay, spuse vicontesa.

— Fraza sau gîndul?

— Pe amîndouă, unul îl exprimă pe celălalt.

—Doamnă, spuse comandantul gărzii, caii alteţei voastre sînt la trăsură.

— Prefaceţi-vă uimit, îi şopti Claire lui Canolles.

Gentilomul schiţă un zîmbet de milă care i se adresa lui însuşi.

— Unde se duce alteţa voastră? întrebă el.

— Plec.

— Dar alteţa voastră uită că am misiunea din partea majestăţii sale să n-o părăsesc nici un moment.

— Domnule, misiunea dumneavostră s-a sfîrşit.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Că eu nu sînt alteţa sa prinţesa de Condé, ci numai doamna vicontesă de Cambes, prima sa doamnă de onoare. Doamna prinţesă a plecat ieri seară şi eu mă duc după dînsa.

Canolles rămase nemişcat: era vădit că-i displăcea să joace în continuare comedia aceasta în faţa unui partener-lacheu.

Pentru a-l încuraja pe Canolles, doamna de Cambes îl învălui cu privirea ei caldă. Privirea aceasta îi dădu puţin curaj.

— Atunci înseamnă că regele a fost înşelat, spuse el, dar domnul duce d'Enghien unde e?

— I-am poruncit lui Pierrot să se reîntoarcă la răzoarele lui, spuse o voce gravă aproape de uşa de intrare.

Vocea aceasta era a doamnei prinţese-mame care sta în picioare în uşă, susţinută de două doamne de companie.

— Întoarceţi-vă la Paris, la Mantes, la Saint-Germain, în sfîrşit, întoarceţi-vă la curte, misiunea dumneavoastră aici s-a terminat. Să-i spuneţi regelui că cei persecutaţi recurg la viclenie, ceea ce înlătură folosirea forţei. Totuşi puteţi rămîne la Chantilly ca să mă păziţi pe mine care n-am părăsit şi nici nu voi părăsi castelul, pentru că nu vreau s-o fac. Cu acestea, domnule baron, adio!

Canolles roşi de ciudă şi abia mai găsi putere să se încline privind spre vicontesă şi să murmure cu reproş:

— Oh! doamnă! doamnă!

Vicontesa înţelese privirea şi auzi cuvintele.

— Rog pe alteţa voastră să-mi permită, spuse ea adresîndu-se prinţesei-mame, să mai joc rolul doamnei prinţese, încă puţine minute. Vreau să-i mulţumesc domnului baron de Canolles, în numele ilustrelor gazde care au părăsit această casă, pentru respectul pe care l-a arătat şi pentru delicateţea pe care a pus-o în îndeplinirea unei misiuni atît de dificile: îndrăznesc să cred , doamnă, că şi alteţa voastră este de aceeaşi părere şi că îşi va uni şi ea mulţumirile sale cu mulţumirile mele.

Impresionată de aceste cuvinte atît de hotărîte, prinţesa mamă căreia perspicacitatea ei ascuţită îi dezvălui unul din aspectele noului secret altoit pe cel cunoscut, spuse, cu o vizibilă emoţie:

— Pentru tot ce aţi făcut împotriva noastră, uitarea; pentru tot ce aţi făcut pentru casa mea, recunoştinţă.

Canolles puse un genunchi în pămînt, în faţa prinţesei, iar aceasta îi dădu mîna să i-o sărute, mîna pe care de atîtea ori o sărutase Henric al IV-lea.

Era o completare a scenei, era un rămas bun asupra căruia nu se mai putea reveni; nu-i mai rămînea lui Canolles decît să plece, aşa cum avea s-o facă şi doamna de Cambes. Se retrase, deci, în apartamentul lui şi se grăbi să-i trimită lui Mazarin cea mai disperată informaţie pe care a putut s-o scrie vreodată şi care avea să-l scutească de bruftuiala primului moment de surpriză. Apoi trecu printre servitorimea castelului, nu fără o oarecare teamă că va fi insultat şi ajunse în curte unde îl aştepta calul gata înşeuat.

În momentul cînd se pregătea să pună piciorul în scară, o voce autoritară spuse:

— Daţi onorul trimisului majestăţii sale regelui, stăpînul nostru.

Aceste cuvinte făcură să se plece toate frunţile în faţa lui Canolles care, după ce se plecă în faţa ferestrei la care sta doamna prinţesă, dădu pinteni calului şi dispăru cu capul sus.

Castorin, dezamăgit de visul frumos pe care şi-l făcuse, după spusele lui Pompée, în calitatea lui de fals intendent, îşi urma stăpînul cu capul plecat.

IV

Este momentul să ne întoarcem la unul din personajele cele mai importante ale acestei povestiri şi care, călărind un cal bun, urmează drumul mare care leagă Parisul de Bordeaux, însoţit de cinci călăreţi care cască ochii mari la cel mai mic zăngănit al unui sac plin cu scuzi de aur pe care locotenentul Ferguzon îl poartă agăţat de şa.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse unul din oameni, e un ban frumos.

— Adică ar fi un ban minunat dacă acest ban n-ar datora nimănui nimic, însă acest ban datorează o companie doamnei prinţese; *nimium satis est,* cum spuneau cei vechi, ceea ce se poate traduce prin: numai ce-i mult e destul. Or, dragă Barrabas, noi n-avem încă *mult* ca să fie *destul.*

— Ce mult costă ca să pari om onorabil, spuse Cauvignac toate încasările preceptorului regal s-au transformat în hanuri, broderii şi haine. Strălucim ca nişte seniori şi împingem luxul pînă acolo încît să avem şi pungi, deşi n-avem nimic în ele. Dar aparenţele sînt salvate.

— Vorbeşte de noi căpitane, nu de dumneata, continuă Barrabas, dumneata ai în pungă zece mii de livre.

— Prietene, spuse Cauvignac, n-ai auzit ce-a spus Ferguzon despre obligaţiile noastre faţă de doamna prinţesă, sau l-ai înţeles greşit? Eu nu sînt dintre oamenii care se angajează la un lucru, ca să facă altul. Domnul Lenet mi-a numărat zece mii de livre ca să ridic o companie şi o voi ridica sau mă ia dracul. Şi-mi va mai da alte patruzeci de mii în ziua cînd compania va fi ridicată.

— Atunci, dacă nu plăteşte cele patruzeci de mii de livre, o să vedem...

— Cu zece mii de livre! exclamară deodată patru glasuri ironice. Căci, din toată trupa, numai Ferguzon, plin de încredere în posibilităţile şefului, părea convins că Cauvignac va ajunge la rezultatul dorit. Să ridici o companie cu zece mii de livre?

— Da, spuse Cauvignac, dacă s-ar mai adăuga ceva.

— Şi cine o să mai adauge acest ceva? întrebă cineva.

— Eu în orice caz, nu, spuse Ferguzon.

— Atunci, cine? întrebă Barrabas.

— La dracu! primul venit. Iată, văd un om, acolo, pe drum. O să vedeţi...

— Înţeleg, spuse Ferguzon.

— Asta-i tot? întrebă Cauvignac.

— Şi admir.

— Da, căpitane, înţeleg că vrei să-ţi ţii angajamentele, spuse unul din călăreţi, totuşi să ştii că putem pierde mult dacă sîntem oameni cinstiţi. Astăzi au nevoie de noi; dar mîine, după ce s-o ridica această companie, o s-o încadreze cu ofiţeri de încredere, şi pe noi o să ne concedieze, după ce ne-am chinuit să o înfiinţăm.

— Eşti un prost, pur şi simplu, dragă Carrotel, şi nu-ţi spun asta pentru prima oară, spuse Cauvignac. Raţionamentul acesta atît de jalnic, te lipseşte de gradul pe care ţi-l destinasem în cadrul companiei, căci este evident că noi vom fi cei şase ofiţeri care vor constitui nucleul acestei unităţi. Te-aş fi numit imediat sublocotenent, Carrotel, dar n-ai să fii decît sergent. Din cauza sărăciei judecăţii pe care ai auzit-o, dumneata, Barrabas, şi n-ai spus nimic, ai să ocupi postul acesta, pînă cînd o să-l spînzure pe Ferguzon şi atuci ai să-i iei locul ca fiind cel mai vechi. Dar să nu-l pierdem din ochi pe primul meu soldat, pe care îl văd acolo.

— Ştiţi ceva despre omul acesta, căpitane? întrebă Ferguzon.

— Nimic.

— Trebuie să fie un burghez, după haina neagră cu care e îmbrăcat.

— Eşti sigur?

— Da. Iată vîntul îi ridică haina, vedeţi?

— Dacă poartă o haină neagră, trebuie să fie un burghez bogat şi atunci cu atît mai bine: recrutăm pentru serviciul domnilor prinţi şi este important ca compania să fie alcătuită cum trebuie. Dacă ar fi fost vorba de secătura aia de Mazarin oricine ar fi bun; dar pentru prinţi, doamne fereşte! Ferguzon, cred că compania o să-mi facă cinste, cum spune Falstaff.

Toată trupa dădu pinteni cailor ca să-l ajungă pe burghezul care mergea liniştit prin mijlocul drumului.

Cînd omul acesta cumsecade, călare pe un măgar, văzu venind spre el grupul de călăreţi în galop, se trase la marginea drumului şi-l salută pe Cauvignac.

— E politicos, spuse acesta, şi asta e foarte bine, dar nu ştie să salute milităreşte, o să înveţe el.

Cauvignac îi răspunse la salut apoi se apropie de el:

— Domnule, îl întrebă el, binevoiţi să ne spuneţi dacă îl iubiţi pe rege.

— Cum să nu! răspunse burghezul.

— Admirabil! spuse Cauvignac cu o privire încîntătoare. Dar pe regină?

— Pentru regină, am cea mai profundă veneraţie.

— Excelent! şi pe domnul de Mazarin?

— Domnul de Mazarin este un om mare, domnule şi-l admir.

— Perfect. În cazul acesta, spuse Cauvignac, avem fericirea să fi întîlnit un servitor credincios al majestăţii sale, nu?

— Domnule, sînt mîndru de asta.

— Şi gata să-i dovediţi acest zel.

— Ce bine se potriveşte! Numai drumurile mari pot oferi întîlniri ca aceasta.

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă burghezul, începînd să-l privească pe Cauvignac cu o oarecare îngrijorare.

— Vreu să spun, domnule, că trebuie să ne urmaţi.

Burghezul făcu în şa o săritură de surprindere şi de teamă.

— Să vă urmez? Şi unde anume?

— Prea bine nu ştiu nici eu, acolo unde mergem şi noi.

— Domnule, nu călătoresc niciodată împreună cu oameni pe care nu-i cunosc.

— Foarte adevărat şi procedaţi ca un om prudent: am să vă spun cine sîntem.

Burghezul făcu o mişcare voind parcă să spună că a şi ghicit.

Cauvignac continuă, fără să pară că a observat mişcarea:

— Eu sînt Roland de Cauvignac, căpitanul unei companii absente, este adevărat, dar reprezentată cu cinste de Louis-Gabriel Ferguzon, locotenentul meu; de Georges-Guillaume Barrabas, sublocotenentul meu; de Zephirin Carrotel, sergentul meu şi de aceşti doi domni, din care unul este furierul meu iar celălalt şeful meu de stat major. Acum ne cunoaşteţi domnule continuă Cauvignac cu faţa surîzătoare, şi îndrăznesc să sper că nu vă sîntem antipatici.

— Dar, domnule, l-am servit pe majestatea sa în garda orăşenească şi plătesc cu regularitate impozitele, taxele, obligaţiile, şi toate celelalte, răspunse burghezul.

— Tocmai de aceea, domnule, nu vă angajez în serviciul majestăţii sale, ci în serviciul domnilor prinţi, pe al cărui modest reprezentant îl vedeţi în faţa dumneavoastră, continuă Cauvignac.

— În serviciul prinţilor, duşmanii regelui! strigă burghezul din ce în ce mai uimit; atunci cum se face că adineauri mă întrebaţi dacă îl iubesc pe majestatea sa?

— Pentru că, domnule, dacă nu l-aţi fi iubit pe rege, dacă aţi fi acuzat-o pe regină, dacă l-aţi fi blestemat pe domnul de Mazarin, m-aş fi ferit să vă deranjez din ocupaţiile dumneavoastră, mi-aţi fi fost scump ca un frate.

— Dar, în sfîrşit, domnule, eu nu sînt nici sclav, nici şerb.

— Nu, domnule, sînteţi soldat, adică cu totul liber să ajungeţi căpitan ca mine sau mareşal al Franţei, ca domnul de Turenne.

— Domnule, în viaţa mea am pledat foarte mult.

— Ah! Cu atît mai rău, domnule, cu atît mai rău, înclinarea spre procese este un obicei foarte urît. Eu n-am avut niciodată un asemenea gust şi asta, poate, pentru că am studiat ca să ajung avocat.

— Însă pledînd, am învăţat legile regatului.

— E foarte mult. De altfel, ştiţi desigur, domnule, că de la *Pandectele* lui Justinian şi pînă la hotărîrea parlamentului care statutează, cu privire la moartea mareşalului d'Ancre că niciodată în Franţa un străin nu va putea fi ministru, au apărut 18772 de legi, în afară de ordonanţe; că, în sfîrşit, sînt persoane privilegiate care au o memorie uimitoare: Pic de la Mirandola vorbea douăsprezece limbi, la optsprezece ani. Şi ce foloase aţi tras din cunoaşterea acestor legi, domnule!

— Folosul de a şti că nu se înrolează cu forţa la drumul mare, fără autorizaţie.

— Am una, iat-o, domnule!

— Din partea doamnei prinţese?

— Chiar din partea alteţei sale.

Şi Cauvignac îşi scoase pălăria cu respect.

— Dar ce, sînt doi regi în Franţa? izbucni burghezul.

— Da, domnule, iată pentru ce îmi face onoare să vă cer preferinţă pentru al meu şi că îmi fac o datorie de a vă angaja în serviciul meu.

— Domnule, am să mă plîng parlamentului.

— Da adevărat, acesta este al treilea rege, şi poate că veţi avea să-l serviţi şi pe acesta. Politica noastră este foarte largă. Să mergem, domnule.

— Este cu neputinţă, domnule, sînt aşteptat pentru afaceri.

— Unde?

— La Orléans.

— De cine?

— De avocatul meu.

— Pentru ce?

— Pentru afaceri băneşti.

— În primul rînd trebuie avut în vedere serviciul de stat, domnule!

— Nu s-ar putea să renunţaţi la mine?

— Contam pe dumneavoastră şi dumneavoastră ne înşelaţi! Totuşi, dacă aşa cum spuneţi, vă îndreptaţi spre Orléans, pentru chestiuni băneşti...

— Da, domnule, pentru chestiuni băneşti.

— Cam ce sumă?

— Patru mii de livre.

— Pe care urmează să le primiţi?

— Pe care trebuie să le plătesc.

— Avocatului dumneavoastră?

— Exact, domnule.

— Pentru un proces cîştigat?

— Pentru un proces pierdut.

— În adevăr, asta merită o atenţie deosebită... Patru mii de livre!

— Patru mii de livre.

— Este tocmai suma pe care ar fi trebuit s-o plătiţi în cazul în care domnii prinţi ar accepta să înlocuiască serviciile dumneavoastră cu ale unui mercenar.

— Da de unde! eu pot avea un înlocuitor pentru o sută de scuzi...

— Un înlocuitor ca dumneavostră, un înlocuitor care să încalece un măgar cu picioarele în afară ca dumneavoastră, un înlocuitor care să cunoască 18 772 legi! Haidade, domnule, pentru un om obişnuit, da, o sută de scuzi desigur că ar fi de ajuns; dar dacă ne-am mulţumi cu oameni obişnuiţi, n-ar mai trebui să ne obosim să facem concurenţă regelui. Noi avem nevoie de oameni de valoarea dumneavoastră, de rangul dumneavoastră, de talia dumneavoastră. Ce dracu! nu vă subapreciaţi, îmi pare că dumneavoastră valoraţi patru mii de livre!

— Ah! îmi dau bine seama unde vreţi să ajungeţi, strigă burghezul; un furt sub ameninţarea armei.

— Domnule, ne insultaţi, spuse Cauvignac, ar trebui să vă jupuim de viu ca să spălăm această insultă dacă n-am vrea să păstrăm o bună reputaţie armatei domnilor prinţi; nu, domnule, daţi-mi cele patru mii de livre ale dumneavoastră, dar să nu credeţi că este vorba de a vă smulge banii cu forţa; este o necesitate.

— Atunci, cine o să-mi plătească avocatul?

— Noi.

— Dumneavoastră?

— Noi.

— Dar o să-mi daţi o chitanţă?

— În toată regula.

— Semnată de el?

— Semnată de el.

— Atunci, asta este altceva.

— Vedeţi şi dumneavoastră. Aşa că primiţi.

— Trebuie, pentru că nu pot face altfel.

— Acum, daţi-ne adresa avocatului dumneavoastră şi cîteva informaţii necesare.

— V-am spus că era vorba de o condamnare într-un proces pierdut.

— Împotriva cui?

— Împotriva unui oarecare Biscarros, reclamant în calitate de moştenitor al soţiei sale, care era din Orléans.

— Atenţie! spuse Ferguzon.

Cauvignac făcu un semn discret cu ochiul, ceea ce voia să spună: nu-ţi fie teamă, stau la pîndă.

— Biscarros, repetă Cauvignac, nu e oare un hangiu din apropiere de Libourne?

— Ba da. Locuieşte între localitatea aceea şi Saint-André-de-Cubzac.

— La hanul „La viţelul de aur"?

— Chiar el. Îl cunoaşteţi?

— Puţin.

— Mizerabilul! din cauza lui am fost condamnat la plata unei sume...

— Pe care nu i-o datoraţi?

— Ba da... dar pe care speram să nu i-o mai plătesc niciodată.

— Înţeleg. E greu.

— De aceea, vă dau cuvîntul meu că aş prefera de o mie de ori să văd banii aceştia în mîna dumneavoastră, decît în mîna lui.

— În cazul acesta, cred că o să fiţi mulţumit.

— Dar chitanţa mea?

— Veniţi cu noi şi o veţi căpăta în toată regula.

— Cum o să faceţi?

— Asta mă priveşte.

Drumul se continuă spre Orléans unde ajunseră după vreo două ore. Burghezul conduse pe cei care îl acostaseră la un han din apropierea avocatului său. Era o tavernă îngrozitoare care purta firma „La porumbelul din arca lui Noe".

— Acum, spuse burghezul, cum o să facem? N-aş vrea să dau cei patru mii de livre, decît contra chitanţei de primire.

— Nu vă îngrijiţi de asta. Cunoaşteţi scrisul avocatului dumneavoastră?

— Perfect.

— Deci cînd o să vă aducem chitanţa, nu veţi face nici o greutate ca să ne predaţi banii, nu-i aşa?

— Nici una! Dar fără bani, avocatul meu n-o să vă dea chitanţa. Îl cunosc eu.

— Avansez eu suma, spuse Cauvignac.

Şi chiar în acelaşi moment, scoase din pungă patru mii de livre, din care două mii în ludovici iar restul în jumătăţi de pistoli şi le aşeză în grămezi sub ochii uimiţi ai burghezului.

— Acum spuneţi-mi cum se numeşte avocatul dumneavoastră.

— Maestrul Rabodin.

— Bine! Luaţi o pană şi scrieţi.

Burghezul se supuse.

„Maestre Rabodin, vă trimit cele patru mii de livre reprezentînd despăgubirile la care am fost condamnat faţă de jupîn Biscarros, pe care îl bănuiesc că le va folosi într-un mod condamnabil. Vă rog să aveţi bunătatea de a-i preda aducătorului o chitanţă în toată regula..."

— Şi pe urmă? întrebă burghezul.

— Pe urmă puneţi data şi semnaţi.

Burghezul puse data şi semnă.

— Acum, i se adresă Cauvignac lui Ferguzon, ia scrisoarea, banii aceştia, îmbracă-te ca un morar şi du-te la avocat.

— Şi la avocat, ce să fac?

— Îi predai banii şi el o să-şi dea chitanţa.

— Asta-i tot?

— Asta-i tot.

— Nu înţeleg numic.

— Cu atît mai bine, comisionul va fi mai bine făcut.

Ferguzon avea o mare încredere în căpitan, aşa că fără să mai spună ceva, se îndreptă spre uşă.

— Trimite-ne nişte vin, din cel mai bun, spuse Cauvignac domnului trebuie să-i fie sete.

Ferguzon salută în semn de supunere şi ieşi. O jumătate de oră mai tîrziu se reîntoase şi-l găsi pe Cauvignac stînd la masă cu burghezul şi cinstindu-se cu acel renumit vin de Orléans care îi plăcea atît de mult gasconului Henri al IV-lea.

— Ei? întrebă Cauvignac.

— Gata! iată chitanţa.

— E în regulă?

Şi Cauvignac întinse burghezului bucata de hîrtie timbrată.

— Asta e!

— Chitanţa este în regulă?

— Pefect.

— Faţă de această chitanţă nu faceţi nici o obiecţiune ca să-mi daţi banii?

— Nici una.

— Atunci, daţi-mi-i.

Burghezul numără cele patru mii de livre. Cauvignac le băgă în punga, în care le înlocui pe cele scoase.

— Şi cu aceasta, sînt liber? spuse burghezul.

— Oh! Doamne, doar dacă nu ţineţi însistent să ne serviţi.

— Personal, nu, însă...

— Însă ce? Haideţi, spuse Cauvignac, simt că n-o să ne despărţim înainte de a fi făcut o a doua afacere.

— E posibil, spuse burghezul complet liniştit acum cînd avea chitaţa în buzunar: am un nepot...

— Ah! ah!

— Un băiat îndărătnic şi scandalagiu.

— De care aţi vrea să vă scăpaţi?

— Nu chiar aşa, dar care cred că ar putea ajunge un soldat foarte bun.

— Trimiteţi-mi-l şi voi face din el un erou.

— Aşadar îl angajaţi?

— Cu plăcere.

— Mai am un fin, un băiat foarte bun care cred că ar putea ajunge un soldat foarte bun.

— Încît preferaţi să vă pună mîna pe muschetă nu-i aşa? Trimite-mi pe fin împreună cu nepotul; asta o să vă coste cinci sute de livre pentru amîndoi, asta-i tot.

— Cinci sute de livre? Nu înţeleg.

— Ştiţi, doar că se plăteşte la intrare.

— Atunci de ce vreţi să dau bani ca să nu intru?

— Din motive speciale; nepotul şi finul dumneavoastră vor plăti fiecare cîte două sute cincizeci de livre, şi n-o să mai auziţi niciodată vorbindu-se despre ei.

— Drace! iată ceva foarte atrăgător ce-mi spuneţi şi vor fi bine?

— Odată ce vor gusta din serviciu sub ordinele mele, nu şi-ar mai schimba situaţia nici cu împăratul Chinei. Întrebaţi-i pe domnii aceştia cum îi hrănesc. Răspunde Barrabas; răspunde Carrotel.

— În adevăr, răspunse Barrabas, trăim ca nişte prinţi.

— Cum sîntem îmbrăcaţi? Priviţi!

Şi Carrotel se răsuci pe călcîie ca să-şi arate din toate părţile hainele sale splendide.

— Adevărul e, că n-am ce spune de îmbrăcăminte, spuse burghezul.

— Atunci, îmi trimiteţi pe cei doi tineri?

— Tare aş vrea. Vă mai opriţi mult timp aici?

— Nu, plecăm mîine dimineaţă; dar dacă e să-i aşteptăm, n-o să plecăm. Daţi-mi cele cinci sute de livre şi afacerea s-a făcut.

— N-am decît două sute cincizeci.

— O să le daţi lor celelalte două sute cincizeci, acesta o să fie un motiv ca să-i trimiteţi la mine, căci altfel n-aveţi nici un motiv, şi s-ar putea teme de ceva.

— Însă, răspunse burghezul, s-ar putea să-mi spună că unul e destul ca să facă acest comision.

— Le veţi spune că drumurile nu sînt sigure şi o să le daţi cîte douăzeci şi cinci de livre la fiecare, ca un avans asupra soldei.

Burghezul deschise ochii mari, încîntaţi.

— Cu adevărat, spuse el, numai militarii ştiu să nu se lase împiedicaţi de nici o greutate.

Şi după ce-i numără lui Cauvignac cele două sute cincizeci de livre, se retrase încîntat că găsise ocazia ca, pentru cinci sute de livre, să-şi plaseze un nepot şi un fin care îl costau mai mult de două sute de pistoni pe an.

V

— Acum, jupîne Barrabas, spuse Cauvignac, ai cumva în valiză un costum mai puţin elegant decît cel cu care eşti îmbrăcat şi care să-ţi dea aerul unui funcţionar de la fisc?

— Am pe acela de perceptor, ştii că avem...

— Bine, foarte bine! Şi ai, desigur şi legitimaţia?

— Domnul locotenent Ferguzon mi-a spus să n-o pierd şi am păstrat-o cu grijă.

— Locotenentul Ferguzon este omul cel mai prevăzător pe care-l cunosc. Îmbracă-te ca perceptor şi ia-ţi legitimaţia.

Barrabas ieşi şi reveni după zece minute complet transformat.

El îl găsi pe Cauvignac îmbrăcat complet în negru, încît puteai să juri că e un executor judecătoresc.

Apoi se îndreptară amîndoi spre locuinţa avocatului; maestrul Rabodin locuia la etajul al treilea, în fundul unui apartament compus dintr-o anticameră, o cameră în care era biroul secretarilor săi şi un birou în care lucra el. Mai erau şi alte camere, dar pentru că uşile lor nu erau deschise, n-o să vorbim despre ele.

Cauvignac străbătu anticamera, îl lăsă pe Barrabas în camera în care erau cei doi secretari, în treacăt aruncă o privire apreciatoare asupra lor şi observă că se făceau că mîzgălesc ceva în registre, deşi în realitate jucau ţintar, şi pătrunse în *„sancta sanctorum"*.

Maestrul Rabodin sta la un birou atît de încărcat cu dosare, încît respectabilul avocat părea cu adevărat scufundat sub acte, copii şi hotărîri. Era un bărat înalt, uscăţiv şi galben, purtînd o haină strînsă pe corp, asemeni pielii pe o anghilă. Auzind zgomotul paşilor lui Cauvignac îşi înălţă trunchiul încovoiat şi ridică privirea, depăşind zidul de care era înconjurat.

Cauvignac crezu, un moment, că dăduse peste basilic, specia aceea de animal pe care savanţii moderni o socotesc fabuloasă, atît de tare sclipeau a zgîrcenie şi cupiditate ochii mici ai avocatului.

— Domnule, spuse Cauvignac, vă cer iertare că mă prezint astfel fără să fi fost anunţat, dar, adăugă el cu cel mai încîntător surîs, acesta este unul din privilegiile funcţiei.

— Un privilegiu al funcţiei, dar care este, mă rog, funcţia dumneavoastră? întrebă maestrul Rabodin.

— Sînt ofiţer de poliţie al majestăţii sale, domnule.

— Ofiţer de poliţie al majestăţii sale?

— Am onoarea aceasta.

— Domnule, nu înţeleg nimic.

— Veţi înţelege. Îl cunoaşteţi pe domnul Biscarros, nu-i aşa?

— Sigur că-l cunosc, e clientul meu.

— Ce părere aveţi despre el?

— Ce cred eu?

— Da.

— Cred că... cred că... cred că e un om foarte cumsecade...

— Ei bine, domnule, vă înşelaţi.

— Cum? mă înşel?

— Omul dumneavoastră atît de cumsecade este un rebel.

— Un ce? Un rebel?

— Da, domnule, un rebel care profită de poziţia izolată a hanului său pentru a face din el sediul unei conspiraţii.

— Da?

— Care se angajase să otrăvească pe rege, pe regină, şi pe domnul de Mazarin, dacă s-ar fi oprit vreodată la hanul său.

— Ei, nu!

Şi pe care l-am arestat şi l-am dus la închisoarea din Libourne sub învinuirea de crimă de lèse-majestate.

— Domnule, mă sufocaţi, spuse maestrul Rabodin, lăsîndu-se pe spate în fotoliu.

— Dar mai e ceva, domnule, continuă falsul ofiţer de poliţie, e că şi dumneavoastră sînteţi compromis în această afacere.

— Eu, domnule! strigă avocatul făcîndu-se verde din galben-portocaliu, compromis, eu, şi în ce fel?

— Deţineţi o sumă pe care infamul acesta de Biscarros o destina plăţii unei armate de rebeli.

— Este adevărat, domnule, că am primit pentru el...

— O sumă de patru mii de livre, a fost torturat şi cînd i s-a aplicat şi al optulea fier, laşul a mărturisit că suma aceasta trebuie să fie la dumneavoastră.

— În adevăr, domnule, o deţin doar de un minut.

— Cu atît mai rău, domnule, cu atît mai rău.

— Cum, cu atît mai rău?

— Pentru că trebuie să mă asigur de persoana dumneavoastră.

— De persoana mea?

— Desigur: actul de acuzare vă desemnează ca complice.

Avocatul se făcu din verde, verde închis.

— Ah! desigur că dacă n-aţi fi primit suma aceea, ar fi fost altceva, continuă Cauvignac; dar aţi declarat că aţi primit-o: este o dovadă de culpabilitate, înţelegeţi.

— Domnule, dacă sînt de acord să v-o predau, dacă v-o încredinţez, chiar acum, dacă declar că n-am nici o legătură cu ticălosul acela de Biscarros, dacă mă lepăd de el...

— Grave bănuieli vor continua să planeze asupra dumneavoastră. Totuşi, trebuie să vă spun că predarea imediat a sumei...

— Chiar acum, domnule! strigă maestrul Rabodin. Banii sînt şi acum acolo, în sacul în care mi-au fost aduşi. Am verificat doar suma, asta-i tot.

— Şi este exactă?

— Număraţi chiar dumneavoastră, domnule, număraţi chiar dumneavoastră.

— A, nu, vă rog, domnule, pentru că n-am împuternicirea să mă ating de banii majestăţii sale, însă am cu mine pe perceptorul din Libourne, care mi-a fost ataşat ca să ridice sumele diferite pe care nefericitul de Biscarros le răspîndea pentru a le reuni, la nevoie.

— În adevăr, mi-a recomandat, că după ce voi fi încasat cele patru mii de livre, să i le trimit fără întîrziere.

— Ce vă spuneam? a şi aflat, cu siguranţă că doamna prinţesă a fugit din Chantilly şi că se îndreaptă către Bordeaux. Acum îşi strînge toţi banii ca să se facă şef de partid.

— Mizerabilul!

— Nu bănuiaţi nimic?

— Nimic, domnule, nimic.

— Nu v-a avertizat nimeni?

— Nimeni.

— Ce spuneţi? spuse Cauvignac întinzînd degetul spre scrisoarea burghezului, care rămăsese deschisă printre alte hîrtii pe biroul maestrului Rabodin. Ce tot spuneţi, în timp ce singur îmi faceţi dovada contrară?

— Care probă?

— Ei, la dracu! Citiţi.

Rabodin citi cu tremur în glas:

„Maestre Rabodin, vă trimit cele patru mii de livre reprezentînd despăgubirile la care am fost condamnat faţă de jupîn Biscarros, pe care îl bănuiesc că le va folosi într-un mod condamnabil".

— Le va folosi într-un mod condamnabil! repetă Cauvignac, vedeţi deci că reputaţia proastă a clientului dumneavoastră s-a răspîndit pînă aici.

— Domnule, sînt consternat, spuse avocatul.

— Nu pot să vă ascund că ordinele mele sînt severe, spuse Cauvignac.

— Domnule, vă jur că sînt nevinovat.

— La dracu! tot aşa spunea şi Biscarros pînă n-a fost pus la întrebări; numai că la al optulea fier care i s-a aplicat, a schimbat felul de a vorbi.

— Vă declar, domnule, că sînt gata să vă predau banii; iată-i, luaţi-i, simt că mă ard.

— Să procedăm cum se cuvine, spuse Cauvignac, v-am mai spus că nu am misiunea să mă ating de banii regelui.

Apoi, îndreptîndu-se spre uşă:

— Veniţi, domnule perceptor, spuse el; fiecare cu slujba lui.

Barrabas înaintă.

— Domnul mărturiseşte totul, continuă Cauvignac.

— Cum, mărturisesc totul? strigă avocatul.

— Da, mărturisiţi că eraţi în corespondenţă cu Biscarros.

— Domnule, n-am primit decît două scrisori de la el, iar eu nu i-am scris decît una.

— Domnul mărturiseşte că era deţinătorul unor fonduri care aparţineau acuzatului.

— Iată-le, domnule, n-am primit pentru el decît aceste patru mii de livre şi sînt gata să vi le predau.

— Domnule perceptor, spuse Cauvignac, arătați-i împuternicirea, luați acești bani și dați-i o chitanță în numele regelui.

Barrabas întinse avocatului împuternicirea, dar acesta o respinse cu mîna, nevoind să-l insulte citind-o.

— Acum, spuse Cauvignac, în timp ce Barrabas număra banii, de teamă să nu fie vreo lipsă, acum, trebuie să mă urmați.

— Să vă urmez?

— Desigur nu v-am mai spus că sînteți suspect?

— Dar, domnule, vă jur că majestatea sa nu are un servitor mai credincios decît pe mine.

— Nu este destul să o spuneți din gură, trebuie s-o și dovediți...

— Dovezi? pot să vă dau.

— Care?

— Toată viața mea de pînă acum.

— Nu-i destul, e nevoie de o garanție pentru viitor.

— Spuneți-mi ce să fac și fac.

— Ar fi un mijloc de a vă dovedi în mod incontestabil devotamentul.

— Care?

— Se află în Orléans, în acest moment, un căpitan, un prieten de-al meu, care recrutează o companie pentru rege.

— Și?

— Ei bine! ar fi să vă înrolați în această companie.

— Eu domnule? Un avocat!...

— Domnule, regele are mare nevoie de avocați, căci afacerile lui sînt foarte încurcate.

— Aș face-o cu plăcere, domnule, dar cabinetul meu?

— Îl veți încredința secretarilor dumneavoastră ca să vi-l gireze.

— Imposibil! Și semnăturile?

— Iertați-mă, domnule, dacă mă amestec și eu în vorbă, spuse Barrabas.

— Poftim, cum să nu! spuse avocatul, vorbiți, domnule, vorbiți.

— Mă gîndesc că dacă, în locul său, domnul, care ar face o impresie foarte proastă ca soldat...

— Da, domnule, aveți dreptate, o impresie foarte proastă, spuse avocatul.

— Dacă domnul ar oferi prietenului dumneavoastră, sau, mai bine zis, regelui...

— Ce anume, domnule? Ce aș putea oferi regelui?

— Pe cei doi secretari.

— Cum să nu, strigă procurorul, desigur și cu toată plăcerea; să-i ia pe amîndoi prietenul dumneavoastră. Îi dau: sînt doi băieți încîntători.

— Unul mi s-a părut un copil.

— N-are decît cincisprezece ani, domnule. Numai cincisprezece ani! Şi e foarte priceput ca toboşar. Vino încoace, Fricotin.

Cauvignac făcu un semn cu mîna ca şi cum ar fi spus că dorea ca domnul Fricotin să fie lăsat în pace, acolo unde era.

— Şi celălalt? continuă el.

— Optsprezece ani, domnule, înalt de cinci picioare şi şase degete, doreşte să fie paznic la biserica Saint-Sauveur şi de aceea ştie să folosească halebarda. Vino încoace, Chalumeau.

— Dar se uită tare cruciş, după cîte am putut observa, spuse Cauvignac făcînd un semn ca şi prima dată.

— Cu atît mai bine, domnule, cu atît mai bine; dacă îl puneţi santinelă şi pentru că aruncă ochii în afară, o să vadă şi spre dreapta şi spre stînga, pe cînd alţii nu văd decît înaintea lor.

— E un avantaj, îmi dau seama, dar înţelegeţi, regele este foarte strîmtorat; cînd se pledează cu lovituri de tun, e mai scump decît cînd se pledează cu vorbe. Regele nu se poate ocupa şi de echiparea acestor doi vlăjgani, e mult că se îngrijeşte de pregătirea lor şi de soldă.

— Domnule, spuse maestrul Rabodin, dacă nu trebuie decît atît ca să dovedesc devotamentul meu pentru rege... ei bine! voi face un sacrificiu!

Cauvignac şi Barrabas se priviră.

— Ce părere aveţi, domnule perceptor? întrebă Cauvignac.

— Cred că domnul are aerul că e de bună credinţă, răspunse Barrabas.

— Şi în consecinţă trebuie să aveţi menajamente faţă de dînsul. Daţi-i domnului o chitanţă de cinci sute de livre.

— Cinci sute de livre!

— O chitanţă motivată, pentru echiparea a doi soldaţi pe care maestrul Rabodin îi oferă majestăţii sale.

— Dar cel puţin, în schimbul acestor sacrificii, pot rămîne liniştit, domnule?

— Cred că da.

— N-am să mai fiu sîcîit?

— Sper.

— Şi dacă, totuşi, împotriva dreptăţii aş fi urmărit?

— Veţi face apel la mărturia mea, dar cei doi secretari ai dumneavoastră vor fi de acord?

— Vor fi încîntaţi.

— Sînteţi sigur?

— Da. Totuşi, n-ar trebui să le-o spuneţi...

— Despre onoarea care le este rezervată, nu-i aşa?

— Ar fi mai prudent.

— Atunci, cum trebuie să procedăm?

— Foarte simplu, îi trimit la prietenul dumneavoastră?

— Căpitanul Cauvignac.

— Îi trimit la prietenul dumneavoastră, căpitanul Cauvignac, sub un pretext oarecare; ar fi mai bine să fie în afară de Orléans ca să nu se producă scandal.

— Da, şi ca să nu le vină orleanezilor gustul să vă bată cu vergile cum a făcut Camil cu învăţătorul din antichitate.

— O să-i trimit în afara oraşului.

— De pildă, pe drumul principal dintre Orléans şi Tours.

— La primul han.

— Da, îl vor găsi la masă pe căpitanul Cauvignac, el le va oferi un pahar de vin, ei primesc, el le propune să bea în sănătatea regelui, ei vor bea cu entuziasm şi în felul acesta vor deveni soldaţi.

— Foarte bine, acum puteţi să-i chemaţi.

Avocatul chemă pe cei doi tineri. Fricotin era un tînăr nostim înalt abia de patru picioare, vioi, iute şi bondoc; Chalumeau era un nătărău înalt de cinci picioare şi şase degete, subţire ca un sparanghel şi roşu ca un morcov.

— Domnilor, spuse Cauvignac, maestrul Rabodin, patronul dumneavoastră, vă însărcinează cu o misiune de încredere, adică să ridicaţi mîine de dimineaţă pe drumul dintre Orléans şi Tours, un pachet cu acte referitoare la un proces pe care căpitanul Cauvignac îl are cu domnul de La Rochefoucauld; maestrul Rabodin o să vă dea fiecăruia cîte douăzeci şi cinci de livre drept gratificaţie pentru acest drum.

Fricotin, băiat credul, făcu un salt de trei picioare înălţime. Chalumeau, neîncrezător, se uită şi la Cauvignac şi la avocat cu îndoială, ceea ce îl făcu să se uite de trei ori mai cruciş decît de obicei.

— Dar, spuse maestrul Rabodin, un moment, nu m-am angajat la cele cincizeci de livre.

— Pe care sumă, continuă falsul ofiţer de poliţie, maestrul Rabodin o va acoperi din onorariul pe care îl va lua pentru procesul dintre căpitanul Cauvignac şi ducele de La Rochefoucauld.

Mastrul Rabodin plecă fruntea; fusese prins, trebuia să treacă prin uşa asta sau prin uşa închisorii.

— Bine, spuse avocatul, consimt, dar sper că-mi veţi da pentru asta o chitanţă.

— Priviţi, spuse perceptorul, ia vedeţi dacă n-am prevăzut dorinţa dumneavoastră.

Şi-i dădu o hîrtie pe care erau scrise următoarele rînduri:

„S-a primit din partea maestrului Rabodin, prea credincioşul supus al majestăţii sale, cu titlu de ofrandă voluntară o sumă de cinci sute de livre, pentru a-l sprijini în războiul împotriva domnilor prinţi".

— Dacă vreţi, spuse Barrabas, voi pune pe chitanţă şi numele celor doi secretari.

— Nu, nu, spuse avocatul repede, e perfect aşa.

— Apropo, se adresă Cauvignac maestrului Rabodin, spuneţi-i lui Fricotin să-şi ia toba şi lui Chalumeau să-şi ia halebarda; asta va însemna o reducere de cheltuială.

— Şi sub ce pretext aţi vrea să le fac această recomandare?

— La dracu! ca să se distreze pe drum.

După care, falsul ofiţer de poliţie şi falsul perceptor se retraseră, lăsîndu-l pe maestrul Rabodin complet năucit de pericolul prin care trecuse şi prea fericit că scăpase atît de ieftin.

VI

A doua zi lucrurile se petrecură aşa cum prevăzuse Cauvignac: nepotul şi finul sosiră cei dintîi, amîndoi călare pe acelaşi cal; apoi Fricotin şi Chalumeau, unul cu toba, celălalt cu halebarda. Se produseră, ici colo, cîteva dificultăţi cînd li se arătă că avuseseră onoarea să fie înrolaţi în serviciul prinţilor; însă dificultăţile se potoliră repede în faţa ameninţărilor lui Cauvignac, a promisiunilor lui Ferguzon şi a logicii lui Barrabas.

Calul nepotului şi al finului fu destinat să ducă bagajele şi pentru că era vorba de o companie de infanterie de care răspundea Cauvignac, cei doi noi înrolaţi nu avură nimic de spus.

Porniră. Drumul lui Cauvignac părea un triumf. Ingeniosul partizan găsise mijlocul de a duce la război pe cei mai încăpăţînaţi adepţi ai păcii. Pe unii îi făcea să îmbrăţişeze cauza regelui, pe alţii cauza prinţilor. Unii credeau că servesc parlamentul, cîţiva pe regele Angliei, care vorbea de o descălecare în Scoţia ca să-şi recucerească statele.

La început, au fost cîteva nepotriviri de nuanţe, cîteva discordanţe în reclamaţii, pe care locotenentul Ferguzon, cu toată puterea lui de convingere, abia reuşise să le supună diapazonului ascultării pasive. Cu toate acestea, rămînînd într- un secret permanent, necesar succesului operaţiunii, cum spunea Cauvignac, soldaţii şi ofiţerii înaintau fără să ştie ce aveau de făcut. La patru zile după ce părăsise Chantilly, Cauvignac strînsese douăzeci şi cinci de oameni: după cum se vede, era o patrulă destul de frumoasă. Multe fluvii care se aruncă în ocean cu mare zgomot, au o origină mai puţin importantă.

Cauvignac căuta un centru: ajuns într-un mic sat dintre Chatellerant şi Poitiers crezu că a găsit ce căuta. Era satul Jaulnay: Cauvignac

îl recunoscu ușor pentru că venise odată acolo ca să-i aducă un ordin lui Canolles. Își instală cartierul general în hanul în care își aminti, de asemenea, că mîncase foarte bine în seara aceea. De altfel, nu avea de ales: am mai spus-o odată, acesta era singurul han din localitate.

Situat astfel, călare, pe drumul principal dintre Bordeaux și Paris, Cauvignac avea în spate trupele domnului de La Rochefoucauld, care asediau Saumur iar în față trupele regelui, care se concentraseră în Guyana. Întinzînd astfel mîna fiecăruia, ferindu-se să treacă de partea cuiva înainte de a se fi ivit ocazia, el urmărea să alcătuiască un nucleu de vreo sută de oameni ca să obțină un avantaj: dar deocamdată, recrutarea mergea strună, iar Cauvignac ajunsese aproape la jumătatea planului pe care și-l propusese.

Într-o zi, după ce-și petrecuse toată dimineața vînînd oameni, Cauvignac, care sta, ca de obicei, în pragul ușii hanului și vorbea cu locotenentul și cu sublocotenentul, văzu ivindu-se în capătul drumului o tînără doamnă călare, urmată de un scutier, călare ca și ea, și de doi asini încărcați cu bagaje.

Ușurința cu care frumoasa amazoană își conducea calul, ținuta țeapănă și mîndră a scutierului care o însoțea, îi trezi o amintire lui Cauvignac. Puse mîna pe umărul lui Ferguzon care, prost dispus în ziua aceea, rumega în el destul de trist și-i spuse arătîndu-i-o pe călătoare:

— Iată al cincilea soldat în regimentul lui Cauvignac, sau mor pe loc!

— Cine? Dama asta?

— Sigur că da.

— Ei, asta-i bună, avem un nepot care trebuia să se facă avocat, un fin care trebuia să se facă preot, doi secretari de avocat, doi droghiști, un medic, trei brutari și doi păzitori de curcani; avem și așa destul de proști soldați, după cîte mi se pare, fără să mai fie nevoie să le mai adăugăm și o femeie, căci într-o bună zi va trebui să ne luptăm.

— Da, dar în visteria noastră nu s-a strîns decît abia vreo douăzeci și cinci de mii de livre (după cîte se vede și averea armatei și trupa, creșteau asemeni unui bulgăre de zăpadă) și dacă s-ar putea ajunge la o cifră rotundă, treizeci de mii de livre, de pildă, ar însemna că jocul a fost bun.

— Ah! Sub aspectul sub care privește lucrurile, n-am nimic de spus și te aprob cu totul.

— Taci! ai să vezi.

Cauvignac se apropie de tînăra doamnă care se oprise în fața unei ferestre a hanului și o întreba ceva pe hangița care îi răspundea dinăuntru.

— Sluga, domnule gentilom, spuse el cu un aer fin, ducînd cavalerește mîna la pălărie.

— Eu, gentilom? eu? spuse doamna cu un surîs.

— Chiar dumneavoastră, frumosule viconte.

Doamna roşi.

— Nu ştiu ce vreţi să spuneţi, domnule, zise ea.

— Eh! cum nu! şi dovada că este aşa e că aveţi de pe acum o jumătate de picior de roşu dat pe obraji.

— Cu siguranţă că mă confundaţi, domnule.

— Ba deloc, ba deloc! ci, dimpotrivă, ştiu de minune ce spun.

— Haideţi, domnule, încetaţi cu glumele.

— Nu glumesc deloc, domnule, şi dacă vreţi dovadă am să v-o dau. Am avut cinstea să vă întîlnesc tot aici acum vreo trei săptămîni, într-o seară pe malul Dordonei, în costumul sexului dumneavoastră, urmat de credinciosul dumneavoastră scutier, domnul Pompée. Îl mai aveţi pe domnul Pompée? Ah!, da uite-l chiar pe dînsul, dragul domn Pompée! mai ziceţi că nu-l cunosc?

Scutierul şi tînăra doamnă se priveau înmărmuriţi.

— Da, da, iată ceva care vă uimeşte, frumosul meu viconte, continuă Cauvignac; dar îndrăzniţi să spuneţi că nu v-am întîlnit eu pe dumneavoastră, acolo, cam la un sfert de leghe de hanul jupînului Biscarros, pe drumul către Saint-André-de-Cubzac.

— Nu neg această întîlnire, domnule.

— Ah! Vedeţi?

— Numai că deghizată eram atunci.

— Nu, nu, astăzi sînteţi. De altfel, înţeleg că semnalmentele vicontelui de Cambes fiind răspîndite în toată Guyana, credeaţi mai prudent, ca să derutaţi bănuielile, să adoptaţi pentru un moment costumul acesta care, de altfel, trebuie să fim drepţi, domnule gentilom, vă vine de minune.

— Domnule, spuse vicontesa cu o tulburare pe care încerca zadarnic să şi-o ascundă, dacă n-aţi amesteca în vorbirea dumneavoastră şi unele cuvinte sănătoase, v-aş crede nebun de-a binelea.

— Eu nu vă voi face acelaşi compliment, însă găsesc firesc să te deghizezi numai cînd conspiri.

Tînăra femeie fixă asupra lui Cauvignac o privire din ce în ce mai îngrijorată.

— În adevăr, domnule, mi se pare că v-am mai văzut undeva, dar nu-mi pot aminti unde, spuse ea.

— V-am spus că prima dată pe malul Dordonei.

— Şi a doua oară?

— A doua oară, la Chantilly.

— În ziua vînătorii?

— Exact.

— Atunci, domnule, n-am de ce să mă tem, sînteţi de-ai noştri.

— Cum aşa?

— Pentru că aţi fost la doamna prinţesă.

— Daţi-mi voie să vă spun că acesta nu este un motiv.

— Mi se pare totuşi...

— Era prea multă lume, ca să poţi fi sigur că toţi cei care se găseau acolo erau prieteni.

— Fiţi atent, domnule, căci aş putea să-mi fac o părere deosebită despre dumneavoastră...

— Oh! Reţineţi-o pe care vreţi, nu sînt cîtuşi de puţin susceptibil.

— Dar, la urma, urmei, ce doriţi?

— Să vă fac, onorurile acestui han, dacă binevoiţi.

— Vă sînt îndatorată, domnule, dar nu am nevoie de dumneavoastră. Aştept pe cineva.

— Bine, descălecaţi şi în aşteptarea acelui cineva să vorbim.

— Ce trebuie făcut, doamnă? întrebă Pompée.

— Să descaleci, să ceri o cameră şi să comanzi cina, spuse Cauvignac.

— Dar, domnule, mi se pare că eu trebuie să dau ordin.

— Depinde, viconte, ţinînd seama că eu comand la Jaulnay şi că am cincizeci de oameni la dispoziţie. Pompée. fă ce ţi-am spus.

Pompée lăsă capul în jos şi intră în han.

— Dar ce, domnule, mă arestaţi? întrebă tînăra femeie.

— Poate.

— Cum, poate?

— Da, aceasta va depinde de convorbirea pe care o vom avea împreună, dar obosiţi-vă să descălecaţi, viconte, aşa bine, acum acceptaţi-mi braţul; oamenii de la han vă vor duce calul la grajd.

— Mă supun, domnule, căci aţi spus-o, sînteţi cel mai puternic; n-am nici o posibilitate să rezist, însă vă previn de un lucru, că persoana pe care o aştept trebuie să sosească şi că această persoană este un ofiţer al regelui.

— Ei bine, viconte, îmi veţi face onoarea să mă prezentaţi şi voi fi fericit să-l cunosc.

Vicontesa înţelese că nu se mai putea opune nici o rezistenţă şi porni înainte făcînd semn ciudatului său interlocutor că putea să o urmeze.

Cauvignac o însoţi pînă la uşa camerei pe care i-o pregătise Pompée şi era gata să treacă pragul în urma ei, cînd Ferguzon, urcînd scara într-un suflet, se apropie de el şi-i şopti la ureche:

— Căpitane, o trăsură cu trei cai, un tînăr mascat în trăsură, doi lachei la portiere.

— Bine! spuse Cauvignac. Trebuie să fie gentilomul aşteptat.

— Ah! e aşteptat un gentilom?

— Da. Am să cobor să-l întîmpin. Tu rămîi pe coridor, nu pierde ușa din vedere, lasă toată lumea să intre, dar nu lăsa pe nimeni să iasă.

— E destul, căpitane.

În adevăr, în fața hanului se oprise o trăsură de călătorie, înconjurată de patru oameni din compania Cauvigac, care o întîlniseră la un sfert de leghe de oraș și o escortaseră pînă aici.

În fundul trăsurii, mai mult culcat decît așezat, se afla un tînăr gentilom îmbrăcat în catifea albastră și înfășurat într-o largă manta îmblănită. Chiar din momentul în care cei patru oameni înconjuraseră trăsura, el le pusese o mulțime de întrebări, dar văzînd că oricît de insistente erau, nu obținea nici un răspuns, păru că se resemnează și din timp în timp ridica doar capul ca să vadă dacă nu cumva se apropia vreun șef căruia să-i ceară explicații asupra ciudatei comportări a oamenilor lui față de el.

În afară de asta, era imposibil să se aprecieze cu precizie impresia pe care o făcuse asupra călătorului această întîmplare, întrucît o mască de satin negru, foarte la modă pe vremea aceea, îi acoperea jumătate de față. În plus, ceea ce masca lăsa să se vadă, adică partea de sus a frunții și partea de jos a feței, indica tinerețe, frumusețe și spirit; dinții erau mici și albi iar prin mască se zăreau doi ochi sclipitori.

Doi lachei înalți, palizi și înfiorați, deși purtau cîte o muschetă pe genunchi, stăteau de o parte și de alta a trăsurii și păreau țintuiți pe caii lor, lîngă cele două portiere. Tabloul acesta ar fi putut fi asemuit cu o scenă cu bandiți care opresc niște călători, dacă s-ar fi uitat că afară era lumină, că se găseau în fața hanului, că alături era figura zîmbitoare a lui Cauvignac și semeția pretinșilor bandiți.

La vederea lui Cauvignac care așa cum am pomenit, prevenit de Ferguzon, ieșise în ușă, tînărul din trăsură scoase un strigăt de surpriză și-și duse repede mîna la față, ca să se asigure că mai avea masca pe față. Certitudinea aceasta păru că-l liniștește.

Dar oricît de rapidă fusese mișcarea, gestul nu-i scăpă lui Cauvignac: el se uită bine la călător, ca un om care este obișnuit să-și amintească semnalmentele, chiar atunci cînd trăsăturile sînt bine ascunse; apoi, fără să vrea, tresări cu o uimire aproape egală cu cea manifestată de cavalerul îmbrăcat în catifea albastră; își reveni, însă, repede și luîndu-și pălăria în mînă cu o grație deosebită, se apropie de portiera trăsurii.

— Frumoasă doamnă, fiți binevenită.

Ochii călătorului scînteiară de uimire și lucrul acesta se observă prin deschizătura măștii.

— Unde mergeți, în felul acesta? continuă Cauvignac.

— Unde mă duc? răspunse călătorul lăsînd neobservat salutul adresat de Cauvignac și răspunzînd doar la întrebare: unde mă duc? ar

trebui s-o ştiţi mai bine decît mine, pentru că nu mai sînt liberă să-mi continui călătoria. Merg acolo unde mă veţi conduce.

— Îngăduiţi-mi să vă rog să observaţi că acesta nu este un răspuns, frumoasă doamnă! continuă Cauvignac cu o politeţe tot mai mare. Arestarea dumneavoastră este numai temporară. După ce vom vorbi un moment împreună despre micile noastre probleme personale, cu inima şi faţa descoperite, vă veţi continua drumul fără nici un impediment.

— Iertaţi-mă, spuse tînărul călător, dar înainte de a merge mai departe, să rectificăm mai întîi o eroare. Faceţi impresia că mă confundaţi cu o femeie, deşi vedeţi, dimpotrivă, după îmbrăcămintea pe care o port că sînt bărbat.

— Cunoaşteţi proverbul latin: Ne nimium crede colori — Înţeleptul nu se ia după aparenţe. Or eu am pretenţia că sînt un înţelept, de aci rezultă că sub acest costum înşelător, am recunoscut pe...

— Ce anume? întrebă călătorul cu nerăbdare.

— Ei bine! v-am spus: o femeie!

— Atunci, dacă sînt femeie, de ce mă arestaţi?

— Drace! Pentru că în vremea aceasta în care trăim, femeile sînt mai periculoase decît bărbaţii; aşa că, pe bună dreptate, războiul nostru s-ar putea numi războiul femeilor. Regina şi doamna de Condé sînt cele două puteri beligerante. Ele şi-au luat ca locotenenţi generali pe domnişoara de Chevreuse, pe doamna de Montbazon, pe doamna de Longueville... şi pe dumneavoastră. Domnişoara de Chevreuse este generalul domnului coajutor; doamna de Montbazon este generalul domnului de Beaufort; doamna de Longueville este generalul domnului de La Rochefoucauld iar dumneavoastră... dumneavoastră îmi faceţi impresia că sînteţi generalul domnului duce d'Epernon.

— Sînteţi nebun, domnule, spuse tînărul călător ridicînd din umeri.

— Nu vă cred, frumoasă doamnă, după cum n-am crezut adineauri pe tînărul frumos care îmi făcea acelaşi compliment.

— Veţi fi susţinut, poate, că şi el era femeie.

— Aşa este. Eu îl recunoscusem pe micul meu gentilom, pentru că îl văzusem într-o seară de la începutul lunii mai, dînd tîrcoale în jurul hanului jupînului Biscarros, nu m-am lăsat înşelat de fusta cu care era îmbrăcat, de boneta pe care o purta pe cap şi de vocea lui melodioasă de flaut, după cum nu mă las înşelat de haina dumneavoastră albastră, de pălăria gri şi de cizmele cu dantelă pe care le purtaţi; şi i-am spus: Tinere prieten, luaţi-vă numele pe care vă place, îmbrăcaţi-vă cu hainele care vreţi, tot vicontele de Cambes sînteţi!

— Vicontele de Cambes! strigă tînărul călător.

— Ah! numele vă uimeşte, după cîte se pare, poate, întîmplător, îl cunoaşteţi?

— Un tînăr, foarte tînăr, aproape un copil.
— Şaptesprezece, optsprezece ani, cel mult.
— Foarte blond?
— Foarte blond.
— Cu ochi mari albaştri?
— Foarte mari şi foarte albaştri.
— E aici?
— E aici.
— Şi spuneţi că e...
— Deghizat în femeie, un rău, ca dumneavoastră în bărbat, o rea.
— Dar el ce caută aici? strigă tînărul cavaler cu o vehemenţă şi o agitaţie care se accentuase şi deveneau mai vizibile pe măsură ce Cauvignac, devenea, dimpotrivă mai sobru, în gesturi şi mai zgîrcit la vorbă.
— Dar, răspunse Cauvignac, apăsînd pe fiecare cuvînt, pretinde că are întîlnire cu unul din prietenii săi.
— Un prieten al său?
— Da.
— Un gentilom?
— Probabil.
— Baron?
— Se poate.
— Al cărui nume...
Fruntea lui Cauvignac se încruntă muncită de un gînd, care îi veni pentru prima dată în minte şi care-i produse o vizibilă revoluţie în creier.
— Oh! Oh! murmură el, ar fi o plasă grozavă...
— Al cărui nume?... repetă tînărul călător.
— Aşteptaţi, aşteptaţi, spuse Cauvignac, aşteptaţi puţin... numele i se termină în olles.
— Domnul de Canolles! strigă călătorul pe buzele căruia se aşternu o paloare de moarte; ceea ce făcea un contrast sinistru între albeaţa pielii şi negrul măştii.
— Chiar aşa: domnul de Canolles, continuă Cauvignac urmărind schimbarea care se producea asupra părţilor vizibile ale feţii şi asupra întregului corp al tînărului. Bine aţi spus: domnul de Canolles: îl cunoaşteţi şi dumneavoastră pe domnul de Canolles? Ei bine, dar atunci cunoaşteţi toată lumea?
— Încetaţi cu ironiile! se bîlbîi tînărul care tremura din toate încheieturile şi era gata să leşine. Unde este doamna aceea?
— În camera aceasta: observaţi, a treia fereastră de aici, aceea care are perdelele galbene.
— Vreau să o văd!

— Oh! Oh! sau, poate, m-am înşelat şi sînteţi dumneavoastră acest domn de Canolles pe care îl aşteaptă? Sau, poate, domnul de Canolles este acest frumos cavaler care vine în trap, urmat de un lacheu care-mi face impresia unui stăpîn fudul?

Tînărul călător se repezi cu atîta grabă spre geamul din faţă al trăsurii, că-l sparse cu fruntea.

— El e! El e! strigă el fără să-şi dea seama că pe frunte începură să apară cîteva picături de sînge din rana uşoară pe care şi-o făcuse. Oh! nefericito! Vine, o s-o întîlnească iar eu sînt pierdută...!

— Ah! Vedeţi că sînteţi femeie!

— Şi-au dat întîlnire, continuă tînărul frîngîndu-şi mîinile... Oh! Lasă că mă răzbun eu!

Cauvignac voi să încerce o nouă ironie, dar tînărul cu o mînă îi făcu semn brusc iar cu cealaltă îşi smulse masca de pe faţă şi atunci chipul palid şi ameninţător al lui Nanon se ivi în faţa privirilor liniştite ale lui Cauvignac.

VII

— Bună ziua surioară, se adresă Cauvignac lui Nanon întinzînd mîna spre tînăra femeie, cu cel mai imperturbabil calm.

— Bună ziua! Va să zică, m-ai recunoscut, nu-i aşa?

— De cum te-am zărit; nu era destul să-ţi ascunzi figura, mai trebuia acoperit şi acest semn încîntător şi dinţii aceştia ca nişte perle. Pune-ţi cel puţin o mască pe toată faţa cînd vrei să te deghizezi, cochetă ce eşti; dar nu te-ai gîndit la aceasta... *et fugit ad salices...*

— Lasă astea, spuse cu autoritate Nanon, să vorbim serios.

— Nici eu nu vreau altceva; numai vorbind serios se pot rezolva bine afacerile.

— Aşadar, spui că vicontesa de Cambes este aici?

— În persoană.

— Şi că domnul de Canolles intră în han în acest moment?

— Încă nu, descalecă, aruncă frîul lacheului. Ah! S-a uitat şi el spre noi. Dar iată că fereastra cu perdele galbene se deschide, iată că vicontesa scoate capul pe fereastră. Şi scoate un strigăt de bucurie. Domnul de Canolles se repede în casă; dar pentru Dumnezeu, ascunde-te, surioară, căci altfel totul este pierdut.

Nanon se aruncă pe pernele trăsurii, strîngînd nervos mîna lui Cauvignac, care o privea cu un aer de părintească milă.

— Şi eu care mă duceam la Paris ca să mă întîlnesc cu el! spuse Nanon, eu care riscam totul ca să-l revăd!

— Ah! ce de sacrificii, surioară, şi pentru cine? pentru un ingrat! Cu adevărat că ai fi putut să-ţi plasezi mai cu folos binefacerile.

— Ce-or să-şi spună acum cînd sînt împreună? Ce-or să facă?

— Ca să fiu sincer, dragă Nanon, mă pui în încurcătură cu o asemenea întrebare, spuse Cauvignac. La dracu, or să-şi spună cuvinte de dragoste, cel puţin aşa cred.

— Oh! asta n-o să se întîmple! strigă Nanon muşcîndu-şi unghiile lucioase ca fildeşul.

— Ba cred că aşa o să se întîmple, răspunse Cauvignac. Ferguzon a primit ordin să nu lase pe nimeni să iasă, dar n-a primit şi ordin să împiedice intrarea. După toate probabilităţile, în acest moment, vicontesa şi baronul de Canolles schimbă între ei tot felul de drăgălăşenii, unele mai încîntătoare decît altele. La dracu! Te-ai îndrăgostit prea tîrziu, draga mea Nanon.

— Crezi? replică tînăra cu o expresie greu de definit, în care se amesteca ironia adîncă şi viclenia duşmănoasă, crezi? Ei bine! urcă-te lîngă mine, biet diplomat ce eşti.

Cauvignac se supuse.

— Ascultă, Bertrand, continuă Nanon adresîndu-se unuia dintre purtătorii de muschetă, spune-i vizitiului să întoarcă fără grabă şi să tragă sub copacii pe care i-am lăsat la dreapta, cînd am intrat în sat.

Apoi, întorcîndu-se spre Cauvignac:

— Nu vrei să stăm acolo, ca să vorbim?

— Ba da, însă dă-mi voie să-mi iau şi eu precauţiunile mele.

— De acord.

Cauvignac făcu semn să-l urmeze spre patru oameni de-ai lui care căscau gura prin jurul hanului, fredonînd şi prăjindu-se la soare ca nişte viespi.

— Faci bine că iei oamenii aceştia, spuse Nanon şi, dacă ar fi după mine, ai lua mai bine şase decît patru, pentru că vom avea ce să dăm de lucru.

— Bine! spuse Cauvignac, de lucru, asta îmi trebuie mie.

— Atunci ai să fii mulţumit, răspunse tînăra.

Şi trăsura, întorcînd pe loc, îi duse pe Nanon roşie de focul gîndului şi pe Cauvignac, calm şi indiferent în aparenţă, dar dînd o mare atenţie propunerilor pe care i le făcea Nanon.

În timpul acesta, Canolles, atras de strigătul de bucurie pe care îl scoasese doamna de Cambes cînd îl zărise, se repezise în han şi pătrunsese în camera vicontesei, fără să-l bage în seamă pe Ferguzon pe care îl întîlni, stînd în picioare, pe coridor, şi care neprimind nici un consemn cu privire la Canolles, nu-i făcu nici o greutate şi-l lăsă să intre.

— Ah! domnule, strigă doamna de Cambes cînd îl văzu, veniţi repede,.vă aştept cu nerăbdare.

— Iată niște vorbe care m-ar fi făcut cel mai fericit om din lume, dacă paloarea feței și tulburarea de care sînteți cuprinsă nu mi-ar spune că nu mă așteptați pentru mine.

— Da, domnule, aveți dreptate, spuse Claire cu un surîs încîntător aș vrea să vă mai fiu obligată cu ceva.

— Cu ce anume?

— De a mă scoate din nu știu ce pericol care mă amenință.

— Un pericol?

— Da. Așteptați.

Claire închise ușa și puse zăvorul.

— Am fost recunoscută, spuse ea apropiindu-se.

— De cine?

— De un bărbat al cărui nume nu-l cunosc, dar a cărui figură și voce nu-mi sînt necunoscute. Mi se pare că i-am auzit vocea în seara în care, tot în camera asta, ați primit ordinul să plecați imediat la Mantes; mi se pare că i-am recunoscut figura la vînătoarea de la Chantilly în ziua în care m-am dat drept doamna de Condé.

— Drept cine luați pe omul acesta?

— Drept un agent al domnului duce d'Epernon; deci drept un dușman.

— Ei, drace! spuse Canolles și spuneți că ați fost recunoscută?

— Sînt sigură, mi-a spus pe nume și mi-a amintit că sînt bărbat. Peste tot pe aici, prin jur sînt ofițeri din partida regală; se știe că eu fac parte din partida prinților și poate urmăresc să mă sperie; dar dacă sînteți aici, nu mă mai tem de nimic. Sînteți ofițer, sînteți din același partid cu ei, îmi veți servi de protector.

— Din păcate, spuse Canolles mi-e tare teamă că n-am să vă pot oferi altă apărare și altă protecție decît numai sabia mea.

— De ce?

— Pentru că începînd din acest moment, doamnă, nu mai sînt în serviciul regelui.

— Adevărat? spuse Claire în culmea fericirii.

— Mi-am propus să-mi trimit demisia datată din locul unde aveam să vă întîlnesc. V-am întîlnit, demisia mea va fi datată din Jaulnay.

— Oh! liber! sînteți liber! Puteți să îmbrățișați partidul dreptății, al cinstei; puteți servi cauza domnilor prinți, adică a întregii nobilimi. Oh! Eram convinsă că sînteți un gentilom prea demn, ca să nu ajungeți aici.

Și Claire îi întinse lui Canolles o mînă pe care el o sărută cu o mare emoție.

— Dar cum s-a petrecut asta? Cum s-a întîmplat? povestiți-mi cu toate amănuntele.

— Oh! nu e mare de spus. I-am scris mai dinainte domnului de Mazarin ca să-l previn despre ceea ceea ce s-a întîmplat. Cînd am ajuns

la Mantes am primit ordin să mă prezint la el; mi-a zis că sînt un biet creier mic, eu l-am numit, un biet creier mare; el a rîs, eu m-am supărat; el a ridicat tonul la mine, eu l-am trimis dincolo de munţi. M-am întors la mine acasă, şi am aşteptat convins că o să mă arunce la Bastilia, dar el a aşteptat să se ivească o ocazie potrivită ca să mă trimită din Mantes. Şi după douăzeci şi patru de ore această ocazie s-a ivit. Şi tot dumneavoastră v-o datorez, căci m-am gîndit la ceea ce mi-aţi promis şi am crezut că s-ar putea să mă aşteptaţi, chiar numai timp de o secundă. Şi atunci, respirînd aerul liber, fără nici o răspundere, lipsit de orice obligaţie, fără partid, fără angajamente şi aproape fără nici o preferinţă, mi-am amintit de un singur lucru, că vă iubeam, doamnă, şi că acum puteam să v-o spun sus şi tare.

— Aşadar, v-aţi pierdut gradul pentru mine, aţi căzut în dizgraţie, v-aţi ruinat pentru mine! Dragă domnule de Canolles cum am să mă achit vreodată de aceste obligaţii faţă de dumneavoastră, cum aş putea să vă fac dovada recunoştinţei mele?

Şi, cu un surîs şi o lacrimă care îl despăgubeau de o sută de ori mai mult pentru ce pierduse, Canolles căzu la picioarele doamnei de Cambers.

— Oh! Doamnă, spuse el, din contră, din acest moment sînt bogat şi fericit, căci am să vă urmez şi n-am să vă mai părăsesc nici un moment, pentru că sînt fericit să mă văd şi bogat de dragostea dumneavoastră.

— Atunci,nimic nu vă opreşte.

— Nu.

— Îmi aparţineţi pe de-antregul şi păstrîndu-vă inima, pot să ofer braţul dumneavoastră doamnei prinţese?

— Puteţi.

— Aşadar v-aţi dat demisia?

— Încă nu, mai întîi voiam să vă văd, dar, aşa cum v-am mai spus, acum, după ce v-am revăzut, am s-o scriu chiar de aici. Îmi rezervasem plăcerea de a trebui să vă ascult.

— Scrieţi-o, deci! Scrieţi-o! Dacă n-o scrieţi veţi fi considerat ca un transfug, însă ar trebui să aşteptaţi pînă vi se acceptă demisia, înainte de a lua vreo măsură hotărîtoare.

— Nu vă temeţi, scumpă mică diplomată, mi-o va acorda şi chiar din toată inima; neîndemînarea mea de la Chantilly n-o să-i facă să regrete prea mult. Nu mi-au spus că eram un biet creieraş? spuse Canolles, rîzînd.

— Da, în schimb noi vă vom despăgubi de părerea pe care şi- au făcut-o despre dumneavoastră, fiţi singur de asta. Afacerea de la Chantilly va avea mai mult succes la Bordeaux decît la Paris credeţi-mă. Dar, scrieţi, baroane, scrieţi odată, ca să putem pleca! căci vă asigur, baroane, şederea în hanul acesta mă nelinişteşte foarte mult.

— Vorbiţi de trecut şi de aceea vă sperie amintirile, nu? spuse Canolles plimbîndu-şi privirea îndrăgostită prin cameră şi oprind-o asupra alcovului care-i atrăsese de mai multe ori atenţia.

— Nu, vorbesc de prezent şi nu din cauza dumneavoastră mi-e teamă. Astăzi nu mă mai tem de dumneavoastră.

— Atunci de cine vă temeţi? de ce vă temeţi?

— Ei, doamne, cine ştie!

În aceeaşi clipă şi parcă pentru a confirma temerile vicontesei, se auziră trei ciocănituri în uşă, lovite cu o gravă solemnitate.

Canolles şi vicontesa tăcură şi se priviră îngrijoraţi.

— În numele regelui, deschideţi! se auzi o voce.

Şi deodată uşa subţire, zbură în ţăndări. Canolles voi să se repeadă la sabie, dar mai înaintea lui, un om se aruncase între sabie şi el.

— Ce înseamnă asta? întreabă baronul.

— Dumneavoastră sînteţi domnul baron de Canolles?

— Da.

— Căpitan în regimentul Navailles?

— Da.

— Trimis în misiune de domnul duce d'Eperon?

Canolles dădu afirmativ din cap.

— În cazul acesta, în numele regelui şi al majestăţii sale reginei regente, sînteţi arestat.

— Ordinul?

— Iată-l.

— Dar, domnule, spuse Canolles restituind hîrtia, după ce- şi aruncase în fugă privirea pe ea, mi se pare că vă cunosc.

— Pe dracu! Cum să nu mă cunoaşteţi? Nu tot în satul acesta în care vă arestez acum, v-am adus din partea domnului duce d'Epernon, misiunea să plecaţi la curte? Norocul dumneavoastră, domnule gentilom, stătea în această misiune, l-aţi scăpat, păcat pentru dumneavoastră.

Claire se îngălbeni şi căzu pe un scaun: recunoscuse şi ea pe indiscretul călău.

— Se răzbună domnul de Mazarin, murmură Canolles.

— Haideţi, să mergem, domnule, spuse Cauvignac.

Claire stătea nemişcată. Canolles, nehotărît, părea gata să-şi piardă minţile. Supărarea lui era atît de mare, atît de grea şi de neaşteptată, că se prăbuşi sub greutatea ei: îşi coboră fruntea, resemnat.

De altfel, în vremea aceea, cuvintele „În numele regelui" mai aveau încă o vrajă căreia nimeni nu încerca să-i reziste.

— Unde mă duceţi, domnule? întreabă el, sau vă este interzis să-mi daţi această consolare ca să ştiu unde merg.

— Nu, domnule, am să vă spun: vă conduceam la fortăreaţa din insulele Saint-Georges.

— Adio, doamnă, spuse Canolles, plecîndu-se cu respect în faţa doamnei de Cambes. Adio.

— Ia te uită! îşi spuse în gînd Cauvignac, lucrurile sînt mau puţin avansate decît aş fi crezut. Cînd am să-i spun lui Nanon, o să-i facă plăcere.

Apoi, oprindu-se în prag, strigă!

— Patru oameni ca să-l escorteze pe căpitan! Şi patru oameni să-l preceadă.

— Şi eu? strigă doamna de Cambes întinzînd braţele spre prizonier, pe mine unde mă vor conduce? pentru că dacă baronul are vreo vină! Oh! atunci eu sînt mai vinovată decît el.

— Dumneavoastră, doamnă, răspunse Cauvignac, dumneavoastră vă puteţi retrage, sînteţi liberă.

Şi ieşi, ducîndu-l pe baron.

Doamna de Cambes se ridică, înviorată de o rază de speranţă şi începu să se pregătească imediat de plecare, pentru a nu da prilejul ca aceste bune intenţii să facă loc unor dispoziţii contrare.

— Liberă, îşi spuse ea, în felul acesta voi putea veghea asupra lui. Să plec.

Apoi se repezi la fereastră, zări grupul de călăreţi care îl ducea pe Canolles şi schimbă cu el un ultim salut, cu mîna. După aceea, îl chemă pe Pompée, care în speranţa că aveau să se oprească acolo, două, trei zile, se cuibărise în cea mai bună cameră pe care o găsise, şi-i dădu ordin să pregătească totul pentru plecare.

VIII

Drumul pentru Canolles fu mult mai trist decît şi-l închipuise. În adevăr, calului, care îi dă prizonierului o impresie de libertate, chiar atunci cînd e foarte bine păzit, îi urmă trăsura, o hodoroagă cu coviltir din piele, care în Touraine şi-a păstrat şi forma şi zdruncinătura. În plus, Canolles avea genunchii prinşi între genunchii unui om cu nas de vultur, care sta în faţa lui şi care îşi odihnea mîna cu un fel de mîndrie pe mînerul unui revolver din fier. Uneori, noaptea, pentru că ziua dormea, spera să surprindă vigilenţa acestui nou argus, dar, pe lîngă nasul de vultur, scînteiau doi ochi mari de bufniţă, rotunzi, roşii, şi foarte potriviţi ca să vadă prin întuneric, aşa că, în orice parte s-ar fi întors, Canolles vedea aceşti ochi rotunzi lucind în direcţia privirii lui.

Cînd dormea, numai un singur ochi dormea, era o însuşire pe care natura i-o dăduse acestui om, să doarmă numai cu un ochi.

Două zile şi două nopţi trecură pentru Canolles pline de cele mai întunecate gînduri; căci fortăreaţa din insula Saint-Georges, deşi era o fortăreaţă destul de modestă, lua, totuşi, în ochii prizonierului nişte proporţii înfiorătoare, pe măsură ce teama şi regretul îi pătrundea mai adînc suflet.

Regretul, pentru că înţelegea că misiunea pe care o avusese pe lîngă doamna prinţesă, fusese o misiune de încredere de care îşi bătuse joc din cauza dragostei şi că rezultatele greşelii pe care o comisese cu acest prilej erau deosebit de grave. La Chantilly doamna de Condé era o femeie fugară, la Bordeaux, doamna de Condé era o prinţesă rebelă.

Teamă, întrucît cunoştea răzbunările îngrozitoare ale Annei de Austria cînd se supără.

Altă remuşcare mai surdă, dar poate mai sfîşietoare decît prima: există în lume o femeie tînără frumoasă, spirituală, o femeie care nu se folosise de influenţa pe care o avea decît pentru a-l împinge înainte, care nu se folosise de trecerea pe care o avea decît pentru a-l apăra; o femeie care, din dragoste pentru el, îşi riscase de douăzeci de ori pînă atunci şi situaţia şi viitorul şi averea, ei bine! pe femeie acesta nu numai cea mai încîntătoare dintre iubite, dar şi cea mai devotată dintre prietene, pe femeia acesta o părăsise deodată, fără nici o scuză, fără nici un motiv, în momentul în care ea se gîndea la el şi, totuşi, în loc de a se răzbuna, ea îl înconjurase în continuare cu bunătatea ei iar numele lui, în loc de a-i suna în ureche cu un accent de reproş, îi sunase cu dulceaţa mîngîietoare a unui favor aproape regesc. Este adevărat că această favoare sosise într-un moment foarte nepotrivit, într-un moment în care Canolles, cu siguranţă, că ar fi preferat o dizgraţie, dar era oare aceasta greşeala lui Nanon? Nanon nu văzuse în această misiune pe lîngă majestatea sa, decît o sporire a norocului şi a consideraţiei pentru bărbatul la care se gîndea necontenit.

Aşa se întîmplă cu toţi cei care au iubit două femei deodată, şi cer iertare cititoarelor pentru această afirmaţie, căci este un fenomen de neînţeles pentru ele, care nu au fost îndrăgostite decît o singură dată. În schimb el este un fenomen obişnuit nouă, bărbaţilor, aşa se întîmplă, spuneam, cu toţi cei care au iubit două femei deodată; ei vor înţelege de ce pe măsură ce Canolles se gîndea, Nanon recîştiga tot mai multă influenţă asupra lui, pe care o crezuse pierdută. Asperităţile caracterului, care jignesc în fricţiunile din intimitate şi dau naştere unor necazuri trecătoare, se şterg la distanţă, în timp ce, dimpotrivă, unele amintiri duioase îşi reiau intensitatea lor, odată cu singurătatea. În sfîrşit, e greu de spus, de ce dragostea aeriană, care nu promitea decît favoruri, se volatilizează în singurătate, în timp ce, dimpotrivă, în timpul singurătăţii, de dragostea materială îţi aminteşti, din cauza bucuriilor pămînteşti care-şi au importanţa lor. Frumoasă, dar pierdută, bună, dar înşelată, aşa apărea Nanon în ochii lui Canolles.

Pentru că acum Canolles se scufunda cu naivitate tot mai mult în el însuşi, dar nu cu reaua credinţă a acuzaţilor forţaţi să facă mărturisiri complete. Ce-i făcuse Nanon ca s-o abandoneze? Ce-i făcuse doamna de Cambes, ca s-o urmeze? Ce era atît de dorit, atît de minunat de îndrăgit în micul cavaler de la hanul „La viţelul de aur"? Doamna de Cambes o depăşeşte atît de mult pe Nanon? Părul blond este preferat părului negru în aşa măsură încît te face nerecunoscător faţă de iubită, trădător şi necinstit faţă de rege, numai din dorinţa de a schimba cosiţele negre cu cosiţele blonde? Şi, totuşi, oh! mizerie a orînduirii omeneşti! Canolles îşi făcea toate aceste gînduri, după cum se vede, pline de bun simţ, dar, totuşi, fără convingere.

Inima este plină de asemenea taine care fac bucuria celor ce iubesc şi disperarea filozofilor.

Astea nu-l împiedicau pe Canolles să fie supărat pe el şi să se mustre cu cea mai mare severitate.

— Am să fiu pedepsit, îşi spunea el, gîndind că pedeapsa şterge greşeala; am să fiu pedepsit, cu atît mai bine! O să se găsească acolo un căpitan foarte aspru, foarte obraznic, foarte brutal care îmi va citi de la înălţimea demnităţii sale de temnicer şef, un ordin al domnului de Mazarin; care îmi va arăta apoi cu degetul un fund de şanţ şi mă va arunca să putrezesc la cincisprezece picioare sub pămînt, cu şobolanii şi cu broaştele rîioase, în loc să fi trăit la lumină şi să înfloresc la soare, lîngă o femeie care mă iubea, pe care am iubit-o şi pe care, pe legea mea, poate o mai iubesc şi acum.

Blestemat mic viconte, pleacă! de ce serveai tu de acoperămîntul unei atît de încîntătoare, vicontese?

Da, dar există oare pe lume o vicontesă care să merite ceea ce o să mă coste aceasta?

Căci nu-mi ajunge guvernatorul şi celula la cincisprezece picioare sub pămînt; dacă mă cred trădător, n-or să lase lucrurile lămurite numai pe jumătate; o să-mi găsească nod în papură pentru şederea de la Chantilly, pentru care n-aş fi fost destul de pedepsit, sînt de acord, dacă pentru mine ar fi fost mai folositoare, dar care, făcînd socoteala, mi-a adus doar trei sărutări de mînă. Triplu imbecil ce-am fost că nu m-am folosit de forţă şi n-am abuzat de forţă! Sărman creier mic! cum spune domnul de Mazarin care a trădat şi el, dar care nu şi-a plătit trădarea! Dar mie, acum, cine mi-o va plăti?

Şi Canolles dădu din umeri, răspunzînd cu dispreţ la întrebările pe care i le punea propriul său gînd.

Omul cu ochii de bufniţă, oricît de perspicace ar fi fost, nu putea înţelege nimic din pantomima care se juca în faţa lui, şi de aceea îl privea cu uimire.

— Dacă o să mi se ia un interogatoriu, n-am să răspund, continuă Canolles, căci ce-aş avea de spus? că nu-l iubeam pe domnul de

Mazarin? atunci nu trebuia să-l servesc. Că o iubeam pe doamna de Cambes? frumoasă justificare de dat unei regine şi unui prim ministru! N-am să dau nici un răspuns. Dar judecătorii sînt nişte oameni foarte susceptibili, ei cînd pun întrebări pretind că li şi răspundă; în închisorile din provincie sînt aparate de tortură îngrozitoare. O să mi se sfărîme genunchii aceştia mici de caare eram atît de mîndru şi o să fiu zvîrlit dislocat gata la şobolanii şi broaştele mele. O să ajung cu picioarele schiloade ca domnul prinţ de Conti, ceea ce este foart urît, chiar dacă, să presupunem, bunătatea majestăţii sale m-ar lua sub scutul ei ocrotitor, ceea ce se va feri să facă.

În afară de guvernator, şobolani, broaşte şi fiarele de tortură mai sînt şi nişte eşafoade pe care se decapitează rebelii, nişte spînzurători în care se agaţă trădătorii, nişte şanţuri în care sînt împuşcaţi dezertorii. Dar pentru un băiat frumos cum era Canolles, astea toate nu însemnau nimic, pe lîngă nişte picioare schilodite.

De aceea se hotărî să se liniştească şi să-şi întrebe însoţitorul în legătură cu situaţia asta.

Ochii de bufniţă, nasul de vultur şi figura încruntată a personajului nu-l încuraja pe prizonier, decît într-o foarte mică măsură, să încerce să deschidă vorba. Şi totuşi, orcît de imposibilă ar fi figură, nu este posibil să nu se găsească un moment în care să nu se descreţească puţin. Canolles profita de secunda în care un rînjet, care semăna a surîs, fluturase pe figura subalternului ofiţerului de poliţie, care-şi făcea datoria atît de conştiincios.

— Domnule, spuse el.

— Domnule, răspunse locţiitorul poliţistului.

— Scuzaţi-mă, dacă vă smulg un moment din gîndurile dumneavoastră.

— N-aveţi de ce să vă scuzaţi domnule, eu nu gîndesc niciodată.

— Ah! drace! înseamnă, domnule, că sînteţi înzestrat cu o structură fericită.

— De aceea nici nu mă plîng.

— Ei bine! nu semănati cu mine, căci eu tare aş vrea să mă plîng.

— De ce, domnule?

— Că am fost ridicat, într-un moment cînd nu mă gîndeam cîtuşi de puţin la aşa ceva, ca să fiu dus nu ştiu unde.

— Ba nu, domnule, ştiţi, că vi s-a spus.

— E adevărat. Mergeam în insula Saint-Georges, nu-i aşa, domnule?

— Exact.

— Credeţi că o să rămîn acolo multă vreme?

— Nu ştiu, domnule, dar, după felul cum mi-aţi fost recomandat cred că da.

— Ah! Ah! E foarte urît în insula Saint-Georges?
— Nu cunoaşteţi fortăreaţa?
— Înăuntru, nu, n-am intrat niciodată.
— Frumos nu e, domnule, în afară de apartamentul guvernatorului, care a fost refăcut din nou şi care după cîte se pare este foarte plăcut, restul construcţiei este o locuinţă foarte tristă.
— Da? Credeţi că o să mi se ia vreun interogatoriu.
— Aşa se obişnuieşte.
— Şi dacă nu răspund?
— Dacă nu răspundeţi?
— Da.
— Ei, drace! în acest caz, ştiţi că urmează tortura.
— Obişnuită?
— Obişnuită sau extraordinară, după acuzaţie. De ce sînteţi acuzat, domnule?
— Ei, spuse Canolles, mi-e teamă că sînt acuzat de crimă de stat.
— Ah! în acest caz vă bucuraţi de tortura extraordinară... Zece oale...
— Cum? Zece oale?
— Da.
— Ce spuneţi?
— Spun că o să aveţi parte de zece ceainice.
— Va să zică în insula Saint-Georges se foloseşte apa?
— Ei drace! înţelegeţi, domnule, pe Garona...
— Aşa e, apa e la îndemînă. Şi cîte găleţi reprezintă cele zece ceainice?
— Trei găleţi, trei găleţi şi jumătate.
— Atunci, o să mă umflu...
— Puţin. Însă dacă veţi avea prevederea să vă daţi bine pe lîngă gardian.
— Atunci?
— Atunci veţi avea un amestec bun.
— Spuneţi-mi vă rog în ce constă serviciul pe care poate să mi-l facă paznicul?
— Poate să vă dea să beţi ulei.
— Uleiul este un medicament?
— Suveran,domnule.
— Credeţi?
— Vă spun din experienţă, eu am băut...
— Aţi băut?
— Iertaţi-mă, am vrut să spun am văzut. Obiceiul de a vorbi cu gasconii mă face să pronunţ cîteodată pe B ca pe V şi *vice versa*.
— Aşadar, spuneaţi, spuse Canolles neputîndu-se împiedica să nu surîdă, cu toat gravitatea convorbirii, spuneaţi că aţi văzut...

— Da, domnule, am văzut un om bind foarte uşor cele zece ceainice, datorită uleiului care îi pregătise în mod convenabil toate căile. Este adevărat că s-a umflat aşa cum se obişnuieşte, însă cu o căldură bună a fost desumflat fără urmări prea mari. Asta este esenţial pentru partea a doua a operaţiei. Reţineţi bine aceste cuvinte: căldură, nu dogoare.

— Înţeleg, spuse Canolles, domnul a executat asemenea înalte operaţiuni, nu?

— Nu, domnule, răspunse interlocutorul cu modestie plină de politeţe.

— Atunci, ajutor, poate, nu?

— Nu, domnule, curiozitatea, doar ca amator.

— Ah! ah! domnul se numeşte?...

— Barrabas.

— Nume frumos şi vechi, cunoscut în mod pozitiv din Sfînta Scriptură.

— În Patimi, domnule.

— Aşa am vrut să spun şi eu, însă, din obişnuinţă m-am folosit de o altă expresie.

— Domnul preferă Scriptura. Înseamnă că domnul e hughenot, nu?

— Da, însă un hughenot foarte puţin priceput. Mă credeţi că abia de cunosc vreo trei mii de versuri din psalmi?

— În adevăr, foarte puţin.

— Reţineam mai uşor muzica...În familia mea au fost mulţi spînzuraţi şi arşi de vii.

— Sper că domnului n-o să-i fie rezervată o soartă asemănătoare.

— Nu, astăzi lumea este mai îngăduitoare, astăzi mă vor îneca, asta-i tot.

Barrabas începu să rîdă.

Inima lui Canolles tresări de bucurie; îl cîştigase pe paznic. În adevăr, dacă acest locţiitor de gardian ar fi rămas gardianul lui permanent, avea toate şansele să obţină ulei din partea lui. Se hotărî să continuie discuţia de unde o întrerupsese.

— Domnule Barrabas, spuse el, sîntem sortiţi să ne despărţim în curînd sau îmi veţi face cinstea să rămîneţi împreună cu mine?

— Domnule, cînd vom ajunge în insula Saint-Georges voi avea marele regret să vă părăsesc, trebuie să mă întorc la compania mea.

— Foarte bine, înseamnă că faceţi parte dintr-o companie de, arcaşi, nu?

— Nu domnule, dintr-o companie de soldaţi.

— Ridicată de ministru?

— Nu, domnule, de căpitanul Cauvignac, chiar acela care a avut onoarea să vă aresteze.

— Serviţi pe rege?
— Cred că da, domnule.
— Cum dracu vine asta? Nu sînteţi sigur?
— Nu eşti sigur de nimic pe lume.
— Atunci dacă nu sînteţi sigur, ar trebui să faceţi ceva,ca să vă fiaţi.
— Ce anume?
— Să mă lăsaţi să plec.
— Imposibil, domnule.
— Am să vă plătesc onorabil bunăvoinţa dumneavoastră.
— Cu ce?
— Pe dracu! Cu bani!
— Domnul n-are.
— Nu?
Canolles se căută repede prin buzunare.
— Aşa e, mi-a dispărut punga, cine mi-o fi luat-o?
— Eu domnule, răspunse Barrabas salutînd cu respect.
— Şi, de ce, mă rog?
— Ca domnul să nu mă poată corupe.
Uimit, Canolles, îl privi cu admiraţie pe demnul agent şi părîndu-i argumentul fără posibilitate de replică, nu mai spuse nimic.
Aşa că, ajunsă la acest punct, conversaţia se întrerupse, călătorii recăzură în muţenia lor dinainte, iar călătoria îşi reluă, spre sfîrşitul ei, aspectul melancolic pe care îl avusese la început.

IX

Începuse să se crape de ziuă cînd hodoroaga ajunse în satul cel mai apropiat de insula la care trebuia să ajungă. Simţind că trăsura s-a oprit, Canolles scoase capul prin ferestruica aceea mică, un fel de barbacană, destinată să alimenteze cu aer pe oamenii liberi şi să poată fi urmăriţi cu uşurinţă prizonierii.
Un sat mic şi frumos, compus din vreo sută de case strînse în jurul unei biserici şi aşezate pe povîrnişul unui deal dominat de un castel, se desena scăldat în aerul limpede al dimineţii şi poleit de razele soarelui care goneau peste case caere de aburi, asemeni unor văluri diafane.
În momentul acela hodoroaga urca un deal iar vizitiul, se coborîse de pe capră, şi mergea pe lîngă trăsură.
— Prietene, întrebă Canolles, eşti de prin partea locului?
— Da, domnule, sînt din Libourne.

— Atunci trebuie să cunoşti satul acesta. Ce este casa aceea albă şi căsuţele acelea încîntătoare?

— Domnule, răspunse ţăranul, castelul acela este domeniul de Cambes iar satul este un fel de anexă a castelului.

Canolles tresări şi se schimbă la faţă trecînd de la roşul cel mai închis la o paloare aproape cadaverică.

— Domnule, spuse Barrabas care cu ochii lui rotunzi nu lăsa să-i scape nimic, v-aţi rănit poate la ferestruică?

— Nu... mulţumesc.

Apoi se întoarse din nou spre vizitiu:

— Cui aparţine acest domeniu?

— Vicontesei de Cambes.

— O tînără văduvă?

— Foarte frumoasă şi foarte bogată.

— Şi deci foarte căutată.

— Desigur că da: dotă frumoasă, femeie frumoasă, cu asta nu-i pot lipsi pretendenţii.

— Reputaţie bună?

— Da, însă, pătimaşă pentru domnii prinţi.

— Aşa e, mi se pare că am auzit şi eu.

— Un diavol, domnule, un diavol adevărat!

— Un înger, murmură Canolles, care de cîte ori îşi amintea de Claire, o făcea transportat de bucurie. Un înger!

Apoi, tare:

— Locuieşte aici, uneori?

— Rar, domnule, dar înainte a locuit mult timp aici. Soţul ei a lăsat-o aici, şi de cîte ori sta aici era binefacerea locurilor astea. Acum, se zice, că e pe lîngă domnii prinţi.

Ajunsă în vîrful dealului, trăsura se pregătea să coboare; vizitiul făcu un semn cu mîna cerînd, parcă, permisiunea să se urce pe capră. Canolles, care se temea să nu trezească bănuieli dacă ar fi continuat să mai pună întrebări, îşi retrase capul iar trăsura greoaie, îşi reluă în trap uşor, mersul ei obişnuit.

După un sfert de oră, în care timp, mereu sub privirea lui Barrabas, Canolles se pierduse în cele mai negre gînduri, hodoroaga se opri.

— Ne oprim să mîncăm? întrebă Canolles.

— Ne oprim de tot, domnule. Am ajuns. Iată insula Saint-Georges. Nu mai avem de trecut decît rîul.

— Adevărat, murmură Canolles, atît de aproape şi atît de departe!

— Domnule, vin spre noi, spuse Barrabas, binevoiţi să vă pregătiţi să coboriţi.

Al doilea paznic al lui Canolles, care stătuse pe capră, lîngă vizitiu, sări jos şi deschise închizătoarea uşii cu cheia pe care o avea la el.

Canolles plimbă privirea de la micul castel alb, pe care nu-l pierduse din vedere, la fortăreaţa în care urma să stea. În partea cealaltă, zări mai întîi un braţ de rîu destul de rapid, un bac şi lîngă bac, un post de gardă compus din opt oameni şi un sergent.

În spatele postului se ridicau fortificaţiile cetăţii.

— Bine! îşi zise Canolles, sînt aşteptat, au fost luate toate precauţiile. Aceasta este noua mea pază? se adresă el lui Barrabas.

— Aş vrea să-i răspund domnului cu toată precizia, spuse Barrabas, dar drept să vă spun, nu ştiu.

În acelaşi moment, după ce dădu un semnal care fu repetat de santinela de gardă la intrarea în fort, cei opt soldaţi împreună cu sergentul se urcară în bac, traversară Garona şi puseră piciorul pe pămînt tocmai în momentul cînd Canolles cobora scara trăsurii.

Văzînd că era vorba de un ofiţer, sergentul se apropie de el şi salută milităreşte.

— Am onoarea să vorbesc cu domnul baron de Canolles, căpitan în regimentul Navailles? întrebă sergentul.

— Chiar cu el, răspunse Canolles uimit de politeţea acestuia.

Sergentul făcu stînga-mprejur, ordonă pentru onor iar cu vîrful suliţei indică barca lui Canolles. Canolles se urcă în barcă între cei doi paznici cu care venise. Cei opt soldaţi şi sergentul se urcară şi ei, apoi barca se îndepărtă de ţărm, în timp ce Canolles aruncă o ultimă privire spre Cambes, care curînd dispăru în spatele unei ridicături de teren.

Insula era aproape în întregime acoperită cu escarpe, contraescarpe, taluzuri şi bastioane. Un mic fort, într-o stare destul de bună domina toate aceste lucrări de fortificaţii. Se pătrundea printr-o uşă arcuită, în faţa căreia o santinelă se plimba în sus şi în jos.

— Cine-i? Stai! strigă ea.

Mica trupă se opri, sergentul înainta spre santinelă şi-i spuse cîteva cuvinte.

— Garda afară! strigă santinela.

Imediat vreo douăzeci de oameni care alcătuiau postul de gardă, se aşezară în linie în faţa uşii.

— Veniţi, domnule, spuse sergentul.

Toboşarul bătu pentru onor.

„Ce-o fi însemnînd asta"? se întreba tînărul.

Şi se îndreptă spre fort, neînţelegînd nimic din ceea ce se petrecea căci toate pregătirile acestea semănau mai degrabă cu onorurile militare date unui superior, decît cu nişte precauţiuni luate faţă de un prizonier.

Dar asta nu era totul: Canolles nu observase că în momentul în care cobora din trăsură, o fereastră de la apartamentul guvernatorului se deschisese şi un ofiţer examinase cu atenţie mişcarea bărcii şi primirea care i se făcu prizonierului şi celor doi agenţi.

Cînd ofiţerul acesta îl văzu pe Canolles că pusese piciorul pe insulă, coborî în grabă şi-i ieşi în întîmpinare.

— Ah! ah! îşi spuse Canolles văzîndu-l, iată-l pe comandantul cetăţii care vine să-şi recunoască locatarul.

— În adevăr, spuse Barrabas, se pare, domnule, că n-o să zăceţi multă vreme aşa cum se întîmplă cu unele persoane care sînt lăsate cîte opt zile să aştepte într-un vestibul: dumneavoastră o să fiţi închis imediat.

— Cu atît mai bine, spuse Canolles.

Între timp ofiţerul se apropie. Canolles luă poziţia mîndră şi demnă a unui om persecutat.

La cîţiva paşi de Canolles, ofiţerul se descoperi.

— Am onoarea să vorbesc cu domnul baron de Canolles? întrebă el.

— Domnule, răspunse prizonierul, sînt foarte uimit de politeţea dumneavoastră. În adevăr, sînt baronul de Canolles şi acum trataţi-mă, vă rog, cu curtenia unui ofiţer faţă de alt ofiţer şi instalaţi-mă cît puteţi mai bine.

— Domnule, răspunse ofiţerul, locuinţa este cu totul corespunzătoare, însă pentru a vă preveni dorinţele i s-au făcut toate îmbunătăţirile posibile.

— Şi cui trebuie să-i mulţumesc pentru aceste precauţiuni neobişnuite? întrebă Canolles surîzînd.

— Regelui, domnule, care face bine tot ce face.

— Desigur, domnule, desigur. Să mă ferească Dumnezeu să aduc vreo defăimare regelui, mai ales în momentele astea, totuşi nu m-aş supăra dacă aş putea obţine unele precizări.

— Dacă ordonaţi, domnule, sînt la dispoziţia dumneavoastră, însă îmi iau libertatea să vă informez că garnizoana vă aşteaptă să vă prezentaţi.

— Drace! murmură Canolles, o garnizoană întreagă ca să recunoască un prizonier care urmează să fie închis: mi se pare că e vorba de nişte mofturi. Apoi tare: eu sînt la ordinul dumneavoastră, domnule, şi gata să vă urmez unde veţi vrea să mă conduceţi.

— Îngăduiţi-mi să merg înaintea dumneavoastră ca să vă fac onorurile casei, spuse ofiţerul.

Canolles îl urmă felicitîndu-se că a căzut pe mîinile unui om atît de curtenitor.

— Cred că scăpaţi cu tortura obişnuită: doar patru ceainice, îi şopti la ureche Barrrabas, apropiindu-se de el.

— Cu atît mai bine, am să mă umflu numai pe jumătate, spuse Canolles.

Pătrunzînd în curtea cetăţii, Canolles găsi o parte din garnizoană cu arma pentru onor. Ofiţerul care o comanda scoase sabia şi se înclină în faţa lui.

— Doamne, ce de fasoane! murmură Canolles.

În acelaşi moment, toba răsună sub o boltă din apropiere; Canolles se întoarse şi văzu un al doilea şir de soldaţi apărînd de sub boltă şi aşezîndu-se în ordine în spatele primului rînd de soldaţi.

Ofiţerul îi prezintă lui Canolles două chei.

— Ce înseamnă asta? întrebă baronul, ce faceţi?

— Îndeplinim ceremonialul obişnuit după cele mai riguroase legi ale etichetei.

— Dar drept cine mă luaţi? întrebă Canolles în culmea uimirii.

— Drept cine sînteţi: domnul baron de Canolles.

— Şi?

— Guvernatorul insulei Saint-Georges.

Ameţeala care îl cuprinse era să-l prăbuşească la pămînt.

— Voi avea onoarea să remit imediat domnului guvernator împuternicirile pe care le-am primit astăzi de dimineaţă, precum şi scrisoarea care le însoţea şi în care se anunţa sosirea domnului, pentru ziua de azi.

Canolles se uită la Barrabas, ai cărui ochi rotunzi erau fixaţi asupra lui cu o expresie de stupefacţie imposibil de descris.

— Aşadar, eu sînt guvernatorul insulei Saint-Georges? se bîlbîi el.

— Da, domnule, răspunse ofiţerul, şi majestatea sa ne-a făcut foarte fericiţi printr-o asemenea alegere.

— Sînteţi sigur că nu este o eroare?

— Domnule, binevoiţi să mă urmaţi pînă în apartament şi veţi găsi acolo, împuternicirile dumneavoastră.

Canolles năucit de un asemenea eveniment care semăna atît de puţin cu cel la care se aşteptase şi fără să spună nici un cuvînt porni mai departe, în urma ofiţerului care îi arăta drumul, în mijlocul tobelor care băteau, a soldaţilor care prezentau arma pentru onor, a locuitorilor din fortăreaţă care umpleau aerul cu aclamaţiile lor, salutînd în dreapta şi în stînga, palid şi cu inima bătînd puternic întrebîndu-l înmărmurit, pe Barrabas, din ochi.

În cele din urmă ajunseră într-un salon destul de elegant, de la ferestrele căruia observă imediat că se putea vedea castelul din Cambes. Îşi citi împuternicirile, scrise în formă legală, semnate de regină şi contrasemnate de ducele d'Epernon.

Cînd văzu toate acestea, picioarele i se înmuiară pur şi simplu şi căzu pe un fotoliu plin de uimire.

Cu toate acestea, după toate fanfarele, salvele de muschetă, zgomotoasele demonstraţii ale omagiilor militare şi mai ales după prima

surpriză pe care toate aceste demonstraţii i-o produseră, Canolles voi să ştie în ce consta în realitate, postul pe care i-l încredinţase regina şi ridică ochii pe care pînă atunci îi ţinuse fixaţi în pămînt.

Îl văzu atunci în faţa lui, în picioare, pe fostul lui gardian, nu mai puţin uimit decît el, dar acum prea umilul său servitor.

— Ah! dumneata eşti, jupîne Barrabas?

— Eu, domnule guvernator.

— Ai putea să-mi explici ce s-a întîmplat, căci eu mă silesc cu toate puterile mele să nu cred că e un vis?

— Am să vă spun, domnule, că atunci cînd vă vorbeam de tortura extraordinară, adică de cele opt ceainice, credeam, pe cuvîntul meu, că vă îndulcesc situaţia.

— Erai convins atunci?

— Că vă conduceam aici ca să fiţi snopit în bătaie, domnule.

— Mulţumesc! spuse Canolles înfiorîndu-se fără să vrea. Spune-mi, ţi-ai făcut vreo părere despre ceea ce mi s-a întîmplat?

— Da, domnule.

— Atunci fă-mi favoarea şi explică-mi.

— Iată. Regina trebuie să fi înţeles cît de grea fusese misiunea care vi se încredinţase. După ce-i trecuse prima manie, se va fi căit şi cum, în general vorbind, nu sînteţi un om pe care să-l poată urî cineva, majestatea sa graţioasă v-a recompensat după ce v-a pedepsit prea rău.

— Inadmisibil, răspunse Canolles.

— Inadmisibil? credeţi?

— Cel puţin, de necrezut.

— De necrezut?

— Da.

— În cazul acesta, domnule guvernator nu-mi mai rămîne decît să vă prezint salutul meu cel mai respectuos; puteţi să fiţi o fiinţă fericită ca un rege, în insula Saint-Georges: vin excelent, vînat pe cîmpie, peşte pe care la fiecare maree îl aduc bărcile pescarilor din Bordeaux şi femeile din Saint-Georges. Ah! domnule, iată ceva miraculos!

— Foarte bine, voi încerca să vă urmez sfatul, luaţi această hîrtie pe care am semnat-o şi treceţi pe la casier, vă va număra zece pistoli. Vi i-aş fi dat eu, însă din prudenţă mi-aţi luat banii...

— Şi bine am făcut, domnule, ripostă Barrabas căci dacă totuşi m-aţi fi corupt, aţi fi fugit şi dacă aţi fi fugit, v-aţi fi pierdut, fireşte, poziţia înaltă la care, iată, că aţi ajuns, şi de asta nu m-aş fi putut consola niciodată.

— Foarte strîns raţionamentul, jupîne Barrabas. Am observat de mult că sînteţi o forţă în logică. Pînă una, alta, luaţi hîrtia aceasta ca o dovadă a elocinţei dumneavoastră. După cum ştiţi, cei vechi înfăţişau Elocinţa cu lanţuri de aur care îi ieşeau din gură.

— Domnule, adăugă Barrabas, dacă mi-aş permite să vă sugerez că socotesc inutil să trec pe la casier...

— Cum? Refuzaţi? întrebă Canolles uimit.

— Da de unde, doamne fereşte! Mulţumită cerului n-am asemenea falsă mîndrie, însă observ că din cufăraşul de pe cămin ies nişte şnururi care îmi fac impresia că sînt şnururi de pungă.

— Vă pricepeţi şi la şnururi, jupîne Biscarros, spuse Canolles surprins, căci, în adevăr, pe cămin se găsea un cufăraş din faianţă cu incrustaţii din argint şi cu emailuri în stilul renaşterii. Ia să vedem dacă bănuielile dumneavoastră sînt îndreptăţite.

Canolles ridică încet capacul cufăraşului şi găsi, în adevăr, înăuntru o pungă şi în pungă o mie de pistoli împreună cu acest bilet:

„Pentru caseta particulară a domnului guvernator al insulei Saint-Georges".

— La dracu! spuse Canolles, regina cînd face un lucru apoi îl face complet.

Şi fără să vrea, îşi reaminti de Buckingham; poate regina ascunsă după vreo tapiţerie îi văzuse figura lui victorioasă de căpitan frumos, poate îl va fi protejat din vreun motiv delicat, poate... ne amintim, doar, că baronul de Canolles era gascon.

Din nefericire, regina avea atunci cu douăzeci de ani mai mult decît în vremea domnului de Buckingham.

Oricum ar fi fost şi din orice parte ar fi venit, Canolles băgă mîna în pungă, scoase zece pistoli pe care îi dădu lui Barrabas, care ieşi făcînd numeroase şi respectuoase plecăciuni.

X

După ce plecă Barrabas, Canolles chemă ofiţerul de serviciu şi-l rugă să-l conducă pentru a face cunoştinţă cu noile sale domenii.

Ofiţerul se puse imediat la dispoziţia lui.

La uşă găsi un fel de stat major compus din alte personaje importante ale cetăţii. Condus de ei, vorbind şi cerînd explicaţii asupra tuturor posibilităţilor pe care le oferea localitatea, vizită bastioanele, povîrnişurile, fortificaţiile, cazematele, pivniţele şi depozitele de alimente. Pe la ora unsprezece, terminase cu vizita şi se întoarse în locuinţă. Atunci escorta, care îl însoţise, se risipi iar Canolles rămase numai cu ofiţerul pe care îl întîlnise prima dată.

— Acum, îi spuse acesta, apropiindu-se misterios, nu-i mai rămîne de văzut domnului guvernator, decît un singur apartament şi o singură persoană.

— Poftim? întrebă Canolles.

— Apartamentul acestei persoane este alături, spuse ofiţerul indicînd cu degetul spre o uşă pe care, în adevăr, Canolles n-o deschisese încă.

— Ah! Aici? spuse Canolles.

— Da.

— Este şi persoana înăuntru?

— Da.

— Foarte bine. Dar iartă-mă: sînt foarte obosit după călătoria pe care am făcut-o o noapte şi o zi şi acum, în dimineaţa asta nu mi-e capul limpede. Vă rog să vă explicaţi mai pe larg.

— Ei bine! domnule guvernator, continuă ofiţerul cu surîsul său fin, apartamentul...

— Persoanei... completă Canolles.

— ... care vă aşteaptă este acela. Înţelegeţi acum, nu-i aşa?

Canolles făcu un gest de parcă ar fi venit de pe lumea cealaltă.

— Da, da, foarte bine, spuse el, şi pot intra?

— Desigur, pentru că sînteţi aşteptat.

— Ei aş! spuse Canolles.

Şi cu inima bătînd să-i spargă pieptul, nemaivăzînd nimic în jurul lui, simţind că temerile şi dorinţele i se amestecă în suflet gata să-i tulbure mintea, Canolles împinse uşa şi zări, în dreptul unei tapiţerii, pe zîmbitoarea şi vioaia Nanon, care scoase un ţipăt de parcă ar fi vrut să-l sperie, apoi i se aruncă de gît.

Canolles rămase înlemnit, cu braţele moi, cu ochii rătăciţi.

— Dumneata? se bîlbîi el.

— Eu! spuse Nanon înmulţindu-şi zîmbetele şi sărutările. Amintirea necazurilor prin care trecuse îi veni deodată în minte iar Canolles ghicind din nou că noua binefacere îi venea tot de la această prietenă, rămase copleşit sub greutatea remuşcării şi a recunoştinţei.

— Ah! spuse el, va să zică dumneata m-ai salvat, în timp ce eu mă pierdusem, ca un smintit, vegheaţi asupra mea, sînteţi îngerul meu păzitor.

— Nu-mi spuneţi înger, căci în realitate sînt un diavol, spuse Nanon, numai că, reunoaşteţi, apar la momentul potrivit.

— Aveţi dreptate, dragă prietenă, căci sînt sigur că o să mă scăpaţi de eşafod.

— Cred şi eu. Dar, baroane, dumneavoastră atît de perspicace din fire, cum aţi făcut de v-aţi lăsat înşelat de fandositele acelea de prinţese?

Canolles se roşi pînă în albul ochilor, dar Nanon se hotărîse să nu observe nimic.

— Drept să vă spun, nici eu nu ştiu, nici eu singur nu înţeleg.

— Ah! Cît sînt de şirete. Ah! domnilor, dumneavoastră vreţi să vă războiţi cu femeile! Ce-am aflat? Că în locul prinţesei tinere vi s-a arătat o domnişoară de onoare, o servitoare, o secătură... cine era?

Canolles simţea că-l învăluie emoţia din vîrful degetelor tremurînde pînă în creierul înfierbîntat.

— Am crezut că e prinţesa, n-o cunoşteam.

— Dar cine era?

— Cred că o doamnă de onoare.

— Ah! bietul băiat, a fost greşeala trădătorului acela de Mazarin. Ce dracu! cînd însărcinezi pe cineva cu o misiune atît de dificilă ca aceea îi dai şi un portret al persoanei. Dacă aţi fi văzut o singură dată portretul doamnei prinţese, aţi fi recunoscut-o cu siguranţă. Dar să nu mai vorbim despre asta. Ştiţi că îngrozitorul acela de Mazarin, ar fi vroit să vă arunce în închisoare, sub pretext că vă trădaseraţi regele?

— Nu mă îndoiesc.

— Dar eu am spus: mai bine să-l aruncăm lui Nanon. Am făcut bine? Ce ziceţi?

Canolles, oricît de obsedat ar fi fost de amintirea vicontesei şi deşi îi purta chipul în inimă, nu putu să nu răspundă acestei bunătăţi delicate, acestui suflet radiind în cei mai frumoşi ochi din lume: plecă fruntea şi-şi apăsă buzele pe frumoasa mînă care i se întinsese.

— Aţi venit aici ca să mă aşteptaţi?

— Urma să mă duc la Paris să vă găsesc şi să vă aduc aici. Vă aduceam brevetul, absenţa dumitale mi se părea foarte mare. Domnul d'Epernon îmi ocupa toată viaţa mea atît de monotonă. Am auzit atunci de eşecul dumitale. Apropo, uitasem să vă spun, ştiţi că sînteţi fratele meu.

— Am crezut că ghicesc asta, din scrisoarea pe care mi-aţi trimis-o.

— Cu siguranţă că am fost trădaţi. Scrisoarea pe care v-o scrisesem căzuse în mîini duşmănoase. Ducele sosise furios. V-am numit, v-am declarat fratele meu, sărmane Canolles şi iată-ne acum protejaţi de cea mai legitimă legătură. Iată-vă aproape căsătorit, sărmanul meu prieten.

Canolles se lăsă mînat de nemaipomenitul entuziasm al acestei femei. După ce îi sărutase mîinile albe, îi sărută acum ochii negri... Umbra doamnei de Cambes trebuie să fi fugit, acoperindu-şi, îngrozită, capul.

— Din acel moment, ne-am gîndit la toate, am stabilit totul, am făcut din domnul d'Epernon protectorul sau mai curînd prietenul dumitale; am îmblînzit supărarea lui Mazarin. În sfîrşit, am ales ca loc de retragere insula Saint-Georges, pentru că, după cum ştii, tot mai vor să mă ucidă cu pietre. Numai dumneata eşti singurul pe lume care mă iubeşte puţin, dragă Canolles. Haide, spune-mi că mă iubeşti!

Şi încîntătoarea sirenă îşi aruncă braţele în jurul gîtului lui Canolles, înfundîndu-şi privirea arzătoare în ochii tînărului, de parcă ar fi vrut să-i afle gîndurile pînă în adîncul inimii.

Canolles simţi în inima aceea în care Nanon căuta să-i citească gîndurile, că nu putea rămîne nesimţitor la atît devotament. O tainică presimţire îi spunea că în Nanon era mai mult decît numai dragoste, că era şi generozitate şi că ea nu numai că-l iubea, dar şi că-l ierta.

Tînărul făcu un semn din cap care răspundea cererii lui Nanon, căci din gură n-ar fi îndrăznit să-i spună că o iubeşte, cu toate că în sufletul său toate amintirile pledau în favoarea ei.

— Aşa că am ales insula Saint-Georges pentru a-mi pune la adăpost banii, bijuteriile şi persoana mea; care alt om care mă iubeşte îmi poate apăra viaţa? mi-am spus eu; cine altul decît iubitul meu ar putea să-mi păstreze averea? Dragă prietene, tot ce am este în mîinile dumitale: şi viaţa şi averea. Ai să veghezi cu grijă asupra lor? ai să-mi fii prieten şi paznic credincios?

În momentul acela se auzi o trompetă în curte iar sunetele ei îşi găsiră ecou în inima lui Canolles; avea în faţa lui dragostea cea mai devotată, care a existat vreodată, iar la o sută de paşi de el, războiul ameninţător, războiul care pustieşte şi ameţeşte.

— Sigur că da, Nanon, strigă el, persoana şi bunurile dumitale sînt în deplină siguranţă lîngă mine şi jur că sînt gata să nu-mi precupeţesc viaţa numai să te pot scăpa din cel mai mic pericol.

— Mulţumesc, nobile cavaler, spuse ea, sînt sigură de curajul şi de generozitatea dumitale. Dar vai! aş vrea să pot fi tot atît de sigură şi de dragostea dumitale!

— Oh! murmură Canolles, fiţi sigură...

— Bine, bine, spuse, Nanon, dragostea nu se dovedeşte cu jurăminte, ci cu fapte, voi aprecia dragostea dumitale domnule prin ceea ce veţi face.

Şi trecîndu-şi frumoasele ei braţe în jurul gîtului lui Canolles, îşi sprijini capul pe pieptul palpitînd al tînărului.

— Acum trebuie să uite... îşi zise ea. Şi el uită.

XI

În ziua în care Canolles fusese arestat la Jaulnay, sub ochii doamnei de Cambes, aceasta plecase împreună cu Pompée să o întîlnească pe doamna prinţesă, care era în apropiere de Coutras.

Prima grijă a domnului scutier fusese să încerce să-i dovedească stăpînei lui că dacă banda lui Cauvignac nu ceruse bani pentru

răscumpărare nici nu comisese vreo violenţă faţă de frumoasa călătoare, fericirea asta s-a datorat înfăţişării sale hotărîte şi experienţei sale în ale războiului. Este adevărat că doamna de Cambes, mai puţin uşor de convins decît sperase Pompée, la început, îi atrase atenţia că o lăsase singură aproape o oră întreagă, însă Pompée îi arătă că, în acest timp, el se ascunsese pe coridor unde, cu ajutorul unei scări, pregătise vicontesei o fugă sigură, numai că trebuise să ţină piept împotriva a doi soldaţi dezlănţuiţi care urmăreau să-i ia scara, însă el reuşise, datorită curajului neînfrînt pe care i-l cunoaştem.

Convorbirea aceasta duse în mod firesc la elogiul pe care îl făcu Pompée soldaţilor din timpul său, neînfricaţi în faţa duşmanului, aşa cum o dovediseră în asediul Montaubanului şi în bătălia de la Corbie, însă blînzi şi politicoşi faţă de compatrioţii lor, calităţi cu care, trebuie s-o spunem, nu se puteau lăuda soldaţii din timpul lor.

Adevărul este că, fără nici o discuţie, Pompée, scăpase dintr-un imens pericol, acolo, de a fi fost înhăţat în armată. Cum, de obicei, mergea cu ochii strălucitori, cu pieptul bombat, cu un aspect foarte milităros şi cu un pas ţanţoş de Nemrod, i-ar fi atras imediat atenţia lui Cauvignac; însă datorită evenimentelor care au urmat şi care schimbaseră cursul ideilor căpitanului şi anume o pungă cu două sute de pistoli primită de la Nanon ca să se ocupe numai de baronul de Canolles, şi reflecţia filozofică după care gelozia fiind cea mai măreaţă dintre pasiuni trebuie să o adînceşti atunci cînd te întîlneşti cu ea, scumpul frate nu i-a mai dat nici o importanţă lui Pompée iar pe doamna de Cambes a lăsat-o să-şi continue drumul spre Bordeaux, deşi în ochii lui Nanon, Bordeaux era prea aproape de Canolles. Ea ar fi voit s-o ştie pe vicontesă în Peru, în India sau în Groenlanda.

Pe de altă parte, cînd ştia că începînd de atunci ţinea între nişte ziduri solide pe scumpul ei Canolles, iar puternice fortificaţii, foarte puţin accesibile trupelor regale, se părea că o ţin închisă pe doamna de Cambes, prizonieră în rebeliunea ei, Nanon se simţea fericită cu fericirea aceea infinită pe care numai copiii şi amanţii o au pe pămînt.

Am văzut cum s-a realizat acest vis şi cum s-au regăsit pe insula Saint-Georges, Nanon şi baronul de Canolles.

Aşadar, doamna de Cambes călătorea tristă şi emoţionată. Cu toate laudele lui, Pompée nu reuşise s-o liniştească, dar în plus spre seara zilei în care plecase din Jaulnay ea văzu cu groază o trupă de călăreţi venind spre ei de pe o şosea laterală.

Erau acei faimoşi gentilomi care se întorceau de la nu mai puţin faimoasa înmormîntare a ducelui de La Rochefoucauld, înmormîntare care, sub motiv că dorea să îi aducă un ultim omagiu tatălui său, îi folosise drept pretext domnului duce de Marsillac ca să adune din Franţa şi din Picardia toată nobilimea care îl detesta pe Mazarin, mai mult decît îi iubea pe prinţi. Un lucru ciudat îi atrase atenţia doamnei

de Cambes şi mai ales lui Pompée: anume că printre călăreţi, unii purtau braţul în eşarfă, unii lăsau să le atîrne pe lîngă scară un picior înfăşurat în bandaje, mulţi aveau bandaje însîngerate pe frunte. Trebuia să te fi uitat foarte de aproape ca să fi putut recunoaşte în aceşti gentilomi pe sprintenii şi spilcuiţii vînători care alergaseră după cerb în parcul de la Chantilly.

Însă teama are ochi pătrunzători: Pompée şi doamna de Cambes recunoscură, în cele din urmă, sub aceste bandaje însîngerate, cîteva figuri cunoscute.

— Drace, doamnă! spuse Pompée, iată o înmormîntare care a avut loc pe nişte drumuri foarte proaste. Cei mai mulţi dintre gentilomii aceştia trebuie să fi căzut de pe cal, ia priviţi-i cît sînt de jumuliţi.

— Tocmai asta observam şi eu, spuse doamna de Cambes.

— Asta îmi aminteşte de înapoierea din lupta de la Corbie, spuse cu mîndrie Pompée; numai că atunci nu eram în rîndul vitejilor care se înapoiau, eram printre vitejii care erau transportaţi.

— Dar gentilomii aceştia nu sînt comandaţi de nimeni? întrebă Claire cu o oarecare îngrijorare pentru această acţiune care se prezenta sub o atît de tristă înfăţişare. N-au şef? Şeful lor o fi fost ucis, dacă nu se vede? Ia uită-te!

— Doamnă, nimic mai uşor de recunoscut decît un şef printre oamenii pe care îi comandă, spuse Pompée aşezîndu-se mîndru în şa. De obicei, într-un escadron, ofiţerul merge în centru împreună cu subofiţerii; în timpul acţiunii el merge în spatele sau în flancul trupei. Aruncaţi-vă ochii spre punctele pe care vi le-am indicat şi o să judecaţi dumneavoastră însivă.

— Eu nu văd nimic, Pompée, dar mi se pare că sîntem urmăriţi, uită-te în spate.

— Hm! Hm! nu, doamnă, spuse Pompée tuşind, dar fără să se întoarcă de teamă să nu vadă cu adevărat pe cineva. Nu, nu e nimeni, staţi să-l vedeţi pe şef. Nu o fi cel cu panaşul roşu?... nu... cel cu sabia aurită?... nu... cel cu calul acela bălţat, care seamănă cu al domnului de Turenne?... nu, nu e nici acesta. Iată ceva foarte ciudat; totuşi, nefiind un pericol, şeful s-ar putea arăta; dar nu se arată nici aici, cum nu s-a arătat nici la Corbie...

— Te înşeli, jupîne Pompée, se auzi o voce stridentă şi ironică în spatele sărmanului scutier care era gata să se prăvălească din şa, te înşeli; e mai rău decît la Corbie.

Claire întoarse repede capul şi zări, la doi paşi de ea, un cavaler de talie mijlocie îmbrăcat într-un costum care afecta modestia şi care privea cu nişte ochi mici şi strălucitori, înfundaţi ca ochii de vulpe. Cu părul des şi negru, cu buza subţire şi mobilă, cu paloarea bilioasă a feţii şi cu fruntea întristată, cavalerul acesta inspira, în plină zi, tristeţea, noaptea poate că ar fi inspirat teama.

— Domnul prinţ de Marsillac! strigă Claire. Fiţi binevenit, domnule.

— Spuneţi, doamnă, domnul duce de la Rochefoucauld căci acum, după moartea tatei, am moştenit acest nume sub care îmi voi înscrie de aci încolo acţiunile vieţii mele, bune sau rele, cum or fi.

— Vă reîntoarceţi?... întrebă Claire cu ezitare.

— Ne întoarcem bătuţi, doamnă.

— Bătuţi? doamne sfinte! dumneavoastră?

— Spun doamnă, că ne întoarcem bătuţi, pentru că de felul meu nu sînt fanfaron şi spun lucruri pe faţă şi mie însumi şi altora; altfel aş putea pretinde că ne întoarcem învingători; însă în realitate sîntem bătuţi pentru că planul nostru asupra cetăţii Saumur a eşuat. Eu am ajuns prea tîrziu şi am pierdut localitatea asta importantă pe care a predat-o Jarze. De acum înainte, dacă doamna prinţesă va rezista în Bordeaux, aşa cum i s-a promis, tot războiul se va concentra în Guyana.

— Dar, domnule, întrebă Claire, după cum cred că am înţeles, dacă Saumur a capitulat fără luptă, atunci ce înseamnă ceea ce văd şi de ce gentilomii aceştia sînt răniţi?

— Pentru că, spuse La Rochefoucauld cu un fel de mîndrie pe care nu şi-o putuse ascunde cu toată puterea lui de stăpînire, ne-am întîlnit cu nişte trupe regale.

— A fost o luptă? întrebă repede doamna de Cambes.

— Oh! Doamne! Da, doamnă.

— Aşadar, primul sînge francez a fost răspîndit de francezi! murmură vicontesa. Şi dumneavoastră, aţi dat exemplul domnule duce?

— Eu, doamnă.

— Dumneavoastră, un om atît de calm, de calculat, de înţelept?

— Cînd mă împotrivesc unui partid nedrept cu mine, deşi sînt în general pentru lucrurile făcute cu cap, devin foarte puţin rezonabil.

— Dar, măcar, nu sînteţi rănit?

— Nu. De data aceasta am avut mai mult noroc decît la Lignes şi la Paris. Crezusem atunci că încasasem destul de la războiul civil ca să nu mă mai angajez în aşa ceva, dar mă înşelasem. Ce vreţi? Omul îşi face planuri fără să consulte pasiunea, singurul şi adevăratul arhitect al vieţii, care modifică edificiul construit, atunci cînd nu-l dărîmă de tot.

Doamna de Cambes surise; îşi amintea că domnul de La Rochefoucauld spusese că pentru ochii frumoşi ai doamnei de Longueville se războise cu regii şi s-ar fi războit şi cu zeii.

Surîsul acesta nu scăpă observaţiei ducelui care fără să lase vicontesei timp să-şi continue gîndul pe care i-l provocase surîsul spuse:

— Dar, dumneavoastră, doamnă, permiteţi-mi să vă fac complimentele mele, căci cu adevărat sînteţi un model de vitejie.

— De ce?

— Cum, de ce? călătoriţi singură, doar cu un scutier, ca o Clorindă sau o Bradamante! Oh! Apropo, am aflat de încîntătoarea comportare a dumneavoastră de la Chantilly. Mi s-a afirmat că l-aţi jucat admirabil pe bietul ofiţeraş al regelui lui... Victorie uşoară, nu-i aşa? adăugă ducele cu surîsul şi privirea care la el însemna atît de mult.

— Cum adică? întrebă Claire foarte emoţionată.

— Zic uşoară, continuă ducele, pentru că el nu lupta cu arme egale cu ale dumneavoastră. Totuşi, în povestirea care mi s-a făcut despre această aventură, un lucru m-a surprins...

Şi cu mai multă insistenţă ca altădată, ducele îşi fixa ochii mici asupra vicontesei.

Pentru doamna de Cambes, nu mai era posibil să bată în retragere. Se pregăti, deci, pentru o defensivă pe care se hotărî să o facă foarte viguroasă.

— Spuneţi-mi, domnule duce, care este faptul acela care v-a surprins?

— Extrema dumneavoastră abilitate, de a juca acest mic rol comic, în adevăr, din cîte cred că mi s-a spus, ofiţerul vă mai văsuze şi pe dumneavoastră şi pe scutier.

Cuvintele acestea, deşi lansate cu toată abilitatea rezervată unui om cu tact, au făcut, totuşi, o impresie profundă asupra doamnei de Cambes.

— Spuneţi că mă mai văzuse?

— Un moment, doamnă, să ne înţelegem, nu am spus eu acest lucru: facem apel întotdeauna la un personaj nedefinit de a cărui putere ţin seama şi regii şi ultimul dintre supuşi — „se spune".

— Unde am fost văzută?

— Se spune că pe drumul dintre Libourne şi Chantilly, într- un sat care se numeşte Jaulnay, numai că întrevederea n-a durat mult, gentilomul primind ordin din partea domnului d'Epernon să plece, pe loc, la Mantes.

— Atunci, dacă gentilomul acesta mă văzuse, cum se face, domnule duce, că nu m-a recunoscut?

— Ah! faimosul „se spune" de care vă vorbeam adineauri şi care are răspuns pentru toate, susţine că faptul era cu putinţă, de îndată ce întrevederea avusese loc pe întuneric.

— De data aceasta, cu adevărat nu mai ştiu ce vreţi să spuneţi, domnule duce, răspunse vicontesa emoţionată.

— În cazul acesta, spuse ducele cu o prefăcută naivitate, înseamnă că am fost greşit informat, şi apoi la urma urmei, ce înseamnă o întîlnire de un moment?... Este adevărat, doamnă, adăugă curtenitor ducele, este adevărat că aveţi o înfăţişare şi o figură care lasă o impresie profundă, chiar şi numai după o întrevedere de un moment.

— Însă așa ceva nu este cu putință pentru că ați spus chiar dumneavoastră că întrevederea a avut loc pe întuneric, replică vicontesa.

— E adevărat, doamnă și parați cu abilitate. Înseamnă că eu mă înșel, în afară doar de faptul că tînărul acesta nu vă remarcase mai dinainte. Atunci aventura de la Jaulnay n-ar fi fost numai o întîlnire...

— Dar ce anume ar fi fost? răspunse Claire. Luați seama la cuvintele dumneavoastră, domnule duce.

— De aceea, după cum vedeți mă și opresc, scumpa noastră limbă franceză e atît de săracă încît caut zadarnic un cuvînt care să-mi exprime gîndul. Ar fi... un *appuntamento*, cum spun italienii; o *assignation*, cum spun englezii.

— Dar, dacă nu mă înșel, domnule duce, spuse Claire, cele două cuvinte se traduc în franceză prin *„rendez-vous"*, nu?

— Vedeți! Iată că spun o prostie în două limbi străine și găsesc o persoană care știe cele două limbi! Iertați-mă, doamnă, hotărît lucru, se pare că și italiana și engleza sînt tot atît de sărace ca franceza.

Claire își apăsă inima cu mîna, ca să respire mai ușor: se sufoca. Un fapt de care se temuse mereu, îi revenea în minte: anume că domnul de La Rochefoucauld făcuse față de ea în gînd și în dorință cel puțin, o infidelitate față de doamna de Longueville și că, dacă vorbea așa, însemna că era mînat de un sentiment de gelozie. În adevăr, cu vreo doi ani mai înainte, prințul de Marsillac îi făcuse o curte asiduă în măsura în care permitea caracterul lui atît de fățarnic, veșnica incertitudine și timiditatea care făceau din el cel mai dușmănit dușman, cînd nu era prietenul cel mai recunoscător. Așa că vicontesa preferă să nu contrazică violent un om care ataca pieptiș și problemele publice și interesele cele mai familiare.

— Știți, domnule duce, că în condițiile în care ne găsim acum, sînteți un om prețios, iar domnul de Mazarin care se mîndrește cu asta, nu posedă o poliție mai bine pusă la punct decît a dumneavoastră?

— Nu știam, doamnă, dar dacă aș semăna pre mult cu acest scump ministru, atunci n-aș avea nici un motiv să mă mai războiesc cu el. De aceea încerc să mă țin, cît de cît, la curent cu toate.

— Chiar și cu secretele aliaților dumneavoastră, dacă ele ar avea așa ceva?

— Ați spus un cuvînt care ar putea să se interpreteze foarte rău, dacă s-ar auzi: secret de femeie. Călătoria și întîlnirea erau, așadar, niște secrete?

— Să ne înțelegem, domnule duce, pentru că aveți dreptate numai pe jumătate. Întîlnirea a fost un accident. Călătoria era un secret și chiar un secret de femeie, pentru că, în adevăr, călătoria nu era cunoscută decît de mine și de doamna prințesă.

Ducele surîse. Această apărare abilă îi stimula perspicacitatea.

— Și de Lenet, spuse el, și de Richon și de doamna de Tourville și chiar de un oarecare viconte de Cambes, pe care nu-l cunosc și de

care am auzit vorbindu-se, pentru prima dată, cu această ocazie... Este adevărat că acesta din urmă fiind fratele dumneavoastră, o să-mi spuneţi că secretele nu ieşeau din familie.

Claire începu să rîdă ca să nu-l indispună pe duce, ale cărui sprîncene începuseră să se încrunte.

— Ştiţi ceva, duce? spuse ea.

— Nu, dar spuneţi-mi-l, doamnă, şi dacă e un secret, vă promit să fiu tot atît de discret ca şi dumneavoastră şi să nu-l spun decît statului meu major.

— Faceţi-o, nu cer altceva, deşi risc prin asta să ajung duşmana unei mari prinţese la a cărei ură nu e bine să te expui.

Ducele roşi imperceptibil.

— Ei, bine? secretul? spuse el.

— În această călătorie, pe care am fost obligată s-o fac, ştiţi cine era însoţitorul pe care mi-l destinase doamna prinţesă?

— Nu.

— Chiar dumneavoastră.

— În adevăr, îmi amintesc că doamna prinţesă mă întrebase dacă aş fi putut servi de escortă unei persoane care se întorcea de la Libourne la Paris.

— Şi aţi refuzat.

— Am fost reţinut în Poitou de nişte afaceri de la care nu puteam lipsi.

— Da, trebuia să primiţi corespondenţa de la doamna de Longueville.

La Rochefoucauld o privi cu interes pe vicontesă, ca pentru a-i citi pînă în fundul sufletului înainte ca urma cuvintelor să fi dispărut şi apropiindu-se de ea îi spuse:

— Îmi faceţi un reproş?

— Nu chiar, inima dumneavoastră se simte atît de puternic ancorată acolo, domnule duce, încît aveţi dreptul să aşteptaţi complimente, nu reproşuri.

— Ah! spuse ducele suspinînd fără să vrea, măcar dacă ar fi vrut cerul să fi făcut această călătorie cu dumneavoastră.

— De ce?

— Pentru că n-aş mai fi ajuns la Saumur, răspunse ducele pe un ton care însemna că avea un răspuns pregătit, dar nu îndrăznea sau nu voia, să-l dea.

— Richon trebuie să-i fi spus totul, se gîndi Claire.

— Însă, pînă la urmă, nu mă plîng de nenorocirea mea personală, pentru că din ea a rezultat o fericire publică, continuă ducele.

— Ce vreţi să spuneţi, domnule duce? nu vă înţeleg.

— Vreau să spun că dacă aş fi fost eu cu dumneavoastră, nu v-aţi fi întîlnit cu ofiţerul acela care, vedeţi că cerul ne sluşeşte cauza? s-a nimerit să fie acelaşi pe care Mazarin l-a trimis la Chantilly.

— Ah! domnule duce, spuse Claire cu vocea sugrumată de o amintire recentă şi dureroasă, nu glumiţi pe seama acestui ofiţer nenorocit!

— De ce? E o persoană sacră?

— Da, pentru că marile nenorociri au pentru inimile nobile partea lor sacră aşa cum se întîmplă şi cu marile fericiri. Ofiţerul acesta poate este mort acum, domnule, plătind cu viaţa eroarea sau devotamentul.

— Mort din dragoste?

— Să vorbim serios, domnule, ştiţi bine că dacă mi-am dăruit inima cuiva, n-am făcut-o unor oameni întîlniţi pe drum. Vă spun că nefericitul acesta a fost arestat chiar astăzi din ordinul domnului de Mazarin.

— Arestat, întrebă ducele, de unde ştiţi? Tot din întîmplare?

— Oh! Doamne! Da. Treceam prin Jaulnay... cunoaşteţi Jaulnay?

— Foarte bine, acolo am primit o lovitură de spadă în umăr... Aşadar, treceaţi prin Jaulnay, ah! dar, oare, nu în satul acesta se povestea că?...

— Să lăsăm ce se povestea, domnule duce, răspunse Claire, roşindu-se. Treceam, deci, prin Jaulnay, cum vă spuneam, cînd am văzut o trupă de oameni înarmaţi care arestaseră un bărbat pe care l-au luat cu ei: bărbatul acela era el.

— El, ziceţi? Ah! Fiţi atentă, doamnă aţi spus: el!

— Da, el, ofiţerul. Dumnezeule! domnule duce ce greu sînteţi de înţeles. Lăsaţi la o parte subtilităţile şi dacă nu vă e milă de nefericitul acela...

— Mie, milă? strigă ducele, dar ce credeţi, doamnă, că eu am timp să-mi fie milă de oamenii pe care nici nu-i cunosc?...

Claire privi pe furiş figura palidă a lui La Rochefoucauld, îi zări buzele înguste, strînse într-un surîs fără strălucire, şi se înfioră fără să vrea.

— Doamnă, aş fi vrut să am onoarea să vă conduc pînă mai departe, dar trebuie să instalez o garnizoană în Montrond: vă cer iertare că vă părăsesc. Douăzeci de gentilomi mai fericiţi decît mine vă vor servi de escortă, pînă ce veţi întîlni pe doamna prinţesă, căreia vă rog să binevoiţi a-i prezenta omagiile mele.

— Nu veniţi la Bordeaux? întrebă Claire.

— Nu, cel puţin pentru un moment, mă duc la Turenne să-l iau pe domnul Bouillon. Ne întrecem în politeţi ca să nu ajungem nici unul din noi, general în acest război, am de-a face cu o partidă foarte puternică, dar vreau să învinş şi să rămîn locotenent.

Cu aceste cuvinte, ducele o salută ceremonios pe vicontesă şi-şi continuă încet drumul pe care îl urma trupa lui de călăreţi.

Claire îl urmări din ochi murmurînd:

„Mila lui! I-am solicitat mila! Şi mi-a spus că nu are timp pentru aşa ceva!"

Văzu atunci că o parte din grupul de călăreţi venea spre ea în timp ce restul trupei se înfunda în pădurea vecină. În urma trupei mergea visător, cu hamul lăsat pe gîtul calului, omul acesta cu privirea şireată şi cu mîinile albe care scrise ca motto la memoriile sale fraza aceea atît de ciudată pentru un filozof moralist:

„Cred că este îndeajuns să arăţi milă, dar să te fereşti să o ai. Este o pasiune, care nu e bună la nimic într-o fiinţă bine făcută şi care nu serveşte decît ca să înmoaie inima. Ea trebuie lăsată pe seama oamenilor de rînd, care nefăcînd nimic din raţiune, au nevoie de pasiune ca să facă ceva".

Două zile mai tîrziu, doamna de Cambes se întîlnea cu prinţesa.

XII

Fără să vrea, doamna de Cambes se gîndise la ceea ce s-ar fi putut întîmpla dintr-o ură ca a domnului de La Rochefoucauld. Dar ştiindu-se tînără, frumoasă, bogată, cu trecere, nu credea că o asemenea ură, presupunînd totuşi că ar fi existat, ar fi putut avea asupra vieţii ei vreo influenţă nefastă.

Totuşi, cînd doamna de Cambes îşi dădu seama, cu certitudine, că ducele se tulburase cînd aflase ceea ce aflase, o luă ea înainte, faţă de prinţesă.

— Doamnă, îi spuse ea răspunzînd complimentelor pe care i le făcuse aceasta, nu mă felicitaţi prea mult pentru pretinsa îndemînare de care am dat dovadă cu această ocazie, căci unii pretind că ofiţerul, cel care a fost înşelat, cunoştea adevărul şi pe falsa prinţesă de Condé.

Însă cum această propunere i-ar fi anulat doamnei prinţese meritul pe care ea pretinde că l-ar fi avut în executarea acestei viclenii, n-a crezut nimic din tot ce-i spusese vicontesa.

— Da, da, draga mea Claire, spuse ea; da, da, înţeleg acum cînd gentilomul nostru a văzut că l-am păcălit, ar vrea să dea impresia că el ne-a favorizat; din nefericire i-a venit prea tîrziu o asemenea idee şi între timp a fost dizgraţiat tocmai pentru această întîmplare. Dar, apropo, mi-aţi spus că v-aţi întîlnit, pe drum, cu domnul duce de La Rochefoucauld.

— Da, doamnă.

— Ce v-a mai spus?

— Că se ducea la Turenne ca să se pună de acord cu domnul de Bouillon.

— Da, ştiu, există o lupă între ei. Lăsînd impresia că refuză această onoare, se dă o luptă între ei, care din doi să fie generalismul armatei noastre. În adevăr, cînd vom face pace, cu cît rebelul va fi mai de temut, cu atît va avea dreptul să i se plătească mai scump revenirea. Dar ca să-i pun de acord, am să mă folosesc de un plan al doamnei de Tourville.

— Oh! oh! spuse vicontesa surîzînd la auzul acestui nume, alteţa voastră s-a reconciliat cu sfătuitoarea sa obişnuită?

— A trebuit, ne-a ajuns la Montrond aducînd cu ea sulul ei de hîrtii, cu o gravitate care ne-a făcut să murim de rîs, şi Lenet şi eu.

„— Cu toate că alteţa voastră, a spus ea, nu dă nici o importanţă acestor reflecţiuni, fruct al unor veghi laborioase, aduc tributul meu asociaţiei generale..."

— Era un adevărat discurs?

— În trei puncte.

— Căruia alteţa voastră i-a răspuns?

— Nu chiar, i-am dat cuvîntul lui Lenet. „Doamnă, a spus el, nu ne-am îndoit niciodată de felul dumneavoastră şi încă mai puţin de luminile dumneavoastră: ele ne-au fost atît de preţioase încît, doamna prinţesă şi cu mine, le regretam în fiecare zi..." Pe scurt, i-a mai spus încă o mulţime de lucruri frumoase şi a fermecat-o aşa de bine încît a sfîrşit prin a ne da planul său.

— Care este?

— De a nu numi generalisim nici pe domnul de Bouillon, nici pe domnul de La Rochefoucauld, ci pe domnul de Turenne.

— Ei bine, spuse Claire, mi se pare că de data aceasta sfătuitoarea v-a sfătuit destul de bine, ce ziceţi, domnule Lenet?

— Eu zic că vicontesa are dreptate şi că aduce o idee serioasă în plus la deliberările noastre, răspunse Lenet, care tocmai intra cu un sul de hîrtie pe care îl ţinea cu aceeaşi gravitate cu care ar fi putut s-o facă doamna de Tourville. Din nefericire, domnul de Turenne nu poate părăsi armata din nord iar planul nostru cere să ne îndreptăm spre Paris, cînd Mazarin şi regina se vor îndrepta asupra Bordeauxului.

— Observaţi, draga mea, că Lenet este omul imposibilităţilor. De aceea, nici domnul Bouillon, nici domnul de La Rochefoucauld, nici domnul de Turenne nu este generalisim. Generalismul nostru este Lenet! Ce aveţi acolo, excelenţă? o proclamaţie?

— Da, doamnă.

— A doamnei de Tourville, bineînţeles.

— Da, doamnă, cu cîteva modificări de redactare. Stil de cancelarie, ştiţi dumneavoastră...

— Da! da! spuse rîzînd prinţesa, să nu ne legăm de cuvinte, ideea, asta ne trebuie.

— Este, doamnă.

— Şi domnul de Bouillon, unde va semna?

— Pe aceeaşi linie cu domnul de La Rochefoucauld.

— Dar cu asta nu mi-ai spus unde va semna domnul de La Rochefoucauld.

— Domnul de La Rochefoucauld va semna sub domnul duce d'Enghien.

— Domnul duce d'Enghien nu va semna un asemenea act. Un copil! gîndeşte-te, Lenet!

— M-am gîndit, doamnă. Cînd moare regele, îi urmează prinţul moştenitor, chiar dacă ar fi numai pentru o zi... De ce să nu fie şi pentru casa de Condé ca pentru casa regală a Franţei?

— Dar ce-o să spună domnul de La Rochefoucauld? Ce-o să spună domnul de Bouillon?

—Doamnă, primul a spus şi după ce a spus a plecat, al doilea va cunoaşte situaţia cînd va fi rezolvată şi în consecinţă va spune ce va voi, puţin ne pasă.

— Iată, Claire, cauza răcelii pe care v-a arătat-o ducele!

— Lăsaţi-l rece, doamnă, spuse Lenet, o să se înfierbînte la primele lovituri de tun pe care le va trage în contra noastră mareşalul de La Meilleraye. Dacă domnii aceştia vor să facă război, n-au decît să-l facă.

— Să fim atenţi să nu-i nemulţumim prea mult, Lenet, spuse prinţesa, nu-i avem decît pe ei...

— Dar ei n-au decît numele dumneavoastră, să încerce să se bată pe seama lor şi o să vedeţi cît o să-i ţină: dă-mi, ca să-ţi dau.

De cîteva secunde doamna de Tourville întrase şi aerului radios, care-i înflorea faţa, îi urmă o nuanţă de îngrijorare pe care îl accentuă ultimele cuvinte ale sfătuitorului său rival.

Ea înaintă repede.

— Planul pe care l-am propus alteţei voastre ar avea nefericirea să nu obţină acordul domnului Lenet?

— Dimpotrivă, doamnă, răspunse Lenet, înclinîndu-se, am păstrat cu grijă, în cea mai mare parte, redactarea dumneavoastră; numai că în loc ca proclamaţia să fie semnată de ducele de Bouillon sau de ducele de La Rochefoucauld, ea va fi semnată de domnul duce d'Enghien, iar numele celor doi domni vor veni după numele prinţului.

— Veţi compromite pe tînărul prinţ, doamnă.

— E drept să fie compromis, doamnă, pentru că pentru el se bat.

— Dar bordelezii ţin la domnul de Bouillon, îl adoră pe domnul duce de La Rochefoucauld şi nici măcar nu-l cunosc pe ducele d'Enghien.

— Greşiţi, răspunse Lenet scoţînd, după obiceiul lui, o hîrtie din buzunarul acela care o uimea întotdeauna pe doamna prinţesă prin ceea ce conţinea, iată o scrisoare din partea domnului preşedinte al Parlamentului din Bordeaux, prin care mă roagă ca proclamaţiile să fie semnate de tînărul duce.

— Eh! nu ţineţi seama de parlamente, Lenet, strigă prinţesa, pentru că nu merită să scăpăm de sub autoritatea reginei şi a domnului de Mazarin, ca să cădem sub aceea a parlamentelor.

— Alteţa voastră vrea să intre în Bordeaux?

— Desigur.

— Ei bine! asta este condiţia „sine qua non"; nu vor trage nici măcar un cartuş pentru altcineva decît pentru domnul duce d'Enghien.

Doamna de Tourville îşi muşcă buzele.

— Aşadar, ne-aţi făcut să fugim din Chantilly, ne-aţi făcut să facem o sută cincizeci de leghe ca să primim un afront din partea bordelezilor? întrebă iritată prinţesa.

— Ceea ce luaţi drept un afront, doamnă, este o onoare. Ce poate fi mai măgulitor, în adevăr, pentru doamna prinţesă de Condé decît să vadă că numai ea este prinţesă şi nu alţii!...

— Aşadar, bordelezii nu vor primi pe cei doi duci?

— Nu vor primi decît pe alteţa voastră.

— Ce pot să fac singură?

— Ei, doamne, intraţi, totuşi, apoi, după ce intraţi, lăsaţi porţile deschise iar ceilalţi vor intra în urma dumneavoastră.

— Nu ne putem lipsi de ei.

— Aceasta este şi părerea mea şi în cincisprezece zile va fi şi părerea parlamentului. Bordeaux respinge armata dumneavoastră, de care se teme, dar peste cincisprezece zile o va chema ca să-i apere. Veţi avea atunci dublul merit de a fi făcut de două ori ceea ce v-au cerut bordelezii. Şi atunci, fiţi liniştită, vor muri pentru dumneavoastră, de la primul pînă la ultimul.

— Deci,Bordeaux este ameninţat? întrebă doamna de Tourville.

— Foarte ameninţat, răspunse Lenet: iată de ce este urgent să se ia poziţie. Cît timp n-o să fim acolo, Bordeaux poate, fără să-şi compromită onoarea, să refuze să ne deschidă porţile. Dar după ce vom intra, Bordeaux nu poate, fără să se dezonoreze, să ne gonească dincolo de zidurile oraşului.

— Şi cine anume ameninţă Bordeaux-ul, mă rog?

— Regele, regina, domnul de Mazarin... Forţele regale se strînga duşmanii noştri ocupă poziţii; insula Saint-Georges, care nu este decît la trei leghe de oraş, a primmit întăriturі, un transport de muniţii şi un nou guvernator. Bordelezii vor trebui să ocupe insula şi, firește, vor fi bătuţi pentru că vor avea de a face cu cele mai bune trupe ale regelui.

Bătuţi măr, aşa cum li se cuvine unor burghezi care vor să facă pe soldaţii, ei vor chema foarte alarmaţi pe ducii de Bouillon şi de La Rochefoucauld. Atunci, doamnă, dumneavoastră care ţineţi în mîini pe cei doi duci, dumneavoastră veţi fi aceea care veţi pune condiţii parlamentului...

— Dar n-ar fi mai bine să încercăm să cîştigăm de partea noastră pe noul guvernator mai înainte ca bordelezii să fi suferit o înfrîngere care poate i-ar descuraja.

— Dacă vă veţi găsi la Bordeaux cînd va avea loc această înfrîngere, n-aveţi de ce să vă temeţi... Ca să-l cîştigaţi pe guvernator, e imposibil.

— Imposibil? Şi de ce mă rog?

— Pentru că guvernatorul este un duşman personal al alteţei voastre.

— Un duşman personal al meu?

— Da...

— Şi de unde vine această duşmănie?

— Din aceea că nu va ierta niciodată alteţei voastre mistificarea a cărei victimă a fost la Chantilly... Oh! domnul de Mazarin nu e un prost aşa cum îl credeţi, doamnelor, deşi mă omor repetîndu-vă neîncetat aceasta şi proba e că a pus în insula Saint-Georges, adică în cea mai bună poziţie strategică din regiune pe cine credeţi?

— V-am spus că nu-mi dau seama cine ar putea să fie?

— Ei bine! pe ofiţerul de care aţi rîs atît şi care printr- o neîndemînare de neconceput, a lăsat pe alteţa voastră să fugă din Chantilly...

— Domnul de Canolles! strigă Claire.

— Da.

— Domnul de Canolles guvernatorul insulei Saint-Georges?

— În persoană.

— Imposibil! Am văzut cînd l-au arestat în faţa mea, în ochii mei...

— Este adevărat, însă este, fără îndoială, puternic protejat aşa încît dizgraţia s-a transformat în favoare.

— Şi dumneata, care îl credeai mort, biata mea Claire! spuse rîzînd doamna prinţesă.

— Sînteţi sigur, domnule? întrebă Claire uimită.

După cum îi era obiceiul, Lenet duse mîna la faimosul său buzunar şi scoase o hîrtie.

— Iată o scrisoare de la Richon, care îmi dă toate amănuntele despre instalarea noului guvernator şi care îşi exprimă regretul său că alteţa voastră nu l-a primit pe el în insula Saint-Georges.

— Doamna prinţesă instalîndu-l pe domnul Richon în insula Saint-Georges! spuse doamna de Tourville cu un rîs triumfător. Dar ce noi putem dispune numirea de guvernatori în fortăreţele majestăţii sale?

— De una dispunem, doamnă, răspunse Lenet şi este destul.

— De care?

Doamna de Tourville se înfioră cînd îl văzu pe Lenet ducînd mîna la buzunar.

— Scrisoarea semnată în alb de domnul duce d'Epernon! strigă prinţesa. Adevărat, uitasem.

— Eh! Ce-i cu asta? spuse cu dispreţ doamna de Tourville. O foaie de hîrtie şi atît.

— Foaia aceasta de hîrtie, doamnă, spuse Lenet, este numirea care ne trebuie ca să contrabalansăm pe cea care a fost făcută. Este compensarea la situaţia creată în insula Saint- Georges, este, în sfîrşit, salvarea noastră, este un punct întărit pe Dordona, aşa cum insula Saint-Georges este pe Garona.

— Dar sînteţi sigur, domnule, că este în adevăr domnul de Canolles, arestat la Jaulnay, cel care este acum guvernatorul insulei Saint-Georges? întrebă Claire care nu mai auzise nimic din ceea ce se mai spusese în ultimele cinci minute şi care rămăsese cu gîndul tot la vestea anunţată de Lenet şi confirmată de Richon.

— Sînt sigur, doamnă.

— Domnul de Mazarin are un fel ciudat de a-şi conduce guvernatorii spre funcţiile lor, spuse ea.

— În adevăr, spuse prinţesa, cu siguranţă că e ceva la mijloc.

— Sigur că da, spuse Lenet, este domnişoara Nanon de Lartigues.

— Nanon de Lartigues! strigă vicontesa de Cambes, pe care o amintire îngrozitoare o săgeta în inimă.

— Fata asta! vorbi prinţesa cu dispreţ.

— Da, doamnă, răspunse Lenet, fata aceasta pe care alteţa voastră n-a vrut s-o vadă, cînd ea solicita favoarea de-ai fi prezentată şi pe care regina, mai puţin severă cu legile de etichetă, decît dumneavoastră, a primit-o, ceea ce a făcut-o să spună şambelanului dumneavoastră că era posibil ca prinţesa de Condé să fi fost o doamnă mai mare decît Anna de Austria, însă, fără îndoială, Anna de Austria era mult mai precaută decît prinţesa de Condé.

— Ai uitat, Lenet, sau poate vrei să mă menajezi, spuse prinţesa. Insolenta aceea nu s-a mulţumit să spună mai precaută, a spus mult mai inteligentă.

— Se poate, spuse Lenet zîmbind. Ieşeam din cameră tocmai în acel moment şi n-am auzit bine sfîrşitul frazei.

— Însă eu, care ascultam la uşă, spuse doamna prinţesă, eu am auzit-o în întregime.

— Ei bine! înţelegeţi, doamnă, spuse Lenet, că este o femeie care o să vă declare un război înverşunat. Dacă regina v- ar trimite soldaţi

contra cărora să vă luptaţi, Nanon vă va trimite duşmani pe care va trebui să-i zdrobiţi.

— Poate că dacă aţi fi fost dumneavoastră în locul doamnei prinţese, aţi fi primit-o cu plecăciuni, se adresă doamna de Tourville lui Lenet.

— Nu, doamnă, spuse Lenet, aş fi primit-o cu zîmbetul pe buze şi aş fi cîştigat-o.

— Ei bine! dacă nu e vorba decît de cîştigat, mai este destul timp.

— Sigur că mai e destul timp, numai că acum va fi, probabil, foarte scump pentru posibilităţile noastre.

— Cît valorează? întrebă prinţesa.

— Înainte de război, cinci sute de mii de livre.

— Dar azi?

— Un milion?

— Cu preţul acesta pot să-l cumpăr pe domnul de Mazarin.

— Este posibil, spuse Lenet, lucrurile vîndute şi revîndute au preţurile mai scăzute.

— Dar, spuse doamna de Tourville care înclina întotdeauna spre metodele violente, dacă nu poate fi cumpărată trebuie pus mîna pe ea.

— Doamnă, i-aţi face un veritabil serviciu alteţei sale dacă aţi reuşi, dar va fi greu să realizaţi asta, ţinînd seama că nu se ştie absolut nimic asupra locului unde se găseşte în acest moment. Dar să lăsăm asta, mai întîi să intrăm în Bordeaux, după aceea vom intra noi şi în insula Saint-Geroges.

— Nu! nu! strigă Claire, nu, să intrăm mai întîi în insula Saint-Georges!

Exclamaţia aceasta, pornită din inima vicontesei de Cambes, făcu pe cele două femei să-şi întoarcă privirile spre ea, în timp ce Lenet se uită la Claire cu aceeaşi atenţie cu care ar fi făcut-o domnul duce de La Rochefoucauld, dar, de data aceasta, cu o bunăvoinţă în plus.

— Eţti nebună? ripostă prinţesa, nu l-ai auzit pe Lenet că fortăreaţa este de necucerit?

— Se poate, spuse Claire, dar eu cred că putem s-o cucerim.

— Aveţi vreun plan? spuse doamna de Tourville cu aerul unei femei care se teme să nu se înlocuiască o părere cu o alta.

— Poate că da, spuse Claire.

— Dar dacă insula Saint-Georges este atît de greu de cumpărat, după cum spune Lenet, poate că nici nu sîntem în stare s-o cumpărăm,, spuse rizînd doamna prinţesă.

— N-o s-o cumpărăm, spuse Claire, dar totuşi vom pune mîna pe ea.

— Atunci, cu forţa, spuse doamna de Tourville, dragă prietenă vă încadraţi în planul meu.

— Asta e. Vom trimite pe Richon să asedieze insula; el e din partea locului, cunoaşte localităţile şi dacă există un om care să poată pune mîna pe această fortăreaţă, care pretindeţi că e atît de importantă, atunci numai el este acela.

— Înainte de a folosi această soluţie, lăsaţi-mă, doamnă, pe mine să încerc. Şi dacă nu reuşesc, atunci veţi proceda cum veţi voi.

— Cum? spuse prinţesa cu uimire, te vei duce tu în insula Saint-Georges?

— Mă voi duce.

— Singură?

— Însoţită de Pompée.

— Nu ţi-e frică?

— Mă voi duce în calitate de parlamentar, dacă alteţa voastră binevoieşte să mă însărcineze cu instrucţiunile sale.

— Ah! Iată ceva neaşteptat! strigă doamna de Tourville, mie mi se pare că diplomaţii nu se improvizează aşa dintr-o dată şi că trebuie studiată cu multă grijă această ştiinţă despre care domnul de Tourville, unul din cei mai buni diplomaţi din vremea lui, şi unul din cei mai mari căpitani, pretindea că ştiinţa aceasta este cea mai dificilă din toate.

— Sigur că doamna prinţesă vă va permite, spuse Lenet aruncînd o privire spre doamna de Condé, şi sînt convins că dacă există pe lume o persoană care să poată reuşi o asemenea tentativă, dumneavoastră sînteţi aceea...

— Şi, mă rog, ce-ar putea să facă doamna, ceea ce un altul n-ar putea să facă?

— Pur şi simplu să se tocmească cu domnul de Canolles, ceea ce un alt om n-ar încerca fără să rişte să fie azvîrlit pe fereastră.

— Un bărbat fireşte, adăugă doamna de Tourville, dar o femeie...

— Desigur că e mai bine să meargă o femeie în insula Saint-Georges, spuse Lenet, şi e mai bine să fie doamna decît oricare alta, pentru că doamna a avut cea dintîi această idee.

În acel moment intră un curier pentru doamna prinţesă. El aducea o scrisoare din partea parlamentului din Bordeaux.

— Ah! spuse prinţesa, desigur că e răspunsul la cererea mea.

Cele două femei se apropiară, împinse de curiozitate şi interes. În schimb Lenet, rămase pe loc, cu calmul lui obişnuit, cunoscînd, desigur, dinainte conţinutul scrisorii. Prinţesa citi cu aviditate.

— Mă cer, mă cheamă, mă aşteaptă! strigă ea.

— Ah! făcu doamna de Tourville, cu un accent de triumf.

— Doamnă, dar ducii, dar armata? întrebă Lenet.

— Despre asta nu-mi spun nimic.

— Atunci, înseamnă că nu mai avem nimic, spuse doamna de Tourville.

— Nu, spuse prinţesa, căci datorită scrisorii semnată în alb de domnul duce d'Epernon, voi avea Vayres, care domină Dordona.

— Iar eu, spuse Claire, voi avea Saint-Georges, care este cheia Garonei.

— Şi eu voi avea ducii şi armata, dacă îmi veţi lăsa timpul necesar, spuse Lenet.

VICONTESA DE CAMBES

După două zile ajunseră în apropiere de Bordeaux: trebuia să se stabilească, pînă la urmă, cum să se intre în oraş. Ducii, cu armata lor, se găseau la o depărtare de vreo zece leghe; se putea încerca, tot aşa de bine, să se intre paşnic sau cu forţa. Important era de ştiut cum era mai bine: să porunceşti oraşului sau să te supui parlamentului. Doamna prinţesă îşi adună consiliul care se compunea din doamna de Tourville şi Claire, doamnele sale de onoare şi din Lenet. Doamna de Tourville, care îşi cunoştea adversarul, insistase foarte mult ca el să nu ia parte la consiliu, ţinînd seama că era vorba de un război al femeilor, în care bărbaţii nu erau folosiţi decît ca să lupte. Dar doamna prinţesă declară că întrucît Lenet îi fusese impus de prinţul, soţul său, nu putea să-l înlăture din consfătuirea aceasta, în care, de altfel, prezenţa lui n-ar fi avut nici o importanţă, avînd în vedere că, aşa cum se stabilise de la început, n-avea decît să vorbească oricît, căci tot n-avea să fie luat în seamă.

Prevederea doamnei de Tourville nu era inutilă; ea folosise ultimele două zile de drum ca s-o convingă pe doamna prinţesă să accepte ideile războinice spre care ea era, de altfel, foarte înclinată şi acum se temea ca Lenet să nu-i distrugă întregul eşafodaj pe care îl ridicase cu atîta trudă.

În sfîrşit, după ce consiliul se întruni, doamna de Tourville îşi expuse planul: să-i aducă în taină pe duci şi armata lor; să se procure, cu forţa sau prin buna înţelegere un anumit număr de bărci şi să se intre în Bordeaux în avalul fluviului în strigăte de: — Cu noi, Bordeaux! Trăiască Condé! Fără Mazarin!

În felul acesta intrarea doamnei prinţese s-ar fi transformat într-o intrare triumfală iar doamna de Tourville, revenea astfel, pe o cale ocolită la faimosul ei proiect de a lua Bordeauxul cu asalt şi de a o speria pe regină cu o armată a cărei încercare ar fi fost dovada unei strălucite îndemînări.

Lenet aproba mereu dînd din cap, întrerupînd-o pe doamna de Tourville prin exclamaţii admirative, apoi, cînd ea sfîrşi cu expunerea planului, adăugă:

— Minunat, doamnă, acum, binevoiţi să rezumaţi.

— Foarte simplu şi se poate face în două cuvinte, spuse doamna triumfătoare, animîndu-se de propria sa povestire. În mijlocul grindinei de gloanţe, a sunetului clopotelor, a strigătelor de furie sau de dragoste din partea populaţiei, vor fi văzute nişte femei plăpînde urmărind cu toată îndrăzneala generoasa lor misiune; se va vedea un copil în braţele mamei sale implorînd protecţia parlamentului. Acest spectacol impresionant nu va întîrzia să înmoaie şi inimile cele mai neîmblînzite. În felul acesta vom învinge, jumătate prin forţă, jumătate prin dreptatea cauzei noastre: ceea ce cred că este şi scopul altëţei sale, doamna prinţesă.

Rezumatul făcu mai mult efect decît discursul însuşi: doamna prinţesă aplaudă; Claire, pe care dorinţa de a fi numită parlamentar pentru insula Saint-Georges, o anima tot mai mult, aplaudă şi ea; căpitanul, comandantul gărzii, a cărui misiune era să caute lovituri de sabie, aplaudă, de asemenea, în sfîrşit, Lenet făcu mai mult decît să aplaude, el se îndreptă spre doamna de Tourville şi luîndu-i mîna i-o strînse cu respect şi sensibilitate.

— Doamnă, dacă n-aş fi cunoscut cît de mare este prudenţa dumneavoastră, cît de adînc cunoaşteţi toate, din instinct sau din studii nu-mi dau seama, dar asta n-are nici o importanţă, în marea problemă civilă şi militară care ne preocupă, m-aş fi convins acum şi m-aş fi înclinat pînă la pămînt în faţa celei mai utile dintre sfaturile pe care alteţa sa le-ar fi putut găsi vreodată...

— Nu-i aşa Lenet? spuse prinţesa, nu-i aşa că este un lucru foarte reuşit? Aceasta este şi părerea mea. Haideţi repede! Vialas! să i se pună domnului duce d'Enghien casca, armura şi sabia mică pe care i le-am comandat.

— Da. Grăbeşte-te, Vialas! Dar mai întîi un singur cuvînt, dacă vreţi, doamnă, spuse Lenet, în timp ce doamna de Tourville, care la început se umflase în pene de mîndrie, începuse să se întristeze, observînd subtilităţile lui Lenet împotriva ei.

— Ei, bine! spuse prinţesa, spuneţi, ce mai e?

— Nimic, doamnă, absolut nimic, căci niciodată nu s-a prezentat un lucru mai în armonie cu caracterul unei prinţese auguste cum sînteţi dumneavoastră, iar un asemenea aviz nu putea veni decît dintr-o casă ca a dumneavoastră.

La aceste cuvinte, doamna de Tourville se umflă din nou în pene, iar pe figura prinţesei, care începuse să-şi încreţească sprîncenele, reapăru un zîmbet:

— Însă, doamnă, continuă Lenet, a cărei privire urmărea efectul teribil al acestui „însă" pe figura rivalei lui declarate, adoptînd acest plan singurul convenabil n-aş spune numai fără aversiune, dar chiar cu entuziasm, i-aş propune o uşoară modificare.

Doamna de Tourville făcu stînga-mprejur, ţeapănă, uscată şi gata de apărare. Sprîncenele doamnei prinţese începură să se încrunte.

Lenet se înclină şi făcu un semn cu mîna indicînd că cerea permisiunea de a continua.

— Sunetele clopotelor, strigătele de dragoste ale populaţiei, mă copleşesc de pe acum de o bucurie pentru care nu găsesc cuvinte de exprimare. Dar nu sînt tot atît de liniştit pe cît aş voi să fiu asupra grindinei de gloanţe de care a vorbit doamna.

Doamna de Tourville îşi îndreptă corpul, provocatoare. Lenet se înclină şi mai mult şi continuă scăzînd vocea cu un semiton.

— Desigur că este frumos să vezi o femeie şi un copil, calmi, în mijlocul acestui uragan care de obicei îi înfricoşează chiar pe bărbaţi. Dar m-aş teme ca vreunul din gloanţele acestea, care lovesc orbeşte după obiceiul lucrurilor brutale şi fără judecată, să nu-i dea cîştig de cauză domnului de Mazarin împotriva noastră şi să nu ne strice planul care de altfel este atît de minunat. Eu sînt de părere, aşa cum a spus cu atîta elocinţă doamna de Tourville, să-l vedem pe tînărul prinţ şi pe augusta lui mamă croindu-şi drum pînă la parlament, folosind rugămintea, nu puterea armelor. Cred, în sfîrşit, că ar fi mult mai frumos să îmblînzeşti aastfel sufletele cele mai aspre, decît să se învingă în alt mod inimile cele mai dure. Cred, în sfîrşit, că unul din cele două mijloace oferă infinit mai multe şanse, decît altul şi că scopul doamnei prinţese este, înainte de orice, de a intra în Bordeaux. Or, zic eu, nimic nu este mai puţin sigur decît intrarea aceasta dacă angajăm o luptă...

— Veţi vedea, spuse acru doamna de Tourville, că domnul, după obiceiul său, va dărîma planul meu, piatră cu piatră, propunînd uşurel planul său în locul planului meu.

— Eu? strigă Lenet, în timp ce prinţesa, cu un surîs, şi cu o privire, o liniştea pe doamna de Tourville, eu? cel mai fidel dintre admiratorii dumneavoastră? Nu, de o mie de ori nu! Ştiu, însă, că a intrat în oraş venind dinspre Blaye, un ofiţer al majestăţii sale numit domnul Dalvimar, cu misiunea de a ridica împotriva alteţei sale poporul şi pe juraţi. Şi spun că dacă domnul de Mazarin poate termina războiul dintr-o lovitură, o va face: iată de ce mă tem de grindina de gloanţe de care vorbea adineauri doamna de Tourville şi, printre ele, mai ales de gloanţele trase la întîmplare.

Această ultimă cuvîntare a lui Lenet păru că-i dă de gîndit prinţesei.

— Dumneata, domnule Lenet, întotdeauna le ştii pe toate, vorbi, tremurînd, doamna de Tourville.

— O acţiune bună, foarte fierbinte ar fi fost totuşi bine venită, spuse căpitanul, comandantul gărzii, făcînd paşi de parcă ar fi fost într-o sală de scrimă, bătrîn soldat încrezător în ideile de forţă şi care spera să se evidenţieze în caz de luptă.

Lenet îi strivi piciorul, privindu-l cu cel mai binevoitor surîs.

— Desigur, căpitane, dar îţi dai seama că domnul duce d'Enghien este necesar cauzei noastre şi că dacă ar muri sau ar fi prins, adevăratul generalisim al armatei prinţilor ar fi mort sau prizonier?

Căpitanul comandant al gărzii, care ştia că titlul pompos de generalisim acordat în aparenţă unui prinţ de şapte ani făcea, în realitate, din el primul brigadier al armatei, înţelese prostia pe care o făcuse şi, renunţînd la propunerea sa, sprijini călduros părerea lui Lenet.

Între timp doamna de Tourville se apropiase de prinţesă şi-i spusese ceva la ureche. Lenet înţelese că avea de susţinut o nouă luptă. În adevăr, prinţesa întorcîndu-se spre el spuse cu umor:

— Nu este puţin curios că se desfiinţează cu atîta patimă ce era atît de bine făcut?

— Alteţa voastră este în eroare, spuse Lenet. Niciodată n- am pus patimă în sfaturile pe care am avut onoarea să i le dau şi dacă îl desfiinţez, este ca să-l refac din nou.

Dacă, în ciuda motivelor pe care am avut onoarea să i le supun alteţei voastre, alteţa voastră persistă în ideea de a se lăsa ucisă cu domnul fiul său, este stăpînă să o facă, iar noi vom cădea alături de ea: acesta este un lucru uşor de îndeplinit, primul valet din suita dumneavoastră sau cea din urmă secătură din oraş, ar putea face la fel. Însă dacă am vrea să reuşim în ciuda lui Mazarin, în ciuda reginei, în ciuda parlamentelor, în ciuda domnişoarei Nanon de Lartigues, în sfîrşit în ciuda tuturor ghinioanelor care sînt nedespărţite de slăbiciunile la care sîntem aduşi, iată, ce cred, că ne mai rămîne de făcut.

— Domnule, strigă cu autoritate doamna de Tourville, prinzînd din zbor ultima frază a lui Lenet, domnule, nu există slăbiciune acolo unde se găseşte numele de Condé, pe de o parte şi două mii de soldaţi dintre cei care au luptat la Rocroi, la Nordlingen şi la Lens, pe de altă parte şi dacă în ciuda acestor fapte mai este totuşi vreo slăbiciune, sîntem definitiv pierduţi şi nu planul dumneavoastră, oricît de minunat ar fi, ar putea să ne salveze.

— Am citit, doamnă, răspunse cu calm Lenet, savurînd dinainte efectul pe care avea să-l producă asupra prinţesei, atentă fără să vrea, am citit că văduva unuia dintre cei mai iluştri romani din timpul lui Tiberiu, generoasa Agripina, căreia persecuţia îi răpise pe Germanicus, soţul său, prinţesă care ar fi putut ridica o întreagă armată palpitînd la amintirea generalului mort, a preferat să se întoarcă singură la Brundisium, traversînd Pulia şi Campania îmbrăcată în doliu şi ţinînd cîte un copil în fiecare mînă. Şi a mers aşa, palidă, cu ochii roşii de lacrimi, cu capul plecat în timp ce copiii hohoteau de plîns şi implorau din priviri... Şi atunci toţi cei care au văzut-o, şi fuseseră peste două milioane între Brundisium şi Roma, izbucniră în lacrimi şi nemaicontenind cu blestemele, izbucniră în ameninţări încît cauza acestei femei fu cîştigată nu numai în faţa Romei, dar chiar în faţa Italiei întregi; nu

numai faţă de contemporanii săi, dar şi faţă de posteritate: căci ea nu întîlni o singură opoziţie lacrămilor şi gemetelor sale în timp ce lăncile ar fi văzut opunîndu-li-se suliţele şi spadele. Cred că este o mare asemănare între alteţa sa şi Agripina, între domnul le Prince şi Germanicus, în sfîrşit între Pisone, ministrul persecutor şi otrăvitor şi domnul de Mazarin. Or, asemănarea fiind identică, situţia fiind aceeaşi, cer ca şi comportarea să fie aceeaşi, căci, după părerea mea, ceea ce a reuşit într-o epocă nu se poate să nu reuşească în alta...

Un surîs aprobator lumină figura prinţesei şi-i asigură lui Lenet victoria cuvîntării. Doamna de Tourville se retrase într-un colţ al camerei, acoperindu-şi capul cu un voal, ca o statuie antică. Doamna de Cambes, care găsise un amic în Lenet îi întoarse sprijinul pe care şi el i-l dăduse, şi dădu aprobativ din cap; căpitanul plîngea ca un tribun militar, iar ducele d'Enghien strigă:

— Mamă, ai să mă ţii de mînă şi ai să mă îmbraci în doliu?

— Da, copilul meu, răspunse prinţesa. Ştii, Lenet, că am avut întotdeauna intenţia să mă prezint bordelezilor îmbrăcat în negru...

— Cu atît mai mult cu cît negrul îi vine foarte bine alteţei voastre, adăugă doamna de Cambes.

— Şt! draga mea, spuse prinţesa, doamna de Tourville o s-o strige pretutindeni, chiar dacă aţi fi spus-o în şoaptă.

Astfel, programul intrării în Bordeaux fu stabilit conform propunerii făcute de Lenet. Doamnele din suită primiră ordin să se pregătească. Tînărul prinţ fu îmbrăcat într-un costum dintr-o stofă albă împodobită cu ceaprazuri negre şi argintii, cu o pălărie acoperită cu pene negre şi albe.

Prinţesa afectînd o mare parte din simplitate, ca să semene cu Agripina, pe care voise s-o ia de model în toate privinţele, se îmbrăcă în negru fără nici o bijuterie.

Lenet, organizatorul serbării, se depăşea pentru ca serbarea să fie splendidă. Casa în care locuia într-un orăşel situat la vreo două leghe de Bordeaux era în permanenţă plină de partizani ai doamnei prinţese care, înainte de a o vedea îndreptîndu-se spre Bordeaux, voiau să ştie care fel de intrare i-ar fi plăcut mai mult. Ca un director de teatru modern, Lenet le indica florile, aclamaţiile şi clopotele; apoi voind să-i facă plăcere şi războinicei doamne de Tourville, îi propuse cîteva salve de tun.

A doua zi, 31 mai, prinţesa porni, la invitaţia parlamentului. Un oarecare Lavie, avocat general pe lîngă parlament şi partizan înfocat al domnului de Mazarin, închisese porţile cu o zi mai înainte pentru ca prinţesa să nu poată fi primită dacă s-ar fi prezentat. Însă, pe de altă parte, acţionaseră şi partizanii familiei de Condé şi chiar în dimineaţa acestei zile, populaţia, îndemnată de ei, se adunase în strigăte de

„Trăiască doamna prinţesă"! „Trăiască domnul duce d'Enghien!" şi sfărîmă porţile cu topoarele, în aşa fel încît, în cele din urmă, nimic nu se mai opuse acestei faimoase intrări care lua astfel un caracter triumfal. Pe lîngă acestea, observatorii ar fi putut regăsi în cele două evenimente inspiraţia şefilor celor două partide care împărţeau oraşul în două tabere, căci Lavie primea instrucţiunile direct de la ducele d'Epernon, iar instigatorii poporului erau sfătuiţi de Lenet.

Abia depăşise prinţesa poarta cetăţii, că scena pregătită de multă vreme avu loc în proporţii gigantice. Salutul militar fu dat de vasele din port iar tunurile din oraş le dădură răspunsul. Flori se aruncau de la ferestre sau traversau strada împletite în ghirlande, aşa că drumul se acoperise, iar aerul se parfumă de mirosul lor. Aclamaţiile erau scoase de treizeci de mii de zeloşi de toate vîrstele şi de ambele sexe, care îşi simţeau entuziasmul accentuîndu-se din afecţiunea pe care le-o inspira doamna prinţesă şi din ura pe care i-o purtau lui Mazarin...

Micul duce d'Enghien fu cel mai abil actor dintre toate personajele acestei scene. Doamna prinţesă renunţase să-l mai ţină de mînă, de teamă să nu-l obosească sau să nu fie îngropat în mulţimea florilor, aşa că era purtat în braţe de gentilomul său; în felul acesta avînd mîinile libere trimitea bezele în dreapta şi în stînga şi saluta graţios cu pălăria cu pene.

Bordelezii se ameţesc uşor; femeile căzuseră într-o adoraţie frenetică faţă de acest frumos copil care plîngea atît de drăgălaş, magistraţii se emoţionaseră la cuvintele micului orator care spunea: „Domnilor, serviţi-mi de tată, pentru că domnul cardinal mi l-a luat pe al meu".

Zadarnic partizanii ministrului voiră să încerce o opoziţie; pumnii, pietrele şi chiar halebardele le impuseră prudenţă aşa că trebuiră să se resemneze şi să lase cîmp liber triumfătorilor.

Deşi palidă şi gravă, mergea în spatele prinţesei, doamna de Cambes atrăgea partea ei de priviri. Ea nu se gîndea la atîta glorie, fără să se întristeze în suflet la ideea că poate succesul de azi ar fi făcut să se uite hotărîrea luată în ajun. Aşa că se afla pe drumul acesta, înghesuită de admiratori, strivită de lume, înundată de flori şi de mîngîieri respectuoase, tremurînd să nu fie purtată în triumf, cînd cîteva ţipete începură să ameninţe pe doamna prinţesă, pe ducele d'Enghien şi suita acestora. Atunci îl zări pe Lenet, care, văzînd-o atît de încurcată îi întinse mîna ca să o ajute să intre într-o caleaşcă dar ea îi spuse, răspunzînd propriului său gînd:

— Ah! dumneavoastră, domnule Lenet, sînteţi un om fericit că puteţi să vă impuneţi părerile în toate împrejurările şi să le vedeţi puse în aplicare. E adevărat că sînt bune, adăugă ea, şi că se reuşeşte cu ele .

— Mi se pare, doamnă, răspunse Lenet, că n-aveţi de ce să vă plîngeţi, singura pe care aţi emis-o a fost adoptată.

— Cum adică?

— Nu s-a convenit că veţi încerca să obţineţi pentru noi insula Saint-Georges?

— Da, dar cînd o să mi se permită să pornesc acţiunea?

— Şi de mîine, dacă îmi promiteţi că n-o să daţi greş.

— Fiţi liniştit, mi-e chiar tare teamă că o să vi se îndeplinească intenţiile.

— Cu atît mai bine.

— Nu vă înţeleg.

— Avem nevoie să întîmpinăm rezistenţă în insula Saint- Georges pentru a obţine de la bordelezi pe duci şi armata lor care, trebuie s-o spun, deşi părerea mea se apropie în această privinţă de doamna de Tourville, îmi par foarte necesari în situaţia în care ne găsim în momentul de faţă.

— Desigur, spuse Claire, însă, deşi nu mă pricep la război ca doamna de Tourville, mi se pare că nu se atacă o fortăreaţă înainte de a fi somată.

— Este perfect adevărat.

— Aşadar se va trimite un parlamentar în insula Saint- Georges?

— Fără îndoială.

— Ei bine! cer ca eu să fiu acel parlamentar.

Lenet surprins holbă ochii.

— Dumneavoastră? Dar ce, toate doamnele noastre au devenit amazoane?

— Îngăduiţi-mi această fantezie, dragă domnule Lenet.

— Aveţi dreptate. Cel mai rău lucru care vi s-ar putea întîmpla, ar fi să luaţi Saint-Georges.

— Aşadar s-a făcut?

— Da.

— Dar promiteţi-mi un lucru.

— Care anume?

— Că nimeni nu va şti numele şi calitatea parlamentarului pe care îl veţi trimite, decît în cazul în care parlamentarul va fi reuşit.

— S-a făcut, spuse Lenet întinzînd mîna doamnei de Cambęs.

— Şi cînd va trebui să plec?

— Cînd veţi vrea.

— Mîine.

— Mîine. De acord.

— Bine. Acum iată că doamna prinţesă împreună cu domnul fiul său se pregătesc să se urce pe terasa domnului preşedinte de Lalasne. Îi las doamnei de Tourville partea mea de triumf Scuzaţi-mă pe lîngă

alteţa sa, că mi s-a făcut rău. Conduceţi-mă la locuinţa care mi s-a rezervat: trebuie să mă pregătesc şi să mă gîndesc la misiunea aceasta, care nu încetează să mă obsedeze, ţinînd seama că e prima dată cînd fac aşa ceva şi aşa cum se spune, în lumea asta totul depinde de început.

— Eh, drace! nu mă mir că domnul de La Rochefoucauld a fost pe punctul de a comite, pentru dumneavoastră, un act de infidelitate faţă de doamna de Longueville: în unele privinţe o egalaţi, dar, în multe altele, o depăşiţi.

— Se poate, spuse Claire, căci nu resping complimentul în totalitatea lui, însă, domnul Lenet, dacă aveţi o oarecare autoritate asupra domnului de La Rochefoucauld, întăriţi-l în prima lui dragoste, căci cea de-a doua mă sperie!

— Ei bine, vom încerca, spuse Lenet surîzînd: astă seară — am să vă predau instrucţiunile.

— Aşadar, consimţiţi să iau Saint-Georges?

— Trebuie, dacă ţineţi atît de mult.

— Şi cei doi duci şi armata?

— Am aici în buzunar un alt mijloc de a-i face să vină.

Şi după ce dădu vizitiului adresa locuinţei doamnei de Cambes, Lenet îşi luă rămas bun de la ea, cu surîsul pe buze, apoi se duse la prinţesă.

II

A doua zi după intrarea doamnei prinţese în Bordeaux, s-a dat un mare banchet în insula Saint-Georges, la care Canolles a invitat pe funcţionarii principali din garnizoană şi pe alţi guvernatori de garnizoane din provincie.

Pe la două după amiază, ora fixată pentru masă, Canolles se găsea înconjurat de o duzină de gentilomi, pe care îi vedea acum pentru prima dată şi care, vorbind despre evenimentele zilei, glumeau pe seama doamnelor care o însoţiseră pe doamna prinţesă; nu păreau oameni ce se pregătesc să intre în război sau care poartă pe umerii lor răspunderea celor mai serioase interese ale regatului.

Canolles radios, strălucitor în costumul lui brodat cu aur, înveselea şi mai mult această atmosferă prin exemplul său. Masa era gata de servit.

— Domnilor, spuse el, vă cer scuze, dar mai lipseşte un invitat.

— Cine? întrebară cîţiva tineri, privindu-se între ei.

— Guvernatorul din Vayres căruia i-am scris, deşi nu-l cunosc şi care, tocmai pentru faptul că nu-l cunosc, are drept la unele menaja-

mente. De aceea, vă rog, să-mi mai acordaţi un răgaz de o jumătate de oră.

— Guvernatorul din Vayres! spuse, oftînd, un bătrîn ofiţer obişnuit, desigur, cu regulile disciplinii militare, guvernatorul din Vayres! ia staţi: dacă nu mă înşel este marchizul de Bernay; dar el nu administrează personal, are un locotenent.

— Atunci, spuse Canolles, n-o să vină sau o să vină locotenentul în locul său. El trebuie să fie, cu siguranţă, la curte, izvorul tuturor favorurilor.

— Dar, bine baroane, mi se pare că nu e nevoie să fii la curte, ca să avansezi, spuse unul din cei de faţă, căci eu cunosc un comandant care n-are de ce să se plîngă. La dracu! în trei luni, căpitan, locotenent-colonel, guvernator al insulei Saint-Georges! E un drum frumos, recunoaşteţi!

— Mărturisesc că aşa e, spuse Canolles roşindu-se, şi pentru că nu ştiu cui datorez aceste favoruri, trebuie, în adevăr, să recunosc că există aici în casă un geniu bun, care aduce această prosperitate.

— Cunoaştem noi geniul acesta bun al domnului guvernator, spuse înclinîndu-se pînă la pămînt locotenentul care îl primise pe Canolles în fortăreaţă, este meritul său personal.

— Nu contest meritul, ci dimpotrivă, sînt cel dintîi care îl recunoaşte, spuse un alt ofiţer. Însă, la acest merit, aş mai adăuga recomandarea unei doamne, cea mai spirituală, cea mai bună, cea mai binevoitoare din Franţa, după regină, bineînţeles.

— Fără cuvinte echivoce, domnule conte, spuse Canolles, surîzînd oaspetelui său, dacă aveţi secrete personale, păstraţi-le pentru dumneavoastră, păstraţi-le pentru ei.

— Mărturisesc, spuse un ofiţer, că atunci cînd am auzit vorbindu-se de întîrziere, am crezut că avem să ni se ceară scuze pentru vreo rochie strălucitoare. Îmi dau seama acum că m-am înşelat.

— Aşadar, vom lua masa fără femei? întrebă un altul.

— Ei, drace! în afară de faptul că nu invit pe doamna prinţesă împreună cu suita, spuse Canolles, altfel nu văd pe cine am putea avea; de altfel să nu uităm, domnilor, că dineul nostru este un dineu serios; dacă voim să discutăm probleme serioase, cel puţin, ne vom plictisi numai între noi.

— Bine spus, domnule comandant, deşi în realitate, chiar dacă n-am da importanţă, femeile duc în acest moment o adevărată cruciadă împotriva autorităţii noastre: dovadă ce-i spunea, chiar în faţa mea, domnul cardinal lui don Luis de Haro.

— Ce-i spunea? întrebă Canolles.

— „Ferice de dumneata! Femeile spaniole nu se ocupă decît de bani, de cochetărie şi de amanţi, pe cînd franţuzoaicele nu-şi mai iau

acum un amant pînă nu l-au pus la încercare în probleme politice, încît s-a ajuns pînă acolo, încît întîlnirile de dragoste se trec acum discutîd serioase probleme de guvernămînt..."

— De aceea, spuse Canolles, războiul pe care-l purtăm se numeşte războiul femeilor· ceea ce pentru noi nu poate fi decît măgulitor.

În momentul acela, pentru că trecuse jumătate de oră de aşteptare cerută de Canolles, uşile se deschiseră şi un lacheu anunţă că domnul guvernator era servit.

Canolles îşi invită oaspeţii să-l urmeze; însă tocmai cînd se pregăteau să se îndrepte spre sala banchetului, o altă voce răsună în anticameră:

— Domnul guvernator din Vayres!

— Ah! ah! spuse Canolles, foarte amabil din partea lui.

Şi făcu un pas în întîmpinarea colegului pe care nu-l cunoştea. Dar, deodată, se opri în loc, surprins:

— Richon! strigă el. Richon, guvernator în Vayres?! — Chiar eu, dragă baroane, răspunse Richon, păstrînd, cu toată curtoazia, aerul său solemn.

— Ah! cu atît mai bine, de o mie de ori mai bine, spuse Canolles, strîngîndu-i mîna cu cordialitate. Domnilor, nu-l cunoaşteţi pe domnul însă eu îl cunoasc şi afirm cu putere că nu s-ar fi putut încredinţa o funcţie importantă unui om mai cinstit.

Richon îşi plimbă privirea mîndră ca un vultur, care ascultă, peste cei din jur şi nu văzu în ochii tuturor decît o uşoară surpriză temperată şi aceasta de multă bunăvoinţă.

— Dragă baroane, spuse el, acum, după ce aţi vorbit atît de frumos despre mine, vă rog să-mi prezentaţi pe domnii pe care nu am avut onoarea să-i cunosc.

Şi Richon indică din privire trei sau patru gentilomi pentru care era complet străin.

Atunci se făcu acel schimb de alese politeţi care dădeau un caracter atît de nobil şi amical, totodată, relaţiilor din acea vreme. În mai puţin de un sfert de oră, Richon se împrietenise cu toţi ofiţerii tineri de acolo încît ar fi putut să ceară fiecăruia din ei fie spada, fie punga. Garanţia lui era curajul lui bine cunoscut, reputaţia fără pată şi nobleţea care i se citea în priviri.

— Pe dracu, domnilor! spuse comandantul garnizoanei din Brannes, trebuie să recunoaştem că, deşi faţă bisericească, domnul de Mazarin se pricepe la soldaţi şi de cîtva timp face lucrurile foarte bine. Simte că o să fie război şi-şi alege guvernatorii: Canolles, aici, Richon la Vayres.

— O să ne batem? întrebă nepăsător Richon.

— Dacă o să ne batem? Dumneavoastră întrebaţi asta, domnule Richon? răspunse un tînăr ofiţer care tocmai sosise de la curte.

— Da.

— Ei bine, eu v-aş întreba în ce stare se găsesc bastioanele dumneavoastră?

— Aproape noi, domnule, căci de trei zile de cînd am preluat garnizoana, s-au făcut mai multe reparaţii decît s-au făcut în trei ani.

— Ei bine, n-o să întîrzie să ne arate ce pot, răspunse tînărul.

— Cu atît mai bine, spuse Richon, ce-şi poate dori mai mult un soldat? războiul.

— Bine! spuse Canolles, acum regele se poate culca pe amîndouă urechile, căci îi ţine pe bordelezi în frîu, de pe cele două fluvii.

— Adevărul este că cel care m-a pus acolo, poate conta pe mine.

— De cînd spuneţi, domnule, că sînteţi la Vayres?

— De trei zile: dar dumneata, Canolles, de cînd eşti la Saint-Georges?

— De opt. Şi dumitale ţi s-a făcut o primire ca mie, Richon? Intrarea mea a fost splendidă şi încă nu le-am mulţumit îndeajuns acestor domni; au fost trase clopotele, s-au bătut tobele, s-a strigat ura, au lipsit doar loviturile de tun, dar ni se promit altele peste puţin timp, ceea ce mă consolează.

— Ei bine! spuse Richon, iată diferenţa dintre noi: intrarea mea, dragă Canolles, a fost modestă, pe cît de strălucită a fost a dumitale; am avut ordin să introduc în garnizoană o sută de oameni, o sută de oameni din regimentul Turenne şi încă nu ştiam cum să-i introduc, cînd mi-a sosit la Saint Pierre, unde mă găseam, brevetul semnat de domnul d'Epernon. Am plecat imediat, am prezentat scrisoarea locotenentului şi, fără surle şi trîmbiţe, am luat în primire garnizoana. Şi acum sînt acolo.

Canolles, care la început rîsese, simţi, după tonul cu care fuseseră pronunţate ultimele cuvinte, o strîngere de inimă pornită dintr-un presentiment sinistru.

— Te simţi bine? îl întrebă el pe Richon.

— Iau toate măsurile în acest scop, spuse liniştit Richon.

— Cîţi oameni ai? întrebă Canolles.

— Mai întîi pe cei o sută din regimentul Turenne, soldaţi încercaţi la Rocroi pe care se poate conta; în plus o companie pe care o formez în oraş şi pe care o instruiesc pe măsură ce îi primesc pe recruţi; apoi burghezi, tineri, muncitori, cam vreo două sute de oameni; în sfîrşit, aştept o ultimă întărire de vreo sută sau o sută cincizeci de oameni ridicaţi de un căpitan din partea locului.

— Căpitanul Rambay? întrebă unul din oaspeţi.

— Nu, căpitanul Cauvignac, răspunse Richon.

— Nu-l cunosc, spuse Canolles.

— E un regalist încercat?

— N-aş îndrăzni să spun asta. Totuşi, am toate motivele să cred că acest căpitan Cauvignac este un protejat al domnului d'Epernon şi că îi este foarte devotat ducelui.

— Atunci totul se explică, cine este devotat ducelui, este devotat majestăţii sale.

— Este o ştafetă a avangardei regelui, spuse bătrînul ofiţer care urmărea să cîştige, la masă, timpul pierdut cu aşteptarea. În sensul acesta, am auzit vorbindu-se despre el.

— Majestatea sa e pe drum? întrebă Richon cu calmul lui obişnuit.

— La ora asta, răspunse tînărul ofiţer întors de curînd de la curte, regele trebuie să fie cel puţin la Blois.

— Sînteţi sigur?

— Foarte sigur. Armata va fi condusă de mareşalul de La Meilleraye, care trebuie să întîlnească armata condusă de domnul duce d'Epernon, prin părţile noastre.

— Poate la Saint-Georges? întrebă Canolles.

— Sau mai curînd la Vayres, spuse Richon. Domnul de La Meilleraye vine dinspre Bretagne şi Vayres îi este în drum.

— Cel care va susţine şocul celor două armate îşi riscă bastioanele, spuse guvernatorul din Brannes. Domnul de La Meilleraye are treizeci de guri de tun, iar domnul d'Epernon, douăzeci şi cinci.

— Frumos foc! spuse Canolles, din păcate noi n-o să-l putem vedea.

— Ah! spuse Richon, afară de cazul în care unul din noi trece de parte prinţilor.

— Da, însă Canolles este oricum sigur că o să vadă un foc. Dacă se declară de partea prinţilor, va vedea focul domnului de La Meilleraye şi al domnului d'Epernon; dacă rămîne credincios regelui, va vedea focul bordelezilor.

— Oh! cît îi priveşte pe aceştia din urmă, spuse Canolles, nu-i cred prea teribili şi mărturisesc că mi-e oarecum ruşine că n-am a face decît cu ei. Din păcate sînt cu trup şi suflet al majestăţii sale aşa că va trebui să mă mulţumesc cu un război contra unor burghezi şi atît.

— Pe care o să ţi-l facă, fii liniştit, spuse Richon.

— Ai vreo bănuială în această privinţă? întrebă Canolles.

— Am mai mult decît atît, spuse Richon, am certitudini. Sfatul burghezilor a hotărît ca înainte de toate să cucerească Saint-Georges.

— Bine. N-au decît să vină. Îi aştept.

Aici ajunsese conversaţia şi se trecuse la desert, cînd, deodată, se auzi un răpăit de tobe la poarta cetăţii.

— Ce-o fi asta? întrebă Canolles.

— La dracu! strigă ofiţerul care adusese veşti de la curte, ar fi curios să fim atacaţi tocmai acum, dragă Canolles, un asalt şi o escaladă ar fi un încîntător fel de servit după masă!

— Să mă ia dracu! chiar aşa mi se pare că e, spuse bătrînul comandant; mizerabilii aceştia de burghezi nu fac niciodată altceva decît să te deranjeze în timpul mesei. În timpul războiului din Paris, eram în avanposturile de la Charenton: niciodată n-am putut să prînzim sau să cinăm liniştiţi.

Canolles sună: soldatul de planton din anticameră, intră.

— Ce s-a întîmplat întrebă Canolles.

— Încă n-am aflat, domnule guvernator. Trebuie să fie vreun mesager din partea regelui sau din oraş.

— Informează-te şi raportează-mi.

Soldatul ieşi în fugă.

— Domnilor, să ne reluăm locurile la masă, spuse Canolles, adresîndu-se invitaţilor, care în cea mai mare parte se ridicaseră de la locurile lor. O să fie timp să ne ridicăm cînd vom auzi tunul.

Comesenii îşi reluară locurile rîzînd. Numai Richon, pe figura căruia trecu un nor, rămase îngrijorat, cu ochii aţintiţi spre uşă, aşteptînd înapoierea soldatului. Dar în locul soldatului intră un ofiţer, care spuse:

— Domnule guvernator, a sosit un parlamentar.

— Un parlamentar? Din partea cui?

— Din partea prinţilor...

— Venind de unde?

— De la Bordeaux.

— De la Bordeaux? întrebară toţi, în afară de Richon.

— Ei,asta-i bună! va să zică războiul s-a declarat cu adevărat, dacă se trimit parlamentari, spuse bătrînul ofiţer.

Canolles reflectă un moment iar figura lui, pînă atunci zîmbitoare, îşi recăpătă toată gravitatea pe care o impuneau împrejurările.

— Domnilor, spuse el, datoria înainte de toate... Desigur, că voi avea de rezolvat, cu trimisul domnilor bordelezi, o problemă dificilă. Nu ştiu cînd am că vă mai pot revedea...

— Nu! Nu! strigară toţi în cor. Mai bine să plecăm, domnule comandant; ceea ce se petrece aici este un avertisment pentru noi că trebuie să ne întoarcem la posturile noastre. Este bine să ne despărţim chiar acum.

— Domnilor, n-am vrut să vă propun eu aceasta, spuse Canolles, dar dacă propunerea o faceţi dumneavoastră, sînt forţat să mărturisesc că e mai prudent aşa şi primesc... Caii sau echipajele domnilor, strigă Canolles.

Aproape imediat şi cu mişcări repezi, de parcă se găseau pe cîmpul de luptă, invitaţii săriră în şa sau se urcară în caleşti şi, urmaţi de detaşamentele de escortă, se îndreptară spre rezidenţele respective.

Richon rămase ultimul.

— Baroane, îi spuse el lui Canolles, n-am vrut să vă părăsesc odată cu ceilalţi, ţinînd seama de faptul că noi ne cunoaştem de mai mult timp decît îi cunoaşteţi pe ceilalţi. Acum, adio... dă-mi mîna şi noroc!

Canolles îi întinse mîna lui Richon.

— Richon, îi spuse el privindu-l fix în ochi, eu te cunosc: în dumneata se petrece ceva; nu-mi spune ce; probabil nu e secretul dumitale... Totuşi se vede că eşti emoţionat... şi cînd un om de calitatea dumitale este emoţionat, nu e pentru un fleac...

— Ne despărţim, doar, spuse Richon.

— Era gata să ne despărţim şi cînd ne-am luat rămas bun unul de la altul la hanul lui Biscarros şi totuşi erai liniştit.

Richon surîse trist.

— Baroane, spuse el, am presentimentul că n-o să ne mai revedem.

Canolles tresări, atît de adîncă era melancolia din vocea de obicei atît de hotărîtă a aventurosului parizian.

— Ei bine! Dacă n-o să ne mai revedem, asta înseamnă, Richon, că unul din noi va fi mort... mort ca un viteaz şi, în acest caz, cel căzut va fi sigur, murind, că va trăi mai departe în inima unui prieten! Să ne îmbrăţişăm, Richon! mi-ai urat noroc; eu îţi doresc curaj!...

Cei doi bărbaţi se îmbrăţişară şi rămaseră îmbrăţişaţi un timp cu inimile lor nobile lipite una de cealaltă.

Cînd se despărţiră, Richon îşi şterse o lacrimă, singura care, poate, îi umbrise vreodată privirea lui mîndră, apoi, ca şi cînd s-ar fi temut să n-o vadă Canolles, ieşi repede din cameră, ruşinat, desigur, că dăduse o asemenea dovadă de slăbiciune unui om pe care îl cunoştea cît era de curajos.

III

Sala în care se dăduse banchetul se golise, nu mai rămăseseră acolo decît Canolles şi ofiţerul care anunţase pe parlamentar şi care rămăsese lîngă uşă.

— Ce ordonă domnul guvernator? întrebă el după un moment de linişte.

Canolles, care rămăsese absorbit de gînduri, tresări la auzul vocii, ridică deodată capul şi smulgîndu-se din preocupările sale, întrebă liniştit:

— Unde e parlamentarul?

— În sala de arme, domnule.

— Cine îl însoţeşte?

— Doi membri din miliţia burgheză a oraşului Bordeaux.

— Cine e?

— Un bărbat tînăr... după cît se pare; pentru că poartă o pălărie cu boruri mari şi e înfăşurat într-o pelerină.

— Cum s-a anunţat?

— Purtătorul unor scrisori a doamnei prinţese şi a parlamentarului din Bordeaux.

— Roagă-l să aştepte un moment, vin imediat.

Ofiţerul ieşi să-şi îndeplinească misiunea, iar Canolles se pregătea să-l urmeze, cînd uşa se deschise şi apăru Nanon, palidă, neliniştită şi cu un surîs îngrozitor întipărit pe buze. Se apropie de ofiţer şi-i luă mîna.

— Un parlamentar, prietene, spuse ea. Ce o fi însemnînd asta?

— Asta înseamnă, dragă Nanon, că domnii bordelezi vor să mă înfricoşeze sau să mă seducă.

— Şi ce ai hotărît?

— Să-i primesc.

— N-ai putea să renunţi?

— Imposibil. Sînt obiceiuri de la care nu te poţi sustrage.

— Oh! Doamne, dumnezeule!

— Ce ai, Nanon?

— Mi-e frică...

— De ce?

— Nu mi-ai spus că parlamentarul acesta vine ca să te sperie sau să te seducă?

— Ba da, un parlamentar nu e bun decît pentru una sau alta... Ţi-e teamă să nu mă sperie?

— Oh! asta nu, dar poate că are să te seducă...

— Mă insulţi, Nanon...

— Vai, nu, prietene! spun numai ce cred...

— În aşa grad te îndoieşti de mine... drept cine mă iei?

— Drept cine eşti, Canolles, drept o inimă generoasă, dar delicată!

— Ei, asta e! spuse Canolles rîzînd, dar ce parlamentar crezi că-mi trimite? Doar n-o fi Cupidon în persoană!

— E posibil.

— Aşadar l-ai văzut?

— Nu l-am văzut, dar i-am auzit vocea. E prea dulce pentru o voce de parlamentar...

— Exagerezi, Nanon! lasă-mă să-mi îndeplinesc obligaţia. M-ai făcut guvernator...

— Ca să mă aperi, prietene...

— Mă crezi atît de laş ca să te trădez?... Cu adevărat, mă insulţi. dacă te îndoieşti de mine, Nanon!

— Eşti hotărît să-l vezi pe tînărul acela?

— Trebuie şi am să mă supăr cu adevărat pe dumneata, dacă te mai opui ca să-mi îndeplinesc misiunea.

— Eşti liber, prietene, spuse Nanon cu tristeţe. Încă un cuvînt.

— Spune.

— Unde ai să-l primeşti?

— În biroul meu.

— Canolles, o favoare...

— Care?

— În loc să-l primeşti în birou, primeşte-l în dormitor.

— Ce idee ţi-a venit?

— Nu înţelegi?

— Nu.

— Camera mea dă în camera dumitale.

— Ca să asculţi?

— În spatele draperiilor, dacă îmi dai voie.

— Nanon!

— Lasă-mă să fiu aproape de dumneata. Am încredere în steaua mea, am să-ţi port noroc.

— Dar, dacă, Nanon, acest parlamentar...

— Ei?

— ... ar veni să-mi încredinţeze vreun secret de stat?...

— N-ai putea să-i încredinţezi un secret de stat celei care ţi-a încredinţat viaţa şi averea?

— Ei bine, Nanon, pentru că ţii atît de mult, dar nu mă mai reţine, mă aşteaptă parlamentarul acela.

— Du-te, Canolles, du-te, dar mai întîi fii binecuvîntat pentru binele pe care mi-l faci!

Şi femeia voi să-i sărute mîna.

— Nebună! spuse Canolles apropiind-o de pieptul lui şi sărutînd-o pe frunte; aşadar vei fi...

— În spatele draperiilor patului... De acolo voi putea vedea şi auzi...

— Măcar nu rîde, Nanon, sînt lucruri foarte grave.

— Fii liniştit, spuse tînăra, n-am să rîd.

Canolles dădu ordin să fie introdus mesagerul şi trecu în camera sa, o sală imensă, mobilată în timpul domniei lui Carol al IX- lea, foarte solemn. Două candelabre erau aprinse pe cămin, dar nu aruncau decît

o lumină foarte slabă în încăperea aceea imensă; nişa, în care era aşezat patul, era complet în întuneric.

— Eşti aici, Nanon? întrebă Canolles.

Un da înfundat, gîfîit, ajunse greu pînă la el.

În acel moment se auziră paşi; santinela prezentă arma. Mesagerul intră, urmări din ochi pe cel care îl introdusese pînă fu sau crezu că este singur cu Canolles, apoi îşi scoase pălăria şi îşi aruncă pelerina: un păr bogat, blond, se revărsă pe umerii încîntători, talia fină şi cambrată a unei femei apăru strînsă într-o cingătoare de aur iar Canolles recunoscu pe vicontesa de Cambes, după privirea ei dulce şi tristă.

— V-am spus că am să vă regăsesc şi m-am ţinut de cuvînt, spuse ea. Iată-mă.

Într-o mişcare de uimire şi de nelinişte, Cannoles îşi lovi palmele una de alta şi căzu într-un fotoliu.

— Dumneata! Dumneata! murmură el. Doamne, dumnezeule! Ce vreţi, ce aţi venit să-mi cereţi?

— Am venit să vă întreb, domnule, dacă vă mai aduceţi aminte de mine?

Canolles oftă adînc şi-şi acoperi ochii cu mîinile, pentru a îndepărta din faţa lor aparîţia aceasta încîntătoare şi fatală în acelaşi timp.

Atunci totul avu o explicaţie: teama, paloarea, tremurul lui Nanon şi mai ales dorinţa ei de a asista la întrevedere. Nanon, cu ochii ei de femeie geloasă, o recunoscuse pe femeia aceasta sub costumul parlamentarului.

— Am venit să vă întreb dacă sînteţi gata să vă respectaţi angajamentul pe care vi l-aţi luat faţă de mine în camera aceea mică din Jaulnay, de a vă înainta demisia reginei şi de a intra în serviciul prinţilor.

— Oh! Tăceţi! Tăceţi! strigă Canolles.

Claire tresări la accesul acesta de teroare înspăimîntată din vocea lui Canolles şi privi în jurul ei, întrebă:

— Nu sîntem singuri?

— Ba da, doamnă, spuse Canolles, dar dacă ne-ar auzi cineva prin zidurile acestea?

— Credeam că zidurile fortului Saint-Georges sînt mai solide, spuse Claire, zîmbind.

Canolles nu răspunse.

— Aşadar, venisem să vă întreb, reluă Claire, cum se face că de opt sau zece zile de cînd sînteţi aici n-am auzit vorbindu-se de dumneavoastră. Aşa că n-aş fi ştiut cine era comandantul din insula Saint-Georges, dacă din întîmplare, sau mai bine zis din zvon public, n-aş fi aflat că era omul, care abia acum douăsprezece zile, îmi jurase

că dizgrația sa era o fericire, pentru că i-ar fi permis să-și închine brațul, curajul și viața partidului căruia îi aparțin...

Nanon nu-și putu reține o mișcare. Canolles tresări. Doamna de Cambes se întoarse.

— Ce este? întrebă ea.

— Nimic, unul din zgomotele obișnuite în această cameră, plină de zgomote lugubre.

— Dacă este altceva, nu-mi ascundeți, baroane, pentru că. din moment ce m-am hotărît să vin eu însumi la dumneavoastră, înțelegeți ce importanță are întrevederea pe care o vom avea.

Canolles își șterse fruntea lac de apă și încercă să surîdă:

— Vorbiți, spuse el.

— Venisem să vă reamintesc această promisiune și să vă întreb dacă sînteți gata să v-o respectați.

— Din păcate, doamnă, acum acest lucru nu mai e cu putință, răspunse Canolles.

— Și de ce anume?

— Pentru că de atunci au intervenit o mulțime de evenimente; multe legături pe care le credeam rupte s-au reînnoit. Pedeapsa la care mă așteptam a fost înlocuită de regină cu o recompensă pe care o meritam: azi sînt legat de partidul majestății sale prin... recunoștință.

Un suspin își făcu drum prin spațiu, sărmana Nanon aștepta, desigur, un alt cuvînt decît cel care fusese pronunțat.

— Spuneți, din ambiție, domnule de Canolles, și atunci voi înțelege; sînteți nobil, de viță foarte înaltă; la douăzeci și opt de ani ați fost făcut locotenent-colonel, guvernatorul unei cetăți: e frumos, o știu, dar nu este recompensa naturală a meritului dumneavoastră și meritul acesta nu l-a apreciat numai domnul de Mazarin...

— Doamnă, vă rog, nici un cuvînt mai mult, spuse Canolles.

— Iertați-mă, domnule, spuse Claire, de data asta nu mai vorbește vicontesa de Cambes, ci trimisa doamnei prințese care este însărcinată cu o misiune pe lîngă dumneavoastră și trebuie să-și ducă la îndeplinire această misiune.

— Vorbiți, doamnă, răspunse Canolles cu un oftat care semăna mai mult cu un geamăt.

— Ei bine! doamna prințesă, cunoscînd sentimentele pe care mi le-ați manifestat mai întîi la Chantilly și apoi la Jaulnay, îngrijorată că nu știe cărui partid îi aparțineți cu adevărat, a hotărît să trimită un parlamentar ca să facă o încercare chiar aici. Cu încercarea aceasta, pe care un alt parlamentar ar fi făcut-o mai bine, poate, m-am însărcinat eu, considerînd că, fiind confidenta gîndurilor dumneavoastră cele mai intime în această privință, aș putea s-o duc la îndeplinire în mai bune condițiuni decît oricare altă persoană.

— Mulţumesc, doamnă, spuse Canolles sfîşiindu-şi cu mîna jaboul de la gît; căci în timpul scurtelor pauze ale dialogului, auzea respiraţia întretăiată a lui Nanon.

— Iată, deci, ceea ce vă propun, domnule... în numele doamnei prinţese, precizez: căci dacă ar fi fost în numele meu, continuă Claire cu surîsul său încîntător, aş fi inversat ordinea propunerilor.

— Ascult, spuse Canolles cu o voce surdă.

— Veţi preda insula Saint-Georges într-una din condiţiile pe care am să vi le propun, la alegerea dumneavoastră. Prima, şi amintiţi-vă bine că nu sînt eu cea care vorbesc, o sumă de două sute de mii de livre...

— Oh, doamnă, nu mergeţi mai departe, spuse Canolles încercînd să rupă aci conversaţia. Am fost însărcinat de regină cu un ordin; ordinul acesta este insula Saint-Georges şi-l voi apăra pînă la moarte.

— Amintiţi-vă trecutul, domnule, strigă Claire cu tristeţe: nu-mi vorbeaţi aşa la ultima noastră întrevedere, cînd îmi propuneaţi să abandonaţi totul, ca să mă urmaţi, cînd puseserăţi chiar mîna pe pană ca să vă oferiţi demisia celor cărora, astăzi, voiţi să le sacrificaţi viaţa.

— Am putut s-o ofer, doamnă, atunci cînd eram liber să-mi aleg drumul; astăzi nu mai sînt...

— Nu mai sînteţi liber?, strigă Claire, pălind; ce înţelegeţi prin asta? ce vreţi să spuneţi, domnule?

— Vreau să spun că sînt legat prin onoare.

— Ei bine, ascultaţi atunci a doua propunere pe care v-o fac.

— La ce bun? spuse Canolles, nu v-am repetat destul că rămîn neclintit în hotărîrea mea? Nu mă mai tentaţi, ar fi inutil.

— Iertaţi-mă, domnule, dar şi eu sînt însărcinată cu o misiune pe care trebuie s-o duc pînă la capăt, răspunse Claire.

— Faceţi-o, murmură Canolles, dar să ştiţi că sînteţi foarte crudă.

— Demisionaţi şi noi vom acţiona asupra succesorului dumneavoastră mai eficace decît asupra dumneavoastră. Într-un an sau doi, vă veţi relua serviciul sub domnul le Prince, cu gradul de brigadier.

Canolles clătină trist din cap.

— Vai, doamnă, de ce îmi cereţi numai lucruri imposibile?

— Mie îmi spuneţi asta? întrebă Claire, dar, cu adevărat, domnule, nu vă înţeleg. Nu eraţi, oare, pe punctul de a vă da demisia? Nu-i spuneaţi aceleia care era atunci lîngă dumneavoastră şi care vă asculta încîntată. că sînteţi liber şi că demisionaţi din toată inima? De ce nu faceţi acum aici, cînd v-o cer, cînd vă rog, ceea ce vă propuneaţi să faceţi cînd eraţi la Jaulnay?...

Cuvintele acestea se înfigeau în inima lui Nanon ca nişte lovituri de pumnal şi Canolles le simţea cum se înfigeau.

— Ceea ce, în timpul acela, era un act fără importanţă, ar fi astăzi o trădare, o trădare ticăloasă! spuse Canolles cu o voce surdă. Nu voi preda niciodată Saint-Georges! Nu voi demisiona niciodată!

— Aşteptaţi, aşteptaţi, spuse Claire cu vocea ei cea mai dulce, privind, totuşi, în jurul ei cu îngrijorare, căci rezistenţa lui Canolles şi mai ales constrîngerea pe care se părea că o încearcă, i se păreau foarte ciudate. Ascultaţi acum această ultimă propunere cu care aş vrea să încep, căci ştiam şi am spus-o de la început că le veţi refuza pe primele două, pentru că avantajele materiale, şi sînt fericită că am ghicit-o, nu sînt lucruri care să tenteze o inimă ca a dumneavoastră. Dumneavoastră vă trebuie alte speranţe decît acelea pornite din ambiţie sau din bogăţie. Instinctele nobile au nevoie de recompense nobile. Ascultaţi, dar...

— În numele cerului, doamnă! spuse Canolles, fie-vă milă de mine!

Şi făcu o mişcare de parcă ar fi vrut să se retragă.

Claire crezu că-l tulburase şi, convinsă că ceea ce avea să-i spună trebuia să-i desăvîrşească victoria, îl reţinu şi continuă:

— Dacă în locul unui avantaj josnic vi s-ar oferi un interes curat şi onorabil; dacă s-ar plăti demisia dumneavoastră, pe care o puteţi da fără nici un blam, pentru că ostilităţile nefiind începute, demisia nu este un act de dezertare, nici o perfidie, ci pur şi simplu o alegere, dacă, spun, s-ar plăti această demisie cu o căsătorie; dacă o femeie, căreia i-aţi spus că o iubiţi, căreia i-aţi jurat că o veţi iubi mereu şi care, în ciuda acestor jurăminte, n-a răspuns niciodată direct pasiunii dumneavoastră, dacă această femeie v-ar spune: domnule de Canolles sînt liberă, sînt bogată, vă iubesc, fiţi soţul meu, să plecăm împreună...oriunde veţi vrea, departe de toate neînţelegerile interne, departe de Franţa...Ei bine! spuneţi, domnule, nici de data aceasta n-aţi accepta?

Cu toată faţa împurpurată, cu toată încîntătoarea ezitare a lui Claire, cu toată amintirea micului castel din Cambes pe care ar fi putut să-l zărească şi acum de la fereastra camerei, dacă în timpul scenei pe care am descris-o, noaptea nu s-ar fi lăsat adîncă, de nepătruns, Canolles rămase nemişcat şi categoric în hotărîrea pe care o luase, căci vedea de departe apărînd din spatele draperiei gotice, capul palid cu părul despletit al lui Nanon, îngrozită de teamă.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, răspundeţi-mi! continuă vicontesa, căci nu-mi explic deloc tăcerea dumneavoastră. Oare m-am înşelat eu? nu sînteţi dumneavoastră domnul baron de Canolles? nu sînteţi acelaşi om care mi-aţi spus la Chantilly că mă iubiţi şi care mi-aţi repetat acelaşi lucru la Jaulnay? care mi-aţi jurat că numai pe mine mă iubiţi pe lume? şi că sînteţi gata să vă sacrificaţi orice altă dragoste? Vorbiţi! Vorbiţi! pentru numele lui Dumnezeu, răspundeţi-mi, odată!

Atunci se auzi un geamăt, dar de data aceasta atît de clar şi de distinct încît doamna de Cambes nu se mai putu îndoi că la convorbirea

aceasta mai asistase şi o a treia persoană. Ochii ei uluiţi urmară direcţia privirii lui Canolles, dar acesta nu şi-o putu abate atît de repede încît, călăuzită de ea, vicontesa să nu zărească, de data asta, capul acela palid şi nemişcat, forma aceea asemeni unei năluci, care urmărise cu respiraţia întretăiată, toată conversaţia care avusese loc.

Cu tot întunericul cele două femei, schimbară o privire plină de foc şi pulbere şi scoaseră amîndouă, deodată cîte un strigăt.

Nanon dispăru.

Doamna de Cambes apucă în grabă pălăria şi pelerina şi se întoarse spre Canolles:

Domnule, înţeleg acum ce numiţi dumneavoastră datorie şi recunoştinţă; înţeleg care este datoria pe care refuzaţi să o abandonaţi sau să o trădaţi, înţeleg, în sfîrşit, că sînt sentimente inaccesibile oricăror seducţiuni şi de aceea vă las cu totul în seama acestora, a puterii acestora, a acestei recunoştinţe. Adio, domnule, adio!

Făcu o mişcare ca pentru a se retrage fără ca ofiţerul să o fi reţinut; însă o amintire dureroasă o opri.

— Încă o dată, domnule, spuse ea, în numele unei prietenii pe care v-o datorez pentru serviciul pe care aţi binevoit să mi-l faceţi, în numele prieteniei pe care mi-o datoraţi pentru serviciul pe care şi eu vi l-am făcut, în numele tuturor acelora pe care îi iubiţi sau vă iubesc, şi nu fac excepţie, pentru nimeni nu primiţi lupta: mîine sau, poate, poimîine Saint-Georges va fi atacat, nu-mi provocaţi durerea să vă ştiu învins sau mort.

La aceste cuvinte Canolles tresări şi se trezi.

— Doamnă, vă mulţumesc în genunchi pentru asigurarea pe care mi-aţi dat-o despre această prietenie care mi-e mai scumpă decît pot să vă spun. Oh! De-am fi atacaţi! Să vină, pentru Dumnezeu! Eu chem duşmanul cu mai multă înflăcărare, decît va spune el vreodată ca să vină împotriva mea. Am nevoie de luptă, am nevoie de pericol ca să mă redresez în proprii mei ochi; să vină lupta, ba chiar moartea, moartea va fi binevenită, pentru că ştiu că voi muri bogat prin prietenia dumneavoastră, puternic prin compasiunea dumneavoastră şi onorat prin stima dumneavoastră.

— Adio, domnule, spuse Claire, îndreptîndu-se spre uşă.

Canolles o urmă. Ajuns în mijlocul coridorului întunecat, îi luă mîna şi cu o voce abia şoptită, pe care şi el de-abia o auzi îi spuse:

— Claire, vă iubesc mai mult decît v-am iubit vreodată, dar nenorocirea vrea să nu vă pot dovedi aceasta decît murind departe de dumneata.

Un rîs scurt, ironic, fu pentru un moment singurul răspuns al doamnei de Cambes; dar abia ieşi din castel, că un hohot dureros îi sfîşie pieptul. Şi frîngîndu-şi mîinile se pomeni strigînd:

— Doamne, dumnezeule! nu mă mai iubeşte! Şi eu, eu, nefericita de mine, eu îl iubesc!...

IV

După ce o părăsi pe doamna de Cambes, Canolles se întoarse în cameră. Nemişcată, palidă, Nanon stătea în mijlocul camerei. Canolles se îndreptă spre ea cu un surîs trist. Pe măsură ce înainta, lui Nanon i se înmuiau genunchii. El îi întinsese mîna iar ea i se prăbuşi la picioare.

— Iartă-mă, iartă-mă, Canolles! Eu te-am adus aici, eu am intervenit să ţi se dea postul acesta atît de greu şi de periculos, dacă ai să fii ucis, eu voi fi cauza morţii dumitale. Sînt o egoistă care nu s-a gîndit decît la fericirea ei. Părăseşte-mă! Pleacă!

Canolles o ridică cu blîndeţe.

— Să te abandonez? niciodată, Nanon, niciodată, mi-eşti prea dragă: am jurat să te protejez, să te salvez şi te voi salva sau voi muri!

— Spui asta cu toată inima, Canolles, fără ezitare şi fără regret?

— Da, spuse Canolles surîzînd.

— Mulţumesc, demn şi nobil prieten. Vezi tu, viaţa asta la care ţineam atît, ţi-aş sacrifica-o astăzi fără să mă plîng, căci de abia de astăzi, înţeleg ce sacrificiu ai făcut pentru mine. Ţi s-au oferit bani, dar averea mea nu-ţi aparţine? Ţi s-a oferit dragostea, dar a existat vreodată, în lume, o femeie care să te iubească aşa cum te iubesc eu? Ţi s-a oferit un grad? Ascultă-mă, vei fi atacat: ei bine! să cumpărăm soldaţi, să strîngem arme şi muniţii, să ne dublăm forţele şi să ne apărăm. Eu voi lupta pentru dragostea mea, tu pentru onoarea ta. Te vei bate, viteazule Canolles; şi se va duce veste reginei că n-are un căpitan mai viteaz decît tine; de gradul tău, mă ocup eu; şi cînd vei fi bogat, încărcat de glorie şi de onoruri, n-ai decît să mă abandonezi, dacă vrei; mă voi consola cu amintirile.

Şi spunînd acestea Nanon îl privi pe Canolles aşteptînd răspunsul pe care femeile îl aşteaptă întotdeauna de la cuvintele exagerate, adică nebuneşti şi pline de exaltare aşa cum sînt cuvintele întotdeauna. Dar Canolles aplecă fruntea cu tristeţe.

— Nanon, cît timp voi fi în viaţă pe insula Saint-Georges nu vei avea nici o pagubă, nu vei înfrunta nici un afront. Fii convinsă, n-ai de ce să te temi.

— Mulţumesc, spuse ea, nu asta este tot ce cer.

Apoi şopti, abia să se audă:

„Vai! sînt pierdută... nu mă mai iubeşte..."

Canolles surprinse privirea aceea care străluci ca un fulger şi paloarea îngrozitoare care timp de o secundă mărturisi atîta durere.

„Să fim generoşi pînă la capăt, îşi zise el, altfel am fi nişte ticăloşi."

— Vino, Nanon, spuse el, vino prietenă; aruncă-ţi pelerina pe umeri, pune-ţi pălăria bărbătească, aerul nopţii îţi va face bine. Trebuie să fiu atacat dintr-un moment în altul şi vreau să-mi fac rondul de noapte.

Palpitînd de bucurie, Nanon se îmbrăcă aşa cum i se spusese şi-şi urmă iubitul.

Canolles era un adevărat căpitan. Intrat în serviciu de copil, studiase meseria aceasta cu toată seriozitatea. Aşa că vizita o făcu nu numai ca guvernator, dar şi ca inginer. Ofiţerii care îl văzuseră venind ca un favorit şi care credeau că au de-a face cu un guvernator de paradă, fură chestionaţi pe rînd de şeful lor asupra tuturor mijloacelor de atac şi de apărare pe care le oferea cetatea. Atunci nu le fu prea greu să recunoască în tînărul uşuratic un căpitan cu o mare experienţă; chiar cei mai în vîrstă începură să i se adreseze plini de respect. Singurul lucru pe care puteau să i-l reproşeze era blîndeţea cu care da ordinele şi extrema politeţe cînd punea întrebări: lumea se temea ca această curtenie să nu fi ascuns în spatele ei dovada unei slăbiciuni. Totuşi, toţi simţeau pericolul apropiindu-se, ordinele comandantului fură executate cu o grabnică punctualitate ceea ce îi făcu şefului aceeaşi bună părere pe care şi ei şi-o făcuseră despre el. În cursul zilei sosise o companie de pionieri. Canolles ordonă lucrări care fură începute imediat. Nanon voi să-l aducă la fort ca să-l scutească de oboseala unei nopţi petrecute afară, dar Canolles îşi continuă rondul şi el fu acela care o îndepărtă cu delicateţe, cerîndu-i să intre în casă. Apoi, după ce trimise vreo trei-patru soldaţi recomandaţi de locotenentul lor, dintre oamenii cei mai destoinici, ca să cerceteze terenul, reveni să se culce pe piatra pe care stătuse pînă atunci ca să urmărească lucrările de fortificaţie.

Însă în timp ce cu ochii urmărea mecanic sapele şi cazmalele, gîndul lui Canolles zbura de la lucrurile materiale care se executau în faţa lui, la evenimentele de peste zi, la toate întîmplările ciudate al căror erou fusese din ziua de cînd o cunoscuse pe doamna de Cambes. Însă, lucru ciudat, gîndul lui nu mergea mai departe, i se părea că de-abia din ceasul acela începuse să trăiască şi că pînă atunci, trăise într-o lume cu instincte inferioare, cu senzaţii incomplete. Începînd de la ora aceea, pătrunsese în viaţa lui o lumină care îi dădea o altă înfăţişare lucrurilor şi, în această lumină, Nanon, sărmana Nanon, era sacrificată, fără milă, unei alte iubiri, violentă de cînd se născuse, asemeni acelor iubiri care pun stăpînire pe întreaga viaţă în care au intrat.

Aşa că, după meditaţii dureroase, amestecate cu încîntări cereşti pe care i le dădea convingerea că era iubit de doamna de Cambes,

Canolles îşi mărturisi că datoria îi cerea un singur lucru şi anume să fie om de onoare şi că prietenia lui pentru Nanon nu avea nici un amestec cu această horărîre.

Sărmana Nanon! Canolles numea prietenie sentimentul lui faţă de ea. Or, în dragoste, prietenia este cam acelaşi lucru cu indiferenţa.

Pe de altă parte şi Nanon veghea, căci nu putuse să se culce: în picioare, la fereastră, înfăşurată într-o pelerină neagră ca să nu fie văzută, nu urmărea nici luna tristă strecurîndu-se printre nori, nici vîrfurile plopilor legănate cu graţie de vîntul nopţii, nici măreaţa Garonă, care părea mai curînd un vasal rebel care porneşte război împotriva stăpînului său, decît o sclavă supusă care îşi aduce tributul său oceanului, ci urmărea înceata, dar chinuitoarea schimbare care se făcea împotriva ei în inima iubitului său: ea vedea în forma aceea cenuşie care se contura pe piatră, în umbra aceea nemişcată, ghemuită în faţa unui felinar, fantoma vie a fericirii sale trecute: ea, atît de energică, atît de mîndră, altădată atît de dibace, îşi pierduse acum toată abilitatea, toată mîndria, toată energia; s-ar fi zis că simţurile sale lovite de nenorocire deveneau mai inteligente, mai subtile; simţise încolţind dragostea în adîncul inimii iubitului său, asemeni lui Dumnezeu, care, aplecîndu-se peste bolta cerului, simte încolţind firul ierbii în măruntaiele pămîntului.

Canolles se întoarse în cameră abia cînd se făcu ziuă; Nanon intrase şi ea în camera ei, aşa că el nu avu de unde să ştie că şi ea veghease toată noaptea. Canolles se îmbrăcă, cu multă grijă, adună garnizoana, vizită pe lumină bateriile, întîrziind mai ales la acelea care dominau malul stîng al Garonei, puse să se închidă cu lanţuri portul mic al insulei, rostui un fel de şalupe încărcate cu piese de artilerie uşoară şi puşti, îşi trecu oamenii în revistă, îi însufleţi din nou prin cuvîntul său atît de colorat şi de generos şi se întoarse aproape de ora zece.

Nanon îl aştepta cu surîsul pe buze, dar nu mai era aceeaşi Nanon mîndră şi autoritară ale cărei capricii îl făceau să tremure chiar pe domnul d'Epernon; era acum o femeie timidă, o sclavă speriată care nu mai cerea dragoste, ci doar să i se permită să iubească.

Ziua se petrecu fără alte evenimente în afară de diferitele peripeţii ale acestei drame interioare care se juca în sufletele fiecăruia din cei doi tineri. Soldaţii trimişi în cercetare se întorseseră pe rînd. Nici unul nu aduse vreo veste precisă; doar că în Bordeaux era o mare agitaţie şi că era evident că se pregăteşte ceva.

În adevăr, doamna de Cambes, după ce se întorsese în oraş, îi transmisese rezultatele lui Lenet ascunzînd amănuntele aventurii în cutele tainice ale inimii. Bordelezii cereau cu violenţă ocuparea insulei Saint-Georges. Poporul se oferea în grupuri mari să facă parte din

expediţie. Şefii nu-i reţineau decît sub pretextul lipsei unui comandament iscusit care să poată conduce expediţia şi a soldaţilor din armata regulată care să-i poată susţine. Lenet profită de acest moment pentru a strecura numele celor doi duci şi pentru a oferi armata de care dispuneau aceştia: propunerea sa fu primită cu entuziasm şi chiar acei care, în ajun, votaseră închiderea porţilor, îi chemau acum cu braţele deschise.

Lenet alergă la prinţesă ca să-i ducă această veste bună.

Claire pretextă oboseala pentru a nu lua parte la hotărîrile care se luau împotriva lui Canolles şi se retrase la ea ca să plîngă în toată voia.

Din camera ei, auzea strigătele şi ameninţările poporului ieşit în stradă. Toate strigătele şi ameninţările erau îndreptate împotriva lui Canolles.

În curînd se auzi un răpăit de tobe: companiile se adunară, magistraţii municipali înarmară poporul care cerea suliţe şi archebuze; fu scos tunul din arsenal, se împărţi praf de puşcă iar două sute de bărci fără pregătite să urce cursul fluviului Garona, profitînd de mareea de noapte, în timp ce trei mii de oameni, mergînd pe malul stîng, aveau să atace dinspre uscat.

Armata pe apă trebuia să fie comandată de d'Espagnet, consilier parlamentar, iar armata de uscat de domnul de La Rochefoucauld care tocmai intrase în oraş cu vreo două mii de gentilomi. Domnul duce de Bouillon urma să ajungă abia după două zile, cu încă o mie de oameni. De aceea domnul de La Rochefoucauld grăbi atacul cît putu mai mult, pentru ca la luptă să nu ia parte şi rivalul său.

V

A treia zi, după ziua în care doamna de Cambes fusese în insula Saint-Georges în haine de parlamentar, în timp ce Canolles îşi făcea rondul său pe metereze, fu anunţat că un mesager, avînd o scrisoare pentru el, cerea să-i vorbească.

Mesagerul introdus imediat îi predă depeşa lui Canolles.

Se vedea de departe că scrisoarea nu avea nimic oficial; era o scrisoare mică mai mult lungă decît lată, scrisă cu un scris fin şi uşor tremurat, pe o hîrtie lucioasă, uşor albăstrie şi parfumată.

Numai la vederea hîrtiei Canolles simţi cum inima îşi accelerase bătăile, fără voia lui.

— Cine ţi-a dat această scrisoare? întrebă el.

— Un om de vreo cincizeci şi cinci, şaizeci de ani.

— Cu barba şi mustăţile sure?

— Da.
— Cu talia cambrată?
— Da.
— Cu ţinută militară?
— Da.

Canolles dădu omului un ludovic şi-i făcu semn să plece imediat.

Apoi, se îndepărtă cu inima zvîcnind şi se ascunse într-un unghi al bastionului ca să poată citi nestingherit scrisoarea pe care o primise.

Aceasta nu conţinea decît două rînduri:

„Veţi fi atacaţi. Dacă nu mai sînteţi demn de mine, măcar arătaţi-vă demn de dumneavoastră".

Scrisoarea nu era semnată, însă Canolles recunoscu pe doamna de Cambes, aşa cum îl recunoscuse pe Pompée. Se uită în jur să vadă dacă nu este observat de cineva şi, roşindu-se ca un copil la prima sa dragoste, duse cu patimă scrisoarea la buze după care o apăsă pe inimă.

Apoi se urcă pe bastion de unde putea urmări cursul Garonei pe o distanţă de aproape o leghe în cîmpia înconjurătoare pe toată întinderea ei.

Dar, nici pe fluviu, nici pe cîmpie nu zări nimic.

„Aşa o să treacă dimineaţa, îşi spunea el, nu vor veni ei în cursul zilei, se vor odihni pe drum şi vor ataca la noapte".

Canolles auzi un zgomot uşor în spatele lui şi se întoarse, era locotenentul lui:

— Ei, domnule de Vibrac, ce se aude?

— Se spune că drapelul prinţilor va flutura mîine pe insula Saint-Georges.

— Cine spune asta?

— Doi din soldaţii pe care i-am trimis în recunoaştere şi care s-au întors. Au văzut pregătirile pe care le fac burghezii din oraş împotriva noastră.

— Şi ce le-aţi răspuns celor care au spus că drapelul prinţilor va flutura mîine pe fortul Saint-Georges?

— Le-am răspuns, domnule comandant, că mi-e indiferent pentru că n-am să-l văd.

— În cazul acesta mi-aţi furat răspunsul, domnule! spuse Canolles.

— Bravo, domnule comandant! noi nu cerem altceva, iar soldaţii se vor bate ca nişte lei cînd vă vor cunoaşte răspunsul.

— Să se bată ca nişte oameni, asta e tot ce le cer... Şi ce se spune despre felul atacului?

— Domnule guvernator, ni se prepară o surpriză, spuse Vibrac, rîzînd.

— Drace! O surpriză! spuse Canolles, iată al doilea avertisment pe care îl primesc. Şi cine conduce pe asediatori?

— Domnul de La Rouchefoucauld, trupele de uscat; d'Espagnet, consilierul parlamentar, trupele pe apă.

— Ei bine! Eu am să-i dau un sfat.

— Cui?

— Domnului consilier parlamentar.

— Care?

— Să-şi întărească miliţia orăşenească cu cîteva regimente zdravene, bine disciplinate, care să-i înveţe pe burghezii aceştia cum trebuie să ţină piept unui foc bine susţinut.

— N-a aşteptat sfatul dumneavoastră, domnule comandant, căci înainte de a fi fost jurist, mi se pare că a fost puţin soldat iar pentru această expediţie s-a încadrat în regimentul Navailles.

— Cum? în regimentul Navailles?

— Da.

— Fostul meu regiment.

— Exact. Se pare că a trecut cu căţel şi purcel de partea domnilor prinţi.

— Cine-i comandă?

— Baronul de Ravailly.

— Precis?

— Îl cunoaşteţi?

— Da... un băiat simpatic, viteaz ca sabia care o poartă!... Atunci, în cazul acesta va fi mai aprig decît mă aşteptam; o să avem o adevărată distracţie.

— Ce ordonaţi, domnule comandant?

— Începînd de astă-seară să se dubleze posturile; soldaţii să se culce complet echipaţi cu armele încărcate la îndemînă. O jumătate va sta de veghe, în timp ce se va odihni cealaltă jumătate... Jumătatea care va sta trează să fie ascunsă în spatele taluzului... Mai aşteptaţi.

— Aştept.

— Aţi pomenit cuiva despre raportul mesagerului?

— Nimănui.

— Bine. Mai ţineţi faptul acesta secret încă un timp. Alegeţi vreo zece dintre oamenii cei mai bine pregătiţi pe care îi aveţi; trebuie să fie printre ei braconieri şi pescari.

— Avem chiar prea mulţi.

— Bine. Aşa cum v-am spus, alegeţi vreo zece şi daţi-le permisie pînă mîine dimineaţă, ei or să-şi arunce undiţele în Garona sau or să pună capcane în cîmpie. În noptea asta, d'Espagnet şi domnul de La Rochefoucauld o să-i prindă şi o să-i întrebe.

— Nu înţeleg...

— Nu înţelegeţi că asediatorii trebuie să ne creadă în cea mai perfectă securitate? Ei bine! oamenii aceştia care nu ştiu nimic, vor jura

cu aerul cel mai sincer şi care nu va fi jucat că noi ne-am culcat pe amîndouă urechile, iar ei se vor lăsa traşi pe sfoară.

— Ah! Foarte bine.

— Lăsaţi duşmanul să se apropie, lăsaţi-l să debarce, lăsaţi-l să-şi pună scările.

— Dar de tras, cînd tragem?

— Cînd o să vă dau eu ordin. Dacă o singură lovitură va fi trasă din rîndurile noastre fără de a ordona eu, pe cuvîntul meu de guvernator, că voi da ordin ca acela să fie împuşcat.

— Oh! Drace.

— Un război civil, e de două ori război. Este necesar ca războiul civil să nu se facă asemeni unei partide de vînătoare... Lăsaţi-i să rîdă pe domnii bordelezi şi rîdeţi şi dumneavoastră, dacă asta vă amuză; dar să rîdeţi numai atunci cînd am să vă spun eu.

Locotenetul plecă să ducă ordinul lui Canolles şi celorlalţi ofiţeri. Aceştia se priviră între ei uimiţi. Hotărît lucru, în guvernator erau doi oameni: un gentilom curtenitor şi un comandant neînduplecat.

Canolles luă masa cu Nanon, numai că cina fusese grăbită cu două ore. Canolles hotărîse să nu părăsească fortificaţiile de la apusul pînă la răsăritul soarelui. O găsi pe Nanon răsfoind o corespondenţă voluminoasă.

— Poţi să te aperi cu îndrăzneală, dragă Canolles, căci n-o să treacă mult pînă să fii ajutat: soseşte regele; domnul de la Meilleraye aduce o armată iar domnul d'Epernon soseşte cu cincisprezece mii de oameni.

— Dar, ca să ajungă pînă aici au nevoie de opt sau, poate, de zece zile, Nanon, adăugă Canolles surîzînd, insula Saint-Georges nu este inexpugnabilă.

— Oh! Atît timp cît comanzi aici, răspund eu de tot.

— Da, dar numai cît timp comand, dar pot fi ucis... Şi atunci, ce-ai să faci, Nanon? Te-ai gîndit măcar?

— Da, răspunse Nanon, surîzînd la rîndul ei.

— Ei bine, pregăteşte-ţi cuferele. Un barcagiu se va găsi într-un loc dinainte stabilit; dacă e nevoie să sari în apă, vei avea cu dumneata patru din cei mai buni înotători dintre oamenii mei, care au ordin să nu te părăsească şi să te transporte pe celălalt mal.

— Toate aceste precauţiuni sînt inutile, Canolles, dacă ai să fii ucis, nu voi mai avea nevoie de nimic.

Se anunţă că masa era gata. În timpul mesei, Canolles se ridică de zece ori şi se duse la fereastra care da spre rîu; apoi părăsi camera înainte de a se fi sfîrşit masa... începuse să se înopteze.

Nanon voi să-l urmeze.

— Nanon, spuse Canolles, întoarce-te în camera dumitale şi jură-mi că n-ai să ieşi. Dacă te-aş şti afară, expusă, în pericol n-aş mai răspunde de mine. Nanon, e în joc onoarea mea, nu te juca cu ea.

Nanon îl sărută, iar buzele ei păreau şi mai roşii din cauza obrajilor ca de ceară.

— Mă supun, Canolles, spuse ea, vreau ca prietenii şi duşmanii să cunoască omul pe care-l iubesc: du-te!

Canolles se despărtă; nu putea să nu admire fiinţa acesta supusă dorinţelor şi voinţei lui. Abia ajunse la post că se lăsă noaptea, o noapte teribilă şi ameninţătoare, aşa cum este întotdeauna atunci cînd se ascunde în cutele ei întunecoase un secret sîngeros.

Canolles se aşează în capătul esplanadei, de unde domina cursul fluviului şi ambele maluri. Nu era lună; nişte nori negri asemeni unor voaluri alunecau greoi pe cer. Imposibil să fii văzut, dar şi imposibil să poţi vedea ceva.

Totuşi, către miezul nopţii, i se păru că distinge nişte mase întunecoase mişcîndu-se pe malul stîng şi nişte forme uriaşe alunecînd liniştit pe apă. Încolo, nici un alt zgomot în afară de vîntul nopţii care tînguia printre copaci.

Masele acelea negre se opriră şi se fixară la distanţă; lui Canolles i se păru că s-a înşelat, totuşi îşi încordă atenţia; cu ochii înfierbîntaţi scruta întunericul iar urechea căuta să prindă orice zgomot, oricît de slab ar fi fost.

Orologiul din turnul fortăreţii bătu ora trei iar rezonanţa lui se pierdu încet şi lugubru în bezna nopţii. Canolles începu să creadă că fusese informat greşit şi se pregătea să se retragă, cînd deodată, locotenentul de Vibrac, care era lîngă el, îi puse repede o mînă pe umăr, iar cealaltă o intinse spre fluviu.

— Da, da, zise Canolles, ei sînt, n-am pierdut nimic aşteptînd. Treziţi oamenii care dorm şi trimiteţi-i să-şi ia postul în primire, în spatele zidului. Le-aţi spus că-l ucid pe cel care va trage primul?

— Da.

— Bine! mai spuneţi-le o dată.

În adevăr, în primele raze ale zilei se vedeau apropiindu-se bărci lungi încărcate cu oameni care rîdeau şi vorbeau pe şoptite, în timp ce în mijlocul cîmpiei se zărea o ridicătură care nu existase în ajun. Era o baterie cu şase guri de tun pe care domnul de La Rochefoucauld o instalase în cursul nopţii: oamenii din barcă nu întîrziaseră pînă acum decît pentru că bateria nu fusese încă instalată în poziţia de tragere.

Canolles întrebă dacă armele erau încărcate şi la răspunsul afirmativ, făcu semn să se aştepte.

Bărcile se apropiară din ce în ce şi la lumina slabă a dimineţii, Canolles observă, curînd centurioanele şi pălăriile carecteristice ale companiei Navailles, pe care după, cum ştim, o comandase el: la prova uneia din bărci sta baronul de Ravailly, care îl înlocuise la comanda companiei, iar la pupă locotenentul care îi era frate de lapte, şi pe care

camarazii îl iubeau foarte mult pentru umorul şi inepuizabilele lui glume.

— O să vedeţi, spunea el, că nici nu mişcă şi că va trebui să-i trezească domnul de La Rochefoucauld, cu lovituri de tun. Drace! dar cum se doarme la Saint-Georges! cînd voi fi bolnav aici am să viu.

— Bunul Canolles, răspunse Ravailly, îşi joacă rolul de guvernator ca un tată de familie: se teme să nu-i răcească soldaţii dacă ar face gardă de noapte.

— Adevărat, spuse un altul, nu se vede nici o santinelă măcar.

— Ohe! strigă locotenentul punînd piciorul pe pămînt, voi de-acolo de sus, treziţi-vă şi daţi-ne o mînă de ajutor ca să urcăm!

La această glumă, un hohot de rîs se întinse peste toată linia asediatorilor şi în timp ce trei sau patru bărci înaintau spre port, restul armatei debarcă pe uscat.

— Haide! Haide! spuse Ravailly, înţeleg; Canolles vrea să dea impresia că se lasă luat prin surprindere ca să nu se strice cu curtea. Atenţie, domnilor, să-i întoarcem politeţea şi să nu ucidem pe nimeni. Odată ajunşi în cetate, îndurare pentru toţi în afară de femei, care poate că nici nu o vor cere, la dracu! Copii, să nu uităm că este un război de prieteni, aşa că pe primul care va trage sabia, îl străpung.

La aceste recomandaţii făcute cu o veselie specific francezilor, izbucniră rîsete; iar soldaţii împărţiră veselia cu ofiţerii lor.

— Atenţiune, prieteni, spuse locotenetul, e bine să rîdem, dar asta nu trebuie să ne împiedice de la treabă. La scări şi să ne căţărăm.

Soldaţii aduseră din bărci lungi şi se apropiară de ziduri.

Atunci Canolles se ridică şi, cu bastonul în mînă, cu pălăria pe cap, părînd un om care îşi face plimbarea obişnuită în aerul rece al dimineţii, se apropie de zidul pe care îl depăşi cu jumătate de corp.

Era destulă lumină ca să poată fi recunoscut.

— Eh! Bună ziua Navailles, spuse el adresîndu-se întregului regiment, bună ziua, Ravailly, bună ziua Remonenq.

— Ia uite, e Canolles! strigară tinerii. În sfîrşit, te-ai trezit baroane?

— Ei, da! ce vreţi, aici se duce o viaţă fără griji, ca un rege din Yvetot; lumea se culcă devreme şi se scoală tîrziu, dar voi, ce dracu faceţi aşa devreme?

— Pe dracu! spuse Ravailly, vezi prea bine, mi se pare că am venit să te asediem, asta e.

— Şi de ce să mă asediaţi?

— Ca să-ţi luăm fortul.

Canolles începu să rîdă.

— Haide, spuse Ravailly, capitulezi nu-i aşa?

— Dar mai întîi, trebuie să ştiu cui mă predau. Cum se face că Navailles serveşte contra regelui?

— Pe legea mea, dragă, pentru că ne-am făcut rebeli. Gîndindu-ne bine, ne-am dat seama că Mazarin e o secătură, care nu merită să fie servit de niște gentilomi viteji, așa că am trecut de partea prinților.

— Dar tu?

— Eu, dragul meu, sînt un epernonist înfocat.

— Nu se poate. Hei, voi de acolo, lăsați lanțurile portului în pace. Știi bine că lucrurile astea se privesc numai de departe și dacă se pune mîna, asta aduce nenorocire. Ravailly, spune-le să nu mai pună mîna pe lanțuri, continuă Canolles, încruntîndu-se, sau trag în ei... te previn, că am niște trăgători excelenți.

— Aș! glumești! răspunse ofițerul. Lasă-i să te ia, nu ești în forță.

— Eu nu glumesc... Jos scările, Ravailly, te rog, iei cu asalt casa regelui, bagă de seamă!

— Saint-Georges, casa regelui?

— Pe dracu! mai bine privește și ai să vezi drapelul pe colțul bastionului... Ascultă, dă ordin să se pună iar bărcile pe apă și scările în barcă, sau trag. Dacă vrei să stăm de vorbă, vino singur sau cu Remonenq și vom vorbi luînd masa împreună. Am un bucătar excelent, aici pe insulă.

Ravailly începu să rîdă și-și încurajă oamenii din privire. În timpul acesta o altă companie se pregătea să debarce.

Canolles își dădu seama că sosise momentul decisiv și reluîndu-și atitudinea hotărîtă și aerul grav care conveneau unui om însărcinat cu o responsabilitate atît de grea ca a lui, strigă:

— Oprește-te, Ravailly... Încetează cu glumele, Ramonenq; nici un cuvînt, nici un pas, nici un gest mai mult, sau dau ordin să se tragă și-i adevărat ce vă spun, pe cît de adevărat e faptul că acesta e drapelul regelui și că voi atacați florile de crin ale Franței.

Unind fapta cu amenințarea, răsturnă cu brațul lui puternic prima scară care se ridicase deasupra zidului cetății.

Cinci sau șase oameni, mai grăbiți decît ceilalți, începuseră să urce: șocul îi răsturnă, iar căderea lor produse un imens hohot de rîs și printre asediatori și printre asediați: s-ar fi zis că se joacă niște școlari.

În acel moment un semnal arăta că asediatorii trecuseră lanțurile care închideau portul.

Imediat Ravailly și Remonenq apucară o scară și se pregătiră, la rîndul lor, să coboare în șanț, strigînd:

— După noi, Navailles! la escaladă! sus! sus!

— Sărmane Ravailly, strigă Canolles, te rog, oprește-te...

Dar în clipa aceea bateria de pe uscat, care tăcuse pînă atunci, izbucni cu zgomot și lumină și o ghiulea svîrli în aer pămîntul din jurul lui Canolles.

— Haideți! spuse Canolles întinzînd bastonul, dacă vor cu tot dinadinsul: Foc! foc, pe toată linia, prieteni!

Atunci, fără să se fi văzut nici un om, se văzu un rînd de muschete aplecîndu-se spre parapet şi o coroană de foc porni din jurul coronamentului cetăţii, în timp ce o detunătură pornită în acelaşi moment din ambele tunuri ale fortăreţii răspunse bateriei ducelui de La Rochefoucauld.

Vreo zece oameni căzură, dar căderea lor în loc să descurajeze, dădu mai multă înflăcărare restului companiei. La rîndul ei bateria de pe uscat răspundea bateriei de pe fortăreaţă; o ghiulea trînti la pămînt drepelul regal, o alta strivi un locotenent al lui Canolles, pe d'Elboin.

Canolles îşi aruncă privirea în jur şi văzu că oamenii îşi reîncărcaseră armele.

— Foc, general! comadă el.

Ordinul fu executat cu aceaşi precizie ca şi prima dată.

Zece minute mai tîrziu nu mai rămăsese nimic întreg pe insula Saint-Geroges. Pietrele tremurau şi zburau în ţăndări. tunul găurea zidurile, gloanţele se striveau de dalele mari şi un fum des întuneca aerul de strigăte, de ameninţări şi de gemete.

Canolles observă că ceea ce făcea cel mai rău fortului său era bateria domnului de La Rochefoucauld.

— Vibrac, spuse el, ocupă-te de Ravailly, să nu cîştige un deget de pămînt în lipsa mea. Eu dau o fugă pînă la baterii.

În adevăr, Canolles alergă la cele două guri de tun care răspundeau focului domnului, de La Rochefoucauld, conduse tirul, se făcu încărcător, ochitor, comandant, distruse într-o clipă trei din cele şase guri de foc şi culcă la pămînt, în cîmpie, vreo cincizeci de oameni. Ceilalţi care nu se aşteptau la o rezistenţă atît de înverşunată, intrară în debandadă şi începură să fugă.

Domnul de La Rochefoucauld, în timp ce-i strîngea, fu atins de o schijă care îi smulse sabia din mînă.

Văzînd acest rezultat, Canolles lăsă restul operaţiei pe seama comandantului bateriei şi alergă la locul unde compania Navailles, sprijinită de burghezii lui Espagnet, continua să forţeze asaltul.

Vibrac continua să reziste, însă primise un glonţ în umăr.

Prezenţa lui Canolles dublă curajul trupelor, iar sosirea lui fu salutată cu strigăte de bucurie.

— Iartă-mă! îi strigă el lui Ravailly, am fost obligat să te părăsesc un moment, dragul meu, după cum ţi-ai dat seama, am demontat tunurile domnului duce de La Rochefoucauld, dar fii liniştit, iată-mă.

Şi pentru că în acel moment căpitanul companiei Navailles, prea însufleţit ca să poată răspunde glumei pe care poate nici n-o auzise, în mijlocul tumultului înfricoşător pe care o făceau bateriile şi muschetele, îşi conducea oamenii la asalt pentru a treia oară, Canolles scoase

pistolul de la brîu şi întinzînd mîna spre fostul său camarad, acum inamicul său, trase.

Glotele, îndrumat de o mînă sigură, şi de un ochi precis, îi sfărîmă braţul lui Ravailly.

— Mulţumesc, Canolles, strigă acesta care văzuse de unde pornise glonţul. mulţumesc, am să ţi-o plătesc!

Cu toată stăpînirea de sine, tînărul căpitan fu silit să se oprească iar sabia îi căzu din mînă. Remonenq veni în goană şi-l prinse în braţe.

— Vrei să te pansezi la mine, Ravailly? strigă Canolles, am un chirurg care e tot atît de priceput pe cît bucătarul în meseria lui.

— Nu, mă întorc la Bordeaux. Însă, aşteaptă-mă dintr-un moment în altul, căci mă reîntorc, ţi-o promit. Numai că de data aceea am să-mi aleg momentul.

— Înapoi! Înapoi! strigă Remonenq. Ne retragem... La revedere, Canolles, ai cîştigat prima manşă...

Remonenq avea dreptate: artileria făcuse ravagii în armata de pe uscat, care pierduse cel puţin o sută de oameni. Armata de apă, pierduse tot pe atît. Însă pierderea cea mai mare o suferise compania Navailles, care, pentru a-şi păstra onoarea uniformei, voise să meargă mereu în fruntea burghezilor lui Espagnet.

Canolles îşi ridică pistolul descărcat.

— Încetaţi focul! spuse el, lăsaţi-i să bată liniştiţi în retragere: n-avem muniţi de pierdut...

În adevăr, loviturile care s-ar fi tras ar fi fost în mare parte pierdute. Asediatorii se retrăgeau în grabă părăsind morţii şi luînd cu ei pe răniţi. Canolles îşi numără oamenii: avea şaisprezece răniţi şi patru morţi. El, personal, nu suferise nici măcar o zgîrietură.

— Drace! spuse el, zece minute mai tîrziu după ce Nanon terminase cu mîngîierile de bucurie, n-am aşteptat prea mult ca să-mi cîştig brevetul de guvernator... Ce măcelărie prostească! Le-am ucis cel puţin o sută cincizeci de oameni şi i-am zdrobit braţul unuia din cei mai buni prieteni ai mei ca să-l împiedic să moară.

— Da, spuse Nanon, dar dumneata eşti sănătos?

— Mulţumesc lui Dumnezeu! şi cu siguranţă că mi-ai purtat noroc, Nanon... Dar atenţie la al doilea atac! Bordelezii sînt încăpăţînaţi!... şi de altfel, Ravailly şi Remonenq mi-au promis că vor reveni.

— Ei bine! spuse Nanon, fortul Saint-Georges e comandat de acelaşi om şi e apărat de aceiaşi soldaţi... N-au decît să vină şi a doua oară, vor fi primiţi şi mai bine decît prima dată. Căci pînă atunci ai să-ţi îmbunătăţeşti posibilităţile de apărare?

— Draga mea, îi spuse confidenţial Canolles lui Nanon, nu cunoşti bine o cetate decît cînd te foloseşte de fortificaţiile ei... A mea nu este

inexpugnabilă, am descoperit asta de curînd... şi dacă aş fi în locul ducelui de La Rochefoucauld aş lua insula Saint-Georges mîine dimineaţă!... Apropo, d'Elboin nu va mai lua masa cu noi.

—De ce?

— A fost tăiat în două de un obuz.

VI

Înapoierea asediatorilor la Bordeaux a fost in spectacol trist. Burghezii plecaseră triumfători, contînd pe numărul lor, pe priceperea generalilor, care se arătau foarte liniştiţi, pe desfăşurare evenimentelor, şi pe îndemînarea omului de a acţiona în faţa primejdiei.

În adevăr, care dintre asediatori n-a cutreierat, în tinereţe, prin pădurea şi cîmpia din insula Saint-Georges, singur, sau într-o dulce companie? Care bordelez n-a pus mîna pe vîsle, pe muscheata de vînătoare sau pe plasa pescarului în porţiunea aceasta pe care urma să o revadă acum în calitate de soldat?

Din această cauză înfrîngerea a fost de două ori mai grea pentru burghezii noştri pentru că se făcuseră de ruşine şi în faţa oraşului şi în faţa duşmanului. Aşa că se înapoiară cu capetele plecate, ascultînd cu resemnare vaietele şi gemetele femeilor care, numărînd războinicii lipsă, după obiceiul sălbaticilor din America, îşi dădeau seama treptat de pierderile suferite de învinşi.

Atunci un murmur general de doliu şi de dezorientare se aşternu peste marele oraş. Soldaţii povestiră acasă, fiecare în felul său, dezastrul suferit. Comandanţii se prezentară la prinţesă, care locuia, am mai spus, la preşedintele parlamentului.

Doamna de Condé aştepta la fereastră înapoierea expediţiei. Născută într-o familie de soldaţi, soţia unuia din cei mai mari învingători din lume, crescută în dispreţul armurii ruginite şi al panaşului ridicol al burghezilor, ea nu putea lupta însă împotriva unui val de îngrijorare gîndindu-se că burghezii, partizanii săi, aveau să lupte împotriva unei armate de bătrîni soldaţi. Totuşi trei lucruri o linişteau: prima, că expediţia era condusă de domnul de La Rochefoucauld; a doua că în frunte mergea regimentul Navailles; al treilea că pe drapele era scris numele de Condé.

Însă print-un contrast uşor de înţeles, tot ce reprezenta speranţă pentru prinţesă constituia durere pentru doamna de Cambes; după cum ce era durere pentru ilustra doamnă, urma să fie un motiv de triumf pentru vicontesă.

Ducele de La Rochefoucauld se prezentă cel dintîi în fața prințesei; mîneca hainei era sfîșiată iar cămașa plină de sînge.

— Este adevărat, ce mi s-a spus? întrebă prințesa, venindu-i în întîmpinare.

— Ce vi s-a spus, doamnă? întrebă rece, ducele.

— Se spune că ați fost respins.

— Nu se spune destul, doamnă, ca să fim drepți, am fost bătuți!

— Bătuți! strigă prințesa îngălbenindu-se, bătuți! Nu e cu putință!

— Bătuți, murmură vicontesa, bătuți de domnul de Canolles!...

— Dar cum a fost posibil? întrebă doamna de Condé, pe un ton sfidător care îi trăda profunda indignare.

— A fost, doamnă, așa cum se întîmplă în toate decepțiile, în joc, în dragoste, în război. Ne-am lovit de cineva mai fin sau mai puternic decît noi.

— Dar e atît de viteaz, acest domn de Canolles? întrebă prințesa. Inima doamnei e Cambes, tresări de fericire.

— Ei, doamne! răspunse La Rochefoucauld ridicînd din umeri, viteaz ca orice om!... Numai că dispunînd de soldați odihniți, de ziduri solide și pentru că era gata pregătit, fiind probabil prevenit, ne-a risipit bordeiezii noștri. Ah! doamnă, în paranteză fie spus, ce soldați proști! au dat bir cu fugiții de la primul foc.

— Dar Navailles? întrebă repede Claire fără să-și dea seama de imprudența acestei întrebări.

— Doamnă, spuse La Rochefoucauld, singura deosebire între Navailles și burghezi, este că burghezii au fugit iar Navailles s-a repliat.

— Atît ne-ar lipsi să pierdem acum și Vayres!

— Nu zic nu, răspunse rece la Rochefoucauld.

— Bătuți! repetă prințesa bătînd cu piciorul în pămînt, bătuți de niște oameni de nimic, comandați de un domn de Canolles! Ce nume ridicol!

Claire se roși pînă în albul ochilor.

— Găsiți numele acesta ridicol, doamnă, replică ducele; însă domnul de Mazarin îl găsește sublim. Și aș îndrăzni chiar să spun, adăugă el aruncînd repede o privire ascuțită spre Claire, că aceasta nu e numai părerea sa. Numele sînt ca și culorile, doamnă, spuse el surîzînd cu surîsul lui morocănos, asupra lor nu-ți poți impune părerea.

— Credeți că Richon este omul care s-ar lăsa bătut?

— De ce nu? eu nu m-am lăsat bătut? trebuie să așteptăm să treacă neșansa; războiul este un joc; într-o zi sau în alta, o să ne luăm revanșa.

— Asta nu s-ar fi întîmplat dacă s-ar fi urmat planul meu, interveni doamna de Tourville.

— Este adevărat, spuse prințesa, nu se poate face niciodată ce propunem, sub pretext că sîntem femei și că nu ne pricepem deloc la război... Bărbații fac după capul lor și se lasă bătuți.

— Ei, doamne, aşa e, doamnă, dar asta s-a întîmplat şi celor mai buni generali. Paulus-Emilius s-a lăsat bătut la Cannae, Pompei la Pharsala şi Atilla la Chatillon. Numai Alexandru şi dumneavoastră, doamnă de Tourville, n-aţi fost bătuţi niciodată. Ia să vă vedem planul.

— Planul meu, domnule duce, spuse doamna de Tourville, cu vocea ei uscată, era să se fi făcut un asediu în toată regula. N- am fost ascultată şi s-a preferat o lovitură, rezultatele le vedeţi.

— Răspundeţi-i, doamnei, domnule Lenet, spuse ducele, eu nu mă simt destul de tare în strategie ca să susţin lupta.

— Doamnă, spuse Lenet, ale cărui buze nu se deschiseseră pînă atunci decît ca să schiţeze un surîs, asediului pe care îl propuneaţi se opunea faptul că bordelezii nu sînt soldaţi, ci burghezi. Lor le trebuie să mănînce acasă şi să doarmă în patul conjugal. Or, un asediu în toată regula exclude o mulţime de comodităţi cu care nu sînt obişnuiţi bravii noştri cetăţeni. De aceea au asediat insula Saint-Georges ca nişte amatori; nu-i condamnaţi că au eşuat astăzi; vor face iar cele patru leghe şi vor reîncepe acelaşi război ori de cîte ori va fi nevoie.

— Credeţi că vor reîncepe? întrebă prinţesa.

— Oh! cît despre asta, sînt sigur, doamnă, spuse Lenet, iubesc prea mult insula ca s-o lase regelui.

— Şi o vor cuceri?

— Cu siguranţă, într-o zi sau alta...

— Ei bine! în ziua în care o vor cuceri, strigă doamna prinţesă, vreau să fie împuşcat acest insolent domn de Canolles, dacă nu se predă fără condiţii.

Claire simţi un fior de moarte că-i străbate prin vine.

— Să-l împuşcăm? spuse ducele de La Rochefoucauld, drace! dacă în felul acesta înţelege alteţa voastră să facă război, mă felicit cu toată sinceritatea că nu mă număr printre prietenii săi.

— Atunci să se predea.

— Aş vrea să ştiu ce-ar zice alteţa voastră dacă s-ar preda Richon.

— Richon nu e în joc, domnule duce, nu e vorba de Richon. Să mi se aducă un burghez, un magistrat, un consilier sau cam aşa ceva căruia să-i pot vorbi şi care să mă asigure că ruşinea asta n-o să rămînă fără consecinţe dureroase pentru cei care m-au făcut să beau acest pahar.

— Asta se potriveşte, de minune, spuse Lenet, iată pe domnul d'Espagnet care solicita onoarea să fie primit de alteţa voastră.

— Să intre, spuse prinţesa.

În tot timpul acestei discuţii, inima lui Claire cînd bătea să-i spargă pieptul, cînd se strîngea ca într-o menghină; în adevăr, şi ca se gîndea că burghezii îl vor face pe Canolles să plătească greu primul lui triumf.

Dar a fost şi mai greu cînd a venit Espagnet, care, prin protestele sale, exageră asigurările date de Lenet.

— Doamnă, se adresă el prinţesei, alteţa voastră să fie liniştită, în loc de patru mii de oameni vom trimite opt mii; în loc de şase tunuri vom trimite douăsprezece; în loc de o sută de oameni vom pierde două sute, trei sute, chiar patru sute dacă e cazul, dar vom cuceri Saint-Georges;

— Bravo, domnule, spuse ducele, iată un fel frumos de a vorbi; ştiţi că eu sînt omul dumneavoastră, fie ca şef, fie ca voluntar, oricînd veţi încerca acestă nouă expediţie. Numai că, vedeţi dumneavoastrtă, o pierdere de cinci sute de oameni, considerînd încă patru expediţii ca aceasta, ar reduce armata noastră la o cincime.

— Domnunle duce, continuă Espagnet, în Bordeaux sînt treizeci de mii de oameni în stare să poarte arma; vom trage după noi toate tunurile din arsenal, dacă va fi nevoie; vom trage cu o asemenea putere încît un munte de granit s-ar preface în pulbere; voi trece personal riul în fruntea geniştilor şi vom relua Saint-Georges. Adineaori am făcut acest jurămînt solemn.

— Mă îndoiesc că veţi putea lua Saint-Georges cît timp va fi în viaţă domnul de Canolles, spuse Claire cu o voce abia şoptită.

— Ei bine! îl vom ucide sau vom pune să fie ucis şi apoi vom lua Saint-Georges.

Doamna de Cambes abia putu să-şi reţină un strigăt de spaimă.

— Vreţi să luăm Saint-Georges?

— Cum? Cum dacă vrem? strigă prinţesa. Cred şi eu, asta e tot ce vrem.

— Ei bine! spuse doamna de Cambes, lăsaţi-mă pe mine şi vă voi preda cetatea.

— Ei aş! răspunse prinţesa, mi-ai mai promis asta şi ai dat greş.

— I-am promis alteţei voastre să fac o tentativă pe lîngă domnul de Canolles. Tentativa aceasta a eşuat, l-am găsit inflexibil pe domnul de Canolles.

— Şi crezi că după triumf ai să-l găseşti mai binevoitor?

— Nu. Dar de data asta nu vă spun că vă voi preda pe guvernator, vă spun că vă voi preda fortăreaţa.

— Cum?

— Introducînd soldaţii dumneavoastră pînă în curtea interioară a fortăreţei.

— Doamnă, sînteţi vreo zînă de vă angajaţi la o asemenea treabă? întrebă La Rochefoucauld.

— Nu, domnule, eu sînt proprietara, spuse vicontesa.

— Doamna glumeşte, reluă ducele.

— Nu, nu, spuse Lenet, întrevăd multe lucruri în cele trei cuvinte pe care le-a pronunţat doamna de Cambes.

— Atunci mi-e destul, spuse vicontesa, şi avizul dat de domnul Lenet înseamnă totul pentru mine. Vă repet că Saint- Georges este ca şi luat dacă pot să-i spun patru vorbe domnului Lenet, în particular.

— Doamnă, spuse doamna de Tourville, şi eu iau Saint-Georges, dacă mi se lasă mînă liberă.

— S-o luăm mai întîi pe doamna de Tourville să-şi expună tare, planul său, spuse Lenet reţinînd-o pe doamna de Cambes care voia să-l tragă într-un colţ al camerei, apoi îmi veţi spune încet planul dumneavoastră.

— Vorbiţi, spuse prinţesa.

— Plec noaptea cu douăzeci de bărci încărcate cu două sute de muşchetari; o altă trupă tot atît de numeroasă se strecoară de-a lungul malului drept; alţi patru, cinci sute urcă pe malul stîng, între timp o mie sau o mie două sute de bordelezi...

— Atenţie, doamnă! spuse La Rochefoucauld, aţi şi angajat pînă acum o mie, o mie două sute de oameni.

— Eu, spuse Claire, cu o singură companie, iau Saint-Georges; daţi-mi Navailles şi răspund de totul.

— E de analizat, răspunse prinţesa, în timp ce domnul de La Rochefoucauld, surîzînd cu cel mai dispreţuitor surîs al său, privea cu milă la femeile astea discutînd probleme de război care ar fi pus în încurcătură pe oamenii cei mai îndrăzneţi şi întreprinzători.

— Vă ascult, spuse Lenet. Veniţi, doamnă.

Şi Lenet o conduse pe vicontesă în dreptul unei ferestre.

Claire îi spuse taina la ureche, iar Lenet scăpă un strigăt de bucurie.

— În adevăr, spuse el întorcîndu-se spre prinţesă, dacă i-aţi da mînă liberă doamnei de Cambes, Saint-Georges va fi luat.

— Cînd?

— Cînd veţi vrea.

— Doamna este un mare căpitan, spuse cu ironie La Rochefoucauld.

— O să constataţi, domnule duce, cînd veţi intra triumfător în fortul de la Saint-Georges, fără să fi tras un singur foc, răspunse Lenet.

— Voi aproba atunci.

— Atunci, spuse prinţesa, dacă situaţia este atît de sigură pe cît spuneţi, să se facă pregătirile pentru mîine.

— În ziua şi la ora care o să-i placă alteţei voastre, răspunse doamna de Cambes, voi aştepta ordinele sale în apartamentul meu.

Şi spunînd acestea salută şi plecă; prinţesa, care trecuse, într-un moment, de la mînie la speranţă, făcu la fel. Doamna de Tourville o urmă. Espagnet, după ce-şi reînnoise promisiunile, plecă şi el iar ducele rămase singur cu Lenet.

VII

— Dragă Lenet, spuse ducele, de vreme ce femeile se ocupă de război, cred că ar fi bine ca bărbaţii să facă puţină intrigă. Am auzit vorbindu-se de un oarecare Cauvignac, pe care l-aţi însărcinat să recruteze o companie şi care mi-a fost prezentat ca un om îndemînatic. Am cerut să-l văd, e posibil să-l văd?

— Monseniore, vă aşteaptă, spuse Lenet.

— Atunci să intre.

Lenet trase de cordonul soneriei şi un servitor apăru.

— Pofteşte-l pe căpitanul Cauvignac, spuse Lenet.

Un moment mai tîrziu, vechea noastră cunoştinţă se arăta în pragul uşii. Dar prudent, ca de obicei, rămase pe loc.

— Apropiaţi-vă, căpitane, spuse ducele, sînt domnul duce de La Rochefoucauld.

— Monseniore, vă cunosc foarte bine, răspunse Cauvignac.

— Aşa! cu atît mai bine. Aţi primit ordin să recrutaţi o companie?

— Este recrutată.

— De ciţi oameni dispuneţi?

— O sută cincizeci.

— Bine echipaţi, bine înarmaţi?

— Bine înarmaţi, prost echipaţi. Înainte de toate ne-am îngrijit de arme, ca de un lucru esenţial. Pentru echipament n-am mai avut bani, pentru că sînt un om dezinteresat şi pentru că am fost amînat mai ales de dragostea mea pentru domnii prinţi şi pentru că n-am primit, de la domnul Lenet, decît zece mii de livre.

— Şi cu aceste zece mii de livre aţi înrolat o sută de soldaţi?

— Da, monseniore.

— Admirabil.

— Monseniore, procedez după mijloace cunoscute numai mie.

— Dar oamenii unde sînt?

— Aici, o să vedeţi faimoasa companie. Mai ales sub raport moral, monseniore; toţi oameni de condiţie, nici o singură secătură.

Ducele de La Rochefoucauld se apropie de fereastră şi văzu, în adevăr, în stradă, o sută cincizeci de indivizi de toate vîrstele, de toate staturile şi de toate condiţiile, menţinuţi pe două rînduri de Ferguzon, Barrabas, Carrotel şi ceilalţi doi camarazi ai lor, îmbrăcaţi în costume strălucitoare. Indivizii aceştia păreau mai mult o trupă de bandiţi, decît o companie de soldaţi.

Aşa cum spusese Cauvingac, erau îmbrăcaţi în zdrenţe, dar foarte bine înarmaţi.

— Aţi primit vreun ordin, cu privire la oamenii dumneavoastră? întrebă ducele.

— Am primit ordin să-i duc la Vayres şi nu aştept decît confirmarea acestui ordin din partea domnului duce ca să încredinţez compania mea domnului Richon care o aşteaptă.

— Dar dumneavostră nu veţi rămîne la Vayres, cu ei?

— Eu, monseniore, am principiul de a nu face prostia să mă închid între patru ziduri cînd pot să bat cîmpii. Am fost născut să duc o viaţă patriarhală.

— Bine! Rămîneţi unde vreţi, însă trimiteţi oamenii la Vayres.

— Deci, ei vor face parte din garnizoana acelei fortăreţe?

— Da.

— Sub comanda domnului Richon?

— Da.

— Dar, monseniore, spuse Cauvignac, ce vor mai face şi oamenii mei acolo, pentru că în fortăreaţă sînt de pe acum aproape trei sute de oameni.

— Sînteţi atît de curios?

— Oh! nu din curiozitate monseniore, din teamă.

— De ce vă temeţi?

— Mi-e teamă să nu fie condamnaţi la inacţiune şi asta ar fi supărător; cine lasă o armată bună să ruginească, greşeşte.

— Fiţi liniştit, căpitane, nu vor rugini, în opt zile se vor bate.

— Şi atunci o să mi-i omoare.

— E posibil, afară de cazul că dispunînd de un mijloc de recrutare al soldaţilor, nu aveţi şi un secret pentru a-i face invulnerabili.

— Ah! nu e vorba de asta, ci de faptul că înainte de a mi-i omorî, aş vrea să fie plătiţi.

— Nu mi-aţi spus că aţi primit zece mii de livre?

— Da, ca aconto. Întrebaţi-l pe domnul Lenet, care este un om corect şi care, sînt sigur, că îţi aduce aminte de înţelegerea dintre noi.

Ducele se întoarse spre Lenet.

— Este adevărat, domnule duce, spuse corectul consilier, i-am dat domului Cauvignac zece mii de livre în bani peşin pentru primele cheltuieli, însă i-am promis o sută de scuzi de om, în afara celor zece mii de livre.

— În cazul acesta, spuse ducele, îi datorăm căpitanului treizeci şi cinci de mii de livre?

— Exact, monseniore?

— Vi se vor da.

— Nu s-ar putea vorbi la prezent, monseniore?

— Nu. Imposibil.

— De ce?

— Pentru că faceţi parte dintre prietenii noştri şi străinii trec înainte de toate. Înţelegeţi însă că numai cînd îi-e teamă de oameni cauţi să-i îmbunezi.

— Excelentă maximă! spuse Cauvignac, totuşi în toate înţelegerile se obişnuieşte să se fixeze un termen.

— Bine! să zicem opt zile, adăugă Cauvignac.

— De acord, opt zile, adăugă Cauvignac.

— Dar dacă nu plătim în opt zile? întrebă Lenet.

— În cazul acesta, spuse Cauvignac, redevin stăpîn pe companie.

— Este foarte corect, spuse ducele.

— Şi pot să fac cu ea ce vreau?

— Dacă vă aparţine.

— Totuşi... spuse Lenet.

— Aş! spuse ducele, pentru că o ţinem închisă în Vayres.

— Nu-mi plac înţelegerile de genul acesta, spuse Lenet, clătinînd din cap.

— Şi totuşi sînt recunoscute în cutumele Normandiei, spuse Cauvignac: asta se numeşte „vînzare cu clauză de răscumpărare".

— Aşadar ne-am înţeles? întrebă ducele.

— Perfect, răspunse Cauvignac.

— Cînd vor pleca oamenii?

— Imediat, dacă ordonaţi.

— Atunci, ordon.

— În cazul acesta, monseniore, au plecat.

Căpitanul coborî, spuse ceva la urechea lui Ferguzon iar compania Cauvignac, însoţită de toţi curioşii care se strînseseră în jur, atraşi de aspectul ei ciudat, se îndreptară spre port unde o aşteptau trei corăbii cu care trebuiau să urce fluviul Dordona pînă la Vayres, în timp ce şeful ei, credincios principiilor de libertate exprimate cu un moment mai devreme ducelui de la Rochefoucauld, o privea, cu dragoste, cum se îndepărta.

În timpul acesta, retrasă în apartamentul său, vicontesa suspina şi se ruga.

„Oh! Doamne, n-am putut să-i salvez onoarea în întregime, dar cel puţin am salvat aparenţele. Nu trebuie să fie învins prin forţă, căci, îl cunosc, dacă ar fi învins prin forţă, ar muri apărîndu-se; trebuie învins prin trădare. Atunci cînd va afla ce am făcut pentru el şi mai ales în ce scop am făcut-o, aşa învins cum va fi mă va binecuvînta".

Şi liniştită de această speranţă, se ridică, scrise cîteva cuvinte pe care le ascunse în sîn şi trecu la doamna prinţesă care, tocmai o chemase ca să o ajute să îngrijească de răniţi şi să împartă consolări şi bani văduvelor şi orfanilor.

Doamna prinţesă strînsese pe toţi cei care participaseră la expediţie, îi lăudă, în numele său personal şi al domnului duce d'Enghien, pentru faptele de arme ale celor care se distinseseră, vorbi mult cu Ravailly care, cu braţul în eşarfă, jură că era gata să reînceapă de a doua zi chiar; puse mîna pe umărul lui d'Espagnet, spunîndu-i că-l consideră pe el şi pe bravii lui bordelezi ca susţinătorii cei mai vajnici ai partidului

său; în sfîrşit, înfierbîntă atît de bine toate imaginaţiile, încît chiar şi cei mai descurajaţi jurară să-şi ia revanşa, declarînd că sînt gata să se întoarcă, chiar acum, pe insula Saint-Georges.

— Nu, nu chiar acum, spuse prinţesa, odihniţi-vă, o zi şi o noapte şi poimîine vă veţi instala acolo pentru totdeauna.

Asigurarea aceasta, spusă cu o voce hotărîtă, fu primită cu ovaţii şi strigăte războinice. Fiecare strigăt se înfigea în inima vicontesei, căci păreau tot atîtea pumnale care ameninţau viaţa iubitului ei.

— Ai văzut, Claire, la ce m-am angajat, spuse prinţesa, acum e rîndul tău, ca să mă achit faţă de aceşti oameni viteji.

— Fiţi liniştită, doamnă, răspunse vicontesa, am să-mi ţin promisiunea pe care am făcut-o.

Chiar în aceeaşi seară, un mesager porni în grabă spre insula Saint-Georges.

VII

A doua zi, în timp ce Canolles făcea inspecţia de dimineaţă, Vibrac se apropie de el şi-i dădu un bilet şi o cheie pe care le adusese, în timpul nopţii, un necunoscut şi pe care le predase locotenentului de serviciu spunîndu-i că nu era nevoie de răspuns.

Canolles tresări recunoscînd scrisul doamnei de Cambes şi deschise plicul, tremurînd.

„În ultimul meu bilet, v-am prevenit că, în cursul nopţii, fortul Saint-Georges avea să fie atacat. Prin aceasta vă previn că mîine fortul Saint-Georges va fi cucerit; ca om, ca soldat al regelui, nu riscaţi decît să căderi prizonier, însă domnişoara de Lartigues este într-o cu totul altă situaţie, iar ura care i se poartă este atît de mare încît n-aş putea răspunde de viaţa sa dacă ar cădea în mîinile bordelezilor. Determinaţi-o să fugă şi am să vă spun cum.

La capul patului dumneavoastră, în spatele unei tapiţerii purtînd blazonul familiei de Cambes, cărora le-a aparţinut odinioară insula Saint-Georges, care făcea parte din domeniul lor şi pe care defunctul meu soţ, domnul viconte de Cambes, a dăruit-o regelui, veţi găsi o uşă a cărei cheie v-o trimit. Este una din deschiderile spre un tunel care trece pe sub fluviu şi ajunge la castelul de Cambes. Îndemnaţi-o pe domnişoara de Lartigues să fugă prin acest tunel... şi, dacă o iubiţi... fugiţi împreună cu ea.

Răspund de viaţa ei, aveţi cuvîntul meu.

Adio, sîntem chit".

Vicontesa de Cambes.

Canolles citi şi reciti scrisoarea, tremurînd de groază la fiecare rînd, îngălbenindu-se la fiecare citire: simţea, fără să- şi poată explica acest mister, că o putere stranie îl cuprinde şi pune stăpînire pe el. Subterana aceasta care răspundea la capul patului său, care făcea legătura cu castelul de Cambes şi care trebuia să servească pentru fuga lui Nanon, n-ar fi putut servi oare, dacă s-ar fi cunoscut secretul acestei treceri, ca să se predea Saint-Georges duşmanului?

Vibrac urmărea, curios ultimele emoţii care se reflectau pe faţa guvernatorului.

— Veşti proaste, domnule comandant?

— Da, s-ar părea că noaptea viitoare vom fi atacaţi din nou.

— Încăpăţînaţii! spuse Vibrac, aş fi crezut că le-a fost destul cît au fost de ţesălaţi ca să nu mai auzim de ei cel puţin vreo opt zile.

— Nu mai e nevoie să vă recomand cea mai strictă supraveghere.

— Fiţi liniştit, domnule comandant. Desigur că o să ne surprindă ca şi data trecută?

— Nu ştiu, dar trebuie să fim pregătiţi pentru orice eventualitate şi să luăm aceleaşi măsuri pe care le-am luat şi atunci. Terminaţi inspecţia în locul meu, eu mă întorc la mine ca să scriu nişte ordine.

De Vibrac făcu un semn de acceptare şi se îndepărtă cu acea nepăsare militară pe care o au faţă de primejdie oamenii expuşi să întîlnească primejdia la fiecare pas.

Canolles intră la el cu toată grija ca să nu fie observat de Nanon şi după ce se convinse că era singur în cameră, închise uşa cu cheia.

La capul patului se găsea în adevăr o tapiţerie cu blazonul seniorilor de Cambes înconjurată de un fel de ramă din aur.

Canolles îndepărtă rama care, desprinzîndu-se de tapiţerie, lăsă să se vadă conturul unei uşi.

Uşa aceasta se deschise cu cheia pe care o primise de la vicontesă, împreună cu scrisoarea, şi în faţa lui Canolles se ivi deschiderea către o subterană, care se îndrepta în mod vizibil în direcţia castelului de Cambes.

Un moment, Canolles rămase mut, cu fruntea înecată de sudoare. Tunelul acesta, care putea să nu fie singurul, îl speria, fără să vrea.

Aprinse o luminare şi se pregăti să o cerceteze.

Coborî mai întîi douăzeci de trepte repezi, apoi, urmînd o pantă mai blîndă, continuă să se înfunde în adîncul pămîntului.

În curînd auzi deasupra capului un zgomot surd care la început îl sperie căci nu ştia de unde venea, dar mergînd mai departe recunoscu imensul murmur al fluviului care îşi rostogolea apele spre ocean.

Pe tavan se făcuseră multe crăpături prin care trebuie să fi trecut apa, în mai multe rînduri; însă crăpăturile, observate la timp, fuseseră înfundate cu un fel de ciment care devenise mai tare decît piatra pe care o consolida.

Timp de zece minute, Canolles auzi rostogolindu-se apele deasupra capului său, apoi zgomotul scăzu din ce în ce şi în curînd nu se mai auzi decît un murmur slab. Apoi şi acest murmur se stinse şi tăcerea îi luă locul. După încă vreo cincizeci de paşi făcuţi în mijlocul acestei tăceri, Canolles ajunse la o scară asemănătoare cu aceea pe care coborîse şi care se sfîrşea în dreptul unei uşi masive pe care zece oameni, împreună, n-ar fi putut-o clinti şi care era acoperită cu o placă groasă din fier ca să o ferească de foc.

— Acum, înţeleg îşi zise Canolles, o vor aştepta pe Nanon la această uşă şi o vor salva.

Canolles se întoarse, traversă rîul, găsi scara, ajunse în camera lui, aşeză rama la loc şi intră la Nanon, foarte îngîndurat.

IX

Ca de obicei, Nanon era înconjurată de hărţi, de scrisori şi de cărţi. Biata femeie făcea în felul său războiul civil pentru rege. De îndată ce-l zări pe Canolles îi întinse mîna cu bucurie.

— Regele soseşte, în opt zile vom fi în afară de orice pericol, spuse ea.

— Soseşte mereu, dar, din păcate, nu mai ajunge, răspunse Canolles cu un surîs trist.

— Oh! De data asta sînt bine informată, dragă baroane, o să fie aici în mai puţin de opt zile.

— Oricît s-ar grăbi, Nanon, pentru noi tot va ajunge prea tîrziu.

— Ce spui?

— Spun că în loc să-ţi consumi nervii cu hărţile şi cu hîrtiile astea, ai face mai bine să te gîndeşti la posibilitatea de a fugi.

— Să fug? De ce?

— Pentru că am primit veşti proaste, Nanon. Se prepară o nouă expediţie: de data asta pot să fiu ucis.

— Ei bine, prietene, n-am hotărît că soarta dumitale este soarta mea şi norocul dumitale e norocul meu?

— Nu, nu se mai poate aşa; voi fi foarte slab dacă voi şti că trebuie să mă gîndesc la salvarea dumitale. La Agen, n-au vrut să te ucidă prin foc? N-au vrut să te arunce în rîu? Uite, Nanon, din milă pentru mine, nu insista să mai rămîi, prezenţa dumitale mă va împinge să comit vreo laşitate.

— Doamne, dumnezeule, Canolles, mă sperii.

— Nanon, te implor, jură-mi că dacă voi fi atacat ai să faci ce-ţi voi porunci.

— Oh! Doamne, la ce bun un asemenea jurămînt?

— Ca să-mi dai puterea să trăiesc, Nanon, dacă nu-mi promiţi că mă asculţi orbeşte, îţi jur că la prima ocazie mă las ucis.

— Oh! fac tot ce vrei, Canolles, totul, îţi jur, pe dragostea noastră.

— Mulţumesc lui Dumnezeu! dragă Nanon, acum sînt mai liniştit. Strîngeţi bijuteriile cele mai preţioase. Unde ai aurul?

— Într-un butoiaş cu doage de fier.

— Pregăteşte toate astea, ca să le poţi lua cu dumneata.

— Oh! Canolles ştii că adevărata comoară a inimii mele nu este nici aurul, nici bijuteriile. Canolles! toate astea nu sînt ca să mă îndepărtezi de dumneata?

— Nanon, cred că mă crezi om de onoare, nu-i aşa? Ei bine, pe onoarea mea, tot ceea ce fac acum îmi este inspirat numai din teama pentru primejdia care te ameninţă.

— Crezi cu adevărat că există această primejdie?

— Cred că mîine insula Saint-Georges va fi cucerită.

— Cum se poate?

— Nu ştiu, dar cred.

— Şi dacă accept să fug?

— Voi face totul ca să trăiesc, Nanon, îţi jur.

— Porunceşte, prietene, şi voi asculta, spuse Nanon întinzînd mîna spre Canolles şi, uitînd de prezenţa acestuia, lasă să-i alunece două lacrimi de-a lungul obrajilor.

Canolles strînse mîna lui Nanon şi ieşi. Dacă ar fi rămas un moment mai mult ar fi cules acestе două perle cu buzele, dar simţind la el scrisoarea vicontesei, puse mîna pe ea ca pe un talisman, şi scrisoarea îi dădu puterea să se îndepărteze.

Ziua fu crudă. Ameninţarea aceasta atît de precisă: mîine insula Saint-Georges va fi cucerită, suna neîncetat în urechile lui Canolles. Cum? În ce fel? ce siguranţă avea vicontesa ca să-i vorbească astfel? Va fi atacat pe apă? Pe uscat? Din ce parte se va năpusti nenorocirea invizibilă şi totuşi atît de sigură? Să înnebuneşti, pur şi simplu!

Cît timp fu lumină, Canolles îşi arse ochii în soare căutînd duşmanii peste tot. Seara, îşi forţă ochii ca să distingă prin adîncurile pădurii, prin întinderea nesfîrşită a cîmpiei, prin sinuozităţile rîului: totul fu zadarnic, nu zări nimic.

Şi cînd noaptea se lăsă adîncă şi întunecoasă, o aripă a castelului de Cambes se ilumină; Canolles vedea pentru prima dată, de la sosirea lui pe insulă, lumină la castel.

„Ah! îşi spuse el, salvatorii lui Nanon sînt la post".

Şi răsuflă adînc.

Ce stranie şi misterioasă taină ascunde inima omenească! Canolles n-o mai iubea pe Nanon, Canolles o adora pe doamna de Cambes şi

totuşi în momentul cînd trebuia să se separe de aceea pe care n-o mai iubea, Canolles simţea că inima i se zdrobeşte; numai departe de ea sau cînd trebuia s-o părăsească, numai atunci simţea Canolles adevărata putere a sentimentului deosebit pe care i-l purta acestei fiinţe încîntătoare.

Toată garnizoana era trează şi veghea pe metereze. Obosit să mai privească în întuneric, Canolles se mulţumi să întrebe tăcerea nopţii. Niciodată întunericul nu fusese mai adînc şi nu păruse mai pustiu. Nici un zgomot nu tulbura acest calm care părea un adevărat deşert.

Deodată se gîndi că poate duşmanul avea să pătrundă în fort prin subterana pe care o cunoştea, acum, şi el. Era însă puţin probabil, căci în acest caz nu l-ar fi prevenit; se hotărî, totuşi, să pună acolo o pază. Porunci să se umple un butoiaş cu praf de puşcă, să i se pună un fitil, alese pe cel mai destoinic dintre sergenţi, dispuse să se ducă butoiaşul pînă la ultima treaptă a scării, să se aprindă o torţă şi i-o încredinţă sergentului. Doi soldaţi îl încadrau.

— Dacă prin această subterană se vor prezenta mai mult de şase oameni, îi spuse el sergentului, somează-i să se retragă, dacă refuză, dă foc fitilului şi împinge butoiaşul, întrucît tunelul merge în pantă, va exploda în mijlocul lor.

Sergentul luă torţa, cei doi soldaţi rămaseră în picioare, nemişcaţi, în spatele lui, luminaţi de reflexul roşcat al flăcării, la picioarele lor se afla butoiaşul cu praful de puşcă.

Canolles urcă treptele liniştit, cel puţin din partea asta, dar intrînd în cameră o găsi pe Nanon care, văzîndu-l coborînd de pe metereze şi intrînd în camera lui, îl urmase ca să-i ceară informaţii. Acum privea îngrozită uşa aceasta pe care nu o mai văzuse pînă atunci.

— Oh! Doamne, sfinte! ce e cu uşa asta? întrebă ea.

— Este uşa spre trecerea pe unde vei fugi, dragă Nanon.

— Mi-ai promis că n-ai să-mi ceri să te părăsesc decît în cazul unui atac.

— Îţi promit şi acum.

— Totul pare calm în jurul insulei, prietene.

— Şi în interiorul ei pare totul calm, nu-i aşa? şi totuşi, la douăzeci de paşi de noi, se găseşte un butoiaş cu praf de puşcă, un om şi o torţă. Dacă omul apropie torţa de butoiaş, într-o secundă nu mai rămîne piatră pe piatră din tot castelul. Iată cît de liniştit este totul, Nanon!

Tînăra păli.

— Oh! mă înfricoşezi! strigă ea.

— Nanon, spuse Canolles, cheamă-ţi femeile, să vină aici cu sipetele; valetul să-ţi aducă banii. Poate m-am înşelat, dar mai bine să fim pregătiţi.

— Stai! Cine-i? se auzi vocea sergentului din coridorul subteran.

Îi răspunse o altă voce, dar nu cu accent dușmănos.

— Vezi, spuse Canolles, au venit să te caute.

— Încă nu a început atacul, prietene, totul este calm, mai lasă-mă lîngă dumneata, nu vine nimeni.

Abia terminase Nanon aceste cuvinte că strigătul „Stai! Cine-i?" răsună de trei ori în curtea interioară, iar după a treia oară se auzi un foc de muschetă.

Canolles se repezi la fereastră și o deschise.

— La arme! strigă santinela. La arme!

Canolles zări într-un colț o masă de oameni, neagră și mișcătoare: era inamicul care ieșea în valuri pe o ușă joasă și arcuită care se deschidea spre pivnița folosită drept măcelărie. Desigur că în pivnița aceasta, ca și la capul patului lui Canolles, trebuia să fi fost o ieșire secretă, necunoscută.

— Au venit! strigă Canolles, grăbiți-vă, au venit!

În același moment, douăzeci de muschete se descărcară, deodată, răspunzînd focului tras de santinelă. Două sau trei gloanțe sfărîmară geamul ferestrei la care stătuse Canolles, cu un moment mai înainte.

Se întoarse, Nanon era în genunchi.

— Nu mai e nici un minut de pierdut, Nanon! strigă Canolles, vino! vino!

O luă în brațe cum ai lua un fulg și cobori în subterană strigînd oamenilor lui Nanon să-l urmeze.

Sergentul era la post, cu torța în mînă. Cei doi soldați erau gata să tragă într-un grup în mijlocul cărora apărea palid făcînd numeroase semne de prietenie, vechea noastră cunoștință, jupîn Pompée.

— Ah! domnul de Canolles, strigă el. Spuneți-le că noi sîntem oamenii pe care îi așteptați. Ce dracu! nu se fac astfel de glume cu niște prieteni.

— Pompée, spuse Canolles, îți încredințez pe doamna, cineva pe care îl cunoști mi-a garantat pentru dînsa pe cuvînt de onoare, față de mine răspunzi cu capul.

— Da, da, răspund de toate, spuse Pompée.

— Canolles, Canolles, nu te părăsesc! strigă Nanon agățîndu-se de gîtul tînărului. Canolles, mi-ai promis că mă vei urma.

— Am promis că voi apăra fortul Saint-Georges pînă n-o mai rămîne piatră pe piatră, și-mi voi ține promisiunea.

Și cu tot plînsul, cu toate strigătele și rugăminții lui Nanon, Canolles o încredință lui Pompée, care, însoțit de doi sau trei lachei ai doamnei de Cambes și de servitorii fugarei, o luă cu el în adîncurile subteranei.

Canolles urmări un moment această dulce și blîndă fantomă care se îndepărta făcîndu-i încă semne cu mîna. Dar îndată își aduse aminte

că era aşteptat în altă parte şi se repezi spre scară poruncind sergentului şi celor doi soldaţi să-l urmeze.

De Vibrac era în camera lui, fără pălărie, palid, cu sabia în mînă.

— Domnule comandant, strigă el zărindu-l pe Canolles, duşmanul!... duşmanul!...

— Ştiu.

— Ce e de făcut?

— La dracu! Frumoasă întrebare, să ne lăsăm ucişi.

Canolles se repezi spre curte. În drum zări o secure de miner şi o luă.

Curtea era plină de duşmani; şaizeci de soldaţi ai garnizoanei, strînşi în grup, încercau să apere uşa care ducea spre apartamentul lui Canolles. Dinspre metereze se auzeau strigăte şi focuri de armă ceea ce însemna că peste tot se dădeau lupte.

— Comandantul! Comandantul! strigă soldaţii văzîndu-l pe Canolles.

— Da! Da! Comandantul care vine să cadă alături de voi. Curaj, prieteni, curaj! aţi fost prinşi prin trădare, neputînd să vă învingă.

— În război totul e posibil, se auzi vocea batjocoritoare a lui Ravailly care, cu braţul în eşarfă, îşi îndemna oamenii să-l prindă pe Canolles. Predă-te, Canolles, predă-te şi ţi se va asigura un aranjament convenabil.

— Ah! tu eşti Ravailly? strigă Canolles. Credeam că mi-am plătit datoria de prietenie. Nu eşti mulţumit, aşteaptă...

Şi repezindu-se vreo cinci-şase paşi înainte, azvîrli cu atîta putere în Ravailly cu securea pe care o ţinea în mînă, încît crăpă capul, pînă la umăr, unui ofiţer burghez de lîngă comandantul companiei Navailles. Ofiţerul se prăbuşi mort.

— Drace! spuse Ravailly, ce curios fel de a răspunde poliţelor care ţi se fac! Ar fi trebuit să fiu, totuşi, obişnuit cu felul tău de a fi. Prieteni, e turbat, foc asupra lui! foc!

La acest ordin, o puternică salvă de focuri porni din rîndul duşmanilor şi cinci sau şase oameni căzură în jurul lui Canolles.

— Foc! strigă şi el la rîndul lui, foc!

Dar abia trei sau patru lovituri de muschetă răspunseră ordinului. Surprinşi în momentul cînd se aşteptau mai puţin, tulburaţi din cauza nopţii, soldaţii lui Canolles îşi pierduseră curajul.

Canolles îşi dădu seama că nu mai era nimic de făcut.

— Intră înăuntru, spuse el lui Vibrac, intră înăuntru împreună cu oamenii; ne vom baricada şi nu ne vom preda decît atunci cînd vom fi luaţi cu asalt.

— Foc! repetară alte două voci care erau a lui Espagnet şi La Rochefoucauld. Amintiţi-vă de camarazii voştri ucişi, care cer răzbunare. Foc!

Un uragan de foc fluieră pe la urechile lui Canolles, fără să-l atingă, dar decimînd încă o dată mica trupă a garnizoanei.

— Retragere, Vibrac! Retragere!

— Haideţi! Haideţi! strigă Ravailly, înainte, prieteni! înainte!

Duşmanii se repeziră, Canolles cu cel mult încă zece oameni susţinură şocul; el ridică muscheta unui soldat ucis şi se servea de ea ca de o măciucă.

Tovarăşii lui intrară în casă, iar el intră ultimul, după Vibrac.

Apoi amîndoi se proptiră în uşă, pe care reuşiră să o împingă, cu toate eforturile asediatorilor, şi să o fixeze cu o rangă groasă de fier.

Ferestrele aveau bare de fier.

— Topoare, pîrghii şi dacă e nevoie chiar tunul! se auzi vocea ducelui de La Rochefoucauld, trebuie să punem mîna pe ei, vii sau morţi.

O salvă înfiorătoare urmă acestor cuvinte; două sau trei gloanţe străbătură uşa, unul din ele zdrobi coapsa lui Vibrac.

— Pe legea mea, domnule comandant, spuse el, eu mi-am primit porţia, îngrijiţi-vă acum de dumneavoastră; asta nu mă mai priveşte.

Apoi se întinse de-a lungul zidului, nemaiputîndu-se ţine pe picioare.

Canolles se uită în jurul său, vreo doisprezece oameni mai erau în stare să lupte, printre ei se găsea şi sergentul care fusese pus planton în subterană.

— Torţa, îi spuse el, ce-ai făcut cu torţa?

— Pe legea mea, domnule comandant, am aruncat-o lîngă butoiaş.

— Mai arde?

— Cred că da.

— Bine. Pune-i pe oameni să iasă pe ferestrele sau uşile din fund. Caută să le asiguri şi lor şi ţie cele mai bune condiţii de adăpostire; restul mă priveşte.

— Dar, domnule comandant...

— Executarea!

Sergentul plecă fruntea şi făcu semn soldaţilor să-l urmeze. Curînd dispărură cu toţii în apartamentele din interior; înţeleseseră gîndul lui Canolles, dar nu voiau să sară în aer împreună cu el.

Canolles ascultă un moment: se sfărîma uşa cu topoarele, fără ca salvele de muschetă să înceteze un moment. Se trăgea la întîmplare prin ferestrele în spatele cărora se bănuia că sînt îngrămădiţi asediaţii.

Deodată un zgomot infernal anunţă că uşa cedase şi Canolles auzi mulţimea revărsîndu-se în interiorul castelului, cu strigăte de bucurie.

„Bine, bine! murmură el, peste cinci minute strigătele acestea de bucurie se vor transforma în urlete de disperare".

Şi se repezi în galeria subterană.

Dar, acolo, pe butoiaş sta un tînăr cu capul prins în mîini şi cu torţa aprinsă la picioare.

La zgomotul făcut de el, tînărul ridică fruntea iar Canolles o recunoscu pe doamna de Cambes.

— Ah! iată-l, în sfîrşit! spuse ea ridicîndu-se.

— Claire! murmură Canolles, ce faci aici?

— Să mor împreună cu dumneata, dacă vrei să mori.

— Sînt dezonorat, pierdut, trebuie să mor.

— Eşti salvat şi glorios, eu te-am salvat.

— Dumneata m-ai pierdut! Îi auzi? Vin, uite-i, fugi Claire, fugi prin subterana asta. Ai cinci minute, mai mult decît îţi trebuie.

— Eu nu fug, rămîn.

— Dar ştii de ce am coborît aici? Ştii ce vreau să fac?

Doamna de Cambes ridică torţa şi o apropie de butoiaş.

— Nu mă îndoiesc, spuse ea.

— Claire, strigă înspăimîntat Canolles, Claire!

— Mai spune o dată că vrei să mori şi vom muri împreună.

Figura palidă a vicontesei indica atîta hotărîre, încît Canolles înţelese că era în stare să facă ce spune; se opri.

— Dar, la urma urmei, ce vrei să faci? întrebă el.

— Vreau să te predai.

— Niciodată.

— Timpul este preţios, spuse vicontesa, predă-te. Îţi ofer viaţa, îţi ofer onoarea, pentru că îţi acord scuza trădării.

— Atunci lasă-mă să fug, mă voi duce să depun spada la picioarele regelui, şi-i voi cere să-mi dea prilejul să-mi iau revanşa.

— N-ai să fugi.

— De ce?

— Pentru că nu mai pot trăi aşa, pentru că nu mai pot trăi departe de dumneata, pentru că te iubesc.

— Mă predau, mă predau! strigă Canolles, aruncîndu-se în genunchi la picioarele doamnei de Cambes în timp ce aceasta arunca departe torţa pe care o ţinuse în mînă.

„Oh! murmură vicontesa, acum e al meu, n-o să mi-l mai ia nimeni".

Există, totuşi, un lucru ciudat şi care totuşi se poate explica; anume că iubirea acţionase în mod deosebit asupra celor două femei.

Doamna de Cambes, reţinută, dulce, timidă, devenise hotărîtă, îndrăzneaţă şi puternică.

Nanon, capricioasă, voluntară, devenise timidă, dulce şi reţinută.

Doamna de Cambes se simţea din ce în ce mai iubită de Canolles.

Nanon simţea că în fiecare zi dragostea lui Canolles pentru ea se micşora.

X

Cea de-a doua intrare în Bordeaux a armatei prinţilor fu cu totul altfel decît prima. De data aceasta erau lauri pentru toată lumea, chiar şi pentru învinşi.

Gingăşia doamnei de Cambes rezervase o mare parte din lauri lui Canolles care, de îndată ce trecu bariera alături de prietenul său Ravailly, pe care era să-l ucidă de două ori, fu înconjurat ca un mare căpitan şi felicitat ca un soldat viteaz.

Cei învinşi cu două zile mai înainte şi mai ales aceia care înghiţiseră cîţiva ghionţi în luptă, îi păstraseră învingătorului lor o oarecare pizmă. Dar Canolles era atît de bun, atît de frumos şi atît de modest, şi suporta cu seninătate şi cu demnitate noua lui poziţie; el fusese înconjurat de o mulţime de prieteni binevoitori; soldaţii şi ofiţerii din regimentul Navailles îl lăudau atît de mult, ca guvernator al insulei Saint-Georges şi căpitan al lor, încît bordelezii uitară repede. De altfel aveau altceva la ce să se gîndească.

Domnul de Bouillon sosea a doua zi, sau a treia zi iar veşti foarte precise informau că, în cel mult opt zile, regele însuşi avea să sosească la Libourne.

Doamna de Condé murea de curiozitate să-l vadă pe Canolles şi reuşi s-o facă stînd ascunsă după perdeaua ferestrei. Îi găsi o înfăţişare foarte cuceritoare care răspundea de minune reputaţiei pe care i-o făcuseră şi prietenii şi duşmanii.

Spre deosebire de părerea doamnei prinţese, doamna de Tourville pretinse că n-are distincţie. Lenet afirma că îl consideră un om galant, iar domnul de la Rochefoucauld se mulţumi să declare:

— Ah! ah! Iată-l pe erou!

Lui Canolles i se fixă domiciliul în fortăreaţa cea mare a oraşului, sau cum i se spunea castelul „Trompette". Ziua avea deplină libertate să umble prin oraş, să-şi rezolve problemele, sau să facă ce-i plăcea. Cînd era ora de înapoiere se înapoia, pentru că-şi dăduse cuvîntul de onoare că nu va încerca să fugă sau să întreţină coresponedenţă cu cei din afară.

Înainte de a face acest ultim jurămînt, Canolles ceruse permisiunea să scrie cîteva rînduri şi pentru că permisiunea îi fusese acordată, îi trimisese lui Nanon scrisoarea următoare:

„Prizonier, însă liber, în Bordeaux, angajat pe cuvînt de onoare de a nu întreţine corespondenţă în afară, îţi scriu aceste cuvinte, dragă Nanon, pentru a te asigura de prietenia mea, de care tăcerea mea ar fi putut să te facă să te îndoieşti. Mă bizui pe dumneata pentru a-mi apăra onoarea faţă de rege şi de regină".

Baron de Canolles.

În condiţiile acestea, foarte blînde, după cum se poate vedea, se putea recunoaşte influenţa, doamnei de Cambes.

Lui Canolles i-au trebuit vreo cinci, şase zile ca să termine cu toate mesele şi sărbătoririle pe care i le pregătiseră prietenii; era văzut mereu împreună cu Ravailly, care se plimba cu braţul stîng trecut sub braţul lui Canolles şi cu braţul drept în eşarfă. Cînd se auzeau tobele bătînd, iar bordelezii plecau în vreo expediţie, nu se putea să nu vezi pe marginea drumului pe Canolles, la braţ cu Ravailly, sau singur, cu mîinile la spate, curios, surizător şi inofensiv.

De la sosirea lui în oraş n-o văzuse pe doamna de Cambes decît de cîteva ori şi de abia putuse să-i vorbească; se părea că doamnei de Cambes îi era destul să-l ştie pe Canolles departe de Nanon, fericită, aşa cum spusese, că era aproape de ea. Canolles îi scrisese ca să se plîngă cu delicateţe de această situaţie şi atunci ea îl primise într-una sau două case din oraş, prin acea protecţie nevăzută ochilor, dar simţită de inima femeii care iubeşte, dar nu vrea să fie descoperită.

Mai era încă ceva. Prin intermediul lui Lenet, Canolles, obţinuse permisiunea să fie primit în anturajul doamnei de Condé, aşa că frumosul prizonier apărea uneori, fremătător şi cochet, printre femeile doamnei prinţese.

Nu există un singur om care să fi fost mai dezinteresat de problemele politice, decît Canolles; voia doar s-o vadă pe doamna de Cambes, să schimbe cîteva cuvinte cu ea; dacă nu reuşea să-i vorbească, să-i reţină gestul afectuos; să-i strîngă mîna cînd o ajuta să se urce în trăsură; cît era de hughenot, să-i ofere apa sfinţită în biserică, iată problemele importante care umpleau ziua prizonierului.

Şi noaptea se gîndea tot la problemele importante din timpul zilei.

Dar după un timp, aceste distracţii nu-i mai ajungeau. Însă pentru că înţelegea aleasa delicateţă a doamnei de Cambes, care se îngrijea de onoarea lui Canolles mai mult decît de onoarea ei, el încercă să-şi lărgească sfera distracţiilor. Mai întîi se bătu în duel cu un ofiţer din garnizoană şi cu doi burghezi ceea ce i-a ocupat cîteva ore. Însă pentru că îl dezarmase pe unul din adversari şi-i rănise pe ceilalţi doi, fu lipsit şi de distracţia asta, din lipsă de oameni dispuşi să-l distreze.

Apoi, mai avu vreo două întîmplări fericite, ceea ce nu era de mirare: în afară de faptul că aşa cum am mai spus-o, Canolles era un băiat foarte frumos, de cînd căzuse prizonier devenise cît nu se poate de interesant. Timp de trei zile şi în timpul dimineţii celei de a patra, se vorbise numai de captivitatea sa; adică aproape ca de captivitatea domnului le Prince.

Într-o zi, Canolles sperase s-o vadă pe doamna de Cambes la biserică, dar doamna de Cambes de teamă să nu-l întîlnească, nu venise.

Canolles, la post, lîngă o coloană, oferi apa sfinţită unei doamne încîntătoare pe care nu o mai văzuse pînă atunci; nu era vina lui Canolles, ci a doamnei de Cambes; dacă vicontesa ar fi venit, el nu s-ar fi gîndit decît la ea, n-ar fi văzut-o decît pe ea, nu i-ar fi oferit decît ei apă sfinţită.

În aceeaşi zi, pe cînd Canolles începuse să se întrebe cine putuse fi această brunetă încîntătoare, primi invitaţia să petreacă seara la avocatul general Lavie, acela care încercase să se opună intrării în Bordeaux a doamnei prinţese şi care în calitatea lui de susţinător al autorităţii regale, era aproape tot atît de detestat ca şi domnul d'Epernon. Canolles, care simţea tot mai mult nevoia de a se distra, primi invitaţia cu recunoştinţă şi, la ora şase, se prezentă la avocatul general.

Ora poate părea ciudată vitejilor noştri de astăzi, dar două motive îl făceau pe Canolles să răspundă aşa de devreme la invitaţia domnului avocat general: întîi pentru că pe vremea aceea prînzul se lua la amiază iar seratele începeau mult mai de timpuriu; în al doilea rînd pentru că, fiind obligat să se înapoieze, cel mai tîrziu, la ora nouă şi jumătate la castelul „Trompette", Canolles trebuia să sosească printre primii dacă voia să facă mai mult decît o simplă apariţie.

Intrînd în salon, Canolles scoase un strigăt de bucurie; doamna Lavie nu era alta decît încîntătoarea brunetă căreia îi oferise, cu atîta eleganţă, apă sfinţită, chiar în dimineaţa aceea.

Canolles fu primit în salonul avocatului general, ca un regalist încercat. Abia fu prezentat că fu înconjurat de omagii care ar fi ameţit şi pe unul din cei şapte înţelepţi ai Greciei antice. Apărarea sa, din primul atac, fu comparată cu apărarea lui Horatius Cocles, iar înfrîngerea cu căderea Troiei, prăbuşită prin viclenia lui Ulise.

— Dragă domnule de Canolles, îi spuse avocatul general, ştiu din sursă bine informată că s-a vorbit mult la curte de dumneavoastră şi că frumoasa dumneavoastră apărare v-a acoperit de glorie. Regina a jurat că vă va schimba de îndată ce va putea s-o facă şi că în ziua în care veţi reintra în serviciul său, o veţi face cu gradul de comandant de regiment sau brigadier; acum, vreţi să fiţi schimbat?

— Pe legea mea, spuse el aruncînd o privire ucigătoare spre doamna Lavie, vă jur că cea mai mare dorinţă a mea este ca regina să nu se grăbească: ar putea să mă schimbe pe o sumă de bani sau cu un bun militar. Nu vreau această cheltuială şi nu merit această onoare. Voi aştepta pînă ce majestatea sa va lua Bordeaux, unde mă simt minunat; atunci mă va avea pe gratis.

Doamna Lavie surîse cu graţie.

— Drace! vorbiţi fără căldură de eliberarea dumneavoastră.

— De ce m-aş înflăcăra? spuse Canolles, credeţi că mi-ar fi plăcut să-mi reiau serviciul activ, ca să mă văd expus zilnic să fiu ucis de vreunul din prietenii mei?

— Dar aici, ce fel de viaţă duceţi? continuă avocatul general, o viaţă nepotrivită cu un om de calitatea dumneavoastră, străin oricărui sfat, oricărei activităţi, obligat să-i vedeţi pe alţii servind cauza căreia îi aparţin, în timp ce dumneavoastră staţi cu braţele încrucişate, fără folos, ofensat, iată ce sînteţi; situaţia asta trebuie să vă stea pe suflet.

Privirea lui Canolles întîlni privirea doamnei Lavie.

— Oh, nu! vă înşelaţi, nu mă plictisesc cîtuşi de puţin. Dumneavoastră vă ocupaţi de politică, ceea ce este foarte plicticos; eu fac dragoste, ceea ce este foarte plăcut. Dumneavoastră sînteţi unul din servitorii reginei, ceilalţi servitorii prinţesei. Eu nu sînt legat exclusiv de o suverană, eu sînt sclavul tuturor femeilor.

Răspunsul acesta fu bine primit, iar stăpîna casei îşi exprimă părerea sa printr-un surîs.

În curînd se organizară partide de joc, iar Canolles se angajă la o masă. Doamna Lavie intră pe jumătate în jocul lui în contra soţului său, care pierdu cinci sute de pistoli.

A doua zi, nu ştiu pentru ce, poporul se hotărî să se revolte. Un partizan al prinţilor, mai fanatic decît alţii, propuse să se spargă geamurile casei domnului Lavie. După ce geamurile fură sparte un altul propuse să i se dea foc casei. Se şi trimisese după tăciuni aprinşi, cînd sosi Canolles cu un detaşament din Navailles. Pe doamna Lavie o conduse într-un loc sigur, iar pe domnul Lavie îl smulse din mîinile unei duzini de furioşi care nemaiputînd să-l ardă voiau, cel puţin, să-l spînzure.

— Ei bine, domnule-om de acţiune, se adresă Canolles avocatului general îngălbenit de spaimă, ce părere aveţi, acum, despre lenevia mea? nu fac eu mai bine că nu fac nimic?

Apoi se retrase în castelul „Trompette", pentru că sosise ora de înapoiere. În cameră, găsi pe masă o scrisoare a cărei formă îi făcu să-i bată inima cu mai multă putere iar scrisul îl ameţi.

Era scrisul doamnei de Cambes.

Canolles deschise repede plicul şi citi:

„Mîine pe la ora şase după amiază, veniţi singur, la biserica Carmelitelor şi intraţi în primul confesional, din stînga intrării. Veţi găsi uşa deschisă".

— Ia te uită! se gîndi Canolles, iată o idee originală. Mai era şi un post-scriptum.

„Nu vă lăudaţi că mergeţi unde aţi fost ieri şi astăzi, nu uitaţi că Bordeaux nu este un oraş regalist, iar soarta pe care era să o aibă domnul avocat general, dacă n-aţi fi fost dumneavoastră, să vă dea de gîndit".

„Bun! îşi spuse Canolles, e geloasă. Orice ar spune, bine am făcut că am fost şi ieri şi astăzi la domnul Lavie".

XI

Trebuie să spunem că de cînd sosise la Bordeaux, Canolles trecuse prin toate chinurile unei dragoste nefericite. O văzuse pe vicontesă răsfăţată, înconjurată, adulată fără să se fi putut arăta prea insistent faţă de ea şi a avut parte, drept singură consolare, de a prinde din mers cîteva priviri sustrase de Claire atenţiei cu care o urmăreau bîrfitorii. După scena din subterană, după cuvintele înflăcărate schimbate între vicontesă şi el în acea clipă supremă, actuala stare de fapt părea nu călduţă, ci de-a dreptul îngheţată. Totuşi, cum în adîncul acestei răceli Canolles simţea că era iubit cu adevărat şi cu intensitate, se hotărî să se poarte ca cel mai nefericit dintre amanţii fericiţi. În orice caz, lucrul era uşor. Datorită faptului că îşi dăduse cuvîntul să nu întreţină corespondenţă în afară, o alungase pe Nanon în colţişorul conştiinţei destinat remuşcărilor amoroase. Cum nu avea nici o veste din partea tinerei femei şi prin urmare, îşi cruţa neplăcerea pe care o provoacă întotdeauna frămîntarea, adică amintirea palpabilă a femeii înşelate, remuşcările lui nu erau prea greu de suportat.

Cu toate acestea, uneori, în clipa în care cel mai vesel surîs i se răsfăţa pe faţă, în momentul în care vocea lui izbucnea în cuvinte spirituale şi vesele, un nor îi trecea, deodată, peste frunte şi un oftat îi scăpa, dacă nu chiar din inimă, puţin de pe buze. Oftatul acesta era pentru Nanon: norul era pentru amintirea unui timp trecut care îşi arunca umbra asupra prezentului.

Doamna de Cambes observase aceste secunde de tristeţe; ochiul său sondase adîncurile inimii lui Canolles şi se gîndi că nu-l putea lăsa pe Canolles abandonat lui însuşi. Între o dragoste veche, care nu se stinsese cu totul şi între o pasiune nouă care ar fi putut să se nască, surplusul acestei energii arzătoare, consumată altă dată de ocupaţiile militare şi de ocuparea unei înalte funcţii, s-ar fi putut întoarce acum împotriva dragostei curate pe care ea căuta să i-o inspire. De altfel ea nu căuta decît să cîştige timp pentru ca amintirea atîtor aventuri trăite să se mai şteargă puţin, după ce ţinuse trează curiozitatea curtezanilor

prinţesei. Poate că doamna de Cambes se înşela; poate că mărturisindu-şi tare dragostea ar fi reuşit ca lumea să se ocupe mai puţin de situaţia aceasta sau să se ocupe de ea mai puţin.

Dar cel care urmărea cu cea mai mare atenţie şi reuşită evoluţia acestei pasiuni misterioase era Lenet. Un timp ochiul lui ager observase existenţa unei iubiri, dar fără să cunoască obiectul; este adevărat că nu ghicise situaţia precisă a acestui sentiment, dacă era o dragoste solitară sau împărtăşită: numai doamnei de Cambes, uneori înfiorată şi nedecisă, cîteodată autoritară şi hotărîtă, dar aproape întotdeauna indiferentă la plăcerile din jurul ei, i s-a părut cu adevărat atinsă inima; dintr-o dată interesul pe care îl manifestase pentru război se stinse, acum era gînditoare, surizătoare fără motiv, plîngînd fără cauză, ca şi cum buzele şi ochii i-ar fi oglindit variaţiile gîndului ei ascuns, elanurile contradictorii ale spiritului. Schimbarea aceasta se petrecuse de vreo şase sau şapte zile, de cînd Canolles fusese făcut prizonier. Aşadar, fără îndoială, Canolles era obiectul acestei dragoste.

De altfel, Lenet era oricînd gata să favorizeze o dragoste care, într-o zi, ar fi putut da un viteaz apărător doamnei prinţese.

Domnul de La Rochefoucauld cunoştea, poate şi mai bine, inima doamnei de Cambes. Însă gesturile, ochii sau gura lui spuneau doar ceea ce li se permitea să spună, încît nimeni n-ar fi putut afirma că ar fi nutrit dragoste sau ură pentru doamna de Cambes. Canolles nici nu vorbea, nici nu se uita la el, nici nu-l băga în seamă de parcă nici n-ar fi existat. De altfel, fiind în război mai mult ca niciodată, poza în erou, pretenţie în care era secundat de un curaj fără pereche şi de o adevărată îndeminare militară, dînd în fiecare zi tot mai multă importanţă poziţiei sale de locotenent al generalisimului. Dimpotrivă, domnul de Bouillon rece, misterios, calculat, servit admirabil, în politica pe care o ducea, de accesele sale de gută care picau cîteodată atît de la moment încît erai îndemnat să le negi existenţa, negocia mereu, se ascundea cît mai mult cu putinţă, neputîndu-se obişnui să măsoare prăpastia care îl separa pe Mazarin de Richelieu şi temîndu-se mereu pentru capul său pe care era să-l piardă pe acelaşi eşafod cu Cinq-Mars, dar pe care nu-l răscumpărase decît cedînd Sedanul, oraşul său, renunţînd astfel, dacă nu în drept, cel puţin în fapt, la calitatea sa de prinţ suveran.

Cît priveşte oraşul Bordeaux, el era luat de torentul obiceiurilor galante care se revărsau din toate părţile asupra lui. Între două lupte, între doi morţi, între două ruine, bordelezii erau atît de puţin siguri că mai apucă a doua zi, încît simţeau nevoia să îndulcească această existenţă nesigură care putea să nu dureze decît cîteva secunde.

Lumea îşi aducea aminte de la Rochelle, devastată încă de Ludovic al XIII-lea şi de profunda admiraţie a Annei de Austria pentru această faptă de arme. De ce Bordeaux n-ar fi oferit şi el urei şi ambiţiei acestei prinţese o reeditare a situaţiei de la La Rochelle?

Lumea uita că cel care şi-ar fi depăşit măsura faţă de oameni şi lucruri şi-ar fi pierdut viaţa şi că Mazarin era doar umbra cardinalului Richelieu.

Aşa că toţi se lăsau în voia soartei şi ameţeala aceasta îl antrenase şi pe Canolles. Este adevărată că uneori se îndoia de toate şi în aceste momente de scepticism se îndoia de dragostea doamnei de Cambes cum se îndoia de toate pe lumea asta. În momentele acelea Nanon creştea în inima lui, mai delicată şi mai devotată, deşi nu era lîngă el. În momentele acelea dacă Nanon i-ar fi apărut în faţă, inconstant cum era, ar fi căzut la picioarele ei.

În mijlocul acestor incoerenţe de judecată, pe care o pot înţelege numai inimile care s-au găsit vreodată între două iubiri, Canolles primi scrisoarea vicontesei. Este de la sine înţeles că orice altă idee îi dispăru pe loc. După ce citi scrisoarea, nu înţelegea că ar fi putut iubi pe altcineva decît pe doamna de Cambes şi după ce o feciti, crezu că nu iubise niciodată pe altcineva.

Canolles petrecu una din acele nopţi înfrigurate care ard şi odihnesc totodată, fericirea făcînd contrapondere insomniei. Cu toate că toată noaptea abia închisese ochii, se sculă, de cum se făcuse ziuă.

Se ştie cum îşi petrec îndrăgostiţii orele dinainte de întîlnire: se uită la ceas, umblă fără rost încoace şi încolo, se lovesc piept în piept cu prietenii, fără să-i recunoască. Canolles făcu toate nebuniile care le impunea starea în care se găsea.

La ora fixată (intra pentru a douăzecea oară în biserică) se duse spre confesionalul indicat. Uşa era deschisă. Prin vitraliile întunecate, treceau razele soarelui de asfinţit; tot interiorul bisericii strălucea de această misterioasă lumină atît de dragă celor care se roagă şi celor care iubesc. Canolles şi-ar fi dat un an din viaţă ca să nu-şi piardă speranţa în momentul acela.

Se uită împrejur pentru a se convinge că biserica era pustie, scrută din ochi fiecare capelă, apoi cînd se convinse că nu-l văzuse nimeni, intră în confesional şi închise uşa.

XII

Un moment mai tîrziu, îşi făcu apariţia Claire, înfăşurată într-o pelerină groasă; lăsă în pragul uşii pe Pompée, ca santinelă, apoi după ce se asigură, la rîndul său, că nu era nici un pericol de a fi văzută, îngenunche pe unul din scaunele de rugăciune din confesional.

— În sfîrşit, iată-vă, doamnă, în sfîrşit vi s-a făcut milă de mine!

— Trebuia, pentru că altfel v-aţi fi pierdut, spuse Claire foarte tulburată, pentru că acolo, în tribunalul adevărului fusese obligată să spună o minciună nevinovată, dar, totuşi, o minciună.

— Aşadar, doamnă, spuse Canolles, numai datorită unui sentiment de milă datoresc binefacerea prezenţei dumneavoastră. Oh! Trebuie să recunoaşteţi că aş fi avut dreptul să mă aştept la mai mult decît atît din partea dumneavoastră.

Să vorbim serios, spuse Claire încercînd fără folos să-şi întărească vocea emoţionată aşa cum se cuvine să se întîmple într-un loc sfînt: vă pierdeţi, o repet, dacă vă mai duceţi la domnul Lavie, duşmanul mărturisit al prinţesei. Ieri, doamna de Condé a aflat aceasta de la domnul de La Rochefoucauld care le ştie pe toate şi a spus cuvintele astea care m-au înfricoşat.

„Dacă trebuie să ne temem şi de complotul prizonierilor noştri, va trebui să aplicăm severitatea, acolo unde am folosit indulgenţa; în situaţii grele, trebuie luate hotărîri viguroase; nu numai că sîntem gata să le luăm, dar sîntem şi decişi să le aplicăm".

Vicontesa pronunţase aceste cuvinte cu o voce mai hotărîtă; i se păru că Dumnezeu ar fi scuzat acţiunea în favoarea pretextului. Era un fel de surdină pe care ea şi-o punea conştiinţei.

— Eu nu sînt cavalerul alteţei sale, doamnă, eu sînt al vostru, asta e tot: eu m-am predat dumneavoastră şi numai dumneavoastră, ştiţi în ce împrejurări şi cu ce condiţie.

— Nu credeam, spuse Claire, că erau condiţii stabilite.

— Poate nu din gură, dar din inimă. Ah! doamnă, după ce mi-aţi spus, după fericirea pe care m-aţi lăsat să o întrezăresc, după speranţele pe care mi le-aţi dat!... Ah! Doamnă, fiţi sincer de acord că aţi fost foarte crudă.

— Prietene, spuse Claire, dumneata îmi reproşezi că m-am îngrijit de onoarea dumitale la fel ca de onoarea mea? dacă nu înţelegi, trebuie s-o mărturisesc, căci ai fi ghicit-o cu siguranţă, nu bănuieşti că am suferit ca şi dumneata, mai mult chiar, că n-am avut puterea să suport această suferinţă? Ascultă- mă şi cuvintele mele care ies din adîncul inimii mele să pătrundă adînc în inima dumitale. Prietene, ţi-am mai spus, am suferit mai mult decît dumneata, căci mă obseda o teamă, o teamă pe care dumneata nu puteai să o ai, căci ştiai bine că nu te iubesc decît pe dumneata. Stînd aici, regreţi oare după cea care nu este şi în visurile dumitale de viitor, îţi faci planuri care nu mă privesc pe mine?

— Doamnă, faceţi apel la sinceritatea mea şi am să vă vorbesc cu toată sinceritatea; da, cînd mă lăsaţi pradă gîndurilor mele dureroase, cînd mă lăsaţi singur cu trecutul, cînd prin absenţa dumneavoastră mă condamnaţi să rătăcesc prin localuri împreună cu acei nerozi cu pene la pălărie care fac curte micilor burgheze; cînd evitaţi să mă priviţi în

ochi sau mă faceţi să plătesc atît de scump un cuvînt, un gest, o privire pe care, poate, nu le merit, îmi pare rău că n-am murit, luptîndu- mă; îmi reproşez că m-am predat, regret, am remuşcări.

— Remuşcări?

— Da, doamnă, remuşcări, căci tot atît de adevărat pe cît e faptul că Dumnezeu e acolo, sus, pe altar, vă spun, totuşi că vă iubesc. Există o femeie care plînge, care geme, care şi-ar da viaţa pentru mine, dar care trebuie să-şi spună, totuşi că sînt un laş sau un trădător.

— Oh! domnule.

— Desigur, doamnă, nu m-a făcut ea tot ce sînt? nu-i jurasem să o salvez?

— Dar, mi se pare că aţi salvat-o, nu?

— Da, de duşmanii care ar fi putut s-o chinuiască, dar nu din disperarea care i-ar sfîşia inima, dacă ar afla că m-am predat dumneavoastră.

Claire îşi plecă fruntea şi oftă.

— Ah! Nu mă iubeşti! spuse ea.

Canolles oftă şi el.

— Nu vreau să vă tentez, domnule, nu vreau să vă fac să pierdeţi o prietenă pe care eu n-aş putea s-o înlocuiesc. Cu toate acestea, ştiţi că şi eu vă iubesc şi că venisem să vă cer numai pentru mine dragostea dumneavoastră devotată. V-am spus: sînt liberă, iată mîna mea. V-o dau, căci nu am pe nimeni care să vă fie superior.

— Ah! doamnă, strigă Canolles, mă ameţiţi, mă faceţi omul cel mai fericit din lume!

— Vai! spuse ea, cu tristeţe, nu mă iubiţi, domnule.

— Vă iubesc, vă ador, numai că ce am suferit prin tăcerea şi rezerva dumneavoastră, nu se poate exprima prin cuvinte.

— Doamne, Dumnezeule! dumneavoastră, bărbaţii, nu ghiciţi nimic? răspunse Claire înălţîndu-şi ochii albaştri spre cer. N-aţi înţeles că nu voiam să vă fac să jucaţi un rol ridicol, că nu voiam să se poată crede că predarea cetăţii de pe insula Saint-Georges fusese un lucru aranjat între noi? Nu, nu voiam ca, schimbat de regină sau răscumpărat pentru mine, să nu-mi aparţineţi decît mie. Dar, vai, n-aţi voit să mă aşteptaţi!

— Oh! Doamnă, acum voi aştepta. O oră ca aceasta, o promisiune a vocii dumneavoastră dulce care să-mi spună că mă iubiţi şi am să aştept ore, zile, ani...

— O mai iubiţi încă pe domnişoara de Lartigues! spuse doamna de Cambes clătinînd din cap.

— Dacă v-aş spune, doamnă, că n-am pentru ea o prietenie recunoscătoare, aş minţi; credeţi-mă, luaţi-mă cu acest sentiment. Vă dau toată dragostea pe care v-o pot da şi asta e mult.

— Vai! spuse Claire, nu ştiu dacă ar trebui să primesc, pentru că daţi dovadă de o inimă generoasă, dar şi foarte iubitoare.

— Ascultaţi-mă, adăugă Canolles, aş muri ca să vă cruţ o lacrimă şi aş putea-o face să plîngă, pe cea de care vorbiţi, fără pic de remuşcare. Sărmana femeie are mulţi duşmani iar cei care nu o cunosc o blestemă. Dumneavoastră n-aveţi decît prieteni; cei care nu vă cunosc, vă respectă, cei care vă cunosc, vă iubesc, judecaţi şi dumneavoastră diferenţa dintre cele două sentimente din care unul este comandat de conştiinţa mea iar celălalt de inima mea.

— Mulţumesc prietene. Însă e posibil să cedaţi unui imbold provocat de prezenţa mea de care aţi putea să regretaţi mai tîrziu. Reflectaţi la cuvintele mele. Vă dau timp să-mi răspundeţi, pînă mîine. Dacă vreţi să-i trasmiteţi ceva domnişoarei de Lartigues, dacă vreţi să vă duceţi la ea, sînteţi liber. Canollles, vă iau de mînă şi vă conduc chiar eu dincolo de zidurile Bordeauxului.

— Doamnă, nu este nevoie să aştept pînă mîine, v-o spun cu inima înflăcărată, dar cu un cap foarte limpede. Vă iubesc! nu vă iubesc decît pe dumneavoastră, nu vă voi iubi decît pe dumneavoastră!

— Ah! mulţumesc, prietene, mulţumesc! Claire, deschizînd grilajul şi trecîndu-şi mîna prin deschidere. Vă dau şi mîna şi inima.

Canolles prinse mîna şi o acoperi cu sărutări.

— Pompée îmi face semn că e timpul să plec, spuse Claire. Desigur că o să se închidă biserica. Adio, prietene, s-au mai bine zis, la revedere. Mîine vei afla ce vreau să fac pentru dumneata, adică pentru noi doi. Mîine vei fi fericit, căci şi eu voi fi fericită.

Şi nemaiputîndu-şi stăpîni sentimentul care o atrăgea spre el, îi trase mîna lui spre ea şi-i sărută vîrful degetelor apoi fugi, uşoară, lăsîndu-l pe Canolles fericit ca îngerii, a căror melodie cerească parcă îşi făcuse ecou în inima lui.

XIII

Şi totuşi, aşa cum spusese Nanon, regele, regina, cardinalul şi domnul de La Meilleraye care porniseră spre oraşul rebel ca să-l pedepsească pentru că trecuse pe faţă de partea prinţilor: se apropiau încet, dar se apropiau.

Sosind la Libourne, regele primi o delegaţie din partea bordelezilor care venea să-l asigure de respectul şi devotamentul lor; aşa cum se prezentau lucrurile, asigurarea aceasta era ciudată.

De aceea regina primi pe ambasadori de la înălţimea înălţimii ei austriace.

— Domnilor, o să ne continuăm drumul nostru prin Vayres; în curînd vom putea să ne dăm seama noi înşine dacă respectul şi devotamentul dumneavoastră sînt atît de sincere pe cum spuneţi.

La cuvîntul Vayres, deputaţii, informaţi desigur, de nişte întîmplări necunoscute de regină, se priviră între ei cu un fel de nelinişte. Anna de Austria, căreia nimic nu-i scăpa, nu lăsă să se observe că a văzut această privire.

— Să mergem chiar acum la Vayres, spuse ea, fortăreaţa e bună, după cîte ne-a asigurat domnul duce d'Epernon; vom instala acolo pe rege.

Apoi întorcîndu-se spre căpitanul său şi spre persoanele din suită:

— Cine comandă la Vayres?

— Doamnă, se spune că este un guvernator nou, răspunse Guitaut.

— Un om sigur, cred? spuse regina încruntîndu-se.

— Un om de-al domnului d'Epernon.

Fruntea reginei se lumină.

— Dacă este aşa să plecăm repede, spuse ea.

— Doamnă, interveni ducele de La Meilleraye, majestatea voastră va face cum va voi, dar eu cred că n-ar trebui să se meargă mai repede decît armata. O intrare războinică în Vayres ar face minuni; e bine ca supuşii regelui să cunoască forţele de care dispune majestatea sa: asta încurajează pe cei fideli şi-i disperează pe făţarnici.

— Cred că domnule de La Mailleraye are dreptate, spuse cardinalul de Mazarin.

— Şi eu zic că nu are, răspunse regina. Nu aveam de ce să ne temem înainte de Bordeaux, regele este puternic prin el însuşi şi prin trupele sale: casa militară care este cu el, va fi suficientă.

Domnul de La Meilleraye plecă fruntea în semn de supunere.

Regina chemă pe Guitaut, îi porunci să strîngă gărzile, muşchetarii şi cavaleria. Regele încălecă şi trecu în fruntea lor. Nepoata lui Mazarin şi doamnele de onoare se urcară în caleaşcă.

Se plecă imediat spre Vayres. Armata venea în urmă şi pentru că avea de făcut doar zece leghe, ea trebuia să sosească la vreo trei, patru ore după rege şi să-şi aşeze tabăra pe malul stîng al Dordonei.

Regele abia avea doisprezece ani, dar de pe acum un călăreţ încîntător, care îşi minuia calul cu graţie, avînd în toată persoana lui orgoliul acela al rasei care avea să-l facă mai tîrziu pe regele Spaniei atît de exigent în materie de etichetă. Crescut sub ochii reginei, dar persecutat de veşnicele gesturi de zgîrcenie ale cardinalului, care îl lipsea de lucrurile cele mai necesare, aştepta cu mare nerăbdare ora majoratului, care trebuia să bată la 5 septembrie următor şi, prin anticipaţie, lăsa uneori să-i scape, printre capriciile sale de copil, vorbe de duh regale, care prevesteau ce avea să fie într-o zi. De aceea

campania aceasta îi surîse. Era, într-un fel, o ieşire din viaţa obişnuită, o şcoală a conducerii, o încercare a regalităţii. Aşadar, el mergea mîndru, cînd la uşa caleştii, salutînd-o pe regină şi făcîndu-i ochi dulci domnişoarei de Frontenac de care se spunea că e îndrăgostit, cînd în fruntea casei sale militare, vorbind cu domnul de La Mailleraye şi bătrînul Guitaut, despre războaiele lui Ludovic al XIII-lea şi despre succesele domnului cardinal.

Tot vorbind, se înaintă în teren şi începuse să se zărească tunurile şi galeriile fortului din Vayres. Timpul era minunat, peisajul pitoresc, soarele îşi arunca razele sale oblice în apa fluviului; s-ar fi crezut că e o simplă plimbare încît şi zăpada părea că zîmbeşte binevoitoare. Regele călărea între domnul de La Meilleraye şi Guitaut privind spre fortăreaţa în care nu se observa nici o mişcare, deşi era mai mult ca sigur că santinelele care se zăreau, văzuseră şi semnalaseră această strălucită avangardă a armatei regale.

Caleaşca reginei se grăbi şi se aşeză în primul rînd.

— Însă, spuse Mazarin, mă intrigă ceva, domnule mareşal.

— Ce anume, monseniore?

— Mi se pare că, de obicei, adevăraţii guvernatori ştiu ce se petrece în jurul fortăreţii lor şi cînd regele binevoieşte să se îndrepte spre fortăreaţa lor, sînt obligaţi să-i trimită o solie în întîmpinare.

— Ei, aş! spuse regina izbucnind în rîs puternic şi forţat, ceremonii! haida de, e inutil, prefer fidelitatea.

Domnul de La Meilleraye îşi acoperi faţa cu batista ca să-şi ascundă, dacă nu o strîmbătură cel puţin intenţia de a o face.

— Adevărul este, însă, că nimeni nu se mişcă, spuse regele destul de nemulţumit de o asemenea ignorare a regulilor de etichetă din care avea să facă mai tîrziu baza grandorii sale.

— Sire, răspunse Anna de Austria, iată domnul de La Meilleraye şi Guitaut vă vor spune că prima datorie a unui guvernator, mai ales în teritoriu duşman, este teama de a fi luat prin surprindere şi de a sta tăcut şi ascuns în spatele zidurilor. Vedeţi drapelul vostru, drapelul lui Henric al IV-lea şi al lui Francis I-ul, că flutură pe citadelă.

Şi arătă cu mîndrie această emblemă semnificativă care dovedea cîtă dreptate avea raţionamentul speranţei sale.

Cortegiul îşi continuă drumul şi, deodată, întîlni o lucrare înaintată care părea ridicată doar de cîteva zile.

— Ah! Ah! spuse mareşalul, se pare că guvernatorul este cu adevărat un om de meserie. Avangarda aceasta este bine aleasă iar retranşamentul bine desenat.

Regina scoase capul pe fereastră iar regele se înălţă în scări.

Doar o santinelă se plimba sus pe meterez, încolo retranşamentul părea tot atît de pustiu şi de mut ca şi citadela însăşi.

— Oricum, interveni Mazarin, deşi nu sînt soldat, deşi nu cunosc îndatoririle militare ale unui guvernator, mi se pare, totuşi ciudat modul acesta de comportare faţă de un rege.

— Să înaintăm, totuşi, spuse mareşalul. O să vedem mai bine.

Cînd mica trupă ajunse numai la o sută de paşi de retranşament, santinela, care pînă atunci umblase în sus şi în jos, se opri. Apoi, după un moment de cercetare, strigă:

— Stai! Cine-i?

— Regele! răspunse domnul de La Meilleraye.

La acest cuvînt, Anna de Austria se aşteptase să vadă soldaţii alergînd, ofiţerii apropiindu-se curtenitori, podurile mobile coborîndu-se, porţile deschizîndu-se şi săbiile scoase din teacă, strălucind în soare.

Dar nu se petrecu nimic din toate acestea.

Santinela îţi apropie piciorul drept de piciorul stîng, îndreptă muscheta spre cei sosiţi şi se mulţumi să spună cu voce puternică.

— Stai!

Regele păli de mînie, Anna de Austria îşi muşcă buzele pînă la sînge, Mazarin murmură o înjurătură italienească, puţin obişnuită în Franţa, dar de care el încă nu se dezobişnuise; domnul mareşal de La Meilleraye se uită la majestăţile lor, cu o privire care spunea multe.

— Îmi plac măsurile de prevedere luate în serviciul meu, spuse regina încercînd să fie ea însăşi, căci cu toată stăpînirea de sine de pe faţa sa, începuse să fie îngrijorată pînă în adîncul sufletului.

— Îmi place respectul faţă de persoana mea, murmură tînărul rege, fixîndu-şi privirea întunecată asupra santinelii nepăsătoare.

XIV

Totuşi strigătul: Regele! regele! pronunţat de santinelă mai mult ca o înştiinţare decît o dovadă de respect, fu repetat de încă două, trei voci şi ajunse pînă la corpul de gardă. Atunci, sus pe meterez, fu văzut un bărbat şi toată garnizoana rînduită în spate.

Omul acela ridică în aer baştonul de comandant; îndată tobele bătură pentru onor, soldaţii din fort prezentară arma şi o lovitură de tun răsună gravă şi solemnă.

— Aţi văzut? spuse regina, vedeţi cum se pregătesc să ne aducă omagii: mai bine mai tîrziu decît niciodată. Să trecem.

— Iertaţi-mă, doamnă, replică mareşalul de La Meilleraye, mie nu mi se pare nici pe departe că vor deschide porţile şi dacă nu sînt deschise, nu putem trece.

— Au uitat să o facă din cauza uimirii sau din cauza entuziasmului care i-a cuprins cînd au auzit de această augustă vizită pe care nu se aşteptau să o primească, încercă să spună un curtezan.

— Nu uitaţi, asta, domnule, răspunse mareşalul.

Apoi se întoarse spre rege şi regină.

— Majestăţile lor îmi permit să le dau un sfat? întrebă el.

— Ce sfat, mareşale?

— Majestăţile lor ar trebui să se retragă la cinci sute de paşi de aici, împreună cu Guitaut şi cu garda personală, în timp ce eu cu muşchetarii şi cu cavaleria voi merge să fac o recunoaştere asupra fortăreţei.

Regina nu răspunse decît printr-un cuvînt:

— Înainte! o să vedem noi dacă vor îndrăzni să ne refuze trecerea.

Tînărul rege dădu pinteni calului şi se trezi cu douăzeci de paşi mai înainte.

Mareşalul şi Guitaut se aruncară după el şi-l ajunseră.

— Nu se trece! spuse santinela care nu-şi părăsea poziţia ei duşmănoasă.

— E regele! strigară pajii.

— Înapoi! strigă din nou santinela cu un gest ameninţător.

În acelaşi timp se zăriră sus, pe parapet, pălăriile şi muschetele soldaţilor care ocupau primul retranşament.

Un murmur lung întîmpină aceste cuvinte şi această apariţie. Domnul de La Meilleraye prinse calul regelui de zăbală şi-l întoarse, poruncind în acelaşi timp vizitiului reginei să se îndepărteze. Cele două majestăţi insultate se retraseră la o distanţă cam de o mie de paşi de la primele retranşamente, în timp ce suita lor se împrăştia asemeni unui stol de păsări la focul de puşcă al vînătorului.

Atunci mareşalul de La Meilleraye, stăpîn pe poziţie, lăsă cincizeci de oameni pentru paza regelui şi a reginei, strînse restul trupei şi reveni cu ea spre retranşament.

Cînd se găseau cam la o sută de paşi de şanţ, santinela care îşi reluase mersul ei lent şi măsurat se opri din nou.

— Guitaut chemaţi un trompet, puneţi-vă o batistă în vîrful săbiei şi duceţi-vă să-l somaţi pe impertinentul acesta de guvernator să se predea.

Guitaut se supuse, arboră semnele paşnice care, în toate ţările din lume, ocrotesc pe crainici şi înaintă spre retranşament.

— Stai! Cine-i strigă santinela.

— Parlamentari, răspunse Guitaut, agitîndu-şi sabia şi cîrpa care o împodobea.

— Lasă-i să vină, spuse acelaşi om care mai fusese văzut apărînd pe parapetul retranşamentului şi care, cu siguranţă, că ajunsese acolo pe un drum acoperit.

Poarta se deschise, un pod se coborî.

— Ce doriţi? întrebă un ofiţer care îi aştepta în uşă.

— Să vorbim cu guvernatorul, răspunse Guitaut.

— Iată-mă! spuse omul care mai apăruse de două ori, o dată pe meterezul fortificaţiei şi o dată pe parapetul retranşamentului.

Guitaut observă că omul era foarte palid, dar calm şi politicos.

Dumneavoastră sînteţi guvernatorul din Vayres? întrebă Guitaut.

— Da, domnule.

— Şi refuzaţi să deschideţi poarta fortăreţei dumneavoastră majestăţii sale regelui şi reginei regente?

— Am această durere.

— Ce pretindeţi?

— Eliberarea domnilor prinţi, a căror captivitate ruinează şi întristează ţara.

— Majestatea sa nu discută cu supuşii săi.

— Din păcate! ştim asta, domnule, de aceea sîntem gata să murim, ştiind că murim pentru serviciul majestăţii sale, cu toate că în aparenţă dăm impresia că ne războim cu ea.

— Bine, asta am vrut să ştim, spuse Guitaut.

Şi după ce salută destul de arogant pe guvernator care îi răspunse cu un salut plin de curtenie, se retrase.

Nimic nu se mişcă pe bastion.

Guitaut se prezentă la mareşal şi-i dădu raportul asupra misiunii pe care o primise.

— Cincizeci de oameni să se ducă în galop în satul de colo şi să aducă imediat toate scările pe care le pot găsi, spuse mareşalul arătînd cu mîna spre satul Isson.

Cincizeci de oameni porniră în galop şi cum satul nu era prea departe, ajunseră foarte repede.

— Acum, domnilor, spuse mareşalul, descălecaţi, jumătate din dumneavoastră, înarmaţi cu muschete, va susţine asaltul, iar restul va urca pentru escaladare.

Comunicarea fu primită cu strigăte de bucurie. Garda, muşchetarii şi cavaleria descălecară în grabă şi-şi încărcară armele.

În timpul acesta, cei cincizeci de soldaţi, care cotrobăiseră prin sat, se întorceau aducînd cu ei vreo douăzeci de scări.

În bastion totul continua să fie calm, santinela se plimba în lung şi în lat, iar vîrfurile muschetelor şi ale pălăriilor continua să se vadă depăşind marginea parapetului.

Casa militară a regelui se puse în mişcare, comandată de mareşal în persoană; ea se compunea din vreo patru sute de oameni, din care, jumătate, aşa cum ordonase mareşalul, se pregătea să pornească la asalt, iar cealaltă jumătate să susţină escaladarea.

Regele, regina şi curtea urmăreau din depărtare, cu îngrijorare, mişcările micii trupe. Regina însăşi părea că-şi pierduse siguranţa ei de pînă atunci; pentru a putea vedea mai bine, întorsese trăsura aşa că aceasta îndrepta spre fortificaţii, una din laturi.

Asaltatorii abia făcură douăzeci de paşi, că santinela se apropie de marginea parapetului şi strigă cu o voce puternică:

— Stai! Cine-i?

— Nu-i răspundeţi, spuse domnul de La Meilleraye, şi mergeţi înainte.

— Stai! Cine-i? a doua oară santinela încărcîndu-şi arma.

— Stai! Cine-i? repetă a treia oară.

Şi puse arma la ochi.

— Foc asupra caraghiosului acesta! spuse domnul de La Meilleraye.

În acelaşi moment o ploaie de lovituri de muschetă porni din rîndurile regaliştilor: santinela lovită, se clătină, scăpă muscheta din mînă şi se prăbuşi în şanţ, strigînd:

— La arme!

O singură lovitură de tun răspunse începutului ostilităţilor. Ghiuleaua porni şuierînd peste primul rînd, căzu între al doilea şi al treilea, răsturnă patru soldaţi şi ricoşînd, sfîrtecă unul din caii de la trăsura reginei.

Un strigăt de groază porni din grupul care păzea pe majestăţile lor. Regele tîrît cu forţa, se trase înapoi; Anna de Austria fu gata să leşine de furie, iar Mazarin de frică. Fură tăiate hamurile calului ucis şi ale cailor vii care cuprinşi de spaimă, ameninţau să sfărîme trăsura. Opt sau zece soldaţi din gardă se înhămară la trăsură şi o traseră pînă dincolo de bătaia tunului.

În acest timp, guvernatorul dezvăluie o baterie cu şase tunuri.

Cînd domnul de La Meilleraye văzu această baterie care în cîteva secunde ameninţa să decimeze cele trei companii ale sale, consideră că era inutil să împingă atacul mai departe şi ordonă retragerea.

În momentul în care trupa regelui făcu primul pas în retragere, dispoziţiile ostile ale cetăţii dispărură.

Mareşalul se apropie de regină, invitînd-o să-şi aleagă un punct prin împrejurimi pentru a-şi fixa cartierul general. Regina observă atunci pe malul celălalt al Dordonei, o căsuţă izolată pierdută printre copaci, care semăna cu un mic castel.

— Vedeţi cui aparţine această casă şi cereţi-i ospitalitatea pentru mine, se adresă ea lui Guitaut.

Guitaut porni imediat, traversă fluviul în bacul podarului din Isson şi se întoarse spunînd că clădirea era nelocuită, cu excepţia unui soi de intendent care-l informase că aceea era proprietatea domnului d'-Epernon şi că era, bineînţeles, la dispoziţia majestăţii sale.

— Atunci să mergem, spuse regina; dar unde este regele?

Fu chemat micul Ludovic al XIV-lea, care se retrăsese mai la o parte; se întoarse şi deşi încercase să-şi ascundă lacrimile, se văzu că plînsese.

— Ce aveţi, sire? întrebă regina.

— Oh! nimic, doamnă, răspunse copilul, sper să ajung rege într-o zi şi atunci... nenorocire acelor care mă vor fi ofensat!

— Cum se numeşte guvernatorul? întrebă regina.

Nimeni nu putu să-i răspundă, pentru că nimeni nu ştia.

Fu întrebat atunci podarul, care răspunse că se numea Richon.

— Bine, spuse regina, am să-mi amintesc numele acesta.

— Şi eu, spuse tînărul rege.

XV

Vreo sută de oameni din casa militară a regelui trecură Dordona împreună cu majestăţile lor, restul rămase pe lîngă domnul de La Meilleraye care, hotărît să asedieze Vayres, aştepta grosul armatei.

Abia fusese instalată regina în casa aceea mică pe care, datorită luxului lui Nanon, majestatea sa o găsise mult mai de locuit decît sperase, că Guitaut se prezentă la ea pentru a-i spune că un căpitan, care pretindea că are o problemă importantă de discutat, îi solicită onoarea unei audienţe.

— Cine este căpitanul acesta? întreabă regina.

— Căpitanul Cauvignac, doamnă.

— Face parte din armata mea?

— Nu cred.

— Informaţi-vă şi dacă nu face parte din armata mea spuneţi-i că nu-l pot primi.

— Cer iertare majestăţii voastre că nu sînt de aceeaşi părere cu ea, asupra acestui punct, spuse Mazarin, dar mi se pare că ar trebui primit tocmai pentru că nu face parte din armata sa.

Pentru că dacă ar fi din armata majestăţii voastre şi cere o audienţă reginei, nu poate fi decît un supus credincios, în timp ce, dimpotrivă, dacă aparţine armatei duşmane, poate fi un trădător. Or în momentele acestea, doamnă, trădătorii nu sînt de dispreţuit, întrucît ar putea fi foarte folositori.

— Atunci, introduceţi-l, spuse regina, dacă aceasta este părerea domnului cardinal.

Căpitanul fu introdus imediat şi se prezentă cu o dezinvoltură şi o amabilitate care o uimiră pe regină, obişnuită să producă asupra celor care o înconjurau o impresie contrară.

Ea îl măsură pe Cauvignac din cap pînă în picioare, dar acesta suportă de minune privirea regală.

— Cine sînteţi dumneavoastră, domnule? întrebă regina.

— Căpitanul Cauvignac, răspunse noul venit.

— În serviciul cui sînteţi?

— În serviciul majestăţii voastre, dacă binevoieşte.

— Dacă vreau? Fără îndoială. De altfel mai există şi un alt serviciu în regat? sîntem două regine în Franţa?

— Desigur că nu, doamnă, nu există în Franţa decît o regină, aceea la picioarele căreia am fericirea să depun, în acest moment, omagiul meu prea supus, însă sînt două păreri, cel puţin după cîte mi s-a părut adineaori.

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă regina încruntîndu-se.

— Vreau să spun, doamnă, că mă plimbam prin împrejurimi şi că mă găseam pe un mic deal care domină întreaga regiune, de unde admiram peisajul care, aşa cum a putut observa şi majestatea voastră, este încîntător, cînd mi s-a părut că domnul Richon nu o primise cu tot respectul care i se datora; aceasta mi-a confirmat un lucru de care de altfel mă îndoiam, anume că în Franţa există două opinii: opinia regală şi o altă opinie şi că domnul Richon aparţinea acestei alte opinii.

Figura Annei de Austria se întunecă.

— Aţi crezut că aţi văzut aşa ceva? întrebă ea.

— Da, doamnă, răspunse Cauvignac cu un ton de perfectă naivitate. Mi s-a părut chiar că am văzut un tun încărcat descărcîndu-se din cetate şi că ghiuleaua a tulburat caleaşca majestăţii voastre.

— Destul... Nu mi-aţi cerut audienţă, domnule, ca să-mi împărtăşiţi observaţiile dumneavoastră idioate.

„Ah! eşti nepoliticoasă, îşi spuse în sine Cauvignac, şi ai să mi-o plăteşti scump".

— Nu, doamnă, v-am solicitat audienţa pentru a vă spune că sînteţi o mare regină şi că admiraţia mea pentru dumneavoastră este fără pereche.

— Ah! Chiar aşa? spuse regina rece.

— Ca urmare a acestei mărimi şi a acestei admiraţii, care este o consecinţă firească, m-am hotărît să-mi închin serviciile majestăţii voastre.

— Mulţumesc, spuse regina cu ironie; apoi întorcîndu-se spre căpitanul comandantul gărzii sale:

— Guitaut, să fie izgonit vorbăreţul acesta.

— Iertaţi-mă, doamnă, spuse Cauvignac, plec eu, fără să fiu izgonit, dar dacă plec, nu veţi avea Vayres.

Şi Cauvignac, salutînd pe majestatea sa cu o graţie fermecătoare, făcu stînga-mprejur.

— Doamnă, spuse încet Mazarin, cred că greşiţi dacă-l concediaţi pe omul acesta.

— Ia staţi, reveniţi, spuse regina, şi vorbiţi; la urma urmei, sînteţi ciudat şi-mi păreţi amuzant.

— Majestatea voastră este prea bună, răspunse Cauvignac, înclinîndu-se.

— Ce spuneţi de intrarea în Vayres?

— Spuneam, doamnă, că dacă majestatea voastră îşi păstrează intenţia de a intra în Vayres, aşa cum mi s-a părut că se manifestase astăzi de dimineaţă, îmi voi face datoria de a o introduce.

— Cum asta?

— Am o sută cincizeci de oameni ai mei în Vayres.

— Ai dumneavoastră?

— Da, ai mei.

— Ei, şi?

— Cedez majestăţii voastre aceşti oameni.

— Şi apoi?

— Apoi?

— Da.

— Apoi, mi se pare, ce dracu, că cu o sută de portari majestăţii voastre poate să i se deschidă o poartă.

Regina surîse.

— Are haz, caraghiosul acesta! şopti ea.

Cauvignac ghici, fără îndoială, complimentul, căci se înclină a doua oară.

— Cît cereţi, domnule? întrebă ea.

— Oh! Doamne, doamnă, cinci sute de livre de portar; atît le dam şi eu.

— Le veţi avea.

— Dar mie?

— Ah! Cereţi şi dumneavoastră ceva?

— Aş fi fericit dacă aş obţine un grad de la generozitatea majestăţii voastre.

— Şi ce grad cereţi?

— Aş vrea să fiu guvernator al fortăreţii Branne. Mi-am dorit întotdeauna să fiu guvernator.

— Se acordă.

— În cazul acesta, în afară de o mică formalitate, afacerea este încheiată.

— Ce formalitate?

— Ar vrea majestatea voastră să semneze hîrtia aceasta pe care am pregătit-o dinainte, în speranţa că serviciile mele ar fi fost acceptate de generoasa mea suverană.

— Ce hîrtie este asta?

— Citiţi, doamnă.

Apoi, rotunjindu-şi graţios braţul şi plecîndu-şi genunchiul cu aerul cel mai respectuos, Cauvignac întinse hîrtia reginei.

Regina citi:

„În ziua în care voi intra în Vayres, fără luptă, voi plăti domnului căpitan Cauvignac suma de şaptezeci şi cinci de mii de livre şi-l voi face guvernator în Branne".

— Aşadar, spuse regina stăpînindu-şi furia, căpitanul Cauvignac n-are destulă încredere în cuvîntul regal şi mai vrea şi un act?

— Un act mi se pare tot ce e mai potrivit, doamnă, în afacerile importante, răspunse Cauvignac, înclinîndu-se: un vechi proverb spune: *verba volant,* cuvintele zboară şi eu, să mă ierte majestatea voastră, am fost furat.

— Insolent! strigă regina, de data asta, ieşi!

— Ies, majestate, răspunse Cauvignac, dar nu veţi avea Vayres.

Şi de data aceasta căpitanul, repetă vechea manevră care îi reuşise, făcu stînga-mprejur, şi se îndreptă spre uşă. Însă Anna de Austria, mai iritată acum decît prima dată, nu-l mai rechemă.

Cauvignac ieşi.

— Arestaţi-l pe omul acesta, spuse regina.

Guitaut făcu o mişcare ca să se supună.

— Iertaţi-mă, doamnă, spuse Mazarin, dar cred că majestatea voastră ar putea să greşească lăsîndu-se antrenată de o primă mişcare de mînie.

— De ce? întrebă regina.

— Pentru că mă tem să nu aveţi nevoie de acest om mai tîrziu şi atunci, dacă majestatea voastră îl indispune într-un fel oarecare, să nu fie nevoită să-i plătească dublu.

— Bine, spuse regina, să fie plătit cît trebuie, dar pînă atunci să nu fie pierdut din vedere.

— Ah! E foarte bine şi eu sînt primul care aplaud această măsură de prevedere.

— Guitaut, vezi ce e cu el, spuse regina.

Guitaut ieşi şi se înapoie după o jumătate de oră.

— Ei, ce face? întrebă Anna de Austria.

— Oh! majestatea voastră poate să fie complet liniştită, răspunse Guitaut, omul dumneavoastră nici nu se gîndeşte să se depărteze. M-am informat, locuieşte la vreo trei sute de paşi de aici, la un hangiu pe nume Biscarros.

— Şi, acolo s-a dus?

— Nu, doamnă, s-a urcat pe un deal şi priveşte, de acolo, la pregătirile pe care le face domnul de La Meilleraye ca să forţeze retranşamentul. Pare că spectacolul acesta îl interesează foarte mult.

— Dar restul armatei?

— Soseşte, doamnă, şi pe măsură ce soseşte se aşează în formaţie de luptă.

— Aşadar, mareşalul va ataca imediat?

— Eu cred, doamnă, că ar fi mai bine ca, înainte de a risca un atac, să se lase trupelor o noapte de odihnă.

— O noapte de odihnă! strigă Anna de Austria, armata regală să stea o noapte şi o zi în faţa unei astfel de cocioabe? Imposibil, Guitaut, spuneţi-i mareşalului să atace imediat. Regele vrea să doarmă în noaptea asta în Vayres.

— Dar, doamnă, mi se pare că precauţiunea aceasta luată de mareşal..., murmură Mazarin.

— Mie mi se pare, spuse Anna de Austria, că atunci cînd autoritatea regală a fost insultată, nu poate fi răzbunată atît de repede pe cît se cuvine. Du-te Guitaut şi spune-i domnului de La Meilleraye că regina îl urmăreşte.

Şi concediindu-l pe Guitaut cu un gest majestuos, regina îl luă pe rege de mînă, ieşi, la rîndul său, fără să se îngrijească dacă era urmată sau nu şi urcă scara care ducea la terasa de sus.

Terasa aceasta, executată cu mult gust, domina împrejurimile.

Regina aruncă o privire grăbită asupra peisajului. În spatele ei, la vreo două sute de paşi trecea drumul spre Libourne, pe care strălucea, albă, casa prietenului nostru Biscarros. La picioarele sale curgea Gironda, calmă, rapidă şi măreaţă, în dreapta se înălţa fortul Vayres, tăcut ca o ruină; în jurul fortului se întindeau retranşamentele circulare, de curînd ridicate. Cîteva santinele se plimbau pe galerie, cinci guri de tun îşi treceau gîturile de bronz şi gurile căscate prin ambrazurile zidului: în stînga domnul de La Meilleraye făcea pregătirile pentru a-şi aşeza tabăra. Aşa cum spusese Guitaut, toată armata sosise şi era acum strînsă în jurul lui.

De pe un dîmb, un om, în picioare, urmărea atent toate mişcările asediatorilor şi ale asediaţilor; omul acesta era Cauvignac.

Guitaut traversă fluviul pe lacul podarului din Isson.

Regina sta pe terasă, dreaptă, nemişcată, încruntată, ţinîndu-l de mînă pe Ludovic al XIV-lea, care privea spectacolul din faţa lui cu o oarecare curiozitate şi care din cînd în cînd îi spunea mamei sale:

— Doamnă, daţi-mi, totuşi, voie să încalec calul meu de luptă şi lăsaţi-mă, vă rog, ca împreună cu domnul de La Meilleraye, să-i pedepsească pe aceşti obraznici.

Lîngă regină era Mazarin a cărui faţă fină şi ironică luase, pentru un moment, înfăţişarea serioasă pe care nu o avea decît în ocazii

importante, iar în spatele reginei şi a ministrului se aflau doamnele de onoare care, imitînd tăcerea Annei de Austria, abia îndrăzneau să schimbe între ele cuvinte grăbite şi abia şoptite.

La o primă vedere, totul părea calm şi liniştit, dar se vedea repede că, în realitate, era liniştea unei bombe, pe care o scînteie o transformă în furtună şi în obiect de distrugere.

Mai ales pe Guitaut îl urmăreau toate privirile pentru că de el depindea explozia aşteptată cu sentimente diferite.

Şi de partea armatei aşteptarea era grea căci abia atinsese mesagerul malul stîng al Dordonei şi fu recunoscut, că toate privirile se îndreptară spre el. Cînd îl zări domnul de La Meilleraye părăsi grupul de ofiţeri, în mijlocul cărora se afla, şi veni înaintea lui.

Guitaut şi mareşalul vorbiră cîteva clipe împreună. Cu toate că fluviul era destul de lat în locul acela, şi deşi distanţa care separa grupul regal de cei doi ofiţeri era mare, ea nu era totuşi atît de mare ca să nu se fi putut observa uimirea care se zugrăvise pe faţa mareşalului. Era evident că ordinul pe care îl primise i se părea inoportun. De aceea ridică o privire plină de îndoială spre grupul în mijlocul căruia se distingea regina. Dar Anna de Austria care înţelese gîndul mareşalului, făcu în acelaşi timp cu mîna şi cu capul un gest atît de hotărît, încît mareşalul care cunoştea de multă vreme autoritara lui suverană, coborî capul în semn, dacă nu de învoire, cel puţin de supunere.

În acelaşi moment, la un ordin al mareşalului, vreo trei, patru căpitani, care făceau pe lîngă el serviciul pe care astăzi îl fac aghiotanţii, se aruncară în şa îndreptîndu-se în galop în direcţii diferite.

Pretutindeni, pe unde treceau, activitatea din campament se întrerupea imediat şi în răpăit de tobe şi sunet de trompete, soldaţii aruncau fiecare ce aveau în mînă, unul paiele, altul ciocanul cu care înfigea stîlpii corturilor şi alergau la armele aşezate în piramidă, grenadierii la puşti, infanteriştii la suliţe, artileriştii la armamentul lor. Se produse astfel o mişcare confuză, cauzată de încrucişarea între toţi aceşti oameni alergînd în toate părţile, apoi încetul cu încetul, căsuţele acestei imense table de şah se lămuriră, ordinea urmă agitaţiei, fiecare se regăsi sub drapelul său: grenadierii în centru, casa militară a regelui în aripa dreaptă, artileria în aripa stîngă. Trompetele şi tobele încetară.

O singură tobă răspunse din spatele retranşamentelor, apoi încetă şi ea. O tăcere sinistră se aşternu peste cîmpie.

Atunci se auzi un ordin clar, precis, hotărît. De la distanţa la care se găsea, regina nu putea desluşi cuvintele, dar văzu chiar în aceeaşi clipă trupele încolonîndu-se. Ea îşi scoase batista şi o agită în aer în timp ce tînărul rege striga cu înflăcărare şi bătea cu piciorul în pămînt: Înainte! Înainte!

Armata răspunse într-un singur strigăt: Trăiască regele! Apoi artileria porni în galop, se instală pe un mic dîmb, iar în urma ei coloanele armatei se puseră în mişcare în răpăitul tobelor pentru atac.

Nu era un asediu în toată regula, era o simplă escaladă. Retranşamentele pe care Richon le ridicase în grabă erau nişte parapete din pămînt, aşa că nu era vorba să se deschidă o tranşee ci să se dea un asalt. Totuşi, abilul comandant din Vayres luase toate măsurile de prevedere şi se văzu că profitase, cu o pricepere puţin obişnuită, de toate resursele pe care i le oferea terenul.

Fără îndoială Richon îşi impusese legea de a nu trage el cel dintîi, aşa că şi de data asta aşteptă provocarea trupelor regale; însă se văzu şi acum, ca şi la primul atac, coborîndu-se acel teribil rînd de muschete al cărui foc făcuse atîtea ravagii în rîndul casei militare a regelui.

În acelaşi timp, cele şase tunuri ale armatei regale aşezate în baterie trăzniră şi parapete şi palisade fură aruncate în aer.

Răspunsul nu se lăsă aşteptat, artileria din retranşament tună la rîndul ei, săpînd goluri mari în rîndurile armatei regale, însă la ordinul şefilor aceste goluri însîngerate dispărură; buzele rănii, un moment deschise, se închiseră iar, coloana principală, un moment zguduită, îşi reluă marşul.

Atunci, în timp ce tunurile se încărcau, fu rîndul muschetelor să trăznească.

Cinci minute mai tîrziu, cele două armate potrivnice îşi răspîndeau în acelaşi moment, ca două furtuni ce luptau împreună, ca două trăznete ce bubuiau în acelaşi timp.

Apoi, după ce se instaură calmul, după ce nici o adiere nu mai agită aerul, după ce fumul se strînse deasupra cîmpului de luptă, repede de tot asediatorii şi asediaţii dispărură într-un nor pe care, din cînd în cînd, îl sfîşia un zgomotos fulger de foc pornit din tunurile artileriei.

Din cînd în cînd, din acest nor se vedeau, ieşind în urma armatei regale, oameni care se tîrau cu greutate şi cădeau apoi la diferite distanţe lăsînd în urma lor o dîră de sînge.

Curînd numărul răniţilor crescu, iar zgomotul tunurilor şi muschetelor continuă. Artileria regală nu mai trăgea însă decît la întîmplare şi cu ezitări, pentru că în mijlocul acestui fum des nu mai putea deosebi pe prieteni de duşmani.

În schimb loviturile artileriei cetăţii, neavînd în faţa ei decît duşmani, erau mai teribile şi mai grăbite ca niciodată.

În sfîrşit artileria regală încetă complet tirul: era evident că se lua cetatea cu asalt şi că se dădeau lupte corp la corp.

Spectatorii avură un moment de îngrijorare, cînd fumul, încetînd să mai fie alimentat de focul tunurilor şi al muschetelor începuse să se înalţe încet. Armata regală fu văzută atunci respinsă în dezordine, lăsînd la picioarele zidurilor mormane de răniţi. Un fel de breşe fusese

practicată; cîteva palisade fuseseră smulse lăsînd să se vadă o deschidere, dar deschiderea aceasta era înţesată cu oameni, suliţe şi muschete iar în mijlocul lor, plin de sînge, dar calm şi rece de parcă ar fi asistat ca spectator la tragedia în care jucase un rol atît de îngrozitor, se afla Richon, ţinînd în mînă un topor năclăit de sînge.

Parcă o vrajă îl protejase pe acest om, mereu în mijlocul focului, mereu în primele rînduri. Nici un glonţ nu-l atinsese, nici o suliţă nu-l ajunsese; era tot atît de invulnerabil pe cît era de impasibil.

De trei ori la rînd, mareşalul de La Mailleraye conduse personal trupele regale la asalt: de trei ori trupele regale fură respinse sub ochii regelui şi ai reginei.

Lacrimi curgeau în tăcere pe obrajii palizi ai regelui. Anna de Austria îşi frîngea pumnii şi murmura:

„Oh! omul acesta, omul acesta! dacă o să-mi cadă odată în mînă, am să dau cu el un exemplu îngrozitor".

Din fericire noaptea căzu repede şi întunecoasă; era un fel de văl care se întinse peste roşeaţa regală. Mareşalul de La Meilleraye ordonă să se sune retragerea.

Cauvignac îşi părăsi postul, coborî de pe dîmbul unde stătuse pînă atunci şi, cu mîinile băgate în buzunarele pantalonilor, se îndreptă spre casa jupînului Biscarros.

— Doamnă, spuse Mazarin arătîndu-l pe Cauvignac, iată un om care pentru puţin aer, ar fi scutit tot sîngele care s-a vărsat.

— Aş! spuse regina, domnule cardinal acesta este un sfat pe care mi-l dă un om econom ca dumneavoastră?

— Este adevărat, doamnă, spuse cardinalul, cunosc preţul aurului, dar cunosc şi preţul sîngelui şi din acest moment sîngele este pentru noi mai scump decît aurul.

— Fiţi liniştit, răspunse regina, sîngele vărsat va fi răzbunat. Comminges, adăugă ea adresîndu-se locotenentului de gardă, căutaţi-l pe domnul de La Meilleraye şi aduceţi-mi-l.

— Iar dumneata, Bernouin, se adresă cardinalul valetului său, arătîndu-l pe Cauvignac care era la cîţiva paşi de hanul „Viţelul de aur", îl vezi pe omul acela?

— Da, monseniore.

— Ei bine! caută-l din partea mea şi adu-l la noapte, pe ascuns, în camera mea.

A doua zi după întîlnirea cu Canolles în biserica Carmelitelor, doamna de Cambes se duse la prinţesă cu intenţia de a aduce la îndeplinire promisiunea pe care i-o făcuse baronului.

Tot oraşul fremăta: se anunţase sosirea regelui în faţa fortăreţei Vayres şi odată cu aceasta, admirabila apărare a lui Richon care cu cinci sute de oameni, respinsese de două ori armata regală, alcătuită din

douăsprezece mii de oameni. Doamna prinţesă a fost printre cei dintîi care au aflat această veste şi în elanul bucuriei, strigase bătînd din palme:

— De ce n-am o sută de căpitani ca viteazul meu Richon?

Doamna de Cambes se asocie admiraţiei generale, de două ori fericită, întîi pentru că putea aplauda cu putere, purtarea unui om pe care îl preţuia şi în al doilea rînd, pentru că găsise astfel ocazia să-şi plaseze într-un moment potrivit o cerere pe care ar fi compromis-o anunţarea unei înfrîngeri, pe cînd, acum, succesul cererii era aproape asigurat după anunţarea victoriei.

Însă cu toată bucuria care o stăpînea pe prinţesă, aceasta avea, totuşi, alte preocupări mult mai importante pentru ca Claire să îndrăznească să-i facă cererea. Era vorba să i se trimită lui Richon un ajutor în oameni, de care era de la sine înţeles că avea nevoie, mai ales ţinînd seama de faptul că în curînd armata regală urma să facă joncţiune cu armata domnului d'Epernon. Ajutorul se organiză în consiliu. Claire văzînd că problemele politice aveau întîietate faţă de problemele de inimă, intră în personajul de consilier de stat, iar de Canolles nu aduse vorba în ziua aceea.

Un cuvînt bine gîndit, scurt, dar tandru, îl anunţă pe dragul prizonier despre cauza acestei întîrzieri. Această nouă amînare îi fu mai puţin dureroasă decît s-ar fi putut crede: există în aşteptarea unui eveniment fericit, aproape tot atîtea senzaţii plăcute ca în evenimentul însuşi. Canolles avea în inima lui prea multe gingăşii de îndrăgostit pentru a nu se complace în ceea ce numea el anticamera fericirii. Claire îi cerea să aştepte cu răbdare şi el aşteptă aproape cu bucurie.

A doua zi ajutorul fusese organizat: la ora unsprezece de dimineaţă el porni în amontele fluviului. Însă vîntul şi curentul apei le erau potrivnice, se calculă că, întrucît se înainta cu vîsle oricît efort s-ar fi făcut, ajutorul nu putea să ajungă decît a doua zi. În acelaşi timp, căpitanul Ravailly, care comanda expediţia, primise ordinul să facă şi o cercetare asupra citadelei Branne, care aparţinea reginei şi despre care se ştia că n-are guvernator.

Doamna prinţesă îşi petrecu dimineaţa cu supravegherea pregătirilor şi cu amănuntele îmbarcării. După amiaza trebuia consacrată unui mare consiliu, care avea ca scop, dacă s-ar fi putut, să se opună joncţiunii armatei ducelui d'Epernon cu armata mareşalului de La Meilleraye sau cel puţin să se întîrzie această joncţiune pînă cînd ajutoarele trimise lui Richon ar fi intrat în citadelă.

Lui Claire îi fu greu să mai aştepte pînă a doua zi, însă pe la ora patru, avu prilejul să-i facă lui Canolles, care trecea pe sub fereastra ei, un semn atît de încîntător, atît de plin de regret şi de dragoste, încît Canolles se simţi aproape fericit că trebuia să aştepte.

Totuşi către seară şi ca să fie sigură că întîrzierea nu avea să se mai prelungească şi pentru a forţa pe sine însuşi să-i facă prinţesei o destăinuire care totuşi o tulbura, Claire ceru doamnei de Condé o audienţă particulară pentru a doua zi, audienţă care, ne dăm bine seama, îi fu acordată fără dificultate.

La ora fixată, Claire intră la prinţesă, care o întîmpină cu surîsul ei cel mai încîntător. Era singură, aşa cum îi ceruse Claire.

— Ei bine, micuţo, ce s-a întîmplat atît de grav, că-mi ceri o audienţă personală, în secret, cînd ştii că toată ziua sînt la dispoziţia prietenilor mei?

— S-a întîmplat, doamnă, răspunse vicontesa că în mijlocul mulţumirii datorată alteţei voastre, vin să o rog să-şi arunce ochii în mod cu totul special asupra fidelei sale servitoare, care are nevoie şi ea de puţină fericire.

— Cu mare plăcere, buna mea Clăire, şi niciodată fericirea pe care ţi-o va trimite Dumnezeu nu o va egala pe aceea pe care ţi-o doresc. Hai, spune. Ce favoare ceri? iar dacă este în puterea mea, socoteşte că ţi-am acordat-o de pe acum.

— Văduva liberă şi prea liberă, căci această libertate îmi e mai apăsătoare decît sclavajul, aş vrea să-mi schimb izolarea mea cu o situaţie mai bună, răspunse Claire.

— Adică ai vrea să te căsătoreşti, nu-i aşa micuţo? întrebă rîzînd doamna de Condé.

— Cred că da, răspunse Claire, roşindu-se.

— Ei bine! Fie... o să ne îngrijim noi de asta.

Claire făcu o mişcare.

— Fii liniştită, vom avea grijă de orgoliul tău, îşi trebuie un duce şi „pair" vicontesă. Am să caut aşa ceva printre fidelii noştri.

— Alteţa voastră se oboseşte prea mult, nu mă gîndeam să-i dau asemenea griji, spuse doamna de Cambes.

— Bine, dar vreau eu să-mi iau o astfel de grijă, căci vreau să-ţi dau în fericire ceea ce tu mi-ai dat în devotament; totuşi, ai să aştepţi sfîrşitul războiului acesta, nu-i aşa?

— Voi aştepta doamnă, cît mai puţin cu putinţă, răspunse vicontesa surizînd.

— Îmi vorbeşti ca şi cum alegerea ta ar fi fost făcută, ca şi cum ai avea gata pregătit soţul pe care mi-l ceri.

— Este chiar aşa cum spune alteţa voastră.

— Adevărat? Şi cine este acel fericit muritor? Spune-mi, nu te teme de nimic.

— Oh! doamnă, spuse Claire, nu ştiu de ce, dar sînt foarte emoţionată.

Prinţesa zîmbi, luă mîna lui Claire şi o trase spre ea.

— Copilă! îi spuse ea. Apoi privind-o cu o expresie care o tulbură şi mai mult pe vicontesă: Eu îl cunosc?

— Cred că alteţa voastră l-a văzut de mai multe ori.

— Mai e nevoie să întreb dacă e tînăr?

— Douăzeci şi opt de ani.

— Dacă e nobil?

— Un bun gentilom.

— Dacă e viteaz?

— Reputaţia lui e făcută.

— Dacă e bogat?

— Sînt eu.

— Da, micuţo, da şi n-am uitat. Tu eşti unul din seniorii cei mai bogaţi din parohia noastră şi ne amintim cu satisfacţie că în războiul pe care îl ducem, ludovicii de aur ai domnului de Cambes şi scuzii ţăranilor tăi ne-au scos de multe ori din încurcătură.

— Alteţa voastră mă onorează amintindu-mi cît îi sînt de devotată.

— Bine. Vom face din el un colonel în armata noastră dacă nu este decît căpitan şi un comandant de regiment, dacă nu este decît colonel, căci bănuiesc că este credincios, nu?

— A fost la Lens, doamnă, răspunse Claire cu toată abilitatea pe care o luase de cîtva timp din studiile diplomatice.

— De minune! Acum, nu-mi mai rămîne să ştiu decît un lucru, adăugă prinţesa.

— Care, doamnă.

— Numele prea fericitului gentilom care stăpîneşte de pe acum inima şi care va avea în curînd şi persoana cea mai războinică din armata mea.

Claire, împinsă pînă în cele din urmă linii de apărare, îşi strîngea tot curajul ca să pronunţe numele baronului de Canolles, cînd, deodată, răsună în curte galopul unui cal, urmat de acele zvonuri surde care însoţesc de obicei veştile mari.

Prinţesa auzi acest zgomot dublu şi alergă la fereastră. Curierul, acoperit de sudoare şi de praf, descălecă şi, înconjurat îndată de vreo patru, cinci persoane pe care le atrăsese sosirea lui, părea că dă unele amănunte care, pe măsură ce-i ieşeau din gură, scufundau în consternare pe cei care le aflau. Prinţesa nu-şi mai putu stăpîni mult timp curiozitatea şi deschizînd fereastra, strigă:

— Lăsaţi-l să urce!

Mesagerul ridică privirea, recunoscu pe prinţesă şi se repezi pe scări. Cinci minute mai tîrziu, intra în cameră, aşa murdar de noroi cum era, cu părul în dezordine şi vocea sugrumată.

— Cer iertare, alteţă, că mă prezint în faţa voastră în starea în care mă aflu. Dar aduc una din acele ştiri care sparg uşile numai cînd sînt pronunţate: Vayres a capitulat!

Prinţesa făcu un pas înapoi; Claire lăsă braţele să-i cadă, cu descurajare; Lenet, care intrase în spatele curierului, păli.

Vreo cinci, şase persoane care uitînd, un moment, respectul datorat prinţesei, năvăliseră în cameră, rămaseră muţi de stupefacţie.

— Domnule Ravailly, spuse Lenet, căci mesagerul nu era altul decît căpitanul din regimentul Navailles, repetaţi ce-aţi spus, căci nu-mi vine să cred.

— Vă repet domnule: Vayres a capitulat!

— A capitulat! reluă prinţesa şi ajutorul pe care îl conduceaţi?

— A ajuns prea tîrziu, doamnă! Richon se preda tocmai în momentul în care noi ajungeam.

— Richon se preda! strigă prinţesa, laşul!

Exclamaţia prinţesei făcu să treacă un fior rece prin oasele celor de faţă, dar toţi tăcură, în afară de Lenet.

— Doamnă, i se adresă el sever şi fără nici un menajament pentru mîndria doamnei de Condé, nu uitaţi că onoarea oamenilor stă în cuvîntul prinţilor, după cum viaţa lor stă în mîna lui Dumnezeu. Nu numiţi laş pe cel mai viteaz dintre cei care vă slujesc, căci astfel, de mîine, chiar şi cei mai fideli vă vor abandona văzînd cum îi trataţi pe semenii lor şi veţi rămîne singură, blestemată şi pierdută.

— Domnule! spuse prinţesa.

— Doamnă, continuă Lenet, repet alteţei voastre că Richon nu este un laş; că eu răspund de el, cu capul şi că dacă a capitulat, este sigur că nu a putut face altfel.

Prinţesa, palidă de furie, se pregătea să-i arunce în faţă lui Lenet una din acele extravaganţe aristocratice cu care credea că poate înlocui suficient de bine bunul simţ cu trufia, însă văzînd că cei din jurul ei îşi întorceau privirile de la ea, că ochii lor o ocoleau, că Lenet privea cu fruntea sus, că Ravailly, sta cu capul plecat, înţelese că ar fi pierdută cu adevărat dacă ar persevera în acest sistem nefericit. Aşa că invocă în sprijinul său un argument obişnuit.

— Ce prinţesă nefericită sînt, spuse ea, totul mă părăseşte: şi norocul şi oamenii! Ah! copilul meu, sărmanul meu copil, ai să te pierzi ca şi tatăl tău.

Un asemenea strigăt de slăbiciune al femeii, elanul durerii materne, a găsit totdeauna ecou în inimi. Comedia aceasta, care de multe ori îi reuşise prinţesei, produse şi de data aceasta efectul dorit.

În timpul acesta, Lenet îi cerea lui Ravailly să-i repete tot ce ştia în legătură cu capitularea fortăreţei din Vayres.

— Ah! Ştiam eu asta, izbucni el după un moment.

— Ce ştiaţi? întrebă prinţesa.

— Că Richon nu e un laş, doamnă.

— De unde ştiţi asta.

— Pentru că a rezistat două zile şi două nopţi, pentru că s-ar fi îngropat sub ruinele fortului dacă — după cîte se pare — o companie de recruţi nu s-ar fi revoltat şi nu l-ar fi forţat să capituleze.

— Mai bine murea, domnule, decît să se predea, spuse prinţesa.

— Oh! doamnă, credeţi că se moare cînd vrem? spuse Lenet, dar cel puţin e prizonier cu garanţie, sper, se adresă el lui Ravailly.

— Mi-e teamă, că e fără garanţie, răspunse Ravailly. Mi s-a spus că tratativele au fost duse de un locotenet al garnizoanei, aşa că s-ar putea foarte bine să fi fost o trădare la mijloc şi în loc să fi pus Richon condiţiile, el să fi fost predat.

— Da, da! strigă Lenet, trădat, predat, asta e. Eu îl cunosc pe Richon şi-l ştiu incapabil, n-aş spune de o laşitate, dar chiar de o slăbiciune. Oh! doamnă, continuă Lenet adresîndu- se prinţesei, auziţi? trădat, predat! Repede, să ne ocupăm repede de el. O înţelegere încheiată de un locotenent spuneţi domnule Ravailly? Trebuie să fi căzut un mare necaz pe capul sărmanului Richon. Scrieţi, repede doamnă, scrieţi repede, vă rog.

— Eu? spuse iritată prinţesa, eu, să scriu şi pentru ce?

— Ca să-l salvaţi, doamnă!

— Aş! spune prinţesa, cînd predai o fortăreaţă, îţi iei toate măsurile.

— Dar, n-aţi auzit doamnă că n-a predat-o el? n-aţi auzit ce-a spus căpitanul, că a fost trădat, vîndut, poate? că tratativele au fost purtate de un locotenet, nu de el?

— Şi ce-aţi vrea să-i facă lui Richon, acesta al dumneavoastră? întrebă prinţesa.

— Ce să-i facă? uitaţi, doamnă, cu ajutorul cărui subterfugiu s-a introdus el în Vayres? că pentru el ne-am folosit de o scrisoare semnată în alb de domnul d'Epernon? că a ţinut piept contra unei armate regale comandată de regină şi de rege în persoană? că Richon este cel dintîi care a ridicat steagul rebeliunii? că se vrea să se facă din el un exemplu? Ah! doamnă pentru numele lui Dumnezeu, scrieţi-i domnului de La Meilleraye; trimiteţi un mesager, un parlamentar.

— Şi ce misiune să-i dăm acestui mesager, acestui parlamentar?

— De a împiedica cu orice preţ uciderea unui brav căpitan, căci dacă nu vă grăbiţi... Oh! o cunosc eu pe regină, doamnă, şi poate că mesagerul dumneavoastră va ajunge la timp!

— Prea tîrziu, spuse prinţesa: dar noi nu avem ostateci? n- avem la Chantilly, la Montrond şi chiar aici prizonieri, ofiţeri din armata regelui?

Claire se ridică înspăimîntată.

— Ah! doamnă, doamnă! strigă ea, faceţi ce vă spune domnul Lenet: represaliile nu-i vor reda libertatea domnului Richon.

— Nu e vorba de libertate, e vorba de viaţă, spuse Lenet cu întunecata lui perseverenţă.

— Ei bine, spuse prinţesa, le vom răspunde cu aceeaşi monedă: închisoare pentru închisoare, eşafod pentru eşafod.

Claire scoase un strigăt şi căzu în genunchi.

— Ah! doamnă, spuse ea, domnul Richon este un prieten al meu. Vă cerusem o graţie şi dumneavoastră aţi promis că mi-o acordaţi! Ei bine! vă solicit să vă folosiţi de toată trecerea dumneavoastră pentru a-l salva pe domnul Richon.

Claire era în genunchi. Prinţesa profită de această ocazie pentru a acorda rugăminţilor lui Claire ceea ce refuzase sfaturilor puţin cam dure ale lui Lenet. Se îndreptă spre o masă, luă o pană şi-i scrise domnului de La Meilleraye pentru a-i cere schimbarea lui Richon cu unul din ofiţerii pe care îi ţinea prizonieri, la alegerea reginei. După ce o scrise, căută din ochi mesagerul care să o ducă. Atunci, deşi tot mai suferea de rana veche şi mai era încă frînt de oboseala încercată de curînd, Ravailly se oferi, cerînd, ca o singură condiţie, să i se dea un cal odihnit. Prinţesa îi permise să ia din grajdurile sale pe cel care i-ar conveni mai mult iar căpitanul porni îndemnat de strigătele mulţimii, de încurajarea lui Lenet şi de rugăminţile Clairei.

Un moment mai tîrziu se auzi freamătul mulţimii adunate, căreia Ravailly îi explicase misiunea în care fusese trimis şi care în entuziasmul ei, striga din toate puterile:

— Doamna prinţesă! domnul duce d'Enghien!

Obosită de aceste apariţii zilnice care semănau mai curînd a ordin decît ovaţii, prinţesa voi, un moment, să nu răspundă dorinţelor mulţimii, însă cum se întîmpla de obicei în asemenea ocazii ea se încăpăţînă şi strigătele se transformară în urlete.

— Haidem! spuse doamna prinţesă luîndu-şi băiatul de mînă, haidem, sclavi ce sîntem, să le dăm ascultare!

Şi înarmîndu-şi figura cu un surîs graţios, apăru în balcon ca să salute poporul acesta căruia îi era şi sclavă şi regină.

XVI

În momentul în care prinţesa şi fiul ei apăruseră pe balcon, în mijlocul aclamaţiilor entuziaste ale mulţimii, se auzi, deodată, răsunînd în depărtare un zgomot de fluiere şi de tobe însoţit de o zarvă veselă.

În acelaşi moment, mulţimea zgomotoasă, care asediase casa preşedintelui Lalasne ca să o vadă pe doamna de Condé îşi întoarse

privirea în direcţia de unde se auzea acel zgomot şi puţin grijulie de legile etichetei, începu să se scurgă spre zgomotul care se apropia din ce în ce. Era simplu. Ei o văzuseră pe doamna prinţesă de vreo zece ori, douăzeci de ori, de o sută de ori, în timp ce zgomotele care se auzeau le sugera ceva necunoscut.

— Cel puţin aceştia sînt sinceri, murmură surîzînd Lenet în spatele prinţesei. Dar ce o fi însemnînd muzica şi strigătele acestea? mărturisesc alteţei voastre că aproape sînt şi eu tot atît de dornic s-o ştiu, pe cît au fost aceşti neciopliţi.

— Ei bine! spuse prinţesa, părăsiţi-mă şi dumneavoastră şi alergaţi pe stradă, ca ei.

— Aş face-o chiar acum, doamnă, dacă aş şti că vă pot aduce o veste bună.

— Oh! veşti bune! spuse prinţesa cu o privire ironică adresată cerului care-i strălucea deasupra capului, nu mă mai aştept la aşa ceva. Nu sîntem noi atît de norocoşi!

— Doamnă, spuse Lenet, ştiţi că eu nu mă înşel uşor, totuşi acum nu mă înşel dacă cred că tot zgomotul acesta aduce o veste fericită.

În adevăr, murmurul străzii se apropia din ce în ce mai mult, o mare de oameni grăbiţi apărură în capătul străzii, braţe ridicate în aer, batiste agitate, o convinseră şi pe prinţesă că vestea era bună. Ascultă, deci, cu atîta atenţie încît nu observă că toată curtea o părăsise; auzi pe cineva strigînd:

— Branne! guvernatorul din Branne! guvernatorul e prizonier!

— Ah! ah! spuse Lenet, a fost luat prizonier guvernatorul din Branne! Răul e numai pe jumătate rău. Asta ne asigură un ostatec cu care să-l schimbăm pe Richon.

— Dar nu-l avem pe guvernatorul insulei Saint-Georges? întrebă prinţesa.

— Sînt fericită, spuse doamna de Tourville, că planul pe care l-am propus eu pentru cucerirea cetăţii Branne, a reuşit atît de bine.

— Doamnă, spuse Lenet, să nu ne mîndrim de pe acum cu o victorie atît de completă; întîmplarea nesocoteşte uneori planurile bărbaţilor şi chiar planurile femeilor.

— Cu toate acestea, domnule, spuse doamna de Tourville, cu aroganţa ei obişnuită, dacă guvernatorul este prins, cetatea trebuie luată!

— Doamnă, ceea ce spuneţi nu este de o logică absolută, dar fiţi liniştită, dacă vă datorăm acest succes, eu voi fi primul, ca de obicei, să vă felicit.

— Ceea ce mă uimeşte în toate astea, spuse prinţesa, căutînd de pe acum în fericitul eveniment pe care îl aştepta, latura jignitoare pentru orgoliul aristocratic care constituia fondul caracterului său, ceea

ce mă uimeşte este că n-am fost prevenită eu cea dintîi de ceea ce se petrece: este o necuviinţă de neiertat şi domnul duce de La Rochefoucauld n-o să mai facă altele.

— Eh, doamnă, spuse Lenet, nouă ne lipsesc soldaţi, ca să lupte şi dumneavoastră aţi vrea să mai luăm şi din aceştia ca să- i facem curieri! Vai! să nu cerem prea mult iar cînd primim o veste bună s-o luăm aşa cum ne-o trimite Dumnezeu şi să ne întrebăm cum a ajuns pînă la noi.

În timpul acesta mulţimea creştea din ce în ce, pentru că grupuri laterale se uneau cu grupul principal, aşa cum nişte rîuri se revarsă într-un fluviu. În mijlocul grupului principal, care se compunea cam din vreo mie de indivizi, se distingea un mic nucleu de soldaţi, cel mult vreo treizeci de oameni iar în mijlocul acestora se afla un prizonier pe care se părea că soldaţii îl ocrotesc de furia poporului.

— La moarte! la moarte! striga mulţimea; la moarte cu guvernatorul din Branne!

— Ah! ah! spuse prinţesa cu un surîs de triumf, în adevăr se pare că e vorba de un prizonier şi că prizonierul acesta este guvernatorul din Branne.

— Da, spuse Lenet, dar observaţi, doamnă; se pare chiar că prizonierul acesta este în pericol de moarte. Auziţi ameninţările? Vedeţi ce gesturi furioase fac? Ei! doamnă, o să rupă cordonul de soldaţi şi o să-l facă bucăţi. Oh! tigrii, simt carnea şi ar vrea să bea sînge.

— Să bea! spuse prinţesa cu ferocitatea caracteristică femeilor cînd li se înflăcărează pasiunile, să bea! e sîngele unui duşman.

— Gîndiţi-vă doamnă, spuse Lenet, inamicul acesta este sub paza onoarei familiei de Condé, şi, în afară de aceasta, cine spune că în acest moment Richon, viteazul nostru Richon, nu este în acelaşi pericol ca acest nefericit? Ah! or să forţeze cordonul de soldaţi; au pus mîna pe el; e pierdut. Hei, douăzeci de oameni, strigă Lenet, întorcîndu-se, douăzeci de voluntari ca să ajute la respingerea acestor secături. Dacă se va atinge cineva de un fir de păr din capul prizonierului, îmi veţi răspunde cu capul, plecaţi...

La aceste cuvinte douăzeci de muşchetari din garda burgheză, aparţinînd celor mai bune familii din oraş se năpustiră ca un torent pe scări, străbătură mulţimea cu lovituri de bîtă şi de muschetă, mărind astfel numărul membrilor escortei: era timpul, cîteva mîini mai lungi smulseseră deja cîteva bucăţi de stofă din haina albastră a prizonierului.

— Pe legea mea! Vă mulţumesc domnilor, spuse prizonierul, căci aţi reuşit să împiedicaţi canibalii aceştia să mă devoreze, bine aţi făcut. Drace! dacă îi mănîncă pe oameni în felul acesta, în ziua în care armata regală va da asalt asupra oraşului dumneavoastră o vor devora crudă.

Şi începu să rîdă ridicînd din umeri.

— Ah! E viteaz! strigă mulţimea văzînd calmul poate cam afectat al prizonierului, repetînd această apreciere care îi măgulea amorul propriu, e un adevărat viteaz! Nu-i e frică. Trăiască guvernatorul din Branne!

— Pe legea mea, da! strigă prizonierul, trăiască guvernatorul din Branne! Îmi convine că trăieşte.

Furia mulţimii se schimbă de atunci în admiraţie şi admiraţia se exprimă repede în termeni energici. Aşa că o adevărată ovaţie urmă chinurilor la care era gata să fie supus guvernatorul din Branne, adică prietenul nostru Cauvignac.

Căci aşa cum, desigur, că au ghicit cititorii noştri, sub numele pompos al guvernatorului de Branne, Cauvignac îşi făcea această tristă intrare în capitala Guyanei.

Totuşi, protejat de gardă şi apoi de prezenţa sa de spirit, prizonierul de război fu introdus în casa preşedintelui Lalane şi în timp ce o jumătate din escortă păzea poarta, cealaltă jumătate îl conduse în faţa prinţesei.

Cauvignac intră mîndru şi liniştit în locuinţa doamnei de Condé, dar trebuie să spunem că sub înfăţişarea aceasta eroică, inima îi bătea cu putere.

Însă cu toată starea în care amabilitatea mulţimii îi adusese frumosul său costum albastru, galoanele de aur şi pana de la pălărie, fu recunoscut din primul moment.

— Domnul Cauvignac! strigă Lenet.

— Domnul Cauvignac, guvernator la Branne? adăugă prinţesa, oh! domnule, asta miroase de departe a trădare.

— Ce spune alteţa voastră? întrebă Cauvignac înţelegînd că acum sau niciodată era momentul de a-şi chema în ajutor tot sîngele rece şi mai ales toată agerimea minţii. Mi se pare că a pronunţat cuvîntul trădare, nu?

— Da, domnule, trădare, căci sub ce alt titlu v-aţi fi prezentat în faţa noastră?

— Sub titlul de guvernator al cetăţii Branne, doamnă.

— Trădare, vedeţi bine. De cine a fost semnată numirea dumneavoastră?

— De domnul de Mazarin.

— Trădare, dublă trădare! nu vă spuneam eu? Sînteţi guvernator al cetăţii Branne, dar subalternul dumneavoastră a predat Vayres: titlul a răsplătit acţiunea.

La aceste cuvinte, pe figura lui Cauvignac se aşternu o profundă uimire. Se uită în jurul lui ca pentru a căuta persoana căreia i se adresaseră aceste ciudate cuvinte şi convins de faptul că numai el putea fi obiectul acuzaţiei prinţesei, lăsă mîinile să-i cadă de- a lungul corpului cu un gest plin de descurajare.

— Compania mea a predat Vayres? spuse el, alteţa voastră îmi face un asemenea reproş?

— Da, domnule, eu, făceţi-vă că nu ştiţi aşa ceva; prefăceţi-vă uimit; da, se pare că sînteţi un bun comediant, dar eu nu mă voi lăsa înşelată nici de chipul dumneavoastră, nici de cuvintele dumneavoastră, chiar dacă între ele va fi o perfectă armonie.

— Nu simulez nimic, doamnă, răspunse Cauvignac: cum vrea alteţa voastră să ştiu ce s-a petrecut la Vayres, cînd eu n-am fost acolo niciodată?

— Subterfugii, domnule, subterfugii!

— Nu am ce să răspund la asemenea cuvinte, doamnă, decît că alteţa voastră pare nemulţumită de mine... Să uite alteţa voastră sinceritatea caracterului meu, libertatea apărării mele, credeam că eu aş fi avut să mă plîng de ea.

— Să vă plîngeţi de mine, dumneavoastră, domnule? strigă prinţesa uimită de o asemenea îndrăzneală.

— Desigur că eu, doamnă, răspunse Cauvignac fără să se tulbure, pe cuvîntul dumneavoastră şi al domnului Lenet, aci de faţă, am recrutat o companie de viteji, am contractat faţă de ei nişte angajamente cu atît mai sfinte cu cît aproape toate erau angajamente pe cuvînt de onoare. Şi iată că atunci cînd vin să cer alteţei voastre suma promisă... O mizerie... treizeci sau patruzeci de mii de livre, destinate, nu mie, observaţi bine, ci noilor apărători pe care i-am angajat pentru domnii prinţi, iată că alteţa voastră mă refuză. Da, mă refuză! este aşa domnule Lenet?

— Este adevărat, spuse Lenet, cînd s-a prezentat domnul, noi nu dispuneam de fonduri.

— Şi nu puteaţi să mai aşteptaţi cîteva zile, domnule? Fidelitatea dumneavoastră şi a oamenilor dumneavoastră era angajată cu ora?

— Doamnă, am aşteptat, timpul pe care chiar domnul de La Rochefoucauld mi l-a cerut, adică opt zile. La capătul acestor opt zile, m-am prezentat din nou, de data aceasta, refuz categoric. Martor este tot domnul Lenet.

Cu buzele strînse, cu ochii lansînd fulgere, încruntată, prinţesa se întoarse spre consilier.

— Din nefericire, sînt silit să mărturisesc că ceea ce spune domnul este exact, spuse Lenet.

Couvignac privi biruitor.

— Ei bine, doamnă, în asemenea împrejurări ce-ar fi făcut un intrigant? Un intrigant s-ar fi vîndut reginei şi el şi oamenii lui. Eu, care nu pot să sufăr intriga, mi-am concediat compania, redînd libertatea de acţiune a fiecărui om. Singur, izolat într-o neutralitate absolută, am făcut ceea ce recomandă înţeleptul să se facă în momentele de îndoială: m-am abţinut.

— Dar soldaţii dumneavoastră, domnule, soldaţii dumneavoastră? strigă prinţesa, furioasă.

— Doamnă, răspunse Cauvignac, cum nu sînt nici rege, nici prinţ, ci numai căpitan; cum n-am nici supuşi nici vasali, eu nu numesc soldaţi decît pe cei pe care îi plătesc, or cum ai mei, după cum a afirmat şi domnul Lenet, nu fuseseră plătiţi, s-au aflat liberi. Atunci trebuie să se fi întors împotriva noului lor şef. Ce au făcut? Mărturisesc că nu ştiu.

— Însă dumneavoastră, domnule, care aţi trecut de partea regelui, ce aveţi de spus? că neutralitatea dumneavoastră vă stînjenea?

— Nu, doamnă, neutralitatea mea, oricît de nevinovată ar fi fost, a devenit suspectă partizanilor majestăţii sale. Într-o bună dimineaţă am fost arestat la hanul „Viţelul de aur", de pe drumul care duce la Libourne şi dus în faţa reginei.

— Şi acolo, aţi tratat cu ea?

— Doamnă, un om curajos are părţi foarte sensibile prin care delicateţea unui suveran ştie să atace. Aveam sufletul rănit; fusesem respins dintr-un partid în care mă aruncasem orbeşte, cu toată patima, cu toată buna credinţă a tinereţii. Am fost adus în faţa reginei între doi soldaţi gata să mă ucidă; mă aşteptam la imputări, la insulte, la moarte. Căci, cel puţin, din intenţie servisem cauza prinţilor, dar spre deosebire de ce mă aşteptam, în loc de a fi fost pedepsit pierzîndu-mi libertatea, aruncîndu-mă într-o închisoare, sau trimis pe eşafod, marea prinţesă îmi spuse:

„Viteaz gentilom rătăcit, aş putea, cu un cuvînt să dau ordin să ţi se taie capul; dar, vezi, acolo s-au purtat ingrat cu tine, aci vom fi recunoscători: în numele sfintei Ana, patroana mea, te vei număra de mîine printre oamenii mei. Domnilor, spuse ea întorcîndu-se spre garda care mă păzea, respectaţi pe ofiţerul acesta, căci i-am apreciat meritele şi-l numesc şeful dumneavoastră. Iar pe dumneata, adăugă ea, întorcîndu-se spre mine, am să te fac guvernator al cetăţii Branne: iată cum se răzbună o regină a Franţei".

— Ce puteam să mai răspund? spuse Cauvignac, reluîndu-şi vocea şi gestul său natural, după ce imitase pe jumătate comic, pe jumătate sentimental, vocea şi gestul Annei de Austria... Nimic. Eram rănit în cele mai scumpe speranţe; eram rănit în devotamentul complet dezinteresat pe care îl aşternusem la picioarele alteţei voastre, căreia, îmi amintesc cu plăcere, avusesem fericirea să-i fac, la Chantilly, un mic serviciu. Am făcut ca Coriolan, am intrat în cortul Volsgilor.

Cuvintele acestea pronunţate cu o voce dramatică şi cu un gest majestuos, avură mult efect asupra celor prezenţi. Cauvignac îşi dădu seama de victoria pe care o obţinuse văzînd pe prinţesă că păleşte de furie.

— În sfîrşit, domnule, atunci cui sînteţi credincios? întrebă ea.

— Celor care îmi apreciază delicateţea purtării, răspunse Cauvignac.

— Bine. Sînteţi prizonierul meu.

— Am, doamnă, această onoare, dar sper că mă veţi trata ca pe un gentilom. Este adevărat că sînt prizonierul dumneavoastră, dar fără să fi luptat împotriva alteţei voastre; mă îndreptam cu bagajele spre serviciul meu, cînd am fost înconjurat de un grup de soldaţi ai dumneavoastră care m-au arestat. Nu m-am gîndit nici un moment măcar să-mi ascund rangul sau gîndul. Repet, cer, deci, să fiu tratat nu numai ca gentilom, dar şi ca ofiţer superior.

— Veţi fi, domnule, răspunse prinţesa. Veţi avea oraşul drept închisoare numai că va trebui să juraţi pe cuvînt de onoare că nu veţi căuta să ieşiţi din el.

— Voi jura tot ce-mi va cere alteţa voastră.

— Bine. Lenet, să i se dea domnului formula; îi vom primi jurămîntul.

Lenet dictă formula jurămîntului pe care trebuia să-l depună Cauvignac.

Cauvignac ridică mîna şi jură solemn să nu iasă din oraş cît timp prinţesa nu-l va dezlega de jurămînt.

— Acum retrageţi-vă, spuse prinţesa, ne încredem în loialitatea dumneavoastră de gentilom şi în onoarea dumneavoastră de soldat.

Cauvignac nu aşteptă să i se spună de două ori, salută şi ieşi, dar ieşind avu timp să reţină un gest al consilierului care însemna:

— Doamnă, el are dreptate şi noi nu: iată ce înseamnă să te zgîrceşti în politică.

Adevărul este că Lenet, care ştia să aprecieze meritele, recunoscuse toată finеţea caracterului lui Cauvignac şi tocmai pentru că nici un moment nu crezuse în argumentele false pe care le dăduse, admirase modul în care prizonierul ştiuse să iasă dintr-una din cele mai echivoce situaţii în care se putuse găsi vreodată un transfug.

La rîndul său Cauvignac cobora treptele gînditor, netezindu-şi bărbia cu mîna şi zicîndu-şi în sine:

— Aşa! acum va trebui să revindem cei o sută cincizeci de oameni pentru o sută de mii de livre, ceea ce este posibil, pentru că cinstitul şi inteligentul meu Ferguzon a obţinut libertatea deplină pentru el şi pentru ai săi. Cu siguranţă că voi găsi eu o ocazie într-o zi sau în alta. Haide, haide, continuă Cauvignac pe deplin consolat, îmi dau seama că, lăsîndu- mă prins, n-am făcut o afacere proastă aşa cum crezusem la început.

XVII

Să ne întoarcem, acum, în timp şi să-i aducem pe cititorii noştri în timpul evenimentelor care s-au petrecut la Vayres, evenimente pe care nu le cunosc decît prea puţin.

După mai multe asalturi, cu atît mai teribile cu cît generalul trupelor regaliste sacrifica mulţi oameni ca să piardă cît mai puţin timp, retranşamentele fuseseră cucerite, însă vitejii apărători ai acestor fortificaţii, după ce-şi disputară terenul pas cu pas, după ce lăsaseră pe cîmpul de bătaie maldăre de morţi, se retraseră prin trecerea acoperită şi se instalară în Vayres. Or domnul de La Meilleraye nu ascundea că dacă pierduse cinci sau şase sute de oameni ca să cucerească o biată fortificaţie alcătuită dintr-un val de pămînt cu o palisadă deasupra, avea să piardă de şase ori mai mult ca să cucerească un fort înconjurat de ziduri solide şi apărat de un om a cărei pricepere strategică şi curaj militar avusese ocazia să le încerce pe seama propriei sale armate. Atunci se luă hotărîrea să se sape o tranşee şi să se înceapă un asediu în toată regula, cînd se zări avangarda armatei ducelui d'Épernon care făcuse joncţiune cu armata domnului de La Meilleraye, joncţiune prin care se dublau forţele regale. Situaţia aceasta schimba cu totul faţa lucrurilor. Cu douăzeci şi patru de mii de oameni întreprinzi ce nu îndrăzneşti să întreprinzi cu douăsprezece mii. Aşa că asaltul fu amînat pentru a doua zi.

Văzînd că se întrerup lucrările la tranşee, văzînd noile dispoziţii care se luau şi mai ales văzînd întăririle survenite, Richon înţelese că intenţia asediatorilor era să-l preseze fără încetare şi bănuind că asaltul se va produce a doua zi, îşi strînse oamenii ca să-şi poată da seama de starea lor sufletească, de care de altfel n-avea nici un motiv să se îndoiască, după felul cum l-au însoţit în apărarea primelor retranşamente.

De aceea uimirea lui fu deosebit de mare cînd văzu noua atitudine a garnizoanei. Oamenii lui priveau spre armata regală abătuţi şi îngrijoraţi, iar din rîndul lor se auzeau murmure înfundate.

Richon nu tolera gluma sub arme şi mai ales glume de felul acestora.

— Hei, cine murmură acolo? întorcîndu-se spre latura unde murmurul dezaprobator era mai puternic.

— Eu, răspunse un soldat.

— Tu?

— Da, eu.

— Atunci vino încoace şi răspunde-mi.

Soldatul ieşi din rînd şi se apropie de şef.

— Ce-ţi trebuie, ţie, care te plîngi? spuse Richon încrucişîndu-şi braţele şi privindu-l drept în ochi pe rebel.

— Ce-mi trebuie?
— Da, ce-ţi trebuie? Raţia de pîine o primeşti?
— Da, domnule comandant.
— Raţia de carne?
— Da, domnule comandant.
— Raţia de vin?
— Da, domnule comandant.
— Eşti prost cazat?
— Nu.
— Ai bani pe care nu i-ai primit?
— Nu.
— Atunci, vorbeşte: spune ce vrei? ce doreşti? şi ce înseamnă murmurele astea?
— Înseamnă că ne batem cu regele nostru şi asta e greu pentru soldatul francez.
— Înseamnă că regreţi serviciul majestăţii sale?
— Pe dracu! Da!
— Şi vrei să te duci la regele tău?
— Da, spuse soldatul care, înşelat de calmul lui Richon, credea că lucrurile se vor termina prin simpla lui excludere din rîndurile armatei prinţilor.
— Foarte bine, spuse Richon apucîndu-l pe om de centură; însă pentru că am închis porţile, va trebui să foloseşti singura cale care îţi mai rămîne.
— Care? întrebă soldatul cu uimire.
— Asta! spuse Richon ridicîndu-l cu braţul lui de Hercule şi azvîrlindu-l peste parapet.
Soldatul scoase un răcnet şi se prăbuşi în şanţ, care, din fericire pentru el, era plin cu apă.
O tăcere de moarte însoţi această acţiune de energie. Richon crezu că domolise revolta şi asemeni unui jucător care riscă totul pentru tot, se întoarse spre oamenii lui.
— Acum, dacă mai sînt aici şi alţi partizani ai regelui s-o spună şi o să-i scoatem şi pe aceia cum vor vrea ei!...
Vreo sută de oameni strigară:
— Da! da! sîntem partizani ai regelui şi voim să plecăm!...
— Ah! spuse Richon înţelegînd că nu era vorba numai de o părere personală, ci că se înfiripa o revoltă generală, oh! asta e altceva! am crezut că n-am de-a face decît cu un rebel, dar văd că am de-a face cu cinci sute de laşi.
Richon făcu o greşeală acuzînd generalitatea: doar vreo sută de oameni vorbiseră, restul tăcuse, dar acum, fiind implicat într-o acuzaţie de laşitate, murmură şi restul.

— Haideţi! spuse Richon, nu vorbiţi toţi odată; un ofiţer, dacă este vreun ofiţer care consimte să-şi trădeze jurămîntul, un ofiţer să vorbească pentru toţi, acesta va putea s-o facă fără nici o neplăcere, v-o jur.

Atunci Ferguzon făcu un pas în faţa frontului şi salutîndu-l pe comandant cu o politeţă distinsă, spuse:

— Domnule comandant, auziţi dorinţa garnizoanei; dumneavoastră luptaţi împotriva majestăţii sale regelui nostru, ori cei mai mulţi dintre noi nu cunoaştem că eram înrolaţi ca să se lupte contra unui asemenea duşman. Unul dintre vitejii de faţă, înşelat astfel în părerile lui, ar fi putut, în timpul asaltului, să se înşele asupra ţintei muschetei sale, şi să vă înfigă un glonţ în cap. Însă noi sîntem soldaţi adevăraţi, nu nişte laşi, aşa cum greşit aţi spus adineauri. Iată părerea mea şi a tovarăşilor mei, pe care v-o spunem cu tot respectul: predaţi-ne regelui, sau ne vom preda noi singuri.

Cuvintele acestea fură însoţite de un ura uriaş care dovedea că opinia exprimată de locotenent, dacă nu era a întregii garnizoane, era cel puţin a celei mai mari părţi. Richon înţelese că totul era pierdut.

— Singur nu pot să mă apăr şi nici nu vreau să mă predau. Pentru că soldaţii mei mă părăsesc, să trateze cineva în numele lor cum va vrea şi cum vor vrea, însă acela n-am să fiu eu. Vreau însă ca cei cîţiva viteji care mi-au rămas credincioşi, dacă sînt aşa ceva, să fie cruţaţi, asta e tot ce vă cer! Haideţi, cine va fi negociatorul?

— Am să fiu eu, domnule comandant, numai dacă vreţi, bineînţeles, şi numai dacă oamenii mă onorează cu încrederea lor.

— Da, da, locotenentul Ferguzon! locotenentul Ferguzon! strigară deodată cinci sute de voci, printre care se distingeau vocile lui Barrabas şi Carrotel.

— Deci dumneata vei fi, domnule, spuse Richon. Sînteţi liber să intraţi şi să ieşiţi din Vayres, cînd veţi vrea.

— Dar alte instrucţiuni speciale nu aveţi să-mi daţi domnule comandant? întrebă Ferguzon.

— Libertate pentru oamenii mei.

— Dar pentru dumneavoastră?

— Nimic.

O asemenea abnegaţie ar fi adus înapoi nişte oameni rătăciţi, dar aceştia nu erau numai rătăciţi, erau vînduţi.

— Da! da! Să ni se dea libertatea! strigară ei.

— Fiţi liniştit, domnule comandant, spuse Ferguzon, n-am să vă uit la capitulare.

Richon surîse trist, ridică din umeri, intră în cameră şi se încuie.

Ferguzon plecă imediat la regalişti. Totuşi, domnul de La Meilleraye nu voi să facă nimic fără autorizaţia reginei; însă regina părăsise locuinţa lui Nanon, pentru a nu mai asista, cum spunea ea, la ruşinea armatei, şi se retrăsese în localul primăriei din Libourne.

Aşa că mareşalul îl dădu pe Ferguzon în grija a doi soldaţi, încălecă şi porni în galop la Libourne. Îl găsi acolo pe domnul de Mazarin căruia crezu că îi anunţă o veste mare, dar la primele cuvinte ale mareşalului, ministrul îl opri cu surîsul său obişnuit.

— Cunoaştem toate acestea, domnule mareşal, îi spuse el, şi lucrurile s-au aranjat încă de aseară. Trataţi cu locotenentul Ferguzon, dar faţă de domnul Richon nu vă angajaţi decît pe cuvînt.

— Cum, numai pe cuvînt? spuse mareşalul, dar cînd mi-am dat cuvîntul asta cred că face cît un act.

— Lăsaţi, lăsaţi, domnule mareşal, am primit din partea Sanctităţii Sale Papa indulgenţe speciale care mă autorizează să dezleg oamenii de jurămîntul pe care l-au făcut.

— Se poate, spuse mareşalul, dar indulgenţele astea nu sînt pentru mareşalii Franţei.

Mazarin surîse şi-i făcu semn mareşalului că se putea întoarce în tabără.

Mareşalul se întoarse bombănind, îi dădu lui Ferguzon şi oamenilor lui un act de protecţie semnat de el şi-şi dădu cuvîntul faţă de Richon.

Ferguzon se întoarse în fort, pe care îl abandonă cu oamenii săi cu o oră înainte de ivirea zorilor, după ce-i vorbi lui Richon de promisiunea verbală a mareşalului. Două ore mai tîrziu cînd Richon începuse să vadă că se apropia întăririle pe care i le aducea Ravailly, fu arestat, în numele reginei în camera în care se găsea.

În primul moment, o mare satisfacţie se întipări pe faţa viteazului comandant. Dacă ar fi fost liber, doamna de Condé l-ar fi putut bănui de trădare, captiv fiind, captivitatea răspundea pentru el.

De aceea, în speranţa aceasta, în loc să plece cu ceilalţi, rămăsese pe loc.

Totuşi nu se mulţumiră să-i ia numai sabia, aşa cum se aşteptase la început; după ce fu dezarmat, patru oameni, care îl aşteptau la uşă, se aruncară asupra lui şi-i legară mîinile la spate.

Richon nu opuse acestui tratament înjositor decît resemnarea unui martir. Era unul din acei oameni foarte oţeliţi, strămoşii eroilor populari din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea.

Richon fu dus la Libourne şi înfăţişat reginei, care îl măsură din cap pînă în picioare, cu toată aroganţa; regelui care îl privi sub o privire feroce; domnului de Mazarin, care îi spuse:

— Aţi jucat o carte mare, domnule Richon.

— Şi nu-i aşa că am pierdut, monseniore? Mai rămîne să mai ştim ce joc acum.

— Mi-e teamă să nu vă jucaţi capul, spuse Mazarin.

— Domnul d'Epernon să fie anunţat că regele vrea să-l vadă, spuse Anna de Austria. Iar omul acesta, să aştepte aici judecata sa.

Şi retrăgîndu-se cu un superb dispreţ dădu mîna regelui şi ieşi din cameră urmată de domnul de Mazarin şi de curteni.

Este adevărat că domnul d'Epernon sosise de mai bine de o oră, însă îndrăgostit cum era, prima vizită o făcu lui Nanon. În fundul Guyanei, unde se găsea, auzise de frumoasa apărare pe care o făcuse Canolles în insula Saint-Georges şi ca un om plin de încredere în iubita lui, îi făcuse complimente lui Nanon asupra comportării fratelui său drag, despre care, spunea el cu naivitate, fizionomia nu lasă să se bănuiască nici atîta noblețe nici atîta vitejie.

Nanon n-avusese altceva de făcut decît să rîdă în sinea ei de prelungirea acestei încurcături. Nu era vorba acum numai de fericirea ei, dar şi de libertatea iubitului ei. Nanon îl iubea pe Canolles cu atîta disperare încît nu putea crede într-o viclenie din partea lui, deşi de multe ori îi venise un asemenea gînd. Ea nu văzuse în grija pe care el o avusese pentru ea ca s-o îndepărteze, decît o caldă solicitudine. Pentru că îl credea prizonier cu forţa, plîngea şi nu dorea altceva decît să-l poată elibera cu ajutorul domnului d'Epernon.

De aceea, prin zece scrisori trimise scumpului ei duce, făcuse tot ce-i stătuse în putinţă ca să-i grăbească înapoierea.

În sfîrşit, sosise şi Nanon îi prezentase cererea ei cu privire la pretinsul ei frate, pe care ţinea să-l scoată cît mai repede din mîinile duşmanilor săi, sau mai bine zis al doamnei de Cambes căci ea credea că, pentru Canolles nu exista alt pericol decît acela de a se îndrăgosti tot mai mult de vicontesă.

Însă pentru Nanon, acesta era un pericol foarte mare, şi de aceea, cu mîinile împreunate, îi ceru domnului d'Epernon s-o ajute să-şi elibereze fratele.

— Asta vine tocmai la timp, răspunse ducele, am aflat adineaori că guvernatorul din Vayres s-a lăsat prins. Ei bine, o să-l schimbăm cu viteazul acela de Canolles.

— Oh! strigă Nanon, iată o binefacere a cerului, dragul meu duce.

— Vă iubiţi mult fratele, Nanon?

— Oh! Mai mult decît propria mea viaţă.

— Ce ciudat că nu mi-aţi vorbit niciodată de el, pînă la ziua aceea nefericită cînd am făcut prostia...

— Aşadar, domnule duce?... îl întrerupse Nanon.

— Aşadar, îl trimit pe guvernatorul din Vayres doamnei de Condé, care ne trimite pe Canolles, asta se face obişnuit în timp de război; e un schimb pur şi simplu...

— Da, dar doamna de Condé nu-l va considera pe domnul de Canolles mai important decît un simplu ofiţer.

— Ei bine! în cazul acesta îi voi trimite doi, îi vom trimite trei; vom face în aşa fel ca să fii mulţumită, înţelegeţi, frumoasa mea? Şi cînd

viteazul nostru comandant de pe insula Saint-Georges se va întoarce la Libourne, oh! atunci îl vom primi cu triumf.

Nanon nu mai putea de fericire. Să reintre în stăpînirea lui Canolles, era visul pe care şi-l dorea în fiecare moment. Cît priveşte ce avea să zică domnul d'Epernon, cînd va fi văzut cine era cu adevărat acest Canolles, de asta se preocupa mai puţin. După ce-l va fi salvat pe Canolles, ea avea să-i spună că era iubitul ei şi avea s-o spună cu glas tare, şi faţă de toată lumea!

Aici ajunseseră lucrurile cînd intră trimisul reginei.

— Vedeţi, asta pică de minune, dragă Nanon, mă duc la majestatea sa şi voi aduce de acolo înţelegerea de schimb.

— În aşa fel, încît fratele meu ar putea fi aici...?

— Mîine, poate, spuse ducele.

— Duceţi-vă! strigă Nanon, nu pierdeţi o clipă, Oh! mîine, mîine, adăugă ea ridicînd amîndouă braţele spre cer, ca pentru rugăciune, cu o admirabilă expresie de evlavie. Mîine, dacă o vrea Dumnezeu.

— Oh! ce inimă! murmură ducele d'Epernon, ieşind.

Cînd ducele d'Epernon intră în camera reginei, Anna de Austria, roşie de furie, îşi muşca buzele groase care răceau admiraţia curtenilor tocmai pentru că erau punctul defectuos al reginei. De aceea domnul d'Epernon, om galant şi obişnuit cu surîsul femeilor fu primit ca un bordelez revoltat.

Ducele o privi pe regină cu uimire: ea nu-i răspunsese la salut şi, cu sprîncenele încruntate, îl privea de la înălţimea regalei sale majestăţi.

— Ah! Dumneavoastră sînteţi, domnule duce, spuse ea, după un moment de tăcere, apropiaţi-vă ca să vă fac un compliment asupra modului în care numiţi oamenii în funcţiile de sub conducerea dumneavoastră.

— Ce-am făcut, doamnă? întrebă ducele foarte surprins, ce s-a întîmplat?

— S-a întîmplat că aţi făcut guvernator al cetăţii Vayres un om care a tras cu tunul asupra regelui: atîta tot.

— Eu, doamnă? întrebă surprins ducele, sînt sigur că majestatea voastră săvîrşeşte o eroare; nu l-am numit eu pe guvernatorul din Vayres... după cîte ştiu, cel puţin.

D'Epernon tăgăduia, pentru că conştiinţa lui îi reproşa că nu era el singurul care făcea numiri.

— Ah! iată un lucru nou, răspunse regina, poate domnul Richon n-a fost numit de dumneavoastră.

Şi apăsă cu multă răutate cuvîntul „poate".

Ducele care cunoştea talentul lui Nanon pentru a potrivi oamenii pe locuri, se linişti repede.

—Nu-mi amintesc să-l fi numit pe domnul Richon, spuse el, dar dacă am făcut-o, a fost pentru că domnul Richon trebuie să fie un bun servitor al regelui.

— Poftim! spuse regina. După dumneavoastră, domnul Richon este un bun servitor al regelui, drace! un servitor care, în mai puţin de trei zile, ne-a omorît cinci sute de oameni!

— Doamnă, dacă aşa stau lucrurile, spuse ducele îngrijorat, trebuie să mărturisesc că m-am înşelat. Însă înainte de a suporta condamnarea, lăsaţi-mă să mă conving că eu l-am numit. Am să caut această dovadă.

Regina făcu o mişcare ca să-l reţină pe duce, dar se răzgîndi.

— Mergeţi, spuse ea şi cînd mi-o veţi aduce, am să vă fac şi eu dovada mea.

Domnul d'Epernon ieşi în fugă şi se opri tocmai la Nanon.

— Ei bine! spuse ea, îmi aduceţi înţelegera de schimb, dragă duce?

— Aş! da de unde, spuse ducele, regina e furioasă.

— De unde vine furia majestăţii sale?

— Din cauză că dumneata sau eu am numit pe domnul Richon guvernator la Vayres şi că guvernatorul acesta, care după cîte se pare s-a apărat ca un leu, ne-a ucis cinci sute de oameni.

— Domnul Richon! repetă Nanon, nu-l cunosc.

— Nici eu, să mă ia dracul!

— În acest caz, spuneţi-i hotărît reginei că se înşeală.

— Dar dacă te înşeli dumneata?

— Aşteptaţi, nu vreau să-mi reproşez nimic. Am să vă spun.

Şi Nanon trecu în biroul ei, consultă registrul de afaceri la litera R: nu era nimic acordat lui Richon.

— Puteţi să vă duceţi din nou la regină şi să-i spuneţi cu toată hotărîrea că greşeşte, preciză ea.

Domnul d'Epernon nu făcu decît un salt între casa lui Nanon şi primărie.

— Doamnă, spuse el intrînd mîndru la regină, sînt nevinovat de crima care mi se impută. Numirea domnului Richon a fost făcută de miniştrii majestăţii voastre.

— Asta înseamnă că miniştrii mei semnează d'Epernon, răspunse usturător regina.

— Cum asta?

— Fără îndoială, de îndată ce semnătura aceasta se găseşte în partea de jos a brevetului de numire al domnului Richon.

— Imposibil, doamnă, răspunse ducele cu glasul din ce în ce mai slab ca al unui om care începe să se îndoiască de el însuşi.

Regina ridică din umeri.

— Imposibil? Ei bine, citiţi! spuse ea.

Şi luă brevetul care era pe masă, lîngă trusa de scris şi i-l întinse.

Domnul d'Epernon luă brevetul, îl citi cu lăcomie, examinînd fiecare cută a hîrtiei, fiecare cuvînt, fiecare literă şi rămase uluit: o amintire teribilă îi fulgeră prin minte.

— Aş putea să-l văd pe domnul Richon? întrebă el.

— Nimic mai simplu, răspunse regina, l-am oprit în camera de alături ca să vă dau această satisfacţie.

Apoi, întorcîndu-se spre garda care era la uşă, gata la ordin, spuse:

— Aduceţi-l aici pe mizerabilul acela.

Garda ieşi şi un moment mai tîrziu Richon fu adus cu mîinile legate şi cu capul acoperit. Ducele se duse spre el şi-l fixă cu o privire pe care prizonierul o suportă cu demnitatea lui obişnuită. Cum avea pe cap pălăria, garda i-o aruncă la pămînt cu un dos de palmă.

Insulta aceasta nu provocă nici cea mai mică mişcare din partea guvernatorului din Vayres.

— Puneţi-i pe spate o manta, o mască pe faţă şi daţi-mi o lumînare aprinsă.

Primele două dispoziţiuni fură executate. Regina urmărea cu uimire aceste ciudate pregătiri. Ducele se învîrtea în jurul lui Richon mascat, privindu-l cu cea mai mare atenţie, încercînd să- şi amintească totul, dar părea totuşi că se mai îndoieşte.

— Daţi-mi lumînarea pe care am cerut-o, spuse el, proba asta îmi va preciza îndoielile.

Fu adusă lumînarea. Ducele apropie brevetul de flacără iar la căldura acesteia apăru pe hîrtie o cruce dublă, trasată, sub semnătură, cu cerneală simpatică.

La vederea acestui semn, fruntea ducelui se lumină şi strigă:

— Doamnă, brevetul acesta este semnat de mine, o recunosc, dar el n-a fost semnat nici pentru domnul Richon nici pentru altcineva. El mi-a fost smuls de acest om într-un fel de cursă, înainte de a înmîna actul semnat în alb, am făcut pe hîrtie un semn pe care majestatea voastră poate să-l vadă şi care serveşte ca probă zdrobitoare împotriva culpabilului. Priviţi.

Regina luă cu lăcomie hîrtia şi o privi în timp ce ducele îi indica semnul cu degetul.

— Nu înţeleg nimic din acuzaţia pe care o aduceţi împotriva mea, spuse Richon simplu.

— Cum? strigă ducele, nu erai dumneata omul mascat căruia i-am predat această hîrtie, în mijlocul Dordonei?

— Niciodată n-am vorbit cu Înălţimea voastră pînă acum; niciodată n-am fost mascat pe Dordona, spuse Richon calm.

— Dacă n-ai fost dumneata, atunci un om al dumitale s-a prezentat în locul dumitale.

— Nu mi-ar servi la nimic să ascund adevărul, răspunse Richon tot atît de calm: brevetul pe care îl ţineţi în mînă, domnule duce, l-am

primit de la doamna prinţesă de Condé, chiar din mîinile domnului duce de La Rochefoucauld; el a fost completat cu numele şi pronumele meu de domnul Lenet, al cărui scris poate că îl recunoaşteţi. Cum a ajuns acest brevet în mîinile doamnei prinţese? Cum s-a făcut că domnul de La Rochefoucauld a ajuns posesorul lui? Unde au fost scrise de domnul Lenet numele şi pronumele meu? Nu ştiu absolut nimic, mă priveşte foarte puţin, nu mă interesează.

— Ah! Credeţi? mormăi ducele.

Şi apropiindu-se de regină, îi povesti în şoaptă nişte lucruri pe care regina le ascultă cu foarte multă atenţie: era denunţarea lui Cauvignac şi aventura din mijlocul Dordonei; însă cum regina era femeie, ea înţelese perfect de bine gestul de gelozie al ducelui.

Apoi cînd acesta termină:

— Este o infamie care se adaugă înaltei trădări, spuse ea, asta e, cel care n-a ezitat să tragă asupra regelui a putut foarte bine să vîndă secretul unei femei.

„Ce dracu şi-or fi spunînd?" murmură Richon încruntîndu- se; căci fără să audă totul ca să poată înţelege conversaţia, auzea destul ca să-şi dea seama că onoarea îi era compromisă; de altfel, privirea înfierbîntată a ducelui şi a reginei nu prevesteau a bine şi oricît de viteaz ar fi fost comandantul din Vayres această dublă ameninţare îl îngrijorase, deşi ar fi fost imposibil să ghiceşti pe faţa lui, înarmată cu un calm dispreţuitor, ceea ce i se petrecea în suflet.

— Trebuie să fie judecat, spuse regina. Să se constituie un consiliu de război. Dumneavoastră, domnule duce d'Epernon, veţi prezida, aşa că alegeţi-vă membri şi grăbiţi-vă.

— Doamnă, spuse Richon, nu poate fi vorba de întrunit un consiliu, sau de ţinut vreo judecată, Eu sînt prizonier pe cuvînt faţă de domnul mareşal de La Meilleraye, sînt prizonier voluntar, dovadă că puteam să ies din Vayres odată cu soldaţii mei; că aş fi putut să fug înainte sau după plecarea lor şi totuşi n-am făcut-o.

— Nu mă pricep în treburile acestea, spuse regina ridicîndu-se ca să treacă într-o cameră vecină, dacă aveţi motive valabile, le veţi înfăţişa în faţa judecătorilor... Nu e bine să ţineţi şedinţa în sala aceasta, domnule duce?

— Ba da, doamnă, răspunse acesta. Şi alegînd doisprezece ofiţeri din cei care aşteptau în anticameră, constitui pe loc tribunalul.

Richon începu să înţeleagă: judecătorii improvizaţi îşi ocupară locurile, apoi raportorul îi ceru numele, pronumele şi calitatea.

Richon răspunse la cele trei întrebări.

— Sînteţi acuzat de înaltă trădare pentru că aţi tras cu tunul asupra armatei regelui: recunoaşteţi că v-aţi făcut vinovat de această crimă?

— A nega ar fi să neg evidenţa; da, domnule, am tras cu tunul în soldaţii regelui.

— În baza cărui drept?

— În baza dreptului războiului, în virtutea aceluiași drept pe care l-au invocat într-o circumstanță asemănătoare domnul de Conti, domnul de Beaufort, domnul d'Elbeuf și atîți alții.

— Un asemenea drept nu există domnule, căci acest drept nu e altceva decît o rebeliune.

— Și totuși în virtutea acestui drept a semnat capitularea locotenentul meu. Capitulare pe care o invoc.

— Capitulare! strigă d'Epernon cu ironie, căci observase că regina îl urmărește și umbra ei îi dicta aceste cuvinte insultătoare, capitulare? dumneavoastră trataţi cu un mareșal al Franței?

— De ce nu? răspunse Richon, pentru că acest mareșal al Franței trata cu mine.

— Arătați-ne atunci această capitulare și vom judeca valabilitatea ei.

— Este o înțelegere verbală.

— Aduceți martori.

— N-am decît un singur martor.

— Pe cine.

— Chiar pe mareșal.

— Să fie chemat mareșalul, spuse ducele.

— Inutil, spuse regina deschizînd ușa în spatele căreia ascultase: domnul mareșal e plecat de două ore, se îndreaptă spre Bourdeaux cu avangarda noastră.

Apariția aceasta îngheță toate inimile, căci ea impunea judecătorilor obligația de a-l condamna pe Richon.

Prizonierul surîse cu amărăciune.

— Ah! spuse el, iată onoarea cuvîntului domnului de La Meilleraye! Ați avut dreptate, domnule, spuse el întorcîndu-se spre ducele d'Epernon, am făcut rău cînd am tratat cu un mareșal al Franței.

Din acel moment, Richon se închise în tăcere și în dispreț refuzînd să răspundă la orice întrebare ce i se mai puse.

Aceasta simplifică mult din procedură, așa că restul formalităților dură mai puțin de o oră. Se consemnă puțin și se vorbi și mai puțin încă. Procurorul puse concluzii pentru condamnarea la moarte și la un semn al ducelui judecătorii votară pentru moarte în unanimitate.

Richon ascultă sentința ca și cum ar fi fost un simplu spectator și, mereu nepăsător și mut, fu încredințat pe loc comandantului de jandarmi.

Ducele d'Epernon trecu la regină pe care o găsi într-o bună dispoziție și care îl reținu la prînz. Ducele care se credea în dizgrație, acceptă și trecu pe la Nanon ca să-i împărtășească fericirea de a fi rămas în bunele grații ale suveranei.

O găsi întinsă pe un fotoliu, lîngă o fereastră care da spre piaţa centrală din Libourne.

— Ei bine! spuse ea, aţi descoperit ceva?

— Am descoperit totul, draga mea, spuse ducele.

— Da? spuse Nanon cu îngrijorare.

— Ah! Doamne! vă reamintiţi de denunţul acela în care făcusem greşeala să cred, denunţul acela în legătură cu dragostea dintre dumneata şi fratele dumitale?

— Ei bine?

— Vă amintiţi actul semnat în alb care mi se ceruse?

— Da, şi?

— Denunţătorul este în mîinile voastre, draga mea, prins în iţele actului acela ca o vulpe în cursă.

— Adevărat? spuse Nanon înspăimîntată, căci ştia că denunţătorul era Cauvignac, şi cu toate că n-avea prea multă dragoste pentru fratele ei adevărat, n-ar fi vrut să i se întîmple ceva; de altfel fratele acesta, n-ar fi putut, ca să scape, să spună despre Nanon o sumă de lucruri despre care ea n- ar fi vrut să ştie.

— Chiar el, draga mea, continuă d'Epernon, ce zici de această întîmplare? Zăpăcitul se numise, cu ajutorul acelui act semnat în alb, din propria lui autoritate, guvernator în Vayres; însă Vayres a fost cucerit, iar vinovatul este acum în mîinile noastre.

Toate aceste amănunte se potriveau atît de bine cu combinaţiile abile ale lui Cauvignac încît Nanon simţea cum îi sporeşte frica.

— Şi... cu omul acela... ce-aţi făcut? întrebă ea cu tremur în glas.

— Ah! pe legea mea, o să vezi chiar dumneata ce-am făcut cu el. Da, pe legea mea, adăugă el ridicîndu-se, aceasta se potriveşte de minune: dă perdeaua la o parte, sau mai bine deschide complet fereastra; pe legea mea e un duşman al regelui şi merită să fie văzut cînd îl spînzură.

— Îl spînzură? strigă Nanon. Ce spuneţi, domnule duce? să-l spînzuraţi pe omul cu actul semnat în alb?

— Da, frumoasa mea. Vezi, colo, sub acoperişul halei, bîrna aceea de care atîrnă un ştreang care se leagănă? Şi lumea aceea care aleargă? Priveşte, priveşte, vezi puşcaşii care-l aduc pe omul acela, acolo spre stînga? A! Iată şi pe rege că apare la fereastră.

Inima lui Nanon i se zbătea în piept şi părea că i se ridică pînă în gît: văzuse totuşi dintr-o privire că omul pe care îl conduceau nu era Cauvignac.

— Haide, haide, spuse ducele, domnul Richon o să fie spînzurat pur şi simplu, asta o să-l înveţe să mai calomnieze femeile.

— Dar nenorocitul acesta nu este vinovat, strigă Nanon strîngînd mîna ducelui cu ultimele puteri de care dispunea; poate e un soldat viteaz; poate e un om cinstit, poate asasinaţi un nevinovat.

— Nu, nu, te înşeli profund, draga mea, e un sperjur şi un calomniator. De altfel chiar dacă ar fi fost numai guvernatorul cetăţii Vayres şi tot ar fi fost vinovat de înaltă trădare şi mi se pare că dacă ar fi fost vinovat numai de această crimă ar fi fost destul.

— Dar nu avea cuvîntul de onoare al domnului de La Meilleraye?

— A spus el, dar eu nu cred.

— Cum se poate, mareşalul n-a lămurit tribunalul asupra acestui punct important?

— Plecase cu două ore înainte ca acuzatul să fi apărut în faţa judecătorilor.

— Oh! Doamne, dumnezeule! domnule duce, ceva îmi spune că omul acesta e nevinovat şi că moartea lui ne va purta nenoroc la toţi, spuse Nanon. Domnule, în numele cerului, dumneavoastră care aveţi atîta putere, care spuneţi că nu-mi refuzaţi nimic, acordaţi-mi iertarea acestui om!

— Imposibil, draga mea, regina însăşi l-a condamnat şi acolo unde e ea nu există o putere mai mare.

Nanon oftă cu un oftat care semăna cu un geamăt.

În acel moment Richon ajunse sub acoperişul halei; apoi tot atît de calm şi de tăcut, fu condus pînă sub bîrna de care atîrna ştreangul. O scăriţă fusese pregătită. Richon urcă treptele cu pas hotărît, dominînd cu capul său nobil toată această mulţime asupra căreia îşi aruncă privirea plină de un dispreţ de gheaţă. Atunci comandantul de jandarmi îi trecu laţul de gît iar crainicul proclamă cu voce tare că regele făcea dreptate pedepsindu-l pe sieur Etienne Richon, şarlatan, trădător şi om de rînd.

— Am ajuns nişte vremuri, spuse Richon, în care e mai bine să fii om de rînd decît mareşal al Franţei.

Abia a pronunţat aceste cuvinte că scăriţa îi fu trasă de sub picioare iar corpul începu să se bălăngăne agăţat în ştreangul care atîrna de bîrnă.

O mişcare generală de groază răspîndi lumea din piaţă într-o deplină tăcere fără ca măcar un singur strigăt de „Trăiască regele!" să se fi auzit, deşi oricine putea să le vadă pe ambele majestăţi stînd în fereastră. Nanon îşi acoperise ochii cu mîinile şi se retrăsese în colţul cel mai depărtat de fereastră.

— Ei bine! spuse ducele, ori ce ai crede, dragă Nanon, cred că execuţia asta va fi un bun exemplu şi cînd bordelezii vor vedea că sînt spînzuraţi chiar guvernatorii, sînt tare curios să ştiu ce-au să facă.

La ideea de ce ar putea să facă, Nanon deschise gura ca să spună ceva, dar nu reuşi să scoată decît un strigăt teribil şi să ridice mîinile spre cer ca pentru a-l ruga să nu fie răzbunată moartea lui Richon, apoi se prăbuşi pe podea, de parcă toată puterea de viaţă din ea se sfărîmase dintr-o dată.

— Ei, bine! strigă ducele, ce s-a întîmplat Nanon, ce ai? E posibil să ajungi în starea aceasta numai pentru că ai văzut un netrebnic spînzurat! Haide, dragă Nanon, ridică-te, revino-ţi în fire. O, doamne iartă-mă, e leşinată; şi guinezii care spun că nu e o persoană sensibilă! Hei! Să vină cineva. Aduceţi săruri, ajutor! apă rece!

Şi ducele văzînd că nimeni nu răspunde la strigătele sale, ieşi în fugă să caute el însuşi ceea ce ceruse zadarnic servitorilor, care desigur că nu-l puteau auzi, fiind încă ocupaţi să privească la spectacolul cu care îi desfătase, fără nici o plată, generozitatea regală.

XVIII

În momentul în care lua sfîrşit, la Libourne, teribila dramă pe care am povestit-o, doamna de Cambes, aşezată la o masă de stejar cu picioarele răsucite, avînd în faţă pe Pompée, care făcea un fel de inventar al averii sale, îi scria lui Canolles:

„Încă o întîrziere, prietene. În momentul cînd eram gata să pronunţ numele dumitale doamnei prinţese şi să-i cer acordul pentru căsătoria noastră, am aflat noutatea căderii cetăţii Vayres, care mi-a îngheţat cuvîntul pe buze, însă ştiu cît trebuie să suferi şi de aceea nu mai am puterea să suport şi durerea dumitale şi durerea mea. Victoriile sau înfrîngerile din acest război nefericit pot să ne ducă foarte departe, dacă nu ne vom decide să forţăm împrejurările... Mîine, prietene, mîine la ora şapte seara, voi fi soţia dumitale.

Iată planul pe care te rog să-l adopţi; este necesar să te conformezi întocmai.

Vei petrece toată după amiaza la doamna de Lalasne, care, de cînd v-am prezentat, face şi ea şi sora ei mult caz de dumneata. Se va juca; joacă şi dumneata ca şi ceilalţi, totuşi nu te angaja spre ora cinei; odată cu venirea serii, fă mai mult, îndepărtează-ţi prietenii, dacă sînt în jurul dumitale. Apoi, după ce rămîi singur, vei vedea venind un mesager, încă nu ştiu cine, care îţi va spune pe nume, ca şi cum ai fi chemat pentru o afacere oarecare. Ori care ar fi, urmează-l cu încredere, căci va veni din partea mea şi misiunea lui va fi să te conducă acolo unde te voi aştepta eu.

Aş vrea să fie în biserica maicilor carmelite căreia îi păstrez o dulce amintire: însă încă nu îndrăznesc să sper şi totuşi va fi aşa, dacă se va aproba să se închidă biserica pentru noi.

În aşteptarea acestei ore, fă cu scrisoarea mea ceea ce faci cu mîna mea cînd uit s-o mai retrag. Astăzi îţi spun, pe mîine, mîine îţi voi spune pentru totdeauna!

Cînd a primit scrisoarea, Canolles se găsea într-unul din momentele sale de izolare: toată ziua din ajun şi în dimineaţa zilei aceleia nici măcar n-o zărise pe doamna de Cambes, deşi în răstimp de douăzeci şi patru de ore trecuse de zece ori pe sub ferestrele sale. Atunci în sufletul îndrăgostitului se produse reacţia obişnuită în sufletul oricărui tînăr îndrăgostit. O acuzase pe vicontesă de cochetărie; se îndoia de dragostea lui, fără să vrea îşi aduce aminte de Nanon, buna, devotata, înflăcărata Nanon care îşi făcea aproape o onoare din această dragoste de care Claire părea că se ruşinează şi suspină, sărmană inimă, prinsă între dragostea împlinită care nu se putea stinge şi dragostea la care năd ăjduia şi pe care nu o putea împlini: scrisoarea vicontesei decise totul în favoarea ei.

Canolles citi şi reciti scrisoarea: şi, aşa cum prevăzuse Claire, o sărută de douăzeci de ori aşa cum ar fi făcut — cu mîna ei. Gîndindu-se bine, Canolles nu putea, la drept vorbind, să ascundă că dragostea lui pentru vicontesă era şi fusese cea mai serioasă problemă a vieţii sale. Cu alte femei, sentimentul acesta avusese întotdeauna un alt aspect şi mai ales luase o altă desfăşurare. Canolles jucase rolul unui om norocos, apăruse ca un învingător, aproape că îşi rezervase dreptul de a fi inconstant. Cu doamna de Cambes era altfel, se simţea supus unei puteri superioare căreia nici nu încerca măcar să se opună, pentru că simţea că sclavia aceasta de azi era mai dulce decît puterea lui de odinioară. Şi în aceste momente de descurajare în care îşi avea îndoieli asupra sentimetelor lui Claire, în orele acestea în care inima îndurerată se închidea în sine şi-şi săpa durerea cu gîndul, el mărturisea, fără să roşească de această slăbiciune, pe care cu un an mai înainte ar fi considerat-o nedemnă pentru un suflet mare, că pierderea doamnei de Cambes ar fi însemnat pentru el o nenorocire insportabilă.

Dar să iubeşti, să fii iubit de ea, s-o ţii în inimă, şi în suflet, s-o cuprinzi în toată independenţa viitorului său, pentru că vicontesa nu-i cerea nici măcar sacrificiul aderării la partidul doamnei prinţese ci îi cerea doar iubirea; viitorul cel mai fericit; cel mai bogat ofiţer din armata regală; căci, la urma urmei, de ce să uite bogăţia? bogăţia nu strică la nimic. Să rămîi în serviciul regelui dacă majestatea sa recompensează corespunzător fidelitatea; să-l părăseşti pe rege, dacă potrivit obiceiului regilor, este un ingrat; nu era aceasta o fericire mai mare, mai frumoasă, decît cea mai dulce visare la care ar fi putut îndrăzni să viseze vreodată, dacă putem să spunem aşa?

Dar Nanon?

Ah! Nanon! Nanon era acea remuşcare surdă şi sfîşietoare care rămîne ascunsă întotdeauna în sufletele nobile... căci numai în sufletele vulgare nu-şi găseşte ecou durerea. Nanon! biata Nanon! Ce va face, ce va zice, ce se va întîmpla cu ea cînd va afla vestea teribilă că iubitul ei

este soţul alteia?... Vai! Nu se va răzbuna deşi ar puta avea la îndemînă toate mijloacele ca să o facă şi gîndul acesta îi sfîşia inima... Măcar de ar încerca să se răzbune, să se răzbune într-un fel, în cazul acesta necredinciosul n-ar mai vedea în Nanon decît un duşman şi în felul acesta n-ar mai avea remuşcări.

Totuşi, Nanon nu-i răspunsese la scrisoarea în care îi spunea să nu-i scrie; cum se explică faptul că îi urma instrucţiunile cu atîta scrupulozitate? Desigur că dacă ar fi vrut, ar fi găsit ea un mijloc să-i strecoare pînă acum măcar zece scrisori: asta însemna că Nanon nu încercase să-i scrie! Măcar de ar fi ajuns Nanon să nu-l mai iubească!

Dar figura lui Canolles se întunecă numai la gîndul că ar fi putut ca Nanon să nu-l iubească; este un lucru dureros să găseşti egoismul orgoliului chiar şi în cel mai nobil suflet.

Din fericire, Canolles avea un mijloc ca să uite totul: să citească şi să recitească scrisoarea doamnei de Cambes. O citi şi o reciti şi metoda se dovedi bună. Îndrăgostitul nostru reuşi să uite tot ce nu era propria sa fericire. Şi pentru a o asculta pe stăpîna inimii lui, care îi poruncise să se ducă la doamna de Lalasne, se făcu frumos, cu graţie şi cu bun gust, ceea ce nu era greu pentru tinereţea lui, apoi se îndreptă spre casa preşedintei tocmai cînd bătea ora două.

Canolles era atît de absorbit de fericirea lui că, în timp ce trecea pe chei, nici nu-l observă pe prietenul său Ravailly care îi făcea semne disperate, de pe o barcă încărcată care înainta cu toată puterea vîslaşilor. În momentele lor de fericire, îndrăgostiţii merg cu un pas uşor de parcă ar pluti. Canolles era departe cînd Ravailly acostă la ţărm.

Abia ajuns pe uscat, acesta din urmă dădu cîteva porunci scurte oamenilor din barcă şi se îndreptă spre locuinţa doamnei de Condé.

Prinţesa era acasă cînd auzi o agitaţie în anticameră. Întrebă care era cauza zgomotului şi i se răspunse că tocmai sosise baroul de Ravailly, trimis la domnul de La Meilleraye.

— Doamnă, spuse Lenet, cred că ar fi bine ca alteţa voastră să-l primească fără întîrziere: ori care ar fi veştile pe care le aduce, ele sînt importante.

Prinţesa făcu un semn şi Ravailly intră, dar era atît de palid şi avea o figură atît de răvăşită, că numai văzîndu-l doamna de Condé înţelese că avea în faţa ochilor aducătorul unei veşti nefericite.

— Ce s-a întîmplat căpitane? Ce e nou ? întrebă ea.

— Cer iertare, doamnă, că mă prezint astfel în faţa alteţei voastre, dar am socotit că vestea pe care o aduc nu suportă întîrziere.

— Vorbiţi, l-aţi văzut pe mareşal?

— Mareşalul a refuzat să mă primească.

— Mareşalul a refuzat să primească trimisul meu? strigă prinţesa.

— Oh! Doamnă, asta nu este totul!

— Ce mai e? Vorbiţi! Vorbiţi! vă ascult.

— Nenorocitul acela de Richon...

— Ei bine! ştiu prizonier... de aceea v-am trimis ca să trataţi răscumpărarea lui.

— Oricîte diligenţe am depus, am ajuns prea tîrziu.

— Cum prea tîrziu? întrebă Lenet, i s-a întîmplat ceva?

— E mort! A fost judecat ca trădător, a fost condamnat şi executat.

— Condamnat! executat! ah! auziţi, doamnă, spuse Lenet consternat, nu v-am spus eu?

— Cine l-a condamnat? Cine a avut îndrăzneala asta?

— Un tribunal prezidat de domnul duce d'Epernon, sau mai bine zis chiar de regină, şi nu s-au mulţumit numai cu moartea, s-a vrut ca moartea aceasta să fie dezonoratntă.

— Ce! Richon!...

— Spînzurat, doamnă! spînzurat ca un mizerabil, ca un hoţ, ca un asasin! I-am văzut trupul atîrnat de o bîrnă din hala din Libourne.

Prinţesa se ridică de pe scaun ca împinsă de un resort. Lenet scoase un strigăt de durere. Doamna de Cambes, care se ridicase, se prăbuşi pe un scaun ducîndu-şi mîna la inimă de parcă i s-ar fi făcut o rană adîncă şi leşină.

— Ridicaţi-o pe vicontesă, spuse ducele de la Rochefoucauld, n-avem timp acum să ne ocupăm de leşinuri de femei.

Două femei o ridicară pe vicontesă.

— Iată o aspră declaraţie de război, vorbi ducele cu nepăsare.

— Este nemernic! spuse prinţesa.

— Este feroce! spuse Lenet.

— Este nepolitic! spuse ducele.

— Ah! Dar sper că o să ne răzbunăm! strigă prinţesa, şi încă crud!

— Am un plan! strigă doamna de Tourville care încă nu spusese nimic, represalii. Alteţă, represalii!

— Un moment, doamnă, spuse Lenet. La dracu! Cum vă grăbiţi. Lucrul este prea grav ca să ne gîndim la aşa ceva.

— Nu, domnule, dimpotrivă, chiar acum, spuse doamna de Tourville, cu cît regele a lovit mai repede, cu atît trebuie să ne grăbim să-i răspundem lovind repede cu aceeaşi armă.

— Eh, doamnă, strigă Lenet, vorbiţi de vărsare de sînge de parcă dumneavoastră aţi fi regina Franţei. Aşteptaţi măcar să vă spuneţi părerea cînd v-o cere alteţa sa.

— Doamna are dreptate, spuse comandantul gărzii, represalii, asta este legea războiului.

— Haideţi, spuse ducele de La Rochefoucauld să nu ne pierdem timpul cu vorbe. Vestea va străbate oraşul şi peste o oră nu vom mai

fi stăpîni pe evenimente, nici pe pasiuni, nici pe oameni. Prima grijă a alteţei voastre trebuie să fie să luaţi o atitudine destul de hotărîtă ca să fie apreciată ca de nezdruncinat.

— Ei bine! spuse prinţesa, las în seama dumneavoastră această grijă, domnule duce, şi mă bizui întru totul pe dumneavoasră pentru a răzbuna onoarea mea şi simpatiile dumneavoastră căci înainte de a fi intrat în serviciul meu, Richon fusese în al dumneavoastră, eu l-am luat de la dumneavoastră iar dumneavostră mi l-aţi dat mai degrabă ca pe un prieten decît ca pe unul dintre servitorii dumneavoastră.

— Fiţi liniştită, doamnă, răspunse ducele înclinîndu-se, îmi voi aminti de ceea ce vă datorez dumneavoastră, mie şi acestui sărman mort.

Apoi se apropie de comandantul gărzii, îi vorbi în şoaptă mult timp, în timp ce prinţesa ieşea însoţită de doamna de Tourville şi de Lenet, care îndurerat, îşi lovea fruntea cu palma.

Vicontesa era la uşă. Revenindu-şi în fire, prima ei idee fusese să se întoarcă la doamna de Condé; o întîlni în drum, dar cu o figură atît de severă încît nu îndrăzni să o întrebe nimic.

— Doamne, Dumnezeule! ce-o să se întîmple? strigă vicontesa cu timiditate frîngîndu-şi mîinile.

— O să ne răzbunăm! răspunse doamna de Tourville cu măreţie.

— Răzbunare? În ce fel? întrebă Claire.

— Doamnă, spuse Lenet, dacă aveţi vreo trecere pe lîngă prinţesă, folosiţi-o pentru ca sub numele de represalii să nu se comită vreun asasinat îngrozitor.

Şi plecă la rîndul său, lăsînd-o pe Claire îngrozită.

În adevăr, printr-unul dintre acele intuiţii ciudate care te fac să te gîndeşti la presentimente, tînăra femeie îşi aduse aminte de Canolles. Ea auzi în suflet ca o voce trinsă care îi vorbea de acest prieten absent şi înapoindu-se la ea cu o grabă furioasă, începu să se îmbrace ca să plece la întîlnire, cînd îşi dădu seama că întîlnirea era fixată trei, patru ore mai tîrziu.

Canolles venise la doamna de Lalasne după cum i se indicase de vicontesă. Era ziua de naştere a preşedintelui şi i se pregătise un fel de sărbătorire. Cum se aflau în cele mai frumoase zile ale anului, toţi invitaţii se găseau în grădina unde se organizase pe pajişte un joc cu inele. Canolles care era foarte îndemînatic şi foarte graţios, acceptă cîteva provocări şi, datorită îndemînării, cîştigă mereu.

Doamnele rîdeau de neîndemînarea rivalilor lui Canolles şi-i admirau iscusinţa. La fiecare lovitură reuşită se auzeau strigăte prelungite de bravo; batistele se agitau în aer şi era mare lucru că buchetele de flori din mîinile doamnelor nu i se aruncau la picioare.

Triumful acesta nu-i putea smulge din gîndul lui Canolles preocuparea care îl stăpînea, dar trebuia să aibă răbdare. Oricît de

grăbiţi am fi să ne atingem scopul propus, acceptăm să mai întîrziem cînd întîrzierea este provocată de ovaţii.

Totuşi, pe măsură ce ora aşteptată se apropia, privirea tînărului se îndrepta tot mai des spre poarta prin care intrau sau ieşeau invitaţii şi prin care, firește, urma să intre şi trimisul promis.

Deodată, tocmai cînd Canolles se felicita că după toate probabilităţile nu mai avea mult de aşteptat, o rumoare ciudată se strecură în această mulţime veselă. Canolles observă că ici, colo, se formau grupuri care şopteau ceva şi-l priveau cu un interes ciudat şi în acelaşi timp dureros. La început atribui acest interes persoanei sale, îndeminării sale şi-şi făcu o onoare din acest sentiment, căci era departe de a bănui adevărata cauză.

Totuşi, observă la un moment dat că în atenţia cu care era privit era ceva dureros; se apropie surîzînd de unul din grupuri, dar cei din grup încercară să surîdă, deşi se vedea că purtarea lor era stingherită de ceva, cei care nu vorbeau cu Canolles se îndepărtară.

Canolles se întoarse şi văzu atunci că toţi dispăreau pe furiş. S-ar fi zis că o veste fatală se răspîndise deodată printre invitaţi, îngheţîndu-i de groază. În spatele lui, preşedintele de Lalasne cu o înfăţişare lugubră se plimba în sus şi în jos, cu o mînă sub barbă şi cu alta în vestă. Soţia preşedintelui, la braţ cu sora ei, profitînd de un moment cînd nu era văzută de nimeni, făcu un pas spre Canolles şi fără să se adreseze cuiva vorbi pe un ton care îl înspăimîntă pe tînăr:

— Dacă eu aş fi prizonier de război, chiar pe cuvînt de onoare, de teamă că nu s-ar respecta faţă de mine cuvîntul dat, aş sări pe un cal bun, aş ajunge la rîu, aş da unui barcagiu zece, douăzeci, o sută de ludovici, dacă ar fi nevoie şi aş fugi...

Canolles le privi uimit pe cele două femei care îi făcură, amîndouă odată, un semn de groază care pentru el rămase de neînţeles. Se îndreptă totuşi spre ele căutînd să afle explicaţia cuvintelor pe care le auzise, însă ele fugiră ca nişte fantome, una punînd degetul pe buze ca pentru a-i face semn să tacă iar cealaltă ridicînd braţele în sus ca pentru a-i face semn să fugă.

În acest moment, Canolles îşi auzi numele strigat.

Tînărul tresări din tot corpul; numele lui trebuie să fi fost pronunţat de trimisul doamnei de Cambes. Şi se repezi spre poartă.

— Domnul baron de Canolles este aici? întrebă o voce puternică.

— Da, răspunse Canolles uitînd de toate şi amintindu-şi numai de promisiunea făcută de Claire, iată-mă.

— Sînteţi într-adevăr domnul de Canolles? întrebă atunci un fel de sergent trecînd pragul porţii în spatele căreia stătuse pînă atunci.

— Da, domnule.

— Guvernatorul insulei Saint-George?

— Da.

— Fost căpitan în regimentul Navailles?

— Da.

Sergentul se întoarse, făcu un semn şi patru soldaţi, care stătuseră ascunşi după o caleaşcă se apropiară în grabă. Caleaşca se apropiase şi ea încît scara se lipise de poartă; sergentul îl invită pe Canolles să se urce.

Tînărul aruncă o privire în jur; era singur de tot. Doar mai departe printre copaci, asemeni a două umbre, doamna Lalasne şi sora ei strînse una în alta, părea că-l privesc cu emoţie.

— La dracu! îşi zise el, neînţelegînd nimic din ceea ce se petrecea, ciudată escortă mi-a dat doamna de Cambes. Dar, îşi zise tot el, să nu fim prea pretenţioşi asupra alegerii mijloacelor.

— Vă aşteptăm, domnule comandant, spuse sergentul.

— Iertaţi-mă, domnilor, răspunse Canolles, iată-mă.

Şi se urcă în caleaşcă. Sergentul şi doi soldaţi se urcară împreună cu el, ceilalţi doi se aşezară, unul lîngă vizitiu, celălalt în spate şi trăsura aceasta greoaie porni cît de repede puteau s-o tragă cei doi cai puternici care îi erau înhămaţi.

Totul era însă ciudat şi începu să-i dea de gîndit lui Canolles, de aceea se întoarse spre sergent:

— Domnule, acum că sîntem între noi, puteţi să-mi spuneţi unde mă duceţi?

— La închisoare, unde altundeva, răspunse cel căruia îi fusese adresată întrebarea.

Canolles se uită la el cu uimire.

— Cum la închisoare? întrebă el. Nu veniţi din partea unei femei?

— Ba da!

— Şi femeiea aceasta nu este doamna vicontesă de Cambes?

— Nu, domnule, femeia aceasta este doamna prinţesă de Condé.

— Doamna prinţesă de Condé? strigă Canolles.

— Bietul băiat! murmură o femeie care trecea atunci, şi-şi făcu cruce.

Canolles simţi un fior de gheaţă străbătîndu-i corpul.

Ceva mai departe, un om, care fugea cu o suliţă în mînă, se opri văzînd caleaşca şi soldaţii. Canolles scoase capul pe fereastră, dar desigur că omul îl recunoscuse, căci îl ameninţă cu pumnul.

— Ei, asta e! dar ce sînt nebuni oamenii din oraşul dumneavoastră? încerca cu greu să surîdă Canolles, parcă am devenit de o oră obiect de milă sau de ură, unii mă plîng iar alţii mă ameninţă.

— Eh! domnule, spuse sergentul, cei care vă plîng nu greşesc, iar cei care vă ameninţă au dreptate.

— În sfîrşit, măcar dacă aş şti cel puţin, spuse Canolles.

— O să înţelegeţi curînd, răspunse sergentul.

Între timp ajunseră la poarta închisorii iar Canolles fu coborît în mijlocul mulţimii care începuse să se adune.

Numai că, în loc să fie dus în camera lui obişnuită, fu coborît într-o celulă plină cu soldaţi.

„Haide! Să vedem la ce să mă mai aştept", îşi zise Canolles.

Şi scoţînd din buzunar doi ludovici se apropie de un soldat şi-i puse în mînă.

Soldatul nu îndrăzni să-i primească.

— Ia-i, prietene, îi spuse Canolles, căci întrebarea pe care am să ţi-o pun nu o să te compromită cu nimic.

— Atunci, vorbiţi, domnule comandant, spuse soldatul, după ce băgase cei doi ludovici în buzunar.

— Ei bine! aş vrea să ştiu de ce am fost arestat, aşa, deodată?

— Se pare că nu ştiţi de moartea nenorocitului acela de domnul Richon, spuse soldatul.

— Richon e mort? strigă Canolles cu adîncă durere, căci se ştie cît de buni prieteni erau amîndoi. A fost ucis, Dumnezeule?

— Nu, domnule comandant, a fost spînzurat.

— Spînzurat? murmură Canolles pălind şi împreunîndu-şi mîinile îşi opri privirea pe sinistra formaţie care îl înconjura, asta ar putea să-mi amîne căsătoria, fără termen.

XIX

Doamna de Cambes îşi pusese o rochie simplă, dar încîntătoare. Îşi aruncă pe umeri un fel de pelerină scurtă şi-i făcu semn lui Pompée să o ia înainte. Era aproape noapte şi crezînd că va fi mai puţin remarcată pe jos decît în trăsură, dăduse ordin vizitiului s-o aştepte în faţa bisericii carmelitelor, lîngă capela unde primise aprobarea să fie cununată. Pompée coborî scara urmat de vicontesă. Funcţia asta de cercetaş îi amintea, bătrînului soldat, de faimoasa patrulă din care făcuse parte în ajunul bătăliei de la Corbie.

În josul scării şi în timp ce vicontesa trecea prin faţa salonului, auzi agitaţie şi o văzu pe doamna de Tourville care se îndrepta spre cabinetul prinţesei vorbind cu ducele de La Rochefoucauld.

— Oh! doamnă, fiţi bună, un cuvînt, ce s-a hotărît?

— Planul meu a fost adoptat! strigă doamna de Tourville triumfătoare.

— Care plan, doamnă? Nu-l cunosc.

— Represaliile, draga mea, represaliile!

— Iertaţi-mă, doamnă, dar din nefericire nu sînt familiarizată ca dumneavoastră cu termenii de război; ce înţelegeţi prin cuvîntul represalii?

— Ceva foarte simplu, copila mea.

— Dar, explicaţi-vă.

— Au spînzurat un ofiţer din armata domnilor prinţi, nu-i aşa?

— Da, şi?

— Ei bine! vom căuta în Bordeaux un ofiţer din armata regală şi-l vom spînzura.

— Doamne, Dumnezeule! strigă Claire înspăimîntată, ce spuneţi, doamnă?

— Domnule duce, continuă nobila văduvă, fără să pară că observase emoţia vicontesei, n-a fost încă arestat guvernatorul care comanda la Saint-Georges?

— Ba da, doamnă, răspunse ducele.

— Domnul de Canolles a fost arestat? strigă Claire.

— Da, doamnă, răspunse rece ducele. Domnul de Canolles a fost sau va fi arestat; ordinul a fost dat în faţa mea şi am văzut chiar eu oamenii însărcinaţi cu îndeplinirea acestui ordin.

— Dar se ştia unde era? întrebă Claire cu o ultimă speranţă.

— Era în casa mică a gazdei noastre, domnul de Lalasne, unde, mi s-a spus, avusese mare succes la jocul cu inele.

Claire scăpă un ţipăt, doamna de Tourville se întoarse uimită, ducele o privi pe tînăra femeie cu un surîs imperceptibil.

— Domnul de Canolles a fost arestat! contină vicontesa, dar ce-a făcut, pentru numele lui Dumnezeu? Şi ce legătură este între el şi înfiorătorul eveniment care ne-a întristat atît de mult?

— Ce legătură? Toate, draga mea. Nu este şi el guvernator ca Richon?

Claire ar fi voit să vorbească, dar inima i se îndurerase atît de mult încît vorba îi îngheţă pe buze. Totuşi, apucîndu-l pe duce de braţ şi privindu-l cu spaimă reuşi să murmure aceste cuvinte:

— Oh! Este numai o simulare, domnule duce, nu-i aşa? doar o măsură formală şi atît cel puţin din cîte ştiu. Nu i se poate face nimic unui prizonier pe cuvînt de onoare.

— Şi Richon era prizonier pe cuvînt de onoare, doamnă...

— Domnule duce, vă rog...

— Scutiţi-ne de rugăminţi, doamnă, sînt inutile. În afacerea asta eu nu pot face nimic, numai consiliul singur va decide.

Claire lăsă braţul domnului de La Rochefoucauld şi se duse ţintă spre biroul doamnei de Condé. Lenet, palid şi agitat, se plimba în lung şi în lat; doamna de Condé vorbea cu ducele de Bouillon.

Doamna de Cambes se strecură lîngă prinţesă, uşoară şi palidă ca o umbră.

— Oh! Doamnă, spuse ea, în numele cerului, acordaţi-mi, vă implor, o întrevedere de un moment.

— Ah! tu eşti micuţo, acum n-am nici un moment timp, dar după consiliu sînt a ta.

— Doamnă, doamnă, tocmai înainte de consiliu trebuie să vă vorbesc.

Prinţesa era gata să cedeze, cînd se deschise uşa din faţa celei prin care intrase vicontesa. Domnul de La Rochefoucauld intră.

— Doamnă, spuse el, consiliul s-a întrunit şi vă aşteaptă cu nerăbdare.

— Vezi, micuţo, spuse doamna de Condé, că mi-e cu neputinţă să te ascult în clipa asta, însă vino cu noi în consiliu şi cînd se va termina, vom ieşi împreună şi vom vorbi.

Nu se mai putea insista. Uluită, uimită de rapiditatea cu care se desfăşurau evenimentele, biata femeie simţea că ameţeşte; întreba din ochi, interpreta fiecare gest, fără să vadă nimic, fără să-şi dea seama ce se petrece, fără să se poată smulge din starea aceasta îngrozitoare.

Prinţesa înaintă spre salon. Claire o urma ca un automat fără să-şi dea seama că Lenet îi luase cu amîndouă mîinile mîna ei îngheţată, pe care o lăsase să-i atîrne fără viaţă.

Cînd intrară în salon, era aproape ora opt seara.

Sala era o încăpere vastă, întunecoasă, prin ea însăşi şi pe care o făceau şi mai întunecoasă imense tapiţerii agăţate pe pereţi. Un fel de estradă fusese ridicată între cele două nişe din faţa ferestrelor prin care pătrundeau ultimele licăriri ale zilei pe sfîrşite. Pe această estradă erau pregătite două fotolii, unul pentru doamna prinţesă şi altul pentru domnul duce d'Enghien. De o parte şi de alta a celor două fotolii era cîte un şir de scăunele destinare femeilor care alcătuiau consiliul privat al alteţei sale. Ceilalţi judecători trebuiau să ia loc pe băncile pregătite în acest scop. Ducele de Bouillon se sprijinea de fotoliul doamnei prinţese; de fotoliul micului prinţ se sprijinea domnul duce de La Rochefoucauld.

Lenet se aşezase în faţa grefierului; lîngă el sta Claire, în picioare, tulburată, emoţionată.

Fură introduşi în sală şase ofiţeri ai armatei regale, şase funcţionari municipali şi şase juraţi din oraş.

Ei luară loc în bănci.

Doar două candelabre, cu cîte trei lumînări fiecare, luminau această adunare improvizată. Ele erau aşezate pe masa din faţa prinţesei şi puneau în lumină grupul principal, în timp ce restul asistenţei se confunda tot mai mult cu întunericul pe măsură ce se depărtau de acest slab cerc de lumină.

Soldaţi din armata doamnei prinţese, cu halebarde în mîini, făceau de pază la uşi.

De afară se auzea mulţimea urlînd. Grefierul făcu apelul; fiecare se ridica şi răspundea.

Apoi raportorul expuse situaţia de fapt: el povesti cum fusese cucerit Vayres, cuvîntul de onoare violat de domnul de La Meilleraye, moartea ruşinoasă a lui Richon.

În acel moment, un ofiţer, aşezat în mod intenţionat lîngă fereastră şi care primise dinainte indicaţii precise, deschise geamul şi atunci pătrunse în casă ca un tunet un val de voci care strigau „Răzbunare pentru viteazul Richon! Moartea mazariniilor!"

Aşa erau numiţi regaliştii.

— Auziţi, spuse domnul de La Rochefoucauld, auziţi ce pretinde marea voce a poporului. Peste două ore, ori poporul va nesocoti puterea noastră şi-şi va face singur dreptate, ori represaliile nu vor mai fi oportune. Să procedăm la judecată, domnilor, şi asta fără întîrziere.

Prinţesa se ridică.

— De ce să mai judecăm? strigă ea. La ce foloseşte judecata? Judecata aţi auzit-o, a pronunţat-o poporul.

— În adevăr, este foarte simplu, spuse doamna de Tourville. Legea talionului şi nimic altceva. Lucrurile astea ar trebui să se facă din entuziasm, dacă pot să mă exprim aşa şi din jandarm în jandarm pur şi simplu.

Lenet nu putu asculta mai mult; de unde era se repezi în mijlocul cercului de lumină.

— Domnule! strigă prinţesa.

— Oh! nici un cuvînt mai mult, vă rog, doamnă, căci dacă un asemenea aviz s-ar realiza, ar fi fatal. Uitaţi că însăşi autoritatea regală, pedepsind în felul său, adică într-un fel ticălos, a păstrat cel puţin respectul formelor juridice şi n-a făcut decît să confirme hotărîrea bună sau rea dată de judecători? Credeţi că aveţi dreptul să faceţi ce n-a îndrăznit regele însuşi?

— Oh! făcu doamna de Tourville, este destul să-mi dau o părere, pentru ca domnul Lenet să fie de o părere contrară. Din păcate, de data asta cu părerea mea este de acord şi alteţa sa.

— Da, din păcate, spuse Lenet.

— Domnule! strigă prinţesa.

— Oh! Doamnă, păstraţi măcar aparenţele, spuse Lenet, aveţi doar toată libertatea să condamnaţi.

— Domnul Lenet are dreptate, spuse ducele de La Rochefoucauld luînd o poziţie studiată. Moartea unui om este un fapt prea grav, mai ales în asemenea împrejurări, pentru ca să lăsăm răspunderea să apese pe un singur cap, chiar dacă acela ar fi un cap de prinţ.

Apoi, aplecîndu-se la urechea prinţesei, pentru ca grupul de prieteni ai săi să-l poată auzi:

— Luaţi avizul tuturor, doamnă, dar pentru a vă pronunţa nu păstraţi decît părerea celor de care sînteţi sigură. În felul acesta nu ne vom putea teme că o să ne scape răzbunarea.

— Un moment, un moment, îl întrerupse domnul de Bouillon sprijinindu-se în baston şi ridicîndu-şi piciorul gutos, aţi vorbit de a îndepărta responsabilitatea de pe capul prinţesei; sînt de acord, dar vreau ca şi alţii să împartă cu mine această răspundere. Nu vreau altceva decît să fiu socotit rebel în continuare, dar avînd-o pe doamna prinţesă de o parte şi poporul de cealaltă parte. Drace! nu vreau să fiu izolat. eu am pierdut suveranitatea asupra Sedanului dintr-o glumă ca aceasta. în vremea aceea aveam pe cap un oraş. Cardinalul de Richelieu mi-a luat oraşul, azi nu mai am decît capul şi nu vreau să mi-l ia cardinalul Mazarin. De aceea cer ca juraţi notabilităţile din Bordeaux.

— Semnăturile acestora, lîngă semnăturile noastre, pfui!

— Cuiul susţine grinda, doamnă, răspunse ducele de Bouillon, pe care conspiraţia lui Cinq Mars îl făcuse prudent pentru toată viaţa.

— Aceasta este părerea dumneavoastră, domnilor?

— Da, spuse ducele de La Rochefoucauld.

— Şi dumneata, Lenet?

— Doamnă, spuse el, din fericire, eu nu sînt nici prinţ, nici duce, nici ofiţer, nici jurat, aşa că am dreptul să mă abţin şi mă abţin.

Atunci prinţesa se ridică şi invită adunarea pe care o convocase să răspundă, printr-un act energic, la provocarea regală. Abia îşi termină cuvîntarea, că fereastra se deschise din nou şi se auzi pentru a doua oară, pătrunzînd în sala tribunalului, miile de voci ale poporului strigînd într-un singur glas:

— Trăiască doamna prinţesă! Răzbunare pentru Richon! Moarte epernoniştilor şi mazarinilor!

Doamna de Cambes apucă braţul lui Lenet.

— Domnule Lenet, simt că mor!

— Doamna vicontesă de Cambes, spuse el, cere alteţei voastre permisiunea să se retragă.

— Încă nu, încă nu, spuse Claire, vreau...

— Locul dumneavoastră nu e aici, doamnă, o întrerupse Lenet. Nu puteţi face nimic pentru el, am să vă ţin la curent cu toate şi o să încercăm să-l salvăm.

— Vicontesa se poate retrage, spuse prinţesa. Doamnele care nu vor să asiste la această şedinţă sînt libere să o urmeze. Vrem să rămînem aici numai bărbaţi.

Nici o femeie nu se mişcă: una din veşnicele aspiraţii ale jumătăţii genului uman este de a rîvni la exercitarea dreptului de a comanda. După spusele prinţesei, doamnele acestea găsiseră ocazia de a fi bărbaţi pentru un moment: era prea fericită ocazia pentru a nu fi profitat de ea.

Doamna de Cambes ieşi, susţinută de Lenet. Pe scară îl întîlni pe Pompée pe care îl trimisese să se informeze.

— Ei? întrebă ea.

— E arestat, răspunse el.

— Domnule Lenet, spuse Claire, nu mai am încredere decît în dumneavoastră şi speranţă decît în Dumnezeu.

Şi se îndreptă spre camera ei, disperată.

— Ce va trebui să-l întreb pe cel care va fi adus înaintea noastră? întrebă prinţesa în momentul în care Lenet îşi relua locul lîngă grefier, şi pe cine va cădea soarta?

— Nimic mai simplu, doamnă, răspunse ducele. Avem vreo trei sute de prizonieri, din care vreo zece, doisprezece ofiţeri: să-i întrebăm doar numele şi gradul în armata regală; primul care va fi recunoscut drept guvernator de cetate, cum era bietul meu Richon, ei bine! acela va fi desemnat de soartă.

— Este inutil să ne pierdem timpul ca să interogăm zece, doisprezece ofiţeri diferiţi, spuse prinţesa. Domnule grefier, aveţi un registru, căutaţi şi numiţi pe prizonierii de un grad egal cu cel avut de domnul Richon.

— Nu sînt decît doi, doamnă, răspunse grefierul: guvernatorul de pe insula Saint-Georges şi guvernatorul din Branne.

— Avem doi, aşa este, strigă prinţesa, vedeţi că soarta ne ajută. Labussière, sînt arestaţi?

— Desigur, doamnă, răspunse căpitanul comandantul gărzii, şi amîndoi aşteaptă în fortăreaţă ordinul de a fi aduşi în faţa alteţei voastre.

— Să fie aduşi, spuse doamna de Condé.

— Pe care să-l aducem? întrebă Labussière.

— Aduceţi-i pe amîndoi, răspunse prinţesa, numai că vom începe cu cel mai vechi ca dată, cu domnul guvernator de pe insula Saint-Georges.

XX

Ordinul fu urmat de o tăcere de moarte, pe care o tulbură doar zgomotul paşilor comandantului gărzii care se depărta şi de murmurul neîntrerupt al mulţimii, căci ordinul acesta avea să arunce rebeliunea domnilor prinţi pe un drum teribil şi mult mai periculos decît acela pe care mersese pînă atunci. Printr-o singură acţiune, prinţesa, consilierii săi, armata şi oraşul însuşi erau puşi, într-un fel, în afara legii; însemna să faci răspunzătoare de interesele şi, mai cu seamă, de

pasiunile unora, o populaţie întreagă. Era să se reediteze în mic ceea ce Comuna din Paris făcuse la 2 septembrie. Însă, după cum se ştie, Comuna din Paris acţionase în stil mare.

În sală nu se auzea nici o respiraţie; toate privirile erau îndreptate spre uşa pe unde urma să intre prizonierul. Prinţesa, ca să-şi joace bine rolul de preşedinte, se prefăcea că răsfoieşte nişte registre; domnul de La Rochefoucauld luase o atitudine visătoare, domnul de Bouillon vorbea cu doamna de Tourville despre guta care îl făcea să sufere.

Lenet se apropie de prinţesă pentru a încerca un ultim efort; nu că ar fi sperat, dar era unul din acei oameni austeri care-şi fac datoria pînă la capăt, pentru că se simt obligaţi să o facă.

— Gîndiţi-vă, doamnă, că jucaţi pe o carte viitorul casei dumneavoastră.

— Nu e nici un merit în asta, sînt sigură că voi cîştiga, spuse tăios prinţesa.

— Domnule duce, spuse Lenet întrocîndu-se spre La Rochefoucauld, dumneavoastră care sînteţi superior inteligenţelor vulgare şi pasiunilor omeneşti, nu-i aşa că sfătuiţi moderaţiunea?

— Domnule, răspunse ducele cu făţărnicie, discut lucrul acesta cu raţiunea.

— Discutaţi-l cu conştiinţa, domnule duce, ar fi mai bine!

În acel moment se auzi un zgomot surd. Se închisese poarta de fier. Zgomotul acesta se răsfrînse în toate inimile, căci anunţa sosirea unuia dintre prizonieri. În curînd paşii se auziseră pe scară, halebardele răsunară pe dale, uşa se deschise şi Canolles apăru în cadrul ei.

Niciodată nu arătase mai elegant, niciodată nu fusese atît de frumos; figura lui, senină, îşi păstrase culoarea împurpurată a bucuriei şi a neştiinţei. Înaintă uşor, fără afectare, cum ar fi făcut-o în casa avocatului Lavie sau a preşedintelui Lalasne şi salută cu respect pe prinţesă şi pe duci.

Prinţesa însăşi fu uimită de această totală dezinvoltură, de aceea rămase un moment cu ochii asupra tînărului.

Apoi, rupse tăcerea.

— Apropiaţi-vă, domnule, spuse ea.

Canolles se supuse şi salută a doua oară.

— Cine sînteţi?

— Sînt baronul Louis de Canolles, doamnă.

— Ce grad aveaţi în armata regală?

— Eram locotenent-colonel.

— N-aţi fost guvernator pe insula Saint-Georges?

— Am avut această onoare.

— Aţi spus adevărul?

— În toate privinţele, doamnă.

— Grefier, aţi scris întrebările şi răspunsurile?

Grefierul făcu un semn afirmativ, înclinîndu-se.

— Atunci, semnaţi, domnule, spuse prinţesa.

Canolles luă pana, ca un om care nu ştie pentru ce i se dă o poruncă, dar care se supune din deferenţă pentru rangul persoanei care a dat-o şi semnă surîzînd.

— Bine, domnule, spuse prinţesa, acum vă puteţi retrage.

Canolles salută din nou pe nobilii judecători şi se retrase cu aceeaşi dezinvoltură şi cu aceeaşi graţie, fără să manifeste nici curiozitate, nici uimire.

Abia se închisese uşa în urma lui că prinţesa se ridică şi întrebă:

— Ei bine, domnilor?

— Să votăm, doamnă spuse ducele de La Rachefoucauld.

— Să votăm, repetă ducele de Bouillon.

Apoi întorcîndu-se spre juraţi:

— Domnilor, aţi vrea să vă daţi părerea?

— După dumneavoastră, monseniore, răspunse un burghez.

— Nu, nu înaintea dumneavoastră! strigă o voce puternică.

În vocea aceasta se simţea atîta curaj încît toată lumea rămase uimită.

— Ce înseamnă, asta? întrebă prinţesa, încercînd să recunoască figura celui care vorbise.

— Asta înseamnă, spuse apăsat un om ridicîndu-se ca să nu fie nici o îndoială asupra persoanei care vorbea, asta înseamnă că eu, André Lavie, avocat regal, consilier pe lîngă parlament, cer, în numele regelui, şi mai ales în numele umanităţii, privilegiu şi siguranţă pentru prizonierii reţinuţi în Bordeaux pe cuvînt de onoare. În consecinţă, pun concluzii în acest sens.

— Oh! oh! domnule avocat, spuse prinţesa încruntîndu-se, vă rog să lăsaţi stilul de procedură cu mine, căci nu mă pricep la toate acestea. Noi urmărim aici o problemă de sentiment şi nu un proces meschin şi şicanator; cred că fiecare membru al tribunalului va înţelege această legătură.

— Da, da, strigară în cor juraţii şi ofiţerii, să votăm domnilor, să votăm!

— Am spus-o şi o repet, spuse Lavie fără să se tulbure de apostrofarea prinţesei, cer înlesnire şi siguranţă pentru prizonierii reţinuţi pe cuvînt de onoare. Ceea ce cer nu este o formulă procedurală, este un principiu din dreptul ginţilor.

— Iar eu adaug, strigă Lenet, că, înainte de a fi fost atît de crunt lovit, Richon a fost audiat şi că este drept să-i ascultăm şi noi pe acuzaţi.

— Iar eu declar, spuse d'Espagnet, şeful burghezilor, care atacaseră cetatea din Saint-Georges împreună cu domnul de La Rochefoucauld, iar eu declar că dacă se face apel la clemenţă, oraşul se va revolta.

Un murmur de afară păru că răspunde acestei afirmații și că o confirmă.

— Să ne grăbim, spuse prințesa. La ce îl condamnăm pe acuzat?

— Acuzații, doamnă, că sînt doi?

— Unul singur nu vă ajunge? spuse Lenet surîzînd dispreţuitor față de acest servilism sîngeros.

— Atunci care, care? repetară aceleași voci.

— Cel mai gras, canibalilor! strigă Lavie. Ah! Vă plîngeți de o nedreptate, vă plîngeți că a fost un sacrilegiu și vreți să răspundeți unui asasinat prin două crime! Frumoasă adunare de filozofi și de soldați care se transformă în călăi!

Ochii înflăcărați ai celor mai mulți dintre judecători păreau gata să-l trăznească pe curajosul avocat regal. Doamna de Condé se ridicase și, sprijinindu-se de masă, părea că întreabă din privire pe asistenți pentru a se asigura că vorbele sale fuseseră auzite bine și dacă ar fi putut exista pe lume un om atît de îndrăzneț care să poată spune asemenea cuvinte în fața ei.

Lavie înțelese că prezența lui învenina totul și că felul său de a-i apăra pe acuzați, în loc de a-i salva, îi pierdea. Se hotărî să se retragă, nu ca un soldat care dezertează, ci ca un judecător care se recuză.

— În numele lui Dumnezeu, spune el, protestez împotriva a ceea ce vreți să faceți! În numele regelui, v-o interzic!

Și, răsturnîndu-și scaunul cu un gest de majestuoasă furie, ieși din sală, cu fruntea sus, cu mersul sigur, ca un om sigur că și-a făcut datoria și fără să se sinchisească de necazurile care pot rezulta dintr-o datorie împlinită.

— Insolent! murmură prințesa.

— Bine! bine! lăsați-l, spuseră cîteva voci, o să-i vină rîndul și domnului Lavie.

— Să votăm, spuse aproape unanimitatea judecătorilor.

— Dar, de ce să votați, fără să fi ascultat pe ambii acuzați? spuse Lenet. Poate că unul vă va părea mai vinovat decît celălalt. Poate că veți opri răzbunarea la un singur cap, în loc de a o extinde la două capete.

În acel moment se auzi deschizîndu-se poarta a doua oară.

— Bine! fie! spuse prințesa, vom vota o dată asupra ambilor.

Tribunalul care se și ridicase cu zgomot se așeză din nou. Se auzi un nou zgomot de pași, răsună din nou zgomotul halebardelor, ușa se deschise și Cauvignac apăru la rîndul său.

Noul sosit făcea un contrast izbitor cu Canolles; hainele sale care se mai resimțeau încă de pe urma atacurilor populației, erau încă în dezordine cu toată grija care o pusese ca să se înlăture aceste urme. Privirea lui se îndreptă repede spre jurați, ofițeri, duci și prințesă, cuprinzînd tot tribunalul cu o privire circulară, apoi cu aerul unei vulpi

care umblă cu şiretlicuri, înaintă, sondînd, ca să spunem aşa, terenul la fiecare pas, cu urechea ciulită, palid şi vădit îngrijorat.

— Alteţa voastră mi-a făcut onoarea să mă cheme în faţa sa? spuse el fără să fi fost întrebat.

— Da, domnule, răspunse prinţesa! am vrut să fiu lămurită de dumneavoastră asupra unor probleme care vă privesc şi care pe noi ne deranjează.

— În cazul acesta, răspunse Cauvignac înclinîndu-se, sînt aici, doamnă, gata să răspund favoarei pe care mi-o face alteţa voastră.

Şi se înclină, cu aerul cel mai graţios pe care îl putu lua, deşi se vedea că aerul acesta era lipsit de dezinvoltură şi de naturaleţă.

— Foarte bine, răspunse prinţesa, mai ales dacă veţi răspunde tot atît de precis pe cît sînt întrebările noastre.

— Îmi permit să arăt alteţei voastre, spuse Cauvignac, că întrebarea fiind întotdeauna pregătită dinainte iar răspunsul nefiind niciodată, este mult mai uşor a întreba decît a răspunde.

— Oh! Întrebările noastre vor fi atît de clare şi de precise, spuse prinţesa, încît vă vom scuti de nevoia de a reflecta. Numele dumneavoastră?

— Ei bine! iată, doamnă, de la început o întrebare stînjenitoare.

— Cum se poate?

— Da, se întîmplă adesea că ai două nume, numele primit de la părinţi şi numele pe care şi-l iei singur. De exemplu eu, am crezut că am oarecare dreptate să-mi abandonez primul nume ca să iau un altul mai puţin cunoscut. Pe care din cele două doriţi să-l declar?

— Acela sub care v-aţi prezentat la Chantilly; acela sub care v-aţi angajat să ridicaţi pentru mine o companie, acela sub care aţi recrutat-o, în sfîrşit acela sub care v-aţi vîndut domnului de Mazarin.

— Iertaţi-mă, doamnă, spuse Cauvignac, dar mi se pare că am mai avut onoarea să răspund cu succes întrebărilor din timpul audienţei pe care alteţa voastră mi-a făcut favoarea să mi-o acorde astăzi de dimineaţă.

— De aceea, acum, nu vă pun decît o singură întrebare, spuse prinţesa care începuse să-şi piardă răbdarea, nu vă întreb decît numele dumneavoastră.

— Ei bine, iată tocmai ce mă stînjeneşte.

— Scrieţi baron de Cauvignac, spuse prinţesa.

Acuzatul nu protestă, iar grefierul scrise.

— Acum, gradul dumneavoastră? spuse prinţesa sper că nu veţi avea nici o greutate să răspundeţi la această întrebare.

— Dimpotrivă, doamnă, tocmai întrebarea aceasta mi se pare dintre cele mai stînjenitoare. Dacă mă întrebaţi de gradul meu ca savant sînt bacalaureat în litere, licenţiat în drept, doctor în teologie şi răspund imediat, aşa cum vrea alteţa voastră.

— Nu, domnule, vorbim de gradul dumneavoastră ca militar.

— Ah! ei bine, asupra acestui punct mi-e imposibil să răspund alteţei voastre.

— Cum aşa?

— Pentru că, eu însumi n-am ştiut bine niciodată, ce eram cu adevărat.

— Încercaţi să vă fixaţi asupra acestui punct, domnule, pentru că vreau să ştiu.

— Ei bine, mai întîi m-am făcut locotenent prin propria mea putere, însă cum n-aveam autoritatea să semnez brevete şi pentru că n-am avut niciodată mai mult de şase oameni în subordine în tot timpul cît am purtat acest titlu, cred că n-am dreptul să mă folosesc de el.

— Însă eu, spuse prinţesa, eu v-am făcut căpitan, aşa că sînteţi căpitan.

— Ah! iată tocmai unde stînjeneala mea se măreşte, iar conştiinţa protestează. Am avut de atunci convingerea că orice grad militar în stat ca să aibă valoare trebuie să emane de la voinţa regală. Or, alteţa voastră, a avut, fără îndoială, intenţia de a mă face căpitan, dar cred că n-are acest drept. În cazul acesta n-am fost căpitan, după cum n-am fost nici locotenent.

— Fie, domnule, dar să presupunem că n-aţi fost locotenent prin propria dumneavoastră putere, nici căpitan prin autoritatea mea, ţinînd seama că nici dumneavoastră, nici eu n-aveam autoritatea să semnăm brevete. Dar cel puţin guvernator al cetăţii Branne, sînteţi. Şi cum de data aceasta numirea v-a semnat-o regele, nu mai puteţi contesta valoarea acestui act.

— Iată, doamnă, tocmai faptul cel mai contestat din cele trei.

— Cum aşa? strigă prinţesa.

— Este adevărat că am fost numit, dar funcţia nu mi-am luat-o în primire. Ce constituie titlul? Nu deţinerea titlului însuşi, ci îndeplinirea funcţiei aferentă acestui titlu. Or eu n-am îndeplinit nici o obligaţie din cele care reveneau funcţiei la care fusesem avansat; nici n-am pus piciorul în unitatea care mi s-a dat s-o conduc; din partea mea n-a fost un început de executare, aşa că nu sînt nici guvernator în Branne, după cum n-am fost nici căpitan, înainte de a fi fost guvernator, sau locotenent înainte de a fi fost căpitan.

— Totuşi, domnule, aţi fost găsit pe drumul spre Branne.

— Desigur, dar la o sută de paşi de locul unde am fost arestat drumul se bifurcă: unul din drumuri merge la Branne iar celălalt la Isson. Cine poate spune că nu veneam de la Isson, sau tot aşa de bine de la Branne?

— Bine, spuse prinţesa, tribunalul va aprecia apărarea dumneavoastră. Grefier, scrieţi, guvernator la Branne.

— Nu vreau să mă opun aşa că alteţa voastră să pună să scrie ce-i convine.

— Am scris, doamnă, spuse grefierul.

— Bine. Şi acum, domnule, se adresă prinţesa lui Cauvignac, semnaţi interogatoriul.

— Aş face-o cu cea mai mare plăcere, doamnă, spuse Cauvignac, şi aş fi încîntat să fac ceva care să fie agreabil alteţei voastre, însă în lupta pe care a trebuit s-o susţin astăzi de dimineaţă împotriva populaţiei din Bordeaux, luptă din care alteţa voastră m-a smuls cu atîta generozitate prin intervenţia muşchetarilor săi, am avut nenorocirea să mi se scrîntească mîna dreaptă, iar cu mîna stîngă mi-a fost întotdeauna imposibil să scriu.

— Luaţi act de refuzul acuzatului, domnule, spuse prinţesa grefierului.

— Imposibilitatea, domnule, scrieţi imposibilitatea, spuse Cauvignac, să mă ferească Dumnezeu să refuz ceva unei atît de mari prinţese aşa cum este alteţa voastră, dacă aceasta ar sta în puterea mea.

Şi Cauvignac, salutînd cu profund respect, ieşi, însoţit de cei doi paznici.

— Cred că aţi avut dreptate, domnule Lenet, spuse ducele de La Rochefoucauld, am greşit cînd nu ne-am asigurat de acest om.

Lenet era prea preocupat ca să răspundă. De data aceasta, obişnuita lui perspicacitate nu l-a servit bine; el spera că Cauvignac va atrage numai asupra lui mînia tribunalului, însă Cauvignac, cu veşnicele lui subterfugii, mai mult amuzase decît îşi iritase judecătorii. Numai că, interogatoriul lui distrusese tot efectul pe care îl produsese interogatoriul lui Canolles, dacă ar fi produs vreunul, iar noblețea, sinceritatea, loialitatea primului prizonier dispăruse, dacă am putea spune aşa, sub viclenia celui de-al doilea. Cauvignac îl umbrise pe Canolles.

De aceea, cînd se trecu la vot, unanimitatea voturilor a fost pentru condamnarea la moarte.

Prinţesa puse să se numere voturile şi, ridicîndu-se, anunţă cu solemnitate hotărîrea care se pronunţase.

Apoi, fiecare, semnă pe rînd, în registrul deliberărilor. Mai întîi ducele d'Enghien, biet copil care nu ştia ce semnează şi a cărui primă semnătură avea să coste viaţa unui om; apoi prinţesa, apoi ducii, apoi doamnele din consiliu, apoi ofiţerii, apoi juraţii; în felul acesta toată lumea se făcuse părtaşe la represalii. Nobilimea şi burghezia, armata şi parlamentul, toată lumea trebuia pedepsită. Or, se ştie că atunci cînd trebuie pedepsită toată lumea, nu se pedepseşte nimeni.

Atunci, după ce toată lumea semnă, prinţesa, care obţinuse răzbunarea şi căreia această răzbunare îi satisfăcea orgoliul, deschise ea însăşi fereastra, care se mai deschisese de două ori şi din dorinţa de popularitate care o rodea, se adresă mulţimii cu voce puternică:

— Domnilor bordelezi, Richon va fi răzbunat în mod demn, încredeţi-vă în noi.

Un ura, asemeni unui tunet, primi această declaraţie iar poporul se răspîndi pe străzi, fericit, de pe acum, de spectacolul pe care i-l promitea prinţesa.

Dar abia reveni în cameră doamna de Condé, însoţită de Lenet care o urma trist, sperînd încă să-i poată schimba hotărîrea, că se deschise uşa şi doamna de Cambes, palidă,. desnădăjduită, i se aruncă la picioare.

— Oh! Doamnă, pentru numele lui Dumnezeu, ascultaţi-mă! în numele cerului, nu mă respingeţi!

— Ce s-a întîmplat, copila mea? întrebă prinţesa, de ce plîngi în halul acesta?

— Plîng, doamnă, pentru că am aflat că s-a votat pedeapsa cu moartea, iar dumneavoastră aţi confirmat acest vot şi cu toate acestea, nu veţi putea lăsa să fi ucis domnul de Canolles.

— De ce, draga mea? Şi ei l-au ucis pe Richon.

— Dar, doamnă, pentru că domnul de Canolles a salvat pe alteţa voastră la Cantilly.

— Trebuie să-i fiu recunoscătoare că a fost păcălit de şiretenia noastră?

— Ei bine, doamnă, aici este eroarea: pentru că domnul de Canolles n-a fost un singur moment înşelat de substituire. M-a recunoscut din primul moment.

— Pe tine, Claire?

— Da, doamnă. Am făcut o parte din drum împreună; domnul de Canolles mă cunoştea, în sfîrşit, domnul de Canolles era îndrăgostit de mine şi în această situaţie... ei bine!... doamnă... poate că a greşit, dar nu trebuie să-i faceţi un reproş... în această situaţie, el a sacrificat datoria, dragostei.

— Atunci, el este cel pe care îl iubeşti?...

— Da, spuse contesa.

— Cel pentru care ai venit să-mi ceri permisiunea să te căsătoreşti?...

— Da.

— Aşadar...

— Era chiar domnul de Canolles, strigă vicontesa, domnul de Canolles care mi s-a predat mie la Saint-Georges şi care, fără mine, urma să se arunce în aer împreună cu soldaţii dumneavoastră... în sfîrşit, domnul de Canolles care ar fi putut să fugă şi care mi-a predat mie sabia ca să nu fie despărţit de mine. Înţelegeţi că dacă moare el, trebuie să mor şi eu, doamnă, pentru că eu l-am ucis!

— Copil scump, spuse prinţesa, cu o oarecare emoţie, gîndeşte-te că ce-mi ceri tu, este un lucru imposibil. Richon e mort, Richon trebuie

răzbunat. O hotărîre a fost luată, ea trebuie executată: chiar dacă soţul meu mi-ar cere ce-mi ceri tu şi tot l-aş refuza.

— Oh! nefericită ce sînt, nefericită ce sînt! strigă doamna de Cambes, clătinîndu-se şi izbucnind în hohote, eu l-am pierdut!

Atunci Lenet, care tăcuse, se apropie de prinţesă.

— Doamnă, spuse el, nu vă este de ajuns o singură victimă, aveţi nevoie de două capete ca să răzbunaţi capul domnului Richon?

— Ah! ah! spuse prinţesa, domnul-omul sever, cu alte cuvinte îmi cereţi viaţa unuia şi moartea celuilalt. E drept asta, spuneţi-mi?

— Doamnă, este drept ca atunci, cînd trebuie să moară doi oameni, dacă se poate, să moară numai unul, presupunînd, că ar putea exista o gură care să aibă dreptul să stingă flacăra luminării aprinsă de mîna lui Dumnezeu. Apoi, este drept, că dacă e de ales, atunci omul cinstit trebuie să fie salvat în locul intrigantului. Ar trebui să fii cinstit ca să-l eliberezi pe Barrabas şi să-l crucifici pe Isus...

— Oh! domnule Lenet, domnule Lenet, strigă Claire, vorbiţi pentru mine, vă conjur! pentru că sînteţi un om şi poate veţi fi ascultat. Şi dumneavoastră, doamnă, continuă ea, întrocîndu-se spre prinţesă, amintiţi-vă că mi-am petrecut viaţa în serviciul casei dumneavoastră.

— Şi eu, spuse Lenet. Şi totuşi, pentru treizeci de ani de credinţă, n-am cerut nimic alteţei voastre, însă în această ocazie, dacă alteţa voastră este fără milă, eu i-aş cere, în schimbul acestor treizeci de ani de serviciu credincios, o singură favoare.

— Care?

— De a mă lăsa să plec, doamnă, să mă duc să mă arunc la picioarele regelui, căruia îi voi închina restul zilelor mele, pe care le închinasem onoarei casei voastre.

— Ei bine! spuse prinţesa, învinsă de aceste două rugăminţi, nu ameninţa, bătrîne prieten, nu mai plînge, draga mea Claire, fiţi liniştiţi amîndoi, pentru că vreţi aşa, unul singur va muri, dar să nu mi se ceară iertarea şi pentru cel care va fi destinat să moară.

Claire luă mîna prinţesei şi o acoperi de sărutări.

— Oh! doamnă, vă mulţumesc, vă mulţumesc! din clipa asta şi viaţa mea şi viaţa lui vă aparţin.

— Şi făcînd aşa, doamnă, spuse Lenet, veţi fi şi dreaptă şi îndurătoare, ceea ce pînă acum n-a fost decît numai privilegiul lui Dumnezeu.

— Oh! acum, strigă Claire, nerăbdătoare, aş putea să-l văd? aş putea să-l eliberez?

— În momentele acestea, o asemenea demonstraţie este imposibilă, spuse prinţesa, căci ne-ar pierde. Lasă-i pe prizonieri în închisoare; vor fi scoşi în acelaşi timp, unul pentru libertate, celălalt pentru moarte.

— Dar n-aş putea să-l văd, să-l liniştesc, să-l consolez, măcar? întrebă Claire.

— Să-l linişteşti? întrebă prinţesa, cred că n-ai dreptul, dragă prietenă: s-ar afla hotărîrea, s-ar comenta favoarea. Nu, nu se poate: mulţumeşte-te să-l ştii salvat. Voi anunţa celor doi duci hotărîrea pe care am luat-o.

— Atunci, mă resemnez. Vă mulţumesc, doamnă, vă mulţumesc! strigă, Claire.

Şi doamna de Cambes se retrase în grabă ca să plîngă în libertate şi să mulţumească lui Dumnezeu din adîncul inimii ei plină de bucurie şi de recunoştinţă.

XXI

Cei doi prizonieri de război ocupau două camere în aceeaşi fortăreaţă. Cele două camere dădeau din una în alta şi erau situate la parter; însă parterul închisorilor este ca etajul al treilea al unei case. Închisorile nu sînt construite ca orice fel de casă, ele au, în general, săpate în pămînt, două etaje de celule.

Fiecare uşă a închisorii era păzită de un pichet de oameni aleşi dintre soldaţii din garda prinţesei; însă mulţimea, văzînd preparativele care satisfăceau dorinaţa ei de răzbunare, începu să se îndepărteze din jurul închisorii, unde se strînsese cînd aflase că cei doi prizonieri — Canolles şi Cauvignac — fuseseră duşi acolo. Atunci, pichetele care se găseau în coridorul interior, mai mult pentru a-i păzi pe prizonieri de furia mulţimii decît de teama de a nu evada, îşi părăsiră postul iar, pentru pază, se întăriră doar posturile de gardă.

De aceea, poporul nemaiavînd nimic de văzut acolo unde se găsea, se îndreptă firesţe spre locul unde se făceau execuţiile, adică spre Esplanadă. Cuvintele aruncate de sus, de la fereastra sălii de consiliu, către mulţimea adunată, se răspîndiră ca fulgerul în tot oraşul; fiecare le comentase în felul său. Dar ceea ce ofereau în mod lămurit, era faptul că un spectacol înfiorător avea să aibă loc chiar în noaptea aceea sau cel mai tîrziu a doua zi: era o voluptate în plus pentru populaţie, aceea de a nu şti în mod precis la ce să se aştepte de la acest spectacol; era atracţia neprevăzutului.

Meşteşugari, burghezi, femei, copii alergau spre metereze şi pentru că era noapte întunecoasă iar luna nu avea să se arate decît spre miezul nopţii, mulţi alergau cu cîte o torţă în mînă. Pe de altă parte, toate ferestrele erau deschise şi mulţi puseseră pe pervaze sfeşnice sau lampioane, cum se face în zilele de sărbătoare. Cu toate acestea, după

murmurul care se auzea în mulţime, după privirea speriată a curioşilor, după patrulele pe jos sau călare care se succedau, se veda bine că prin asemenea pregătiri lugubre, nu se anunţa o serbare obişnuită.

Din cînd în cînd, strigăte furioase porneau din grupele care se formau şi se răspîndeau cu o mare repeziciune cum se întîmplă sub influenţa unor importante evenimente. Strigătele erau asemănătoare cu acelea care, o dată sau de două ori, pătrunseseră în interiorul tribunalului.

— Moarte prizonierilor! răzbunare pentru Richon!

Strigătele acestea, luminile acestea, zgomotul acesta de cai o smulseră pe doamna de Cambes din rugăciune. Se aşeză la fereastră şi începu să urmărească plină de teamă pe bărbaţii şi femeile cu ochii injectaţi, strigînd sălbatic, asemeni unor fiare lăsate libere într-un circ care îşi cheamă, prin mugetele lor, victimele omeneşti pe care trebuiau să le sfîşie şi se întreba cum de era cu putinţă ca atîtea fiinţe, cărora cei doi prizonieri nu le făcuseră nici un rău, să ceară cu o asemenea înverşunare moartea celor doi semeni ai lor, iar biata femeie care nu cunoştea din pasiunile omeneşti decît pe acelea care îmblînzesc inimile, nu ştia cum să răspundă.

De la fereastra unde se găsea, doamna de Cambes vedea, ridicîndu-se deasupra caselor şi grădinilor, turnurile înalte şi severe ale fortăreţei. Acolo era Canolles, acolo îşi aţinti ea în mod deosebit privirea.

Dar totuşi nu putea din cînd în cînd să nu se uite şi în stradă şi atunci vedea aceste figuri ameninţătoare, auzea strigătele lor de răzbunare şi fiori de gheaţă ca nişte fiori de moarte îi străbăteau tot corpul.

— Oh! spunea ea, deşi mi s-a interzis să-l văd, trebuie să pătrund pînă la el! Strigătele acestea vor fi ajuns şi pînă la el; poate crede că l-am uitat; poate mă acuză; poate mă blestemă. Oh! Fiecare moment care se scurge fără să caut un mijloc de a-l linişti mi se pare o trădare faţă de el; mi-e cu neputinţă să rămîn în această inacţiune, în timp ce el poate mă cheamă în ajutor! Oh! Trebuie să-l văd... Da, dar cum să ajung să-l văd, doamne, Dumnezeule! Cine mă va putea conduce pînă la închisoarea aceasta? Cine-mi va deschide uşa? Doamna prinţesă mi-a refuzat biletul de trecere şi a avut dreptul să o facă, ea care mi-a făcut atîta bine. Sînt gărzi, sînt duşmani în jurul fortăreţii; o mulţime de oameni care răcnesc, care au simţit mirosul de sînge şi nu vor să li se smulgă prada din mînă; s-ar putea crede că vreau să-l răpesc, să-l salvez? Da! da! l-aş fi salvat dacă n-ar fi fost în siguranţă sub paza cuvîntului aleţei sale; dacă le-aş spune că vreau să-l văd neapărat, n-ar crede şi mă vor refuza; şi, apoi, a încerca o asemenea tentativă împotriva voinţei doamnei prinţese m-ar face să-mi pierd favoarea pe care am dobîndit-o în ochii ei? nu m-aş expune să-şi retragă cuvîntul dat? Şi, totuşi, să-l las

aşa să-şi treacă timpul în îngrijorare şi în frămîntarea orelor lungi de noapte, oh! simt că, şi pentru el şi mai ales pentru mine, ar fi cu neputinţă! Poate rugîndu-mă îmi va veni vreo idee bună.

Şi doamna de Cambes îngenunche din nou şi începu din nou să se roage cu atita ardoare că ar fi mişcat-o chiar pe doamna prinţesă, dacă ar fi putut-o auzi.

— Oh! n-am să mă duc! n-am să mă duc, îşi spunea ea, căci îmi dau bine seama că mi-e cu neputinţă să mă duc la el. Poate că toată noaptea mă va acuza... Dar mîine, mîine, nu-i aşa, Doamne, că mă va ierta, cînd voi fi lîngă el?

Totuşi zgomotul acesta, această agitaţie a mulţimii, care mergea crescînd, aceste reflexe sinistre de lumină, care asemeni unor fulgere, pătrundeau pînă la ea şi luminau din cînd în cînd camera rămasă în întuneric, îi provocau o asemenea teamă încît îşi acoperi urechile cu mîinile şi închise ochii.

În acel moment uşa se deschise încet, fără zgomot şi un bărbat intră, se opri o clipă în prag, fixînd asupra ei o privire de afectuoasă milă şi văzînd cum i se zbuciumă umerii de hohotele de plîns, se apropie oftînd şi-i puse mîna pe braţ.

Claire se ridică înspăimîntată.

— Domnule Lenet, spuse ea, domnule Lenet, va să zică nu m- aţi părăsit?

— Nu, răspunse el, m-am gîndit că încă nu eraţi destul de liniştită şi m-am încumetat să vin pînă la dumneavoastră ca să vă întreb dacă aş putea să vă fiu de folos cu ceva.

— Oh! dragă domnule Lenet, strigă vicontesa, ce bun sînteţi şi cît de mult vă mulţumesc!

— Se pare că nu m-am înşelat, spuse Lenet. Rar se întîmplă să te înşeli cînd ştii că oamenii suferă, adăugă el cu un surîs melancolic.

— Oh! aşa este, domnule, da da, aţi avut dreptate: sufăr! izbucni Claire.

— N-aţi obţinut oare tot ceea ce aţi dorit, doamnă şi, mărturisesc, mai mult decît aş fi putut spera chiar eu?

— Da, desigur, însă...

— Însă, înţeleg, nu-i aşa că vă speriaţi cînd vedeţi veselia acestei mulţimi însetată de sînge şi vă înduioşaţi de soarta celuilalt nenorocit care va muri în locul iubitului dumneavoastră.

Claire se ridică din genunchi şi rămase un moment nemişcată, pălind, cu ochii aţintiţi asupra lui Lenet; apoi îşi duse mîna rece ca de gheaţă la fruntea îmbrobonată de sudoare.

— Ah! iertaţi-mă, sau, mai curînd, blestemaţi-mă! spuse ea, căci egoistă cum sînt nu m-am gîndit la asta. Nu, Lenet, nu, vă mărturisesc cu toată modestia inimii mele, temerile, lacrimile, rugăciunile sînt

pentru cel care trebuie să trăiască, căci absorbită cum sînt de dragostea mea, am uitat de cel care va muri!

Lenet surise cu tristeţe.

— Da, spuse el, aşa trebuie să fie, pentru că asta este în firea omenească, poate egoismul indivizilor aduce salvarea maselor. Fiecare face în jurul său şi alor săi un cerc cu o spadă. Haideţi, haideţi, doamnă, mărturisiţi totul pînă la capăt. Mărturisiţi că vă pare rău că se mai întîrzie pînă cînd nenorocitul acela îşi va urma soarta; căci, prin moartea lui, nefericul asigură viaţa logodnicului dumneavoastră!

— Oh! La aceasta încă nu m-am gîndit, Lenet, v-o jur. Dar nu-mi obligaţi gîndul să se oprească asupra acestui fapt, căci îl iubesc atît de mult încît nu ştiu ce aş fi în stare să cer în nebunia dragostei mele.

— Sărman copil! spuse Lenet adînc înduioşat, de ce n-aţi spus toate acestea mai devreme?

— Oh! Dumnezeule! mă înfricoşaţi. E oare prea tîrziu şi nu e cu totul salvat?

— Este, doamnă, răspunse Lenet, pentru că doamna prinţesă şi-a dat cuvîntul; însă...

— Însă, ce?

— Însă, din păcate, în lumea asta nu eşti sigur de nimic iar dumneavoastră care ca şi mine îl credeţi salvat, nu plîngeţi, oare, în loc de a vă bucura?

— Plîng că nu pot să-l văd, dragă prietene, răspunse Claire. Închipuiţi-vă că trebuie să audă şi el zgomotele acestea îngrozitoare şi să creadă pericolul aproape; gîndiţi-vă că poate să mă acuze de slăbiciune, de uitare, de trădate. Oh! Lenet, ce chin! Dacă prinţesa ar şti cît sufăr, i-ar fi milă de mine.

— Ei bine, vicontesă, trebuie să-l vedeţi.

— Să-l văd, imposibil. Ştiţi bine că i-am cerut permisiunea alteţei sale şi că alteţa sa m-a refuzat.

— Ştiu, în adîncul sufletului o aprob şi totuşi...

— Şi totuşi, mă sfătuiţi la nesupunere! strigă Claire surprinsă, privindu-l fix pe Lenet care, încurcat de această privire, lăsă capul în jos.

— Sînt bătrîn, vicontesă, şi încrezător tocmai pentru că sînt bătrîn, nu în această împrejurare, pentru că cuvîntul prinţesei este sfînt: a spus că nu va muri decît unul din prizonieri; însă fiind obişnuit în timpul vieţii acesteia atît de lungi să văd atîtea ocazii fericite întrocîndu-se împotriva celor care se credeau cei mai favorizaţi, sînt de părere că trebuie să foloseşti ocazia cînd se prezintă. Vedeţi-l pe logodnicul dumneavoastră, vicontesă, vedeţi-l, credeţi-mă.

— Oh! strigă Claire, mă înspăimîntaţi, Lenet.

— Nu intenţionez asta, de altfel v-ar place să vă sfătuiesc să nu-l vedeţi? Nu, nu-i aşa? Şi cu siguranţă că m-aţi mustra mai tare dacă aş fi venit să vă spun altceva decît ceea ce v-am spus acum.

— Da! mărturisesc că aşa e. Dar îmi spuneţi să-l văd, era tocmai ceea ce mă rugam cînd aţi sosit. Dar este, oare, cu putinţă?

— Este ceva imposibil pentru femeia care a cucerit Saint Georges? spuse Lenet surizînd.

— Vai! ripostă Claire, de două ore mă frămînt să găsesc un mijloc de a pătrunde în fortăreaţă, fără să fi reuşit.

— Şi dacă vă dau eu această posibilitate, ce-mi daţi? întrebă Lenet.

— V-aş da!... Ah! iată, v-aş da mîna în ziua cînd voi merge la altar alături de el.

— Mulţumesc, copilă, spuse Lenet, ai dreptate: în adevăr te iubesc ca un părinte, mulţumesc.

— Mijlocul! mijlocul! spuse Claire.

— Iată-l. Am cerut prinţesei un bilet de liberă trecere pentru a vorbi cu prizonierii. Căci dacă ar fi fost posibil să-l salvez pe Cauvignac, aş fi vrut să-l atrag în partidul nostru; însă, acum, acest bilet este inutil, pentru că l-aţi condamnat la moarte, prin rugăminţile făcute pentru domnul de Canolles.

Claire se cutremură fără să vrea.

— Aşa că, luaţi hîrtia, continuă Lenet; după cum vedeţi nu scrie pe ea nici un nume.

Claire luă biletul şi citi:

„Temnicerul din fortăreaţă va permite purtătorului acestui bilet să vorbească, timp de o jumătate de oră, cu care va voi din cei doi prizonieri de război.

Claire Clémence de Condé"

— Aveţi un costum bărbătesc, spuse Lenet, îmbrăcaţi-l. Aveţi autorizaţia de liberă trecere, folosiţi-o.

— Sărman ofiţer! murmură Claire, neputînd îndepărta din gînd ideea că în locul lui Canolles va fi executat Cauvignac.

— I se va aplica legea comună, răspunse Lenet. Lipsit de putere, este devorat de cel puternic; fără sprijin, plăteşte pentru cel care e protejat. Am să-l regret, e un băiat de spirit.

În tot timpul acesta, Claire răsucea hîrtia în mînă.

— Vă daţi seama că mă tentaţi cumplit cu această autorizaţie de liberă trecere? Vă daţi seama că în momentul în care îl voi îmbrăţişa pe sărmanul meu prieten, sînt în stare să-l duc pînă la capătul lumii?

— V-aş sfătui şi eu s-o faceţi, doamnă, dacă ar fi cu putinţă; însă biletul acesta nu este un act semnat în alb şi nu-i puteţi da altă destinaţie decît cea pe care o are.

— E adevărat, spuse Claire recitind biletul, şi totuşi domnul de Canolles mi-a fost dat, este al meu! nimeni nu poate să mi-l zmulgă.

— Dar nici nu se gîndeşte nimeni la aşa ceva. Haideţi! Haideţi, doamnă, nu vă pierdeţi timpul, îmbrăcaţi-vă în haine bărbăteşti şi plecaţi. Permisul vă dă o jumătate de oră; eu ştiu ce puţin înseamnă o jumătate de oră, dar după această jumătate de oră, va veni viaţa în toată libertatea ei. Sînteţi tînără, viaţa va fi lungă; de-a domnul să fie feritică!

Claire luă mîna lui Lenet, îl trase spre ea şi-l sărută pe frunte cum ar fi făcut cu cel mai iubitor părinte.

— Haideţi! Haideţi! spuse Lenete, împingînd-o blînd, nu vă pierdeţi timpul: cel care iubeşte cu adevărat nu se poate resemna.

Apoi, privind-o cum trece în camera de alături unde Pompée o aştepta ca s-o ajute să se schimbe, murmură îngîndurat:

— Vai! Cine poate şti!...

XXII

Strigătele, urletele, ameninţările şi agitaţia mulţimii nu-i scăpaseră lui Canolles. Printre gratiile ferestrei putuse vedea şi el tabloul viu şi animat care i se desfăşura în faţa ochilor şi care era acelaşi de la un capăt la altul al oraşului.

— La dracu! îşi zicea el, iată o întîmplare nefericită. Moartea asta a lui Richon... Bietul Richon! era un viteaz. Moartea lui Richon o să sporească asprimea captivităţii noastre; n-o să mă mai lase să umblu prin oraş ca înainte; adio întîlniri şi chiar căsătorie, dacă Claire nu se va mulţumi cu capela unei închisori. Dar se va mulţumi. Te căsătoreşti la fel de bine în orice capelă. Cu toate astea e un augur trist. De ce dracu nu s-a aflat vestea asta mîine în loc să se afle astăzi?

Apoi se apropie de fereastră şi se aplecă în afară ca să vadă mai bine.

— Ce pază! două santinele! Şi cînd mă gîndesc că o să fiu închis aici opt zile, sau poate cincisprezece, pînă s-o întîmpla vreun eveniment din cauza căruia să fie uitat acesta. Din fericire în timpul în care trăim evenimentele se succed cu repeziciune căci bordelezii sînt superficiali; iar eu aşteptînd voi avea, totuşi, de trecut prin momente neplăcute. Biata Claire! trebuie să fie disperată, dar bine că ştie că am fost arestat. Oh! da! ştie! Şi ştie că nu din cauza mea... Ei, asta e! dar unde dracu se duce toată lumea asta? S-ar zice că spre Esplanadă! Şi totuşi, astăzi, nu e nici paradă nici vreo execuţie. Şi toţi se duc în aceeaşi direcţie. Sar părea că ştiu că mă aflu aici, ca un urs în dosul gratiilor...

Canolles făcu cîţiva paşi prin cameră, cu braţele încrucişate: în faţa zidurilor unei închisori adevărate devenise filozof, cum de obicei, nu era.

— Ce lucru groaznic e războiul! murmură el. Uite cum a murit bietul Richon, cu care am cinat împreună abia acum o lună. Va fi căzut viteazul de el, peste tunurile lui, cum ar fi trebuit să fac şi eu, dacă m-ar fi asediat oricine altul decît vicontesa. Războiul acesta al femeilor este, în adevăr, mult mai de temut decît oricare război obişnuit. Cel puţin, sînt mulţumit că n-am contribuit cu nimic la moartea unui prieten. Mulţumesc lui Dumnezeu că n-am tras sabia împotriva fratelui meu; asta mă consolează. Chiar şi asta o datoresc tot micului meu geniu feminin; dacă stau să cîntăresc bine, lui îi datoresc multe.

În acel moment un ofiţer intră în cameră şi-l întrerupse pe Canolles din monologul acesta interior.

— Vreţi să cinaţi, domnule? îl întrebă el. În acest caz ordonaţi, temnicerul are ordin să vă aducă tot ce doriţi.

— Haide! Haide! îşi zise Canolles, s-ar părea că se gîndesc să mă trateze în mod onorabil cît mă vor ţine aici. Un moment m- am temut de contrariu, văzînd figura încruntată a prinţesei şi înfăţişarea aspră a asesorilor...

— Aştept, spuse ofiţerul înclinîndu-se.

— Ah! e adevărat, iertaţi-mă. Comunicarea dumneavoastră, prin extrema ei politeţă, m-a făcut să mă gîndesc la anumite lucruri... Dar să revenim: da, domnule, voi cina, pentru că mi-e foame; însă cum din firea mea sînt cumpătat, îmi va fi deajuns masa unui soldat.

— Acum, spuse ofiţerul apropiindu-se de el cu interes, n- aveţi de făcut vreo comunicare în oraş?... nu aşteptaţi nimic? Aţi spus că sînteţi soldat, şi eu sînt; procedaţi cu mine cum aţi face-o cu un camarad.

Canolles se uită la ofiţer cu uimire.

— Nu, domnule, spuse el, nu, n-am nici o comunicare de făcut în oraş; nu, nu aştept nimic, în afară, poate, de o persoană pe care nu o pot numi. Iar în ce priveşte propunerea de a mă purta cu dumneavoastră cum m-aş purta cu un camarad, vă mulţumesc mult pentru ea. Iată mîna mea, domnule, şi, mai tîrziu, dacă voi avea nevoie de ceva, am să-mi amintesc.

De data asta, fu rîndul ofiţerului să-l privească pe Canolles cu uimire.

— Bine, domnule, spuse el, veţi fi servit imediat, şi se retrase.

Un moment mai tîrziu, intrau doi soldaţi care aduceau pe tăvi, o cină completă; mult mai fină decît ceruse Canolles. Se aşeză la masă şi mîncă cu poftă.

Soldaţii se uitau la el plini de uimire. Canolles crezu că rîvnesc la el şi cum vinul de Guyana era excelent, le spuse:

— Prieteni, cereţi două pahare.

Unul din soldaţi ieşi şi se înapoie cu paharele cerute.

Canolles le umplu, apoi turnă cîteva picături şi în paharul lui.

În sănătatea voastră, prieteni! spuse el.

Soldaţii ciocniră paharele de paharul lui Canolles şi băură fără să-i întoarcă urarea.

— Nu sînt politicoşi, se gîndi Canolles, dar în schimb beau bine; nu poţi avea totul.

Şi-şi continuă cina pînă la capăt.

Cînd termină, se ridică, iar soldaţii strînseră masa.

Ofiţerul se întoarse.

— Ah! drace! domnule, îi spuse Canolles, ar fi trebuit să luaţi masa cu mine, a fost o cină excelentă.

— N-aş fi putut avea această onoare, domnule, pentru că de abia de un moment m-am ridicat şi eu de la masă... Şi m-am înapoiat...

— Ca să-mi ţineţi companie? întrebă Canolles. Dacă este aşa, primiţi, domnule, toate complimentele mele; căci este foarte amabil din partea dumneavoastră.

— Nu, domnule, misiunea mea este mai puţin plăcută. Am venit să vă spun că nu există preot în închisoare iar capelanul este catolic. Or după cîte ştiu dumneavoastră sînteţi protestant, iar deosebirea aceasta de cult, nu vă supără cumva?...

— Pe mine, domnule? dar pentru ce? întrebă Canolles cu naivitate.

— Păi... pentru a vă face rugăciunea, spuse ofiţerul stingherit.

— Rugăciunea!... Bine! spuse Canolles rîzînd, am să mă gîndesc la asta, mîine... Eu nu-mi fac rugăciunea decît dimineaţa.

Ofiţerul se uită la Canolles cu o uluire care se transformă încet, încet, într-o profundă compătimire. Salută şi ieşi.

— Ah! asta-i bună, spuse Canolles, lumea a început să se smintească! De la moartea sărmanului Richon, toţi oamenii pe care îi întîlnesc par nişte idioţi sau nişte furioşi... Ce dracu! nu mi-e dat să văd nici măcar un om mai cu judecată...

Abia termină aceste cuvinte cînd uşa camerei lui Canolles se deschise din nou şi înainte de a fi putut recunoaşte cine intrase, cineva i se aruncă în braţe şi înlănţuindu-i gîtul îi inundă faţa cu lacrimi.

— Haide! strigă prizonierul, desfăcîndu-se din îmbrăţişare, încă un nebun. În adevăr, parcă sînt la balamuc.

Dar, prin gestul pe care-l făcu cînd se smulse din îmbrăţişare, aruncă la pămînt pălăria necunoscutului iar frumosul păr blond al doamnei de Cambes se revărsă pe umerii vizitatorului.

— Dumneata aici? strigă Canolles repezindu-se spre ea ca s-o cuprindă în braţe. Dumneata! Ah! Iartă-mă că nu te-am recunoscut, sau mai bine zis că nu te-am ghicit...

— Tăcere! spuse ea, ridicîndu-şi pălăria şi punîndu-şi-o repede pe cap, tăcere! căci dacă s-ar şti că sînt eu, poate mi s- ar lua fericirea... În sfîrşit, mi-e dat să te revăd iar... Oh! Doamne! Doamne! cît sînt de fericită!

Şi Claire, simţindu-şi pieptul că i se umflă, izbucni în hohote:

— Iar! spuse Canolles; ai spus că ţi-a fost permis să mă vezi, iar? şi-mi spui asta cu lacrimi în ochi... Ei asta e? dar nu trebuia, oare, să mă revezi? continuă el rîzînd.

— Vai! nu rîde, prietene! spuse Claire, veselia dumitale îmi face rău... Te implor, nu rîde! Mi-a fost atît de greu să ajung pînă la dumneata... dacă ai şti... era cît p-aci să nu vin... Fără Lenet, omul acela atît de cumsecade... Dar să revenim la dumneata, sărmane prieten. Doamne, dumnezeule! iată-te... pe dumneata te-am regăsit? pe dumneata pot să te mai strîng încă la piept?...

— Sigur că da, eu sînt, da, eu sînt, spuse Canolles surîzînd.

— Oh! ascultă, spuse Claire, n-are rost, nu mai afecta această atitudine veselă... Ştiu totul... Nu se ştie că te iubesc şi nu s-au ferit de mine...

— Dar ce anume ştiai? întrebă Canolles.

— Nu-i aşa că nu mă aşteptai? Nu-i aşa că erai nemulţumit de tăcerea mea? Nu-i aşa că începuseşi să mă acuzi?...

— Zbuciumat, eu? nemulţumit, asta da! dar nu te acuzam!... Nu mă îndoiam că împrejurări peste puterea dumitale te ţineau departe de mine, dar pentru mine cea mai mare supărare este că trebuie să amînăm căsătoria, vreo opt, sau poate chiar cincisprezece zile...

La rîndul ei, Claire îl privi pe Canolles cu aceiaşi uimire cu care îl privise ofiţerul cu un moment mai înainte.

— Cum? vorbeşti serios sau chiar nu eşti atît de înfricoşat? spuse ea.

— Înfricoşat, eu? spuse Canolles, de ce să fiu înfricoşat?... Sau poate am de înfruntat vreun pericol pe care nu-l ştiu?

— Oh! nenorocitul! strigă ea, nu ştie nimic.

Apoi, temîndu-se să-i destăinuiască, pe nepregătite, tot adevărul celui pe care acest adevăr îl ameninţa cu atîta cruzime, îşi opri pe buze cuvintele care îi ţîşniră din fundul sufletului, făcînd un efort supraomonesc asupra ei însăşi.

— Nu, nu ştiu nimic, spuse grav Canolles. Dar ai să-mi spui totul, nu? Sînt bărbat! vorbeşte, Claire, vorbeşte!...

— Ştii că Richon e mort? întrebă ea.

— Da, răspunse Canolles, ştiu.

— Dar ştii cum a murit?

— Nu, dar nu mă îndoiesc... A murit la datorie, nu-i aşa, pe baricadele de la Vayres?

Claire păstră un moment de tăcere, apoi grav, ca bronzul unui clopot care bate un dangăt de moarte:

— A fost spînzurat în hala din Libourne, spuse ea.

Canolles făcu un pas înapoi...

— Spînzurat! strigă el, Richon, un soldat!

Apoi îngălbenindu-se dintr-o dată îşi duse la frunte mîna tremurîndă:

— Ah! Acum înţeleg totul, spuse el; acum înţeleg arestarea mea, înţeleg interogatoriul care mi s-a luat, înţeleg şi cuvintele ofiţerului, tăcerea soldaţilor, înţeleg demersul dumitale, lacrimile cînd m-ai văzut atît de vesel, înţeleg, în fine, mulţimea aceasta, strigătele şi amenînţările ei... Richon a fost asasinat!... cu mine va fi răzbunat Richon!

— Nu, nu iubitul meu! nu sărman prieten al inimii mele! strigă Claire strălucind de veselie, apucîndu-i amîndouă mîinile lui Canolles, şi privindu-l în adîncul ochilor. Nu, nu pe tine te vor sacrifica, dragă prizoniere! Da, nu te-ai înşelat; da, tu erai desemnat; da, tu erai condamnat; da, tu erai să fii pierdut, da, tu ai văzut moartea de aproape, frumosul meu logodnic!... Dar fii liniştit, poţi vorbi de fericire şi de viitor, cea care îţi va închina toată viaţa, ţi-a salvat viaţa!... Fii fericit, dar pe tăcute, căci poate ai să-l trezeşti pe nenorocitul tău tovarăş, cel asupra căruia va cădea furtuna, cel care trebuie să moară în locul tău...

— Oh! taci, taci, dragă prietenă! mă îngheţi de groază, spuse Canolles, care, cu toate mîngîierile lui Claire, îşi revenea cu greu din teribila lovitură care i se dăduse. Eu, atît de calm, de încrezător, atît de prosteşte de vesel, era gata să mor! şi asta cînd? în ce moment?... Dumnezeule! tocmai cînd trebuia să fiu soţul dumitale!... Oh! pe sufletul meu, ar fi fost un dublu asasinat!

— Ei numesc asta represalii, spuse Claire.

— Da, da... este adevărat, au dreptate.

— Haide! iată-te acum trist şi visător.

— Oh! nu de moarte mi-e teamă, însă moartea mă desparte de dumneata...

— Dacă ai fi murit, iubitule, aş fi murit şi eu,.. Însă în loc de a te întrista atît, bucură-te cu mine... Chiar în noaptea asta, poate peste vreo oră... vei ieşi din închisoare... Ei bine! or vin să te caut chiar eu, ori am să te aştept la poartă... Atunci, fără să pierdem un minut, o secundă, vom fugi... Da! pe loc, nu mai vreau să aştept. Oraşul acesta blestemat mă îngrozeşte... Astăzi, am reuşit să te scap, dar mîine cine ştie ce nenorocire neaşteptată ar putea să mi te smulgă de lîngă mine!

— Oh! spuse Canolles, ştii draga mea, iubita mea, Claire, că-mi dai prea multă fericire dintr-o dată... da! da! prea multă fericire! simt că mor...

— Ei bine! atunci reia-ţi nepăsarea... reia-ţi veselia de mai înainte...

— Dar şi dumneata... realaţi-o.

— Uite, rîd.

— Şi suspinul acesta?

— Suspinul acesta este pentru nefericitul care plăteşte cu viaţa lui bucuria noastră.

— Da, da... ai dreptate... Oh! De ce nu poţi să mă iei chiar acum?... Hai, îngerul meu păzitor, întinde-ţi aripile şi ia-mă!

— Răbdare, răbdare, soţul meu iubit!... Mîine am să te iau... unde? nu ştiu... în paradisul dragostei noastre... Pînă atunci sînt aici.

Şi Canolles o strînse cu putere în braţe.

Ea se agăţă de gîtul tînărului şi-şi lăsă capul pe pieptul lui, în care, din cauza atîtor sentimente, inima abia mai bătea.

Deodată, şi pentru a doua oară, un suspin dureros pornit din adîncul sufletului i se opri pe buze şi cît de fericită era, inundă cu lacrimi faţa lui Canolles, care îşi lipise faţa de faţa lui Claire.

— Ei bine! spuse el, asta ţi-e bucuria, biet înger?

— Asta este ce mi-a mai rămas din durere.

În această clipă uşa camerei se deschise şi ofiţerul, care mai venise şi înainte, anunţă că trecuse jumătate de oră prevăzută de liberă trecere.

— Adio! murmură Canolles, sau ascunde-mă în cutele pelerinei şi ia-mă cu tine!

— Sărman prieten! răspunse, încet, Claire, taci, căci îmi sfîşii inima! Nu vezi că şi eu mor de aceeaşi dorinţă? Ai răbdare pentru tine şi mai ales ai răbdare pentru mine! Peste cîteva ore ne vom reîntîlni ca să nu ne mai despărţim niciodată.

— Am răbdare, spuse Canolles vesel, deplin liniştit de această promisiune, însă trebuie să ne despărţim. Hai, curaj! să spunem cuvîntul: adio, Claire, adio!

— Adio! spuse ea încercînd să surîdă, ad...

Dar nu putu sfîrşi acest cuvînt sfîşietor. Pentru a treia oară hohote de plîns îi înnecară vocea.

— Adio! adio! strigă Canolles îmbrăţişînd-o pe vicontesă şi acoperindu-i fruntea cu sărutări fierbinţi.

— Drace! murmură ofiţerul, bine că ştiu că bietul băiat nu prea are de ce să se teamă, căci altfel iată o scenă care mi-ar fi zdrobit inima!

Ofiţerul o conduse pe Claire pînă la uşă şi se înapoie.

— Acum, domnule, îi spuse el lui Canolles, care se trîntise pe un scaun, copleşit de emoţiile prin care trecuse, acum nu-i destul să fii fericit, trebuie să fii sensibil şi la durerea altora. Vecinul dumneavoastră, nenorocitul dumneavoastră tovarăş, cel care va muri, e singur, nimeni nu-l ocroteşte, nimeni nu-l consolează. Cere să vă vadă. Am luat asupra mea acordarea acestei cereri, dar mai trebuie ca şi dumneavoastră să fiţi de acord.

— Cum să nu fiu de acord! strigă Canolles, cred şi eu...Sărman nefericit! îl aştept cu braţele deschise! Deşi nu-l cunosc, dar asta n-are nici o importanţă!

— Totuşi, mi se pare că el vă cunoaşte.

— Ştie ce-l aşteaptă?

— Nu, nu cred. Înţelege-ţi dar, că trebuie să-l lăsaţi în continuare în această stare.

— Oh! fiţi liniştit.

— Aşadar ascultaţi: vor suna orele unsprezece, eu am să mă întorc la post; după ora unsprezece doar temnicierii sînt stăpîni în interiorul închisorii. Al dumneavoastră este prevenit, el ştie că vecinul dumneavoastră va veni să vă vadă aşa că va veni să-l ia de aici cînd va fi vremea să se întoarcă în celula lui. Dacă prizonierul nu ştie nimic, nu-i spuneţi nimic; dacă ştie ceva, spuneţi-i din partea noastră, că noi toţi soldaţii îl plîngem din toată inima. Căci dacă o muri nu e mare lucru, dar, la dracu, să fii spînzurat, înseamnă să mori de două ori.

— E hotărît că va muri?...

— De aceeaşi moarte ca şi Richon. Acestea sînt represalii complete. Dar noi trăncănim iar el, desigur, că aşteaptă răspunsul nostru cu îngrijorare.

— Mergeţi, domnule, să-l aduceţi şi credeţi-mă că vă sînt foarte recunoscător şi pentru el şi pentru mine.

Ofiţerul ieşi, deschise uşa celulei de alături iar Cauvignac, puţin palid, dar cu pas sigur şi cu fruntea sus, intră în celula lui Canolles care făcu vreo cîţiva paşi în întîmpinarea lui.

Apoi ofiţerul îi făcu lui Canolles un ultim semn de adio, îl privi pe Cauvignac cu compătimire şi ieşi împreună cu soldaţii ai căror paşi grei se auziră, pierzîndu-se din ce în ce sub bolţile temniţei.

Curînd temnicerul începu să-şi facă rondul. Se auziră cheile pe coridor.

Cauvignac nu era deloc abătut, pentru că era în omul acesta o neclintită încredere în el însuşi, o nesfîrşită speranţă în viitor. Totuşi, sub această aparenţă liniştită şi sub masca sa aproape veselă, se strecurase o imensă durere, care, ca un şarpe, îi muşca inima. Omul acesta sceptic, care se îndoise întotdeauna de toate, se îndoia acum de el însuşi.

De la moartea lui Richon, Cauvignac nu mai mînca şi nu mai dormea.

Obişnuit să rîdă de nefericirea altora, pentru că şi nefericirea lui o trata în glumă, filozoful nostru nu s-ar fi gîndit nici un moment să rîdă de un fapt care ar fi antrenat rezultatul acesta teribil dar, fără să vrea, întrevedea, în ţelele acestea misterioase care îl făceau responsabil de moartea lui Richon, mîna nepăsătoare a providenţei şi începuse să

creadă, dacă nu în răsplătirea faptelor bune, cel puţin în pedepsirea celor rele.

Aşa că se resemnase: nu mînca şi nu dormea, după cum am mai spus.

Şi, ciudat mister al acestui suflet original care totuşi nu era egoist, ceea ce îl izbea încă mai mult decît propria sa moarte, prevăzută dinainte, era moartea tovarăşului acesta al lui pe care îl ştia la doi paşi de el aşteptînd, fie hotărîrea fatală, fie executarea fără hotărîre. Toate acestea i-l aminteau pe Richon, spectrul său răzbunător şi dubla catastrofă, consecinţă a ceea ce considerase la început o glumă încîntătoare.

Prima idee a fost să evadeze; căci deşi prizonier pe cuvînt de onoare, pentru că nu se respectaseră angajamentele luate faţă de el, credea la rîndul său, şi fără nici un scrupul, că putea să nu-şi respecte nici el angajamentele luate. Însă, cu toată perspicacitatea minţii lui ascuţite şi cu toată ingeniozitatea mijloacelor, trebuise să recunoască, în cele din urmă, că un asemenea lucru nu era cu putinţă. Atunci se convinse şi mai mult că era prins în ghiarele unei fatalităţi de neînlăturat. Din momentul acela nu-şi mai dorea decît un lucru şi anume să stea de vorbă cîteva momente cu tovarăşul lui, al cărui nume păru că trezise în el o tristă surpriză şi să se împace, prin el, cu toată omenirea pe care o insultase cu atîta cruzime.

Nu putem spune că toate aceste gînduri ar fi fost nişte remuşcări, nu... Cauvignac era prea filozof ca să aibă asemenea remuşcări, dar avea totuşi ceva care se asemăna cu ele şi anume un puternic dispreţ pentru faptul de a fi făcut un rău de pomană. Poate că după un timp şi într-o împrejurare care l-ar fi menţinut pe Cauvignac în această stare de spirit, un asemenea sentiment ar fi avut acelaşi efect ca remuşcarea, dar timpul acesta nu venise.

Intrînd în celula lui Canolles, aşteptă mai întîi cu prudenţa lui obişnuită să-l vadă plecat pe ofiţerul care îl introdusese, apoi după ce uşa fu bine închisă iar ferestruica de la uşă zăvorîtă, se îndreptă spre Canolles, care, aşa cum am mai spus, făcu şi el, la rîndul lui, cîţiva paşi în întîmpinarea vizitatorului, şi-i strînse mîna cu căldură.

Cu toată gravitatea situaţiei, Cauvignac nu se putu abţine să nu surîdă recunoscînd pe tînărul elegant şi frumos, cu spirit aventurier, totdeauna vesel, pe care îl surprinsese de două ori în situaţii cu totul deosebite de cea de azi, o dată ca să-l trimită în misiune la Mantes, a doua oară ca să-l trimită la Saint- Georges. Şi, în afară de asta, îşi mai amintea că-i uzurpase numele pentru un scurt timp şi grozava mistificare pe care i-au făcut-o ducelui. Dar, oricît de lugubră ar fi fost închisoarea, întîmplarea de care îşi aminti era atît de veselă, încît, pentru o secundă, trecutul se impuse prezentului.

La rîndul său, Canolles îl recunoscu de la prima vedere pentru că îl mai întîlnise în cele două împrejurări de care am vorbit şi cum, în definitiv, în ambele împrejurări, Cauvignac, fusese pentru el un aducător de veşti bune, mila pentru soarta care îl aştepta pe acest nenorocit crescu şi mai mult în sufletul lui, mai ales cînd ştia că salvarea lui se datora pierderii irevocabile a lui Cauvignac. Şi într-un suflet atît de delicat ca al lui, un asemenea gînd producea mai multă remuşcare decît ar fi produs o crimă adevărată în sufletul tovarăşului său.

Îl primi, deci, cu toată bunăvoinţa.

— Ei bine, baroane, îi spuse el, ce ziceţi de situaţia în care ne aflăm; e destul de neplăcută după cît mi se pare.

— Da, iată-ne prizonieri şi Dumnezeu ştie cînd vom putea ieşi de aici, răspunse Canolles, hotărît să îndulcească agonia tovarăşului, cel puţin prin speranţă.

— Cine ştie cînd o să ieşim de aici! spuse Cauvignac. Să dea Dumnezeu pe care îl invocaţi să hotărască în bunătatea lui ca asta să se întîmple cît mai tîrziu cu putinţă! Dar mie nu-mi vine să cred că o să ne acorde un răgaz prea mare. Am văzut, din celula mea, cum ai văzut, desigur, şi dumneata din celula dumitale, mulţimea exaltată îndreptîndu-se în grabă spre un loc care pare să fie Esplanada, dacă nu mă înşel. Cunoaşteţi Esplanada, şi ştiţi la ce foloseşte, baroane?

— Ah! Ah! Cred că exageraţi situaţia. E adevărat că mulţimea aleargă spre Esplanadă, dar, desigur, ca să asiste la vreo pedeapsă aplicată unui militar. Ar fi înfiorător să ne facă pe noi să plătim moartea lui Richon, căci nici unul, nici altul n-avem nici o vină în această moarte!

Cauvignac tresări şi fixă asupra lui Canolles o privire care de la o expresie întunecată, trecu încetul cu încetul la o expresie de milă.

„Haide, îşi spuse el în sinea lui, încă unul care se înşeală asupra situaţiei sale. Trebuie să-i spun, totuşi, care este realitatea, căci la ce bun să-l amăgeşti pentru ca, după aceea, lovitura să fie şi mai grea, pe cînd, atunci cînd ai avut timp să fii pregătit, sfîrşitul pare întotdeauna mai uşor".

Apoi, după un moment de tăcere şi de gîndire:

— Domnule, îi spuse el lui Canolles luîndu-i amîndouă mîinile şi continuînd să fixeze asupra lui o privire de care era stingherit, dragul meu domn, să cerem, dacă vreţi, o sticlă sau două din acel bun vin de Branne pe care îl cunoaşteţi şi din care aş fi băut după pofta inimii, dacă aş fi rămas guvernator mai mult timp. Vă spun drept că aveam o deosebită preferinţă pentru acest vin, din cauza căruia, în bună măsură, am cerut funcţia aceea de guvernator. Dumnezeu m-a pedepsit pentru lăcomia mea.

— Sînt de acord cu totul, spuse Canolles.

— Bine, am să vă povestesc totul în timp ce vom bea din vinul acela, iar dacă vestea va fi proastă, vinul, măcar, va fi bun, el o va face mai uşor de suportat.

Atunci, Canolles bătu în uşă, dar nu primi nici un răspuns; bătu mai tare şi după puţin, se apropie de prizonieri un copil care se juca pe coridor.

— Ce doriţi? întrebă copilul.

— Vin, spuse Canolles, spune-i tatălui tău să aducă două sticle.

Copilul plecă şi reveni după un moment.

— Tata vorbeşte acum cu un domn. O să vină imediat.

— Iartă-mă, spuse Cauvignac, îmi dai voie să-l întreb şi eu ceva?

— Desigur.

— Dragul meu, spuse el cu voce blîndă, cu ce domn vorbeşte tatăl tău?

— Cu un domn mare.

— Copilul acesta e fermecător, spuse Cauvignac; aşteaptă şi o să vezi că mai aflăm ceva... Şi cum e îmbrăcat domnul acela?

— În negru.

— Ei, drace! Auzi! în negru! Şi cum îl cheamă pe domnul acesta îmbrăcat în negru? Nu cumva ştii, dragul meu?

— Se numeşte domnul Lavie.

— Ah! Ah! izbucni Cauvignac, avocatul regal; cred că din partea lui nu ne putem aştepta la ceva prea rău. Să profităm de faptul că vorbesc ca să vorbim şi noi.

Şi strecură pe uşă o monedă:

— Ia-o prietene, spuse Cauvignac, ca să cumperi bile. E tare bine să-ţi faci prieteni peste tot, spuse el, ridicîndu-se.

Copilul, vesel, luă moneda şi mulţumi prizonierilor.

— Ei bine! spuse Canolles, ce ziceţi?

— Ah, da! răspunse Cauvignac, spuneam că mi se pare că sînteţi foarte departe de a înţelege soarta care ne aşteaptă cînd vom ieşi din această închisoare. Vorbiţi de Esplanada, de o pedeapsă aplicată unor militari, de biciuirea unor străini; eu sînt îndemnat să cred că e vorba şi de noi şi că e vorba de ceva mai mult.

— Haidade! spuse Canolles.

— Mda! răspunse Cauvignac, dumneavoastră vedeţi lucrurile într-o lumină mai puţin sumbră decît mi se pare mie şi asta, poate, pentru că nu aveţi aceleaşi motive de teamă pe care le am eu. Cu toate acestea, nu vă faceţi prea multe iluzii despre soarta dumneavoastră; nici ea nu e prea strălucită, să fim sinceri. Însă situaţia dumneavoastră nu o influenţează, cu nimic pe a mea iar a mea, trebuie să vă spun, asta este convingerea mea, a mea e încurcată al dracului. Domnule, ştiţi cine sînt eu?

— Ei asta-i bună! Sînteţi căpitanul Cauvignac, guvernatorul fortăreţei din Branne nu-i aşa?

— Da, pentru un moment, dar n-am purtat întotdeauna numele acesta, şi n-am avut întotdeauna acest titlu. Mi-am schimbat numele adeseori, am purtat diferite grade, de pildă într-o zi, m-am numit baronul de Canolles, exact ca dumneavoastră.

Canolles îl privi pe Cauvignac.

— Da, vă înţeleg, spuse acesta, nu-i aşa că vă întrebaţi dacă nu cumva sînt sărit din minţi? Ei bine! liniştiţi-vă, mă bucur de toate facultăţile mele mintale, şi n-am fost niciodată mai sănătos ca acum.

— Atunci explicaţi-vă, spuse Canolles.

— Nimic mai simplu. Domnul duce d'Epernon... îl cunoaşteţi pe ducele d'Epernon, nu?

— După nume, căci nu l-am văzut niciodată.

— Norocul meu. Domnul d'Epernon, zic, găsindu-mă pe mine, odată, la o doamnă unde ştiam că nu eraţi rău primit, mi-am luat libertatea şi v-am împrumutat numele.

— Ce vreţi să spuneţi, domnule?

— Ce-aţi auzit, nimic mai mult; doar n-o să aveţi egoismul să fiţi gelos pe o femeie în momentul în care vă căsătoriţi cu o alta şi apoi, chiar dacă aţi fi fost, ceea ce este în firea bărbatului, care este, hotărît lucru, un animal josnic, mi-o veţi ierta imediat. Sînt prea apropiat de dumneavoastră ca să ne putem certa.

— Domnule, nu înţeleg un cuvînt din tot ce-mi spuneţi.

— Spun că am dreptul să mă trataţi ca pe un frate, sau cel puţin, ca pe un cumnat.

— Vorbiţi în enigme şi de aceea nu înţeleg absolut nimic.

— Ei bine! o să înţelegeţi într-un cuvînt. Adevăratul meu nume este Roland de Lartigues şi sînt fratele lui Nanon.

Canolles trecu de la neîncredere la o expansivitate subită.

— Dumneata eşti fratele lui Nanon? strigă el. Bietul băiat!

— În adevăr, bietul băiat! spuse Cauvignac, acesta este cuvîntul adevărat, aţi pus punctul pe „i", căci în afară de o mulţime de alte neplăceri care vor rezulta din dezbaterile micului meu proces, o mai am şi pe aceea de a mă numi Roland de Lartigues şi de a fi fratele lui Nanon. Şi ştiţi că sora mea nu se bucură de prea mare trecere la domnii bordelezi. Cum vor afla că sînt fratele lui Nanon, sînt de trei ori pierdut. Şi aici este şi La Rochefoucauld şi Lenet care ştiu tot.

— Ah! spuse Canolles, trezindu-i-se vechi amintiri din cele spuse de Cauvignac, ah! acum înţeleg de ce, într-o scrisoare biata Nanon mă numea fratele ei. Ce prietenă excelentă!...

— Ah! da, mărturisi Cauvignac, era o fiinţă foarte bună şi-mi pare foarte rău că nu i-am ascultat întotdeauna sfaturile cu sîrîneie, dar, ce vreţi, dacă am putea ghici viitorul, n-am mai avea nevoie de Dumnezeu.

— Ce o mai fi făcînd Nanon? întrebă Canolles.

— Cine ştie? Biata femeie trebuie să fie disperată, nu de mine căci nu ştie de arestarea mea, ci de dumneata pentru că poate a aflat ce te aşteaptă.

— Liniştiţi-vă, spuse Canolles. Lenet nu va spune că sînteţi fratele lui Nanon. La rîndul său domnul de La Rochefoucauld n-are nici un motiv să fie supărat pe dumneata. Nimeni n-o să afle nimic.

— Dacă n-o să se ştie, despre asta, credeţi-mă, se vor şti alte lucruri: o să se ştie de pildă despre mine că am dat o oarecare scrisoare semnată în alb şi că această scrisoare... ah! mai bine să uităm toate acestea, dacă se poate. Ce păcat că nu aduce vinul! adăugă el uitîndu-se la uşă. Nimic nu e mai bun pentru uitare decît vinul.

— Haide, haide! Curaj! spuse Canolles.

— Pe dracu! Credeţi că n-am? O să mă vedeţi în momentul cînd vom merge să ne plimbăm pe Esplanadă. Un singur lucru mă preocupă: o să fim împuşcaţi, decapitaţi sau spînzuraţi?

— Spînzuraţi? strigă Canolles. Slavă Domnului că sîntem gentilomi şi n-o să te aducă nobilimii o asemenea insultă.

— Ei bine! O să vedeţi că sînt în stare să-mi facă mizerii asupra genealogiei.. şi apoi...

— Ce?

— Cine o să treacă primul, dumneata, sau eu?

— Dar, pentru Dumnezeu, spuse Canolles, nu-ţi băga în cap asemenea lucruri!... Nimic nu este mai puţin sigur decît această moarte de care te ocupi de pe acum: nu se judecă, nu se condamnă şi nu se execută, aşa, într-o noapte.

— Ascultă-mă, răspunse Cauvignac. Eram acolo cînd l-au judecat pe sărmanul acela de Richon, Dumnezeu să-i primească sufletul în ceruri! Ei bine, procesul, judecata şi spînzurarea n-au durat decît. trei, patru ore. Aici fiind o activitate mai redusă, pentru că doamna Anna de Austria este regina Franţei, iar doamna de Condé nu e decît prinţesă de sînge, noi o să avem vreo patru sau cinci ore. Ori, ţinînd seama că am stat arestaţi două ore şi că au trecut două ore de cînd am compărut în faţa judecătorilor, asta înseamnă, după toate socotelile, că mai avem încă o oră sau două de trăit: scurt.

— În orice caz, spuse Canolles, cred că vor aştepta dimineaţa ca să ne execute.

— Ah! asta nu-i deloc sigur: o execuţie la lumina făcliilor este un lucru foarte atrăgător; costă mai scump, e adevărat, dar cum în momentul de faţă doamna prinţesă are mare nevoie de bordelezi, s-ar putea foarte bine să se hotărască pentru o asemenea cheltuială.

— St! şopti Canolles, aud paşi.

— Drace! ripostă Cauvignac pălind uşor.

— Desigur că nu aduce vinul, spuse Canolles.

— Ah! Da, spuse Cauvignac fixînd asupra uşii o privire mai mult decît atentă, ce mai e şi asta: dacă temnicerul intră cu vinul e bine, dacă nu...

Uşa se deschise şi temnicerul intră fără sticle.

Cauvignac şi Canolles schimbară o privire plină de înţeles, dar temnicerul nu le dădu nici o atenţie... Părea foarte grăbit, timp era puţin, în celulă era atît de întuneric...

După ce intră, închise uşa.

Apoi, apropiindu-se de prizonieri, scoase o hîrtie din buzunar.

— Care dintre dumneavoastră doi este baronul de Canolles? întrebă el.

— Ah! drace! răspunseră amîndoi deodată, schimbînd între ei nouă o privire.

Totuşi Canolles ezită înainte de a răspunde, la fel şi Cauvignac: primul purtase prea mult timp acest nume ca să se îndoiască acum că chemarea nu i s-ar fi adresat lui, dar şi celălalt îl purtase destui ca să nu se teamă că i se putea adresa lui.

Totuşi Canolles înţelese că trebuie să răspundă.

— Eu sînt, spuse el.

Temnicierul se apropie de el.

— Aţi fost guvernator de fortăreaţă?

— Da

— Şi eu am fost guvernator de fortăreaţă şi eu m-am numit Canolles, spuse Cauvignac. Haide, să ne explicăm, fără confuzie. Mi-e destul cu ce mi s-a întîmplat faţă de bietul Richon, ca să mai cauzez încă moartea ciuva.

— Aşadar acum vă numiţi Canolles, întrebă temnicierul.

— Da, răspunse Canolles.

— Aşadar, v-aţi numit, înainte, Canolles? i se mai adresă temnicerul lui Cauvignac.

— Da, răspunse el, înainte, numai într-o singură zi şi încep să cred că am avut o idee foarte proastă în ziua aceea.

— Aţi fost amîndoi guvernatori de fortăreaţă.

— Da, răspunseră deodată şi Canolles şi Cauvignac.

— Acum, o ultimă întrebare prin care se va lămuri totul. Cei doi prizonieri fură foarte atenţi.

— Care dintre dumneavoastră doi, este fratele doamnei Nanon de Lartigues, întrebă el?

Acum Cauvignac făcu o strîmbătură care ar fi fost comică într-um moment mai puţin solemn decît acesta.

— Nu vă spuneam eu, îl întrerupse el adresîndu-se lui Canolles, nu vă spuneam eu, dragă prietene, că pe această cale voi fi atacat!

Apoi, întorcîndu-se spre temnicer:

— Şi dacă aş fi eu fratele doamnei Nanon de Lartigues, ce mi-ai spune, prietene?

— V-aş spune să mă urmaţi imediat.

— Drace! spuse Cauvignac.

— Dar şi mie mi-a spus că sînt fratele ei, interveni Canolles, încercînd să abată puţin furtuna care se aduna în mod vizibil deasupra capului nefericitului său tovarăş.

— Un moment, un moment, spuse Cauvignac, trecînd prin faţa temnicerului şi trăgîndu-i de o parte pe Canolles; un moment, gentilomule, nu e destul să fii dumneata fratele lui Nanon într-o asemenea împrejurare. Îmi ajunge că pînă acum i-am pus pe alţii să plătească pentru mine, e drept să plătesc şi eu la rîndul meu.

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă Canolles.

— Oh! ar fi prea lung şi vedeţi bine că temnicerul nostru nu mai are răbdare şi bate din picioare... Bine, prietene, bine, fii liniştit, vei fi urmat. Aşadar, adio, drag tovarăş, continuă Cauvignac, cel puţin iată-mi îndoiala fixată asupra unui punct, trec eu primul. Să dea Dumnezeu să nu mă urmezi prea repede. Acum mai rămîne de ştiut felul morţii. Drace! măcar de n-ar fi spînzurătoarea. Ei! Mergem! Mergem! Eşti foarte grăbit, viteazule, dragul meu prieten... Un ultim adio şi noapte bună!

Apoi Cauvignac făcu un pas spre Canolles şi-i întinse mîna. Canolles îi luă mîna şi i-o strînse cu căldură.

În acest timp, Cauvignac îl privea cu o expresie ciudată.

— Vrei ceva? îl întrebă Canolles, vrei să-mi ceri ceva?

— Da, spuse Cauvignac.

— Atunci, spune repede.

— Te rogi uneori? întrebă Cauvignac.

— Da, răspunse Canolles.

— Ei bine! cînd ai să te rogi... spune un cuvînt şi pentru mine.

Şi, întorcîndu-se spre temnicerul care părea că se neliniştea din ce în ce mai mult:

— Eu sînt fratele doamnei Nanon de Lartigues, îi spuse, hai prietene...

Temnicerul nu aşteptă să i se spună de două ori şi-l luă cu el repede. Din pragul uşii Cauvignac îi făcu lui Canolles un ultim semn de adio.

Apoi uşa se închise, paşii se auziră depărtîndu-se pe coridor şi totul recăzu într-o tăcere atît de adîncă, încît celui rămas i se păru o tăcere de moarte.

Canolles se cufundă într-o tristeţe care părea soră cu spaima. Felul acesta de a ridica un om, în timpul nopţii, fără zgomot, simplu, fără gardă, era mai înfricoşător decît toate pregătirile pentru supliciu făcute la lumina zilei. Toată spaima lui Canolles era pentru tovarăşul său, căci

încrederea lui în doamna de Cambes era atît de mare, încît de cînd o văzuse nu se mai temea pentru el, cu toată vestea nefericită pe care i-o dăduse.

De aceea singurul lucru care îl preocupa realmente în momentul acela era soarta care se rezervase tovarăşului smuls de lîngă el. Atunci îşi aminti de ultima rugăminte a lui Cauvignac, îngenunche şi începu să se roage.

Cîteva minute mai tîrziu, se ridică simţindu-se consolat şi puternic; nu mai aştepta decît un lucru şi anume sosirea ajutorului promis de doamna de Cambes, sau prezenţa ei.

În acest timp, Cauvignac îl urma pe temnicer printr-un coridor întunecos, fără să scoată un cuvînt, dar gîndindu-se cît se putea mai serios.

În capătul coridorului, temnicerul închise uşa cu aceeaşi grijă cu care închisese uşa la celula lui Canolles şi după ce fu atent la nişte zgomote nedesluşite care veneau de la etajul de jos:

— Haidem! spuse el, întorcîndu-se deodată spre Cauvignac, la drum, domnule gentilom.

— Sînt gata, răspunse Cauvignac nu fără oarecare măreţie.

— Nu vorbiţi atît de tare, spuse temnicerul, şi mergeţi mai repede.

Şi începu să coboare pe o scară care ducea la celulele de sub pămînt.

„Oh! oh! îşi spuse Cauvignac, te pomeneşti că vor să mă ucidă pe înfundate sau să mă arunce în vreo celulă în care apoi să mă uite. Am auzit că uneori era destul să se expună cele patru membre într-o piaţă publică, aşa cum a făcut Cesar Borgia cu don Ramiro d'Orco. Ia stai, temnicerul e singur, are cheile la brîu. Cu cheile astea trebuie să se deschidă vreo uşă undeva. El e mic, eu sînt mare, el e slab, eu sînt puternic; el e în faţa mea, eu sînt în spatele lui. Aş putea să-l strîng de gît, dacă aş vrea. Dar vreau?"

Şi Cauvignac începu să-şi întindă mîinile sale osoase ca să-şi pună în aplicare planul la care se hotărîse, cînd, deodată, temnicerul se întoarse speriat.

— St! spuse el, nu auziţi nimic?

„Hotărît lucru, îşi zise Cauvignac în sinea lui, e ceva neclar în toată acestea şi dacă atîtea precauţiuni nu sînt de natură să mă liniştească, trebuie să mă îngrijoreze foarte mult".

De aceea se opri, deodată:

— Ia ascultă, unde mă duci?

— Nu vedeţi? spuse temnicerul, în pivniţă.

— Dar ce? vor să mă îngroape de viu?

Temnicerul ridică din umeri, străbătu un labirint de coridoare şi ajuns în dreptul unei uşi mici, boltite şi umede, în spatele căreia se auzea un zgomot ciudat; o deschise.

— Riul! strigă Cauvignac, înfiorat un moment de apa care se rostogolea, întunecată şi neagră ca apa Aheronului.

— Da! rîul! ştiţi să înotaţi?

— Da... nu... ba da... adică... Dar de ce dracu mă întrebi toate astea?

— Pentru că dacă nu ştiţi să înotaţi, vom fi obligaţi să chemăm o barcă gata pregătită care aşteaptă acolo, dar asta înseamnă un sfert de oră pierdut, fără să mai ţinem seama că s-ar putea să se audă semnalul pe care va trebui să-l dau şi din cauza aceasta să fim prinşi.

— Să fim prinşi? strigă Cauvignac. Ei asta e! dar ce dragă prietene, înseamnă că evadăm?

— Pe dracu! Sigur că evadăm.

— Şi unde anume?

— Unde vom vrea.

— Aşadar sînt liber?

— Liber ca aerul.

— Oh! Doamne, dumnezeule! strigă Cauvignac.

Şi fără să mai adauge nici un cuvînt pe lîngă această elocventă exclamaţie, fără să mai privească în jurul său, fără să se sinchisească dacă însoţitorul îl urmează, sau nu, se aruncă în valuri şi plonjă mai repede decît ar fi făcut-o o lutră urmărită de duşmani. Temnicerul îl imită şi, după un sfert de oră de eforturi înăbuşite ca să lupte împotriva cursului apei, amîndoi ajunseră la barcă. Atunci temnicerul fluieră de trei ori fără să se oprească din înotat; vîslaşii recunoscînd semnalul convenit, veniră în întîmpinarea lor. îi urcă repede în barcă şi, fără vorbă, începură să tragă la rame din răsputeri. În cinci minute cei doi debarcau pe malul opus.

— Uf! spuse Cauvignac, care de cînd se hotărîse să se arunce în apă nu scoase un cuvînt! Uf! iată-mă salvat. Dragă temnicerule, Dumnezeu să te răsplătească.

— În nădejdile recompensei lui Dumnezeu, am şi încasat patruzeci de mii de livre care mă vor ajuta să aştept cu răbdare.

— Patruzeci de mii de livre! strigă uimit Cauvignac, cine dracu o fi cheltuit patruzeci de mii de livre pentru mine?

MĂNĂSTIREA DIN PEYSSAC

I

O scurtă explicaţie, înainte de a relua firul povestirii.

De altfel este momentul să ne întoarcem la Nanon de Lartigues care, văzîndu-l pe nenorocitul de Richon, sfîrşindu-se în ştreangul agăţat de grinda halei din Libourne, scosese un strigăt şi se prăvălise leşinată.

Totuşi, am văzut, Nanon nu era o femeie plăpîndă; cu tot corpul ei delicat şi cu toată gingăşia proporţiilor lui, ea suportase mari necazuri, rezistase la oboseli, înfruntase multe pericole. Dar această fiinţă, iubitoare şi viguroasă, înzestrată cu o putere puţin comună, ştia să cedeze după împrejurări pentru a se avînta din nou cu mai multă putere, după fiecare răgaz pe care i-l oferea destinul.

Ducele d'Epernon care o cunoştea, sau credea că o cunoaşte, rămase uimit cînd o văzu atît de doborîtă de durerea fizică întipărită pe faţă, ea, care, în timpul incendiului palatului său din Agen, deşi era să fie arsă de vie, nu scoase nici un ţipăt, de teamă să nu le facă plăcerea duşmanilor, dornici să vadă acest spectacol pe care îl pregătise favoritei guvernatorului detestat, unul dintre ei, mai exagerat decît toţi ceilalţi; ea, Nanon, care, în mijlocul vacarmului acela, văzuse pierind două din servitoarele sale, asasinate în locul ei, fără să fi clipit măcar.

Leşinul lui Nanon dură vreo două ore şi se sfîrşi într-un cumplit atac de nervi, în timpul căruia nu putuse articula nici un cuvînt, ci scoase numai nişte strigăte nearticulate. Fusese ceva atît de puternic, încît regina însăşi venise să o vadă, după ce mai înainte trimisese de mai multe ori să se intereseze de starea-ei. Însuşi domnul de Mazarin, de curînd sosit, voise să stea la capătîiul lui Nanon ca să facă pe medicul căci marea lui pretenţie era să facă un tratament medical acestui corp ameninţat şi un tratament teologic acestui suflet în pericol.

Dar Nanon nu-şi reveni decît noaptea, foarte tîrziu. Atunci îi trebui destul de mult timp ca să-şi adune ideile, însă, în cele din urmă, luîndu-şi capul în mîini strigă cu un accent sfîşietor:

— Sînt pierdută! Mi l-au ucis!

Din fericire cuvintele acestea destul de ciudate pentru cei din jurul ei fură puse pe seama delirului şi aşa se întîmplă.

Totuşi cuvintele acestea rămaseră întipărite în sufletul celor din jur, iar cînd a doua zi ducele d'Epernon se întoarse din expediţia care îl îndepărtase de Libourne din ajun, află şi de leşinul lui Nanon şi de cuvintele pronunţate cînd îşi venise în fire. Ducele cunoştea toată frămîntarea acestui suflet chinuit. El înţelese că era vorba mai mult decît numai de un delir: aşa că se grăbi să se ducă la Nanon şi, profitînd de un moment de singurătate pe care i-l lăsară vizitatorii, o întrebă:

— Dragă prietenă, am aflat tot ce ai suferit în legătură cu moartea lui Richon, care dintr-o greşeală a fost spînzurat sub fereastra dumitale.

— Oh! da, e adevărat, spuse Nanon, este înfiorător! este o ticăloşie!...

— Acum că ştiu ce efect are asupra dumitale, fii liniştită, cu altă ocazie voi pune să fie spînzuraţi rebelii în piaţa Curţii şi nu în piaţa oraşului. Dar de cine vorbeaţi că vi l-a ucis? Cred că nu era vorba de Richon, nu? căci Richon nu v-a fost niciodată nimic, nici măcar o simplă cunoştinţă.

— Ah! dumneavoastră sînteţi, domnule duce? spuse Nanon ridicîndu-se în cot şi prinzîndu-i braţul.

— Da, eu sînt mulţumit că mă recunoaşteţi, asta dovedeşte că vă simţiţi mai bine. Dar de cine vorbeaţi?

— De el! domnule duce, de el! spuse Nanon, cu o urmă de delir: dumneavoastră l-aţi ucis! Oh! nefericitul!

— Dragă prietenă, mă speriaţi! ce tot spuneţi?

— Spun că l-aţi ucis. Nu înţelegeţi, domnule duce?

— Nu, dragă prietenă, răspunse domnul d'Epernon încercînd s-o facă pe Nanon să vorbească şi să înţeleagă ideile pe care i le sufera delirul; cum se poate să-l fi ucis eu, dacă nici nu-l cunosc?

— Nu ştiaţi că e prizonier de război, că e căpitan, că a fost guvernator şi că avea acelaşi titluri şi acelaşi grad ca bietul Richon şi că bordelezii vor să răzbune prin moartea lui, pe cel pe care l-aţi asasinat? căci deşi aţi făcut totul ca să aibă aspect de judecată, a fost un adevărat asasinat, domnule duce!...

Zăpăcit de această apostrofă, de focul privirilor ei strălucitoare, de mişcarea înflăcărată a acestui gest energic, ducele se dete înapoi pălind.

— Oh! E adevărat! e adevărat! strigă el lovindu-şi fruntea; l-amuitat pe sărmanul acela de Canolles!

— Fratele meu! sărmanul meu frate! strigă Nanon, fericită de a fi putut izbucni, dînd iubitului ei titlul sub care era cunoscut de domnul d'Epernon.

— Ah! Drace! aveţi dreptate, spuse ducele, sînt un cap fără minte. Cum dracu de am uitat de sărmanul nostru prieten! Dar încă nu e

timpul pierdut; abia dacă la ora asta a ajuns ştirea la Bordeaux; pînă se adună, pînă judecă... De altfel, vor ezita.

— Dar regina a ezitat? întreabă Nanon.

— Regina e regină, ea are dreptul de viaţă şi de moarte iar ei sînt nişte rebeli.

— Din păcate! spuse Nanon, un motiv mai mult ca să nu menajeze pe nimeni şi nimic. Dar, spuneţi, ce vreţi să faceţi?

— Încă nu ştiu, dar încredeţi-vă în mine.

— Oh! spuse Nanon, încercînd să se ridice, dacă m-aş fi dus la Bordeaux să mă predau eu în locul lui, n-ar fi murit.

— Fiţi liniştită, dragă prietenă, asta mă priveşte pe mine. Eu am făcut răul, eu îl voi repeta, cuvînt de gentilom. Regina mai are cîţiva prieteni în oraş, nu vă îngrijoraţi.

Ducele făcea această promisiune cu toată convingerea.

Nanon citi în ochii lui convingerea, sinceritatea şi mai ales voinţa şi se simţi cuprinsă de o imensă bucurie;

— Oh! Monseniore, spuse ea apăsîndu-şi buzele fierbinţi pe mîna ducelui, dacă veţi putea reuşi, cît am să vă iubesc!

Ducele fu emoţionat pînă la lacrimi: era pentru prima dată că Nanon îi vorbea cu atîta expansiune şi-i făcea o asemenea promisiune. El părăsi imediat camera, asigurînd-o pe Nanon că nu avea de ce să se teamă, apoi chemă pe unul din servitorii pe care îl ştia mai îndemînatic şi mai credincios şi-i dădu ordin să se ducă la Bordeaux, să intre în oraş, chiar dacă ar fi trebuit să sară peste zidurile cetăţii şi să-i predea avocatului Lavie nota următoare scrisă în întregime de mîna lui:

„Împiedicaţi să i se întîmple ceva rău domnului de Canolles, căpitan comandat de fortăreaţă în serviciul majestăţii sale.

Dacă ofiţerul acesta se află arestat, după cum se crede, să fie eliberat prin orice mijloace cu putinţă; să se recurgă la seducerea paznicilor oferindu-li-se oricît aur vor cere, un milion, dacă e cazul şi să-i comunicaţi cuvîntul domnului duce d'Epernon că va primi comanda unui castel regal.

Dacă nu se reuşeşte prin corupere, să se încerce cu forţa; să se încerce orice: violenţa, incendiul, moartea vor fi scuzate.

Semnalmente:

Înalt, ochi căprui, nas înconvoiat. În caz de îndoială să se pună întrebarea:

— Dumneavoastră sînteţi fratele lui Nanon?

Grabă mare; nu e de pierdut un minut".

Mesajerul plecă. Trei ore mai tîrziu era în Bordeaux.

Intră într-o fermă, îşi schimbă hainele cu o haină de lucru din pînză de la un ţăran şi intră în oraş conducînd o şaretă cu făină.

Lavie primi scrisoarea, un sfert de oră după hotărîrea luată de consiliul de război. El obţinu să i se deschidă poarta cetăţii, vorbi cu

temnicierul şef şi-i oferi douăzeci de mii de livre, pe care acela le refuză, apoi treizeci de mii de livre, dar le refuză şi pe acelea, în sfîrşit, patruzeci de mii de livre, pe care le acceptă.

Se ştie cum, indus în eroare de întrebarea care, după ducele d'Epernon, trebuia să înlăture orice neînţelegere: Sînteţi fratele lui Nanon? Cauvignac, împins de singurul gest de genorizitate pe care îl făcuse poate, vreodată, în viaţa lui, răspunse „Da", luînd, astfel, locul lui Canolles şi aflîndu-se liber, spre marea şi neaşteptata lui surpriză.

Cauvignac fu tîrît pe un cal iute spre satul Saint-Loubès, care era în mîinile epernoniştilor. Aici găsi un mesager al ducelui venit în calea fugarului chiar pe calul ducelui, o iapă spaniolă de o mare valoare.

— A fost salvat? strigă el spre şeful escortei care îl conducea pe Cauvignac.

— Da, răspunse acesta, e aici, cu noi.

Era tot ce voia să ştie mesagerul, aşa că făcu stînga-mprejur şi se întoarse spre Libourne în galopul calului. O oră şi jumătate mai tîrziu, calul istovit se prăbuşea în faţa porţii oraşului, rostogolind pe călăreţ la picioarele ducelui care palpita de nerăbdare în aşteptarea cuvîntului: Da. Sfîrşit pe jumătate, mesagerul abia avu timp să pronunţe cuvîntul „Da", care costase atît de scump, după care ducele, fără să întîrzîie o clipă, se repezi spre locuinţa lui Nanon care, întinsă şi acum pe pat, pierdută, cu ochii fără viaţă, privea rătăcită spre uşa în care se îngrămădiseră sservitorii.

— Da! strigă ducele d'Epernon, da, e salvat, dragă prietenă, vine după mine, îl vei vedea imediat.

Nanon sări din pat de bucurie, iar cele cîteva cuvinte îi ridicară de pe suflet greutatea care o sufoca; întinse mîinile spre cer apoi cu ochii scăldaţi în lacrimile care ţîşneau necontenit din ochii aaceştia pe care disperarea îi secătuise, strigă cu un accent imposibil de redat:

— Oh! Doamne, Dumnezeule! îţi mulţumesc!

Apoi, coborîndu-şi privirea de la cer la pămînt, îl zări lîngă ea pe ducele d'Epernon, atît de fericit de fericirea ei încît s-ar fi zis că şi el ca şi Nanon acorda acelaşi interes dragului prizonier. Abia atunci i se strecură în gînd o idee îngrijorătoare.

„Cum va fi reconpensat ducele pentru bunătatea lui, pentru interesul lui, cînd va vedea un străin în locul fratelui, nebunia unei dragoste aproape adultere înlocuind un sentiment atît de curat de frăţească prietenie?" Răspunsul pe care şi-l dădu tot Nanon fu scurt şi energic.

„Ei bine! n-are importanţă! gîndi această inimă sublimă, plină de abnegaţie şi le devotament, nu-l voi mai înşela şi-i voi spune totul: desigur că mă va goni şi mă va blestema, dar eu mă voi arunca la picioarele lui pentru a-i mulţumi pentru ceea ce face pentru mine, de

trei ani încoace. Apoi, săracă, umilită, dar fericită, voi pleca de aici, bogată de dragostea mea şi fericită pentru viaţa nouă care ne va aştepta".

În mijlocul acestei visări pline de abnegaţie în care ambianţa era sacrificată dragostei, grupul de servitori făcu deodată loc şi un om se repezi strigînd în camera în care se găsea culcată Nanon:

— Sora mea! buna mea surioară!

Nanon se ridică în capul oaselor, deschise ochii mari şi îngroziţi, deveni mai albă decît faţa de pernă aşezată sub cap şi pentru a doua oară căzu trăznită, murmurînd:.

— Cauviagnac! Dumnezeule! Cauvignac!

— Cauviagnac! repetă ducele, plimbînd în jurul lui o privire uimită, care căuta, în mod evident, pe cel căruia i se adresase această interpelare. Cauvignac? întrebă el, cine se numeşte aici Cauvignac?

Dar Cauvignac se feri să răspundă, era încă prea puţin salvat pentru a-şi permite o sinceritate care altminteri, chiar în condiţiile obişnuite ale vieţii, nu-i era obişnuită. El înţelegea că dacă ar fi răspuns şi-ar fi pierdut sora şi pierzîndu-şi sora se ruina în mod inevitabil, aşa încît oricît de inventiv ar fi fost, rămase mut, lăsînd-o pe Nanon să vorbească, el reţinîndu-şi numai sarcina să-i corecteze cuvintele.

— Şi domnul de Canolles? strigă ea cu un ton de reproş furios, aruncînd spre Cauvignac cele două fulgere ale ochilor.

Ducele se încruntă şi începu să-şi muşte mustaţa. Cei de faţă, în afară de Finette, care era foarte palidă şi de Cauvignac care făcea eforturi supraomeneşti ca să nu pălească, nu înţelegeau ce voia să spună această furie neaşteptată şi se priveau între ei cu uimire.

— Sărmană soră! murmură Cauvignac la urechea ducelui, i-a fost atît de teamă din cauza mea, că e încă în delir şi nu mă mai recunoaşte.

— Mie trebuie să-mi răspunzi, mizerabile! strigă Nanon, Mie să-mi răspunzi! Unde e domnul de Canolles? Ce i s-a întîmplat? Răspunde, răspunde odată!

Cauvignac luă o hotărîre disperată: trebuia să joace totul pe o carte şi să se menţină în obrăznicia lui, căci a-şi căuta salvarea într-o mărturisire, a-i vorbi ducelui d'Epernon despre dublul personaj al acestui fals Canolles pe care îl favorizase şi despre adevăratul Cauvignac care ridicase trupe împotriva reginei şi-i trădase reginei pe aceiaşi soldaţi, ar fi însemnat să-l întîlnească pe Richon pe bîrna din hală. Se apropie, deci, de domnul duce d'Epernon şi cu lacrimi în ochi:

— Oh, Domnule, ăsta numai e delir, e nebunie curată, iar durerea, după cum vedeţi, i-a sucit mintea în aşa măsură încît nu-şi mai cunoaşte nici rudele cele mai apropiate. Dacă cineva ar putea să-i redea judecata pierdută, înţelegeţi, desigur, că numai eu pot fi acela; vă rog porunciţi să se depărteze toţi servitorii, în afară de Finette, care va rămîne aici

ca să o îngrijească dacă va fi nevoie, căci, şi dumneavoastră ca şi mine, v-aţi supăra dacă aţi vedea că se râde pe socoteala sărmanei mele surori.

Poate că ducele nu ar fi dat curs cu uşurinţă acestei propuneri a lui Cauvignac, care, oricît de sincer părea, începuse să-i inspire o oarecare neîncredere, dacă tocmai atunci nu s-ar fi prezentat un mesager care îl anunţa din partea reginei că era aşteptat la palat, unde domnul de Mazarin convocase un consiliu extraordinar.

În timp ce mesagerul transmitea mesajul, Cauvignac se aplecă asupra lui Nanon şi-i spuse repede:

— Pentru numele lui Dumnezeu! liniştește-te, soră; după ce voi schimba cîteva cuvinte numai între patru ochi cu dumneata, totul se va îndrepta.

Nanon recăzu pe pat, dacă nu calmată, cel puţin stăpînă pe ea însăşi, căci speranţa, orcît ar fi de slabă, este un balsam care îndulceşte suferinţele inimii.

În schimb ducele, hotărît să joace pînă la capăt pe Orgon* şi pe Geronte**, se întoarse spre Nanon şi-i sărută mîna:

— Haide, draga mea, cred că acum ţi-a trecut criza, revino-ţi. Vă las cu fratele acesta pe care îl iubiţi atît, pentru că sînt chemat de regină. Credeţi-mă că numai un ordin din partea reginei mă putea face să vă părăsesc în aceste momente.

Nanon simţi că se sufocă. Nu avu putere să-i răspundă nimic ducelui, se mulţumi numai să se uite la Cauvignac şi să-i strîngă mîna ca şi cum i-ar fi spus:

— Nu m-ai înşelat, cumva, dragă frate şi pot să sper cu adevărat?

Cauvignac răspunse acestei strîngeri de mînă, cu o strîngere de mînă asemănătoare, apoi se întoarse spre domnul d'Epernon.

— Da, domnule duce, criza cea mare a trecut, iar sora mea va reveni la convingerea că are alături de ea un prieten credincios şi o inimă devotată, gata să facă totul pentru a-i reda libertatea şi fericirea.

Nanon nu se mai putu stăpîni şi izbucni în hohote, ea nepăsătoare, ea cea cu judecata rece, însă atîtea întîmplări o zdrobiseră încît acum nu mai era decît o femeie obişnuită, adică o femeie slabă care simţea nevoia să plîngă. Ducele d'Epernon părăsi camera clătinînd din cap şi recomandîndu-i-o din priviri pe Nanon lui Cauvignac. Dar abia ieşi, că Nanon exclamă:

— Oh! cît m-a făcut omul acesta să sufăr, dacă ar mai fi rămas un moment mai mult cred că aş fi murit.

---

* *Orgon* — tipul omului încăpăţînat, care nu vrea să cedeze nici în faţa evidenţei. Personaj principal în „Tartuffe" de Molière.

** *Geronte* — personaj ridiculizat de Molière, desemnînd întotdeauna un bătrîn slab şi credul.

Cauvignac făcu un semn cu mîna recomandîndu-i să tacă, apoi își lipi urechea de ușă ca să se asigure că ducele se îndepărtase cu adevărat.

— Oh! Ce-mi pasă! N-are decît să asculte; mi-ai spus două cuvinte, în șoaptă, la ureche ca să mă liniștești; spune-mi, ce crezi, ce speri?

— Soră dragă, răspunse Cauvignac cu un aer serios care nu-i era deloc obișnuit, afirm că sînt sigur că voi reuși, dar îți repet ce ți-am mai spus, că voi face totul pentru asta.

— Să reușești, ce? întreabă Nanon, să ne înțelegem bine, nu cumva este între noi vreo teribilă confuzie?

— Să-l salvăm pe nenorocitul de Canolles.

Nanon îl țintui cu o privire îngrozită.

— E pierdut, nu-i așa?!

— Din nefericire și dacă îmi ceri părerea mea sinceră și adevărată, mărturisesc că situația mi se pare proastă.

— Cum spune lucrul ăsta! strigă Nanon. Dar bine, nefericitule, știi tu ce înseamnă omul acesta pentru mine...?

— Știu că e un om pe care îl preferi fratelui tău, pentru că mai degrabă l-ai fi salvat pe el decît pe mine și că în clipa cînd m-ai văzut m-ai primit cu blestemul pe buze.

Nanon făcu un semn de nerăbdare.

— Ei, doamne! ai dreptate, răspunse Cuvignac, nu-ți spun asta cu titlu de reproș, ci numai ca o simplă observație căci uite, îți jur, cu mîna pe inimă și nu spun pe conștiință de teamă să nu mint, că dacă am mai fi fost amîndoi în închisoarea din „Chateau-Trompette", știind ceea ce știu acum, i-aș fi spus domnului de Canolles: domnule, Nanon v-a numit fratele ei, pe dumneavoastră vă cheamă, nu pe mine și atunci el ar fi venit în locul meu iar eu aș fi fost ucis în locul lui.

— Așadar, va muri? strigă Nanon cu o izbucnire de durere care dovedea că în mințile cele mai bine organizate sentimentul morții nu intră niciodată decît sub formă de teamă și niciodată ca o certitudine, pentru că afirmația lovește foarte violent, așadar, va muri!

— Sora mea, răspunse Calvignac, iată tot ce pot să-ți spun și pe asta trebuie să ne sprijinim pentru tot ce avem de făcut: este ora nouă seara, de două ore de cînd sînt adus în goană, se poate să se fi întîmplat multe lucruri. Nu dispera, pentru numele lui Dumnezeu! căci tot atît de bine se poate să nu se fi întîmplat nimic. Iată la ce mă gîndesc, în momentul acesta.

— Spune repede.

— La o leghe de Bordeaux, am o sută de oameni și pe locotenentul meu.

— Un om singur?

— Ferguzon.

— Și?

— Ei bine, draga mea, orice ar zice domnul de Bouillon, orice ar face domnul de La Rochefoucauld, orice ar gîndi doamna prințesă, care

se crede mai căpitan decît aceşti doi generali, eu cred că voi putea ajunge pînă la domnul de Canolles, chiar dacă ar fi să sacrific o jumătate din numărul lor.

— Oh! te înşeli, dragă frate, n-ai să ajungi! n-ai să ajungi!...

— Voi ajunge sau, pe dumnezeul meu, voi muri.

— Vai! moartea ta îmi va dovedi bunăvoinţă pe care ai avut- o, dar moartea ta nu-l va salva pe el! E pierdut! E pierdut!...

— Şi eu âţi spun că nu, chiar dacă ar fi să mă predau eu în locul lui! strigă el cu un elan de generozitate care şi pe el îl surprinse.

— Să te predai? Tu?

— Eu, desigur, căci nimeni n-are aici un motiv ca să-l urască pe acest bun domn de Canolles, ci dimpotrivă, pe el toată lumea îl iubeşte, pe cînd pe mine mă detestă.

— Pe tine? De ce să te deteste?

— Păi, e foarte simplu, pentru că am onoarea să fiu rudă cu tine, şi încă prin legătură de sînge din cele mai strînse. Iartă- mă, dragă soră. dar pentru o adevărată regalistă, este extrem de măgulitor tot ce ţi-am spus.

— Un moment, spuse încet Nanon punîndu-şi un deget pe buze.

— Ascult.

— Spui că sînt detestată de bordelezi?

— Mai bine zis, nu pot să te sufere.

— Ah! Aşa? spuse Nanon cu un surîs pe jumătate gînditor, pe jumătate vesel.

— N-aş fi crezut că ţi-am spus era ceva care să-ţi facă atîta plăcere.

— Ba da, ba da, spuse Nanon, dacă nu ceva plăcut, cel puţin ceva foarte raţional. Da, ai dreptate continuă ea, vorbindu-şi mai mult ei, decît fratelui ei. Nu pe domnul de Canolles îl urăsc bordelezii, nici pe tine. Aşteaptă, aşteaptă.

Apoi se ridică, îşi înfăşură în jurul umerilor ei supli şi înfierbîntaţi, o haină lungă de mătase, se aşeză la masă şi scrise în grabă cîteva rînduri pe care Cauvignac le socoti că trebuie să fi fost de mare importanţă, ţinînd seama de roşeaţa care i se întinsese pe frunte şi de respiraţia ei agitată.

— Ia asta, spuse ea sigilînd scrisoarea; aleargă singur la Bordeaux, fără soldaţi şi fără escortă; în grajd este un armăsar arab care poate face drumul acesta într-o oră. Ajungi acolo cît se poate omeneşte mai repede, dă scrisoarea asta doamnei prinţese şi domnul de Canolles, va fi salvat.

Cauvigiac o privi pe sora lui cu uimire, însă cum cunoştea justeţea acestui spirit viguros, nu pierdu timp ca să-i comenteze cuvintele: se repezi la grajd, încălecă pe calul indicat şi după o jumătate de oră, făcuse mai mult de jumătate din drum. Cum îl văzu ieşind pe poartă, Nanon

îngenunche, ea necredincioasa, spuse o scurtă rugăciune, încuie într-o casetă aurul, bijuteriile şi diamantele, porunci să se pregătească de plecare caleaşca şi ajutată de Finette îşi puse rochea cea mai frumoasă.

II

Noaptea cobora peste Bordeaux şi, în afară de cartierul Espanadei spre care se îmbulzea toată lumea, restul oraşului părea pustiu. Pe străzile îndepărtate de locul acesta privilegiat, nu se auzea decît pasul cadenţat al patrulelor; nu se auzea decît vocea vreunei bătrîne care se înapoia acasă, închizînd poarta cu teamă în urma ei.

Însă spre Esplanadă, departe în ceaţa serii, se auzea un murmur surd şi continuu ca zgomotul unei maree care se retrage.

Doamna prinţesă terminase corespondenţa şi trimisese vorbă domnului de La Rochefoucauld că putea să-l primească.

La picioarele prinţesei, modest ghemuită pe covor şi studiind cu îngrijorarea cea mai vie faţa şi dispoziţia acesteia, doamna de Cambes părea că aşteaptă să-i vorbească într-un moment potrivit, dar această răbdare constrînsă, această blîndeţe studiată erau total dezminţite de crisparea mîinilor, care motoleau şi sfîşiau o batistă de dantelă.

— Şaptezeci şi şapte de semnături! strigă prinţesa; vezi ce neplăcut e să faci pe regina, dragă Claire.

— Ba nu, doamnă, răspunse vicontesa, căci luînd locul reginei, v-aţi atribuit cel mai măreţ privilegiu al ei, acela de a putea graţia.

— Şi de a pedepsi, Claire, adaugă cu mîndrie prinţesa de Condé, căci una din cele şaptezeci şi şapte de semnături este pusă pe o condamnare la moarte.

— Iar a şaptezeci şi opta va fi pusă pe un act de graţiere, nu-i aşa, doamnă? adăugă Claire cu o voce rugătoare.

— Ce spui, tu, micuţo?

— Spun, doamnă, că cred că e timpul să mă duc să-l eliberez pe prizonierul meu, n-aţi vrea să-i cruţ acest spectacol înfiorător de a-şi vedea tovarăşul de celulă, condus la moarte? Ah! doamnă, pentru că aţi acceptat graţierea, făceţi-o totală şi completă.

— Pe legea mea, da, ai dreptate, micuţo! spuse doamna prinţesă, e adevărat că în mijlocul atîtor grave ocupaţii am uitat promisiunea pe care am făcut-o; bine ai făcut că mi-ai adus aminte.

— Aşadar? strigă Claire fericită...

— Aşadar, fac ce vrei.

— Atunci încă o semnătură, doamnă, spuse Claire, cu un surîs care ar fi înmuiat inima cea mai dură, surîs pe care nici o pictură nu l-ar

putea înfăţişa, pentru că el aparţine unei femei care iubeşte, adică vieţii în cea mai divină esenţă a ei.

Şi puse o hîrtie pe masa doamnei prinţese.

Doamna de Condé scrise:

„Ordin domnului guvernator al cetăţii Chateau-Trompette, de a lăsa pe doamna vicontesă de Cambes să intre la domnul baron de Canolles, căruia îi redăm libertatea deplină şi completă".

— E bine aşa?

— Da, doamnă! da! strigă doamna de Cambes.

— Trebuie să semnez?

— Sigur că da.

— Haide, micuţo, spuse doamna de Condé cu un surîs încîntător, trebuie să se facă tot ce vrei tu.

Şi semnă.

Claire se aruncă asupra hîrtiei, cum se aruncă uliul asupra prăzii. Abia dacă mai avu timp să-i mulţumească alteţei sale şi ţinînd hîrtia strîns lipită pe inimă, ieşi repede din cameră.

Pe scară, îl întîlni pe domnul de La Rochefoucauld pe care îl însoţeau ca de obicei numeroşi căpitani şi o mare mulţime de popor, aşa cum se întîmpla întotdeauna cînd mergea prin oraş.

Claire îl salută uşor, zîmbind: domnul de La Rochefoucauld se opri, uimit, un moment pe palier şi înainte de a intra la doamna de Condé, o urmări din ochi pînă cînd ajunse la ultima treaptă.

Apoi ajungînd în faţa alteţei sale:

— Doamnă, totul este gata, spuse el.

— Unde?

— Acolo.

Prinţesa încercă să-şi amintească.

— Pe Explanadă, spuse ducele.

— Ah! Foarte bine, răspunse prinţesa afectînd foarte mult calm, pentru că simţea că e urmărită de privirile tuturor şi, cu toate că femeie fiind ar fi trebuit să se cutremure, ascultă cu demnitatea şefului de partid care îi poruncea să nu se arate slabă. Ei bine, spuse ea, dacă totul este gata, duceţi-vă domnule duce.

Ducele ezită.

— Credeţi că e potrivit să asist şi eu? întrebă prinţesa cu un tremur în glas, pe care cu toată stăpînirea de sine pe care şi-o impunea, nu-l putea domina îndeajuns.

— Cum vreţi, doamnă, răspunse ducele care, poate că în acest moment proceda la unul din studiile sale psihologice.

— O să vedem, duce, o să vedem. Ştiţi că am graţiat mulţi condamnaţi.

— Da, doamnă.

— Ce spuneţi de această măsură?

— Spun că tot ce face alteţa voastră este bine făcut.

— Da, spuse prinţesa, îmi place mai mult aşa. E mai demn din partea noastră să le arătăm epernoniştilor că nu ne temem să folosim represaliile şi să tratăm de la putere la putere cu majestatea sa, şi că fiind încrezători în puterea noastră, întoarcem răul fără furie, fără exagerare.

— Este foarte politic aşa.

— Nu-i aşa, duce? spuse prinţesa căutînd să desprindă, din accentul lui La Rochefoucauld, adevărata lui intenţie.

— Însă părerea dumneavoastră a rămas ca unul singur să ispăşească moartea lui Richon, căci această moarte, rămînînd nerăzbunată, ar face să se creadă că alteţa voastră apreciază prea puţin pe vitejii care se dedică serviciului său.

— Oh! desigur, şi unul din cei doi va muri, cuvînt de prinţesă, fiţi liniştit.

— Aş putea să ştiu căruia din cei doi a binevoit alteţa voastră să-i acorde graţierea?

— Domnului de Canolles!

— Ah!

Acest „ah"! fu pronunţat într-un fel ciudat.

— Aveţi ceva deosebit împotriva acestui gentilom, domnule duce? întrebă prinţesa.

— Eu! Doamnă, am avut eu vreodată ceva pentru sau contra cuiva? Eu aşez oamenii în două categorii: potrivnici şi susţinători: Unii trebuie doborîţi, ceilalţi susţinuţi... cît timp ne susţin; iată, doamnă, politica mea, aş spune chiar punctul meu de vedere.

— „Ce dracu de încurcătură caută şi unde o fi vrînd să ajungă? se întrebă Lenet în sinea lui; avea aerul că nu-l putea suferi pe Canolles".

— Ei bine! continuă ducele, dacă alteţa voastră nu are altă ordine să-mi dea?

— Nu, domnule duce.

— Atunci îmi iau rămas bun de la alteţa voastră.

— Atunci chiar astă seară? întrebă doamna de Condé.

— Peste un sfert de oră.

Lenet se pregăti să-l urmeze pe duce.

— Vei asista şi dumneata Lenet? întrebă prinţesa.

— Oh! nu, doamnă, spuse Lenet, ştiţi că eu nu sînt pentru emoţiile violente; eu mă mulţumesc să merg pînă la jumătatea drumului, adică pînă la închisoare şi să văd înduioşătorul tablou al punerii în libertate a bietului Canolles de femeia care îl iubeşte.

Ducele făcu o strîmbătură de filozof, Lenet ridică din umeri iar cortegiul funebru părăsi palatul îndreptîndu-se spre închisoare.

Doamnei de Cambes nu-i trebui mai mult de cinci minute ca să facă acest drum. Sosi, arătă ordinul santinelei de la podul mobil, portarului castelului, apoi ceru să fie chemat guvernatorul.

Guvernatorul examină ordinul cu ochiul întunecat al guvernatorului unei închisori care nu se însufleţeşte nici în faţa condamnărilor la moarte nici în faţa scrisorilor de graţiere, recunoscu sigiliul şi semnătura doamnei de Condé, salută pe mesageră şi întorcîndu-se spre uşă:

— Chemaţi-l pe locotenent, spuse el.

Apoi îi făcu semn doamnei de Cambes să ia loc; dar doamna de Cambes era prea agitată ca să nu-şi combată nerăbdarea prin mişcare, aşa că rămase în picioare.

Guvernatorul consideră de datoria lui să-i vorbească.

— Îl cunoaşteţi pe domnul de Canolles? întrebă el cu aceeaşi voce cu care ar fi întrebat cum e timpul afară.

— Oh! da, domnule, răspunse vicontesa.

— Este cumva fratele dumneavoastră?

— Nu, domnule.

— Prietenul dumneavoastră?

— Este... logodnicul meu, spuse doamna de Cambes, sperînd că după această mărturisire guvernatorul avea să fie mai grăbit ca să-l elibereze pe prizonier.

— Ah! reluă guvernatorul pe acelaşi ton pe care îl folosise pînă atunci. Complimentele mele, doamnă.

Şi nemaiavînd nici o întrebare de pus, guvernatorul reintră în imobilitatea şi în tăcerea lui obişnuită.

Locotenentul intră.

— Domnule d'Orgemont, chemaţi-l pe şeful gardienilor şi puneţi-l în libertate pe domnul de Canolles; iată ordinul său de ieşire.

Locotenentul se înclină şi luă hîrtia.

— Vreţi să aşteptaţi aici? întrebă guvernatorul.

— Mi-e interzis să-l urmez pe domnul?

— Nu, doamnă.

— Atunci, îl urmez; înţelegeţi: vreau să fiu prima persoană care să-i spună că e salvat.

— Duceţi-vă, doamnă, şi primiţi asigurarea respectului meu.

Doamna de Cambes făcu spre guvernator o reverenţă grăbită şi-l urmă pe locotenent.

Întîmplător acesta era tocmai tînărul care vorbise mai înainte cu Canolles şi cu Cauvignac şi se grăbea acum plin de simpatie.

Într-o clipă, doamna de Cambes şi el ajunseră în curte.

— Temnicerul şef, la mine! strigă locotenentul.

Apoi întorcîndu-se spre doamna de Cambes:

— Fiţi liniştită, doamnă, într-o clipă va fi aici.

Al doilea temnicer se prezentă.

— Domnule locotenent, temnicerul şef a dispărut: l-am strigat zadarnic.

— Oh! domnule, spuse doamna de Cambes asta o să ne mai întîrzie mult?

— Nu, doamnă, ordinul e categoric, aşa că fiţi liniştită.

Doamna de Cambes îi mulţumi printr-una din acele priviri care nu aparţin decît femeilor şi îngerilor.

— Ai al doilea rînd de chei de la toate celulele? întrebă domnul d'Orgemont.

— Da, domnule, răspunse temnicerul.

— Deschide camera domnului de Canolles.

— Domnul de Canolles, numărul 2?

— Sigur că numărul 2, deschide repede.

— De altfel, continuă temnicerul, cred că sînt împreună: vom alege pe cel bun.

Întotdeauna temnicerii au fost glumeţi.

Însă doamna de Cambes era prea fericită ca să se supere de o glumă proastă...

Dimpotrivă, îi zîmbeşte şi ar fi în stare să-l îmbrăţişeze pe omul acesta dacă ar trebui ca el să se grăbească şi ea să-l poată revedea pe Canolles o secundă mai repede.

În sfîrşit, uşa se deschise, Canolles, care auzise paşi pe coridor şi recunoscuse vocea vicontesei, i se aruncă în braţe iar ea, sublimă de nepăsare, uitînd că nu-i era nici soţ nici iubit, îl îmbrăţişă cu toată puterea.

Pericolul care îl ameninţase, despărţirea veşnică, asemeni unui abis, de care se apropiaseră, purifică totul.

— Ei bine! prietene, spuse ea, radiind de bucurie şi de mîndrie, ai văzut că m-am ţinut de cuvînt şi că ţi-am obţinut graţierea aşa cum îţi promisesem. Am venit să te iau şi să plecăm!

Şi vorbind astfel îl tîra pe Canolles spre coridor.

— Domnule, spuse locotenentul, puteţi să-i închinaţi doamnei toată viaţa, căci doamnei i-o datoraţi.

Canolles nu răspunse nimic, dar ochii lui priveau cu afecţiune îngerul liberator, iar mîna lui strîngea mîna femeii.

— Oh! nu vă grăbiţi atît, spuse locotenentul, surîzînd s-a sfîrşit, sînteţi liber, deschideţi-vă aripile pe îndelete.

Dar doamna de Cambes, fără să ţină seama de aceste cuvinte liniştitoare, continua să-l tîrască pe Canolles pe coridoare. Şi Canolles se lăsa tîrît, în timp ce făcea semne locotenentului. Ajunseră la scări; scara fu coborîtă de parcă cei doi îndrăgostiţi ar fi avut aripile de care

vorbea locotenentul cu cîteva minute mai înainte. În sfîrşit, ajunseră în curte: o uşă doar şi atmosfera de închisoare nu avea să mai apese pe cele două sărmane inimi...

În sfîrşit uşa se deschise.

Dar de partea cealaltă a uşii o trupă de gentilomi, gărzi şi arcaşi blocase podul mobil: era domnul de La Rochefoucauld şi partizanii lui.

Fără să ştie de ce, doamna de Cambes se cutremură. De cîte ori întîlnea acest om i se întîmpla o nenorocire.

Dar Canolles, chiar dacă încercă şi el o oarecare emoţie ea îi rămase în adîncul inimii şi nu-i apăru pe faţă.

Ducele salută pe doamna de Cambes şi pe Canolles şi le făcu chiar cîteva complimente. Apoi, făcu semn gentilomilor şi gărzii care lăsară un loc larg de trecere.

Deodată, se auzi o voce în fundul curţii, venind dinspre coridoare:

— Ei! numărul 1 e gol, prizonierul celălalt nu mai este în camera lui de vreo cinci minute, îl caut peste tot şi nu dau de el.

Cuvintele acestea trecură ca un fior de gheaţă prin toţi cei care le auziră: ducele de La Rochefoucauld tresări şi neputîndu-şi stăpîni o primă mişcare, întinse mîna spre Canolles de parcă ar fi vrut să-l aresteze.

Claire observă mişcarea şi păli.

— Vino, vino, spuse ea tînărului, să ne grăbim.

— Iertaţi-mă, doamnă, spuse ducele însă v-aş solicita un moment de răbdare: să lăsăm să se lămurească această eroare; nu va dura nici un minut, vă asigur.

Şi, la un semn al ducelui, drumul care se deschise printre cei de pe pod, se închise la loc.

Canolles se uită la Claire, la duce, la scara de unde auzise vocea şi păli, la rîndul lui.

— Dar, domnule, întrebă Claire, de ce trebuie să aştept? Doamna prinţesă de Condé a semnat punerea în libertate a domnului de Canolles; iată ordinul, nominal, priviţi-l.

— Fără îndoială, doamnă, că este aşa şi intenţia mea nu este să contest validitatea acestui ordin. Şi peste o clipă va fi tot atît de valabil ca şi acum; aveţi răbdare, am trimis pe cineva, care nu poate să mai întîrzie.

— Dar ce legătură are aceasta cu noi? întrebă Claire, şi ce legătură are domnul de Canolles cu prizonierul nr. 1?

— Domnule duce, spuse comandantul gărzii pe care îl trimisese domnul de La Rochefoucauld, am căutat degeaba; celălalt prizonier nu e de găsit, temnicerul şef a dispărut şi el iar copilul acestuia din urmă, pe care l-am întrebat, ne-a spus că tatăl lui împreună cu prizonierul au ieşit pe o uşă secretă care dă spre rîu.

— Oh! oh! strigă ducele, ştiţi ceva de asta, domnule de Canolles? o evadare?

La aceste cuvinte Canolles înţelese totul. Înţelese că Nanon veghease asupra lui; înţelese că pe el venise să-l caute, că el fusese desemnat sub numele de fratele domnişoarei de Lartigues; că fără să ştie, Cauvignac îi luase locul găsindu-şi libertatea în loc să găsească moartea, aşa cum crezuse. Toate aceste idei i se îngrămădesc în minte, îşi duce mîinile la frunte, păleşte şi se clatină la rîndul său revenindu-şi în fire abia cînd o vede pe vicontesă tremurînd şi gîfîind la braţul său. Nimic din aceste semne de groază nu-i scăpară ducelui.

— Închideţi porţile, strigă acesta. Domnule de Canolles, vă rog, aveţi bunătatea să rămîneţi, înţelegeţi că toate acestea trebuie să se clarifice.

— Dar, domnule duce, strigă vicontesa, cred că n-aveţi pretenţia să vă opuneţi unui ordin al doamnei prinţese?

— Nu, doamnă, spuse ducele, dar cred că trebuie prevenită despre cele întîmplate. Nu vă spun: am să mă duc eu; aţi putea să credeţi că intenţia mea este să o influenţez pe augusta noastră stăpînă; de aceea vă spun; Mergeţi dumneavoastră, doamnă, căci nimeni, mai bine ca dumneavoastră, nu va şti să solicite bunătatea doamnei de Condé.

Lenet făcu un semn imperceptibil lui Claire.

— Oh! nu-l părăsesc! strigă vicontesa de Cambes, strîngînd convulsiv braţul lui Canolles.

— Mă duc eu la alteţa sa, spuse Lenet, veniţi cu mine, căpitane, sau, poate, chiar dumneavoastră, domnule duce.

— Fie, am să vă însoţesc eu, domnule. Domnul căpitan va rămîne aici şi va continua cercetările în lipsa noastră. Poate îl va găsi pe celălalt prizonier.

Şi vrînd, parcă, să accentueze şi mai mult această ultimă parte a frazei sale, ducele de La Rochefoucauld spuse cîteva cuvinte la urechea ofiţerului şi plecă împreună cu Lenet.

În acelaşi timp, vicontesa de Cambes şi Canolles sînt împinşi spre curtea interioară a castelului de valul de cavaleri care îl însoţise pe domnul de La Rochefoucauld. În urma lor poarta de intrare se închise din nou.

De zece minute scena a luat un caracter atît de grav şi de trist încît cei de faţă, palizi şi muţi se privesc între ei şi urmăresc în privirile lui Canolles şi a lui Claire să distingă pe cel care suferă mai mult dintre ei doi. Canolles înţelege că toată puterea trebuie să vină de la el; este grav şi afectuos cu prietena lui care, palidă, cu ochii roşii, şi cu genunchii moi, se agaţă de braţul lui, îl strînge, îl atrage spre ea, îi surîde cu un aer de tandreţe înfricoşetoare, apoi se clatină plimbîndu-şi privirea înspăimîntată, încoace şi încolo peste aceşti oameni, printre care caută zadarnic să găsească un prieten...

— Totuşi, ar trebui să găsim ceva ca s-o înlăturăm pe femeia asta nesuferită.

Încearcă atunci să-şi desprindă braţul din strînsoarea mîngîietoare care îl reţine. Dar Claire îşi dădu seama de intenţia lui şi se agăţă de el cu toată puterea.

— Ar trebui să se mai caute, strigă ea, poate că nu s-a căutat bine şi că va fi găsit omul acela. Să căutăm cu toţii, e posibil să fi evadat. Dar domnul de Canolles, de ce n-a evadat şi el? Haideţi! domnule căpitan, vă implor, ordonaţi să se mai caute.

— S-a căutat, doamnă, răspunse acesta, şi se mai caută şi în momentul acesta. Temnicerul îşi dă seama că dacă nu-l prinde pe prizonier, îl aşteaptă pedeapsa cu moartea. Înţelegeţi cît e de interesat să caute cît mai bine.

— Doamne, Dumnezeule! murmură Claire, şi domnul Lenet care nu mai vine!

— Răbdare, dragă prietenă, răbdare, îi spuse Canolles cu blîndeţea cu care le vorbeşti copiilor, domnul Lenet abia a plecat şi nici n-a avut timp să ajungă la doamna prinţesă. Lasă-i timp ca să-i expună cele întîmplate şi să ne aducă răspunsul.

Spunînd acestea strîngea cu blîndeţe mîna vicontesei.

Apoi, văzîndu-l pe ofiţerul care preluase comanda de la domnul de La Rochefoucauld că-l priveşte cu insistenţă şi că dă semne de nerăbdare, îl întrebă:

— Domnule, căpitan, vreţi să-mi spuneţi ceva?

— Da, desigur, domnule, răspunse acesta pe care supravegherea vicontesei îl chinuia.

— Domnule, spuse vicontesa, vă implor, conduceţi-ne la doamna prinţesă. Ce vă costă? Mai bine să ne conduceţi la dînsa decît să stăm aici în incertitudine; ea îl va vedea, domnule, mă va vedea şi pe mine, eu îi voi vorbi şi ea îmi va reînnoi promisiunea.

— Iată o idee excelentă, doamnă, spuse ofiţerul, profitînd în grabă de ideea vicontesei, duceţi-vă, duceţi-vă, aveţi toate şansele să reuşiţi.

— Ce părere aveţi baroane? întrebă vicontesa; credeţi că e bine? Nu încercaţi să mă înşelaţi: ce să fac?

— Duceţi-vă, doamnă, spuse Canolles făcînd un suprem efort asupra lui însuşi.

Vicontesa se desprinse de la braţul baronului, încercă să facă vreo cîţiva paşi, dar reveni îndată lîngă el:

— Oh! nu! nu! spuse ea, nu-l părăsesc.

Apoi auzind uşa deschizîndu-se:

— Oh! strigă ea, Domnul fie lăudat! iată că s-au înapoiat şi domnul Lenet şi domnul duce.

În adevăr, în spatele ducelui de La Rochefoucauld, cu figura lui impasibilă, venea Lenet, cu figura răvăşită şi cu mîinile tremurînde. Din

prima privire pe care sărmanul consilier o schimbă cu el, Canolles înţelese că nu mai era nici o speranţă şi că era definitiv condamnat.

— Ei bine? întrebă tînăra femeie făcînd o mişcare atît de violentă spre Lenet încît îl tîrî şi pe Canolles după ea.

— Ei bine? se bîlbîi Lenet, doamna prinţesă este tulburată...

— Tulburată! strigă Claire, ce înseamnă asta?

— Asta înseamnă că vă cheamă, răspunse ducele, ca să vă vorbească.

— Este adevărat, domnule Lenet? întrebă Claire, fără să se sinchisească de faptul că întrebarea era ofensatoare pentru duce.

— Da, doamnă, se bîlbîi Lenet.

— Şi el? întrebă ea.

— Care el?

— Domnul de Canolles.

— Ei bine! domnul de Canolles se va întoarce în închisoare iar dumneavoastră îi veţi aduce răspunsul prinţesei, spuse ducele.

— O să rămîneţi cu el, domnule Lenet? întrebă Claire.

— Doamnă...

— O să rămîneţi cu el? întrebă ea din nou.

— N-am să-l părăsesc.

— Nu-l veţi părăsi, îmi juraţi?

— Doamne, Dumnezeule! murmură Lenet privind la tînărul acesta care îşi aşteaptă sentinţa şi la această femeie pe care un cuvînt al lui poate să o ucidă. Doamne, Dumnezeule! pentru că unul din doi este condamnat, dă-mi cel puţin puterea să-l salvez pe celălalt.

— Nu juraţi, domnule Lenet?

— V-o jur, spuse consilierul, apăsînd cu mîna pe inima care sta să se spargă.

— Mulţumesc, domnule, spuse încet Canolles, vă înţeleg.

Apoi întorcîndu-se spre vicontesăă.

— Duceţi-vă, doamnă, vedeţi bine că nu sînt în nici un pericol cînd mă aflu între domnul Lenet şi domnul duce.

— N-o lăsaţi să plece fără să o sărutţi, îi şopti Lenet.

O sudoare de gheaţă se aşeză pe fruntea lui Canolles şi pe ochi i se aşternu ca o ceaţă. O reţinu pe Claire, gata de plecare şi prefăcîndu-se că vrea să-i şoptească ceva, o strînse la piept şi se aplecă pînă la urechea ei:

— Imploră fără înjosire, spuse el, vreau să trăiesc pentru dumneata, dar trebuie să vrei să trăiesc în cinste.

— Am să implor în aşa fel ca să te scap, răspunse ea, nu eşti tu soţul meu în faţa lui Dumnezeu?

Şi Canolles, în timp ce se retrăgea, găsi posibilitatea să-i atingă uşor gîtul cu buzele, dar cu atîta prevedere încît ea nu- şi dădu seama,

iar sărmana femeie plecă fără să-l sărute pentru ultima oară. Dar, în momentul cînd să iasă pe poarta închisorii, se întoarse să-l mai vadă o dată, însă între ea şi prizonier se găsea o masă compactă de oameni.

— Prietene, spuse ea, unde eşti? nu pot să te văd; spune-mi un cuvînt, un singur cuvînt, ca să duc cu mine sunetul vocii tale.

— Du-te, Claire, spuse Canolles, te aştept!

— Duceţi-vă, doamnă, duceţi-vă, spuse un ofiţer cu sufletul milos, cu cît veţi pleca mai repede, cu atît veţi reveni mai repede.

— Domnule Lenet, dragă domnule Lenet, strigă Claire, de acolo, de departe, mă încred în dumneavoastră, m-aţi asigurat.

Şi poarta închisorii se închise în urma ei.

— Bine că s-a terminat, chiar dacă n-a fost uşor, murmură ducele filozof, dar iată-ne în sfîrşit, reintraţi în domeniul posibilului.

III

De îndată ce vicontesa plecă şi vocea ei se pierdu în depărtare şi după ce poarta se închise în urma ei, ofiţerii se strînseră în jurul lui Canolles şi apărură, deodată, fără să ştie de unde, doi oameni cu figura sinistră care se apropiară de duce şi-i cerură cu umilinţă ce ordine avea să le dea.

Drept orice răspuns, ducele le indică din cap pe prizonier.

Apoi apropiindu-se:

— Domnule, i se adresă el lui Canolles salutîndu-l cu acea politeţă rece care îi era caracteristică, aţi înţeles, desigur, că plecarea tovarăşului dumneavoastră de suferinţă, aruncă asupra dumneavoastră soarta căreia îi fusese destinat.

— Da, domnule, răspunse Canolles, cel puţin nu mă îndoiesc: însă de ceea ce sînt sigur, este că doamna prinţesă mi-a acordat graţierea mie personal. Am văzut şi adineaori aţi putut vedea şi dumneavoastră ordinul meu de eliberare în mîna doamnei vicontese de Cambes.

— Este adevărat, domnule, răspunse ducele, însă doamna prinţesă n-a putut prevedea ceea ce s-a întîmplat.

— În cazul acesta, doamna prinţesă şi-a retras semnătura? întrebă Canolles.

— Da, răspunse ducele.

— O prinţesă de sînge nu-şi respectă cuvîntul?

Ducele rămase nemişcat.

Canolles privi în jurul său.

— E momentul? întrebă el.

— Da, domnule.

— Credeam că se aşteaptă înapoierea doamnei vicontese de Cambes, i s-a promis că nimic nu se va petrece în timpul absenţei sale.

Şi prizonierul ţinti o privire plină de dojană, nu asupra ducelui de La Rochefoucauld, ci asupra lui Lenet.

— Din păcate, domnule, spuse acesta cu lacrimi în ochi, iertaţi-ne. Doamna prinţesă a refuzat hotărît graţierea dumneavoastră, cu toate că am rugat-o cu toată insistenţa. Domnul duce este martor şi Dumnezeu, la fel. Însă a fost nevoie de represalii pentru moartea nefericitului acela de Richon şi a rămas de piatră. Acum, judecaţi-mă, dumneavoastră, domnule baron. În loc de a face ca situaţia teribilă în care vă aflaţi să apese, jumătate asupra dumneavoastră şi jumătate asupra vicontesei, am îndrăznit, iertaţi-mă, căci simt că am mare nevoie de iertarea dumneavoastră am îndrăznit să las să apese această greutate în totalitatea ei numai asupra dumneavoastră, asupra dumneavoastră care sînteţi soldat, asupra dumneavoastră care sînteţi gentilom.

— Asta înseamnă, se bîlbîi Canolles pe care îl sugruma emoţia, asta înseamnă că n-o voi mai vedea niciodată! Cînd mi-aţi spus s-o îmbrăţişez, era pentru ultima dată!

Un oftat mai puternic decît stoicismul, decît raţiunea, decît mîndria sfîşie pieptul lui Lenet; se retrase în spate şi izbucni într-un plînş amar. Apoi Canolles îşi plimbă privirea pătrunzătoare asupra tuturor celor din jurul lui şi nu văzu decît figuri împietrite de moartea crudă a lui Richon şi care îi pîndeau comportarea: dacă nu slăbea unul, slăbea altul şi lîngă aceştia, oameni timizi care îşi încordau muşchii ca să-şi ascundă emoţia, să-şi înghită lacrimile şi suspinele.

— Oh! Este îngrozitor să te gîndeşti, murmură tînărul, într-un moment ca acesta, care deschide sufletului orizonturi nesfîrşite asupra a tot ceea ce se numeşte viaţă, adică asupra unor scurte momente de fericire presărate ca nişte insule în mijlocul unui ocean de lacrimi şi de suferinţe... este îngrozitor! Găsisem o femeie pe care o adoram şi care venise să-mi spună, pentru ultima oară, că mă iubeşte! un viitor îndelungat şi fericit! realizarea visului întregii mele vieţi! şi iată acum, într-o clipă, într-o secundă, moarte ia locul tuturor acestora...

Inima i se strînse şi în ochi simţi nişte înţepături de parcă ar fi fost gata să plîngă, dar îşi aminti, ce-i spusese Lenet, că era bărbat, că era soldat.

„Mîndrie îşi spuse el, mîndrie, singur şi unic curaj care există cu adevărat, vino-mi în ajutor! Să plîng e un lucru atît de zadarnic ca viaţa!... Cît de mult s-ar rîde dacă s-ar putea spune: aflînd că avea să moară, Canolles a plîns! Cum am procedat, oare, în ziua în care fusesem aşezat în fortăreaţa Saint-Georges sau cînd bordelezii au vrut să mă ucidă aşa cum vor şi astăzi? Pe cerul care mă aude, şi care, poate, are

necazuri cu mine, pe diavolul care luptă în momentul acesta cu îngerul meu, am să mă port şi astăzi cum am făcut-o atunci şi dacă nu mai lupt, cel puţin voi glumi sau măcar voi rîde mereu".

Deodată figura lui deveni calmă ca şi cum orice urmă de emoţie i-ar fi dispărut din suflet, îşi trecu mîna prin frumosul lui păr negru şi se apropie cu pasul sigur şi cu surîsul pe buze de domnul de La Rochefoucauld şi de Lenet:

— Domnilor, spuse el, după cum ştiţi, în lumea asta atît de plină de accidente felurite, ciudate, neaşteptate, trebuie să te obişnuieşti cu toate: mi-a trebuit, şi-mi pare rău că nu v-am cerut permisiunea, mi-a trebuit un minut ca să mă obişnuiesc cu ideea morţii; dacă vi se pare că a fost prea mult, vă cer scuze că v-am făcut să mă aşteptaţi.

O uimire fără margini cuprinse întregul grup, iar prizonierul însuşi simţi că de la uimire se trece la admiraţie şi acest sentiment atît de glorios pentru el îl înălţă şi-i dublă forţele.

— Cînd vreţi, domnilor, spuse el, eu vă aştept.

Uluit un moment, ducele îşi reluă calmul lui obişnuit şi făcu un semn.

La acest semn, porţile se deschiseră din nou iar cortegiul se pregăti să se pună în mişcare.

— Un moment! strigă Lenet pentru a cîştiga timp, un moment domnule duce! Îl conducem la moarte pe domnul de Canolles, nu-i aşa?

Ducele făcu o mişcare de surprindere, iar Canolles îl privi pe Lenet cu uimire.

— Desigur, spuse ducele.

— Ei bine, reluă Lenet, dacă este aşa, acest domn gentilom nu poate fi lipsit de un confesor.

— Iertaţi-mă, iertaţi-mă, domnule, ripostă Canolles, dimpotrivă, mă lipsesc şi încă foarte bine.

— Cum aşa? întrebă Lenet, făcîndu-i prizonierului semne pe care acesta nu voia să le înţeleagă.

— Pentru că sînt hughenot, continuă Canolles şi încă hughenot convins, vă previn. Dacă vreţi să-mi faceţi o ultimă plăcere, lăsaţi-mă să mor aşa cum sînt.

Şi refuzînd, un gest de recunoştinţă îi dovedi lui Lenet că-i înţelesese foarte bine intenţia.

— Atunci, dacă nimic nu ne opreşte, să plecăm, spuse ducele.

— Să se spovedească! să se spovedească! strigară cîteva voci furioase.

Canolles se ridică în vîrful picioarelor, privi în jur cu o privire calmă şi hotărîtă, apoi se adresă ducelui:

— Dăm dovadă de slăbiciune, domnule? spuse el cu severitate. Mi se pare că dacă cineva are dreptul să-şi manifeste voinţa, atunci acela

sînt eu, eroul acestei serbări. Refuz confesorul şi cer eşafodul şi asta cît mai repede cu putinţă, la rîndul meu, m-am plictisit să mai aştept.

— Linişte! strigă ducele înspre grupuri.

Apoi cînd în urma ordinului său puternic şi a privirii autoritare, se făcu din nou linişte, se întoarse spre Canolles:

— Domnule, faceţi cum vreţi.

— Mulţumesc, domnule. Atunci, să plecăm şi să ne grăbim. Sînteţi de acord?

Lenet îl luă la braţ pe Canolles.

— Dimpotrivă, mergeţi mai încet, îi spuse el. Cine ştie? O amînare, o revenire, orice este posibil. Mergeţi încet, vă conjur în numele celei care vă iubeşte şi care va plînge mult dacă vom merge prea repede.

— Oh! răspunse Canolles, nu-mi mai vorbiţi despre aceasta, vă implor; îmi pierd tot curajul cînd mă gîndesc că mă voi despărţi de ea pentru totdeauna. Dar ce spun... dimpotrivă, vorbiţi-mi de ea, domnule Lenet, spuneţi-mi mereu că mă iubeşte, că mă va iubi mereu şi mai ales că mă va plînge.

— Haide! copil drag şi nefericit, spuse Lenet, nu te mai întrista, gîndeşte-te că lumea se uită la noi şi nu ştie despre ce vorbim.

Canolles îşi ridică fruntea cu mîndrie şi printr-o mişcare plină de eleganţă îşi aruncă pe spate părul negru şi ondulat. Se ajunse în stradă, iar numeroasele făclii îi luminau drumul, aşa că i se putea vedea bine faţa calmă şi surîzătoare.

Cîteva femei izbucniră în plîns, altele fură auzite spunînd:

— Sărmanul baron, cît e de tînăr şi de frumos!

Drumul se continua în tăcere, apoi, deodată Canolles spuse:

— Oh! domnule Lenet, cît aş vrea să o mai văd o dată.

— Vreţi să mă duc să o caut? Vreţi să v-o aduc? întrebă Lenet, care nu mai avea nici o voinţă.

— Oh! da! murmură Canolles.

— Ei bine, alerg, dar să ştiţi că o ucideţi.

„Cu atît mai bine; îi şopti egoismul la ureche, dacă o ucizi, nu va mai fi soţia nimănui".

Apoi, deodată, înfrîngîndu-şi această slăbiciune:

— Nu, nu, spuse Canolles strîngîndu-i braţul lui Lenet: i- aţi promis că rămîneţi cu mine, rămîneţi.

— Ce spune? întrebă ducele pe comandantul gărzii.

Canolles auzi întrebarea.

— Spuneam, domnule duce, că nu credeam să fie atît de departe închisoarea de Esplanadă.

— Din păcate! adăugă Lenet, nu te mai plînge, sărmane tînăr, căci am şi ajuns.

În adevăr, torţele care luminau convoiul şi avangarda care preceda escorta dispărură la un colţ de stradă.

Lenet strînse mîna tînărului şi, voind să facă o ultimă încercare înainte de a fi ajuns la locul execuţiei, se apropie de duce:

— Domnule, îi şopti el, vă mai rog încă o dată, îndurați-vă, executîndu-l pe domnul de Canolles pierdeţi cauza pentru care luptaţi.

— Dimpotrivă, replică ducele, dăm dovadă că o considerăm dreaptă, pentru că nu ne temem să folosim represaliile.

— Represaliile se fac între cei de o seamă, domnule duce, şi aţi avut dreptate cînd aţi spus că regina tot regină va fi iar noi tot supuşii ei vom rămîne.

— Să nu discutăm asemenea lucruri în faţa domnului de Canolles, răspunse ducele cu aroganţă, vedeţi bine că e nepotrivit.

— Nu vorbiţi de îndurare cu domnule duce, spuse Canolles, nu vedeţi că-şi pregăteşte lovitura sa de stat?... nu-l tulburaţi pentru atîta lucru...

Ducele nu răspunse nimic, dar după buzele strînse, după priviea lui ironică se văzu că lovitura îşi atinsese ţinta.

În acest timp se înaintase tot mai mult, aşa că, la un moment dat, Canolles se găsi la rîndul lui în faţa intrării pe Esplanadă. Departe, la celălalt capăt al pieţii, se zăreau strălucind muschetele; în centru se înălţa ceva negru şi nedefinit pe care Canolles, în primul moment nu căută să-l distingă ce este, credea că e un eşafod obişnuit; dar cînd torţele ajunseră în mijlocul pieţii şi luminară acest obiect negru, la început greu de recunoscut, văzu că era vorba de silueta unei îngrozitoare spînzurători.

— Spînzurătoare? strigă Canolles oprindu-se şi arătînd cu mîna spre această instalaţie. Ce văd aici e o spînzurătoare, domnule duce?

— E adevărat, nu vă înşelaţi, răspunse rece ducele.

Atunci fruntea tînărului se împurpură, dădu în lături pe cei doi soldaţi care îl încadrau şi dintr-un salt se găsi în faţa domnului de La Rochefoucauld.

— Domnule, strigă el, uitaţi că sînt gentilom? Toată lumea pînă şi călăul ştie că un gentilom are dreptul de a i se tăia capul.

— Domnule, sînt împrejurări...

— Domnule, îl întrerupse Canolles, nu vă vorbesc în numele meu, ci în numele întregii nobilimi în care dumneavoastră aveţi un rang atît de mare, dumneavoastră care aţi fost prinţ şi acum sînteţi duce; ar fi o dezonoare, nu pentru mine, pentru că eu sînt nevinovat, ci pentru toţi ai dumneavoastră, atîţi cîţi sînteţi, ca unul din ai dumneavoastră să fie ucis prin ştreang.

— Domnule, regele l-a spînzurat pe Richon!

— Domnule, Richon era soldat viteaz, mai nobil prin inimă decît orcine de pe lumea asta, dar nu era nobil din naştere; eu sînt.

— Uitaţi, spuse ducele, că aici este vorba de represalii, chiar dacă aţi fost prinţ, tot aţi fi fost spînzurat.

Printr-o mişcare instinctivă, Canolles îşi caută sabia la şold, dar neaflînd-o, îşi dădu imediat seama că superioritatea lui rămăsese tocmai în neputinţa în care se afla.

— Domnule filozof, spuse el, blestem asupra celor care uzează de represalii şi de două ori blestem asupra celor care uzînd de ele, nu dau dovadă de omenie! Eu nu cer milă, eu cer dreptate! Sînt oameni care mă iubesc şi insist asupra acestui cuvînt, domnule, pentru că îmi dau seama că dumneavoastră nu ştiţi că se poate iubi. Ei bine, în inimile acestor oameni veţi săpa pentru totdeauna, prin uciderea mea, imaginea infamă a spînzurătorii. Daţi-mi, vă rog, o lovitură de spadă; un glonte de muschetă; daţi-mi pumnalul dumneavoastră ca să mă lovesc cu el şi apoi spînzuraţi-mi cadavrul, dacă asta vă face plăcere.

— Richon a fost spînzurat de viu, domnule, răspunse ducele rece.

— Foarte bine. Acum ascultaţi-mă: într-o zi veţi fi lovit de o groaznică nenorocire şi în ziua aceea vă veţi aduce aminte că nenorocirea aceea a fost o pedeapă a cerului. În ceea ce ă priveşte pe mine, eu mor cu convingerea că moartea mea este opera dumneavoastră.

Şi Canolles, înfiorat, palid, dar plin de exaltare şi de curaj, se apropie de spînzurătoare şi se înfăţişă mulţimii mîndru şi dispreţuitor. Apoi puse piciorul pe prima treaptă şi se adresă călăilor:

— Şi acum domnilor călăi, faceţi-vă datoria!

— Nu e decît unul, strigă mulţimea surprinsă: celălalt unde e? unde e celălalt? Ni s-au promis doi!

— Ah! iată un lucru care mă consolează, spuse Canolles surîzînd, mulţimea asta minunată nici măcar nu e mulţumită de ceea ce faceţi pentru ea: o auziţi, domnule duce?

— La moarte! La moarte! Răzbunare pentru Richon! urlară deodată zeci de mii de glasuri.

„Dacă îi supăr, îşi zise Canolles, sînt în stare să mă facă bucăţi şi atunci nu voi mai fi spînzurat, iar domnul duce ar turba".

— Sînteţi nişte laşi! strigă el, recunosc printre voi pe unii care aţi participat la atacul împotriva fortăreţii din Saint-Geroges şi pe care v-am văzut acolo fugind. Vă răzbunaţi, acum, pe mine pentru că v-am bătut.

Un urlet fu răspunsul.

— Sînteţi nişte laşi, nişte rebeli, nişte mizerabili! strigă el.

Mii de cuţite scînteiară în lumina făcliilor şi o ploaie de pietre căzu la picioarele spînzurătorii.

— Foarte bine! murmură Canolles; apoi tare: Regele l-a spînzurat pe Richon şi bine a făcut; cînd o să ia Bordeauxul, o să mai spînzure pe mulţi...

La aceste cuvinte, mulţimea se năpusti ca un torent spre Esplanadă, răsturnă garda, sfărîmă împrejurimea şi se repezi urlînd spre prizonier.

Dar, la un semn al ducelui, unul din călăi îl apucă pe Canolles de subţiori şi-l urcă pe scară, în timp ce al doilea îi trecu laţul în jurul gîtului.

Canolles simţi strînsoarea funiei şi îşi înmulţi insultele; dacă voia să fie ucis la timp, nu mai avea nici un minut de pierdut.

În acel moment suprem privi în jurul lui şi nu zări decît o masă de ochi înflăcăraţi şi de arme ameninţătoare.

Doar un om, un soldat călare, îi arătă muscheta.

— Cauvignac! E Cauvignac! strigă Canolles agăţîndu-se de scară cu mîinile care nu-i fuseseră legate.

Cauvignac făcu un semn cu arma spre cel pe care nu-l putuse salva şi puse muscheta la ochi.

Canolles îl înţelese.

— Da! da! strigă el dînd din cap.

Acum să explicăm cum se face că Cauvignac se găsea acolo.

IV

Am văzut cum a plecat Cauvignac din Libourne şi cu ce scop. Ajuns la soldaţii comandaţi de Ferguzon, se opri un moment, nu ca să-şi tragă sufletul, ci să-şi execute planul pe care, cu toată graba cu care călătorise, spiritul lui inventiv îl putuse înjgheba într-o jumătate de oră.

Mai întîi, îşi spusese el, şi asta cu foarte multă dreptate, dacă s-ar fi prezentat în faţa doamnei prinţese, după cele ce se întîmplaseră, doamna prinţesă care poruncise să fie spînzurat Canolles împotriva căruia nu avea nimic, n-ar fi lipsit să-l spînzure şi pe el, căruia avea multe lucruri să-i reproşeze, iar misiunea lui, îndeplinită în sensul că l-ar fi putut salva pe Canolles, eşua în sensul că-l spînzura pe el... Se grăbi deci să-şi schimbe hainele cu unul din soldaţi, îl îmbrăcă pe Barrabas, mai puţin cunoscut decît el de doamna prinţesă, cu cele mai bune haine pe care le avea şi, luîndu-l cu el, porni în cel mai mare galop spre Bordeaux. Totuşi, un lucru îl neliniştea şi anume conţinutul scrisorii pe care o avea asupra lui şi pe care o scrisese sora lui cu atîta încredere încît, după părerea ei, nu trebuia decît să-i fi fost predată doamnei prinţese pentru ca baronul de Canolles să fie salvat. Or această îngrijorare crescu în aşa măsură încît se hotărî, pur şi simplu, să citească

scrisoarea, făcîndu-şi singur obsevaţia că un bun negociator n-ar putea reuşi mai bine în tratativele pe care le duce decît dacă cunoaşte în toate amănuntele problema cu care este însărcinat. Şi apoi, mai trebuie spus că Cauvignac nu avea prea multă încredere în aproapele său iar Nanon, oricît îi era de soră şi tocmai pentru că-i era soră, i-ar fi putut păstra o pică fratelui său, mai întîi pentru întîmplarea de la Jaulnay, apoi pentru evadarea neaşteptată din „Chateau-Trompette" şi, jucînd pe cartea întîmplării, ar fi putut readuce totul la loc, ceea ce n-ar fi fost decît o simplă tradiţie de familie.

Cauvignac deschise, deci, cu uşurinţă plicul care nu era închis decît printr-un simplu sigiliu de ceară şi încercă o senzaţie ciudată şi dureroasă citind conţinutul scrisorii:

„Doamnă prinţesă, este nevoie de o victimă care să ispăşească pentru *nefericitul Richon: nu folosiţi pentru aceasta un nevinovat, folosiţi-l pe adevăratul culpabil; nu vreau ca domnul de Canolles să moară, căci a-l omorî pe domnul de Canolles ar fi să se răzbune o crimă printru-un asasinat. În momentul în care veţi citi aceste rînduri, nu voi mai avea de parcurs decît o leghe pentru a ajunge la Bordeaux cu tot ceea ce posed; mă veţi preda poporului care mă urăşte, pentru că a mai vrut de două ori să mă ucidă, iar dumneavoastră veţi reţine averea mea care se ridică la două milioane. Oh! Doamnă, vă cer în genunchi să-mi acordaţi această favoare; într-un fel, eu sînt cauza acestui război: dacă voi muri, provincia va fi pacificată iar alteţa voastră va triumfa. Doamnă, acordaţi un sfert de oră de răgaz! Îl veţi elibera pe Canolles numai atunci cînd mă veţi avea în mîinile dumneavoastră; dar atunci, pe sufletul dumneavoastră îl veţi elibera, nu-i aşa?*

Iar eu vă voi rămîne respectuoasă şi recunoscătoare.

Nanon de Lartigues"

După ce citi scisoarea, Cauvignac constată cu uimire că avea inima grea şi ochii umezi.

Rămase mut şi nemişcat ca şi cum n-ar fi putut să creadă ceea ce citise. Apoi strigă:

— Va să zică există în lume inimi generoase, pentru simpla plăcere de a fi! Ei bine! La dracu! o să se vadă că şi eu sînt în stare, ca alţii, să fiu generos cînd trebuie.

Şi cum se găsea în poarta oraşului, îi dădu scrisoarea lui Barrabas, şi aceste instrucţiuni simple:

— La tot ce o să ţi se spună, răspunzi doar atît: „Din partea regelui!" Şi nu predai scrisoarea aceasta decît doamnei de Condé, personal.

Şi, în timp ce Barrabas se repezea spre palatul în care locuia doamna prinţesă, Cauvignac se îndrepta spre „Chateau- Trompette".

Barrabas nu întîmpină nici o greutate în drumul lui; străzile erau goale, oraşul părea pustiu, toată populaţia se îndreptase spre Esplanadă.

În poarta palatului santinelele voiră să-l oprească, dar, după recomandaţia făcută de Cauvignac, el agită scrisoarea, strigînd:

— Din partea regelui!... din partea regelui!...

Santinelele îl luară drept un mesager din partea regelui şi ridicînd halebardele, îi lăsară drum liber.

Aşa că Barrabas pătrunse în palat tot atît de uşor pe cît pătrunsese în oraş.

Or, după cum ne amintim, nu era prima dată că demnul locotenent al jupînului Cavignac avusese onoarea să pătrundă la doamna de Condé. De aceea, descălecă şi cum cunoştea drumul, se repezi pe scară şi, trecînd printre valeţii ocupaţi, pătrunse pînă în fundul apartamentului. Acolo se opri, căci se găsi în faţa unei femei pe care o recunoscu ca fiind doamna prinţesă; la picioarele ei stătea prăbuşită o altă femeie.

— Oh! doamnă, în numele cerului, iertare! implora aceasta.

— Claire, răspunse prinţesa, lasă-mă, fii înţelegătoare, gîndeşte-te că noi am renunţat la calitatea noastră de femei, după cum am renunţat la îmbrăcăminte: noi sîntem locotenenţii domnului le Prince; raţiunea de stat comandă.

— Oh! doamnă, pentru mine nu există raţiune de stat, nu există nici partid politic, nu există opinie, nu există decît el pe lumea asta pe care trebuie s-o părăsească şi cînd o va părăsi, mie nu-mi va mai rămîne decît moartea!...

— Claire, copilul meu, ţi-am mai spus că e imposibil, spuse prinţesa; ei ni l-au ucis pe Richon, dacă nu le întoarcem măsura luată, sîntem dezonoraţi.

— Oh! doamnă, niciodată nu eşti dezonorat cînd ierţi, niciodată nu eşti dezonorat cînd foloseşti un privilegiu rezervat regelui din cer şi regilor de pe pămînt; un cuvînt, doamnă, un singur cuvînt; nenorocitul aşteaptă!

— Dar, Claire, eşti nebună, cînd ţi-am spus că e imposibil.

— Dar, doamnă, i-am spus că era salvat: i-am arătat iertarea semnată de propria dumneavoastră mînă şi i-am spus că aveam să mă întorc cu confirmarea acestei iertări!

— Am acordat-o cu condiţia ca celălalt să plătească pentru el, de ce a fost lăsat să plece celălalt?

— El n-are nici un amestec în această evadare, v-o jur, de altfel, celălalt poate încă nu e salvat, poate că va fi găsit...

— Ah! da! atenţie, îşi spuse Barrabas, care ajunsese tocmai în acest moment.

— Doamnă, îl vor duce, doamnă, timpul trece. Se vor plictisi să mai aştepte.

— Ai dreptate, Claire, spuse prinţesa, căci am dat ordin ca totul să se termine la ora unsprezece şi iată că sună unsprezece, totul trebuie să se fi sfîrşit.

Vicontesa scoase un strigăt şi se ridică, ridicîndu-se se găsi faţă în faţă cu Barrabas.

— Cine sînteţi? Ce vreţi? strigă ea, aţi venit să anunţaţi că a fost ucis?

— Nu, doamnă, răspunse Barrabas, cu aerul cel mai graţios cu putinţă, dimpotrivă, vin să-l salvez.

— În ce fel? strigă vicontesa, vorbiţi repede.

— Predînd această scrisoare doamnei prinţese.

Doamna de Cambes întinse mîna, smulse scrisoarea din mîna mesagerului şi o prezentă prinţesei:

— Nu ştiu ce scrie în scrisoarea asta, dar în numele cerului, citiţi-o!

Prinţesa deschise scrisoarea şi citi cu voce tare, în timp ce doamna de Cambes, pălind la fiecare rînd, devora cuvintele pe măsură ce ele cădeau de pe buzele prinţesei.

— De la Nanon! strigă prinţesa după ce termină de citit scrisoarea. Nanon e aici! Nanon se predă! Unde e Lenet? Unde e ducele? Să vină cineva! Să vină cineva!

— Iată-mă, spuse Barrabas, gata să alerg unde îmi va ordona alteţa voastră.

— Alergaţi la Esplanadă, alergaţi la locul execuţie şi spuneţi că se suspendă; ba, nu, n-o să vă creadă nimeni!

Şi aruncîndu-se asupra unei pene, scrise pe o foaie de hîrtie:

„Suspendaţi!"

Şi dădu biletul deschis împreună cu scrisoarea lui Nanon lui Barrabas, care se repezi afară din apartament.

— Oh! murmură vicontesa, ea îl iubeşte mai mult decît mine, iar eu sînt o nefericită pentru că viaţa lui, ei i-o datoreşte.

Ideea aceasta o prăbuşeşte pe un fotoliu, pe ea care a primit stînd dreaptă, în picioare, toate loviturile din acea zi atît de îngrozitoare.

Barrabas nu pierdu o secundă, coborî scările de parrcă ar fi avut aripi apoi încălecă şi porni în galop în direcţia Esplanadei.

În timp ce el se îndreptase spre palat, Cauvignac alergase drept spre „Chateau-Trompette". Acolo, protejat de întuneric şi de borurile mari ale pălăriei de fetru trasă adînc pe ochi ceea ce îl făcea de nerecunoscut, întrebase şi aflase totul despre propria lui evadare şi cum Canolles avea să plătească pentru el. Atunci, instinctiv, fără să ştie ce avea să facă acolo, se repezi, spre Esplanadă, înfigîndu-şi pintenii în burta calului, făcîndu-şi drum prin mulţime, lovind, răsturnînd, strivind tot ce întîlnea în cale. Ajuns la Esplanadă. zări spînzurătoarea şi scoase

un strigăt, care se pierdu însă în urletele mulţimii pe care Canolles, agitat, o provoca cu scopul de a fi sfîşiat de ea.

Atunci îl zări Canolles, care ghicindu-i intenţia, îi făcu semn că era bine venit.

Cauvignac se înălţă în scări, privi în jur să-l vadă venind pe Barrabas sau un mesager din partea prinţesei, ascultă să vadă dacă se aude cuvîntul „Iertare!" dar nici nu auzi, nici nu văzu altceva, decît pe Canolles, căruia călăul era gata să-i tragă scara de sub picioare ca să-l lase agăţat în vînt şi care îi făcea semn cu mîna spre inimă.

Atunci Cauvignac îndreptă muscheta spre tînărul nefericit, ochi şi trase.

— Mulţumesc, spuse Canolles deschizîndu-şi braţele, cel puţin mor ca un soldat.

Glonţul îi străpunsese pieptul.

Călăul împinse corpul care rămăsese agăţat de funia ticăloasă; dar spînzurat era doar un cadavru.

Detunătura fu ca un semnal, o mie de alte lovituri de muschetă pornită în acelaşi timp. O voce se auzi strigînd:

— Opriţi! opriţi! Tăiaţi funia!

Însă vocea se pierdu în urletele mulţimii; de altfel funia fusese tăiată de un glonte, garda rezistă zadarnic, dar fu măturată de valurile mulţimii. Spînzurătoarea fu sfărîmată, smulsă, distrusă; călăii fugiră, mulţimea se revărsă ca o umbră, punea mîna pe cadavru, îl smulgea, îl sfîşia şi-i tîra rămăşiţele prin oraş.

Mulţimea, absurdă în ura ei, credea că măreşte supliciul gentilomului, dar, dimpotrivă, îl salvă din infamia de care se temuse înainte de a muri.

În timpul acestei frămîntări, Barrabas se apropie de duce şi deşi văzuse că ajunsese prea tîrziu, îi predase totuşi scrisorile pe care le adusese.

În mijlocul gloanţelor care şuierau, ducele se mulţumi să se retragă puţin la o parte căci era rece, calm şi curajos ca în tot ce făcea. Desfăcu scrisoarea şi o citi.

— Păcat, spuse el, întorcîndu-se spre ofiţeri, ceea ce propunea Nanon ar fi fost mult mai convenabil, dar ce s-a făcut, s-a făcut.

Apoi, după un moment de gîndire:

— Apropo, spuse el, pentru că aşteptă răspunsul nostru pe malul celălalt ar fi poate ocazia să reluăm această chestiune.

Şi fără să se mai sinchisească de prezenţa mesagerului, dădu pinteni calului şi se îndreptă spre prinţesă, împreună cu escorta.

În acelaşi moment, furtuna, care ameninţa de cîtăva vreme, izbucni asupra oraşului şi o ploaie însoţită de fulgere se revărsă peste Esplanadă, ca pentru a spăla sîngele nevinovat care se vărsase.

V

În timp ce la Bordeaux se petreceau toate acestea, în timp ce mulţimea tîra pe străzi corpul nefericitului Canolles, în timp ce ducele de La Rochefoucauld se întorcea la palat pentru a măguli orgoliul prinţesei spunîndu-i că, pentru a face rău, era ca o regină de puternică; în timp ce Cauvignac însoţit de Barrabas, se apropia de poarta oraşului, socotind că era inutil să-şi ducă misiunea mai departe, o caleaşcă, trasă de patru cai gîfîind şi leoarcă de apă, se oprise pe malul Girondei, între satele Belcroix şi Bastide, situate în faţa oraşului Bordeaux.

Tocmai sunase orele unsprezece.

Picherul care călărise în faţa trăsurii, descălecă de îndată ce o văzu că se oprise şi deschise portiera.

O femeie coborî în grabă, privi spre cerul roşu de o lumină sîngerie şi ascultă cu atenţie rumoarea şi zgomotele care se auzeau în depărtare.

— Eşti sigură că nu ne-a urmărit nimeni? o întrebă pe servitoarea care se coborîse din caleaşcă odată cu ea.

— Da, doamnă, răspunse aceasta. Cei doi picheri care au călărit în spatele trăsurii, din ordinul doamnei, n-au văzut şi n-au auzit nimic.

— Dar dinspre oraş auzi ceva?

— Mi se pare că aud nişte strigăte îndepărtate.

— Nu zăreşti nimic?

— Nişte torţe. Da, doamnă, nişte torţe care se agită şi care aleargă ca nişte spiriduşi. Ascultaţi, doamnă,zgomotele se înteţesc şi strigătele devin aproape distincte.

— Doamne, Dumnezeule! îngînă tînăra femeie, căzînd în genunchi pe pămîntul rece, Doamne, Dumnezeule! Doamne Dumnezeule!

Asta era singura ei rugăciune. Un singur cuvînt îi venea în gînd, gura ei nu ştia să articuleze decît un cuvînt, numele aceluia care singur el mai putea face o minune pentru ea.

Servitoarea nu se înşelase. În adevăr, torţe se agitau şi strigătele păreau că se apropie; se auzi un foc de puşcă şi apoi alte cincizeci, apoi un vacarm îngrozitor, apoi torţele se strînseră şi strigătele se îndepărtară; ploaia începuse să cadă, furtuna venea în aer, dar nu de trăznet se temea tînăra femeie...

Ea rămăsese cu ochii aţintiţi spre locul unde auzise vacarmul acela îngrozitor. Şi acum nu mai vedea nimic, nu mai auzea nimic, ba, la lumina fulgerelor, i se părea chiar că locul acela rămăsese pustiu.

— Oh! strigă ea, nu mai am putere să aştept. La Bordeaux! Să fiu condusă la Bordeaux!

Deodată se auzi un tropot de cai şi zgomotul acesta se apropie din ce în ce .

— Ah! În sfîrşit, vin. Iată-i! Adio, Finette, retrage-te, trebuie să le ies în cale, singură. Lombard, ia-o pe cal şi lasă în caleaşcă tot ce am adus.

— Ce vreţi să faceţi, doamnă? întrebă Finette, speriată.

— Adio, Finette, adio!

— Dar de ce adio, doamnă! Unde vă duceţi?

— Mă duc la Bordeaux.

— Oh! nu faceţi asta, pentru numele lui Dumnezeu! O să vă omoare.

— Ei şi! Dar pentru ce crezi tu că vreau să mă duc acolo?...

— Oh! doamnă! Ajutor, Lombard! ajută-mă să n-o lăsăm pe doamna...

— St! pleacă de aici, Finette. Fii liniştită, mi-am adus aminte de tine; pleacă de aici să nu ţi se întîmple vreo nenorocire. Supune-te... Se apropie, uite-i!

În adevăr, un călăreţ se ivi, urmat la o mică distanţă de un altul. Calul lui mai degrabă răgea, decît respira.

— Sora mea! sora mea! strigă el. Bine că am ajuns la timp!

— Cauvignac, strigă Nanon. Ce s-a făcut? au acceptat? mă aşteaptă? plecăm?

Dar, în loc de răspuns, Cauvignac, descălecă în grabă, o luă în braţe pe Nanon, care nemişcată şi ţeapănă asemeni spectrelor sau nebunilor, nu opuse nici o rezistenţă. Cauvignac o aşeză în trăsură, urcă lîngă ea pe Finette şi pe Lombard, închise portiera şi se aruncă în şa. Cînd îşi veni în fire, zadarnic se opuse biata Nanon, zadarnic ţipă şi se zbătu.

— Nu-i daţi drumul, spuse Cauvignac, n-o lăsaţi pentru nimic în lume. Barrabas, păzeşte cealaltă portieră iar ţie, vizitiule, dacă slăbeşti galopul, îşi zbor creierii.

Dar poruncile acestea sînt atît de rapide încît se iveşte un moment de ezitare; caleaşca se urneşte greu, valeţii tremură, caii nu îndrăznesc să plece...

— Dar grăbiţi-vă, odată, mii de draci! strigă Cauvignac, uite-i că vin! nu-i vedeţi că vin!

În adevăr, de departe începuse să se audă tropot de cai răsunînd ca un bubuit de temut care se apropia tot mai repede şi mai ameninţător.

Frica e molipsitoare. Din strigătul lui Cauvignac, vizitiul, înţelegînd că ameninţă un mare pericol, apucă bine hăţurile în mînă.

— Unde mergem? se bîlbîi el.

— La Bordeaux! La Bordeaux! strigă Nanon din caleaşcă.

— La Libourne, mii de draci! strigă Cauvignac.

— Domnule, caii se vor prăbuşi mai înainte de a fi făcut două leghe.

— Nici nu cer să facă atît! strigă Cauvignac biciuindu-i cu sabia. Să ajungă pînă la postul lui Ferguzon, atît le cer.

Şi trăsura greoaie se pune în mişcare, porneşte şi se deplasează cu o viteză înfiorătoare. Oamenii şi caii lac de apă, gîfîie, sîngerează, se îndeamnă unii pe alţii, unii prin strigăte, ceilalţi prin nechezări.

Nanon încearcă să acţioneze, să lupte, să sară din trăsură, dar şi-a epuizat forţele şi se prăbuşeşte fără vlagă complet epuizată; nu mai aude; nu mai vede. Silindu-se să-l recunoască pe Cauvignac în învălmăşeala de umbre din jurul trăsurii o cuprinde ameţeala, închide ochii, scoate un strigăt şi cade leşinată în braţele lui Finette.

Cauvignac depăşeşte portiera trăsurii: ajunge în dreptul cailor. Calul lui lasă dîre de foc pe caldarîmul drumului.

— Ajutor, Ferguzon! Ajutor! strigă el.

Şi ca un răspuns din depărtare răsună un ura înfricoşător.

— Iadule, strigă Cauvignac, dacă joci azi contra mea, să ştii că de data asta ai să pierzi. Ferguzon, ajutor!

Vreo două sau trei focuri de armă se auziră venind din urmă, dar din faţă li se răspunde printr-o salvă generală.

Trăsura se opri: doi cai se prăbuşesc de oboseală, al treilea cade atins de un glonte.

Ferguzon şi oamenii lui se aruncară asupra trupei domnului de La Rochefoucauld şi pentru că sînt de trei ori mai mulţi, bordelezii, incapabili să reziste, fac stînga-mprejur şi atunci învingători şi învinşi, urmăritori şi urmaţi, dispar în noapte, ca un nor mînat de vînt.

Iar Cauvignac rămîne singur, cu valeţii şi cu Finette lîngă Nanon, care încă nu-şi revenise.

Din fericire erau doar o sută de paşi pînă la satul Carbonblanc. Cauvignac o luă pe Nanon în braţe şi o duse pînă la prima casă, acolo o depuse pe un pat, porunci să se aducă trăsura, apoi scoase de la piept un obiect, pe care Finette nu-l putu distinge şi îl strecură în mîna dreaptă a sărmanei femei.

A doua zi, trezindu-se din ceea ce i se păruse un vis urît, Nanon îşi duse mîna la faţă şi atunci ceva mătăsos şi parfumat îi mîngîie buzele palide.

Era o şuviţă din părul lui Canolles pe care Cauvignac, cu preţul vieţii, o cucerise din mîinile bordelezilor întărîtaţi.

VI

Timp de opt zile şi opt nopţi, doamna de Cambes a delirat, înţepenită pe patul unde fusese dusă leşinată, după ce aflase înfiorătoarea veste.

Femeile au stat în jurul ei veghind-o, iar Pompée păzea la uşă; numai bătrînul servitor, îngenunchiat la patul stăpînei sale, mai putea trezi în ea o urmă de raţiune.

Vizite numeroase asaltau uşa camerei, dar fidelul servitor, sever în respectarea consemnului, asemeni unui bătrîn soldat interzicea intrarea oricui, mai întîi din convingerea că orice vizită ar fi deranjat-o pe stăpînă, apoi din ordinul medicului, care se temea de o emoţie prea mare pentru doamna de Cambes.

În fiecare dimineaţă, Lenet se prezenta la uşa sărmanei femei, dar nici el nu era primit, după cum nimeni nu era primit. Într-o zi veni chiar doamna prinţesă, însoţită de o suită numeroasă, după ce fusese s-o vadă pe mama bietului Richon, care locuia într- o mahala a oraşului. În afară de interesul pe care îl purta vicontesei, doamna de Condé, urmărea să dovedească şi o totală imparţialitate.

Aşa că se prezentă ca o adevărată suverană, dar Pompée îi atrase respectuos atenţia că avea un consemn de la care nu se putea abate; că toată lumea, chiar ducii şi generalii, toate femeile, chiar şi prinţesele trebuiau să respecte acest consemn iar doamna de Condé încă mai mult decît oricine, pentru că, după toate cele petrecute, vizita sa ar fi putut să-i producă bolnavei o criză îngrozitoare.

Prinţesa, care-şi făcea datoria, sau credea că şi-o face, nu aşteptă altceva decît să se retragă, şi nemaiaşteptînd să i se spună de două ori, plecă însoţită de suita cu care venise.

A noua zi, Claire îşi recăpătă cunoştinţa. Se observase că, în timpul delirului care durase de opt ori douăzeci şi patru de ore, nu încetase nici un moment să plîngă. Deşi, de obicei, febra usucă lacrimile, ale ei îşi săpaseră, ca să spunem aşa, un fel de şanţ, sub pleoapa încercuită cu roşu şi cu albastru pal, ca pleoapa sublimei Fecioare pictată de Rubens.

A noua zi, aşa cum am spus, în momentul cînd nimeni nu se aştepta ba începuseră chiar să dispereze, judecata îi veni deodată, ca prin farmec: lacrimile i se opriră, ochii i se plimbară de jur împrejur întîrziind cu un surîs trist asupra femeilor care o serviseră atît de bine şi asupra lui Pompée care o păzise cu atît devotament, apoi rămase cîteva ore mută, sprijinită într-un cot, urmărind cu ochii înfierbîntaţi, aceeaşi idee, care îi revenea mai vie în mintea ei acum renăscută.

Apoi, deodată, fără să se întrebe dacă forţele îi răspundeau hotărîrii, spuse:

— Ajutaţi-mă să mă îmbrac.

Femeile uimite se apropiară şi voiră s-o liniştească vorbindu-i blînd şi dîndu-i sfaturi. Pompée înaintă vreo trei paşi în cameră şi îşi împreună mîinile ca pentru a o implora.

Dar vicontesa repeta blînd, dar cu hotărîre:

— Am cerut să mă ajutaţi să mă îmbrac! îmbrăcaţi-mă!

Femeile se grăbiră să se supună, iar Pompée se înclină şi ieşi de-a-ndărătelea.

Dar vai! obrajii plini şi trandafirii de altă dată, făcuseră loc acum paloarei şi slăbiciunii morţilor; mîna ei, tot frumoasă şi de o formă încîntătoare, se ridica pe piept diafană şi mai albă decît fildeşul, umbrind albeaţa batistului subţire în care era înveşmîntată; pe sub piele se întindeau vene violacee, simptome ale oboselii cauzate de o prea lungă suferinţă. Îmbrăcămintea pe care o părăsise, ca să zicem aşa, cu opt zile mai înainte şi care îi accentua talia ei elegantă îi cădea acum de jur împrejur în falduri largi şi grele. Fu îmbrăcată aşa cum vrusese, dar îmbrăcarea dură mult căci fiind atît de slăbită era să leşine de trei ori; apoi, cînd fu gata, se apropie de fereastră. Dar deodată se dădu înapoi, ca şi cînd vederea cerului şi a oraşului ar fi speriat-o, se aşeză la masă, ceru pană şi cerneală şi-i scrise doamnei prinţese ca să-i ceară favoarea unei audienţe.

Zece minute după ce trimisese pe Pompée cu scrisoarea la doamna prinţesă, se auzi huruitul unei trăsuri care se opri în faţa casei şi aproape în acelaşi timp fu anunţată doamna de Tourville.

— Dumneavoastră i-aţi scris doamnei prinţese ca să-i solicitaţi o audienţă? o întrebă ea pe doamna vicontesă de Cambes.

— Da, doamnă, răspunse Claire; dar mi-o refuză?

— Oh! nu, dimpotrivă, copil drag, mă grăbesc să vin din partea sa ca să vă spun că dumneavoastră n-aveţi nevoie de audienţă şi că puteţi intra la alteţa sa la orice oră din zi şi din noapte.

— Vă mulţumesc, doamnă, am să profit de această permisiune.

— Cum se poate? strigă doamna de Tourville. Aveţi de gînd să ieşiţi în starea în care vă găsiţi?

— Fiţi liniştită, doamnă, răspunse vicontesa, mă simt foarte bine.

— Şi veţi veni?

— Chiar acum.

— Mă duc s-o anunţ pe alteţa sa de sosirea dumneavoastră.

Şi doamna de Tourville ieşi, aşa cum venise, după ce făcuse vicontesei o reverenţă ceremonioasă. Aşa cum era de aşteptat, noutatea acestei vizite neaşteptate produse un mare efect în mica curte a prinţesei: situaţia vicontesei inspirase un interes viu şi general, căci toată lumea aproba din plin comportarea doamnei prinţese în ultima vreme. Din această cauză curiozitatea era la maximum: cabinetul

doamnei de Conde era plin de ofiţeri, doamne de onoare şi curtezani, care nu putea crede în vizita promisă, mai ales că încă în ajun, starea vicontesei era considerată aproape disperată.

Deodată fu anunţată doamna vicontesă de Cambes.

Claire apăru.

La vederea acestei figuri palide ca de ceară, rece şi dreaptă, ca o coloană de marmură, cu ochii încercănaţi, duşi în fundul capului, în care nu se mai zărea decît o slabă licărire, ultim reflex al lacrimilor pe care le vărsase, un murmur dureros se auzi în jurul prinţesei.

Claire păru că nu observă nimic.

Foarte emoţionat, Lenet o întîmpină şi-i întinse mîna cu timiditate.

Dar Claire, fără să-i întindă şi ea mîna, o salută cu noblеţe pe doamna de Condé şi înaintă spre ea, străbătînd lungimea sălii cu un pas hotărît, deşi era atît de palidă, încît se putea crede că avea să se prăbuşească la fiecare pas.

Prinţesa, ea însăşi foarte agitată şi foarte palidă, o privea pe Claire înaintînd, şi nu-şi putu ascunde groaza care fără să vrea, i se întipărise pe faţă.

— Doamnă, spuse vicontesa cu o voce gravă, am solicitat alteţei voastre o audienţă, pe care ea a binevoit să mi-o acorde, pentru a o întreba, în faţa tuturor, dacă, de cînd am onoarea să o servesc, a fost mulţumită de credinţa şi devotamentul cu care am slujit-o?

Prinţesa îşi duse batista la gură şi răspunse bîlbîindu-se:

— Fără îndoială dragă vicontesă, în toate ocaziile m-am lăudat cu dumneavoastră şi de multe ori v-am exprimat recunoştinţa mea.

— Mărturisirea aceasta mi-e preţioasă, doamnă, răspunse vicontesa, căci îmi permite să solicit alteţei voastre favoarea de a-mi permite să mă retrag.

— Cum? strigă prinţesa, mă părăseşti, Claire?

Claire salută respectuos şi tăcu.

Pe figurile tuturor se citea ruşinea, remuşcarea sau durerea. O linişte de moarte se întinse peste întreaga asistenţă.

— Dar de ce ne părăsiţi? întrebă prinţesa.

— Mi-au mai rămas puţine zile de trăit, doamnă, răspunse vicontesa şi aş vrea să le folosesc pentru mîntuirea mea.

— Claire, dragă Claire, strigă prinţesa, mai gîndeşte-te...

— Doamnă, o întrerupse vicontesa, vreau să vă cer două favoruri, pot să sper că mi le veţi acorda?

— Oh! vorbeşte, vorbeşte! strigă doamna de Condé, căci aş fi foarte fericită să pot face ceva pentru dumneata.

— Puteţi, doamnă.

— Care sînt, deci?

— Prima, este acordarea stăreţiei mănăstirii Sainte-Radegonde, vacantă de la moartea doamnei de Montivy.

— O mănăstire dumitale, dragă copilă! dar cum te gîndeşti la aşa ceva?

— A doua, doamnă, continuă Claire cu un uşor tremur în glas, este de a mi se permite să înmormîntez pe domeniul meu din Cambes corpul logodnicului meu, domnul baron Raoul de Canolles, asasinat de locuitorii oraşului Bordeaux.

Prinţesa se întoarse, şi-şi apăsă inima cu o mînă fără putere. Ducele de La Roucefoucauld păli şi-şi pierdu stăpînirea de sine. Lenet deschise uşa sălii şi fugi.

— Alteţa voastră nu-mi răspunde? spuse Claire. Refuză? Poate am cerut prea mult.

Doamna de Condé nu mai avea puterea decît să dea din cap în semn de aprobare şi se prăbuşi leşinată pe fotoliu.

Claire se întoarse, asemeni unei statui; lumea se dădu la o parte ca să-i lase cît mai mult loc şi ea trecu dreaptă şi nepăsătoare prin faţa frunţilor plecate în semn de respect. Abia după ce părăsi sala, cei de faţă îşi dădură seama că doamna de Condé avea nevoie de ajutor.

Cinci minute mai tîrziu, o caleaşcă se auzi plecînd încet din curte: vicontesa părăsea oraşul Bordeaux.

— Ce dispune alteţa voastră? întrebă marchiza de Tourville pe doamna de Condé, după ce aceasta din urmă îşi reveni.

— Să fie ascultată doamna de Cambes, spre a i se îndeplini cele două dorinţe, pe care le-a formulat adineauri şi să fie rugată să ne ierte.

STAREŢA MĂNĂSTIRII SAINTE-RADEGONDE DE PEYSSAC

Trecuse o lună de la aceste evenimente. Într-o seară de duminică, după o slujbă de seară, stareţa mănăstirii Sainte-Radegonde de Peyssac se întorcea, ultima, de la biserica situată la capătul dinspre grădina mănăstirii, privind din cînd în cînd, cu ochii înroşiţi de lacrimi, spre un loc umbrit de tei şi de brazi şi asta cu atît regret, încît s-ar fi zis că-i rămăsese inima în locul acela de care nu se putea depărta.

În faţa ei, călugăriţele, tăcute şi acoperite de văluri, se îndreptau, pe drumul spre casă una în spatele alteia, într-un lung şir, asemenea unei procesiuni de fantome care intrau în mormînt, dar din care se desprindea o altă fantomă care regreta viaţa de pe pămînt.

— Ah! Doamne, Dumnezeule! spuse ea apăsîndu-şi mîna pe inimă, mi-eşti martor că nu pot suporta viaţa aceasta, pe care nu am cunoscut-o; am căutat la mînăstire tăcerea şi întunericul, dar nu toate aceste priviri aţintite asupra mea.

Apoi se îndreptă spre pădurice de brazi.

— La urma urmei, îşi spuse ea, ce-mi pasă de lume de îndată ce m-am lepădat de ea? Numai durere mi-a adus lumea asta; societatea asta a fost crudă cu mine, atunci de ce m-aşi preocupa de judecata ei, eu care m-am refugiat la Dumnezeu şi nu mai depind decît de el. Dar, poate, Dumnezeu condamnă dragostea asta care dăinuie în sufletul meu şi îl macină! Ei bine! atunci să mi-o smulgă din sulfet şi să-mi smulgă sufletul din trup.

Dar abia pronunţă sărmana disperată aceste cuvinte că, aruncîndu-şi privirea asupra hainei cu care era îmbrăcată, se ruşină de blestemul acesta care nu se potrivea deloc cu haina sfîntă pe care o purta. Cu mîna albă şi slăbită, îţi şterse lacrimile care i se strecurară sub pleoape şi, ridicîndu-şi ochii spre cer, îi oferi dintr-o singură privire sacrificiul veşnicelor ei suferinţe.

În momentul acela auzi o voce în apropierea sa. Stareţa se întoarse: era vocea călugăriţei-portăriţe.

— Doamnă, spuse ea, la vorbitor este o femeie care ar vrea să fie primită ca să vă vorbească.

— Numele ei?
— Nu vrea să vi-l spună decît dumneavoastră.
— De ce condiţie pare să fie?
— De o condiţie distinsă.
— Iar lumea bună, murmură stareţa.
— Ce să-i spun? întrebă călugăriţa.
— Că o aştept.
— Unde, doamnă?
— Conduceţi-o aici, am s-o ascult stînd aici, pe bancă, în grădină. N-am aer şi mă sufoc cînd nu sînt afară.

Călugăriţa se retrase şi, un moment mai tîrziu, reapăru urmată de o femeie care, după îmbrăcăminte, bogată chiar în simplitatea ei, se vedea că este o persoană distinsă.

Era micuţă: mersul ei, grăbit, poate că era lipsit puţin de nobleţă, dar exprima un farmec de nespus. Purta sub braţ o casetă de fildeş, a cărei albeaţă mată contrasta puternic cu rochia neagră împodobită cu mărgele de aceeaşi culoare.

— Doamnă, spuse călugăriţa, uitaţi-o pe maica superioară.

Stareţa îşi lăsă voalul pe ochi şi se întoarse spre străină.

Aceasta coborî privirea; stareţa, văzînd-o atît de palidă şi tremurînd de emoţie, o privi cu blîndeţe şi-i spuse:

— Aţi vrut să-mi vorbiţi, sînt gata să vă ascult, sora mea.

— Doamnă, răspunse necunoscuta, am fost atît de fericită încît în orbirea mea am crezut poate, că nici Dumnezeu n-ar fi putut să-mi distrugă această fericire. Astăzi, Dumnezeu a suflat pe deasupra; am nevoie să plîng; am nevoie să mă căiesc. Am venit să vă cer adăpost pentru ca suspinele mele să fie înăbuşite de zidurile groase ale casei dumneavoastră, pentru ca lacrimile mele care-şi sapă şanţ pe obrajii mei să nu fie prilej de rîs lumii; pentru ca Dumnezeu care mă caută, poate, veselă în mijlocul serbărilor să mă găsească nenorocită, retrasă într-un sfînt lăcaş, rugîndu-mă la picioarele altarului.

— Sufletul dumneavoastră este foarte rănit, văd şi înţeleg pentru că şi eu ştiu ce înseamnă să suferi, răspunse tînăra maică superioară; şi în această tulburare sufletul nu ştie prea bine să deosebească ceea ce este adevărat, de ceea ce doreşte. Dacă aveţi nevoie de linişte, dacă aveţi nevoie de umilire, dacă vă trebuie penitenţă, intraţi aici, sora mea, şi veţi suferi împreună cu noi; dar dacă aţi căuta un loc unde să se poată linişti inima prin suspine nestăpînite, unde să se poată scoate toate strigătele de disperare, unde să nu găsiţi priviri care să se aţintească asupra dumneavoastră, tristă victimă, oh! doamnă, doamnă, spuse ea dînd din cap, îndepărtaţi-vă, închideţi-vă în camera dumneavoastră, lumea vă va vedea mult mai puţin decît aţi putea fi văzută aici, iar tapiţeriile de pe pereţii oratorului dumneavoastră vă vor absorbi mult mai bine suspinele, decît scîndurile din chiliile noastre.

Iar Dumnezeu vă va vedea oriunde veţi fi, numai dacă crima prea mare nu-l va fi făcut să-şi întoarcă privirea de la dumneavoastră.

Necunoscuta ridică ochii şi la rîndul ei privi cu uimire pe tînăra stareţă care îi vorbea astfel.

— Doamnă, spuse ea, nu trebuie ca toţi cei care suferă să vină la Dumnezeu iar casa dumneavoastră nu este oare un sfînt popas pe drumul spre cer?

— Sora mea, există numai un singur fel de a merge către Dumnezeu, răspunse călugăriţa antrenată de dispeare; ce regretaţi? după ce plîngeţi? ce cereţi? Lumea v-a jignit, prietenii v-au trădat, v-au lipsit banii, o durere trecătoare vă face să credeţi într-o durere veşnică? Nu-i aşa că acum suferiţi şi credeţi că veţi suferi mereu ca acum, după cum cînd se vede o rană deschisă, se crede că n-o să se închidă niciodată? Vă înşelaţi; orice rană care nu e mortală se vindecă şi, atunci, dacă veţi fi legată de noi, ar începe o altă suferinţă; numai că aceasta va fi cu adevărat reală şi veşnică, implacabilă, nemaipomenită; veţi revedea printr-o barieră de bronz lumea în care nu vă veţi mai putea întoarce şi atunci veţi blestema ziua cînd, în spatele dumneavoastră, s-a închis, pentru totdeauna, poarta acestui han sfînt, pe care l-aţi luat drept un popas în drumul spre cer. Ceea ce vă spun acum, poate nu este permis după legile noastre; eu nu sînt stareţă de prea multă vreme, ca să le cunosc mai bine, dar asta v-o spun după inima mea, pentru că văd ce se petrece în fiecare clipă, nu în mine, Doamne fereşte! ci în jurul meu.

— Oh! nu, nu strigă străina, lumea s-a terminat pentru mine; am pierdut tot ceea ce m-ar fi putut face să iubesc lumea; nu, doamnă, fiţi liniştită, n-o voi regreta niciodată. Oh! sînt sigură... sînt foarte sigură... Niciodată!

— Aşadar de ceea ce vă plîngeţi este mai grav? În locul unei iluzii aţi pierdut o realitate? V-aţi despărţit pentru totdeauna de un soţ, de un copil, de... un prieten? Oh! atunci vă plîng cu adevărat, doamnă, căci înseamnă că inima dumneavoastră este străpunsă dintr-o parte în alta, durerea dumneavoastră nu se mai poate vindeca; veniţi, atunci, la noi, doamnă. Dumnezeu vă va consola, căci el va înlocui prin noi, care formăm o mare familie, o turmă al cărui păstor este el, vă va înlocui, zic, prietenii sau părinţii pe care i-aţi pierdut şi, adăugă călugăriţa în şoaptă, dacă n-o să vă poată consola, ceea ce de asemenea este posibil, ei bine! atunci vă va rămîne ca ultimă mîngîiere să plîngeţi împreună cu mine, căci eu am venit aici ca şi dumneavoastră, ca să găsesc consolarea, pe care încă n-am găsit- o.

— Vai! strigă străina, ce vorbe mie-e dat să aud? În felul acesta se sprijină nenorociţii?

— Doamnă, spuse stareţa, întinzînd mîna spre tînăra femeie ca pentru a îndepărta reproşul care i se făcuse, nu vorbiţi de nenorociri în

faţa mea; nu ştiu cine sînteţi, nu ştiu ce vi s-a întîmplat, dar dumneavoastră nu cunoaşteţi adevărata nenorocire.

—Oh! strigă necunoscuta cu un accent atît de dureros încît stareţa tresări, nu mă cunoaşteţi, doamnă, căci dacă m-aţi cunoaşte, nu mi-aţi vorbi aşa. De altfel dumneavoastră nu puteţi judeca gradul suferinţei mele, căci pentru asta ar fi trebuit să suferiţi ceea ce sufăr eu. Pînă atunci, adăpostiţi-mă, primiţi-mă, deschideţi-mi uşa casei lui Dumnezeu şi judecînd după lacrimile şi jalea mea, după spaima mea din fiecare zi, o să vedeţi dacă sînt nenorocită cu adevărat.

— Dar, spuse stareţa, vă înţeleg, după accent, vă înţeleg după tînguire, că aţi pierdut pe bărbatul pe care-l iubiţi, nu-i aşa?

Străina oftă adînc şi-şi frînse mîinile.

— Oh! da, da! spuse ea.

— Ei bine! pentru că vreţi, intraţi, dar vă previn, în cazul că şi dumneavoastră veţi suferi pe cît sufăr eu, că nu veţi găsi aici, în această mănăstire decît două ziduri mereu aceleaşi, necruţătoare care, în loc să ne îndrepte gîndurile spre cer, unde ar trebui să se înalţe, vor ajunge mereu la pămînt, de care veţi fi despărţită, căci nimic nu se stinge acolo unde circulă sîngele, bate pulsul şi inima iubeşte; căci oricît credem noi că sîntem izolate şi ascunse, morţii ne cheamă din adîncul mormintelor lor. De ce părăsiţi locul în care sînt înmormîntaţi morţii dumneavoastră?

— Pentru că tot ce am iubit pe lume este aici, răspunse necunoscuta, cu vocea sugrumată, aruncîndu-se la picioarele stareţei care o privea uluită. Acum cînd v-am spus secretul meu, sora mea, acum puteţi să vă daţi seama de durerea mea, maica mea. Vă rog în genunchi, îmi vedeţi lacrimile, acceptaţi sacrificiul pe care i-l fac lui Dumnezeu, sau mai curînd acceptaţi favoarea pe care v-o solicit. Este înmormîntat în biserica din Peyssac, lăsaţi-mă să plîng pe mormîntul lui, este aici.

— Cine este aici? Ce mormînt? de cine vorbiţi? Ce vreţi să spuneţi? strigă maica superioară femeii îngenunchiate, la care privea aproape cu groază.

— Cînd eram fericită, continuă pocăita atît de încet încît vocea abia i se auzea din cauza adierii vîntului trecînd printre ramuri, şi am fost foarte fericită, mi se spunea Nanon de Lartigues. Acum mă cunoaşteţi şi ştiţi ce vă implor.

Maica superioară sări în picioare de parcă ar fi împins-o un resort nevăzut şi cu ochii la cer, cu mîinile împreunate, rămase un moment mută şi palidă.

— Oh! Doamnă, vorbi ea, în cele din urmă, cu o voce în aparenţă destul de calmă, dar în care se simţea totuşi tremurul unei ultime emoţii. Oh! doamnă, cînd îmi cereaţi să veniţi aici să plîngeţi pe un mormînt, nici dumneavoastră nu mă cunoşteaţi pe mine. Nu ştiţi că am plătit cu

libertatea mea, cu fericirea mea pe lumea aceasta, cu totate lacrimile inimii mele, trista bucurie pe care îmi cereţi să o împart cu dumneavoastră? Dumneavoastră sînteţi Nanon de Lartigues; pe vreme cînd aveam un nume, mie mi se spunea vicontesa de Cambes.

Nanon scoase un strigăt, se apropie de maica superioară îi ridică gluga sub care se ascundeau ochii stinşi ai călugăriţei şi-şi recunoscu rivala.

— Ea e! murmură Nanon. Ea care era aşa de frumoasă cînd venise la Saint-Georges! Ah! Sărmana femeie!

Cu ochii aţintiţi asupra vicontesei, făcu un pas înapoi, dînd mereu din cap.

— Oh! strigă vicontesa, la rîndul său, mînată de satisfacţia care ne-o dă mîndria că noi ştim să suferim mai mult şi mai bine decît alţii. Oh! mi-aţi spus un cuvînt care mi-a făcut mult bine! Oh! va să zică am suferit atît de mult încît sînt cumplit de schimbată; va să zică am plîns mult; va să zică eu sînt mai nenorocită decît dumneavoastră, pentru că dumneavoastră, dumneavoastră sînteţi încă frumoasă.

Şi vicontesa înălţă spre cer, de parcă l-ar fi căutat pe Canolles, ochii ei strălucind de prima rază de bucurie care se răsfrîngea în ei în lumina de lună.

În genunchi, Nanon îşi ascunse faţa în mîini şi izbucni în hohot.

— Vai, doamnă! spuse ea, nu ştiam cui mă adresez, pentru că de o lună nu ştiu nimic din tot ce s-a petrecut şi asta, desigur mi-a păstrat frumuseţea. Acum iată-mă; nu vreau nici pe departe să vă fac geloasă pînă şi în moarte; cer să fiu primită aici ca cea mai umilă dintre călugăriţe; veţi face din mine tot ce vreţi, veţi avea împotriva mea disciplina, carcera, „în pace", dacă n-am să vă ascult cu supunere. Însă cel puţin, din cînd în cînd, adăugă ea cu tremur în glas, lăsaţi-mă să văd locul unde odihneşte omul pe care l-am iubit atît de mult, amîndouă. Nu-i aşa?

Şi se prăvăli pe iarbă gîfîind şi fără putere.

Vicontesa nu răspunse; rezemată de trunchiul unui arţar de care se sprijinise ca să nu se prăbuşească, părea, şi ea, gata să-şi dea sfîrşitul.

— Oh! doamnă! doamnă! strigă Nanon, nu-mi răspundeţi, mă refuzaţi! Ei bine, o singură comoară îmi mai rămîne; poate, n- aveţi nimic de la el. Eu am ceva, ei bine, acceptaţi-mi cererea, ca această comoară să fie a dumneavoastră.

Şi scoţînd de la piept un medalion mare, agăţat de un lanţ de aur, îl oferi doamnei de Cambes. Medalionul rămase deschis în mîna lui Nanon de Lartigues.

Claire scoase un strigăt şi se repezi la relicvă, sărutînd şuviţa de păr cu atîta înfocare încît se părea că tot sufletul îi ajunsese pe buze ca să participe şi el la acest sărut.

— Ei bine! spuse Nanon, continuînd să rămînă în genunchi şi înăbuşindu-se, credeţi că aţi suferit vreodată mai mult decît sufăr eu în clipele astea?

— Oh! Luaţi-l, doamnă, spuse vicontesa de Cambes, ridicînd- o şi curpinzînd-o în braţe, vino, vino, soră, căci vă iubesc mai mult decît orice pe lume, de cînd ai împărţit cu mine această comoară.

Şi aplecîndu-se spre Nanon, o ridică cu blîndeţe şi atinse cu buzele ei arse, obrazul celei care îi fusese rivală.

— Oh! veţi fi cu adevărat sora şi prietena mea, spuse ea. Da, da, vom trăi şi vom muri împreună vorbind de el şi rugîndu-ne pentru el. Veniţi, veniţi, aveţi dreptate, doarme aproape de aici, în biserica noastră: este singura favoare pe care am putut s-o obţin de la acea căreia i-am consacrat toată viaţa. Dumnezeu s-o ierte!

Cu aceste cuvinte, Claire o luă de mînă pe Nanon de Lartigues, şi uşor, atît de uşor încît părea că abia atinge iarba, se apropiară de păduricea de tei şi de brazi în spatele căreia era ascunsă biserica.

Vicontesa o conduse pe Nanon la o capelă în mijlocul căreia se ridica, cu cîteva degete deasupra podelei, o simplă piatră, pe care era gravată o cruce.

Fără să spună un cuvînt, doamna de Cambes se mulţumi să întindă mîna spre piatră.

Nanon îngenunchie şi sărută marmora. Doamna de Cambes se sprijini de altar sărutînd bucla din medalion. Una încerca să se obişnuiască de pe acum cu moartea, cealaltă încerca să-şi amintească pentru ultima dată de viaţă.

Un sfert de oră mai tîrziu, cele două femei se îndreptau spre casă. În afară de timpul pe care l-au folosit ca să se roage, n- au întrerupt nici un moment tăcerea lor de moarte.

— Doamnă, spuse vicontesa, începînd din momentul acesta aveţi chilia dumneavoastră în această mănăstire; o vreţi pe aceea care este lîngă chilia mea? Vom fi mai aproape una de alta.

— Vă sînt adînc îndatorată, doamnă, spuse Nanon de Lartigues, pentru propunerea pe care mi-o faceţi şi o accept cu recunoştinţă, dar înainte de a părăsi lumea pentru totdeauna, permiteţi-mi să spun un ultim adio fratelui meu care mă aşteaptă la poartă şi care e şi el adînc îndurerat.

— Oh! Doamne! spuse doamna de Cambes amintindu-şi, fără să vrea, că salvarea lui Cauvignac costase viaţa tovarăşului său de captivitate, duceţi-vă, sora mea, duceţi-vă.

Nanon ieşi.

FRATE ŞI SORĂ

Nanon spuse adevărul, Cauvignac o aştepta, aşezat pe o piatră, alături de calul său pe care-l privea cu tristeţe, în timp ce calul însuşi, păscînd iarba pînă unde îi permitea lungimea frîului, ridica din cînd în cînd capul, privindu-şi stăpînul cu ochii lui inteligenţi.

În faţa aventurierului trecea drumul plin de praf care, la vreo leghe mai departe, se pierdea într-o pădurice de ulmi, încît părea că porneşte de la mînăstire ca să se piardă în nemărginire.

S-ar fi putut spune, şi poate că aventurierul nostru se va fi gîndit şi el, oricît de puţin înclinat ar fi fost spre filozofare, că aici era viaţa lumească, iar agitaţia ei se stingea cu umilinţă în faţa acestei porţi peste care străjuia o cruce.

În adevăr, Cauvignac ajunsese la un asemenea grad de sensibilitate încît, pe bună dreptate, s-ar fi putut susţine că se gîndea la asemenea lucruri.

Dar pentru o fire ca a lui, se uitase prea mult în această visare sentimentală. Îşi reaminti atunci de demnitatea lui de bărbat, şi-i păru rău că dăduse dovadă de atîta slăbiciune.

— Cum adică eu care sînt superior, ca inteligenţă, tuturor acestor oameni inimoşi, să nu le pot fi egal măcar ca inimă sau mai degrabă în cusururile inimii? Ce dracu! Richon, a murit, e adevărat! Canolles a murit şi el, şi asta e adevărat, dar eu trăiesc şi după mine, aceasta mi se pare că este lucru cel mai important.

Da, însă tocmai pentru că trăiesc, gîndesc şi gîndind îmi aduc aminte şi amintindu-mi sînt trist. Bietul Richon! un căpitan atît de viteaz! Bietul Canolles! un gentilom atît de frumos! spînzuraţi amîndoi şi asta, mii de tunete! din cauza mea, din cauza lui Roland Cauvignac; of! e foarte trist, mă înăbuş.

Fără să mai ţin seama că sora mea, care n-a prea avut ocazia să se laude de multe ori cu mine, neavînd acum nici un motiv să mă mai menajeze, după moartea lui Canolles şi după ce a făcut prostia să o rupă cu domnul d'Epernon; fără să mai pun la socoteală că sora mea

trebuie să fie supărată de moarte pe mine şi că de îndată ce o să aibă un moment liber, o să profite de el ca să mă dezmoştenească din timpul vieţii.

În asta constă adevărul meu ghinion şi nu în amintirile astea afurisite care se ţin scai de mine. Canolles, Richon, Richon, Canolles, ei şi? N-am văzut eu sute de oameni murind şi ce, ei nu erau tot oameni? Oh! mi-e indiferent, pe onoarea mea, sînt momente cînd cred că-mi pare rău că n-am fost şi eu spînzurat împreună cu el, măcar aş fi fost ucis într-o companie de calitate, pe cînd aşa cine ştie în ce tovărăşie voi muri?

În momentul acela, clopotul mînăstirii bătu ora şapte; zgomotul acesta îl trezi pe Cauvignac la relitate; iar clopotul îi aminti că sora lui îi spusese s-o aştepte pînă la ora şapte iar clopotul îi amintea acum că Nanon trebuie să apară dintr-un moment în altul, iar el trebuie să-şi joace rolul de consolator pînă la capăt.

În adevăr, poarta se deschise şi Nanon apăru. Străbătu curtea aceea în care ar fi putut aştepta şi Cauvignac, dacă ar fi vrut, pentru că acolo li se permitea şi străinilor să pătrundă, fiind un loc, nu complet profan, dar nici sacru.

Însă aventurierul refuzase să pătrundă pînă acolo, spunînd că vecinătatea mănăstirilor şi mai ales a mănăstirilor de maici îi dădeau gînduri urîte, aşa că preferase să aştepte în drum, în faţa porţii

La zgomotul paşilor care făceau să scîrţie nisipul sub ei, Cauvignac se întoarse şi o zării pe Nanon, de care îl despărţea doar grilajul porţii.

— Ah! spuse el cu un suspin adînc, iată-te, în sfîrşit, surioară dragă. Cînd văd porţile astea nefericite că se închid în urma vreunei biete femei, parcă aş vedea aşezîndu-se lespedea pe mormîntul unei moarte şi de aceea nu mă aştept s-o mai văd decît ori în rasa de călugăriţă novice, ori înfăşurată în giulgiul morţii.

Nanon surîse trist.

— Bine! spuse Cauvignac, nu mai plîngi şi asta e ceva.

— E adevărat, spuse Nanon, nu mai pot să plîng.

— Dar poţi să mai surîzi, cu atît mai bine. Cu voia dumitale o să plecăm, nu-i aşa? Nu ştiu cum se face, dar locul acesta îmi inspiră tot felul de gînduri.

— Salvatoare? întrebă Nanon.

— Salvatoare? Crezi? Bine. Să nu mai vorbim despre asta; sînt fericit că socoteşti gîndurile acestea aşa cum ai spus; cred că ţi-ai făcut o provizie serioasă, dragă soră, şi n-ai să mai ai multă vreme nevoie să vii să mai iei.

Nanon nu-i răspunse, se gîndea.

— Printre aceste gînduri salvatoare, spuse Cauvignac, îndrăznind o întrebare, sper că ai cuprins şi uitarea insultelor, nu?

— Am cuprins uitarea, sau cel puţin iertarea.

— Mi-ar fi plăcut mai mult uitarea, dar n-are importanţă; nu trebuie să fim prea exigenţi cînd sîntem într-o situaţie proastă. Ai să-mi ierţi necazurile pe care ţi le-am făcut, surioară.

— Ţi le-am iertat, răspunse Nanon.

— Ah! Asta mă bucură, spuse Cauvignac, aşadar de acum încolo n-ai să te mai uiţi la mine cu silă?

— Nu numai fără silă, dar chiar cu plăcere.

— Cu plăcere?

— Da, prietene.

— Eu, prietenul tău? Ei bine, Nanon, iată un nume care îmi face plăcere, mai cu seamă că mi-l dai din obligaţie, cum eşti obligată să mă numeşti fratele tău, aşadar îmi îngădui să stau în apropierea ta?

— Oh! nu am spus asta, răspunse Nanon, sînt situaţii imposibile pe care trebuie să le respectăm amîndoi.

— Înţeleg, spuse Cauvignac cu un oftat mai adînc decît primul. Exilat! Mă exilezi, nu-i aşa? N-am să te mai văd. Ei bine, chiar dacă faptul de a nu te mai vedea mă îndurerează mult, ştiu că merit asta, Nanon, pe onoarea mea, şi m-am condamnat singur. De altfel, ce să mai caut în Franţa, cînd s-a făcut pace, cînd Guyana ei pacificată, cînd regina şi doammna de Condé vor redeveni cele mai bune prietene din lume? Or eu nu mă încînt cu ideea să cred că sînt în bune graţii ale unuia sau alteia din cele două prinţese. Cel mai bun lucru pe care îl am de făcut, este să mă exilez, aşa cum spui tu; aşadar, surioară spune-i adio acestui veşnic călător. E război în Africa; domnul de Beaufort se duce să se lupte cu necredincioşii, am să plec cu el. Deşi, ca să-ţi spun drept, mi se pare că necredincioşii au o sută de ori mai multă dreptate decît credincioşii; dar n-are nici o importanţă, asta este treaba regilor şi nu a noastră. Acolo poţi fi ucis, asta-mi trebuie. Şi mă voi duce, ai să mă urăşti mai puţin cînd ai să mă şti mort.

Nanon, care tot timpul acestui flux de cuvinte ascultase cu capul aplecat, îşi ridică ochii mari către Cauvignac.

— Este adevărat? întrebă ea.

— Ce anume?

— La ce te gîndeşti, dragă frate.

Cauvignac se lăsase furat de discursul său ca un om care lipsit de o sensibilitate adevărată, se înfierbîntă în mod obişnuit la zăngănitul propriilor sale cuvinte: întrebare lui Nanon îl trezi la realitate. Şi atunci o întrebă chiar el ca să vadă dacă trebuia să cadă din această afectare în vreo situaţie mai prozaică.

— Ei bine, da, surioară dragă, jur, pe ce? nu ştiu. Dar, uite, jur pe cuvîntul lui Cauvignac că sînt foarte trist şi de nenorocit de la moartea lui Richon şi mai ales de la... În sfîrşit uite, adineaori, stînd pe piatra

asta, îmi făceam fel de fel de gînduri ca să-mi oţelesc inima, pe care n-am auzit-o vorbind pînă acum şi care a început acum nu numai să bată, dar, să vorbească, să strige, să plîngă. Spune-mi, Nanon, astea sînt ceea ce se cheamă remuşcări?

Stigătul, acesta fu atît de dureros, cu toată sălbăticia caraghioasă cu care fusese spus, încît Nanon îşi dădu seama că venea din adîncul sufletului.

— Da, spuse ea, astea sînt remuşcări, dar eşti mai bun decît aş fi crezut.

— Ei bine! spuse Cauvignac, dacă e vorba că sînt remuşcări, am să plec în tabără la Gigery. Ai să-mi dai ceva pentru drum şi pentru echipament, nu-i aşa surioară? Aş putea să iau şi necazurile tale cu mine?

— Na-ai să pleci nicăieri, prietene, răspunse Nanon, iar de acum încolo ai să trăieşti în belşugul pe care ţi-l rezervă un destin binevoitor. De vreo zece ani lupţi cu mizeria, fără să mai vorbesc de pericolele prin care ai trecut şi care sînt firesti în viaţa unui soldat; de data asta ai cîştigat viaţa pe care un altul a pierdut-o. Dumnezeu a vrut să trăieşti şi dorinţa mea, de acord cu această voinţă, este să trăieşti fericit chiar de azi înainte.

— Ce spui, surioară dragă? întrebă Cauvignac, ce vrei să spui cu asta?

— Vreau să spun că ai să te duci la casa mea din Libourne, înainte de a fi prădată. Ai să găseşti acolo, într-un dulap secret din spatele oglinzii de Veneţia...

— În dulapul secret? întrebă Cauvignac.

— Da, îl ştii, nu-i aşa? întrebă Nanon cu un surîs abia schiţat, n-ai luat din acest dulap cele două sute de pistoli, luna trecută?

— Nanon, crede-mă că aş fi putut lua mai mult dacă aş fi vrut, căci dulapul acela era plin de aur, dar n-am luat decît numai suma de care avusesem nevoie.

— Este adevărat, spuse Nanon şi, dacă asta poate să te scuze în proprii dumitale ochi, mă grăbesc s-o afirm.

Cauvignac roşi şi-şi coborî privirea.

— Oh, Doamne! spuse Nanon, să nu ne mai gîndim la asta, ştii bine că te iert.

— Dovada? spuse Cauvignac.

— Dovada? Iat-o! te vei duce la Libourne, vei deschide dulapul acela şi vei găsi acolo tot ce am mai putut strînge din toată averea mea: douăzeci de mii de scuzi de aur.

— Ce să fac cu ei?

— Ia-i.

— Dar cui îi destinezi aceşti douăzeci de mii de scuzi?

— Ţie, fratele meu, este tot ce mai am, căci după cum ştii, cînd l-am părăsit pe domnul d'Epernon, necerînd nimic pentru mine, casele şi pămînturile mi-au fost confiscate.

— Ce spui, dragă soră? strigă Cauvignac încremenit, ce-ţi trece prin minte?

— Ceea ce ţi-am spus, Roland, să iei pentru tine cei douăzeci de mii de scuzi.

— Să-i iau eu? Şi tu?

— Eu n-am nevoie de aceşti bani.

— Ah, da, înţeleg, mai ai şi alţii, foarte bine. Însă suma este enormă, surioară, gîndeşte-te, e prea mult pentru mine, cel puţin dintr-o dată.

— Nu mai am alţi bani, îmi opresc doar bijuteriile. Aş fi vrut să ţi le dau şi pe astea, dar ele constituie zestrea mea ca să intru în această mănăstire.

Cauvignac surprins, sări ca ars.

— În mănăstirea aceasta! strigă el; tu, sora mea, vrei să intri la mănăstire?

— Da, prietene.

— Ah! În numele cerului, nu face aşa ceva, surioară. Mănăstirea! nu ştii cît de plicticos este acolo. Îţi spun eu, ea am fost la seminar şi ştiu. Mănăstirea! Nanon, să nu faci una ca asta; ai să mori.

— Aşa şi sper, spuse Nanon.

— Soră dragă, cu preţul acesta nu vreau banii tăi, mă înţelegi. Cordieu m-ar arde.

— Roland, adăugă Nanon, nu intru aici ca să te îmbogăţeşti tu, ci ca să mă fac fericită.

— Oh! asta e nebunie, spuse Cauvignac, sînt fratele tău, Nanon şi n-aş suporta asta.

— Inima mea este de mult aici, Roland, ce să facă trupul meu în altă parte.

— Este îngrozitor să te gîndeşti la aşa ceva, spuse Cauvignac. Oh! sora mea, buna mea Nanon, fie-ţi milă!

— Nici un cuvînt mai mult, Roland. Mă auzi? Banii sînt ai tăi, foloseşte-i cît mai bine, căci sărmana ta Nanon nu va mai putea să-ţi dea alţii, nici de voie, nici de nevoie.

— Dar ce ţi-am dat eu, ca să fii atît de bună cu mine?

— Singurul lucru pe care l-aş fi putut aştepta, singurul pe care mi l-aş fi dorit, cel mai mare dintre toate, acela pe care mi l-ai adus de la Bordeaux în seara în care a murit el şi eu n- am putut să mor.

— Ah! da, spuse Cauvignac, îmi aduc aminte, bucla aceea de păr...

Aventurierul lăsă capul în pămînt; simţea sub pleoape o senzaţie necunoscută de el pînă atunci.

Şi duse mîna la ochi.

— Altul ar plînge, spuse el, eu nu ştiu să plîng, dar în realitate sufăr tot atît de mult, dacă nu chiar mai mult.

— Adio, fratele meu, adăugă Nanon întinzînd mîna tînărului bărbat.

— Nu, nu, nu! spuse Cauvignac. N-am să-ţi spun niciodată adio, de bună voie. Teama te face să intri la mănăstire? Lasă! vom părăsi Guyana, vom străbate lumea împreună. Şi eu port o săgeată înfiptă în inimă, şi o voi purta pretutindeni cu mine, iar durerea pe care mi-o lasă mă face să-ţi înţeleg mai bine durerea. Tu ai să-mi vorbeşti de el, eu am să-ţi vorbesc de Richon. Ai să plîngi şi, poate, am să ajung să plîng şi eu; mi-ar face atît de bine. Ai vrea să ne retragem într-un pustiu? te voi servi cu tot respectul, căci eşti cu adevărat o fată sfîntă. Vrei să mă călugăresc? Nu, n-aş putea, mărturisesc sincer. Însă nu intra nici tu la mănăstire, nu-mi spune aido!

— Adio, fratele meu!

— Vrei să rămîn în Guyana, în ciuda bordelezilor, a gasconilor şi a întregii lumi? Compania mea nu o mai am, dar îi mai am pe Ferguzon, pe Barrabas şi pe Carrotel. Împreună, noi patru, vom putea face mult. Te vom păzi şi nici regina nu va fi mai bine păzită decît tine. Iar dacă totuşi ar ajunge cineva să se atingă de un fir de păr din capul tău, atunci vei putea spune: toţi patru au murit: „Requiescant in pace".

— Adio, spuse ea.

Cauvignac se pregătea să răspundă cu alte noi rugăminţi, cînd se auzi zgomotul unei caleşti care venea pe drum.

Înaintea caleştii călărea un curier purtînd livreaua reginei.

— Ce este asta? întrebă Cauvignac întorcîndu-se spre drum, dar fără să lase mîna sorei sale care-i strîngea mîna lui, printre zăbrelele porţii.

Caleaşca, aşa cum se obişnuia în vremea aceea, cu blazoanele masive şi cu panourile laterale deschise, era trasă de şase cai şi ducea opt persoane în jurul cărora se agita o întreagă lume de lachei şi de paji.

În urma caleştii venea garda şi curtezanii călări.

— Faceţi loc! Faceţi loc! strigă curierul lovind cu biciul în calul lui Cauvignac, care sta, totuşi, deoparte, la marginea drumului, plin de modestie.

Calul ţîşni, speriat.

— Ei! prietene, strigă Cauvignac, lăsînd mîna sorei sale, te rog, fii atent la ceea ce faci.

— Faceţi loc reginei! striga curierul continuîndu-şi drumul .

— Regina! Ah! drace! spuse Cauvignac, n-o să am vreo neplăcere şi din partea asta.

Şi se lipi cît mai aproape de perete, ţinînd calul de frîu.

În momentul acela se rupse un şleau iar vizitiul cu o zmucitură puternică forţă caii să se oprească.

— Ce s-a întîmplat, se auzi o voce care se distingea printr-un puternic accent italian, şi de ce te-ai oprit?

— S-a rupt un şleau, monseniore, răspunse vizitiul.

— Deschideţi, deschideţi! strigă aceeaşi voce.

Doi lachei se repeziră, deschiseră portiera, dar înainte de a fi coborît scăriţa, omul cu accent italian se şi coborîse.

— Ah! ah! il signor Mazarin, spuse Cauvignac, mi se pare că nu s-a lăsat rugat ca să coboare primul.

După el coborî regina.

După regină, domnul de La Rochefoucauld.

Cauvignac se frecă la ochi.

După domnul de La Rochefoucauld, domnul d'Epernon.

— Ah! ah! spuse aventurierul, de ce nu a fost spînzurat cumnatul acesta în locul celuilalt?

După domnul d'Epernon, domnul de La Meilleraye.

După domnul de La Meilleraye, ducele de Bouillon.

Apoi două doamne de onoare.

— Auzisem eu că nu se mai luptă între ei, dar nu ştiam că s-au împăcat aşa de bine.

— Domnilor, spuse regina, în loc de a aştepta aici pînă se repară şleaul, n-aţi vrea să facem cîţiva paşi pe jos? E atît de frumos şi aerul de seară este atît de proaspăt.

— La ordinul majestăţii voastre, spuse domnul de La Rochefoucauld, înclinîndu-se.

— Veniţi lîngă mine, duce, îmi veţi spune cîteva din frumoasele dumneavoastră maxime. Trebuie să fi scris multe, de cînd nu ne-am mai văzut.

— Daţi-mi braţul dumneavoastră, duce, se adresă Mazarin domnului de Bouillon, ştiu că suferiţi de gută.

Domnul d'Epernon şi domnul de La Meilleraye veneau în urmă vorbind cu cele două doamne de onoare.

Toată lumea aceasta rîdea şi se veselea în razele călduţe ale soarelui gata să apună, asemeni unui grup de prieteni reuniţi la o serbare.

— Mai e mult de aici pînă la Bourcy? întrebă regina; dumneavoastră, domnule de La Rochefoucauld puteţi să-mi spuneţi, pentru că aţi studiat regiunea.

— Trei leghe, doamnă, ajungem cu siguranţă înainte de nouă.

— Foarte bine, iar mîine vă duceţi dis de dimineaţă s-o anunţaţi pe scumpa noastră vară, doamna de Condé, că vom fi fericiţi să o vedem.

— Majestatea voastră, spuse ducele d'Epernon vede pe călăreţul acela frumos care a întors faţa spre zid şi a observat şi pe doamna aceea care era la gard şi a fugit cînd ne-a văzut coborînd din trăsură?

— Da, spuse regina, am văzut totul. Se pare că se distrează foarte plăcut la mănăstirea Sainte-Radegonde de Peyssac.

În momentul acela, trăsura reparată plecă în trapul cailor ca să- i ajungă din urmă pe iluştrii călători care între timp ajunseră la vreo douăzeci de paşi dincolo de mănăstire.

— Haideţi, domnilor, să nu ne obosim spuse regina, ştiţi că regele ne oferă muzică astă seară.

Şi toţi se urcară în trăsură iar hohotele lor de rîs se pierdură curînd în zgomotul roţilor.

Cauvignac, uimit de contrastul groaznic dintre veselia zgomotoasă care trecea gălăgioasă, prin faţa acestei dureri mute, închisă între zidurile mănăstirii, îi privi cum se depărtează. Apoi cînd îi pierdu din vedere îşi zise în sinea lui.

„Mi-e indiferent, dar sînt mulţumit că ştiu un lucru şi anume că oricît de rău aş fi, sînt oameni încă mult mai răi decît mine, şi pe Sfînta Maria, am să încerc să nu existe persoană care să se poată compara cu mine. Acum că sînt bogat, îmi va fi uşor".

Şi se întoarse spre grilajul porţii ca să-şi ia rămas bun de la Nanon. Dar după cum am spus, Nanon dispăruse.

Oftînd, încălecă, aruncă o ultimă privire spre mănăstire şi porni în galop spre Libourne, în direcţia opusă în care dispăruse trăsura cu ilustrele personaje care au jucat un rol important în povestirea noastră.

Poate le vom mai întîlni cîndva; fiindcă această pretinsă pace, slab cimentată prin sîngele lui Richon şi al lui Canolles, nu era, în realitate, decît o suspendare temporară de arme, căci războiul femeilor încă nu se sfîrşise.

TABLA DE MATERII

Nanon de Lartigues 3
Doamna de Condé 129
Vicontesa de Cambes 225
Mănăstirea din Payssac 365
Stareţa mănăstirii Sainte-Radegonde de Payssac 401
Fratele şi sora 407

Cauvignac, uimit de contrastul groaznic dintre veselia zgomotoasă care trecea gălăgioasă, prin fața acestei dureri mute, închisă între zidurile mănăstirii, îl privi cum se depărtează. Apoi cînd îi pierdu din vedere își zise în sinea lui.

„Mi-e indiferent, dar sînt mulțumit că știu un lucru și anume că oricît de rău aș fi, sînt oameni încă mult mai răi decît mine, și pe Sfînta Maria, am să încerc să nu existe persoană care să se poată compara cu mine. Acum că sînt bogat, îmi va fi ușor".

Și se întoarse spre grilajul porții ca să-și ia rămas bun de la Nanon. Dar după cum am spus, Nanon dispăruse.

Oftînd, încălecă, aruncă o ultimă privire spre mănăstire și porni în galop spre Libourne, în direcția opusă în care dispăruse trăsura cu ilustrele personaje care au jucat un rol important în povestirea noastră.

Poate le vom mai întîlni cîndva; fiindcă această pretinsă pace, slab cimentată prin sîngele lui Richon și al lui Canolles, nu era, în realitate, decît o suspendare temporară de arme, căci războiul femeilor încă nu se sfîrșise.

Lei 400